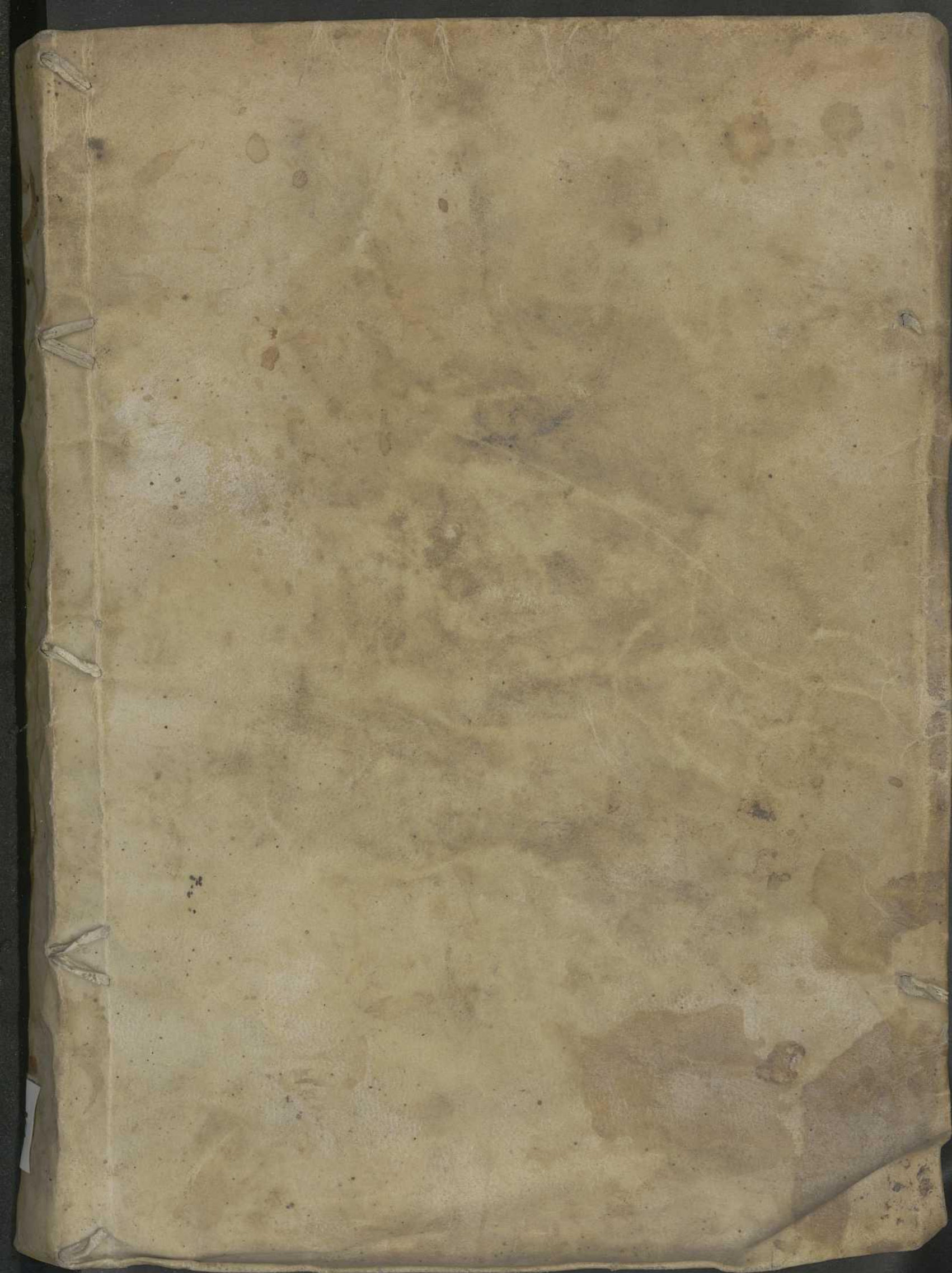
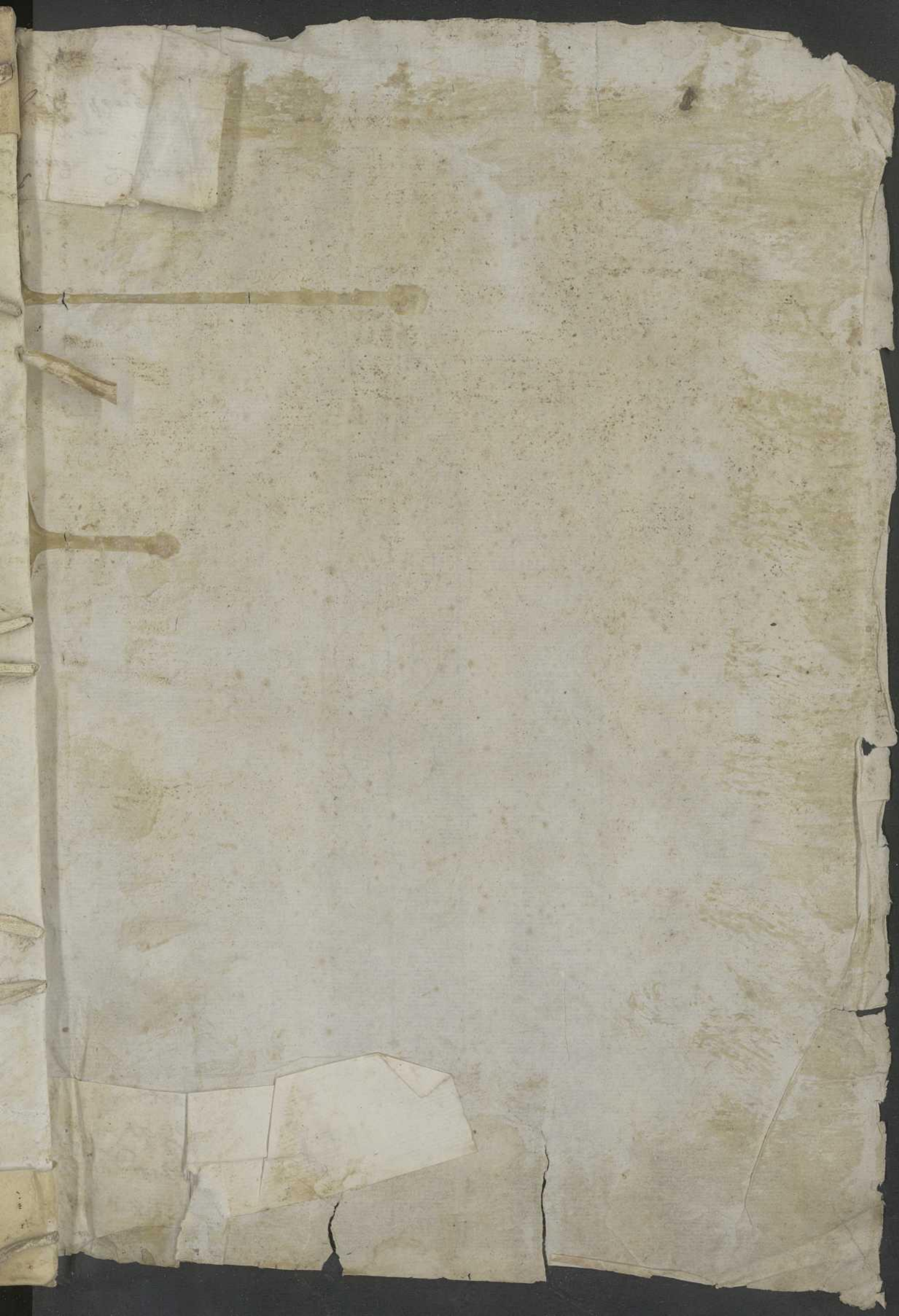
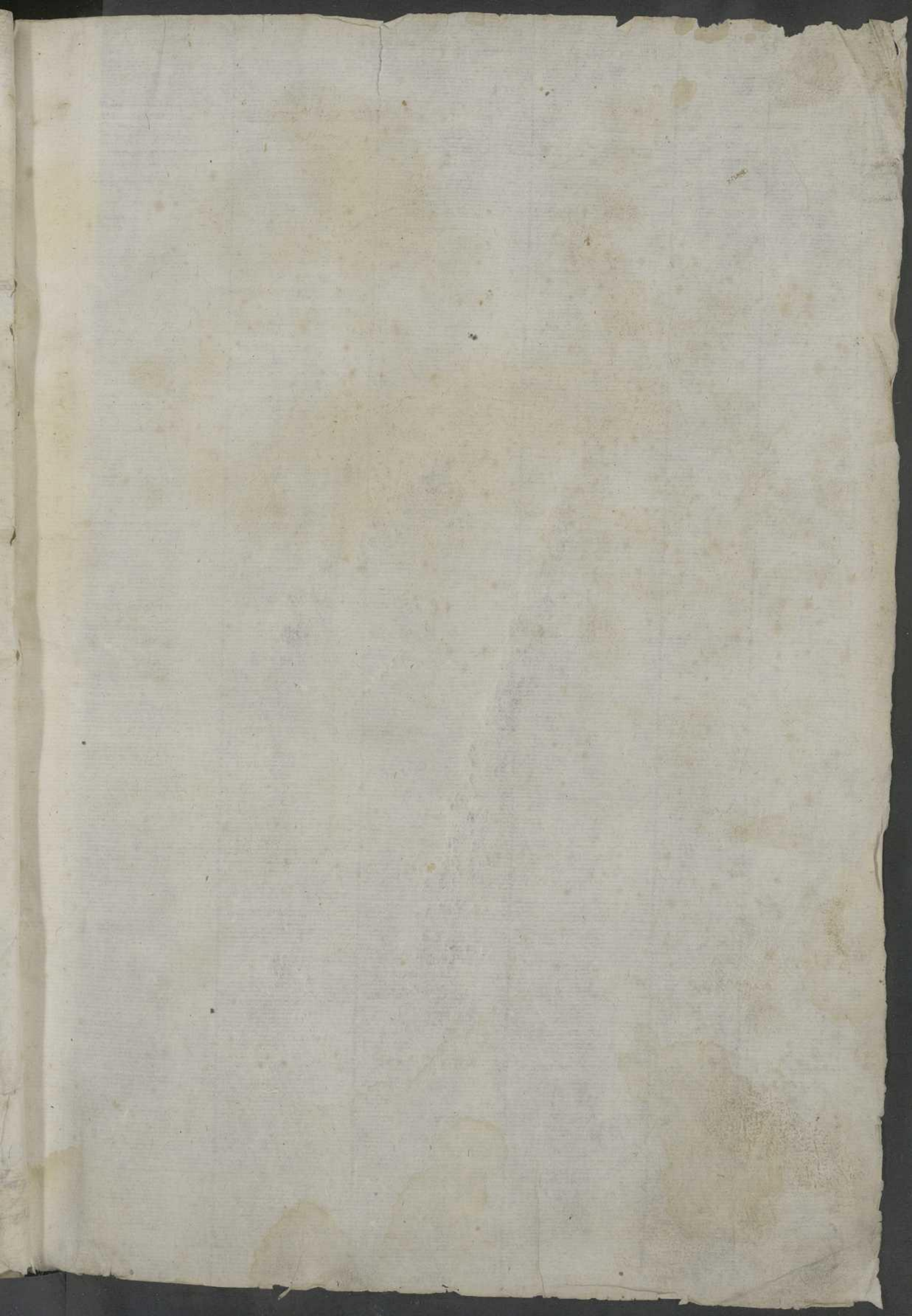

Lib
52

9465

C. H.

MAYORGA
DE
ANGELIS

MAYORGA
DE
ANGELIS

DOCTORIS D. PETRI
DIAZ MAYORGA
MANZANARIENSIS,

IN PRÆCLARA COMPLUTENSI VNIVERSITATE THEO-
logiæ, & Philosophiæ Magistri: Olim Maioris D. Ildephonsi Insigni To-
ga Candidati, & eiusdem Vniuersitatis semel, & iterum Rectoris:
nunc autem Magistralis Ecclesiæ SS. Iusti, & Pastoris Ca-
nonici, & Sacræ Linguae Cathedram
Regentis

TRACTATVS
D' E ANGELIS
IN QVINQVE LIBROS DISTRIBUTVS.

SOLI DEO
PATRI, FILIO, SPIRITVI SANCTO,
ET VIRGINI-MATRI MARIÆ
REVERENTI HVMILITATE DICATVS.

Anno

1672

CVM PRIVILEGIO

Compluti. Ex Typographia Fracisci Garcia Fernandez Bibliopolæ; & Vniuersitatis Typographi.
Eiusdem sumptibus.

TO THE HONORABLE SENATE
OF THE UNITED STATES

IN SENATE, MAY 18, 1873.
REPORT
OF THE
COMMISSIONERS OF THE
LAND OFFICE
IN RESPONSE TO A
RESOLUTION PASSED
BY THE SENATE
MAY 1, 1872.

TRANSMITTED
TO THE SENATE
MAY 18, 1873.
BY THE
COMMISSIONER OF THE
LAND OFFICE.

PRINTED BY
THE SENATE
OFFICE OF THE
COMMISSIONER OF THE
LAND OFFICE.

WASHINGTON:
1873.

THE SENATE
OFFICE OF THE
COMMISSIONER OF THE
LAND OFFICE.

CENSURA P. M. Fr. DIONYSII DE ZAYAS ANTIQVÆ,
& Regularis Obseruantie Carmelitarū, in D. Cyrilli Complutensi Collegio, olim
Sacre Theologiæ Lectoris, & studiorum Regentis, & Præfulis, nunc in al-
ma Vniuersitate nostra Cathedræ Moralis Philosophiæ
Professoris, &c.

INsigne, excellens, ac Perillustre opus hoc, cui inscriptio: *Tractatus de Angelis*, iussu D. Doctoris D. Chrisostomi Perez Dauia, Sanctæ Magistralis Ecclesiæ SS. Martyrum Iusti, & Pastoris, Canonici, & Capellani Maioris meritissimi, in hacque Archiepiscopali curia Cōplutē, si Generalis Vicarij Vigilantissimi, omni cura, & diligentia, & non mino-
ri voluntate, ac voluptate, & affectu perlegit, at illius sublimitas, & celsitu-
do in magnam me duxit dubitationem, hoc enim præclarum volumen ab
homine, ab Angelo ne compositum? Angeli nomen, utpote non naturæ,
sed officij ad homines etiam extenditur, præcipueque ad Magistros Ec-
clesiæ, & Doctores: *Vidi Angelum volantem per medium cælum habentem*
Euangelium æternum: Apoc. 14. Vidi Angelum stantem in sole ibi-
dem 19. quæ loca, non de Angelo natura, sed de Angelo in officio, Ecclē-
siæ PP. & Expositores sacri interpretati sunt, de Magistro videlicet, ac Do-
ctore, qui terrena spernens, ac relinquens, acutissima sua doctrina ad cœ-
lum euolauit, vbi cælestes intimius intelligentias intelligeret, & cum An-
gelis familiariter ageret, ut illorum naturæ proprietates, operationesque fa-
ciliter penetraret, non incongrue visio Zacariæ cap. 3. Quid tu vides ego vi-
deo volumen volans, ea enim est discursus sublimitas, ut delicatis pennis ad
cælum, vbi spiritus cælestes assunt subleuari videatur. Stantem in sole:
Doctrina eius ita claritate pollet, sicut Phosphorus, sicut dies, sicut lumen,
sicut solis lux, quæ toti communicatur mundo: *Vos estis lux mundi.* Expec-
tatissimum hoc opus ab inclyto Doctore Nostro Don Petro Diaz Ma-
yorga, olim Maioris D. Ildephonsi Collegij Collega Meritissimo, & ite-
rum, atque iterum totius nostræ Vniuersitatis Complutensis Gubernato-
re præstantissimo, & nunc Sacræ Lingvæ publico professore, & Magistro
Dignissimo sui acumine ingenij, & sua doctrinæ magna profunditate
elaboratum prodeat in lucem, ut admirabili suo claro, & breui dicendi ge-
nere suspendantur, & in admirationem concitentur legentes: *Lectio duo-*
bus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritum, & qualitate videli-
cet si obscurior fuerit, & quantitate si prolixior extiterit: sic Hugo de S. Victore
lib. 5. exclamat: in quo (prolequitur) utroque magno uti moderamine oportet,
ne quod ad refectionem quæsitum est, sumatur ad suffocationem, liber iste omne pa-
bulum, omne delectamentum in se continet, ad delectationem, & refectionem
sumite, & ut de tanto Doctore gaudium vestrum sit plenum, legite,
non dicam rosas, & flores, sed præciosos lapillos, margaritas, & gemmas re-

perietis, verba elegantia, & sententijs magno cum pondere, & dignitate grauida, pulchrè, venustè, & ornatè inuenietis. Prodeat, vt omnibus mirifica, atque singularis doctrina ex abditis Philosophiz, & Theologiz depròpta fontibus patefiat. Inspicies enim in referendo sinceritatem, vim in refutando, in assentiendo lumen, flumen in loquendo, & fulmen in impugnando: in lucem prodeat, vt nouam Angelorum lucem toto terrarum Orbi afferat; prodeat in publicam vtilitatem, in discipulorum eruditionem, in nostræ Vniuersitatis Complutensis gloriam, in Authoris famam, & immortalitatem prodeat. In hoc ergo perlucido, & Angelico opere nihil fidei contrarium, rectis moribus dissonum deprehendi nihil, fecisti, & docuisti, magnus vocaberis in regno Cœlorum, typis mandetur, sic sentio in hoc Carme lo Complutensi, Die 3. Iulij Anni Dñi 1672.

Fr. Dionysius de Zayas.

Licencia del Ordinario.

NOs el Dr. D. Iuan Chrysostomo Perez Dauia, Dignidad de Capellan Mayor de la Santa Iglesia Magistral de San Iusto, y Pastor desta Villa de Alcalà de Henares, y Vicario General en la Audiencia, y Corte Arçobispal desta dicha Villa, y en todo el Arçobispado de Toledo, &c. Por la presente damos licencia para que se pueda imprimir è imprima vn libro intitulado *Tractatus de Angelis* compuesto por el Dr. D. Pedro Diaz Mayorga, Canonigo de la dicha Santa Iglesia Magistral, y Rector, que fue, de la Vniuersidad desta Villa, y Catedratico Actual de la Sagrada Lengua Hebrea en ella. Atento, que por nuestro mandado ha sido visto, y examinado, y no ay en èl cosa contra N. Santa Fè Catolica, ni contra las buenas costùbres. Fecho en Alcalà en quatro dias del mes de Abril de mil y seiscientos y setenta y dos.

Dr. Chrysostomo Perez Dauia.

Por su mandado.

Ignacio Viloria.

REVERENDISSIMVS P.M.Fr.FRANCISCVS DE VERGA-
ra Guardianus primum Collegij Complutensis SS. Petri, & Pauli, deinde Sacri
Conuentus Matritensis Seraphici sui ordinis, Lectorque emeritus
sic censebat.

VT super eo proprium feram iudicium traditus est mihi iu-
su supràmi senatus videndus liber, cui titulus : *Tractatus*
de Angelis, & Author : *Peritissimus Doctor D. Petrus Diaz*
Mayorga, quondam perillustri Collegij Maioris D. Ildefonsi, & to-
tius Academiae Complutensis semel, & iterum communi plausu
Rector; nunc autem in eadem Academia pro explananda lingua
sacra publicus Interpres, & Magistralis Ecclesiae SS. Iusti, & Pasto-
ris, toto terrarum orbe celeberrimae, Capitularis dignissimus. Vi-
di itaque illum, & reperi opus quidem in omnibus, & singulis sa-
pientiam, eruditionem, ingenij acumen, indefesum studendi labo-
rem, & claram docendi methodum sui Authoris redolēs: est enim
opus peritia plenum, omnigena eruditione refertum, solida noui-
tate fulcitum, cum praecisione facundum, & optimo stilo digestū,
ac demum Orthodoxae fidei dogmatibus, probatorumque hone-
tati morum vndequaue consonum: quapropter dignum iudico,
vt quantotius in lucem prodeat ob publicam vtilitatem, quam ad
futuram promittit. Sic sentio, saluo, &c. In hoc Seraphici Parentis
nostri Francisci Matriti obseruantissimo Coenobio Pridie Kalen-
das Iunij Anni Dñi. 1672.

Fr. Franciscus de Vergara.

SVMA DEL PRIVILEGIO.

TIENE priuilegio el Doctor D. Pedro Diaz Mayorga. &c.]
por diez años para poder Imprimir este tomo *Tractatus de*
Angelis: dado en Madrid en 4. de Junio de 1672.

SVMA DE LA TASSA

T Affaron los Señores del Consejo Real este tomo *Tactatus de Angelis* su Auctor el Doctor Don Pedro Diaz Mayorga à seis marauedis cada pliego como mas largamente cõf-
ta de su original, despachado en Madrid à 25. de Octubre de 1672.

ERRATA SIC CORRIGE.

F Ol. 1. col. 1. in margine linea 3. daxi lege *dari*. Fol. 2. col. 1. lin. 49. ommissis lege *ommissis*. Fol. 4. col. 1. l. 55. spiritum lege *spirituum*. Fol. 7. col. 1. l. 11. totum lege *totum*. Fol. 10. col. 2. in margine lege *intellectum in actu non esse potentia intellectiuam*. Fol. 13. col. 1. l. 45. subtile lege *subtile*. Fol. 19. col. 2. l. 33. proba-
rio lege *pruatio*. Fol. 21. col. 1. l. 1. deest *excludunt* ante *vera*. Fol. 22. col. 1. l. 35. Con-
fugit le *confregit*. Fol. 26. col. 1. l. 1. & lege initem lin 34. medios lege *medias*. Fol. 23.
col. 1. l. 4. illa lege *illo*. Fol. 31. col. 2. l. 14. forma lege *forma*. Fol. 36. col. 2. l. 41. de quo
lege *de qua*. Fol. 38. col. 1. l. 20. identifica lege *identificata*. Fol. 54. col. 1. l. 51. munerum
lege *numerus*. Fol. 56. col. 1. l. 39. guadere lege *gaudere*. Fol. 61. col. 1. l. 11. pondet lege
pendet. Fol. 76. col. 2. l. 15. corporea lege *incorporea*. Fol. 79. col. 1. l. 29. Petrum lege *Pa-
trum*. Fol. 161. col. 1. l. 25. abijcere lege *obijcere*. Fol. 162. col. 2. l. 46. consopica lege
consopita. Fol. 165. col. 1. l. 47. qua lege *quia*: & col. 2. l. 20. propriit lege *proprie*. Fol. 167.
col. 1. l. 56. per lege *pro*. Fol. 178. col. 1. l. 37. queta lege *quam*. Fol. 183. col. 2. l. 20. altia
ris lege *altioris*. Fol. 188. col. 2. l. 48. intra lege *instar*. Fol. 223. col. 1. l. 7. appetius lege
appetitus. Fol. 229. col. 2. l. 35. momo lege *modo*. Fol. 231. col. 2. l. 24. planus lege *plenus*.
Fol. 235. col. 1. l. 13. emandum lege *amandum*. Fol. 243. col. 1. l. 49. agendedu lege *agen-
dum*. Et l. 55. pro defecto lege *defectio*. Fol. 295. col. 1. l. 20. aufter non: & linea 22. addet
penetratio: deinde. Fol. 310. col. 2. l. 24. supest lege *superst*. Fol. 317. col. 1. l. 40. Ange-
los lege *Angelus*. Fol. 325. col. 1. l. 50. motnat sic lege *motu ut sit*. Fol. 326. col. 1. l. 23.
mutatur esse lege *mutatum esse*. Fol. 343. col. 1. l. 16. pueto lege *puto*. Fol. 351. in titulo
lege *fundamenta*. Fol. 375. col. 1. l. 31. determina lege *determinata*.
In Epist. ad Lectorem lin. 2. lege *concertationibus*, & l. 11. pro mensure lege *mensura*.

Dr. D. Francisco Ignacio de Porres

Corrector Vniuersitatis.

INDEX

QVÆSTIONVM, SECTIONVM, ET
Dubiorum.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI Primi.

QVÆST. I. De existentia, & nomenclatura Angelorum. fol. 11

QVÆST. II. Quid sit Angelus, seu spiritus. fol. 31

Seç. I. Præcienda norantur.

Seç. II. Respondetur quaesito.

Seç. III. De proprietate quarundam locutionum.

fol. 31

fol. 9.

fol. 12.

QVÆST. III. Vtrum Angelus componatur ex materia, & forma. fol. 141

Seç. I. Notantur quedam, & proponitur quaestionum diuersitas.

Seç. II. Vtrum Angelus factus fuerit per creationem?

Seç. III. Implicat substantia spiritualis composita ex materia, & forma.

Seç. IV. An intellectus possibilis distinguatur à substantia Angelicæ?

Seç. V. Vtrum Angelus possit nutriri, & augeri?

fol. 14.

fol. 16.

fol. 18.

fol. 22.

fol. 26.

QVÆST. IV. An sit possibilis Angelus compositus ex forma spirituali
& materia eiusdem rationis cum nostra? fol. 281

Seç. I. Proponitur sententia affirmans.

§. I. Altera pars huius sententiæ proponitur, & probatur.

§. II. Ultima pars illius proponitur, & argumentum primum.

§. III. Duas obiectiones proponit, & soluit sententia ista.

Seç. II. Propria sententia proponitur, & probatur.

§. I. Argumentum præcipuum probans repugnantiam ex parte materiæ.

§. II. Implicatio contradictionis ex parte formæ ostenditur.

§. III. Soluuntur fundamenta contrariæ sententiæ, & instantiæ contra illam manifestantur.

fol. 281

fol. 291

fol. 311

fol. 33.

fol. 35.

fol. 35.

fol. 38.

fol. 401

QVÆST. V. Vtrum possit substantia spiritualis perfectior Anima rationali esse actus corporis physici, & organici, &c. fol. 431

Seç.

- Sec. I. Sententia affirmans proponitur, & probatur. fol. 43.
 Sec. II. Vera sententia proponitur, & probatur auctoritate, & ratione. fol. 45.
 Sec. III. Respondet auctoritatibus, & rationibus contraria sententia. fol. 48.

QVÆST. VI. Vtrum in Angelo differant essentia, existentia, subsistentia, & personalitas inter se, & à natura? & quo modo? fol. 49.

QVÆST. VII. Vtrum Angeli sint in aliquo magno numero? fol. 54.

- Sec. I. Probatur multitudo Angelorum. fol. 54.
 Sec. II. Comparatur numerus Angelorum cum numero naturarum, & rerum corporalium. fol. 57.
 Sec. III. An multitudo Angelorum excedat omnia individua corporalia? fol. 59.

QVÆST. VIII. An secundum obsoletam potentiam dabilis sit multitudo numerica Angelorum sub specie atomi? fol. 59.

- Sec. I. Proponitur sententia negans, & probatur suis argumentis. fol. 60.
 Sec. II. Sententia affirmans eligitur, & probatur communibus argumentis. fol. 61.
 Sec. III. Soluuntur argumenta contraria. fol. 62.

QVÆST. IX. An repugnet multitudo individuorum in Angelis iuxta communem Providentiam. fol. 64.

- Sec. I. Repugnare individua multa qui dicunt, & eorum rationes. fol. 64.
 Sec. II. De principio individuationis, & numeralis multitudinis questio examinatur accuratissime. fol. 65.
 Sec. III. Resolvitur questio quid sit individuationis principium? & unitatis numerice, fundamentumque multiplicationis aperitur. fol. 68.
 Sec. IV. De vno numero. fol. 71.
 Sec. V. Sententia vera circa multitudinem numeralem Angelorum proponitur, & probatur. fol. 74.

QVÆST. X. An de facto sint plures Angeli numero differentes sub vna quaque specie. fol. 79.

QVÆST. XI. De hierarchia celesti, & vtrum Angeli per hierarchias differant genere? & de specifica eorum differentia. fol. 82.

VÆST. XII. Sint ne Angeli incorruptibiles, & immortales? & de ipsorum duratione. fol. 86.

QVÆST. XIII. De loco Angelorum. fol. 90.

- Sec. I. Quid sit locus, & quid per ubi intelligere oportet? fol. 91.
 Sec. II. Divisiones loci proponuntur, & explicantur. fol. 92.
 Sec. III. Quid sit presentia? fol. 93.
 Sec. fol. 94.

Se&. IV. De mutatione, & motu localibus?	fol. 94.
Se&. V. Quædam conclusiones de loco spirituum ex dictis inferantur; & probantur.	fol. 95.
Se&. VI. De ubi Spirituum.	fol. 98.
Se&. VII. An locus Angeli possit augeri, & diminui?	fol. 102.
Se&. VIII. An locus Angeli sit indivisibilis?	fol. 105.
Se&. IX. De loco per comparisonem ad ea, quæ sunt in loco?	fol. 110.
§. I. An plures Angeli possint esse in eodem loco?	fol. 111.
§. II. An vnus Angelus in pluribus locis similesse possit.	fol. 113.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI Secundi.

QVÆST. I. De potentijs Angeli præcipue intellectualibus. fol. 117.

Se&. I. Intelligere Angeli non est eius substantia.	fol. 117.
Se&. II. An aliquod intelligere Angeli sit eius effectus?	fol. 118.
Se&. III. Vtrum aliqua potentia Angeli sit eius essentia? & an omnes potentie distinguantur à substantia eius?	fol. 119.
Se&. IV. Quid sit intellectus agens? quid possibilis? & An reperiatur in Angelo? & de eorum potestate.	fol. 120.
Se&. V. De sphaera intellectus agentis, & possibilis.	fol. 123.
Se&. VI. De generatione verbi mentis, & potentia locutiva ad intra.	fol. 125.
Se&. VII. Quid sit vis formativa propositionum, & discursiva.	fol. 127.

QVÆST. II. De medio cognitionis Angelicæ secundum se. fol. 128.

Se&. I. Vtrum Angelus per suam substantiam omnia naturalia cognoscat?	fol. 128.
Se&. II. Vtrum Angelica natura indigeat speciebus ad intelligendum?	fol. 134.
Se&. III. Vnde intellectus Angelicus recipiat species?	fol. 137.
Se&. IV. Quid verum sit circa vniuersalitatem specierum?	fol. 146.
Se&. V. An species fuerint à Deo Angelis impressæ, an ab eorum substantia emanauerint?	fol. 150.
Se&. VI. Quando Angeli repleti fuerint sapientia, & quomodo?	fol. 155.

QVÆST. III. De cognitione Angelica ex parte rerum. fol. 156.

Se&. I. Vtrum Angeli per media naturalia Deum cognoscere possint?	fol. 158.
Se&. II. Quomodo vnus Angelus se, & alios videat?	fol. 162.
Se&. III. An, & quomodo cognoscat singularia materialia?	fol. 165.
Se&. IV. Vtrum Angeli res futuras cognoscant, & præteritas?	fol. 171.
Se&. V. Vtrum per species concreatas possibilia ordinis naturalis cognoscere valeant?	fol. 174.
Se&. VI. An aliqua lateant Angelicam cognitionem? & quæ sunt?	fol. 176.
Se&. VII. Rationes communes reiiciuntur, & vera ratio secreti apperitur.	fol. 180.

QVÆST. IV. De modo cognitionis Angelicæ. fol. 184.

Se&. I. Vtrum cognitio naturalis Angeli comprehensua sit?	fol. 185.
Se&. II. Vtrum intellectus Angeli quandoque sit in potentia, quandoque in actu?	fol. 188.
Se&.	

- Se&. III. Resolutio questionum pertinentium ad istam materiam.
 Se&. IV. Difficultas circa cogitationes liberas expenditur.
 Se&. V. Vtrum Angelus possit simul multa intelligere?
 Se&. VI. Vtrum Angelus componendo, & diuidendo cognoscat?
 Se&. VII. Vtrum in intellectu Angeli possit esse falsitas?

fol. 192.
 fol. 195.
 fol. 198.
 fol. 199.
 fol. 203.

QVÆST. V. De habitibus intellectualibus naturæ Angelicæ. fol. 203.

- Se&. I. Vtrum in intellectu Angeli circa naturalia aliqui dentur habitus? fol. 203.
 Se&. II. De habitibus intellectus practici. fol. 205.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI Tertij.

QVÆST. I. De voluntate, & libero arbitrio.

- Se&. I. Vtrum detur in Angelis voluntas, & quid voluntas est? fol. 207.
 Se&. II. Vtrum in Angelis sit liberum arbitrium? fol. 209.
 Se&. III. Vtrum voluntas, & lib. arbitrium sint diuersæ potentiæ? & an dominium
 sui, quod reperitur in natura intellectuali consistat formaliter in indifferentia
 voluntatis, & consilij? fol. 210.
 Se&. IV. Quid sit principium liberum? quomodo se habeat ad intellectum, & vol.
 untatem, & propter quid liberum vocatur? fol. 213.
 Se&. V. Ordo potentiarum in emanatione, & exercitio. fol. 216.
 Se&. VI. Vtrum voluntas Angeli diuidatur in irascibilem, & concupiscibilem?
 lem? fol. 218.

QVÆST. II. De amore naturali Angelorum. fol. 219.

- Se&. I. Vtrum in Angelo sit amor, seu dilectio naturalis? fol. 220.
 Se&. II. Vtrum aliquis amor naturalis fuerit in Angelo ab initio? fol. 226.

QVÆST. III. De actibus liberis Angelorum. fol. 228.

- Se&. I. Vtrum Angelus in primo instanti liberum actum potuerit habere. fol. 228.
 Se&. II. Vtrum actus in suo ortu non liber postea possit impediri ab Ange-
 lo? fol. 234.
 Se&. III. Quid, & quotuplex sit amor electiuus? in quo differat à naturali? & an re-
 periat in Angelis? fol. 236.
 Se&. IV. Vtrum Angelus se ipsum amet amore electiuo? fol. 238.

QVÆST. IV. De actibus moralibus Angelorum. fol. 239.

- Se&. I. Vtrum Angelus in pura natura possit peccare? fol. 242.
 Se&. II. Vtrum in actibus Angeli cadere possit peccatum ex ignorantia? fol. 246.
 Se&. III. Vtrum Angelus possit peccare ex passione, seu affectu prauo? fol. 251.
 Se&. IV. Vtrum Angelus peccare possit ex malitia? fol. 253.
 Se&. V. Vtrum Angelus circa naturalia possit peccare venialiter? fol. 255.
 Se&. VI. Vtrum iuxta vires naturæ Angelus possit electionem suam mutare? fol. 257.
 Se&.

Se^{ct}. VII. Vtrum Angelus in pura natura potuerit esse beatus?

fol. 263.

QVÆST. V. De voluntate Angelica comparata ad habitus acquisitos. fol. 264.

Se^{ct}. Vnica. Vtrum voluntas Angeli capax sit habituum acquiritorum? quos valeat acquirere? & de subiecto virtutum moralium. fol. 264.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI Quarti.

QVÆST. I. De potentia Angelorum ad extra? fol. 271.

Se^{ct}. I. Vtrum Angelus possit producere substantiam?

fol. 271.

Se^{ct}. II. Vtrum possit producere qualitates alterantes corpora?

fol. 274.

Se^{ct}. III. Vtrum possit se, & alia localiter mouere?

fol. 276.

QVÆST. II. De locutione, auditione, & earum potentijs. fol. 292.

Se^{ct}. I. Vtrum Angeli inter se loquantur manifestando propriam mentem per species proprias, vel in ordine ad illas? fol. 280.

Se^{ct}. II. Doctrina dicens loqui per signa corporalia, vel spiritualia rejicitur. fol. 283.

Se^{ct}. III. Opinio Scoti accurate refertur, & examinatur. fol. 285.

Se^{ct}. IV. Propria sententia exponitur, & probatur. fol. 287.

Se^{ct}. V. De locutione doctrinali, & eius gradibus. fol. 302.

Se^{ct}. VI. Vtrum Deus omnes Angelos immediate illuminet? fol. 304.

Se^{ct}. VII. Quæ sit materia illuminationis? fol. 306.

Se^{ct}. VIII. Quomodo exercetur illuminatio inter Angelos? & an Deus superiores illuminet? fol. 308.

Se^{ct}. IX. Angeli hominum mentes illuminant, & quomodo? fol. 311.

QVÆST. III. De motu locali Angelorum, & potentia loco motiua. fol. 314.

Se^{ct}. I. Duæ præcipuæ viæ de motu locali Angelorum proponuntur, & earum origo explicatur. fol. 315.

Se^{ct}. II. Vtrum Angelus possit moueri localiter? fol. 316.

Se^{ct}. III. Complectens doctrinam de motu locali metaphorico Angelorum. fol. 317.

§. I. An motus Angeli possit partiiri in per se, & per accidens? fol. 317.

§. II. Motus localis Angeli potest esse continuus, & discretus. fol. 320.

§. III. Vtrum Angelus virtute propria possit transire per motum de extremo ad extremum non per transitu medio? fol. 323.

§. IV. De subiecto motus localis Angelorum. fol. 328.

§. V. Vtrum motus localis Angeli fiat in instanti, an in tempore? fol. 330.

Se^{ct}. IV. Complectens doctrinam de motu locali proprio iuxta propriam sententiam. fol. 332.

§. I. Distinctio viarum assignatur, quædam necessaria præmittuntur, quid sit motus localis, & in quo differat à mutatione? fol. 332.

§. II.

- §. II. Vtrum Angelus possit moveri motu per se, & per accidens? fol. 333.
 §. III. An motus localis recipiatur in Angelo? fol. 336.
 §. IV. Vtrum Angelus possit moveri de extremo ad extremum sine transitu per medium? fol. 336.
 §. V. De motu locali Angeli per correspondentiam ad tempus. fol. 339.
 §. VI. Quae sit potentia, qua Angelus se, & alia mouere potest? fol. 339.
 §. VII. Quae propinquitas ad mobile sit necessaria, ut Angelus illud moueat? fol. 341.

QVÆST. IV. De apparitione sensibili Angelorum, & corporum assumptione. fol. 343.

- Seç. I. Separat certa ab incertis: dubia proponit, & tractanda determinat. fol. 343.
 Seç. II. Quale debeat esse corpus, ut assumatur ab Angelo? fol. 344.
 Seç. III. Quomodo, & ad quas operationes Angeli corpora assumpta deferuntur? fol. 346.
 Seç. IV. In quo consistat assumptio ista? & in quo differat ab hypostatice, & substantiali vione? fol. 348.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI Quinti.

QVÆST. I. Fundamenta iaciuntur, & communia tractantur. fol. 351.

- Seç. I. Iaciuntur fundamenta ad considerationem supernaturalium. fol. 351.
 Seç. II. Vtrum Angeli immediate post creationem fuerint supernaturaliter beati? fol. 354.
 Seç. III. Vtrum Angelus in creatione sua acceperit sanctitatem? fol. 356.
 Seç. IV. Quales in linea supernaturali fuerint de facto Angeli creati? fol. 359.
 Seç. V. Vtrum omnes Angeli in via acceperint formam sanctificantem? fol. 360.

QVÆST. II. De sanctorum Angelorum merito, & gloria. fol. 363.

- Seç. I. Vtrum Angeli boni, quando se disponebant ad gratiam, fuerint promeriti ipsam gratiam, & gloriam? fol. 363.
 Seç. II. Vtrum Angeli sancti, & an omnes meruerint augmentum gratiae, & vitam aeternam, & augmentum gloriae? fol. 367.
 Seç. III. Vtrum Angeli sint consecuti gratiam, & gloriam secundum quantitatem suorum naturalium? fol. 369.
 Seç. IV. Vtrum Angelus beatus peccare possit? fol. 369.
 Seç. V. Vtrum Angeli beati possint proficere in beatitudine? & an beatitudo eorum possit augeri? fol. 372.
 Seç. VI. In quo consistat visio diuinæ essentiae? fol. 373.

QVÆST. III. De peccato Angelorum quoad culpam. fol. 374.

- Seç. I. Vtrum malum culpæ possit reperiri in Angelo? & an valeat fieri creatura naturalis sua impeccabilis? fol. 374.
 Seç. II. Vtrum Angelus potuerit peccare in primo instanti? fol. 377.
 Seç. III. Vtrum Angelus possit peccare in ultimo instanti? fol. 377.

Se&. III. Vtrum Aliquis Angelus peccauerit in primo exercitio sua libera potestatis.	fol. 389.
Se&. IV. Quid sit, & quotuplex superbia? & an in Angelis possit inueniri?	fol. 390.
Se&. V. Vtrum primum Diaboli peccatum fuerit superbia?	fol. 391.
Se&. VI. Vtrum Diabolus præter dictam superbiam alia peccata in via commiserit? & qualia?	fol. 399.
Se&. VII. Vtrum Lucifer alios Angelos induxerit ad peccandum?	fol. 403.
Se&. VIII. Quale fuerit peccatum inferiorum Angelorum?	fol. 406.

QVÆST. IV. De pœnis Angelorum, qui peccauerunt. fol. 406.

Se&. I. Respondendo quibusdam quaesitis apperitur via ad soluendas plures, & graues difficultates huius materiæ.	fol. 407.
Se&. II. Quanta sit in Angelis malis cæcitas mentis?	fol. 408.
Se&. III. De duritie cordis, seu obstinatione malorum spirituum.	fol. 410.
§. I. Ratio à priori talis obstinationis examinatur iuxta alias sententias.	fol. 412.
§. II. Quarra ratio expenditur: & An sit Angelus natura sua inflexibilis.	fol. 415.
§. III. Causam priuatiuam obstinationis damnatorum diuersi diuerse assignarunt.	fol. 417.
§. IV. Propria, & adæquata causa obstinationis Dæmonum ponitur, & probatur iuxta mentem S. Dionysij.	fol. 420.
Se&. IV. De tempore executionis pœnarum spirituum malorum.	fol. 423.
Se&. V. An, & quomodo Dæmones torqueantur in inferno ab igne corporeo?	fol. 426.
§. I. Per solam apprehensionem ignis sine ipsius actione torqueri sententia affirmans rejicitur.	fol. 426.
§. II. Tormentum Dæmonum per solam actionem intentionalem ignis tenentes differuat in modo; & omnes excluduntur?	fol. 427.
§. III. Alij modi assignandi tormentum per solam actionem physicam, vel per physicam, & intentionalem rejiciuntur.	fol. 429.
§. IV. Nulla actio ignis physica, hoc est, distincta ab intentionali est necessaria ad verum dolorem spirituum, & pœnam sensus.	fol. 433.
§. V. Propria sententia ponitur, & probatur.	fol. 437.
§. VI. Quibusdam objectionibus satisficit; & amplius explicatur nostra sententia.	fol. 440.

AD LECTOREM.

LICET studiorum meorum auditores, lectoresque non semel expertus fuerim beneuolos, iam in conuertationibus disputans, iam in horaria palestra circa iuridicè designatam materiā solus discurrens in Philosophia, Theologia, & Scripturæ Sacrae interpretatione, præcipue vero in opusculo circa statum proximum ad diffinitionem immaculatæ, & sine labe cōceptionis Sanctissimæ Deigenitricis Mariæ, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo secūdo publice lecto, & typis excusso: quia tamen *factus sum sicut passer solitarius in tecto, turbatus sum, & non sum locutus vigilias, quas anticipauerant oculi mei.* Paraucrā prælo laboriosum opus *de mensura temporum subcælestium*, in quo, & artē chronologiæ, & difficultates de temporibus Sacrae Scripturæ pro viribus elucidaui: diuersaque de diuersis minora opuscula prælibaueram. Silui autem, quia solus: *& vas soli, quia cum ceciderit non habebit subleuantem se!* Silentium interim meum increpans diuturna multorum infantia coegit Tractatum de Angelis diu quæsitum, quem impolito calamo prius depinxeram, impensius contemplari, magno labore disponere, typis mandare, & studiosis offerre. Ecce in lucem prodit, gaude: affectum quærit: faue; & in omnibus Vale.

TRACTATUS DE ANGELIS LIBER PRIMVS

DE ANGELORVM EXISTENTIA, ET SVBSTANTIA
& his, quæ ipsi competunt.

AVCTORE DOCT. D. PETRO DIAZ MAYORGA COM-
plutensi Theologo.

PROLOGVS.

RDVAM, quia absconditam, tractationem susci-
pimus; dū Angelorum quidditatem, naturam,
proprietas, & accidentia contemplari aggre-
dimur. Radix autem difficultatis exiguitas no-
stri intellectus est, non valentis ea, quæ notiora
sunt, attingere. Verum tamen Sacra Scriptura, Diuinis Theolo-
gis, & traditionibus ducentibus nonnulli Doctores supra morta-
litate nostræ tenebras erexerunt oculos, & spiritualem substan-
tiam, superata humana caligine, aliquatenus cōtemplauere. Sed
qui speculando simplā Angelorum idæam conceperunt, docen-
do coacti sunt in varias parturire diuisam sectiones, & corporali-
bus in lucris splendidum intelligentiæ radiū obscurare, ne cap-
tum excederent discentiū. Quod in Diuinis eloquijs passim fac-
tum docet Dion. Areopagita scribens Tito. Horū vestigijs in-
hærentes Nos quoque supra nosmetipsos ascēdere conabimur,
ex nostris ad suprema conuolantes, vt, si fas est, secretum secreti
contemplemur. Vtinam Diuinæ lucis nostris mentibus irradiet
Aurora.

Dionysius.

QVÆST. I.

De existentia, & nomenclatura Ang-
gelorum.

D. Paulus **S**Adueai dicunt non esse resurrectionem,
neque Angelum, neque Spiritum, dice-
bat Paulus Act. 23. Sed Catholica veri-
tas. *Dr. Mayorga.*

tastria eorū asserta hæretica definiunt;
& reprobata sunt à Sacra Scriptura, &
Patribus. Et quantum ad præsens innu-
mera sunt testimonia, quæ, & ab Autho-
ribus adducuntur, & in concordantijs Bi-
bliæ Verbo *Angelus*, quisque videre po-
test. Quæ, & alia libenter omitto, quia
in re manifesta probanda, inutiliter tem-
pus cōsumitur. Hoc supposito apud om-
nes, solum quæritur: An existentia Ange-
lorum.

1. Ratio à
congruenti.

2. Rat'o.

Dionysius
de D. nom.
6. 7.

Experimē
ta proban-
tia dæmi-
spiritus.

lorum possit demonstratione naturali probari? In qua difficultate omnes unanimiter fatentur non posse fieri demonstrationem à priori, quæ probet plusquā possibilitatem naturæ Angelicæ, & congruentias aliquas existentie ipsius adducunt. Primum argumentum est, quia ad concentum, pulchritudinem, & integritatem vniuersi pertinet, quod producantur creaturæ representantes Deum secundum quod intellectus, & sapientia est, ergo oportet dari, seu factas esse creaturas aliquas, quæ intelligentiæ sint. Hæ quidem sunt Angeli; ergo Angelos existere conueniens est. Secundo argumentum formatur sic. Sicut in materialibus reperiuntur gradus perfectionis in essendo, ut à pura potentia per intermedias formarum perfectiones, generatione, & corruptione procedat corporalis materia ad suscipiendam formam hominis, quæ spiritualis est: ita opportunum videtur, quod existant creaturæ intellectuales se se superantes in ratione actus, ut à pura potentia anima humana, quæ est intellectus possibilis recederet natura rerum per aliquos actus intellectualitatis creatos, hoc est, per creaturas, quæ partim essent actu, partim potentia ingenerare intelligibili, & accederet actu puro, quæ posset. Tales creaturæ sunt Angeli; ergo dicendum est eos existere, ne credamus Deum reliquisse naturam rerum tali perfectione destitutam. Omitto alias congruentias, quas facile quilibet excogitare poterit considerato ordine vniuersi conferendo infima supremis, & suprema infimis, qualiter Dionysius Arcopagita artificium vniuersi contempletur, dicens de Diuina Sapientia: *Omnium est artifex, & semper omnia componit, estque causa indisolubilis coherentiæ, & ordinis omnium, sineque priorum eorum sequentium principijs semper connectit, & vnam vniuersi conspirationem, concentumque pulcherrime efficit.*

2 A posteriori autem efficacissimè probatur existentia alicuius substantiæ spiritualis superioris hominibus, si in argumentum utamur effectibus illis, qui propter malitiā in Deū tanquā in authorē refferri nequeant; quales sunt opera, quæ fiunt ab anergumenis; quæ aliās facta peccati malitiā sedaret; ut blasphemie, manifestatio delictorum, maleficia, incantationes, & similia. Vnde convincitur falsa quoad hæc responsio illorum, qui di-

cunt mirabilia facta ab hominibus supra communē ipsorum potestatem posse à Deo per illos tanquā per instrumēta procedere, cū Deus malorum causa non sit. Mihi sane certo certius hoc probatū fuit, quando, me præsentē, rustica mulier à Damone possessa exorcizabatur. Tunc enim Princeps quatuor legionū, quæ ibi erāt, Asmodæus nomine, sic vocatus respōdebat, & à digito pedis, ubi fuerant omnes ligati, ad os ascendebat tā difformi mutatione faciei; ut eius præsentia ostenderent oculi feroces, lingua tumescens, tarsi laxatio, respirationis vehemētia, & os spumans. Sed quid tāto Damone præsentē poterat melius sperari? Latine loquebatur, crucē timebat, digitorū præbiteri tactū recusabat. Sed sulphurei ignis sui fumigium ita fugiebat, ut in obediēs Sacerdotis præcepto exorcismi facto, cū iterū, atque iterū fumus ad nares mulieris applicaretur, fugit ab illa, & statim recuperata naturalis faciei similitudine ostendit Asmodæū abesse. Tūc vocato alio Damone, & ascendēte ad os iterū mutata fuit mulier; & nouimus, secundo dicente, Asmodæū fugisse, & locum, ubi erat, unde iterū coniuratus advenit, referente secundo loca, per quæ veniebat. Præceptū tandē fuit Asmodæo, rogāte me, quod vltima verba Euangelij Sacti Joannis refferret ab illis: *Et Verbum Caro factū est.* Quod ita recusauit, ut hora tepus fere cōsumptū sit, dū exorcismi factus est obedire, & quasi balbutiens dixit fere omnia nullo docente. Cū alio etiam Damone quasi per horæ dimidium tres Sacerdotes conuersati, loca Sacra Scripturæ tractabamus Hebraica, & Græca nomina exponentes, & multa alia recondita, in omnibus optime respondentē audiui. Vltimo probis ab amico nostro obiectis commotus Dæmon occulta quædam manifestauit. Vnde efficaciter probatur existentia creaturæ intellectualis tā bonæ, quam malæ. Quia Deus nō solum creauit eos, qui ceciderunt sed, & illos, qui conseruauerunt principatum suū.

3 Huiusmodi creaturas (omissis nunc nominibus proprijs, & Hierarchicis) diuersis nominibus appellat Scriptura, & Patres, quæ prænotare oportet, quia ipsorum frequēs repetitio futura est in sequētibus. Comuni, & vltatissima voce dicuntur Angeli. Angelus Græca vox latine *Nuntius*, Hebraice *Malac* ab appellatiua significatione, quæ etiam Christus

Exorciz-
morum vir-
tus.

Explican-
tur nomi-
na.

Angelus.

Do.

Dominus Angelus dicitur testamenti, & magni Consilij: & Prophetæ, & Sacerdos Summus, & Ioannes Baptista Angeli nominantur, factum est nomen proprium Spirituum Sanctorum, qui in munere isto præcipui sūt. De illis Psalm. 103.

Qui facis Angelos tuos Spiritus: & 8. Misi eum paulominus ab Angelis loquutus de Christo. Hinc etiam Euangelium, & Euangelista componuntur addita voce eu, quæ bonum significat, quæ nomina valent idem, ac bonum nuntium, & bona nuntians. Spiritus item appellantur in Sacra pagina pluries, vt in verbis datis Psalmi 103. & in illis, quæ loquutus est Saluator mundi, quando clausis ianuis ingressus ad Discipulos dixit: Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet; quo nomine etiam anima hominis, quæ Genesis cap. 2. dicta est spiraculum vitæ, vocatur ibi: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, & ibi: Inclinato capite tradidit Spiritum. Huius nominis rationem delinunt aliqui ex inferioribus rebus; in quibus reperitur promptitudo, & suauitas aspirandi, seu pernitas, & impetus ad motum, vt in aura, & flatibus. Ego mallem, quia participantes contempler Angelos Divini, & supremi Spiritus, illos appellare Spiritus participatione, quæ metaphora. Sic mentes dicuntur, formæ intellectuales, intelligentiæ, lumina, & specula nitidissima Divinæ lucis radios exprimentia à D. Arcopagita in celesti Hierarchia. Angelos autem appellari docet, quia per ipsos ad nos Divina illustratio procedit: Itaque semper, ac ubique, ait cap. 4. Angelorum præcipue nomine appellantur, propterea quod primum in eis in sit Divina illustratio, ac per eas, mentes, ad nos perveniunt eæ, quæ naturam nostram superant patefactiones. Idemque habet cap. 5. paulo post initium.

Spiritus.

D. Arcopagita.

QVÆST. II.

Quid sit Angelus, seu Spiritus?

IS ordo Doctrinæ servandus nobis est in hac materia, quem, & præcepto, & opere servandum docuit Philosophorum princeps Aristoteles, dum, & dixit à notioribus nobis ad minus nota procedendum fore, & hac methodo sua volumina digessit, & illustravit. Sunt vero magis

Dr. Mayorga.

gis nota nobis (vt ipse, & natura docet) minus manifesta natura; quæ autem naturæ manifestissima, ea nobis secreta, & arcana sunt. Hæc si recte intelligantur, veram, & in præfenti vtilissimam continet doctrinam. Est intelligibile attributum entis tam late patens, ac ipsum ens, tam quæ illi intrinsecum, vt separari nequeant: quo ergo quodque gradu ens est, in eodē est intelligibile: cum autem entia nō sint æqualiter perfecta, sed plus, aut minus, secundū distantiam à primo, & perfecte, non sunt æqualiter intelligibilia, sed plus, vel minus, quatenus à primo, & perfecte intelligibili, quod est ipse intellectus, deficiunt. Est verō primum, & perfecte intelligibile, vel potius super-intelligibile Deus Op. Max. tanquā principium eorū, quæ sunt, quatenus entia, & talia sunt, & consequenter creatis intellectibus abditissimus, secretissimus, & invisibilis naturaliter. Vnde planē intelliges, quod posuit tenebras latibulum suum, & caliginē sub pedibus suis, qui habitat lucē inaccessibilem, & similia veritatis asserita. Ea deinde, quæ ipsum participant, suo quodque gradu, intelligibilia sunt, cū autem certū sit fide, experimentalis noticia, & non levi naturali ratione, esse substantias, quæ istas sensibiles superant in naturalibus, quas Angelos, Spiritus; & mētes dicimus; sit manifestū, quod supra sensibilia ista, quæ mediante sensu cognoscuntur, existunt alia intelligibilia, quæ immediate intellectu possunt mouere, & mētes sunt, & intelligentiæ, quatenus, & ente, & vita participant. Inter quas numeralis multitudo (si ea sit) ad vñū intellectualitatis, & intelligibilitatis gradū, seu conceptum, hoc est speciem, reducenda erit, eodē modo, ac in corporalibus istis species, & genera diuiduntur, per graduale intelligibilitatis, & entitatis perfectionis participationē. Sunt ergo Mētes; seu Angeli notiores naturæ, quam inferiora; & consequenter ista nobis, quam illi, manifestiora. Hæc autem inversio ordinis inter intelligibile, & intellectum provenit ex improprietate potentie cognoscitiue inferiorum respectu superiorum, vt infra patebit.

Cur natura notiora sunt minus nota nobis.

Arist. lib 7° tex. com. 10.

Psalm 173

1. ad Tim. 6.

SECT. I.

Præscienda notantur.

Ad quidditatum ergo spiritus

A 2 ip.

Aristoteles.

Ad cognoscendum spiritum sensibilibus utendum, sed non sistendum in eis.

intellectum, seu cognitionem cupientes pervenire, nec sensibilia ista omnino despiciamus, nec illis hæreamus omnino; sed ipsis semel, & iterum acutè inspectis, nosmetipsos excedendo, & superando contemplatione, à sensibus, & sensibilibus abstracti, superiorem, & altiorementium gradum constituamus; sic enim invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta cognoscuntur. Neque enim ita distant corporalia ab spiritualibus, ut in nullo, & nullomodo communicent: quin potius una, & eadem Artificis omnipotentis idæa, & perfectionalis expressio omnia facit, & à singulis, in quantum possunt, participatur. Spiritus ergo, & ex sensibilibus, & sine sensibilibus intelligendus à nobis est; non enim potest intellectus noster formari intelligibilibus formis independentè à formis sensibilibus sine gratuita illuminatione; neque possunt cognosci Spiritus per ea, quæ corporea sunt: *Omne enim illud, quod subsensum cadit, substantiam Angelorum declarare non potest; sed corpus, quod habet crassitudinem, & trinitatem dimensionem.* Ait Chrysost. apud Ioann. Ciparistotam. Ergo, ut ad propositum accedamus, sensibilibus intellectus adjuvari opus est; sensibilia autem ipsa respuere; ne, dum spiritualementem idæam substantiam, aliquid corporale intrusum deleat imaginem, & chimæram effingat.

Arist. Metaph. lib. 7. c. 12.

3 Aristoteles, ut spiritualis substantia (intelligentiam vocat) quidditatem specularetur duodecimo Metaph. libro, multas, & varias præmisit sensibilibus contemplationes, multa prænotata scitu dignissima; sed inter omnia præcipua est Doctrina Lib. 7. Vbi de sensibilibus agit quidditatibus in statu intelligibili, non in existentiali: nouerat enim, ut duodecimo declarauit, quod spiritualis substantia, aliàs intelligentia, non corporalibus, & sensibilibus annumeranda est, sed in superiori gradu collocari debet, nempe inter abstracta, & intelligibilia. Istam Nos sequenti Doctrinam, ne à proposito aberremus, fidei, ubicumque occurrant, dogmata sustinebimus primò; deinde, si fieri potest, Philosophorum sententiam ostendemus veritati non dissentire circa quidditatuam Spirituum notitiam, finimus, abijciemus libenter. Ut sic, & dicta, & dicenda Ecclesiæ Catholicæ,

Obedientia fidei.

& sapientum iudicio subiecta sunt.

Duo tamen monendus est Lector, si laborum nostrorum fructum percipere tentat. Primum, quod desiderio sciendæ veritatis legat, acriter impugnet, pie corrigat, & si non percipit, non improperet, nec diuerijs offendat. Secundum, quod non ad memorandum studeat, & propositionibus inhæreat; sed ad formandam simplicem intellectualem idæam properet, & sollicita indagine speculetur. Reducantur enim omnes discursus ad simplicem conceptum, & notitiam, quam quisque intra semetipsum formare potest sine propositionibus, & syllogismis; ad extra vero docendo parturire sine illis non potest, si linguis hominum loquatur, secus si Angelorum. Quod intra clarescet.

4 Tota vniuersitas substantiarum mundialium, quas materiales, & corporeas vocamus, in duplici potest considerari statu; sensibili nempe, seu creationis, & intelligibili, seu abstractionis, in his duobus statibus partim inter se pugnant res, partim conveniunt. Pugnant quidem in eo, quod sensibili creatione actuatæ solum sunt intelligibiles in potentia; at quando sunt in statu intelligibili sunt actu intellectæ, vel potius intellectus in actu, & tantum in potentia ad essendum in statu sensibili. Conveniunt autem, quia omne id, quod res est in se ipsa, est intelligibile in potentia, & actuatæ per abstractionem, & separationem eiusdem à se ipsa. Hic homo v. g. ante quam sit, dupliciter est possibilis, & in artificis Idæa, seu exemplari; & sic solus est animal rationale abstractuens, & præsciendens à carnibus, & ossibus; in mente enim artificis solus est quidditas, & essentia rerum: est etiam possibilis in materia, aut præsupposito perfectibili entitativè, & sic non solum est possibile animal rationale, sed hoc individuum. Qualiter sphaera aenea possibilis est, & in ære, & sic non solum est possibilis sphaera simpliciter, sed hæc, in mente vero artificis solus est possibilis sphaera. Et quamvis verum sit artificem velle, & facere hunc hominem, & hanc sphaeram, non hoc provenit ex eo, quod idæa hominis, aut sphaera repræsentet singularem; sed quia ex hac materia facit, ipsam ad actum reducendo.

5 Est ergo sensibilis status rerum is, in quo solum sunt causatiæ sensu-

Monita Lectori.

1. Contemplatio rerum mundialium.

Status intelligibilis rerum.

Status sensibilis.

qualis cognitionis per propria carac-
teristica accidentia, seu modos substantiæ
earum. Intelligibilis vero, in quo intel-
lectum formare, & informare possunt,
ad quem perveniunt per abstractionem
ab omnibus accidentibus determinanti-
bus quidditatem ad hanc quidditatem;
quæ ex commixtione huius materiæ su-
perveniunt essentiæ. Hæc autem abstrac-
tio in nobis, ut aiunt, intellectus agentis
virtute contingit, & operatur. Et sicut in
statu existentiali res sunt entitativæ uni-
versaliores per quidditativam inferio-
rum continentiam, quo magis partici-
pant à primo, & illi accedant receden-
tes à nihilo; sic in statu intelligibili for-
ma ad universalitatem entitativam perfi-
citur abstractiva contemplatione, ut ma-
gis, ac magis, iuxta perfectionem intel-
lectus, unitati, & primo intelligibili assi-
miletur. Quia forma intellectus formatus
universalior fit, & universalissimus fiet,
quando prima forma intelligibili infor-
metur in visione beatifica. Non loquor
de universalitate Logica, quæ universalis-
le, quanto abstractius est; tanto minus
est, ita, ut ascendendo, ad non ens debe-
niatur: sed de universalitate entitativa,
per quam ascendendo ad primum, & in-
finitum ens pervenitur; & descendendo
ad illud devenimus minutissimum ens,
quod, & si unitate participet, pluralita-
tis tamen eminentialis expers erit, quod
ideo intelligitur indivisibile specie in
aliam speciem, veluti materia omnium sen-
sibilem.

6 Hæc omnia altius explicemus.
Sunt in nobis intellectus, & sensus: ille
autem quasi vestigium sapientiæ est, ut
Dionysius Areopag. 6. ca. de Divinis no-
min. Vterque autem convenit in ratione
potentiæ passivæ, ut docet Aristot. Dif-
ferunt tamen in modo vacuitatis forma-
rum, quia sensus, cum sit in organo cor-
poris determinatam habet capacitatem:
intellectus vero cum illo careat, absolu-
tè, & universaliter capax est. Comparan-
tur ergo respectu sensibilem, & intelli-
gibilem, sicut tabula, in qua nihil est scrip-
tum ad scripturam, & qualiter corpus
ad colorem. Sicut enim per scripturam, &
albedinem in, & ex tabula, & corpore
fit scriptura, & album, sic informitas
sensus, & intellectus possibilis per for-
mas sensibiles, & intelligibiles actuatur,
& fit sensus, & intellectus in actu: & ista
formatio sensatio est, & intellectio, quæ

libet in suo genere. Fiunt enim sensus,
& intellectus per sensationem, & intelle-
ctionem. Rursus uterque sic actuatur, &
formatus sui ipsius emittit expressionem:
sensus quidem imaginem, seu phantas-
ma, unde dicitur potentia imaginativa,
seu phantasia: intellectus autem verbum
mentis, se ipsum exprimendo: quæ ex-
pressio, & dictio, & locutio appellari va-
let. Deinde, quia uterque, scilicet intel-
lectus, & sensus, est in linea potentiæ pas-
sivæ carentis formis, & aequalitatibus;
nec ulla potentia passiva, quæ talis ad ac-
tum se reducere potest, indiget agentibus,
& facientibus formis, tam intelli-
gibiles, quam sensibiles. Intelligibiles qui-
dem format agens intellectus, siue ad præ-
sentiam phantasmatum, siue cum ipsis
concurrente, siue (quod verius puto in
communis philosophia) denudando spi-
ritualem speciem à sensibilibus indumentis;
quibus in phantasmate occulta præ-
existerat, sicut Anima nostra abscondit
tunc corpore, quæ ex abundantia lucis
pereunt, & solum remanet quiddam in-
telligibile in eo fuit, sicut destructo cor-
pore remanet Anima. Sensus autem agens
est virtus producens sensibiles formas in
actu: quæ potentia residet in agenti exte-
riori, neque est nobis insita.

7 Nec huius doctrinæ obstat, quod
sibi ipsi obijcit Aristot. Si intellectus est
intelligibilis, ut cuncta intelligibilia, om-
nibus inest intellectus: nam intellectus
solum est intelligibilis in potentia. Pa-
ter nam aut ipse est omnino immixtus, &
abstractus, aut non. Si primum non so-
lum erit intelligibile in potentia, sed
etiam in actu, & per consequens intellec-
tus in actu: si vero non est omnino immix-
tus, & ideo solum est in potentia intelli-
gibile, sicut cætera, cur alijs non inest in-
tellectus. Respondemus enim cum Philo-
sopho: quod intellectuum principium
est in se immateriale, & immixtum, & si
fuerit omnino abstractum à corpore erit
intelligibile in actu, & intellectus in ac-
tu: ut quando in homine actus, & forma
illius est, solum est in potentia intelligibi-
le: inest tamen ipsi intellectus: quia cum sit
spirituale est susceptivum formarum si-
ne materia. Reliqua autem intelligibi-
lia non sunt huiusmodi entitativæ, sed
potius corporalia, & sensibilia non trans-
cendunt; quare ipsis non inest intellec-
tus. Et in sensibilibus fit hoc manifestius.
Nam quamvis corporalia sint sensibilia,

Obiectio

Lib. 3. de
Anim. cap. 4.Intelligibi-
le in actu,
est intellec-
tus in actu

Solutio

2. Contem-
platio.
Dionys.
Areop.
Arist. lib.
2. & 3. de
Anima.Quid sit
sensus in
actu, &
quid intel-
lectus in
actu.

non tamen omnibus inest sensus, quia cum sensus sit ratio quædam, temperamentum, seu proportio sensibilibus, illis solum sensus inest, quæ ad talem rationem redacta sunt; reliqua vero, quæ vel excedunt, vel deficiunt ab ea, & si sensibilia sunt, non tamen sensus participant perfectione. Unde, quamvis sint actualia in statu sensibilibus, solum sunt sensibilia in potentia, quatenus sensum facere queunt.

*Conclusio-
nes ex supe-
rioribus.*

8 Sic ordinata est natura ista inferiorum, ut à primo generationis supi-te, imperfectissimaque substantia, quæ materia omnium est, vi calidi naturalis ageris per varias substantiales mixtiones generativas ad sensum perfectionem euehatur, ad quam, veluti ultimam materiam virium actualitatem tota inclinatur natura. Deinde eocurrere superiore virtute cum ipsa sensibili substantia, fit homo, complectens corporalem, & spiritua-lem naturam, illam in summo elevationis, istam in minimo virium naturalium: utpote dimiuentem paulo minus ab Angelis. Supra hominem extra omnem corporaturam, & crasseiæ spiritus reperitur inter creaturas. Qui partim est intellectus in actu, in quo superat Animam rationalem, partim potentiam habet, intellectualem, priuatam naturaliter formis intelligibilibus, quare Mentis, intelligentiæ, & intellectus appellantur in Sacra Scriptura, & Patribus Angeli, quos statim in vestibulis Dei, esseque expressione, & signaculo illius, non semel docet Divinus Dionysius. Differunt autem specie secundum gradualem perfectionem, sicut lumen intellectualem minus à maiore, sicut noticia, & intelligentia minor existens à maiori differt. Illa autem differentia est ex eo, quod non omnes participant æqualiter actu in genere intellectus.

9 Supra omnia creata, & creabilia Dens est actus, purus ab omni potentia passiva intellectuali, & consequenter infinitus, immensus, sapientia, amor, & omnia in se, & in omnibus. Qui naturali fecunditate exprimit, quatenus intellectus est, Verbum, in eadē natura subsistentē personā (sicut intellectus creaturæ accidens actuat ex primit Verbum suum in alio existens.) Exprimens autem, seu generans Patrem expressum vero, seu genitum Filium: expressio autē ipsa, seu generatio, quatenus ab intellectu, est actus hypostaticus Patris generantis, quatenus ad expressum, est actus hypostaticus

Filii geniti. Vtraque demum persona essentiali amore unum est amans, quia per intellectum non fit amor, nec exprimitur, sed completa, & perfecta intellectuali natura effluit amor, seu spiritus naturaliter. Cum ergo in Patre, & Filio intelligimus compleri intellectualem naturā, intelligere oportet spirari amorem, qui Spiritus est, & tertia persona Trinitatis. Spiritus ratio autem in ordine ad spiritum est actus hypostaticus, respectu vero spirantis non constituit personam, quia spirans includit, & supponit personas constitutas, quæ sunt unum spirans, eo ipso quod supponit intellectum in actu perfectum. Quia ex persona, & persona nullo modo fit persona. De his satis.

10 Entota natura seriem tam in corporalibus, quā in spiritualibus: nec non ad Divina Fideliter accessimus aliquanto intrantes in Sancta Sactorum. Accipe nunc imaginem, & vestigium omnium in homine, qui, & mundus parvus dictus est, & ad imaginem, & similitudinem Dei formatus. Sunt in homine substantialiter perfectæ contemperata mixcibilia; quia ad meliorem ipsius possibilem rationem, & concentum redacta sunt, cum homo alia omnia excedat in gradibus mixti, viventis, & sensui, quorum actus, & forma super ipsorum potentiam à causa fit superioris virtutis, coagendo, & cooperando ad formationem hominis. Sunt etiā sensibilia in hominis sensu accidentaliter per viam representationis, (quæ dicitur intentionalis), nam à sensibili obiecto sui ipsius expressivo formalis imago emittitur, quæ cum sit actus sensus possibilis, potentiam passivam actuando facit sensum in actu ex potentia sensu, & idem est sensibile in actu, & sensus in actu; & sonus actu, & auditus actu idem. Iuxta mentem Philosophi L. 2. de Anim. c. 5. & L. 3. c. 2. expressius. Et in hac emissionem speciei sensus formativæ representatur corporalium substantia productio: nam ibi ab obiecto producit imago sui, hic à sapienti artifice sui ipsius idem imitante fit quædam enigmatica similitudo, & parvum vestigium; ibi forma facta actuatur potentiam ad essendum, non substantialiter, sed accidentaliter, & fit sensus, concretum accidentale, hic forma actuatur potentia ad essendum simpliciter, siue in subiecto physico contraria, & fit per generationem; siue in nullo contraria, & fit per creationem; & id, quod fit, non est hoc,

*Homo parvus
Mundus, & ad
imaginem,
similitudinemque
Dei forma-
tus.*

*Arist. L. 2. & 3. de
Anim.*

De Trinitate.

in hoc, sed hoc. Differt itaque utraque potentia: quia prima non est ad essendum absolute, sed hoc, vel illo modo, & distinguitur à substantia, neque proprie constituit materiam: secunda vero est potentia ad essendum, aut ex præsupposito mutabili per generationem, (aut ex nullo per creationem,) & est intrinseca substantiæ corporeæ imperfectæ afferens ipsi rationem materiæ. Unde, quod ibi fit, est forma in subiecto, & totum ex forma, & ex subiecto: quod vero hic est forma ex subiecto, sed non in subiecto: ibi accidens, hic substantia.

Potentia imaginatiua est sensus in actu.
 11 Sensus autem sic formatus sui ipsius imaginem exprimit naturali fecunditate ad usus memorandi, & reminiscendi, (qui solum differunt eo quod primus simplici aspectu, secundus illatiue procedit). Imago vero ista non solum repræsentat sensibile obiectum, sed sensatum, utpote sensus effigies, & secundum istud munus dicitur sensus potentia imaginatiua, & phantasia. Vi autem solius sensus materialis facta imago non excedit sensibiliæ naturam, neque ad alium usum præterdictos de seruire potest, nisi ad excitandam æstimationis noticiam. Quare cum in homine ad ulteriorem cognitionis usum eleuandum Phantasma fit, & sensituum ipsum non sit constitutum per materiale formam, sed per spirituale (quæ eo ipso continet intelligibiliter in potentia intellectus agentis humani omnia materialia,) Phantasma, aut imago sensus non est pure materiale, sed in ipso est intelligibilis quidditas lineamentis vestita corporeis. Alias non esset Phantasma utile ad cognitionem humanam, quia esset pure materiale. Quia propter animæ rationalis sensitivæ nondum exuens naturam intellectus agentis concurrente ad expressionem imaginis cum sensu, operatur in Phantasmate partem quandam spirituales ex nulla materia, quatenus ab ipsa est. Sic Aug. docet de Gen. ad lit. dum ait. *Nihil agere corpus in Spiritum, & imaginem corporis non corpus in Spiritum, sed Spiritum in se ipso facere.* Et 10. de Trin. inquit: quod *Anima imagines corporum conuoluit, & rapit factas in semetipsa de semetipsa, dat enim eis formandis quiddam substantiæ suæ.* Oriturque ab Anima concurrente cõcausa materiali ad formationem Phantasmatis, quare quidditas spiritualis indurata est sensibili materia. In ista productione Phantasmatis, atque in Phantasmate ip-

so hominis generatio, & ipse homo exemplatus est. Nam ibi causa efficiens partim est materialis, partim spiritualis etiam in agendo, & per unicam actionem operatur partim ex materia, & partim, sine illa, de se metipsa deducens ad esse formas, solum in potentia intelligibiles, quia cum materia existunt. Sic in hominis productione concurrunt per eandem actionem diuina virtus creans (quæ est intellectus agens) & materialis causa, & oritur homo, partim principaliter spiritualis, & partim corporalis, & tamen vnus homo. Id autem, quod producit causa creans, est intelligibilis forma; alia vero concausa producit, seu generat hominem corporeum: corporis autem materialis lineamenti occulta Anima solum est intelligibilis in potentia, quibus exuta fiet in actu intelligibilis, & intellectus in actu concretum accidentale, quam cognitionem sui per propriam substantiam D. Thomas Angelis attribuit. Et sic homo est substantiale Phantasma.

12 Rursus; portio illa spiritualis relinens in Phantasmate ab intellectu agente non seorsim, sed cum causa materiali producta, ab eadem virtute traducitur ad statum abstractionis, quando finita virtute concausa materialis, ipsa cõseruat suum effectum, vel quædo illius cõcursus extinguit effuso proprio lumine; cessant enim tunc lineamenta corporalia, & per hanc abstractionem fit intelligibilis in actu, quæ præceperat intelligibilis in potentia secundum communem doctrinam de intellectu humano naturali. Iterum autem, dum volumus ipsam formam, ut in phantasmate erat, cognoscere, lineamenti, & figuris corporalibus ornamus, & induimus, iterum ad sensum recurrendo, & cum illo concurrente, non tamen expectando nouam sensus actuationem à sensibilibus externis; sed ex qualibet oblata materia lineamenta corporis reformando. Quibus inspicere licet rationalis animæ separationem, separatæ conseruationem, & hominis resurrectionem. Nam ipsamet actio causæ creantis durat, conseruans seorsim, quod fecerat cõiunctim, quando corporalis causæ cõcursus cesat, & per consequens quidquid ipsi in homine factum correspondebat. Est autem in statu separationis anima intelligibilis in actu, non tamen intellectus in actu substantialis: quia non potest fieri sine corpore, nec cõseruari etiam separata sine respec-

tu ad corpus: nec, dum homo moritur, mutatur: est enim, dum existit, hominis forma, & actus corporis, licet non actu corpus informet. Propter hanc autem dependentiam à corpore in fieri, esse, & conservari non est intellectus in actu substantialis, seu intelligentia: nec se intelligit substantialiter, sed accidentaliter per speciem sui ab intellectu agentis factam impossibili. Iterum autem ad concretionis statum reduceretur in resurrectione mortuorum, quando causa ipsam conservans admittat concavsam corporalem. Erit quidem hoc, sed non veluti in naturali hominum generatione expectando materia corporalis dispositionem, & organa: sed ex qualibet sibi oblata materia, vel ad hoc munus facta, hominem restaurabit omnipotens: sicut imaginaria virtus, quæ est intellectus agens in, & cum corpore, ad reformationem phantasmatis non expectat sensibilia exteriora.

Intellectus agentis opera expontur.

13 Deinde lumen intellectuale, siue intellectus agens, qui est vis factiva formarum intelligibilium, dupliciter potest se habere in earum effectione, scilicet solus sine alterius concursu, vel concurrens cum causa corporali (semper autem est spirituale, quod ipse facit, & de se exprimit, quia intelligibile non potest fieri de materia corporea: etiam si possit fieri cum materia.) Si concurrat cum corpore Phantasmam constituit, & phantasmata operatur, ut dictum est. Si vero solus efficiat, formas abstractas à materia corporali producit, (quod an in nobis contingat per naturalem virtutem nostri intellectus agentis, alia questio est: In fundi sane nostro intellectui formas intelligibiles virtute agentis superioris independentem à phantasmatis non dubito. Anima etiã separata intellectum agentem sic facere formas intelligibiles, seu species ex præcognitis certum existimo.) Species autem quidditativas, seu formas intelligibiles in actu duobus modis potest facere agens: nempe aut in subiecto, quod est intellectus possibilis, (qualis est in anima rationali,) & sic fit intellectus in actu, concretum accidentale: vel independentem ab omni subiecto, & sic fit intellectus in actu, qui substantia erit spiritualis, seu intelligentia, seu mens. Hæc autem est Angelorum creatio, representata in productione intelligibilium in actu independentem ab organo corporeo (si in nobis ponenda, gredatur). Et per intellectum in actu An-

geli substantia figuratiter representatur: quo potest modo substantia per accedens cognosci.

14 Porro intellectus factus vult quodque, ut ait *Aristoteles lib. 3. c. 4.* citato, est & tunc quodammodo potentia, quæ suâ propria vi, & naturali fecunditate imaginem sui ipsius exprimit, quæ verbum mentis appellatur, intellectus autem hic potens, si non potentia imaginaria, dicendus venit virtus loquutiva, & dictiva. Dictio autem non constituit intellectum, sed supponit; & constituit dicentem, & verbum dictum: estque actus dicentis, & dicti, & ipsorum ex illis: de quo postea. Potentia autem ista solum modo dicere potest ad intra, & locutio ad intra naturalis est, & immaterialis semper. Ad extra vero loquitur mens per intellectum agentem, & locutio ista est locutionis spiritualis differentia: libera semper, nisi rationale deficiat; & quandoque non corporalis, sed independentem ab organo corporeo, ut quando loquitur Spiritus ad Spiritum; & quando creat Deus intelligentias, seu Angelos, qui facti sunt per locutionem Dei ad extra substantificam: quandoque corporizatur sonis formatis ab organo corporeo, ut contingit in locutione Spiritus ad hominem, & unus hominis ad alium, vel sine sono per signa corporalia cognoscibilia per alios sensus. Locutio autem tam interior, quam exterior indifferentem est ad actionem substantialem, & accidentalem secundum virtutem agentis: nam Deus omnibus modis loqui potest, & locutus est, creatura vero locutionem substantificam non consequitur, quoniam illarum potentiam excedit.

Intellectus in actu est potentia dictiva, seu loquutiva, quæ exprimit verbum mentis.

15 In his apparet quantulumcunque representatio Divinæ essentiae, & generationis verbi ad intra, & ad extra in Incarnatione Sanctissima. Nam essentia Divina est intellectus in actu purissimus, & infinitus, ex se, & per se. Est autem intellectus fecundus, & sui ipsius expressus eo, quo est; modo; estque in Deo potentia notionalis, suam exprimit essentiam, quæ, ut expressa, verbum est æternum; quia æternus est intellectus, nec prius est, quam exprimat. Ipsa autem expressio actus est generantis, & geniti: & per consequens existentia Patris, & Filij. At, quando Deo placuit, verbum, quod intra genitum est; ad extra protulit, cum corporali causa concurrente ad generationem Domini

De generatione Verbi Divini, & Incarnatione.

Nos

Nostri Iesæ Christi, qui Deus, & homo est. Sic Paulus docere videtur, quando ait: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: novissime diebus istis locutus est nobis in Filio.* &c. est enim totalis Christi generatio locutio substantificæ Dei ad extra pro organum corporale.

De appetitu, & quiete, tristitia, & gaudio, & de processione Spiritus Sancti.

16 Rursus, quod in imperfecto est appetitus ad sui perfectionem, in perfecto est quies. Perfectio autem acquisita tam causat delectationem, quam quies inclinationem, unde posset non appetitur. Quare appetitus intellectualis, qui est inclinatio intellectus in potentia, ut perficiatur in actu, dum actuatur specie clara intellectus creaturæ, definit esse ex defectu obiecti proprii, & oritur gaudium, seu delectatio: & ita intellectio, per quam fit intellectus in actu ex intellectu potentia, est delectatio quatenus perfectio naturæ imperfectæ: idem, inquam est in re intellectio, & delectatio; sed illud prius, hoc ex consequente; quia prius est intellectuale, quæ appetituum, aut quietatum, siquidem præscindit à perfecto, & imperfecto; sed non est aliud appetituum ab intellectuali, etiam si differat ratione. Verbum autem mentis est ultimus terminus intellectualis, quod ab intellectu exprimitur, & ipsius particeps est omnino, excepta virtute expressiva, seu imaginativa, quæ non pertinet ad essentiam, sed ad proprietatem intellectus in actu. Est itaque in verbo tota essentia intellectus communicata, & terminata, unde quasi resultat amor, quies, seu delectatio, quæ in nobis, qui accidentaliter perficimur, parum percipiuntur, non tamē de sunt omnino, sed intellectus in actu, & verbum in quantum sunt, quiete eadem gaudent: quiescuntque, seu delectantur, (nomina deficiunt, quia res ignota) una quiete, seu delectatione, & amore. Hæc in creatis vix intelliguntur, in divinis autem occulta sunt captui nostro, dum peregrinamur à Divino. Salva vero in omnibus Catholica fide existimo spirationem activam dari super intellectum eam ratione, quæ est quies, affectus, siue delectatio in summe perfecto; quia intellectio, ut delectatio, est potentia spirativa (nostro modo concipiendi, qui capere non potest actum sine potentia præintellecta). Cum autem eadem sit in exprimente intellectu, & verbo expresso, nec prius concipiatur, quam intellectuali vita completa, consequenter

Dr. Mayorga,

utraque persona intellectualis naturæ est unum Spiritus, Spiratio autem in ordine ad terminum est actus hypostaticus tertie personæ. Nec ex alio capite multiplicari personæ queunt in intellectuali natura Divina. Spiratio vero activa personam constituere non potest, quia iam constitutas personas supponit; ut supra dictum est.

17 Est demum in natura intellectuali non perfecta, sed incompleta (veluti est creata) virtus se perficiendi acquisitiva veritatum naturalium, cuius opera sunt compositio, & divisio: & insuper discursus, quibus componibilia copulat, separat male coniuncta. Et tam compositio nis, quam divisionis rationem ex comparatione duorum cum tertio discurrendo meditatur. His, quasi manibus, & pedibus ad se actuandam operatur natura intellectualis creata, mota appetitu veritatis, sed hæc summa, infinita, & immensa sapientiæ repugnant, quia repugnat imperfectio. Huiusmodi autem potentie partes sunt intellectus agentis, cui data est actuatio intellectus possibilis, iam ut edo phatasmatibus, iam sine illis. Ista omnia, quæ in intellectualibus intellectualia sunt, in corporalibus corporaliter contemplari facile erit unicuique: quod omitto, quia nullo amplius molesto esse.

Compositio, divisio, discursus operantur in intellectu agentis.

SECT. II.

Respondetur quæsitio.

18 IN resolutione quæstionis huius aliorum sententias, quas referre possim, non invenio: quoniam solum video in scriptis conclusiones negantes Angelum esse hoc vel illud: quid autem est nemo docet, aut concludit. Solum Durandus *sup. 2. sent. dist. 3. q. 5.* affirmat sibi videri dicendum; quod potentia intellectualis Angeli sit idem, quod sua essentia. Sed hæc conclusio ad diversam pertinet communem omnibus difficultatem. Eos autem Doctores, qui substantiam Angelicam contemplantes explicare, infra referam. Dico ergo Angelos esse substantias creatas intelligibiles in actu siue, quod idem est, intellectus in actu, intelligentias, seu lumina substantialia in genere notitiæ. Ita quod Angeli cuiusque substantia sit species, seu forma intelligibilis in actu, siue intellectus in actu in

Durand.

cluz

cludens, & excedens intellectualiter omnia interiora sibi secundum rationes quid dicitur eas eorum. Anima vero hominis solum est substantia intelligibilis in potentia. Memento ex dictis *sect. 1.* quid est intelligibile in potentia, & in actu: & quid intellectus in potentia, seu possibilis: & intellectus in actu quid; & quod intellectus in actu non est potentia intellectualis. Cōstat conclusio nostra hoc argumento, quod ex supra dictis ad formam reduco.

Ratio propria sententia:

19 Vel Angeli substantia est in linea intellectualium, vel in linea corporalium, vel composita ex utraque. Nam præter has nulla alia inuenta est in natura rerum. Esse in linea corporum, & sensibile, quis audebit dicere, cum, & Catholica veritas, Patrum Doctrina, & experientia repugnent. A compositione physica immunem esse ostendam quæst. 3. & 4. sequentibus. Ergo solum restat linea intellectualium, in qua sit. Ergo est forma intelligibilis. Tunc rogo, vel causa produciens talem formam concurret cum alia causa materiali, quæ apta sit producere corpus viuens sensitiuum in potentia. Et sic forma facta erit actus corporis, & consequenter solum intelligibilis in potentia. Nam unum quodque est intelligibile, quatenus secernitur à materia corporali, & sensibilis; quare cum isto modo intelligibile non fiat abstractum, sed concretum cum materia, cuius est actus, non est intelligibile in actu, sed solum in potentia, quatenus separabile est: separatum vero, est intelligibile in actu, & intellectus in actu, concretum accidentale: quia substantia, quæ intellectus in actu sit, solum per intellectiōnem substantificam creatur. Talis itaque forma facta intelligibilis in potentia substantialiter semper siue concreta, siue separata erit in potentia intelligibilis per suam substantiam, nisi desinat esse, quod est (quod de Anima rationali affirmare est contra fidem), & mutetur substantialiter, dum separatur.

20 Vel formas creat independentes ab omni concursu corporeo; & sic eas produciunt actuando intellectum possibilem, ut de se patet: nam forma intelligibilis est per suam essentiam actus possibilis intellectus. Et tunc vel actuatur potentiam realem, quæ conuenit alicui enti facto, & existenti in rerum natura: vel solum non repugnantiam ad essendum, quæ nihil est. Si actuando potentiam realem; duplex potest imaginari modus, alter, quando

potentia passiva est intrinseca substantiæ, quæ repugnat actuari sine mutatione substantiali, & substantiali forma: & huiusmodi potentia reperitur in materia substantiali, & actuatio in generatione substantiæ. Sed hoc repugnare intelligentiis communis omnibus assensus probat, dum immutabiles intrinsece confitentur, & infra probabimus. Alter modus est quando potentia passiva differt ab essentia, & substantia rei, nec est actuabilis in linea essendi substantialiter, sed accidentaliter; qualis est potentia corporis ad calorem. Tunc forma illa accidens erit, & intellectus in actu illa constitutus accidentale compositum, & formæ tunc dicuntur species intentionales. Si demum fiat forma independentem à subiecto ex quo, & in quo, actuando non repugnantiam, quæ nihil priuatiuum est, erit forma illa substantia subsistens. Tunc sic argumentor.

21 Forma intelligibilis in actu est intellectus in actu; sed Angelus est forma substantialis intelligibilis in actu; ergo est intellectus in actu substantialis. Cōsequentia patet, & est doctrina D. Thomæ 1. p. quæst. 14. art. 2. in corp. ubi probat, quod essentia Dei est ipse diuinus intellectus. Minor constat supra facto dilemate, & est doctrina expressa Aristoteles. 12. Metaph. text. com. 37. & 39. & Commentatoris ibi, & in Epitome Metaph. parte 4. & in lib. de causis propositionibus 8. 13. & 14. ubi non solum minor expressa est, sed etiam consequens, & totus discursus. D. Thomas iterum 1. p. q. 56. art. 1. in corp. sic ait: si aliquid in genere intelligibilem se habeat, ut forma intelligibilis subsistens intelliget se ipsum: Angelus autem, cum sit immaterialis, est quædam forma subsistens, & per hoc intelligibilis in actu. Vnde inferitur, quod sit intellectus in actu, non vero quod intelligat se ipsum, si hæc propositio sit formalis, secus si identica. Et eodem modo discurret de ente, & essentia cap. 5. Aduerte lector, ne fallaris, sicut alij decepti sunt, quod intellectus in actu non est potentia intellectualis, sed totum substantiale in presenti, aut accidentale, quando forma est accidens. Ex qua æquiuocatione tribuit Aristoteli Recētiore, quod dixerit intelligentiæ esse potentiam intellectiui; & ex eodem capite deficit consequentia inferens Angelum intelligere se ipsum ex eo, quod sit forma intelligibilis in actu. Maior præfati syllogismi satis explicata est *sect. 1.* eam sapissime inuenies

D. Thomæ

Arist. Commentator

Liber de causis.

N^o Intellectus in actu esse pro non intellectu aliam uiam, etiam

Aristotel. nies in *Arist. de Anima lib. 2. & 3.* in Com-
mentatore epitome *Metaph.* & in *D. Th.*
D. Thom. pluribus in locis, sed precipue dicta *q. 14.*
art. 2. corp. Et eius veritas pendet ex eo,
 quod intellectus possibilis nulla est natu-
 ra, nisi ea, qua possibilis est; ut ait *Arist.*
lib. 1. de Anima cap. 4. & intellectus agens
 est faciens formas intelligibiles in actu,
 reducensque per illas intellectum ex po-
 tentia priuata in actum. Et intellectio est
 actio agentis prout in passio, estque passio
 intellectus possibilis.

22 Hæc ipsa Doctrina expressa est
 in *Dionysio Arcopagita* pluribus in lo-
 cis, posito quod diuina essentia est ipse di-
 uinus intellectus, quam conclusionem te-
 nuit ipse cum omnibus antiquis Docto-
 ribus: vnde *D. Thomas* de sumptis, & do-
 cuit, quia vera est. Sed precipue eam ha-
 bet *lib. de Coelesti Hier. cap. 4.* ubi agens de
 mysticis figuris, quibus, ut nostro captui
 accommodantur, lineantur Angeli, ait
 hoc ita fieri, ut ascendamus ad Deiformi-
 simam eorum simplicitatem contem-
 plandam. Quæ sic exponit *Cartusianus*:
 quatenus erigamur in notitiam, & con-
 templationem simpliciter eorum, qua Di-
 uina simplicitati valde conformes sunt.

Et *cap. 7.* inquit: & quia Deo simile ipsis,
 intelligentijs substantialiter donatum est.
 Et *Cartusianus* in com. *Ab instanti crea-*
tionis datum est illis esse quid simile creato-
ri, ita, quod similitudo Dei in ipsis resplen-
deat. Demum de diuinis nom. *cap. 4.* hæc ha-
 bet: imago Dei est Angelus, manifestatio oc-
 culti luminis. Speculum puri splendidissi-
 mum, immaculatum, incontaminatum, in-
 co inquinatum recipienti totam (si iustum
 dicere) speciositatem beneformatæ deiformi-
 tatis. & pure declarans in se ipso (quæ tu
 possibile est) bonitatem, quæ est in abditis.

Dam. l. 11 *Damasceus lib. 11.* ait Angeli sancti sunt
 lumina intellectualia ex primo & eterno
 lumine illuminationem recipientia. Et de-
 mum nomina illa, quibus spiritus nomi-
 namus, hæc manifestant. Sic eos dicimus
 intelligentias, mentes, intellectus, & simi-
 lia, quæ apud Patres passim reperies.

23 Anima autem rationalis non
 est intelligibilis in actu, nec intellectus in
 actu, sed lumen rationale continens gra-
 dus inferiorum perfectionum in una subs-
 tantia, & vires inferiorum agentium in sua
 virtute, quare & sensitua est: & hæc à cor-
 pore pendet, operatur per corpus, quæ
 vero corpus superant, ut rationalia, vir-
 tute agentis rationis operatur, & de cœ-

Dr. Mayorga.

teris simili modo. Cui annexa est pura po-
 tentia in linea intellectus, quæ appellatur
 intellectus possibilis. Probatum nam for-
 ma intelligibilis eo, quod sit abstracta, &
 independens à corpore ex vi suæ creatio-
 nis, vel separationis, est intelligibilis in ac-
 tu: sed anima humana secundum essentia
 suam facta est actus corporis: ergo non est
 intelligibilis in actu, nec intellectus in ac-
 tu, nec intelligentia; sed solum inest ei po-
 tentia intellectus, quæ solum formis acci-
 dentalibus actuari potest, quare omnis
 notitia spiritalis in nobis est accidens;
 aliqua in spiritibus est substantia, reliquæ
 vero accidens siue acquisitum, siue intus-
 sum. Deus autem, quia purus actus, substā-
 tia sua omnia est, & c. credit. Itaque Ani-
 ma unita corpori qualemcumque noti-
 tiam sui habuerit, acquirit ex se median-
 te corporeo phantasmate: separata vero
 se cognoscet per speciem sui independen-
 ter ab organo corporeo factam in possi-
 bili intellectu.

24 Demum: quia consequentia es-
 sentialia, seu propria sunt in substantiis
 substantia, licet non primario, seu essentia-
 liter: & quia appetitus consequitur imper-
 fectionem essentia, cui inest, colligitur
 necessario, quod appetitus intellectualis
 ad verum absens inclinatur; qui appetitus
 vniuersalissimus erit, si deficiat omnis ac-
 tus intelligibilis, contrarior vero si ad
 determinatum verum deficiens tendat.
 Vnde cum substantia Angeli sit quidam
 intellectus, quatenus est actus, & careat ex
 se intelligibilibus, respectu quorum ha-
 bet intellectum possibilem; ex parte erit
 quies, voluptas, latitudo, seu illud, quod op-
 ponitur appetitui, & consequitur pos-
 sessionem: de reliquo habebit appetitum
 ad intellectus possibilis perfectionem, quæ
 accidentaliter inheret, cum fuerit; & eius
 possessionem accidentale gaudium neces-
 sario consequetur. Simili modo sentien-
 dum, & loquendum est de alijs propieta-
 tibus consequentibus intellectum in actu
 limitatum.

25 In summa ergo intellectus in
 actu, intelligentia, & notitia, spirituum
 substantia manifestando, significant, quo-
 rum rationes diuina essentia continet in-
 finite perfectas. Deus enim, cum includat
 negationem essendi ab alio, non solum est
 intellectus in actu puro, sed ipsa intellec-
 tio. Spiritus autem creatus independenter
 à corpore, & materia, est quidam intelle-
 ctus in actu, intelligentia, & notitia: &
 gau-

*Substantia
 Angeli est
 lumen quod-
 dam intelle-
 ctuale, &
 quadam
 quies.*

*Differentia
 spirituum
 creatorum
 ab in crea-
 to.*

gaudet intellectu possibili, qui actuari potest per intelligibilia accidentalibus speciebus. Tertia & infima substantia spiritalis Anima hominis est, quæ essentialiter est actus corporis, & graduales perfectiones inferiores substantialiter continet, & perficit, quæ fieri nullo modo potest omnino independentem à corpore. Hæc quidem substantia spiritalis cum sit, & nullam infra se habeat intelligibile saltem in potentia, quia corporalia intellectum agere non possunt, non indiget actu intelligibili, ut actus sit, & perfectio corporalium. Quare nullo modo est intellectus in actu substantia, quæ est actus corporis, sed ipsi inest pura potentia formarum intelligibilium, quæ appellatur intellectus possibilis. Hic concluditur spiritalium substantiarum series, & noster discursus in hac parte.

SECT. III.

*De proprietate quarundam locutionum:
& an, & quomodo Angelus defini-
finiri possit?*

*'Spiritus su-
pra corpus
est, & intel-
ligit.*

26 CUM de occultis, & nobis in cog-
nitis tractemus semper per similitu-
dines ab alienis desumptas, quæ contem-
dimus explicare, magis confundimus, ni-
si prudenter figuras à nobis adoctas relin-
quamus. Quare cum intelligibilium spiri-
tuum querimus notitiam à corporeis, &
sensibilibus incipiendum est, sed sensibi-
lia excedendo relinquenda sunt secundum
institutam methodum initio huius quæstio-
nis. Sunt non nulli scriptores, qui tangibi-
les qualitates Angelo tribuunt, veluti
agilitatem, subtilitatem, & alias, quæ ne-
que possitue, neque negativè Angeli sub-
stantiam explicare valent, si enim accipia-
tur possitue sensibile corpus manifestat;
nullum autem negativum possituum sub-
stantiam exprimere queit. Nos autem, ut
supra fecimus rem istam contemplemur.
Dicuntur sensibilia inferiora ista, quia sen-
sum facere queunt, & ad sensus actualita-
tem inhiant, tanquam ad suam perfectio-
nem, quam in substantia animali conse-
quuntur.

*Contrarie-
tates tangi-
biles quæ
sunt.*

27 Reliquorum sensuum contra-
rietates obiectivas relinquentes de tactus
obiecto (de quo quæstio est) discurremus.
Arist. lib. 2. de gen. c. 2. ait. Sunt autem

tangibiles contrarietates hæc calidum, &
frigidum; humidum, & siccum: quæ primæ
sunt, ad quas infra reducit secundas alias
contrarietates, (de frigore ad vertendum,
quod & si nomine possituo gaudeat, ta-
men realiter non est aliquid possituum;
sed carētia caloris frigus appellatur. Sic
Arist. lib. 4. Meteorom. c. 2. ibi. At in con-
coctio imperfectio est, quæ proprii caloris
penuria accidit: caloris vero penuria fri-
gus est & cap. 3. Atque propterea quod ab
hisce (scilicet calore, & frigore) cætera co-
ficiuntur, omnibus in rebus calor inest. In
quibusdam etiam frigus, quatenus ille defi-
cit). Et quia humidum, & siccum sunt om-
nium sensibilibus materia, ex quibus secū-
dum maiorem, vel minorem participatio-
nem cuiusque in mixtis proveniunt secun-
dæ tangibiles contrarietates, ad hæc ipsa
omnia reducit ordine isto Arist. Sub hu-
mido collocare, quæ humidi naturam
participant cum prædominio, ut sunt Mol-
le, Tenue, Viscosum, Glabrum, & similia.
Sub sicco ponit, quæ terreæ siccitatis ex-
cessu consistunt; ut sunt Durum, Crasum,
Aridum, Cœcretum, Scabrum, & similia.
Et etiam ex istorum temperie, & concoc-
tione cum maioris, vel minoris caloris par-
ticipatione oriuntur sapor, & odores.
At colores in super requirunt lucis com-
mixturem. Ut legitur in libello de colori-
bus Arist. attributo.

*Sapor odor,
color unde
orientur.*

28 Ex his concretum inter Rec-
tiores opponitur non solum madenti, sed
etiam simplici, quia æquivoce accipitur
pro composito, seu mixto. Sed in præsen-
tiarum prout madenti opponitur species
quædam sicci est. Secundo modo omnia
ea comprehendit, quæ sub sicco, & humi-
do continentur, & terram, & aquam, quas
pedibus, & manibus cōtrectamus, quæ nō
sunt simplicia, sed commixta, & conse-
quenter concreta. Simplex namque humi-
dum, & siccum & si in potentia sint ad om-
nes sensibiles contrarietates, tamen actu
illis nuda sunt, & fere sensu imperceptibi-
lia; ut tenuissimus vapor, & pulvis subti-
lissimus, qui absque commixtione, & alio-
rum participatione, nec tactum, nec gus-
tum, nec olfactum, nec visum movere, aut
facere possunt. Hoc autem, & Antiquos,
& Modernos rerum natura docuit.

*Quid con-
cretum fig-
nificat.*

29 Præterea subtile explicat mo-
dum substantiæ sicci, & tenue humidi, quæ
tenue simplicia sunt, & sensum subterfu-
giunt. Sub calido autem, & frigido, quæ
agencia sunt, nullas sensibiles contrarie-
tates

*Quid sub-
tile.*

tates

tates ponit Arist. dicto cap. 2. nec alibi; ne hucusque posita, aut inventa sunt. Color autē ubique existat, motionis principium est: & in his, quæ vita, & anima consistunt, vitalis, & animalis motus fons. Agilitas autē, & tarditas in his, quæ ad motū sunt, dicuntur. Vnde colligitur agile debere collocari sub calido, & tardum sub frigido. Demum penetrabile, & impenetrabile de corpore proprie dicuntur, de spiritu per impropiam similitudinem. Illa enim per ordinem ad locū dicuntur, quando proprie prædicantur: Angelus vero nec corpore gaudet, nec indiget loco corporali.

30 De corpore quidē longa est disputatio, nunc autē certū sit: corpus esse omne habens trinā dimensionē, quod autē sit penetrabile, aut impenetrabile nō ex ratione corporis est, sed ex ratione talis. Nēpe si substantia corporea fuerit simplex, vel mixta aut ex mixtionis specie. Quare impenetrabilitas sequitur cōcretionem, & crassitudinē, vnde orta est diffinitio corporis per crassitudinē, & trinā dimensionē, quæ non corpori, sed cuidā corpori congruit. Simplicia vero penetrabilia in actū sunt, & in potentia impenetrabilia, quia mixtionē admittunt, sic corpora gloriosa, exuta supra naturā cōcretionis duritiæ, penetrabilia: sic dici potest de coelo in principio creato, & de luce prima die facta; de corporibus, & luminaribus celi. Sic spiritus vitales, & animales in nobis, qui corpora tenuissima definiuntur, omne corpus penetrāt. Sic demum lux, sensibiles species, & phantasmata corporalia sunt, & non se se impediunt quoad locum, ut in memoria patet, & luce: nec duritiem corporis perspicuunt, sed ea non obstantia moventur, & transeunt.

31 Ex his constat apertē male definiri Angelum per penetrabile, per agile, subtile, & tenue; quia hæc omnia, & cōtraria de corporibus dicuntur, siue affirmando, siue negando: sunt enim sublimarium rerū propria, aut cōtraria. Corporū autem attributa, & ipsa cōtraria, neque positiue, neque priuatiue de non corpore dicuntur: quare ista aliena sunt ab spiritu, qui nec penetratur, nec nō penetratur; nec subtilis, aut tenuissimus, nec non subtilis, aut non tenuissimus est, quoniā negatiue præscindit ab utroque, & in cæteris similiter. Vnde bene aiebat Ioannes Ciparisiota supra citatus: *Omne*

illud, quod sub sensu cadit, substantiā Angelorum declarare non potest, sed corpus, quod habet crassitudinē, & trinā dimensionē. In his verbis impenetrabilitatem, de qua prius fuerat locutus, corpori crasso tribuit, nō corpori, quia prædicatū istud corpori cuidā propriū est. Hæc omnes itaque definitiones nullatenus diffinitiones dici possunt, cū neque per intrinseca, neque per extrinseca prædicata propria Angelicā naturā describantur: neque figurā, aut similitudinē illius contemplandā proponant, sed potius à vera naturæ spiritualis cognitione diuertāt. Figuratū, & dissimilium similitudes, quibus utitur frequenter Scriptura ad monstrandā supernarum Mētium virtutem, & actionē, optime conducunt ad eleuandam contemplationē nostram, ut cogitemus aliquid insigne secundum similitudinē adductā in eo, de quo sermo fit: & modus iste locutionis accommodatur intellectui nostro, qui non attingit in corporea nisi dependentē à corpore, non tamen continet diffinitionem Angelicæ naturæ.

32 Ex iā dictis constare videtur omnes Angelos participatā à Deo habere vitā intellectualem tam in substantia, quā in viribus actiuis, ut quisque quantum pertinet ad substantiā, sit quidā intellectus in actu, supra substantiā vero propriā potentia gaudet intellectus. Præterea per se notū est consequi intellectū Prudētiā, & Artē, sicut agibile, & operabile consequuntur verum. Quare omnes Angelicæ Mentes, sunt libero Arbitrio præditæ, & virtute operatiua. Quare ex his nō inepte formari valet definitio Metaphysicæ cōmunis Angelis omnibus, nēpe: *Vitæ intellectualis liberū arbitrio, & operatiuū.* Creatū autē addi poterat, si contineret æquiuocatio circa Diuinitatis cōprehensionē. Sed cū Deus sit ipsa vita, intellectus in actu, & omnē vitā, intellectusque superet infinite, non est necessariū additamentū ullū. Hæc diffinitio rationē cōmunem Angelis explicat: specierū autē rationes ignoramus omnino, cū incognitas habeamus differētiās eorū. Differt autē Angelus ab Angelo claritate, sicut stella ab stella; vnde contemplati sumus in initio quæstionis istius substantiā spiritus excessū vnius ad alterū iuxta maiorem participationē intellectus in actu mensura vero differētiæ huius nos latet. Certum etiam est nomina nostra, & voces deficere: quare tacendum omnino.

Definitio
Angeli.

Prudētia.

D. Pāp.
lus.

Quid agile

Quid penetrabile, & impenetrabile.

Corpus quid.

Spiritus nec penetrant, nec non penetrantur.

Ciparisiota.

QVÆST. III.

Vtrum Angelus componatur ex materia, & forma?

COgnito, iuxta captum nostrum, quid sit Angelus? Non est difficile præsentè determinare controuersiam breui sermone; sed quia huius sæculi Scriptores longe, lateque cõtendunt in quacunq; materia, non est conueniens rem istam compediote tractare: quapropter singula discutiemus seorsim. Et quia in titulo præfixo latent diuersæ quæstionculæ pro diuersa nominum acceptione; ante omnia terminos explicabimus, & prælibanda proponemus, vnde quæstionum resolutio clarior fiet.

SECT. I.

Notantur quedam, & proponitur quæstionum diuersitas.

1 PRimum, & ante omnia notanda, quæ tradita sunt præcedenti quæstione circa naturã, & substantiã Angelorum. Nam cognitis his plurimas ex sequentibus difficultates à priori procedentes determinare poterimus, quod non est peruium scriptoribus illis, qui præcipue priusquæ quærent; quid nō sit? & quomodo non sit Angelus? quid sit antè, & quomodo sit? maiori ex parte omittunt. Deinde quid materia sit, & quotupliciter accipi valeat, quotque modis ex ipsa & formã compositum aliquod fiat, vt prænitius calcamus, notanda est contēptatio ista circa vnũ ex attributis vniuersalissimis entis, scilicet *Perfectiõ*. Est bonũ, vt ex se patet, si non prius ente, vt aliqui posuerunt, tã intransiẽ ipsi, vt vnũ sine alio inueniri nequeat: tamque æqualiter participantur à primo ente, & bono, vt non plus vnus, quã alterius reperiatur in vno quoque. Cum verò ente nō æqualiter participant omnia creata, non æqualiter bono participabunt; sed plus, vel minus entis, & boni erit in creaturis secundũ distantia à primo ente & bono. Ista clarescent sic ad propositũ. Considera primũ, perfectũ, per se ens, & bonum, Deum scilicet, ex vna parte, ex alia absoluta carentia entis, & boni participati. Inter ista duo extrema positiuũ vnum, priuatiuũ aliud, media sunt, quæcũque ita sit

entia, & bona, vt non omnino, neque omnimodo perfecta sunt: neque ita ente, & bono priuata sunt, vt illorum participatiõ non sint. Poterunt ergo dici composita ex ente, & non ente, ex bono, & non bono; ex positiuũ, & priuatiuũ. Huiusmodi sunt creaturæ omnes, quarũ quedam ita sunt imperfectæ, vt infimũ gradum, entis, & boni contineant: quædã maiori, & maiori entis, & boni participatione consistunt vsque ad spiritum supremum.

2 Istorum entium quædam manifestissime ita ordinata sunt, vt inferius meliorari possit, & perfici substantialiter, & ad maiorem, perfectioremque entis, & boni participationem euehi: qualia sunt vegetatiua. Sic ab elementorum infimo gradu, sicco videlicet, & humido, ad animalis perfectionem quotidie expectimus ascendere substantiam per varias, & diuersas actiones substantiales mixtionis, coctionis, nutritionis, & generationis, non quia vna, & inuariata entitas, aut substantia alias, & alias suscipiat formas: tunc enim substantia non mutaretur intrinsicè: sed ex eo, quod ex imperfectiori fiat substantia perfectior. Inest ergo sublunaribus istis capacitas perfectionis, & meliorationis intrinsicæ; sunt enim quædam entia, & bona imperfecta composita (vt sic loquar) ex ente, & nō ente, ex bono, & non bono; nã in quantum sunt, entia, & bona sunt, & supra ea solũ intelligitur carentia perfectionis, & bonitatis entitatiue. Cũque sint perfectibilia & capacia perfectionis, qua caret, carentia illa non negatio, sed priuatio est.

3 Hoc autem non est intelligendum de indiuiduis, quæ sunt vltimus terminus cuiusque speciei, sed de natura, & substantia intellecta in indiuiduo, videntis verbi gratia, quæ per generationem animalis perficitur corruptis solum ijs, quæ particulare naturam constituerat. Itaque substantialis natura inferior perficitur, & ad superiorem actum, seu formam mutatur corruptis his, quæ in vnoquoque sunt extra substantiã quasi genericam: non tamen reperitur ibi vnum, & aliud, materia, & forma tanquã duæ partes substantiales realiter distinctæ: sed perfectibile est materia, quæ reducitur ad actum perfectionis. Methodus ista, & ordo generationum, & compositionis substantialis nō extenditur ultra formas generabiles, & corruptibiles, sed contineatur intra vires agentium materialium in

*Materia-
lia entia,
quæ sunt
perfectibi-
lia substan-
tialiter.*

*Quomodo
ens, & bo-
num repe-
ritur in
creaturis.*

his inferioribus. De hominis compositio-
ne, quæ alterius ordinis est, postea dicā.

4 Igitur omne, quod fit, ex sui non
ente, aut carentia fit, vel, ut proprius lo-
quamur, sui non ens, carentiā, & non re-
pugnantia præsupponit. Nā quod est, &
quod repugnat, non fit. Hæc autē caren-
tia, seu non repugnantia dupliciter po-
test præcedere actionem agentis. Primo
abstracta, & separata ab omni ente prius
facto, sed contenta intra nihili abyssū; sic
que est nō ens formæ quouis subiecto ex-
cluso. Et hoc modo præcedit priuatio,
seu non repugnantia creationē. Priuatio
autē ista, seu non repugnantia improprie
dicitur materia creationis; quia materia
significat carentiā formæ in subiecto. Se-
cundo præcedit nō ens, carentia, seu non
repugnantia in subiecto actionē agētis,
& constituit potentiā pure passiua. Hæc
autem, vel est intrinseca, & indistincta à
substantia, vel ab illa realiter distinguitur.
Si hoc ultimū erit tantū potentiā recep-
tiua formarū accidentalium. Si primū ista
erit intranea substantiæ, quæ præsuppo-
nitur ad generationis actionē, ut nihil
illius sit præscindens à tali potentiā, ne
forma quidē, sed potius forma, ut dici-
tur, inferior, quæ est ultimū inferioris, in-
cludit non ens, carentiā, seu non repug-
nantiam superioris perfectionis, nō per
modum accidentis; quia potētia ista pas-
sua non distinguitur à substantia.

5 Vnde perfectibile est materia per
fectionis substantialis, non quia perfecti-
bile duas partes physicas includat unam,
quæ supponatur, ut potētia receptiua al-
terius; aliam, quæ actus sit, ratione cuius
non involuat potentiā passiua substantia-
lē: sed potius ratio materiæ cadit, seu fū-
datur supra actū imperfecti potentis per-
fici. Propter hæc Aristoteles materiam
Metaphisice definiēs ait: *Neque est quid,
neque quantū, neque aliquid eorū, quibus
ens determinatur.* Definitio autem, quā
format naturalis, qui non contēplatur ra-
tiones abstractas, hæc est: *Materia est pri-
mū vniuersiusque subiectū, ex quo.* &c.
Ex dictis, quia non ens, seu priuatio for-
mæ est ratio materiæ, tot modis dicitur
materia, quot modis intelligatur nō ens
præcedere aliquā actionem. Præsuppo-
nitur vero aut indepēdens ab omni sub-
iecto, & constituit possibile; aut in sub-
iecto, à quo nō distinguitur substantialiter;
& constituit materiam; aut in subiecto, à
quo realiter distinguitur, & essentialiter.

De Mayorga.

& constituit subiectum receptiui accidē-
tium. Quare triplex quæstio occurrit, nē-
pe: An Angelus per creationem fiat? An
potentia intellectus possibilis distingua-
tur à substantia Angeli, & solum sit capax
recipiendi accidentia? An demum sit in-
distincta à substantia, & consequenter sit
Angelus perfectibilis intrinsece?

6 Longe alterius compositionis ho-
mo est, cuius materia corpus physicum,
& organicum potētia vitam habens; for-
ma vero Anima rationalis actus illius
est; quæ non continetur intra vires acti-
uorum materialium, nec de materia fit;
hoc est, de non esse sui in subiecto, sicut
formæ corruptibiles; sed de non esse sui
abstracto à subiecto substantiali, licet,
ut ita dicam, continuato ad ultimam dis-
positionem maioris perfectionis substan-
tiæ materialis, quæ consistit in sensu pos-
sibili, ex viribus sublunarium. Coniungi-
tur namque, seu continuatur potentiā
sensus cum sensu in actu, & hic cum intel-
lectu possibili, qui proprium est formæ
cognoscitiui intelligibilis in potentia.
Vnde consequens est secundum ordinem
naturæ, quod per creationem fiat; sed nō
potest creari omnino indepēdens, & abs-
tracta à corpore, cuius est actus: sed cum
agente corporeo humano (quod perfec-
tius est inter corporalia) coniungitur Deus
creans, & infundens spiritū, animantē vl-
timo dispositā substantiā corporealem.
Neque ultima dispositio corporis ad in-
fusionē animæ ab alio, quā ab humano
agente (quod continet, & excedit vires
pure corporales) præstari potest. Pure
enim animale nō potest generare nisi ca-
le, & vniquodque secundū species suas.
Ut docemur Genesis cap. 1. Ex his certe
apparet ratio, propter quam Deus, etiam
animalibus factis, non dixit: Fiat homo,
aut producat terra hominē saltim quoad
corpus organicum, sed potius post consti-
tutam naturam sensibilibus secundū spe-
cies suas, & ornatam virtute generatiua,
dixit: *Faciamus hominem.* &c. & expul-
nere formauit hominem quantum ad
corpus organicum, in cuius faciem in-
spirauit spiraculum vitæ, & factus est ho-
mo in animam viuentem.

7 His omnino lucem afferunt verba
Concilij Lateranensis relata in C. Fir-
miter de Summa Trinitate, & Fide Catho-
lica, ibi: *Vnum vniuersorū principū, crea-
tor omnium visibiliū, & invisibiliū, &
spiritualiū, & corporaliū, qui sua omni-*

*Compositio
hominis
qualis.*

Nota.

*Sensus in
actu substantia-
lis est
Ratio, spi-
ritus, seu
Anima rati-
onalis.*

*Genesis
cap. 1.*

*Concil. La-
teran. in C.
Firmiter.*

*Materia
est pura po-
tentia ac-
tus substan-
tialis.*

*Distinctio
quæstionis.*

potenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Unde constat hominem alterius compositionis esse, quam equum, aut leonem, v.g. in quo perfecta sunt corporalia, & inchoata spiritualia. Est enim ipse anima forma spiritualis intelligibilis in potentia, & actus corporis.

8. Iam ergo, ut ad propositum accedamus, questio orta fuit inter Scriptores circa substantiam Angeli: An scilicet componatur ex materia, & forma spirituali? Sive materia sit materialis, ita loquuntur scholastici in hac parte, siue sit etiam spiritualis. Et non dum saturati disputatione de facto, inquirunt: An de potentia absoluta Dei possibilis sit Angelus compositus ex forma spirituali, & materia, quæ sit eiusdem rationis cum nostra? & tamen Angelus supponitur in corporeus, & distinctus ab homine, data hypothese. En varietatem difficultatum sub vno titulo, quas sequenti ordine resolvemus. Primo utrum Angeli facti fuerint per creationem, & ex nullo præsupposito subiecto? Secundo. An componi possint ex materia spirituali, & forma propria? Tertia difficultas est: An Angelus sit intrinsece perfectibilis? seu An intellectus possibilis distinguatur à substantia Angeli? Deinde An possit recipere accidentia? Denique utrum possit dari Angelus compositus ex forma spirituali, & materia eiusdem rationis cum nostra? Quam distincta questione examinabimus.

SECT. II.

An Angelus factus fuerit per actionem creativam?

Angelus est ab alio.

9. Non est dubitandum viro catholico Angelicam creaturam habere causam suam esse, alias non esset creatura, sed Deus. Quod namque est, aut à se, aut ab alio esse à se convenit enti per essentiam primo, quod Deus esse autem ab alio dependentiam ab aliqua causa significat, à qua esse participant omnia, quæ extra Deum sunt. Quod, & fide, & naturali ratione constat, & D. Thom. 1. p. q. 61. ar. 1. tanquam certum breviter demonstrat. Neque etiam dubium nobis est Angelicam creaturam à Deo creatore procedere. Hoc enim, & fide, & ratione manifestum est. Sic attestantur verba relata Concilij Later. ibi. *Vtramque de nihilo*

Conc. Lat.

condidit creaturam spiritualem, & corporalem; Angelicam videlicet, & mundanam, & constat evidenti ratione. Nam vel ponitur in spirituali substantia productio formarum particularium ex præsupposito mutabili, vel non. Si hoc ultimum, quilibet Angelus factus erit independenter à subiecto, ex quo fiat; ergo ex nihilo factos Angelos necesse est, si quidem factos supponimus, & non æternos. Si vero dicatur primum, ne detur infinita successio, & æterna productionum series, deveniendum est ad unum, quod non fuerit factum ex præsupposito subiecto; sed potius ex nihilo creatum. Ergo semper est necessario dicendum Angelos per creationem de nihilo incepisse. Neque sermo futurus est de quando creationis eorum, supponimus enim, quod Deus sua omnipotentia virtute simul ab initio temporis Angelicam, & mundanam condidit creaturam.

10. Ergo difficultas in præsentiarum examinanda solum est: An sicut Deus initio mundanam condidit creaturam creando materiam informem, inane, vacuam, & incompositam, ex qua univ ersas condidit mundalium rerum species, unde procedunt omnia secundum generationes suas: ita creaverit spiritualem creaturam inordinatam vacuam formis particularibus, & sine distinctione, ex qua per diversas actiones postea (saltem naturæ ordine) condiderit Angelos, distinxeritque singulos secundum suas species? An vero singulos singulati creatione fecerit, distincta saltem ex parte termini à qualibet alia?

11. In hac questione refertur sententiam affirmantem creatam fuisse à Deo materiam spiritualem, informem saltem præbricate naturæ, ex qua, & sua forma spirituali componatur Angelus, tenuisse Aleensem, 2. p. q. 26. m. b. 1. in fine, & quest. 44. m. b. 2. D. Bonaventuram in 2. dist. 3. art. 1. q. 1. & 2. Richardum eadem dist. art. 1. q. 2. & art. 2. q. 1. & 2. Aureolum apud Capreolum in 2. dist. 3. q. 1. circa 1. conclusionem, Plocum, & alios. Probatur primo sententia ista ex D. Augusti, lib. 12. confessionum cap. 20. Vbi intendens expositionem verborum istorum: *In principio creavit Deus cælum, & terram.* quinque refert expositiones, quas veras esse dicit. Inter quas una inquit: Deum fecisse informem materiam omnis creaturæ spiritualis. Sed materia creaturæ, pure spiritualis, quæ est Angelus, non potest esse corporalis. Ergo creata est à Deo in principio materia spiritualis informis, ex qua

Angeli à naturam esse creatam ratione probatur.

Punctum difficultatis.

1. Opinio.

Aleensis. D. Bonaventura. Richard. Aureol. Plocus.

Probatio 1. ex D. Aug.

Probatio.

2.

& propria forma Angelus componatur.

12 Secundo probari potest hoc argumēto. In opere creationis, & distinctionis substantiæ corporalis facta fuit prius materia omnium particularium in formis, & absque cōpositione, quæ distinctis formis, particularibus actionibus, ornata posterius, & informata est: ergo similimodo facta, & distincta est creatura pure spiritualis. Antecedens est communis expositio super illa verba Gen. 1. *Terra autē erat inanis, & vacua, & tenebrae erant superfaciē abyssi.* Consequentia probatur sic: nodus iste productionis rerum à principio insinuat est ab Scriptore Sacro: Alias nullū habet incōueniens, sed optime congruit creaturis spiritualibus; ego similimodo sentiendū est in utroque. Probat minor quoad utrāque partē. Nā sicut materia corporalis nō impedit opera, & munera substantiæ corporalis, immo ita est necessaria ad illa, ut deficiente materia corporali deficeret vegetatiuū, & sensitiuū, sic materia spiritualis nō potest impedire opera spiritualia Angeli, ut intelligere, & amare, quæ requirunt potentiā passivā limitantē intellectū in actu, seu formā intelligibilem, ut non sit actus purus: quia purus actus in genere intelligibili nō intelligit operationē à se distincta. Alias materia spiritualis nulla mole gravabit, aut impedit agilitatē, pernicitatē, & similia, quæ Angelo tribuuntur, quia est incorporea. Ergo dicendum est Deū de facto creasse materiam informem spiritualement, & incorpoream, ex qua per proprias formas Angelos fecit. Neque ex tali cōpositione licet inferre Angelos fore corruptibiles, & mortales, quia materia nō inducit corruptibilitatē compositi, nisi quatenus subijcitur cōtrarijs actibus cōnantibus assimulare sibi passum, ut in subluaribus fit: Nā corpus caeleste, etiā si constet ex materia, & forma; corpora humana post resurrectionē, etiā si materia hominum sint, tamen nec corruptibilia, nec mortalia sunt. At intellectuale agēs, quod est principium formarum intelligiunt in potentia, & in actu, nullā includit contrarietatem, sed semper operatur vni fortiter, quare materia spiritualis non inducit corruptionem, aut mortalitatis seminarium est.

Nō datur
inconue;
nens.

Probat.

3.

13 Tandem probatur dicta sentētia inter Recentiores sic. Formæ aliæ sunt materiales, aliæ spirituales: ergo inter

Dr. Mayorga.

materias alia erit corporea, & materialis (ut ipsi loquuntur,) & alia spiritualis. Sed data materia spiritualis, ex sua ratione potentia, ordinata est ad cōponendū cum forma spirituali cōpositum substantiale. ergo ex conceptu formæ spiritualis probatur cōpositio Angeli ex forma, & materia pure spiritualibus. Primū antecedens ex communi apprehensione supponitur verū, quia nemo negavit formas spirituales, & intelligibiles. Prima consequentia patet; quia forma relative dicitur ad materiā, ita ut si nō esset materia, non esset forma, & à contrario, si non esset forma, non daretur materia. Ergo oportet dicere dari materiā spiritualement, ex qua, & forma propria cōponatur Angelus secundum species suas, quæ à Deo initio temporis creata fuerit informis, & incomposita; & consequenter Angelos non fuisse creatos distinctos secundū species suas, sed in materia potentialiter contentos, ex qua per educationem eorum formæ fiant.

14 Nec sequitur, adijciat aliquis, ex sententia ponente Angelos cōpositos ex forma, & materia spiritualibus, & quod materia ex se sit pura potentia in eodem genere, facta à Deo informis ex essentia sua initio temporis, formas Angelorum fieri per educationē, & consequenter Angelos non fuisse creatos ex nihilo. Nā bene stat, inquit, fieri per creationem tam formam, quā materiam, ut cōtingeret in creatione hominis, quando, dato casu, materia eius, nempe corpus physicum, & organicū potentia vitam habens, de nihilo fieret. Ergo sine fundamento in quaestione: An Angeli fuerint facti per creationē ponitur tanquam sententia negans doctrinā, quæ tenet eosdē cōponi ex materia, & forma spiritualibus. Euasio tamen ista (quæ ex cōmuni modo loquendū de compositis ex forma materiali, & sua materia quallia sunt corporalia, & quæcūque infra hominē continentur sub cœlo, vñ habere videtur) nullius momenti est. Sed potius convincitur inefficax ex probatione nostræ conclusionis, quare eius inefficacia ex sequētibz petēda est. Vnde cōstabit, quod si materia, & forma continentur sub eodē genere corporalitatis, aut spiritualitatis iuxta ordinē naturæ semper quod sit, educitur de potentia materiæ, neq; creabilis est forma equi aut leonis v.g. Ex ijs autem, quæ supra naturam sunt, non est firmanda regula, &

Instantia
repetitur.

B 3

or

Vera sententia.

ordo naturæ. Hæc sufficiant pronunc, reliqui pateſcent in ſequentibus.

15 Vera quidē, tenendaque doctrina eſt, quæ ſtatuit: Angelos ſingulos fuiſſe creatos à Deo ſimul, & de nihilo factos actione vna prout ab agente, & multiplici ex parte creaturæ: neq; prius aliqua proficitate feciſſe materiam ſpiritualē aliquam, ex qua Angeli conſtarent. Pro prima parte noſtræ conſuſionis ſtat cōmunis Eccleſiæ, Scriptorumque conſenſus; qui vnanimitè ſupponūt Angelos factos per creationem, inter quos numerantur etiam aſſerentes Angelos componi ex materia ſpirituali, & forma propriā. Sed quia, meo iudicio, quādo principium materiale, & formale cadunt ſub eodem genere ſubſtantia, nempe intelligibilis, ſeu ſpiritualis, corporeæ, aut materialis; nulla datur compositio ex materia, & forma, tanquā ex duabus partibus realiter diſtinctis; ſed ratio formæ, ſeu actus convenit ſubſtantia, ſecundum ſtatum, & gradum ſuæ ſpeciei, & naturæ, quæ perfectio quādā eſt. Materia autem dicitur quatenus caret actioni perfectione, cuius capax eſt, & ad quam per actionem ſubſtantialem perfici poteſt: tota ratio materiæ ſpiritualis reducendā eſt ad ſubſtantiam aliquam eiſdem generis, creatam informem ex ſe, vnde, & ex qua ſingularia ſiunt operatione diſtinguente, ideo ex hac poſitione ſequitur Angelos non eſſe per creationem factos ex nihilo, ſed ex dicta materia actione alia.

Probatur conclusio.

16 Probatur noſtra conſuſio ſic. Si eſt impoſſibilis materia pure ſpiritualis, neceſſe eſt Angelos ſingulos factos fuiſſe per creationem: ſed materia pure ſpiritualis eſt impoſſibilis: ergo neceſſe eſt ſingulos Angelos creari. Maior eſt certa: minor probatur. In conceptu materiæ puræ ſpiritualis involuitur duplex cōtradictoriū. Ergo impoſſibilitas, & repugnātia. Probo antecedēs. Prædicata actus, & nō actus potētia, & nō potētia, quæ reſpectu eiſdē ſunt cōtradictoria, reperiuntur in dicta materia pure ſpirituali. Ergo, &c. Probo aſſumptum ſic. Subſtantia pure ſpiritualis eſt omnino expers à conditionibus corporeis, & materiæ ſenſibilis. Sed ſubſtantia ſic abſtracta eſt intelligibilis in actu, & intellectus in actu. Ergo ſubſtantia pure ſpiritualis eſt intelligibilis in actu, & intellectus in actu. Conſequentia eſt legitima. Maior

pater ex terminis. Minor ſatis conſtat ex ſupra q. 2. dictis circa quidditatem Angelicarū Mentium: & inſuper probatur. Intelligibile ſolum in potentia tale eſt ſubſtantia, vel ſpecies, quæ cum nō ſit de genere corporalium, & ſenſibilium, ſed ſupra ipſa, eſt tamē incluſa, & velata corpore, aut lineamentis corporalibus, vt Anima rationalis, & forma intelligibilis in phantaſmate. Sed ſubſtantia pure ſpiritualis non eſt contenta, nec velata corpore, ſed ex eſſentia ſua ab illa ſeparata à parte rei. Ergo ſubſtantia illa pure ſpiritualis ex eſſentia ſua, eſt intelligibilis in actu, & conſequentè intellectus in actu ante omnem quamcunque operationem agentis, præter creationem. Ergo ſubſtantia pure ſpiritualis in conceptu ſuæ eſſentia incluſit actum in genere intellectuali. Ergo implicat illi ratio potentia materialis, quæ eſt carentia priuatiua actus ſubſtantialis in eodem genere. Quare non eſt dicendum creatam fuiſſe ſe initio materiam ſpiritualem ex ſua eſſentia præſcindentem à formis, ſeu ab actu ſubſtantiali, ex qua Angeli fuerint facti. Sed tenendū omnes, & ſingulos creatos fuiſſe à Deo ex nihilo ſimul, ſimultaneè excluſente ſucceſſionem, & multitudinem actionum ex parte agentis, ex parte verò creaturæ ſucceſſionem, non multitudinem.

SECT. III.

Implicat ſubſtantia ſpiritualis composita ex materia, & forma.

17 Sic ſecunda conſuſio: eſt implicatōrium ſubſtantiam pure ſpiritualē componi ex materia pure ſpirituali, & forma tanquā ex duabus partibus reāder componentibus vtiā ſubſtantiam totalem. Hæc aſſertio probatur communiter in ordine ad potentiam ordinariā auctoritatibus Sacre Scripturæ, & Sāctorum Patrum, quæ vno ore ſimplices eſſentias, mentes, & ſubſtantias Angelos appellant. Eſt autem contra ſimplicitatem compositio ex materia, & forma etiam ſpiritualibus. Ergo de facto neganda eſt talis compositio. Hanc doctrinam ſuſtinuit, & docuit D. Dionyſius in libro *De Caeleſti Hierarchia præcipue cap. 2.* Vbi formis carere intelligentias ait: *Eget inquit, natura noſtra accommodata ſibi & cognatis adminiculis, quæ formas verū, quæ formis capent, quæ conſequi poſſunt.*

Dionyſius.

1. Probatur ab auctoritate.

possimus, nobis proponant. Deinde quod tunc Sanctos Angelos mentes, & intelligentias nominat, docetque intra intelligentiam contineri, & solum intelligibiles esse, eadem sententiam insinuat, quia est contra rationem formae, & substantiae spiritualis potentia cum priuatione actus intelligibilis. Refertur possunt pro parte negante de facto materiam spirituales, ex qua, & sua forma Angelus componatur, fere omnes scriptores, qui hanc questionem tractant: sed, quia solum conducit ad comparanda volumina transcriptio haec, dum breuitati intendimus, omittenda.

18 D. Thomas autem i. p. q. 50. art. 2. in cor. non solum Angelos carere defecto materia spirituali probat, sed impetum veritatis compulsum ait: impossibile est, quod substantia intellectualis habeat qualemcumque materiam. Probat autem quia intelligere est prima, & propria operatio creaturae spiritualis: haec autem est pure immaterialis, quia versatur circa immateriale obiectum: ergo etiam principium intellectuum penitus immaterialiter erit, nam vniuscuiusque operatio est secundum modum substantiae illius. Unde concludit, quod substantia intellectus est omnino immaterialis. Potest etiam probari autoritate, Concilij Later. verbis relatis, in quibus creaturis spiritualibus, & mundalibus nullam tribuit compositionem, sed hominem ex utraque compositum esse affirmat. Ex quo loco sic potest confici argumentum, si creatura spiritualis componitur ex materia spirituali, & forma. Ergo anima rationalis tali compositione constat: quia componi ex materia etiam spirituali, & forma non est perfectio substantiae, sed ex imperfectione provenit; quare si Angelus, qui perfectior Anima est, componitur ex materia, multo magis anima. Unde neque forma simplex, neque actus substantialis compositi, nempe hominis, esse poterit. Deinde si esset compositio in Angelis ex materia, & forma, non esset praetermissa a Concilio, quod hominem compositum, & reliqua sine compositione refutit.

19 Dices: nullo modo colligi ex verbis concilij negandam esse compositionem ex materia spirituali, & forma in Angelo, quia de ea nullam facit mentionem, adhuc quando hominem compositum dicit, quia etiam omisit compositionem, quae ab omnibus conceditur, ex materia, & forma in mundalibus creaturis. Huic

Dr. Mayorga.

obiectioni respondeo: tam ab omnibus negari compositionem ex materia, & forma in creaturis spiritualibus, quam conceditur in mundalibus: quia propter finem omnia a concilio standum est communi opinioni, neganda est Angelis dicta compositio ex materia spirituali non minus, quam concedenda corporalibus ex materia corporali, & sua forma. Si dicas: in utrisque debere concedi, quia utraque sunt creaturae; haec autem, cum non sint actus puri, ad mixtam habent potentiam, quae finiuntur, & limitatae sunt. Potentia autem ista tam intrinseca est Angelo, quam leoni: quare uterque componitur ex illa & proprijs actibus, tanquam ex materia, & forma. Concilium vero utrumque tacet, quasi necessario suppositum.

20 Respondendum est: creaturam esse finitam, & limitatam independentem a compositione, aut simplicitate substantiae suae. Nam compositum non est finitum, quia constat duplici parte, qualiscunque sit: sed potius quia extra id, quod est substantia composita, aut simplex, non est, quare ab ipsa descendendo peruenimus ad non ens illius cum non repugnantia ad essendum; quod aut in nihilo concipitur, aut in aliquo, & in hoc aut tanquam quid essentiale, aut tanquam quid accidentale. Si primum terminatur ex parte initij creationis termino a quo: si secundum, & non ens, seu probatio actus superioris sit essentiale inferiori (haec est materia generationis mundalium) terminabitur, siue componatur ex partibus, siue non componatur, termino generationis substantialis, qui non solum est terminus a quo, sed ex quo. Si demum non ens, seu priuatio formae accedit subiecto, potest forma accidentalis in fundi, aut per motum fieri: si infunditur terminatur sui non ente independentem a contrario, sed non a subiecto; & actio dicetur creatio accidentifica. At in alteratione non ens vnius qualitatis per se intelligitur in contraria qualitate, frigiditate v.g. ex qua per se fit calor; per accidens autem ex subiecto, cui omnia accidunt. Haec autem omnia solum explicat initium creaturarum, quia solum terminos proprios productionum, quibus fiunt, & unde sunt, explicuimus.

21 Si vero finem, & terminum creaturae ascendendo inquiramus, deueniente creaturae oportet contemplatione ad supremi ex parte superioris. Angeli essentiam, & quidditatem, quae omnem inferiorem gradum continet, &

Responsio ad hominem.

Replicae.

Solutur, & probatur 2. nostra conclusio.

excedit specifica sui differentia. Omnes itaque generales perfectiones, quæ secundum gradus essentias inferiorum constituunt à minimo ente usque ad proximè inferiorem supremo, potentialitatem habere videntur respectu differentie supremæ. Et tamen potentia ista non limitat perfectiones, quæ supra se sunt, aut esse possunt: quia illa capacitas, & potentia non eadit supra differentiam, sed potius sub illa, sicut ex eo quod vita perficiatur in sensitivo, non limitatur sensitivum, ut non possit perfici in rationali. Quare uni universalitas, & indifferentia potentia inferioris non finit perfectionem superioris. Sed una quæque forma siue relative ad materiã physicam, siue absolute accipiat, secundum species suas clauditur certa perfectione: quæ, quia limitata est, involuit carentiam altioris actualitatis cū priuatione in corruptibilibus. Hæc autem in ordinem naturæ, seclusis existentia, & conditionibus individuãtibus, intrinseca est prædicato inferiori cuique in ordine ad superius: aliàs esset accidens differentia respectu generis, & species concretum accidentale: in existentia vero rerum qualibet species terminatur in individuis conditionibus, ac differentiis propriis, & sic in gradu suo perfecta est. Quia propter cū suprema creatura omnes inferiores gradus continens quasi prædicatum genericum, & perficiens propria differentia, termino claudatur, quia ens quoddam est in finitè distans ab ente simpliciter; consequenter dicendum venit compositum non esse finitum, & limitatum potentia, quæ actuatur forma ipsius: sed potius formã, determinatam, & limitatam potentiam actuare, quia limitata est aliunde, & ideo limitari compositum. Nam potentia materiæ pura est, & capax formæ complementis ipsius capacitatem, si esset possibilis. Ergo ex eo, quod creatura sit finita, & actus non purus nequit probari compositio ex forma, seu actu, & materia, quæ sit potentia, tanquam ex duplici parte.

3. Probatio concl.

22 Deinde probatur nostra conclusio sic. Quando non sit compositum substantiale ex duplici substantia, non datur compositio ex materia, & forma, quæ sine duæ partes realiter distinctæ. Sed solum quando substantia corporalis actuatur, & constituitur forma spiritali, fit compositum ex duplici substantia. Ergo tunc solum inuenitur compositio ex materia, & forma. Sed per materiam, & formam

spirituales non potest fieri compositum complectens duo genera substantiæ. Ergo Angelus non constat materia, & forma spiritalibus. Neque talia componentia inueniuntur intra genus substantiæ unum, corporale nempe, aut spirituale: sed in utroque in ordine ad compositionem. Cõsequentiã est legitima: maior primi syllogismi ex terminis patet: minor illius probatur quantum ad exclusionem compositionis talis in substantiis simplicibus (appello pronunc etiam elementa, & mixta substantias simplices, prout simplex opponitur composito substantiali, quamvis non sit satis communis modus loquendi; quia desunt vocabula). Primo: quia talis compositio non probatur necessaria ex cõceptu creaturæ, ut iam diximus: neque ex limitatione substantiæ ipsius: neque ex eo quod elementa corporalia sint ex se mutuo generabilia (ut quidam aiunt), aut quia ex ipsis fiant mixta substantialia, aut ex uno mixto, aut pluribus fiant una, vel plures substantiæ per actionem substantialem; neque ut saluetur generatio, & corruptio. Hæc enim omnia, & quæ ista consequuntur, salva omnino erunt, si generanda substantia terminus à quo sit eius carentia intrinseca substantiæ perfectibili secundum speciem suam, quæ eo ipso est terminus, ex quo producatur forma perfectior, secundum doctrinam supra datã. Hæc autem, quibus probatur communitate compositio ex materia, & forma, procul sunt ab Angelis. Ergo neganda omni non est materia spiritalis, ex qua, & sua forma componatur Angelus.

23 Probo secundo minorem primi syllogismi hac ratione. Tunc solum necesse est dari substantiam compositam ex duplici substantia, quando id, quod se habet per modum actus, non continetur potentialiter in termino ex quo generationis totius. Sed solum quando sit totum corporale forma spiritali, actus non continetur in termino ex quo generationis totius. Ergo solum quando in composito substantiali copulatur substantia spiritalis cum corporali datur materia, quæ sit altera pars compositi. Hoc autem solum inuenitur in homine. Ergo solus homo constat materia, & forma, seu duplici parte substantiali inter puras creaturas. Ergo substantia spiritalis simplex est, excluditque non solum mixtionem, sed & substantialem compositionem. A sit pure corporalia mixtionem substantialem includunt.

Terrium probatur non dari compositionem substantialem intra idem genus substantiæ

Unct vero compositionem substantia: Prior syllogismus legitimus est, & robur illius solum eget explicatione terminorum. Homo fit per generationem, quia id, cuius Anima est actus, nempe corpus organicum potentia vitam habens, gignitur: & tamen hac ratione non constat ex materia, & forma. Ergo homo generatur non quia terminus generationis recipiatur in materia; sed quia ex præsupposito mutabili fiat homo quantum ad substantiam corporalem. In eo autem, ex quo fit corpus organicum potentia vitam habens, non includitur carentia priuatiua actus corporis dicti: quare anima rationalis ex illo fieri non potest; sed fit per creationem ad exigentiam generantis humani, & dependenter à corpore, cuius actus, & forma est. Sensus enim in actu substantialis Anima hominis est, cuius vita per corpora organa exercetur: in corporalibus autem non inuenitur possibilitas, ex qua fiat sensus in actu subsistens; sed ex qua fiat sensibile in actu accidentaliter, quales sunt species sensibiles, quæ informatio sensum in potentia, constituunt sensum in actu, qui est compositum accidentale intentionale, quæ propter anima hominis ex materia non fit sed creatur. Sensus autem subsistens, seu Ratio habet sibi contrarium intellectum possibilem, nudum omni forma intelligibili, & tanquam tabulam, ut aiunt, sine pictura; actuabile vero formis intelligibilibus, per quas fit intellectus in actu concretum accidentale.

24 Id certe omne, quod in genere corporeo reperitur in brutis per modum actus, & quod per generationem fit, secundum species singulas continetur in præsupposito mutabili ex vi ageris similis in specie. Unde in bruto nihil aliunde venit, quod sit actus corporis, modo compositionis humanæ: sed leo v.g. est substantia simplex, & non composita ex substantia, & substantia, perfecta in sua specie, & existens in individuis. Leoque fit ex non leone potenti fieri leonem: quare ex potentia leone fit actus leo, non autem fit actus leonis: si est aliud leo à leonis actu. Constat itaque ex his, quod in vno genere substantia non est compositio substantialis ex parte, & parte: & quod quævis pars substantia genericæ ex tali conceptu intelligitur, & est actus, seu forma simplex in eo genere, & in hac parte loquendum esse eodem modo de substantia mixta, & non mixta priuatiue, & negatiue.

Dr. Mayorga.

Et demum concluditur Angeli substantia simplicem non componi ex forma, & materia spiritualibus.

25 Vires autem sensitiuæ, in quibus homo brutum superat, propriæ hominis sunt, compositionemque involuunt corporis, & spiritus tam ex parte principij, quam ex parte operationis, & specierum, quæ propter hæc non continentur in puro corpore animali in actu, neque intermino à quo generationis in potentia, neque in potentia agentis corporalis actiue. Huius autem vite, propriæ humanæ, Anima est actus substantialis, quæ non est possibilis ex corpore, sicut sensus animalis tantum, quare non fit per generationem, ut leo, sed per creationem: & ipsi coniunctus est intellectus possibilis, & essentialis ratio intelligibilis in potentia; & consequenter nullo modo est, neque esse potest intellectus in actu substantialiter, sed tantum habere accidentalem notitiam valere, siue proprio labore acquisitam, siue infusam, aut ex utroque mixtam.

26 Deinde probatur impossibilitas materię spiritualis, quæ cum forma componat Angelum, sic. Materia spiritualis pure debet concipi pura potentia substantialis in genere intellectualem ergo intellectus possibilis, qui est pura potentia intelligibilium formarum. Sed intellectus pure possibilis implicat poni in rerum natura independentem à corpore. Ergo implicat materia pure spiritualis, quæ sit substantia partialis ad componendum Angelum. Prima consequentia per se patet, quia idem est spirituale, & intelligibile. Quod autem implicat intellectus possibilis substantialis, probatur ex supra dictis q. 2. & in præsentia. Nam substantia intelligibilis in actu est intellectus in actu substantialis: sed substantia pure spiritualis est intelligibilis in actu. Ergo est intellectus in actu. Maior constat: quia forma intelligibili informantem puram potentiam in genere intelligibili, quæ est intellectus possibilis, ut in homine contingit, fit intellectus in actu; quæ propter sicut accidens intelligibile in actu est intellectus in actu accidentalis, sic substantia intelligibilis in actu est intellectus in actu subsistens. Minor probatur. Nam intelligibile abstractum, & independens ab omni obscuritate corporali est intelligibile in actu: sed substantia quævis pure spiritualis est abstracta, & independens ab umbra corporali. Ergo est intelligibilis in actu.

Ergo

*Probat
impossibilis
materia
spiritualis.*

Ergo intellectus in actu subsistens. Ergo non est intellectus possibilis. Hæc enim duo pugnant inter se, quare nullo modo defendi valet materia spiritalis, ex qua, & forma componatur Angelica substantia; sed dicendum est simplicitatem spirituum excludere omnem compositionem substantialem.

27 Ultimo tadem, si expendamus rationem D. Thomæ factam contra materiam, ex qua Angelus componi diceretur novum argumentum, & efficax conficiemus. Ratio D. Thomæ à posteriori facta per operationes pure spirituales, quarum immaterialitatem probat ex obiecto, colligit immaterialitatem principij: sed non excluditur compositio materiæ illius, & formæ spiritalis ex hoc capite: homo enim in supernaturalibus, & infusis intellectiones pure spirituales habet ratione animæ, etiam si componatur ex materia corporali. Si autem dicas etiam infusas species habere dependentem à corpore. Cur ergo in homine non probabitur ex puritate obiecti puritas intellectiois? aut cur oberit Angelicæ puritati in intelligendo compositio ex materia spiritali? Certe medium ad probandam immaterialitatem spiritus, etiam contra materiæ spiritalis efficacissime, intellectio est: sed quia consequentia probat, quod substantia Angeli est intellectus in actu, & intellectus in actu creditur potentia intellectiva, quæ non identificatur cum substantia in creatis, vires argumenti confugit, & à terminis proprijs ad extraneos deducta fuit.

28 Consequentia ista: forma intelligibilis in actu est intellectus in actu: sed intellectus in actu fit per intellectioem ergo forma intelligibilis in actu fit per intellectioem, est Arist. supra citati. Ex qua oportuit intelligere, quod creatio substantiæ spiritalis prout intermiro ad quem est intellectio, per quam fit intelligibile in actu, seu intellectus subsistens de nihilo possibilitatis intellectus; & de illa loquendum erit; sicut de alijs actionibus iuxta diversas doctrinas; adine autem procedis ab omnipotentia Dei quatenus lumen intellectuale, cuius participatio est intellectus agens, quare dicere possumus produci Angelum, qui est intelligibile in actu, & intellectus in actu ab intellectu agenti. Thomistica sane doctrina solum statuit substantiam spiritalis esse formam intelligibilem in potentia, quando ab

illa distinguunt intellectum, quod etiam supponunt, dum tenent Angelum se intelligere per suam substantiam non identice, sed accidentali coniunctione; quæ imminuunt vim consequentiæ dictæ: & impugnantur facile: quia intelligibile in potentia nequit non dependere à corpore & nullam exigentiam actualium specierum, aut luminis intellectuales includit; neque se solo potest esse forma subsistens, sed solum valet produci in actu corporis.

29 Argumentum itaque ab intellectioe sic formatur. Intellectio est actio ex sua essentia indepēdens à corpore, originem habens ab intellectu agenti, qui est lumen intellectuale, producenti formam intelligibilem in intellectu possibili, per quam formatur intellectus in actu, & ipsa actio prout recipitur in intellectu est intellectio. Sed per actionem intellectus agentis non producitur intelligibile in potentia, sed in actu. Ergo per intellectioem non potest produci aliquid potentiale in genere spiritali: ergo neque materia spiritalis. Omnia ex supra dictis clara sunt proportionem servata inter agentia, nam intellectus agens creatus non operatur actione substantifica, at increatus substantias creat. Neque ex his sequitur, quod substantia Angeli idem sit cum operatione, aut cum potentia aliqua, siue passiva, siue activa, quin potius probatur distinctio, ut proprijs locis patebit.

SECT. IV.

An intellectus possibilis distinguatur à substantia Angelica.

30 Q Vamvis, ut dictum est, singuli Angeli creati sunt ab omnipotenti Deo distincti, & indepēdēter à materia qualibet, prius facta, confusa, & informi propter multitudinem formarum ex ea factibilium; nec admittat materiam aliquam spiritualement partialem, ex qua per formam constituentur; poterit inquiri: An Angelica substantia, quæ finita est intrinsecam potentiam includat substantialem, ratione cuius sit intrinsece perfectibilis? An vero potentia, qua potens est recipere actus intelligibiles, sit distincta realiter à substantia spiritali, & accidens illius? Potentia autem, quæ imaginata intra nihil, partim extinguitur per formam fini-

*Ratione
D. Th. probatur
cōcl.*

*Instantia
replatur.*

*Cur hæc ratio
ineff.
sax.*

*Arist.
Redditur
efficax ratio
D. Th.*

*Ratio est
talis.*

*Ratio dabit
tandē.*

eam intelligibilem in actu, & latissime consequitur intellectum in actu substantialē, per se, & formaliter est intellectus possibilis: qua propter idē est querere: An potentia ista distinguatur à substantia an vero sit illi essentialis? ac interrogare: An substantia possit recipere perfectionem substantialem? an solum accidentalem?

*Quod idem
tunc dicitur
cum substantia
probat
tur.*

31 In hac quaestione nullus unquam dixit, neque dicere audebit intellectum possibilem, modo explicato, intrare essentiam intellectus in actu substantialis, & finiti in creatura (quamvis enim schola Societatis potentias non distinguat à substantia, tamen de potentijs actiuis sermo est apud ipsos, de quibus alia ratio doctriue est, de qua sermo nobis occurreret lib. 2. dū de potentia Angelorum tractauerimus). Potest tamen argui quod sic. Primo nam experientia duce nouimus formas intelligibiles perficientiatiue, & ad maiorem vniuersalitatem reduci in nobis per acquisitionem doctriue, & multo perfectiores fieri per illuminationem, ita ut sapientes vno intellectu plura intelligant, quæ dum discerent, paulatim cognouerunt, & imperfecte. Ergo non est de ratione formæ intelligibilis limitatæ negatio suæ perfectionis entitatiuæ. Cum autem ex his, quæ nouimus, ad incognita procedamus, dicendum erit substantiales formas intelligibiles posse substantialiter perfici.

32 Secundo: opera intellectus seu luminis vitalis intellectualis sunt compositio, & diuisio formarum intelligibilium quibus coniungit conformia, & separat repugnantia prædicata inter se: deinde discursus, medio quo intellectus progreditur à particularibus ad vniuersalem veritatem, & sic ad maiorem actualitatem perficitur cū participatione unitatis, & simplicitatis. Omnes autem virtutes, quæ sunt in inferioribus, perfectiori modo reperiuntur in superiori, à quo, & participantur. Ergo conuenit agenti intellectu ali in creato vis perfectiua suorum intelligibilium. Ergo Angelis, qui sunt intelligibilia in actu creata, in erit potestas passiva talis perfectionis substantialis. Ergo intellectus possibilis, qui est per se potentia passiva formarum intelligibilium intrinsecus est, & indistinctus à substantia Angelica.

33 Demum sic argumentor: identitas realis intellectus actu, & intellectus possibilis non inuoluit contradictionem.

Dr. Mayorga,

Alias decentissimum est Angelicæ naturæ, quod inferior possit transire ad maiorem perfectionem transitu substantiali, quia multo dignius est perfici in genere substantiæ, quam permanere in minoritate, aut solum accidentaliter perfici posse. Ergo dicendum erit tale possibile esse in rerum natura positum à Deo, identificatiue intellectum possibilem cum substantia intellectuali creata. Antecedens quoad secundum probatione non indiget. Prima autem illius pars sic potest probari. Talis identitas non repugnat ex ratione substantiæ neque ex prædicato talis substantiæ. Ergo ex nullo capite. Probo antecedens: si repugnaret ex prædicato substantiæ non inueniretur in substantia aliqua: sed reperitur in substantia mundi li. Ergo consequentia est legitima. Maior est certā. Minor ex supra satis dictis patet: quia natura substantialis inferior perficitur in superiori per generationem, & alias actiones substantiales. Qua propter ex hoc capite non inuenitur repugnantia ad identitatem actus imperfecti, & potestatis vltioris actualitatis in genere substantiæ.

Deinde non repugnat ex ratione talis. Nam differentia ista aut nascitur ab spiritualitate, seu intellectualitate, aut ex eo quod singularia per creationem fiant. Primum non obstat, quia intellectus in actu, ut quatuor, v. g. non est potentia sui ipsius, sed perfectionis, & actus, ut quinque, & sic consequenter ad immediatam perfectionem secundum potentiam proximam, & ad vniuersam per potentiam vniuersalem, quare actus, & potentia dicitur eadem substantia respectu diuersorum. Deinde non obstat: quia multitudo specifica competit Angelicæ naturæ secundum superius, & inferius, ut omnes fatentur Thomistæ. Cur ergo repugnabit ascensus substantificus ab infimo ad supremum gradum per actiones substantiales perfectiuias. Demum non repugnat ex eo quod singularia creentur. Creatio enim etiam si faciat ex possibili existens, non tamen quævis creatio facit omne possibile existens, sed vnaquæque suam creaturam, in qua involuitur determinatus gradus essendi iuxta suam speciem: neque est contra rationem creationis, quod creatum possit perfici substantialiter; aliàs aut dicendum erit mundum non habere principium, quod est erroneum; aut neganda est generatio substantialis, quod est stultum.

rum. Ergo ex nullo capite repugnat Angelicam naturam perfici substantialiter: ergo intellectus possibilis potest identificari cum substantia spiritali. Ergo de facto ita contingit.

In quaestione de facto contrarium est tenendum.

34 Sed in quaestione de facto contrarium supponit Scriptura sacra, tenet Ecclesia Catholica, & communis apprehensio est omnium omnino hominum prae-ter Saducceos, qui Spiritum, & Animam negant, unde bruta potius, quam homines dici merentur. Absurdum enim apud omnes tam sapientes, quam insipientes foret audire Angelos generari, & intrinseca mutatione perfici, nutririque, & augeri, quae consequuntur identitatem substantiae intellectualis cum intellectu possibili: nam potentia substantialis passiva solis formis substantialibus actuari, & formari potest.

1. Concl. Probatur primo.

35 Sit itaque 1. conclusio: intellectus in actu substantialis realiter distinguitur ab intellectu possibili proprio iuxta praesentem providentiam. Probo hac ratione. Si intellectus possibilis non distingueretur à substantia spiritali, daretur in Angelis transmutatio substantialis. Sed inter Angelos non datur substantialis transmutatio. Ergo intellectus possibilis non est quid intrinsecum substantiae spiritali. Consequentia est legitima. Maior ex supra dictis clara, quia potentia passiva substantialis solum recipit formas substantiales: quia propter, si intellectus possibilis, qui est potentia ad essendum, sit quid intrinsecum substantiae, solum per formam substantialem intelligibilem in actu, quae est intellectus in actu, valet perfici, & actuari. Hoc autem est dari transmutationem substantiae in substantiam. Minor, in qua est robor argumenti, constat primo ex communi hominum estimatione, & consensu, ex quo probantur prima principia saltem in ijs, quae sub opinione cadunt. Vniuersalitas autem, & certitudo talis assensus fundamentum habet in scriptura, quia circa res nobis ignotas, & superiores versatur sine formidine opinionis. Vnde, quamvis nullum aliud esset argumentum pro dicta veritate, sine dubio esset sustinenda; quia prima principia non probantur.

In substantia spiritali datur transmutatio substantialis.

36 Deinde ratione minor praedic-
ta probatur. Primo sic: transmutatio substantialis includit generationem eius, quod solum erat in potentia, & corruptionem praexistens, ex quo fit, quod

producitur. Sed hoc non invenitur inter Angelos. Ergo neque transmutatio. Cetera patent. Probo minorem. Si esset generatio unius, & corruptio alterius: Angeli qui prius erant, postea non essent, sed alij noui, recenterque facti. Quod est absurdum, quia Angeli nominati in sacra pagina semper sint ijdem, quorum, etiam nunc, Ecclesia festinas laudes canit, & eternitatem est usque in finem. Deinde quia immortales, & incorruptibiles sunt, & eternitate aui potiuntur, quae finem non habet, nec habitura est, quare aut dicendum erit talem illam potentiam substantialem inutilem fuisse, esse, & fore; contra providentiam Dei, qui nihil facit superfluum, & inutile; aut in convenientia praedicta sustinenda.

37 Secundo sic probo inter Angelos non dari transmutationem substantialem. Nam hac vicissitudo, & transmutatio solum reperitur, ubi dantur diversae causae particulares, quarum unaquaeque intendit producere sibi simile. Sed inter spirituales non dantur tales causae. Ergo non datur substantifica transmutatio. Maior patet; quia quandiu unum efficiens sine consortio aliquo fecerit, actio erit una sine diversitate aliqua, & consequenter effectus unus, & idem. Ergo diversitas factorum, & actionum oritur ex differentia principij agentis. Quia nempe causa secundae quae se sola non possunt operari, coniunctae cum creatore determinant actionem uniuersalem ex se, & immutabilem ad determinatas species agendi: denominationes autem desumuntur ab actione creaturae, quae veluti differentia genus, determinat actionem ad hanc actionem. Vnde creata sunt incorruptibilia, etiam si, quae ex creata materia à causis secundis fiunt, sint corruptibilia, & mortalia (neque ad hoc necesse est, quod materia sit pars substantialis). Minor probatur. Nam diversitas causalitatis, & actionis in spiritalibus desumenda esset ex diversitate finis; quae causa genus, species, & differentias constituit agentium liberorum, qualia sunt creature Angelicae. Diversitas autem finium solum inueniri potuit in statu purae naturae, & de facto inuenta fuit, ex qua orta est differentia Angelorum, & Daemonum; postquam autem, via consummata est, suntque in termino, iam non amplius reperitur diversitas finis inter bonos, nec inter malos, quare non datur diversitas agentium.

Idem probatur secundo.

Conclusio gener alis Dei determinatur à causa secundae.

*Probatur
3.*

*Angelus
non est pro-
ductivus
substantia-*

38 Deinde ad transmutationem substantialem necessaria est potentia productiva substantia, & quidem intellectualis, quando effectus intellectus in actu futurus est. Potentia autem factiva formarum intelligibilium est intellectus agens, qui omnino antecedit intellectum in actu, sicut causa effectum. Quare non consequitur intellectum creatum, tanquam proprium illius: unde substantia intelligibilis in actu, neque ex sua essentia, neque ex predicato proprio includit originem intellectionum substantia- lium, quapropter in Angelis non datur potentia generativa, & consequenter, neque diversitas agentium in genere substantia, neque potentia passiva in- trinseca substantia inferioris intelligen- tia. Ultimo huic probationi congruit re- solutio alterius difficultatis lib. 2. ne- cessario tractanda, nempe: An Angelus, qui est intellectus in actu limitatus ex- primat verbum substantiale: sicut intel- lectus in actu per formam accidenta- lem constitutus exprimit verbum, seu imaginem sui, quae accidens est? Con- clusio autem erit negans generationem substantialem Angelo respectu suae ima- ginis. Unde in genere intelligibili nulla datur potentia substantialis productio- nis in creaturis.

*Conclusio.
Implicat
dicta iden-
titas.*

39 In quaestione autem de poten- tia absoluta videtur tenendum: implica- re contradictionem identitatem intel- lectus possibilis cum substantia creata intellectus in actu, modo, quem satis ex- plicuimus. Caute dixi: *Videtur tenendum*, quia resolutiones nostrae solum oriun- tur ex his, quae nobis videntur, omni- potentia autem incognita, & incognos- cibilis est creato intellectui. Conclusio partim ex ratione praecedenti deduci- tur, quia intellectus possibilis est caren- tia privativa intellectus in actu, acciden- talis, si accidens potentia sit; substantia- lis autem, si substantia, & potentia non distinguantur. Ergo si possibilis est mu- tatio substantialis perfectiva substantia Angelica, possibilis est identitas utrius- que intellectus. Sed est impossibilis ac- tio praedicta, ergo impossibilis identi- tas cum substantia potentia, cuius essen- tia est carentia cum non repugnancia forme: dabitur enim tunc duplex contradictoriu simul veru, nempe: *repugnancia, & non repug- nancia actionis perfectivae substantialiter*. Discursus est legitimus, & concludit in:

Dr. Mayorga.

tentu ex suppositione veritatis subsup- te illius propositionis: impossibile est ac- tio substantialis perfectiva substantia spi- ritualis Angeli inferioris usque ad actum essentiae superioris Angeli, quae sic proba-

40 Tunc erit implicatoria aliqua productio, quando repugnet ex parte a- gentis: sed repugnat ex parte virtutis ac- tiuae. Ergo absolute repugnat. Maior constat, quia repugnantia a priori est ar- gumentum repugnantiae ex parte poten- tia passivae, & possibilitas possibilita- tis. Minore proba: mutabilitas in actio- ne repugnat Deo agenti sine consortio creaturae: sed consortiu agentis creati in substantia spirituali est impossibile: ergo ex omni parte repugnat mutatio substa- ntialis substantia spiritualis. Minor huius syllogismi ex ultima probatione primae conclusionis constat. Maior probatur: quia Deo repugnat mutabilis potentia activa, & transmutatio actionu, & mor- tificatio unius ad productione alterius. *Apud ipsum enim non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, ut ait Aposto- lus, quia voluntarie facit omnia, quae fa- cit. Ergo semper illuminat, quod semel il- luminat, nec actio ipsius finem habet qua- tenus ab ipso; sed ex consortio agentis mutabilis constituitur actio mutabilis, & tem- poranea, quare cum omne imperfectum Deo repugnet, transmutatio, & vicissitu- dinis obumbratio maxime repugnabit.

41 Deinde omnia, quae probant im- mortalitatem spirituum possunt adduci in confirmationem nostrae conclusionis, ex qua- cuque doctrina oriuntur. Quia immorta- litas est repugnancia moriendi: in transmu- tatione autem essentialiter includitur inte- ritus unius, nempe inferioris, & generatio, seu productio alterius. Videtur autem Deo repugnare, quod interimat unum ad producendum aliud, quare, & potentia trans- mutativa. Praeterea si daretur ista trans- mutatio possibilis, aut non esset nisi una substantia spiritualis subsistens, quae perficeretur per gradus específicos, & consequenter nunquam daretur nisi unus Angelus, aut essent plures existentes secundum speciem distincti. Tunc: si substantia Angeli, A. perficeretur substantiae fieret Angelus B. nempe secundae speciei; & iam duo An- geli, B. essent, & non essent distincti.

42 Tandem probatur nostra co- clusio sic. Tunc solum est possibilis mo- tus transmutationis substantialis, quan- do mobile possibile est pervenire ad cen-

*Ex immor-
talitate
idem proba-
tur.*

*Alia contra-
dictio sequi-
tur.*

*Contradictio
seriata*

*Ex alio ra-
pote proba-
tur conclu-
sio.*

trā, & quietudinis proprię. Sed substantię spiritali creatę impossibilis est quies substantialis: ergo impossibilis ipse est motus per media substantia. Discursus est legitimus. Maior explicatione constat. Nam mobile est; quod caret statu, & perfectione vltima sui generis, quod enim est in centro, & perfectum implicat motum motu naturali. Quapropter id, supra quod non est motus, est in ascensu generationis substantialis vltima perfectio sui generis, & ibi quiescit natura, quę prius in motu erat, quia carebat perfectione illa. Minorem autem sic probō. Quies substantialis in genere intellectuali est intellectus in actu a se, identificans suam intellectiōem, qui est diuina essentia, sed creaturę intellectuali repugnat esse intellectum in actu simpliciter primum, & a se. Ergo implicat ipsi peruenire substantiali motu ad quietem substantialem. Quare repugnat cuius creaturę spiritali mobilitas substantialis: sed vnaquęque intra suam essentiam quiescit est quantum ad substantialem mutationem, & consequenter intellectus possibilis distinguitur a substantia Angeli etiam attentione potentia absolute.

*Instantia
a sensibili-
bus.*

43 Sed obijciat Aliquis: falsam esse propositionem illam, in qua nicitur rotur totius argumenti; nempe: cui repugnat moueri substantialem vsque ad acquisitionem quietis substantialis, repugnat moueri per medios perfectiones. Contrarium enim experientia docet. Nam omnium creaturarum centrum, & quies est essentia summa, prima, & independens, ad quam nulla substantia creatā motu substantiali peruenire valet: & tamen videmus in sensibilibus ex imperfecto fieri perfectum, quousque deueniat generatio ad certum terminum, ultra quem non est pertransire. Ergo similimodo in spiritalibus creaturis potest assignari terminus aliquis motus perfectiui substantialem, quem possit consequi substantia creatā, & ultra quem perfici non possit. Ergo potest identificari cum substantia Angeli intellectus possibilis cum limitatione.

Solvitur.

44 Huic obiectioni respondeo; verum esse experimentum, & quod substantia corporalis perficitur substantię via generationis vsque ad certum terminum, nempe, vsque ad substantiam animalem in brutis, & vsque ad corpus humanum Anima spiritali constitutum.

Sed est falsum dicere: quod sensus in actu substantialis non sit vltima quies sensibilium. Sicut enim intellectus in actu est quies intelligibilium, ita sensus in actu sensibilium. Quia autem sensus in actu potest attingi substantialiter a sensibili in potentia, adhuc remota, per viam generationis, substantia materialis perfici potest, donec fiat sensitiva in animalibus brutis, & actuetur sensu in actu, seu anima in homine. Intelligibilium autem quies substantialis est intellectus in actu, qui includit infinitatem, & non esse ab alio, quę repugnant cuilibet intellectui creato, ergo, & mobilitas substantialis, quare ex doctrina obiectionis confirmatur nostra conclusio. Quod autem prima, & infinita essentia sit principium, & finis omnium, initium omnis motus, & mobilium quies non tollit, quod graue quiescat in centro, & leue sursum, neque quod generatio terminetur forma genita, & vniuersaliter loquendo vnusquisque motus cessat in acquisitione termini, si autem perfectio vltima alicuius generis fuerit infinita, & consequenter inaccessibleis omnis motus ad eam repugnabit.

45 Argumenta in contrarium prius facta non indigent solutione, sed ex dictis soluta manent. Ex his autem, & ex doctrina catholica Scripturę, & Patrum, & communi omnium consensu constans est spiritualem substantiam posse recipere accidentia spiritalia, veluti species intelligibiles, intellectiōes, volitiones, & ceteros actus immanentes. Licet enim intellectus in actu, qui est essentia infinita non possit recipere accidentia, quia omnia est substantialiter; tamē intellectus in actu creatus finitus est, & determinatam habet essentiam, ultra quam accidentaliter perfici potest.

SECT. I.

Vtrum Angelus possit nutriri, & augeri?

46 Post hæc potest excogitari nō iniucunda questio: An, scilicet, Angelus, si non conuerti, possit conservari, & perficere se per nutritiuam augmentationem? Cuius monendę questionis ansam præstat illud Tobie 12. *Ego sum Raphael. &c. Videbar vobiscū manducare, & bibere sed ego inuisibili cibo, & potu*

*Et confir-
mat prædi-
tam ratio-
nem.*

*Rationes
dubitandi.*

Ita, qui ab hominibus videri nō potest, ut or-
Nam cibi, & potus sumptio hinc nutritio
ne superflua est: non enim egemus cibo,
nisi ut nutriamur. Augemur autem me-
dia nutritione, quia alimentum non est
indivisibilis substantia, sed quantita-
Quod vero talis nutritio perfectiva, &
auctiva substantiæ possit reperiri in An-
gelis, licet coniectari ex dicto loco: & cō-
firmari ex eo, quod potentia nutritiva
est, quæ substantiam alimenti convertit
in substantiam aliti. At potentia intel-
lectiva Angeli hoc facere potest. Ergo
potest dari in Angelis nutritio, & poten-
tia nutritiva. Probatur minor. Substan-
tia spiritalis est intellectus in actu, sed
per quamlibet intellectionem fit intel-
lectus in actu. Ergo per quamvis intel-
lectionem potest nutrirī, & augeri sub-
stantia spiritalis creata: per intellectionem
quidem ab alio fit Angelus, per pro-
priam autem perficitur modo eidem pos-
sibili. Si ergo concedendum est Angelos
accidentaliter intelligere, cur non etiam
quandoque nutriendo se substantifica-
Intellectione cognoscet? Adde quod
etiam si in supernaturalibus indigeat
speciebus infusis, quia in his intelli-
gibilia excedunt naturalem potentiam An-
geli, & consequenter omnis operatio, &
forma sit accidens: tamen in naturalibus
non videtur inconueniens, quod aliqua
intellectiones sint substantificæ, & nutri-
tiuæ substantiæ spiritalis.

*In Angelis
non est po-
tentia nu-
tritiva.*

47 His non obstantibus dicen-
dum est in Angelis nec dari, nec dari pos-
se potentiam nutritivam. Conclusio ista
supponitur ab omnibus, & probatur sic.
Primo ex differentia eorum, quæ nu-
truntur, & augentur, à substantia spiri-
tuali. Virtus namque nutritiva consequi-
tur in genito potentiam generantis: om-
ne enim, quod factum est, conservatur,
& quidem per actionem pendentem ab
agente eiusdem rationis cum producen-
te, id est, quod si produciens componitur
ex duplici causa partiali, nempe creata,
& increata, conservans etiam includit
partialem concursum creaturæ; si nam-
que consumata actione generativa sola
relinquatur actio Dei statim genitum
peribit iuxta ordinem naturæ. Cumque
Deus, & homo generat hominem, & ac-
tio patris finiatur in generatione, filius
non conservatur à patre, nec à Deo so-
lo, sed in consortio virtutis nutritivæ,
quæ conservationem individui intēdit,

Dr. Mayorga.

& agit, per quam perficitur, seu augetur
vivens vique ad natum, conservatur tūc,
& dum quiescit. Et quæ conservatio cō-
tinuata productio. Angeli vero in sui
productione non pendent ab aliqua cau-
sa partiali creata, neque corruptibilita-
tē, aut substantiale perfectibilitatem ad-
mittunt, ut satis probatum relinquimus.
Sed à Deo solo procedunt per creatio-
nem, & in primo sui esse omnem pulchri-
tudinem connaturalem habuerunt, ne-
que sunt in motu aliquo substantiali, sed
in hoc genere omnino stant, & quiescunt.
Quare à solo Deo, qui creavit eos, con-
servantur, & permanent.

48 Deinde probatur sic. Potentia
nutritiva spirituum, si daretur, esset
intellectus agentis pars, qui solum pro-
ducit formas intelligibiles, in quo gene-
re Angelus est substantia. Tunc sic argu-
mentor: forma intelligibilis à potentia
illa, vel est substantia, vel accidens, quia
non datur medium. Sed nullo ex his mo-
dis potest conducere ad nutritionem. Er-
go falsa est suppositio talis potentia. Mi-
norem probō per partes. Si illa forma ef-
set substantia fieret subsistens, & independ-
dens ab alio tanquam à subiecto, aut to-
to. Ergo non posset fieri pars alterius,
nisi tanquam actus, & forma. Hæc au-
tem repugnant nutritioni. Ergo, & ipsa
nutritio. Rursus quia hæc substantia,
aut fieret ex alia, aut crearetur: neutrum
continetur intra limites substantiæ spi-
ritualis creata. Ergo, &c. Si vero causa-
tum ab intellectu agente creato esset
accidens, ut vere est, nullo modo potest
deservire ad nutritionem substantia-
lem. Ergo neganda est omni modo po-
tentia nutritiva in substantia spiritali.

49 In contrarium adducta nullius
momenti sunt. Verba namque Raphaelis
adducta ex libro Tobie solum allegori-
ca sunt, & more humano hominibus ex-
plicantia cibum, & potum spirituum
Sanctorum, qui in supernaturali parti-
cipatione divinorum consistunt, scilicet
in contemplatione, & charitatis amo-
re. Quæ omnia perfectiones sunt su-
peraditæ naturæ spiritali. Verba au-
tem Psalmi 77. ibi: *Panem Angelo-
rum manducavit homo*, solum probant
excellentiā illius cibi, si hyperboli-
ce sumantur. Si autem Manna accipia-
tur figuraliter, prophetia hæc laudat
panem Eucharisticum ab excellentia

*Contraria
solvuntur.*

Psalm. 77.

Ca

An

Probat

Angelica natura. Sicut nunc etiam Hispanica phrasi laudantes dicimus: *Es pan de los Cielos es pan de los Angeles*. Non quia celi, aut Angeli illa utantur.

50 Ratio autem facta solum probat eum nutriri, qui cibo, & potu utitur, quod verum est seruata proportionē extremorum, ut qui proprie manducat, & bibit, proprie nutriatur: qui vero improprie, improprie. Vnde non probatur proprietas nutritionis in Angelis; sed aliunde probatur allegoria in locutione illa, & impossibilitas in proprietate, quare nihil probat ratio. Quod additur circa intellectiones naturales prout distinctas à supernaturalibus non indiget noua solutione præterea, quæ dicta sunt in probatione conclusionis.

QVÆST. IV.

An sit possibilis Angelus compositus ex forma spiritali, & materia eiusdem rationis cum nostra?

QVæstionem istam nostro sæculo inueniam, & nō leuiter compaginatā à Recentiore Magistro huius Complutensis vniuersitatis, eisdem verbis propono, quibus in manuscriptis ipsius intitatur, ne inuertam formam disputationis ab ipso traditam. Ex principiis sanè, & doctrina supra datis omnino tollitur de medio controuersia præsens, prout à Moderno exagitarur, nempe supposita possibili materia, quæ præscindat à corporalitate, & spiritualitate, ex qua, & forma spiritali cōponatur Angelus. Quia intellectus in actu substantialis nullius alterius substantiæ compositionem admittit: & quia materia præscindens à corpore, & spiritu chimerica est. Sed quando rem istam ad vnguem examinare contendimus, in terminis saltem quæ sit conuenientius oportet, nō tamen propter hoc aliquod impossibile supponendum cum ipso, quia vno dato aliud sequetur impossibile.

SECT. I.

Propositur sententia affirmans.

Supposita quedam.

I. Supposito, quod defacto non da-

tur in Angelis compositio ista; quia sunt omnino simplices: & quod sit possibile Angelum componi ex materia, & forma spiritalibus: & quod materia nostra (ut Modernus loquitur) potest summi dupliciter, & secundum se, & prout habet quantitatem: & quod prout habens quantitatem non potest inueniri in Angelo: & quod materia nostra secundum se accepta, & præscindens à quantitate non est spiritalis possitue: & ex Concilio Lateranensi quod materia, ex qua homo constat, est corporea: & demum quod controuersia potest examinari stando tantum rationi, & stando simul rationi, & authoritati Concilij, ait Scriptoris iste.

2 Absolute possibilis est Angelus compositus ex materia eiusdem rationis cum nostra, & forma spiritali. Pro conclusione citat Abicembronem, Aureolum, Ricardum, qui defendunt defacto dari, P. Quirós de Angelis disput. vltima, qui fere concedit Angelos sic cōponi. Probat authoritate D. Augusti lib. 12. confess. & lib. 1. de mirabilibus Sacre Script. c. 1. dicentis: *Deum ex informi materia fecisse creaturam corporalem, & spiritualem*. Ergo ex materia eiusdē speciei. Deinde ex positione D. Bonauenturae in 2. dist. 3. ubi ait: *Quod magni, & profundi clerici in Theologia, & Philosophia possuerunt, quod materia in corporalibus, & spiritalibus est vna per essentiam.*

*Affertio:
Abicemb.
Aureol.
Ricard.
Quiros.
August.
Bonauent.*

3 Probatur ista sententia taliratione: quod non implicat contradictionem est possibile; sed Angelus sic compositus non implicat contradictionem: ergo est possibilis. Maior per se nota est. Minor probatur: si implicaret contradictionem, implicaret, vel ex parte materie, vel ex parte forme, vel ex parte vniōis: sed nullo ex his capitibus implicat: ergo absolute est possibilis. Minor huius syllogismi probatur per partes, & primo ex parte materie sic. Si implicaret ex hac parte, præcipue esset, quia materia ad tale compositum nihil deierueret. Sed hoc est falsum; quia seruiret ad cōplementum alterius partis, v.g. forme spiritalis; & hoc sufficit, ut vna pars nō sit superflua. Ad hoc explicadū ait: Pone tibi, quod color, qui recipitur in quantitate Eucharistica, producat per creationē, & quod vnio, per quā vnitur quantitati, etiā per creationem producat.

Ratio huius sententia.

Non implicat ex parte materia.

In hoc casu quantitas constitueret compositum accidentale cum albedine; & tamen nec reciperet albedinem, nec unionem, nec aliquam operationem albedinis, utpote nullam eliceret, & hoc non obstante deseruiret quantitas; quia compleret albedinem ad componendum compositum. Omnis enim pars complet aliam ad componendum.

*Non esset
superflua
materia.*

4 Secundo non esset superflua, quia deserviret ad recipiendas aliquas operationes compositi. Quia gratis dato, quod illa materia, quia non esset spiritalis, non posset recipere operationes spirituales; possumus dicere ab illa forma posse fieri alias operationes compositas, quae recipereantur simul in forma spiritali, & illa materia, ad eum modum, quo sensationes materiales hominis recipiuntur in materia, & forma spiritali, nempe Anima. Ergo iam illa materia deserviret in illo composito. Ergo non implicat contradictionem Angelus compositus ex parte materiae.

*Non impli-
cat ex par-
te formae.*

5 Quod non implicet ex parte formae probatur, si implicaret ex hoc capite maxime quia forma spiritalis nequit uniri cum materia, quae non esset spiritalis ad componendum compositum. Sed forma spiritalis potest uniri ad componendum cum materia non spiritali. Ergo. Probatur minor: Forma hominis est spiritalis, & unitur cum materia non spiritali ad componendum hominem. Ergo similiter forma spiritalis poterit uniri cum materia non spiritali ad componendum Angelum. Confirmatur haec ratio, & probatur conclusio. Maiorem proportionem habet cum forma spiritali materia separata a quantitate, quam materia coniuncta cum quantitate. Sed materia coniuncta cum quantitate potest uniri ad componendum cum forma spiritali, ut contingit in homine. Ergo multo melius poterit uniri ad componendum cum forma spiritali materia separata a quantitate. Ergo talis materia poterit uniri cum forma spiritali ad componendum Angelum. Ergo Angelus sic compositus non repugnat ex parte formae.

*Non repug-
nat ex par-
te unionis.*

6 Quod non implicet ex parte unionis probatur. Si implicaret ex parte unionis, esset quia in sententia omnium Angelus est naturaliter incorruptibilis, quapropter unio materiae, & formae debet esse incorruptibilis: ab unione enim sumitur denominatio totius. Atqui

De Mayorga.

unio formae spiritalis cum materia non spiritali nequit esse incorruptibilis. Ergo implicat talis Angelus ex parte unionis. Sed haec non obstat. Primo; quia licet Angeli, qui de facto dantur, sint naturaliter incorruptibiles; tamen plures admittunt loquendo de Angelis compositis ex materia, & forma spiritalibus, possibilem esse Angelum naturaliter corruptibilem, utpote admittunt esse possiblem accidentia spiritalia, quae tendant in destructionem unius formae spiritalis, & introductionem alterius: sicut in nobis dantur accidentia materialia, quae tendunt in destructionem hominis, & introductionem cadaveris. Si ergo isti Auctores hoc indicant possibile respectu Angeli compositi ex materia, & forma spiritalibus. Cur non poterit idem dici de Angelo composito ex forma spiritali, & materia non spiritali.

*Si Angeli
ponantur
corruptibi-
les.*

7 Deinde adhuc admissio, quod implicet Angelo corrumpi naturaliter, non implicat Angelus compositus ex forma spiritali, & materia non spiritali ex parte unionis. Probatur autem sic: Potest forma corporea, & non vitalis uniri cum materia habente quantitatem per unionem incorruptibilem. Ut constat in ecclesiis, qui secundum communem sententiam sunt compositi ex materia habente quantitatem, & forma non vitali, & tamen sunt incorruptibiles, & consequenter incorruptibili unione compositi. Ergo etiam forma spiritalis poterit uniri cum materia non spiritali per unionem incorruptibilem. Probatur consequentia. Magis perfecta sunt haec extrema: Forma spiritalis, & materia separata a quantitate, quam haec: Forma corporea non vitalis, & materia coniuncta cum quantitate, sed haec possunt habere nexum & unionem cum perfectione incorruptibilitatis. Ergo multo magis illa. Ergo non implicat ex parte unionis Angelus compositus ex forma spiritali, & materia non spiritali. Alias non implicat ex parte formae, neque ex parte materiae. Ergo absolute non implicat Angelus compositus ex dictis materia, & forma.

*Etiā si
fuerint in-
corruptibi-
les.*

§. I.

Altera pars huius doctrinae proponitur, & probatur.

8 Non quietus Auctor huius sententiae

¶

¶

Altera sententia istius pars.

Probatur solvendo argumenta quedam, 1. argum.

Solvitur.

Instantia.

Responsio.

tiz cum asserto supra dato, quatenus affirmat: Non repugnare Angelum compositum ex forma propria, & materia non spiritali; ita tunc hanc materiam esse eiusdem speciei cum nostra, hoc est, cum materia, ex qua homines componimur. Huius vero partis probationes, quia difficiliore, objectionibus respondendo latissime inculcat, & ex qualibet alia materia, & aliorum opinione quidquid dictum invenit, tanquam proprium, supponit verum, unde à paritate argumentatur. Processus autem talis est. Dices materia nostra est materia habens quantitatem. Sed materia habens quantitatem non potest reperiri in Angelo. Ergo nequit reperiri in Angelo materia eiusdem rationis cum nostra. Probabis consequentiam, quia materia habens quantitatem, & materia non habens quantitatem sunt diversæ rationis: sed materia, quæ reperitur in nobis, est habens quantitatem, & quæ in Angelo reperiretur, est non habens quantitatem. Ergo materia, ex qua per te possibilis est Angelus, semper est diversæ rationis à materia nostra.

9 Respondet præfata sententia: Diversam quid esse quantum ab habere quantitatem per modum subiecti: nam quanto essentialis est quantitas, neque potest ab eo separari. At habens quantitatem potest non habere; quia non includitur in ratione ipsius. Materia autem est, quæ habet quantitatem, potestque ab ea separari; quapropter ratio materiæ neque quantitatem includit, neque illam positive excludit, sed est indifferens ad habendam, & non habendam quantitatem. Sicut materia, quæ est in homine, est eiusdem rationis cum ea, quæ est in bruto iuxta omnes Philosophos: quia materia hominis specificatiue, & secundum se sumpta est indifferens ad existendum in bruto: & materia bruti est indifferens ad existendum in homine.

10 Si obiecias: Materia nostra adhuc specificatiue sumpta, & ut præscindens à quantitate est corporea. Ergo materia Angeli non potest esse eiusdem rationis cum nostra. Nam materia, quæ posset reperiri in Angelo, non esset corporea. Respondetur: quod materia nostra adhuc specificatiue sumpta, & ut præscindens à quantitate non est positive corporea; sed intrinsece indifferens, ut sit corporea per unionem cum quantitate, quæ est forma corporeitatis; & ut sit spi-

ritualis; si uniatur cum forma spiritali. Sicut materia specificatiue sumpta est indifferens, ut sit leonina, si coniungatur cum forma leonis; & equina, si coniungatur cum forma equi.

11 Si dicas: omnis entitas substantialis est intrinsece corporea, aut spiritalis. Sed materia nostra specificatiue sumpta, & ut præscindens à quantitate est entitas substantialis. Ergo nequit esse intrinsece indifferens, sed necessario erit, aut corporea, aut spiritalis. Maior probatur. Nam ens substantiale adæquate dividitur in corporeum, & spirituale. Ergo omnis entitas substantialis debet esse, aut corporea, aut spiritalis. Sed materia nostra est entitas substantialis, & non spiritalis: ergo corporea adhuc specificatiue sumpta; & consequenter non indifferens. Ut respondeat, & inflet objectionem hanc supponit ista sententia: quod quantitas est forma corporeitatis: & quod materia nostra sit indifferens ad habendam, & non habendam quantitatem. Hoc secundum suppositum probat à simili. Quia materia cœlestis, & sublimariū est eiusdem speciei secundum probabilem opinionem; & tamen in cœlo unitur formæ per unionem incorruptibilem, sublimariis vero formis per corruptibilem unionem. Ergo materia ex se, & specificatiue sumpta est indifferens ad mutabilitatem, & immutabilitatem: Et quia genera, quæ desumuntur à materia, ex se concipiuntur indifferenter ad species diversas per differentias proprias constituentes: quare substantia ex se indifferens est ad esse corporeum, & spirituale, siquidem genus est utriusque. Si autem hoc metaphisice contingit, cur non in rerum natura materia substantialis indifferens erit ad corporeitatem, & spiritualitatem. Deinde argumentatur exemplo probabili in schola societatis concedente actum morale indifferenter in individuo. Si enim defecto datur actus moralis indifferens ex se, ut redatur bonus, vel malus per circumstantiam finis, unde repugnabit materia substantialis ex se indifferens ad habendam, vel non habendam quantitatem. Et cur substantia non erit dividenda adæquate in corpoream, spirituale, & indifferenterem.

12 Confirmatur doctrina ista auctoritate D. Aug. lib. 12 confessionum, ubi ait: *Duosunt eorum que sunt, extrema; Deus, & materia. Ille quidem ascenden- do: hæc vero descendendo.* Ergo iuxta D.

2. Argum.

Quibusdā suppositis solvitur.

Solutionis doctrina probatur.

Confirmatur auctoritate August.

Aug.

August. Sicut Deus est infinitus in gradu supremo perfectionis, ita materia est infinita in gradu infimo imperfectionis. Sed si esset positive corporea, vel spiritualis, non esset in infimo gradu imperfectionis, quia inferior hoc est gradus indifferens. Ergo secundum Aug. materia debet esse sic indifferens. Præter ea idē S. Doctor pluries asserit materiam esse prope nihil, & prope nullam rem; sed magis recedit ad prope nihil materia, si ponatur indifferens, quam si ponatur positive corporea. Ergo sic ponenda est. Rursus ex D. Thoma materia est pura potentia, sed si haberet actum corporeitatis, non esset pura potentia. Ergo non debet illū habere, quia pura potentia omnem actū excludit. Denique in communi acceptione materia consistit in indifferentia. Ergo ponenda est, quantum fieri potest, indifferens; sed ponetur magis indifferens, si habeat indifferentiam ad corporeitatem, & non corporeitatem; quam si alio modo ponatur. Ergo ponere materiam sic indifferentem consonum communi sententia Philosophorum est.

D. Thom.

3. Argum.

13 Sed dicet aliquis: ex dictis sequitur quod materia non sit entitas substantialis, sed indifferens ad substantiam, & accidens, quod non est dicendum. Probatur sequela: ideo materia non est corporea, sed indifferens iuxta dicta, quia est pura potentia; & hæc excludit actum corporeitatis. Et etiam quia materia consistit in indifferentia. Maior autē indifferentia erit si præscindat, non solum à forma corporeitatis, sed etiam à substantia, & accidenti. Si ergo pura potentia, & omnino indifferens materia est, purior, & indifferentior potentia evidentius erit materia, quam ea, quæ solum est indifferens ad esse, & non esse corporis. Unde descendendo peruenire oportet usque ad carētiā actus entitativi. Responsio est: quod materia pura potentia solum excludit illos actus, qui non sunt simpliciter necessarii ad essendum; prius namque est esse, quam ratio puræ potentiæ, quæ propter materiam nō excludit actum entitativum. Cumque eo ipso, quod sit, & primū subiectum, ut definit Philosophus lib. I. *Physicæ*. 2. non est indifferens, ut sit accidens, aut substantia. Præter hos vero reliquos actus excludit proutive. Ex his itaque constat, quod etiam si supponatur materia, non intelligitur unio cum quantitate, per quam reditur corporea, quare ipsa ex

Solutio.

Arist.

Dr. Mayorga.

prædicatis intrinsicis solum est primum subiectum substantiale.

14 Si obijcias: Materia non potest redi corporea per identitatem cum quantitate, neque per unionem. Ergo nullo modo reditur corporea à quantitate. Primum constat ex hac sententia, quia materia est indifferens ad illam. Secundū probatur quia per unionem cum quantitate reditur impenetrabilis cum alio quanto, sed non corporea. Anima enim rationalis etiam si ex tali coniunctione redatur impenetrabilis, non tamen reditur corporea. Ergo quantitas unita non est forma corporeitatis. Ergo materia ex se, & nō ab alio est corporea: ergo nequit esse indifferens, ut sit in Angelo. Responderetur tamen, quod quantitas est actus corporis eius, quod ipsi unitur, ut pura potentia, non vero illius, quod, actus cum sit, & in sua specie constitutus potentialitatem non habet ad illam formam. Unde coniuncta materiæ indifferenti facit illā corpoream, secus vero quando Animæ coniungitur. Materia enim omnes actus recipit, sicut tabulā rasā, in qua nihil est scriptum.

Obiecto enodatur.

§. II.

Ultima pars huius sententia proponitur, & argumentum primum.

15 Denique, quia hæc sententia possibilem Angelum statuit compositum ex forma spirituali, & materia non corporali, sed indifferenti, quæ non differat specie à materia, ex qua, & Anima rationali homo componitur, sentiens pondus Authoritatis Catholicæ contra se graue, docet adhuc stante definitione Concilij Lateranensis defendendam esse identitatem materiæ Angeli possibili cum nostra secundum speciem. Probat autem respondendo verbis Concilij, & argumentis ex hoc capite ortis, quæ sibi obijcit, & soluit, sic igitur argumentum obijcit.

3. Sententia pars.

16 Ex hucusque dictis, & concessis constat, quod materia solum est corporea per unionem cum quantitate. Ergo materia ex se, & per suam intrinsicā substantiam non est corporea: sed si hæc vera sunt, sequitur, quod homo non sit substantialiter corporeus; quod dici nequit. Ergo, &c. sequela probatur sic: homo tantum habet duas partes substantiales, ma-

Argumentum in contrarium.

teriam, & formam. Forma non est corporea, sed spiritualis; materia ex dictis non est corporea. Ergo nulla pars substantialis hominis erit corporea: & consequenter homo non erit substantialiter corporeus. Hoc autem dici nequit, cum quia est contra communem sensum omnium Philosophorum, & Theologorum. Tum precipue, quia est expresse contra concilium Lateranense cap. *Firmiter*, ubi dicit, quod Deus condidit ab initio temporis vtramque creaturam, Angelicam, videlicet, & mundanam, deinde humanam, quasi communem, ex corpore, & spiritu. Vnde constat manifeste, quod homo non est pure spiritualis, sed ex aliqua parte substantialiter corporeus. Ergo materia intrinsece, & secundum suam substantiam accepta est corporea. Sed si materia intrinsece corporea non potest reperiri in Angelo. Ergo non est possibilis Angelus compositus ex materia eiusdem speciei cum nostra stando Authoritati concilij. Minor probatur ex eo quod pure spirituale nullo modo est corporeum, quare componi nequit ex parte corporea, qualis est materia nostra.

Cons. Lat.

2. Solutio.

*Egidius:
Bandinus.*

17 Huic difficultati, quæ grauissima est, tres solutiones præbet sententia ista iuxta tres modos dicendi circa compositionem hominis vulgatos in Scholâ. Primo autem in Doctrina Scoti, & discipulorum eius asserentium dari in homine præter Animam rationalem formam aliam substantialem corporeitatis, quam sententiam sequitur *Egidius Coninck de Eucharistia q. 76. art. 2. Bandinus lib. 2. de Anima*, & plures alij; quæ doctrina plausibilis est in Scholis, responderi poterit; dicendo: quod licet materia intrinsece, & secundum suam substantiam accepta non sit corporea, tamen homo est substantialiter corporeus, quia constat forma substantialem corporeitatis: secus Angelus, qui tali forma non constat. Et hinc explicatur Concilium; nã homo constat ex spiritu, & corpore, hoc est, ex forma corporeitatis, secus Angelus.

2. Solutio.

18 Altera solutio est in doctrina eorum, qui concedunt dari vnionem inter materiam, & formam ab eis distinctam, substantialemque. In hac enim sententia dicendum erit, quod quamvis materia nostra intrinsece, & secundum suam substantiam accepta non sit corporea; at vnio materiae nostræ cum Anima rationali est intrinsece, & substantialiter corporea: &

hoc sufficit ad hoc, vt homo sit substantialiter corporeus. Ergo quamvis materia intrinsece, & substantialiter corporea non sit, poterit homo dici substantialiter corporeus. Minor probatur: licet materia nostra, & Anima rationalis producantur per creationem, tamen quia vnio producit per generationem homo dicitur generatus, & non creatus. Ergo similiter licet materia nostra non sit corporea, & Anima sit spiritualis; tamen si vnio corporea est, sufficit, vt homo dicatur substantialiter corporeus, quia denominatio totius sumitur ab vnione.

19 Si autem quæras quare vnio extremorum, quæ non sunt corporea, intrinsece, & secundum suam substantiam corporea erit? Resp. Esse corpoream ex duplici capite. Primo, quia materia est pura potentia, & ideo, vt constat ex dictis; excludit actum corporis. At vero vnio est actus, & exercitium extremorum, unde esse debet in determinato actu, & specie. Secundo, quia vnio intrinsece, & ex suis prædicatis exigit quantitatem; & ideo per talem exigentiam constituitur in ratione corporeæ possitiue. At vero materia intrinsece non exigit quantitatem; sed est indifferens ad illam, & eiuscarentiam. Et ideo intrinsece non est unde sit corporea possitiue. Nec vera est propositio illa vulgaris, nempe: quantitas est cogua materiæ primæ. Quia, vt ait *Onia q. 3. Phys. 2. p. art. 6. & AA. relati pro cõclusionem*, quantitas non est passio materiæ, & consequenter neque cogua, qua propter vnio sola exigit quantitatem, & est substantialiter corporea.

Ex his respondet sententia ista Authoritati Concilij Lateran. In eo distinguimus hominem ab Angelo, quod homo constat ex corpore, & spiritu, hoc est, ex aliquo intrinseco substantiali corporeo, quod est vnio. At vero Angelus possibilis, vt dictum est, ex nullo capite est corporeus: non ex forma, quæ est spiritualis; non ex vnione, quæ etiam spiritualis est; non ex materia, quæ in hac sententia est incorporea. Et ideo, Angelus, vt distinctus ab homine dicitur incorporeus, & hoc solum voluit Concil. Non enim dixit, quod Angelus est omnino spiritualis positiue; sed quod ex omni capite est incorporeus; in quo distinguitur ab homine. Nam hic iam secundum vnionem corporeus est, at vero Angelus possibilis ex omni capite est incorporeus, quia materia

*Cur vnio
non corpora-
lium sit
corporea?*

Q. 42

corp

Corporea non est, forma vero, & vnio sunt positivè spirituales.

3. Solutio.

20 Terciam, & ultimam solutionem argumento supra facto præstat hæc sententia iuxta doctrinam eorum, qui nec admittunt formam corporeitatis, neque unionem substantialem distinctam realiter ab extremis, ex his, quæ docet P. Franc. Alphonsus in *Pbif. disp. 3. sect. 4. num. 44.* Quæ talis est. Homo dicitur constare corpore, quia constat ex materia organica, vel quantificata, per quam organizationem, vel quantitatem constituitur in ratione corporis. Quia propter hæc est differentia inter hominem, & Angelum, quod licet in utroque sit materia eiusdem rationis; tamen cum in Angelo non sit organica, vel quantificata, ibi non est corporea, & consequenter Angelus non constat ex corpore: at vero in homine, cum materia sit organica, corporea est, ideoque homo substantialiter corporeus est, & dicitur constare ex corpore; quia constat ex materia organica, quæ est corpus. Et licet organica, vel quantitas sit accidens, non ideo homo componitur ex aliquo accidenti: quia quando dicimus hominem componi ex corpore *ly corpus* sumendum specificatiue, hoc est, ex materia, quæ constituitur in esse corporis per organizationem: non vero reduplicatiue, hoc est, ex ipsa organizatione. Vnde nequit inferri hominem constare ex aliquo accidenti.

Franc.
Alonso.

§. III.

Duas alias obiectiones proponit, & soluit sententia ista in argumentum suæ positionis.

2. Argum.

21 Quia conclusiones asserentes aliquid possibile esse, sola responsione ad opposita defenduntur, ideo maxima probatio stat in obijciendo, & respondendo, quare necessarium est omnia ad vnguem refferre, præcipue cum communia non sint, nec typis mandata. Igitur secundo arguitur ab Authore contradiemritatem specificam materiæ Angeli possibilis, & nostræ, sic. Homo est animal rationale: sed illud compositum ex materia eiusdem rationis cum nostra esset animal rationale: ergo esset homo, & non Angelus. Maior est certa, minor probatur. Nam in pri-

Dr. Mayorga.

mis illud compositum esset rationale, utpote esset intellectiuium. Deinde esset animal; illud enim compositum est animal, quod est viuens sensibile: sed esset viuens sensibile: ergo animal. Probatur minor: in primis certum est, quod esset viuens. Deinde esset sensibile, quia illud est sensibile, aut sensitium, quod est principium sensationum materialium: sed illud compositum esset principium sensationum materialium: ergo esset sensibile, aut sensitium. Probatur minor. Ideo homo est principium elicitiuum sensationum materialium, quia constat ex materia sensitua; & Angelus defacto existens non est principium sensationum materialium, quia non constat ex tali materia. Sed illud compositum constaret ex materia sensitua, utpote eiusdem rationis cum nostra. Ergo esset sensitium, seu sensibile.

22

Huic argumento respondet primo Author iste, negando Angelum possibilem fore principium sensationum materialium. Hæc enim potentia non probatur in illo ex eo, quod sit viuens; nam arbor, v. g. viuit, & non sentit: neque ex eo, quod sit intellectiuium, cum Angelus defacto existens sit intellectiuius, & non sit principium sensationum materialium. Homo quidem est principium sensationum materialium non præcise, quia constat ex materia; sed quia constat ex materia organica. At compositum illud non constaret materia organica, quare nec esset animal, nec homo, sed Angelus. Secundo, adhuc dato quod tale compositum esset principium sensitium, respondet argumento: inde non sequi tale compositum non distingui ab homine, quia non omne sensitium constituit hominem, alias brutum, cum sensitium sit, esset homo; neque intellectiuium præcise facit hominem: nam Angelus est intellectiuius, & non est homo. Ergo sensitium identificatum cum intellectiuiuo tali, hoc est, hominis, hominem constituit. Vnde dicit ista sententia, quod compositum resultans ex materia eiusdem rationis cum nostra, & forma spirituali Angelica, licet esset sensitium non esset homo; quia in illo sensitium non est realiter identificatum cum intellectiuiuo hominis; esset autem Angelus, quia identificatur cum intellectiuiuo Angelico. Si namque perfectiones inferiores continentur in superioribus, & in eis perficiuntur, cur sensitium non erit prædicatum commune bruto, homini, & Angelo,

1. Solutio.

2. Respons.

quod

quod in singulis speciebus istis determinetur per proprias differentias desumptas ab intellectu, cum quo identificatur in homine, & Angelo, & a non intellectu in bruto?

Quale intellectui
componit hominem.

23 Si quis inquirat quale debet esse intellectum, cum quo identificatum realiter constituat hominem? Respondet prius alieno nomine dicendo esse intellectum per conversionem ad phantasmata, quod nequit reperiri in Angelo, quam solutionem in sufficientem iudicans, quia possibilem opinatur hominem, qui non constaret ex his organis, & sensibus, unde non intelligeret per conversionem ad phantasmata. Melius respondet dicendo, quod non est assignabile a nobis quale sit intellectum comprehendens omnes homines, etiam possibiles, & non Angelum: quia pro hoc statu non possumus essentias penetrare, & quidditatem cognoscere. Certum tamen est, quod intellectum quodcumque signetur pro hominibus, nequit attingere minus perfectum intellectum Angelus iuxta illud: supremum infimi non attingit infimum supremi. Explicatur hoc exemplo solutio ista, quo durities eius lenitur. Omnes Angeli existentes sunt diversæ speciei iuxta communem doctrinam. Et consequenter omnes Angeli infime Hierarchiæ differunt specie, ita ut quilibet habeat intellectum diversæ rationis, & perfectionis iuxta perfectiones Angelorum. Unde duo certa sunt. Primum, quod nullus homo pro hoc statu poterit assignare, quale sit intellectum completens omnes Angelos huius Hierarchiæ, & non attingens superiorem. Secundum certum est, quod intellectum infimum secundæ Hierarchiæ attingi nequit a supremo infimæ. Sic similiter non potest assignari mathematicè quale sit intellectum completens homines, etiam possibiles, & non attingens Angelicum, licet minimum. Neque hinc probatur non esse certam mensuram in his gradibus, sed incognitam esse.

Instantia.

Solutio.

24 Si in se ex hac doctrina sequi quod definitio hominis non est *animal rationale*, si quidem non comprehendit omnes homines, etiam possibiles, & quod non sit dabilis definitio essentialis illius pro hoc statu. Respondet *Animal rationale* esse se quali descriptivam definitionem, desumptam ex operibus sensationis, & rationis, quæ de facto reperiuntur in homine: esseque bonam, si attendamus solum ad

homines existentes: si vero attendamus omnipotentiam Dei, non esse bonam, quia forsam sunt possibiles homines, qui non sint sensitiui dependentes ab organizatione, nec intellectui dependentes a phantasmatibus. Quare isti homines non essent *animal rationale*. Nam *animal* sonat sensitiuum dependentem ab organizatione; *rationalis* significat intellectum per conversionem ad phantasmata. Vel erit quæstio de nomine. At per consequens inquit, pro hoc statu nequit a nobis assignari certa, & fixa definitio hominis complectens etiam possibiles, & non attingens Angelos. Ex dictis colligit hæc doctrina & concludit non esse in conveniens concedere Angelum possibilem, constantem ex materia eiusdem rationis cum nostra, fore naturaliter elicivum sensationum materialium.

25 Ultima obiectio, cuius expositio pertinet ad hanc materiam, talis est. Forma spiritalis Angeli dati possibilis per conjunctionem cum materia esset principium sensationum materialium. Ergo etiam materialium vegetationum. Ergo Angelus, dato casu, nutriretur, pinguesceret, & gracilis fieret, sicut homo. Respondet negando consequentiam. Nam vegetationes illæ pendent omnino ab organizatione, seu quantitate, quod experientia probat, nam si homo non haberet aliquod organum ad summptionem cibi, & coctionem alimenti non nutriretur. Sed in Angelo dato possibili, licet esset materia eiusdem rationis cum nostra, non esset organizatio; quare non posset per conjunctionem materiam elicere tales vegetationes.

26 Si autem dicatur hoc esse verum de vegetationibus nobis notis, non vero de possibilibus, quia sicut sunt possibiles per se sensationes materiales, quæ non supponant organizationem, ita erunt possibiles vegetationes, quæ organizationem non supponant. Respondet: hanc instantiam non esse contra suam doctrinam, quæ dicit vegetationes, & sensationes materiales, quæ non possunt fieri sine organizatione, quales sunt existentes, non reperiiri in eo, qui habet materiam sine organizatione. Si autem fuerint possibiles vegetationes independentes ab organis, res est ampla, inquit, dic quod malueris. Hæc sunt, quæ in probationem, & defensionem sui, congerit hæc opinio, pertinentia ad præsentem tractatum. Ea ad longum

3. Argum.

Eius solut.

Instantia.

Solutio.

gum

gum retuli, quia nunquam alias inueniuntur, & omnia examinanda sunt accurate.

SECT. II.

Propria sententia proponitur, & probatur.

Propria conclusio.

Ardum sane est in controuersijs de possibili iuxta potentiam Dei absolute disputare, & precipue his, qui negatiuam partem probandam, & defendendam suscipere necessarium iudicant. Sed ardua spes vincit, qua roborati, & adiuvante diuino lumine rem aggredimur. Est itaque nostra conclusio: Repugnare absolute Angelum, qui componatur ex forma spirituali, & materia eiusdem rationis cum nostra. Et quia in hac questione nouam istam opinionem debellare contendimus, loquendum nobis de materia, & forma iuxta imaginationem illius erit; difficultatem vero aliam, nempe utrum substantia spiritualis, quae sit intellectus in actu, possit esse forma corporis physici, & organici potentia vitam habentis? Intactam in presenti, sequenti questione examinabimus.

Notabilia

2 Antequam ad probationem conclusionis nostrae deueniamus, tria praenotanda sunt. Primum est, circa materiam praescindentem ex essentia sua a corporalitate, & non corporalitate posse disputari primo: an sit possibilis an vero purum figmentum? Deinde: An data possibili, ex ea, & forma Angelica possit componi substantia perfectior homine? quae Angelus sit. Decisio primae questionis non pertinet proprie ad tractatum de Angelis. Potest tamen per accidens conducere, quia, si alias probetur impossibilis, tollitur de medio praesens difficultas, sufficit tamen ad presentem tractationem, quod ea supposita, siue repugnet, siue non, non sit possibile Angelum ex illa componi. Secundo notandum est iuxta relata sententiam, quod praescindens a corpore, & non corpore non est indifferens ad corporalitatem, & spiritualitatem, quia non corporeum aliud genus ponitur nisi priuationem corporis includens: spirituale vero dicit negationem corporalitatis. Unde substantia diuiditur prius in spiritualem, & indifferentem: indifferentia autem ista est ad corporeum, & non corporeum

Dr. Mayorga.

priuatue tantum. Quare materia essentialiter indifferens ad corpus, & carentia corporis, includit in essentia sua negationem spiritualitatis.

3 Terrio praesciendum est disputationem istam, nempe: An ex materia indifferenti ad corporalitatem, & non corporalitatem priuatiam, quae sit positiue non spiritualis, & forma Angelica possit componi substantia totalis, quae sit Angelus? non pendere ab alijs questionibus in physicis tractandis scilicet: an detur unio inter componentia substantia lia distincta, vel indistincta ab extremis? & an detur, vel non forma corporeitatis in homine distincta a materia, & anima? & alijs, quae solum conducent ad probandum non repugnantiam absolutam talis materiae, & examinandum an distinguatur specie a materia, quae est in homine, vel non? quae, & si forsam attingemus inferius, minime conducunt ad huius questionis determinationem. Neque ad probandam distinctionem, vel indistinctionem specificam talis compositi ab homine, potest ex his desumi argumentum, quia a forma desumitur species, non a materia, quod in artefactis patet. His itaque annexaueris ad maiorem claritatem, & praetermissis pro nunc, quae non sunt ad rem, aliter conclusionem nostram probare aggrediamur?

§. I.

Argumentum praecipuum proponitur
& procedit probans repugnantiam
ex parte materiae.

4 Quod inuoluit contradictionem repugnat quauis potentia considerata: sed compositum substantiale ex materia non corporali, & forma Angelica inuoluit contradictionem. Ergo tale compositum repugnat etiam de potentia absoluta. Consequentia est legitima. Maior ex terminis patet. Minor probatur. Tale compositum substantiale inuoluit contradictionem tam ex parte materiae, quam ex parte formae. Ergo, &c. Quod implicet contradictionem ex parte materiae, adhuc non repugnante materia dicta absolute, sic probabo. Esse intellectum possibilem, & non esse intellectum possibilem, si dicantur de eodem respectu eiusdem, sunt contradictoria. Sed materia non cor

Probat
implicatio.

po-

poralis primariue, & non spiritalis negariue ex se, & per suam naturam implicat dictas propositiones respectu forme Angelicæ. Ergo implicat duo contradictoria simul vera. Maior est certa. Probo minorem, & primo, quod non sit intellectus possibilis in ordine ad talem compositionem concedit contraria sententia, dum affirmat talem materiam in Angelo factam non esse spiritualement; & quando §. 4. an. 2. in sectione precedenti concedit posse deferuire ad exercitium sensationum materialium, & vegetationibus, licet sine corporeo organo, quæ enim sunt instrumenta sensuum, ut talia nullatenus conducunt ad intellectualitatem passiuam, aut actiuam. Et dum fatetur intelligibilia à materia illa non dependere.

Contradictio ex parte materiae.

5 Deinde probo illam materiam non esse intellectum possibilem sic. Id solum est intellectus possibilis, quod est potens fieri intellectus in actu: sed talis materia non est potens fieri intellectus in actu: ergo non est intellectus possibilis. Maior ex terminis patet: idem enim possibile homo, ac potens fieri homo in actu & in ceteris simili modo; neque ab aliquo hominum negari potest. Minor, & si conceditur ab Authore contrariæ sententiæ, & ab omnibus; probatur. Si talis materia posset fieri intellectus in actu, notitia, seu intelligentia, eo ipso quod est extra causam efficientem, esset intellectus in actu: sed eo ipso, quod est, non est, nec potest concipi intellectus in actu: ergo neque eius essentia est intellectus possibilis. Maior constat: nam intellectus in actu substantialis, de quo agimus, est forma intelligibilis in actu per se subsistens, facta per intellectionem creatiuam; quæ solum supponit potentiam sui per se intra nihilum (dixi potentiam sui per se, quia non fit quodlibet ex qualibet potentia, sed ex propria non repugnantiâ, aut intra nihil per creationem, aut in subiecto physico per generationem. Non enim fit homo est potentia equo, aut e contra), & in dependet ab omni subiecto reali; aliàs non esset substantia, sed accidens, sicut in nobis contingit. Quare impossibilis est transitus substantialis ab intellectu possibili reali ad intellectum in actu substantialem. Minor autem supra data constat, quia de ea materia controuersia est, quæ non est spiritalis positivè, neque positivè corporea, sed indifferens ad corporeum, & incorporeum, & nullo modo indiffe-

rens ad spiritualitatem. Hæc autem non est intellectus in actu per suam substantiam, neque possibilis, aut substantialis, aut accidentalis, quia neutro modo potest fieri intellectus in actu.

6 Deinde probatur, quod materia illa non est intellectus possibilis hoc argumento. Intellectus possibilis absolute implicat dari in re, nisi tanquam proprium, consequens actum corporis, aut substantiam intellectualem creatam, sed implicat illam materiam esse, aut præsupponere actum corporis physici organici. Ergo implicat esse, aut habere tanquam proprium, intellectum possibilem. Maior explicatur, & probatur simul. Intellectus possibilis est pura potentia carēs actu in genere intellectuali: & illum exigēs tanquam proprium substantiæ finitæ viuētis intellectualis. Vnde pura potentia intellectus excludit omnem actum intellectualem in linea substantiæ, & accidentis; & consequenter non potest cadere supra illum actum. Cum vero necesse sit fundamentum habere reale, ut sit in rerum natura, oportet fundari ad minus supra sensum in actu, & proprium esse actus corporis subsistentis, qui sit spiritalis, ut est Anima hominis. Nullus enim actus naturæ inferioris, quam est sensitiva, participat cognoscituum, neque exigere valet tanquam proprium puram potentiam in genere intelligibili. Igitur intellectus possibilis, seu pura potentia in hoc genere, aut est intra nihil, aut in rerum natura. Si hoc secundum fundatur ad minus supra sensum in actu, qui est actus corporis physici, & organici, &c. Si vero sit intra nihil, erit terminus à quo creationis.

7 Minor supra posita, nempe quod materia, de quo loquimur, non est, neque potest esse actus subsistens corporis organici, neque illum supponit, aut supponere valet, probatione non indiget, quia si aliquid contra eam dicatur, tollitur suppositum quæstionis istius. Tamen, ut latius veritas pateat, & multifariam, multisque modis explicata facilius cognoscatur, non grauebor illam probare. Materia indifferens ex se ad corporeum, & non corporeum est potentia substantialis pura. Sed pura potentia in aliquo genere nec est actus, nec fundatur supra actum illius generis. Ergo materia dicta nec est, neque esse potest, neque supponit actum in genere substantiæ. Ergo multo minus in genere sensitivo erit actus, aut supponet actum.

Iterum probatur, quod materia illa non est intellectus possibilis hoc argumento.

Actum, in quo fundetur illa potentia. Quod est per se notum, quia non potens attingere actum infinitum, necessario caret supremo. Ergo materia indifferens nec est, neque potest esse intellectus possibilis, qui sit potentia vniuersalis, aut particularis in genere intelligibili.

8 Demum probatur quod materia non corporea non est, neque esse potest intellectus possibilis, sic. Potentia materiae substantialis non est accidens: sed potentia intellectus extra nihilum est accidens substantiae, cuius est potentia: ergo potentia materiae non est intellectus possibilis. Maior debet esse certa, alias nulla esset forma substantialis. Minor autem probata fuit *quest. 3. sect. 4.* non solum de facto, sed de potentia absoluta. Præterea, si non distingueretur a substantia intellectus sensus in actu, sequeretur transmutatio substantialis spirituum, & Animæ rationalis, quæ absurda sunt, & impossibilia, ut quæ est, præcedenti probatum relinquitur; ubi etiam sequela ostensa fuit. Est itaque certum, & argumentis, & contrariæ sententiæ confessione, quod materia, de qua loquimur quantumvis indifferens, non est, neque potest esse intellectus possibilis in se, & respectu cuiusque formæ; quia sæpe est eadē secundū essentiam suā. Alias non esset materia omnium vna, vel forma aini esset actus intellectus possibilis, & Ainus intellectus in actu.

9 Probemus iam secundā partem contradictionis scilicet, quod est necessarium potentiam materiae respectu formæ Angelicæ esse intellectum possibilem, sic argumentor. Potentia passiva per se conducing ad componendum eū forma intelligibili in actu est intellectus possibilis. Sed materia, quæ componeret eū forma Angelica compositū substantiale est potentia passiva per se ordinata ad componendum eū forma intelligibili in actu. Ergo est intellectus possibilis. Consequentia est optima. Antecedens probatur per partes pro intelligētia rerum, quæ sola præsupposita syllogismus est demonstratiuus. Maior constat ex supra datis. Nam potentia quæ non est per se ad vnam formam, minime est actuabilis a tali forma ad componendum vnum per se, sed fiet ex illis vnum per accidens, tam in genere substantiæ, ut acerbus lapidum, quam in genere accidentali, sicut album est dulce, quare potentia per se albedinis est dealbabile: caloris calefactibile: figurabile

figuræ: vitæ viuificabile: & substantia potens fieri: sic etiam sensus possibilis, & possibilis intellectus erunt potentia per se componentes cum formis sensibili, & intelligibili in actu sensum, & intellectum in genere substantiæ, aut qualis secundū rationem, in qua extiterint potentia, & actus. At vero, quæ non referuntur per se dicto modo, non intelliguntur ut potentia, & actus; neque vnum per se ex illis resultare potest: neque ad unitatem numeri possunt cōuenire, nisi sub aliquo genere, in quo conueniant, sicut lapis, & leo non sunt duo in ratione animalis, neque viuentis, licet sint entia duo, & duæ substantiæ.

10 Minor autem probatur sic. Forma Angelica est intelligibilis in actu: ergo potentia materiae per se ad componendum cum forma Angelica est ex suo conceptu formali potentia per se ad recipiendum actum intelligibilem. Consequentia est legitima. Antecedens ut probetur sine dilatione, suppono formam Angelicam, quomodocumque concipiatur, esse perfectiorem Animæ nostræ, & subsistentem, nec dependere posse a materia in substantia sua. Deinde ex *questione 2.* constat: quod intelligibile in actu subsistens est intellectus in actu in genere substantiæ. Tunc sic argumentor. Forma Angelica est aliquis actus in genere cognoscitiuo: sed non est sensibile in actu. Ergo intelligibile in actu. Consequentia patet, quia genus cognoscitiuum solum partitur in sensuale, & intellectuale. Sensuale autem aliud animale, aliud humanum, seu rationale: intellectuale vero aliud infinitum, aliud limitatum: hoc autem multiplicatur per species Angelicæ naturæ, quarum differentias ignoramus: illud vero non patitur multiplicationē. Maior est certa, si namque non esset aliquis actus in linea cognoscitiua, esset pura potentia, & consequenter sensus possibilis, qui est vltima perfectio animalis. Hoc autem contingit dato quod non esse aliquem actum accipiatur priuatiue. Minorem probo: substantia quæ est sensibile in actu, siue sensus in actu est actus corporis physici, & organici potentia vitam habentis. Sed forma Angelica nequit esse actus corporis talis. Ergo non potest esse sensus in actu. Discursus patet, quia alias non distingueretur ab Anima rationali forma Angelica. Quare necesse est dicere: Angelum explicare aliquem actum in genere

Solus intellectus possibilis est receptiuus formæ intellectuales.

re intelligibili. Forma autem intelligibilis in actu nullam informare potest potentiam passivam, nisi intellectum possibilem. Ergo materia illa necessario est intellectus possibilis comparata ad formam Angelicam. Alias ex essentia sua non est intellectus in potentia. Ergo implicat contradictionem respectu eiusdem, & consequenter est impossibile compositum ex ea, & Angelica forma.

*Ex alio
cap. probatur
tur impli-
catio.*

II. Præter dicta contradictoria alia duo implicat compositum substantiale ex materia indifferenti ad corporalitatem, & non corporalitatem, & forma Angelica, nepe quod esset substantiale, & non esset in genere substantiæ. Prima propositio est sententia contraria. Negativa probata a nobis fuit q. 3. sect. 4. ubi constat implicare, quod intellectus possibilis sit potentia substantialis, id est itaque cum aliquo ente reali, sicut impossibile est intellectum in actu fieri per educationem, transmutationem, aut aliam actionem substantialem, quæ distinguatur a creatione. Est itaque intellectus possibilis realis tantum in genere, quæ in singulari, potentia accidentalis actuabilis speciebus intelligibilibus; accidit autem eamquam propriam essentiam, cuius proprium est. Consequitur certe intellectus possibilis sensum in actu, ut in nobis, vel substantiam intellectualem limitatam, & ab alio: ita ut actus purus sit summa perfectio, excludensque omnem potentialitatem passivam, quæ imperfectio est. Cum ergo, ut probatum est supra, potentia receptiva formæ intelligibilis in actu sit intellectus possibilis: & hanc esse intrinsecam, & essentialē substantiæ reali sit implicatorium, impossibile dici debet compositum, de quo questio est, ex hoc capite etiam; sicque repugnabit adhuc de potentia obsoleta.

§. II.

Implicatio contradictionis ex parte forme ostenditur.

12. Quid compositum ex materia indifferenti ad corpus, & non corpus, possit tamen non spirituali (sic loquendum est in tota hac questione, quia de materia spirituali egimus quæst. precedenti, & de materia corporea in sequenti sumus tractaturi secundum ordinem doctrinæ) & forma Angelica implicet contradictoria prædicata ex parte forme, probare oportet. Sed ne omnia supra scripta repetamus, quando brevitati consulimus,

Suppositio. supponendum est hanc propositionem: An-

gus est intellectus in actu, esse veram in sensu formalem; sicut ista: Homo est animal. Hanc vero: Angelus quisque est qui dicitur intellectus in actu, veram esse in sensu idemico, de quo quest. 2. Deinde aduertendum est: speciem infimam ordine logico, vniuersaliorem in essendo, & perfectiorem ordine naturæ includere omnes perfectiones specierum subalternarum, & genus superius omniaque perficere, & formare sua essentiali differentia. Quapropter datur in omnibus creaturis compositio naturæ præterquam in extrema, & infima, quæ est terminus resolutionis naturalis. Vnde Angelus supremus continet per modum suum omnes perfectiones inferiores in serie naturæ ordinatas usque ad infimam. Ad compositionem vero naturæ non requiritur compositio substantiæ ex substantia, & substantia, sed sola perfectio substantiæ. In omni autem creatura, quia finita, & limitata est, reperitur compositio ex actu, & potentia, terminaturque actus ascendendo potentia, descendendo vero nihilum sui attingit. Nec autem potentia in corruptibilibus intrinseca est substantiæ, nec actuari potest sine mutatione substantiæ ab una ad aliam perfectionem; in incorruptibilibus vero accidens est. Corruptibilitas autem non ex eo probatur, quod creatura limitata componatur ex actu, & potentia; quia hæc potentia in incorruptibili accidit substantiæ, ut in Angelis; sed ex eo, quod per mixturem substantiæ aliqua fiat virtute non solius Dei, sed secundarum causarum, quæ contrarietatem habent in agendo, neque conservare possunt suum effectum. Compositio de man substantiæ solum reperitur in homine, in quo corporale coniungitur spirituali, & supremum infimi, quod est sensus possibilis, actuatur infimo supremi generis, quod est sensus in actu cum pura potentia in genere intelligibili.

13. Sic argumentor primo. Forma Angelica comparata iam dictæ materiæ in ordine ad compositionem substantiæ esset, & non esset intellectus in actu. Hæc sunt prædicata contradictoria sub eadem ratione. Ergo compositum ex illis implicaret contradictionem ex parte forme. Minor cum consequentia patet, maior autem probatur sic. Forma Angelica, quomodocumque concipiatur, est substantia intelligibilis: quia superioris ordinis, quam Anima rationalis (sin minus absurda erit sententia contraria, & inside periclitabitur oblivioni perpetue

Aduertentia.

Prima ratio.

con-

condemnanda.) Ergo vel in potentia, vel in actu. Esse intelligibilem in potentia tantum, implicat, sicut repugnat non distinguere ab Anima nostra, quæ nullius actus in genere intelligibili particeps existit: & sicut implicat esse essentialiter actum corporis in linea cognoscitiva, quæ consequitur intellectus possibilis: quæ supra dicta sunt, præterquam quod à contraria doctrina conceditur, dum supponit formam Angeli esse actum aliquem intelligibilem, per quem ex materia fiat compositus in genere intellectivo, ut ipsa ait. Ergo est substantia intelligibilis in actu. Ergo intellectus in actu. Hæc ultima consequentia constat *quæst. 2.*

14 Deinde non esset intellectus in actu, si dependeret à materia quacunque existendo, ita ut non posset sine ordine ad illam creari. Primo, quia sicut lumen non dependet à tenebris, sic vita intellectualis, quæ lux est, independet à vmbra materia, omnis enim materia vmbra est, & latibulum lucis secundum obscuritatem propriam, multo autem obscurior est pura potentia, quæ potentia quædam, quæ omnia aliter fieri non possunt: quare intelligibile, & immateriale pari passu currunt. Preterea, crearetur simul cum materia, cuius esset actus. At materia dicta non potest intelligi potentia in genere intellectuali, ut ostensum est. Ergo nec eius actus esset intelligibilis forma, & consequenter neque in actu, neque in potentia esset intelligibile, & sic neque intellectus in actu. Si autem velis dicere, quod forma Angeli independet à materia in essendo, & existendo, habet tamen capacitatem, ut coniungatur ei materia ad componendum aliquod totum substantiale de potentia absoluta, similiter dicendum erit absurda non repugnare, & inutile includere utilitatem, & omnia hominum figmenta, chimæque esse factibilia de potentia absoluta. Hæc enim est asyllum ignorantie nostræ, & dato vno impossibile plura sequuntur concedenda.

15 Si vero formam Angelicam, quam actum aliquem fateri necesse est, nolueris in genere intelligibili actu ponere, quod est absurdum, non potest negari ad minus esse actum in linea sensibili. Cum Angelus vita cognoscitiva polleat: & supra hominem sit collocatus in ordine naturæ: quapropter forma ipsius, si forma, & materia compositus fingatur, erit sensus in actu respectu materiæ, quæ, ut ordinatur ad talem formam, erit potentia sensus, sine

De Mayorca.

sensus possibilis. Contradictoriū autem huius doctrinæ statuitur, & sequitur ex contrariis: Nam in primis nemo Catholicus audebit dicere, quod forma superior Animæ nostræ sit solus actus in genere sensibili etiam de potentia absoluta. Deinde si materia non est sensus possibilis, forma non est sensus in actu. Sed materia carens omni actu non est sensus possibilis. Ergo forma eius non est, nec esse potest sensus in actu. Minor sola indiget probatione, quæ sic probo. Materia carens omni actu est infinitum totius naturæ, sensus possibilis est ultima, supremæque perfectio corporis viventis secundum ordinem naturæ, & iuxta vires causarum materialium. Animalia enim bruta nullo actu substantiali in genere cognoscitivo constituuntur, sed gaudet pura potentia in genere sensibili, & lumine quoddam sensuali, quod instinctus appellatur, differenti iuxta specificas differentias eorum. Omnis autem actus in genere cognoscitivo accidens est substantiæ ipsi, quia potentia sensibilis distinguitur à substantia animalium. Pars autem materialis, ex qua, & Animæ rationali componitur homo, intrinsece, & essentialiter includit rationem sensus possibilis, unde Anima, quæ est sensus in actu, est forma substantialis hominis, & actus substantialis materiæ, quæ est sensus possibilis. Unde cognoscitur ratio propter quam homo excedit bruta in potentia sensitivis internis, estque rationalis per sensibile cognitionem, & quare eius imaginativa est simul spiritalis, & corporalis; non autem bruta. Materia vero, de qua loquitur contrarius, comparata ad formam spirituale ponitur non corporea, & consequenter, sine omni perfectione cadenti inter non substantia, & sensum possibilem substantiæ; quare impossibile est formam Angelicam esse actum materiæ in linea cognoscitivi.

16 Sed obijcies: verum esse de potentia ordinaria omne sensitivum includere corpus organicum: aut nihil prohibet, quod per absolutam potentiam sine corpore fiat, vel sine corpore organico, aut saltem cum organisatione non corporea. Respondeo in primis non nulla falsa supponere sic obijcientem, supponit namque Angelum, de quo est sermo, non fore substantialiter intellectuale, quoniam ipsius forma solus est sensus in actu, cui solus correspondet intellectus possibilis. Deinde sensitivum sine corpore fingit compositum substantiale, quin compositum substantiale habeat rationes po-

Animalia non se movent motu sensationis.

Obiectio

Responsio

*Supposita
falsa dete-
git.*

re et in genere sensibili. Deinde facit eiusdem speciei sensitivum cum corpore, & sine corpore organico; cum tamen perfectius sensitivum à perfectiori organizatione dependeat; nā viventia, quæ vix organica sunt, sensu fere carēt, cum solo tactu heretissimo percipiant. Ultimo supponit doctrinam asserentem particulares substantias componi ex forma particulari, & potentia pura, seu vniuersali, quæ materia remota est. Vnde materiam proximam vniuscuiusque forme substantialis, ex qua per se fit tale compositum, cōcretum accidentale facit ex pura potentia, & dispositionibus accidentibus; cum potius forma substantialis inferioris perfectionis includat essentialiter carentiam priuatiam superioris immediate intransmutabilibus. Nec aliter potest fieri forma talis superior v. gratia vt, D. nisi ex forma vt, C. quatenus, D. ipsius carentiam includit, si non fiat per creationem. Sicut in linea logica absurdum est dicere: hominem per se componi ex rationali tanquam forma, & ex substantia, vt materia, disposita per accidentia non nulla scilicet corporalitatem, vitam, & sensum; quoniam ista sunt differentia essentialis graduum incidentium inter substantiam, & rationale: super quos omnes fundatur capacitas Rationis, quæ illos non excludit aduentu suo, sed actuat, & perficit.

*Solutio di-
recta.*

17 Obiectio autem facile soluitur dicendo: quod sensitivum ideo factum est cum corpore organico per communem potentiam, quia non potest non includere corpus organicum; est vera propositio: non autem e contra: ideo includit tale corpus, quia factum de potentia ordinaria. Essentia enim rerum non desumitur à potentia factiua, sed à causa exemplari. Exemplar autem idem est semper, quamvis diuersæ sit potentia exequentes, vt in artefactis patet. Vt ergo dicendum erit, eiusdem perfectionis specificæ esse in Deo diuersa exemplaria, aliud alio perfectius, aut quod Deus per absolutam potentiā operatur sine cognitione. Hoc vnum certum est; quod cæcutiens videt in luce chimeras, & phantasmatas propter defectum potentia suæ, quorum fictionem si luminis attribuat, irridebitur ab oculo perspicaci. Quapropter quæ non implicant contradictionem solus omniscius potest iudicare. Nos vero, qui semper tenebras palpa-

mus figmenta nostra, ex ignorantia non implicanti contradictionem, non debemus statim dicere possibilia, ne fateamur caliginosam nostram cognitionem potentiam.

§. III.

Soluantur fundamenta contrarie sententia, & instantia contra illam manifestantur.

18 Argumentis positis pro contraria sententia Sect. I. facile est respondere. Et quidem verba D. Augustini ita accipienda, vt non de materia reali informi intelligatur, vñ quodque enim fit ex potentia sui. Hæc autem essentia materia est, quæ si fuerit extra causas alieni producti intrinsecæ, erit generabilem materia informis, quoniam productio etiam si a Deo pēdeat, tamen attribuitur generanti. Quod si possibilitas rerum sit tantum intra nihilum, tunc est terminus à quo creationis, quæ solius Dei actio est. Quapropter materia informis creabilis vna est in genere, & ratione potentia, diuersa autem quatenus particularis forma priuatio est. Quare ex vna informi materia, id est, carentia priuatiua essendi fecit Deus creaturam corporalem, & spiritualem. Non quia spiritus sint substantia composita ex parte materiali, & forma, velut homo, sed quia ex non esse sui creatus est. Præterea non constat, quid intelligat D. August. per creaturam spiritualem, nam si attente legatur D. Paulus Ep. I. ad Corinth. c. 15. patet dari corpus spirituale distinctum contra corpus animale, & isto perfectius. Verba Apostoli V. 44. sunt: *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Si est corpus animale, est & spirituale. Sicut Scriptum est: Factus est primus homo Adam in animam viuentem: nā uissimus Adam in spiritum uiuificantē. Sed non prius, quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.* Corpora autem spiritualia, cum quibus mortuos surrecturos, dicit Paulus, non de nihilo, sed de materia sunt. Quare spirituale, nō solum, significat immaterialem creaturam, sed corpoream ex materia factam. Verbis adductis ex D. Bonauentura eodem modo respondendum est.

19 Argumentum ad probandam non repugnantiam Angeli compositi ex parte materia soluitur per implica-

S. August.

D. Paulus.

Bonauentura.

*1. Argumentum
tam soluitur.*

no.

tionē talis materiæ supra probatā. Omnis nanque materia inutilis, & repugnans est ad componendum non componibile, quare semper negandum erit suppositū, quando aliqua compositio substantialis supponatur. Deinde quando dicit talem materiam conducere ad cōplendam formam in ordine ad totum, duo falsa supponit; Primum: totū esse compositū substantiale; & etiam quod complebile complet id, per quod completur, nempe puram potentiam complere actum. Demū, ut cōducentiā aliquā materiæ imponat, supponit Angelum sensitivum, & consequenter eius formā sensum in actu, & solum intelligibilem in potentia, & consequenter esse indistinctam ab anima humana, siue in corpore animali, siue in spiritali, quod etiā probatur per operationes cōpositas, quas dicit posibles, quæ de facto reperiuntur in homine, ut homo est, & in quib⁹ differt à bruto, & Angelis.

*Argumento
2o secundo
respondetur*

20 Secundo argumento, quod facit ad probandā non repugnātiā ex parte formæ, satisfactum est supra, dū probauimus, ex hoc capite implicare cōtradictionem Angelū cōpositum, de quo quæstio est. Sed in terminis respondendum est, totā vim habere in compositione hominis, unde à simili argumentatur, cum tamen nulla alia substantia cōposita existat præter hominem, neque assimiletur alicui. Deinde sensus in actu est forma sensus in potentia: ille autem non potest, nō esse spiritalis substantia, potentia vero sensus est vltima perfectio corporeæ naturæ. Cūque inter hæc extrema sit proxima proportio, necesse est cōponi hominem ex corpore, & spiritu. Cum vero Angelica forma sit intellectus in actu substantialis, solum habet proportionē cum intellectu possibili tanquā materia. Vnde eū illa materia indifferens non sit intellectus possibilis, neque possit esse, quia neque est, neque esse potest sensus in actu substantiue, implicat habere respectū ad dictā materiā in ordine ad componendum. Illud demum quod de materia coniuncta cū quātitate, & dispositionibus, quæ accidentia sint, licet cōmunis doctrina sustineat, supponendū non est (quamuis ad præsentē quæstionem neutrum interfit). Quia implicat materiā proximā, ex qua substantia cōponitur, nō esse substantiā cum potentia formæ substantialis, si verō potentia remota appropinquetur per formas accidentales; materia proxima

Dr. Mayorga

ma erit aliquod accidentale, & cōsequenter ex ipso, & substantia non potest fieri substantia. Sed hæc alterius doctrine propria sunt, & nunc omittenda.

21 De repugnātiā compositi ex materia non corporali, & forma Angelica ex parte vniōis nihil expressum est supra, quia quæstio ista cōmunis est omni composito, & inter physicas tractanda: An inter materiā, & formam detur vniō realiter distincta ab extremis? Quæ hic examinare longū foret, & sine proposito. Quia siue detur, siue non, nec auget, nec minuit difficultatem, sequitur enim naturam extremorum, & in nostro casu, si extrema repugnat in ordine ad se, repugnabit, siue distincta, siue non distincta ab extremis. Vbi enim compositio est impossibilis, repugnat essentialiter vniō. In prædicta etiam quæstione diuissam sentimus scholam, quidam affirmant dari vniōem, realiter distinctam ab extremis; alij docent extrema, quæ se habent ut potētia, & actus, se ipsas vniri, esseque impossibilem vniōem distinctā ab eis. Nos vero, qui substantiam compositam solo in homine reperimus, & componi dicimus ex corpore, quod sit perfectū ex viribus naturæ creatæ, & in potentia ad sensitivum, hoc est ex corpore physico, & organico potentia vitam habenti, & anima prope est actus corporis talis, vniōem ab extremis distinctam, impossibilem credimus. Quomodo autē potentia vitæ in corpore organico se habeat in ordine ad vitam in actu, tanquam ad formam, & quomodo respectu totius, aliās dicemus.

22 Quæ pertinent ad corruptibiles & incorruptibile adducta à contraria sententia, non probant possibilitatē, aut repugnātiā Angelicæ compositi. Quia si vnum impossibile fiat possibile, plura impossibilia possibilia concedere necesse erit, velut si homo haberet alas, volaret, & cetera huiusmodi. Præterea ibi dicta nepe Sect. 1. n. 6. & 7. obiectionē solunt, non autem aliquid probant. Incorruptibilitas sane Angelorum oritur ex simplicitate actionis, qua sunt. Quia à nullo concursu causæ creatæ pendent in fieri, aut conservari. Vnde quidquid incorruptibile est hanc perfectionem habet, sicut cælum, & similia, quæ à Deo sine concursu alterius facta durant. Demum comparat ista extrema: Forma spiritalis, & materia separata à quantitate, cum his: Forma corporea non

De vniōe

*Alterius
argumentū
ex amena*

vitalis, & materiæ coniuncta cum quantitate. Illa perfectiora dicit, quam hæc. Unde infert quod unio illorum non repugnat, quando imperfectorum existit: & quod unio illorum erit incorruptibilis, quando hæc unita sunt incorruptibiliter in cælo.

Hinc desecutus, & solutio.

23 In hoc argumento omnia ferre sunt aut falsæ suppositionis, aut rationi contraria. Falso supponit extrema, quæ extrema non sunt, quia non habent respectum potentia, & actus; & quia impossibilia. Falso supponit compositionem substantia in cælo, quod substantia corporea simplex est carens partibus substantialibus, & compositione mixtionis. Contra rationem ponit; quod materia, quo remotior fuerit ab actu, tanto perfectior erit; cum pura potentia sit carentia omnis perfectionis, & tota perfectio resideat in actu, seu forma. Est item cōtra rationem: quod forma perfectior nullam requirat dispositionem in materia, quando infima forma aliquas requirit dispositiones. Et demum contra rationem sequitur ex his; quod purus actus est forma correspondens puræ potentia, & quod non implicat Deum componi ex materia pura, & actu puro. Omitto nunc: quod omne repertum in corpore organico præter puram potentia ut sic, quæ materia est communis, accidentia dicit, unde materia disposita ad introductionem animæ rationalis est concretum accidentale. Debet autem poni substantiale adæquate cum potentia vitæ id, cuius anima rationalis actus est; alias fiet compositum accidentale, quatenus est ex parte materiæ. Materia autem hominis solum constituitur potentia vitæ, hæc vero includit omnem actum substantialem puræ potentia usque ad potentia vitæ, quæ ultimum est substantia corporea, neq; alicui inferiori convenire potest. Hæc inquā, omitto, quorū examen non pertinet ad præsentē tractatū.

Solutiones huius doctrine perpenduntur.

24 Inter responsa, quibus solve-re conatur Author iste obiectiones contrarias, non pauca sunt omnino excludenda. Et quidē num. 17. ut satisfaciat verbis Concilii Later. & argumento ex illis facto contra identitatem speciei materiæ indifferentis cum nostra; quæ corporea probatur; admittit cū Scoto formam corporeitatis inter materiam puram potentiam, & animam rationalem. Unde sequitur, quod materia proxima

hominis est compositum substantiale quod neutiquam dicendum est. Deinde nullatenus probat, quod talis forma substantialis requisita in materia indifferenti, ut determinetur ad formam spiritualem hominis, non requiratur in materia, ut disponatur ad formam spiritua-lem Angelicam; eadem enim ratio utriusque existit. In solutione secunda unionem ponit corporealem substantialiter inter extrema non corporalia, quod nescio quomodo concipi valet? Nec capio qualiter possit dari unio, quæ realis substantia, & corporea sit, inter actum, & potentiam proximam? Nec audem dicere hominem solum esse realiter modaliter corporeum, quod necessario sequitur ex eo, quod modus unionis corporeus copulet extrema non corporea, quia etiam unita sine corpore sunt in substantia sua. Consequentiam autem istam num. 19. initio positam: *Materia est pura potentia excludens actum corporis, & forma spiritualis. Ergo unio, quæ copulantur est corporea, quia est actus, & exercitium extremorum*, me non intelligere fateor, nec unde robur accipiat, cognosco. Positio sequens scilicet quod unio ex se, & ex suis prædicatis intrinsicis exigit quantitatem, probat, quod omnis unio est corporea, & consequenter unio formæ Angelicæ cum materia indifferenti erit corporea; quia exigit quantitatem, & per istam exigentiam constituitur corporea: quapropter omne constans extremis unitis erit corporeum.

25 Contra tertiam solutionem num. 20. positam inquirō differentiam inter materiam organicatam, & corpus organicum. Tunc rogo qua forma organicatur, seu quantificatur materia? Ab anima: An à forma organica? Primum non est dicendum. Si ergo à forma organica, iterum rogo an forma ista sit substantialis, aut accidentalis? Si primum concedis formam corporeitatis, quam negaveras initio numeri. Si secundum: homo non erit substantialiter corporeus, nec materia illius proxima erit substantia, sed accidentale compositum. Nam id est materia hominis, cuius anima est actus. Ac qui anima est actus corporis physici, & organici potentia vitam habetis. Ergo, Nec valet dicere corpus sumi in definitione animæ specificatiue pro materia habente quantitatem, quia definitio ista celebrissima est, nec patitur distinctionem, nisi ex de

Tertia solutionis examen.

Ex solutio
nibus dic-
tis non in-
fertur con-
clusio inter-
ta.

defectu intelligentiæ, de qua satis supra dictum est.

26 Neque his solutionibus probatur materiam nostram non esse corpus substantiale, quare semper manet in columine materiæ eiusdem speciei cum humana esse corpus physicum, &c. consequenter non potest sustineri, quod Angelus, de quo est questio, sit possibilis; quia ponitur in corporeus, & probatur, quod erit corporeus dicto argumento. Neque satis sit authoritati Concilij, docentis creaturam communem mundiali, & Angelicæ, nempe humanam compositam esse ex corpore, & anima, distinguendo *ly corpus*: si sumatur reduplicatiue nego, specificatiue concedo. Sic enim dicere possumus hominem componi ex anima rationali, & asino, quia componitur ex materia, quæ recipit formam asini. Ergo ratio corporis per se, & formaliter supponitur in materia hominis ad eius compositionem, ratio vero formalissima materiæ humanæ est potentia ad vitam, quæ in hoc genere pura est. Supponit tamen tanquam subiectum omnem actum substantialem inferiorem tali potentia, quorum unus est ratio corporis organici, cui intrinseca talis potentia est.

Altorum
argumento
rum ponde-
ratio.

27 Duo postrema argumenta proponit conclusione formari valent ex duplici medio, nempe à sensitivo, & vegetativo, quæ contra se opponit contraria sententia, neque soluit, sed fatetur non implicare Angelum sic compositum gaudere potentia sensitua, & vegetatiua, quæ duo asserta male audient in Scholis. Confirmanda sunt duo ista argumenta ex dictis *quest. 2. & presenti*, & solutiones deducenda ad impossibile ex eis, quæ dicta, sunt de sensu possibili, & sensu in actu; quorum ille reperitur solum in corpore organico: hic vero identificari nequit cum intellectu in actu, qui est forma Angelica, cum sit tantum in potentia intelligibilis, sicut forma intelligibilis in phantasmate. Continet autem eminenter intellectus in actu cognituum sensuale, non quatenus per sensus operatur, sed quatenus cognoscituum est. Vnde spi-

ritus Angelicus nequit pro-
pre dici sensi-
tius.

QVÆST. V.

Vtrum possit substantia spiritalis perfectior anima rationali esse actus corporis physici, & organici potentia vitam habentis?

Titulus
explica-
tur.

SI alicuius alterius substantiæ compositionem admitteret forma spiritalis Anima rationali superior in ordine ad totum, maxime corporis physici, & organici potentia vitam habentis: quare post præcedentes questionum resolutiones sequitur examinanda præsens difficultas, in qua defacto controuersia non magni momenti reperitur, præcipue cum iam supra ostensum sit Angelos existentes simplices substantias esse, & intellectus in actu, in corruptibilesque. Erit ergo disputatio ista ad examinandum: an præter homines sint aliquæ substantiæ compositæ ex corpore, & anima: quæ Angeli sint, vel non sint, & casu quod non existant, an dari possint, quomodocumque appellentur. Supponimus autem Scriptores omnes, qui Angelos corporeos vocauerunt, substantiæ Angeli compositam intellexisse; aliâ erroris stultum incurrerent dicentes: *spiritus est corpus: & forma intelligibilis corpus est*. Hominemque adæquate corporeum confiterentur, & diuisionem substantiæ in corpoream, & in corporeâ negarent: & alia multa absurda tenerentur concedere, quæ viro Catholico neganda sunt. Igitur Authores, qui Angelos corporeos dixere, pro sententia admittente præfatam compositionem optime allegari poterunt.

SECT. I.

Sententia affirmans proponitur, & probatur.

PRIMA sententia docet Angelos consistere corpore subtili, & sui generis; consequenter autem dicere tenetur esse compositos ex corpore organico. Primam partem asserti huius videntur tenuisse plures Patres, & aliqui posteriores Scholastici, quos inueniet lector diligens scrutator historiæ apud P. Vazquez super q. 50. i. partis D. Thom. art. 1. disp. 178. c.

Angeli
stare corpo-
re organico
qui tenent.

P. Vazq.

2. vbi

Dr. Mayorga

2. ubi accurate singulorum verba, & mētē rimatur. Rationē vero aliquā nō adducit ad prouandū corpora Angelorum, prāter istam D. Bernardi ex sermone 5. in cantica. Non potest intelligi quod substantia aliqua loco corporeo moueatur, nisi sit corporea: sed Angelus loco, & intervallo corporeo mouetur: ergo est corporeus. Prācipuum argumentum pro hac parte desumitur ex verbis Gen. cap. 6. ibi: *videntes filij Dei filias hominum, & cumque ingressi essent filij Dei ad filias hominum, quo loco antiqua lectio habuit: videntes Angeli Dei* &c. quam expresse tenent Eusebius, Ambrosius, & Aug. lib. *quest. supra Gen. q. 13. & 15. de ciuitate Dei c. 13.* Interpretes item 70. licet hoc loco habeant: *Filij Dei*, tamen Iob. cap. 2. & 38. pro *Filij Dei Angeli Dei* transla-uerunt ibi: *cum quadam die venissent Filij Dei*. Et ibi: *& iubilarent omnes filij Dei*. Ergo filij Dei Angeli vocantur, qui & vxores eligere, & ad illas ingredi dicuntur, quā opera corporalia sunt, & solum per corpus exercetur. Ergo Angelos corpore constare dicendum venit. Et licet P. Vazquez anotat. circa tex. articuli 1. *quest. 50. D. Thom.* recte dicat Sanctum Doctorem *quest. 50. art. 1.* determinantem Angelum non esse corporeum, locutum fuisse de substantia spiritali simpliciter tamen non probat, aut probare potest Scriptores, quos congerit *disp. 178. citata*, loqui de corporalitate se tenente ex parte formæ Angelicæ, quia indecens est Patribus illis, & sapientibus viris imputare hunc errorem: *Spiritus est corpus*, neque hoc ignoraret, aut taceret D. Thom.

2. Hāc opinionē reuoluisse videtur quot quot astra, cætosque animatos dicunt. Sic expresse Plato in Epinomide, quando iubet, astra vt Deos venerari, quod neutiquam diceret, nisi anima excellēriori, quam nostra, crederet animata. Idem tribuitur Arist. lib. 2. de cælo tex. 13. ubi docet cælum esse animatum, & 12. *Metaph. tex. 35. & 36.* cum doceat primum mouens mouere cælum per modum appetibilis, supponit cælum animatum: quia appetibile solum mouet vt tale, quando cognoscitur, hanc etiam opinionem tenuerunt Philo. in lib. de officio mundi, de in somnijs & de Gigantibus: Origenes 1. tomo comment. in Ioannem in illa verba: *in principio erat verbum*. & lib. 1. *Paraphr. chon cap. 7.* qui astra ex hoc principio, cō-

pacia virtutis, & vitij asseuerat, & hoc colligit ex Iob cap. 25. ubi stellæ dicuntur immundæ: quā propter addit Christum Dominum pro peccatis non modo hominam, sed Astrorum etiam, & Angelorum mortuū fuisse. Hieronymus item. 6. tomo in comment. Epistolæ 1. ad Ephesios c. 15. supra illa verba: *qui facit vtrāque vnum* & in comment. in Ecclesiastem in illa verba: *Girans girando vadit spiritus*. D. Augustinus autem 2. de Gen. ad litt. proponit quæstionem, & eam non definit: & in Enchiridio cap. 58. ait: non satis sibi exploratum esse: An sidera mentem, & sensum habeant? Hanc etiam opinionem secutus est Caietanus in illud Psalmi 135. *qui fecit cælos in intellectu*, hoc est, intelligentes, vt ipse ait. Itaque iuxta horum omnium sententiam, qui docent astra, & cælos esse animatos, consequenter dicendum est, componi ex corpore, & forma spiritali, quæ sit perfectior anima rationali nostra, quia influunt & potestatem habent in hæc inferiora, & sub cœlestia.

3. Probari potest sententia ista ratione. De facto experimur corpus organicum informari formā spiritali, & hanc produci ad exigentiam illius. Ergo corpori organico perfectiori in erit exigentia formæ magis perfectæ. Ergo con- gruum videtur affirmare talia corpora animata reperiri, cum loca Sacra, & Authores docti de his loquātur, vt vidimus. Antecedens est certum, & quotidie exper- tum in homine, & ipsius generatione, & insuper Catholica fide stabilitum. Prāma consequentia probatur, quia perfectior materia est, quæ exigit animam rationalem, quā exigens formam bruti: & hæc perfectior, quam exigens formam plantæ; ergo iuxta exigentiam materiam producuntur formæ. Deus autem nulli exigenti huiusmodi deficit, qui violentiā nemini infert: quare si datur corpus organicum perfectius corpore humano, dabitur exigentia perfectioris formæ animæ rationali. Ad probandum autem, quod deter corpus organicum humano perfectius, sic possumus argumentari. Primo quia corpora cœlestia perfectiora sunt quolibet sub cœlesti, sunt enim incorruptibilia, perspicua, lucida, & similia, quæ nullo modo conueniunt, aut conuenire possunt corpori humano naturaliter. Organicatio vero corpori non repugnat imperfecto, cur ergo perfecto repugnabit?

D. Bern.

Eusebius.

Ambrosiu.

August.

70. Inter

pretes.

D. Thom.

Plato.

Arist.

Philo.

Origenes.

Iob.

D. Hier.

D. Aug.

Caietanus.

Probatum ratione.

*Corpus or-
ganicum
humano
perfectius
que pro-
bant.*

4 Deinde omnia sublunaria ita posita sunt sub causis vniuersalibus secundis, ut nihil fiat in particulari, quin influant corpora cœlestia ad eius generationem. Sed organicatio est alia dispositio substantialis corporis in ordine ad vitam. Ergo non fit sine concursu virtutum cœlestium. Sed nullus effectus procedit, nisi à simili. Ergo in corporibus cœlestibus præexistit forma organica, quæ factina est organizationis inferioris. Certe si ignis non esset calidus non produceret calorem: quare organa non possunt fieri ordine naturali nisi ab agente organico, ut tali: & quæ sunt equina ab equo, & à leone leonina, unde agens vniuersale naturale influens in hanc, & illam organizationem secundum quod organicatio est, perfectius, & vniuersaliter est organicum: reliqua particulari organizatione gaudent propter particularem speciem agentis. Ergo consequenter dicendum erit cœlestia corpora, veluti perfectiora, & perfectius organica, quàm humana sunt, esse actiuata forma perfectiori anima rationali iuxta exigentiam vnius cuiusque.

*Secunda
ratio.*

5 Demum inter hoc assertum: corpora cœlestia, & stellæ sunt animata anima conuenienti unicuique iuxta genus suum, & hoc: singuli cœli, & stellæ singulæ, quæ inanimata sunt, habent assistentes, motores, & gubernatores sui singulos Angelos à Deo prepositos, & alligatos curis istius modi, si ignorantia nostra non intercederet, eligibilis est primum, quàm secundum. Nam ea, quæ nobis in scrutabilia sunt, altius manifestant sapientiã creatoris, ea vero, quæ à nobis facile cognoscuntur, vulgaria sunt, & parui penduntur. Dispositio autem primæ conclusionis, etiã si ignoremus modum rerum, magnificat prouidentiam, & solum, confundit ignorantes. Secunda autem dispositio solum arguit impotentiam creatoris, qui non potuit cōplere perfectiora corpora ad propria opera, vel imponit malitiam in potestate, quia quæ potuit perficere, complere nolluit, ut supremis intelligentijs onus imponeret regiminis præfati, cum mentes ad intellectualia ministeria ex se sint ordinatæ. Ergo dicere oportet cœlos, & stellæ anima gaudere unicuique propria & perfecta secundum species suas, quamvis modum nesciamus. Sed si corpora perfectiora altiori gaudent vita, & cœlestia excedant humana in perfectione, anima

Dr. Mayorga,

perfectiori, quam humana est, viuificantur. Ista vero est forma spiritalis. Ergo ex corpore organico, & forma altioris ordinis, quam anima nostra, potest dari, aut de facto existit compositum substantiale.

SECT. II.

*Vera sententia proponitur, & probatur
authoritate, & ratione.*

6 Hic non obstantibus dicendum non bis est: non dari de facto, neque possibilem esse substantiam compositam ex corpore organico, & forma spiritali, quæ perfectior sit anima rationali. Doctrina nostræ conclusionis, quantum ad primam partem, authoritate prius probanda est: deinde utraque simul ratione demonstranda. Igitur non dari corpus animatum Angelica forma docuit D. Thomas 1. p. q. 51. art. 1 in corp. & probat: quia intelligere non est actus corporis. Cum autem, si aliqua substantia corporea dicta forma animarentur, maxime forent cœli. Quot corpora cœlestia non esse animata dicunt, nostram probant conclusionem. Communis autem est apud Scholasticos, & expresse illa docet Bonauentura in 2. dist. 14. art. 3. quest. 2. Ricardus art. 3. q. 4. Scotus quest. 1. in fin. Bonauentura etiam oppositam errorem dicit: Scotus vero conclusionem nostram credit, sed ratione probare difficile indicat. Ex patribus Græcis tenent Basilius Homi. 3. in Gen. & in psalm. 48. Cyrillus lib. 2. de fide ortod. cap. 6. Ex latinis autem Lactantius 2. de diu. institutionibus cap. 5. Ambrosius hom. 3. in Gen. Hieronymus in Epist. 69. quæ est ad Antium: ubi oppositam sententiam inter errores Origenis commemorat. Nicephorus lib. 17. Historia c. 27. inter canones. 5. Concilij generalis, ubi errores Origenis damnantur refert. 6. qui sic ait: Si quis dicit cœlum, solem, lunam, & stellæ, & aquas, quæ super cœlos sūt, animatas quasdam esse, & materiales virtutes, anathema sit.

*Vera conclusio probatur
authoritate.*

D. Thom.

*Bonauent.
Ricardus.
Scotus.
Basilius.*

*Lactant.
Hieronym.
Nicephorus.*

7 Ratione vero simul, & authoritate sacri textus probatur sic. Si astra, & corpora cœlestia essent animata, hoc utique foret anima intelligente. Sed si cœli, & astra intellectuales creaturæ essent, beata forent, quod est absurdum. Ergo cœli,

*Ratio ex
authoritate.*

cœli, & astra animata non sunt. Maior probatur ex perfectione corporum cœlestium, Solis, Lunæ, & Stellarum. Minor patet, quia omnes creaturæ intellectuales libero arbitrio potiuntur, quo bene operantes, aut male, præmio, vel pœna dignæ sunt. Cœli autem non numerantur inter Dæmonas, seu Angelos damnatos, quare ad choros Angelorum pertinerent, & beati forent. Unde aliquo cultu adorantur, ut reliqui sancti, possent venerari, quod est contrarium textui Deuteronomij cap. 4. ibi: *Ne forte alienatis oculis ad cœlum, videas solem, & lunam, & omnia cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministeriis omnibus gentibus.* Quare non est dicendum cœlos, & astra dignitate sanctitatis gaudere, & anima intellectuali constitui. Demum si intellectualia forent, libero arbitrio sua opera gubernarent; in his autem, quæ libera potestate reguntur, non est uniformitas peremnis, neque determinatus numerus, qualiter contingit in operibus cœli, in motu nempe, & influentia. Libere autem operationes multi formiter disparatæ sunt; nec potestas rationis, & voluntatis ad unum est determinata. Si autem libera essent cœlestia in motu, aliquando diuersa via pergerent, licet Angelos Custodes haberent, velut homines, quia tunc intelligentia assidentes custodirent, non mouerent orbem se ipsos mouentes. Hæc communia sunt.

Ratio prior.

8 Probemus iam nostram conclusionem ex proprijs ostendentes impossibilem esse informationem corporis physici, & organici ab aliqua forma spirituali, quæ perfectior sit anima rationali, & humana, sic namque integram probabimus. Nam quod impossibile est, de facto non datur in rerum natura. Sic argumentor: Anima rationalis est sensus in actu, cui proprius est intellectus possibilis: ergo forma anima perfectior est aliquis intellectus in actu, cui annexus sit possibilis intellectus, quia inter potentiam, & actum nullum datur medium siue iuxta ordinem naturæ siue respectu omnipotentia prouidentis. Ergo omni modo forma superior anima nostra erit intellectus in actu. Sed implicat intellectum in actu esse formam alicuius corporis. Ergo repugnat talis compositio. Discursus est legitimus, & fere omnes eius propositiones in præcedentibus questionibus manifesta-

tae sunt. Primum antecedens *quest. 2.* constat, quia vita animalium solum habet actum in genere vegetatiuo, in linea vero cognoscendi gaudet sensu possibili tantum. Agitur enim animalia à sensibili externo in omni euentu, cuius signum est, quod non motis sensibus externis non habent aliquod exercitium sensationis internæ, nempe cogitationem, meditationem, discursum, memoriam, aut reminiscen-
tiam. Et hæc est ratio propter quam bruti non somniant, & carent alijs operibus, quæ homini conueniunt secundum vim sensitiuam. Quare homo communicat cum brutis in sensibus patibilibus, differt autem in actiuis, quos ex eo habet, quia ipsius anima est sensus in actu. Quod autem cum sensu in actu connectatur intellectus possibilis dicto loco, & *quest. præcedentia* ostensum est, quia propter formam excedens sensum in actu est aliquis actus in genere intelligibili, & consequenter erit intellectus in actu.

9 Intellectum vero in actu non posse esse formam corporis probat D. Th. ex immaterialitate intellectus, accipit intellectum pro potentia intellectuali. Nam operatio intellectualis essentialiter est independens à materia, & corpore, quia est pure spiritualis. Ergo debet procedere à principio pure spirituali. Ergo independens ab omni materia corporea, quare non potest esse actus corporis, ad quod ex se non ordinatur, quin potius illud excludit. Hæc tamen ratio, propter tantum Authorem veneranda, à posteriori procedens ab effectu ad causam sufficienter probat incredibilem dictam compositionem. Sed patitur manifestam instanciam in anima rationali, quæ cum sit actus corporis, habet operationes pure spirituales, nempe intellectiones, & volitiones. Nec obstat dicere non posse operari animam nostram sine dependentia à corpore, si quidem species accipit dependentem à phantasmatibus. Hoc enim non probat intellectiones esse corporeas, aut non pure spirituales, etiam si imperfectæ, & obscuræ sint, præterquam quod dum lumine infuso operatur, a phantasmatibus non dependet quantum ad receptionem specierum, intelligit autem etiam tunc anima, quæ est actus corporis, quare ratione desumpta ab intellectione, tanquam à posteriori solum probatur, quod principium intellectuum, ut tale non est actus corporis, quod autem illa substantia,

Intellectus in actu non potest esse forma corporis.
D. Thom.

Probat à posteriori.

Instantia.

cuius

quius accidens est potentia intellectiva, non possit esse forma corporis, improprium relinquit.

*Ratio
priori.
Arist.*

10 Nos vero, qui per intellectum in actu cum Arist. in Metaphisicis non principium intellectus, sed quod fit per intellectum intelligimus, eodem medio argumentamur à priori sic. Actio purè spiritualis non potest habere effectum partim spirituale, partim corporale respectu cuiuscumque potètiæ: & si in essendo non dependeat ab alia actione partiali corporea, neque illam possit admittere, nullo modo causatum est adhuc partialiter corporeum. Sed intellectio est actio purè spiritualis, & nullo modo componibilis cum actione corporea ad totalitatem vnius causalitatis. Ergo effectus illius non potest esse corporeus, neque actus corporis. Maior est certa, quia solum datur totum, compositum ex parte effectus, quando productio est composita, & duplex causa partialis diuersi generis operatur per modum vnius agentis, ut contemplare est in productione hominis. Minor autem certissima est quoad primam partem, nec indiget probatione. Quod autem intellectio in se spiritualis non possit venire in compositionem vnius causalitatis cum actione corporea probatur. Primo sic: tunc solum potest dari actio composita, quando implicat dari vnam partem sine alia: sed non implicat dari intellectum sine productione corporea, quia prius non dependet, neque dependere potest à posteriori. Ergo non potest dari causalitas composita ex intellectu, & productione corporis organici. Secundo quia si intellectio fingatur admittere productionem corpoream, esset intellectio, ut ponitur: & non esset intellectio, quia involueretur tenebris, & obscuritate corporali, & esset actio, qualis animæ nostræ in productione phantasmatum, pertinet ad vires sensitivas partim spirituales, & partim corporales.

*Alia ratio
conclusion.*

11 Deinde probo nostram conclusionem sic. Ea solum, quæ habent mutuam dependentiam in essendo ex predicatis intrinsicis possunt venire in compositionem vnius substantiæ totalis, sed corpus organicum, & actus corporis habent hanc mutuam dependentiam ex predicatis intrinsicis. Ergo corpus organicum, & actus corporis tantum possunt convenire ad compositionem vnius substantiæ totalis. Discursus est legitimus, in quo

Dr. Mayorga.

nulla propositio indiget probatione. Sed intellectus in actu non est actus corporis. Ergo non potest intrare compositionem vnius substantiæ totalis. Minor sumpta probatur. Si intellectus in actu esset ex predicatis intrinsicis actus corporis, omnis intellectus in actu esset corporis actus. Sed hoc implicat. Ergo nullus est actus corporis. Probo minorem. Si omnis intellectus in actu esset actus corporis Deus, & omnes creaturæ spirituales constarent corpore actuato per intellectum tanquam per formam, quod est absurdissimus error. Ergo non est dicendum ex corpore, & intellectu posse componi substantiam. Si autem dicta dependentia accideret, & intrinseca non sit, omne compositum erit coherentum accidentale, quod non est ad rem, de qua agimus. Probo iterum quod intellectus in actu non est actus corporis, quia hoc dato, corpus organicum in ordine ad illum esset pura potentia materialis in genere intellectuali, & intellectus possibilis, & compositum ex corpore, & intellectu esset, ut tale, principium intellectuum, & diceretur per se intelligens; sicut de homine loquimur in ordine ad sensum.

Evasio.

12 Si quis dicat non ita accipiendam esse præfatam compositionem, ut intelligibilis forma, ut talis, sit actus corporis: sed quod intellectus in actu identice sit corporis actus, hoc est, quod secundum eas rationes, quas continet, & superat intellectus, sit actus, & forma corporis, & supra hæc sit intelligentia, & notitia substantialis. Contra sic argumentor. Primo, quia in hoc casu compositum illud non distingueretur ab homine: nam homo est in specie sua compositum naturæ sensitivæ ex potentia sensu, in quo convenit cum brutis; & ex sensu in actu, per quem est rationalis, & differt à brutis, & ab Angelis, qui sunt purè spirituales, quod autem inest homini pura potentia intellectus proprium est ipsius, quia sensus in actu connectitur cum intellectu possibili: unde ista propositio: homo intelligit est accidentalis, & non dicit effectum de propria, & per se causa: ista vero, homo ratiocinatur in sensu formali est per se vera, quia propter admissum casum forma illa non esset perfectior anima rationali; in ordine ad compositionem cum corpore organico, sed solum in formare tanquam sensus in actu. Omitto nunc aliam questionem: An manera contenta emine-

Reijctur.

ter in superiori forma, possint exercere ab ipsa independenter a prädicato perfectiori continent ipsa, quæ alias occurrere disputanda.

Reijcit. 2.

13. Secundo, quia perfecta dispositio implicat; involuit namque prædicta contandictoria, nempe quod actus corporis sit intellectus in actu, & non sit intellectus in actu. Primum supponitur à contrarijs. Secundum probatur, quia in tantum unum quodque est intelligibile, quantum independens à corpore: & sic intelligibile in actu est in actu separatum à corpore: aut intelligibile in potentia est potens à corpore separari, ut anima nostra, & species intelligibilis in phantasma, quare si intellectus est actus corporis, aut ipsius proprium, vel cum ipso identificatur, non erit intellectus in actu, nec in actu intelligibilis forma. Ergo solum potest convenire actui corporis spirituali pura potetia in linea intelligibili, tam in essendo, quam in movendo: quare solum erit intellectus possibilis, & intelligibile in potentia, sicut anima rationalis. Sequitur ergo ex positione illa duplex contradictorium, quare casus est impossibilis respectu cuiuscumque potentie secundum rationem operantis.

SECT. III.

Respondet authoritatibus, & rationibus pro contraria sententia factis.

14. Tempus est iam ut opposita dissolvamus. Et quidem ratio adducta ex D. Bernardo de motu in loco, & intervallo corporeo, hic omnino prætermittenda est; quoniam pertinet ad tractatum de comparatione Angeli in ordine ad locum, & tempus, ubi eius solutio constabit. Verba autem sacri textus *Gen. cap. 6. videntes filij Dei filias hominum, &c.* longissimæ disputationis occasionem præstant non nullis scriptoribus, cum tamen certam phrasim, & communem in sacra pagina antiqui, & novi testamenti contineant. Filij Dei namque nullatenus de Angelis dicuntur, sed de hominibus, qui gratia regenerationis in Christo renati sunt, omnes enim, qui in Christum credentes gratia redemptionis potiti sunt ex meritis ipsius, siue ante legem siue in lege, siue in novo testamento, in Christo incorporati fuerunt, & filij Dei facti per gra-

tiam Christi, qui filius Dei naturalis est. Filij autem hominum dicuntur, qui à primo origine sedati, à peccato non surrexerunt, nec in Christo renati sunt, quia propter nihil aliud dicit textus ille, quàm viros, qui erant de Ecclesia, & civitate Dei (ut loquitur D. Augustinus tomo 5.) complacuisse circa mulieres non renuatas in Christo, sed filias hominum, sæcularium, seu infidelium, easque accepisse uxores, quod magnum crimen est, præcipue quando consanguinei semper nuptias celebrabant, in quo sensu etiam intelligenda sunt verba Iob. 2. & 38. Quod autem septuaginta viderentur *Angeli Dei*, ubi textus originalis habet *Filij Dei*, non obest cum *Angelus* nuntium significet, & homines Angeli dicantur in scriptura, quia propter translatio ista filios Dei à numero nuntiandi bona, & consolatoria Angelos appellavit. Nec opus est verba hæbraica, aut græca transcribere, quæ typographos latent, nec rem manifestant.

D. Aug.

Iob.

45. Ad primum argumentum concessio integro antecedenti usque ad propositionem illam subsumptam: datur corpus organicum humano perfectius, exclusive, neganda est minor dicta, quia & si verum est quod unum corpus organicum secundum speciem est alio perfectius, sicut humanum superat in perfectione corpora brutorum, & inter animalia aliud alio perfectius sit; & quod iuxta perfectionem unius cuiusque exigit formam: & quod Deus nulli violentiam facit, tamen ultimus terminus organicæ perfectionis stat in corpore humano, nec ultra corpora transcendunt. Ad probationem primam dictæ minoris dicendum est quod organicatio est differentia specifica cuiusdam speciei sub alternæ corporis substantialis compositi ex corporibus simplicibus sub cælestibus. Differentia vero unius speciei constitutiva non convenit, imo repugnat speciebus diversis, alias non daretur pluralitas specifica, quare etiam dato, quod cælestia corpora sint perfectiora omnibus subcælestibus non competit illis organicatio. Eorum namque excellentia alterius generis est, quæ independenter à mixtione talia sunt. Est enim aliud corpus cæleste, aliud terrestre; ut docet D. Paulus. 1. ad Corinthios cap. 15. ibi. *Et corpora cælestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium* Quia propter in forma disputationis hac propositio: quæ conveniunt imper-

D. Paul.

imperfecto, sunt, & perficiuntur in superioribus, distinguenda. Si namque sint in eadem linea, vera est; si autem perfectum, & imperfectum differant genere, falsa.

16 Alteri probationi respondendo, quod agens vniuersale siue primum, siue secundum solum operatur actione vniuersali; determinatio autem specifica effectus ex natura particularis agentis procedit, unde, & proprium nomen habet. Ita nec corpora caelestia, neque Deus per vniuersalem actionem cooperans causa propria sunt organizationis. Deus autem per specialem actionem quādo formabat germina, plantas, & viuenticia, dedit singulis semē proprium ad multiplicandas singulas species per potentiam generatiuam. Igitur in his, quae organica sunt, potentia generatiua includit vim organizandi ad similitudinē propriae speciei; quare equus generat equū, & leonem leo, non vero e contrariis. Quapropter ex vniuersali concursu corporum caelestium in hac inferiora nullo modo potest probari ipsorum organizatio, quae est vltima dispositio ad formam viuētis.

17 Posterius argumentum partis oppositae longioris disputationis occasione praestat, quae ad praesentem non attinet doctrinam. Vtrum nempe primum mobile motu proprio naturaliter moveatur? Et si ceterum grauium per se includit quietem, ita leuium includat motum? Sed his, & alijs quaestionibus omisis. Dicendum est implicare substantiam compositam, de qua nunc agimus propter rationes suprapositas. Quod autem caelestia gubernentur, & moveantur ab spiritibus rectoribus orbium, sic accepimus a Maioribus, & hoc est prudētius affirmandū, quando incognita tractamus. Hoc vñ tamen certū existimo, quod motus vniuersalis caelorum contradicit difformitati motus animae cognoscitū; & quod motus caelestes, qui nunc sunt, possunt iidem existere (si non ita cōtingit de facto) exclusa intelligentia informante, ut iam exclusimus, & praecissa gubernatione Angelorum quantum ad hoc. Sed de his alijs.

18 Queret aliquis: vtrum Angelus simplex, & nullo modo cōtāse ex materia, & forma cōstet genere, & differētia? Videtur nāque dicendum quod nō: quoniam genus sumitur à materia, differētia vero à forma. Respondemus prolo-

Dr. Mayorga.

quum istud vulgare, inter Thomistas de sumptum fuisse ex Arist. 8. *Metaph. c. 2.* & 3. sed alijs verbis pronuntiatū. Nā Philosophus ait: genus a similitudine materiae, differētia autē forma, quod verum est quia sicut materia est in potentia ad formā, & ab ea determinatur; sic genus respectu differētia specificae. Nihil ergo obest de se de cōpositionis substantialis ad genus, & differēcias reperiendas in rebus, quando natura est composita, & si substantia nullā compositionem habeat. Definitio nāque per predicata essēntialia explicat naturā rei, quare vbiūque inueniat aliquod praedicatū commune pluribus compositis, aut simplicibus substantijs, & aliud alicui particulare, reperitur genus, & differētia, & per hanc definitionem Angelus quidem est *viuens intellectuāle* creatum per rationem viuētis communiat cum animali, & rationali, per rationē intellectuālis differt ab omnibus creatis. Subalternantiū autem specierum definitiones, & differēcias non debemus negare, quamvis ignoremus quidditates, & nomina. Quia sicut differēcias naturales stellarum ignorantes confitemur specie differre, & D. Paulus sapientiam consequutus à Domino loco, & capite supra citato supponit stellā ab stella differre in claritate: sic etiam fateri debemus Angelum ab Angelo secundum species differre in claritate intelligibili. De multitudinis indiuiduali an sit, vel repugnet, infra dicemus.

QVÆST. VI.

Vtrum in Angelo differant essēntia, existentia, subsistentia, & personalitas inter se, & à natura? quomodo?

1 Controuersia ista licet multa repraesentet in titulo quaestionis, & latissimū disputandi cāpū apperiat, quē multi pedetentim peragrarunt: tamen sub vnius ratione doctrinae conueniunt omnia, & si nomina apta supplerent, fere tota periisset difficultas. Conabor autem, breuitatis non oblitus, omnia necessaria perlustrando illustrare, omittere inutilia, difficile solvere, & veram sententiam stabilire.

2 Ante omnia aduertendum est quaestionem istam non continere specialem difficultatem in hac materia, quae ea

Arist.

D. Paulus 1. ad Cor. cap. 15.

Aduertendum.

Quaestio-
cula solui-
tur.

dem non reperiatur circa quālibet creaturam. Quare vnusquisque liber remanet ad propugnandam propriam sententiam in Metaphysicis stabilitam, circa quid est essentia, existentia, subsistentia, & personalitas? & circa distinctionem, vel identitatem earum omnium, vel aliarum: & circa reliqua, quae loco citato de ipsis disputantur. Quapropter cū res sit communis, & bene nota omnibus, sine proposito foret, & molestissimū singulorum sententias referre, argumentaque, & solutiones eorum pertractaret. Ideoque his praetermissis, & vnicuique relicta propria sententia, proponam, quae omnibus perpersis, & accurate inspecta Sancti Dionysij doctrina, & Metaphysicis controuersijs, mihi tenenda videntur.

*Essentia
quid?*

Dionysius.

3 Principio declarare oportet, quid nomen *essentia* significet. Quod licet in cōmuni acceptione pro quidditate sumitur, potest aliud diuersum significare. Igitur primo essentia idem est, quod actus essentis, sicut entis entitas est actus, & ratio constituens, & prudentia prudens, & existens existentia, & in ceteris similiter: quare quorū modis dicatur essens, tot dicatur essentia. Essens multis modis dici voluit Scriptores, nempe à tempore absolutum, & cū dependentia à tempore. Nos autem vniū *essentis* significationē solam agnoscimus, qua idem valet, ac quod est extra causas in instanti essendi, post fieri, & ante conservari in his, qui conservata durant. Quae infra explicabimus abundanter. Secundo cōmuni, & recepta acceptione significat essentia quidditatem, seu praedicata quidditativa; quod ad particularia descendendo, patet. Nam essentia hominis quidē interroganti omnes respondet: *Animal rationale*: & sic de ceteris. Sic in Deo essentiam dicimus, quod est commune tribus personis. Prior acceptio vocis istius, quae fundamentū habeat in modo suae denominationis, & in similibus nominibus, quae formas significant compositorum denominationis eiusdē; licet non parum cōducatur propter defectum nominum ad explicandum: quid sit existentia? propter non vsum abolita est. Forsitam quia in Deo idem est esse, essentia, & quod quid; & non multum interest in communibus tam accuratum examē, noluerunt Theologi inquirere praecisionem inter essentiam, & praedicata quiddi-

tativa. De his si invenerunt inter esse, & essentiam, seu quidditatem, & inde hae duo non distingui etiā in his, quae ab alio sunt, affirmarunt. Sed quidquid sit de his, essentia est idē, quod praedicata quidditativa in cōmuni, & per singula.

4. Praedicata ea, quae inter se concordant, & amicae sunt, essentiae nomine declaramus: illa vero, quae inter se pugnant, & in coniungibilia sunt, essentiam componere nequeant. Haec autem est repugnantia, aut non repugnantia quidditativa, & absoluta à quouis respectu extrinseco. Praeterea essentia finita subit varias denominationes per ordinem, ad suas causas secundum diversos statūs. Primo dicitur possibilis per respectum ad causam potentem producere. Secundo per ordinem ad causam facientem dicitur fiens. Post fieri autem iam non fit, sed est, unde in tertio statu, vel instanti dicitur essens. Quia vero res destrui nequit ante, quam sit, neque conservatur, quando destrui non potest, post instans essendi essentia facta durat. Duratio autem includit multitudinem instantium essendi secundum magnitudinem propriam. Quare ad minus post esse aliud instans essendi essentialiter includit. Igitur in his quatuor instantibus oportet comparare essentiam secundum quatuor rationes, quas subiit, cum principio denominationis, & forma denominante sic etiam nomina fingendo.

Possibile	Potentia	Potens
Fiens	factio	faciens
Essens	essentia	dans esse
Durans	Duratio	conservans

& singula in particularibus declarare, quia communia nomina deficiunt. Facibile respicit factum, & mediat facultas agibile actuum per actionem in potentia, & sic de alijs. In ordine secundum clariora sunt omnia propter participium passionis *fiens* correspondens praesenti actui *faciens*, sed tamen vox *factio* ficta est ad significandam actum illum, qui efficientia dici valet, & nomine actionis communiter explicatur.

5 In tertio puncto continentur *essens, essentia, dans esse*, ad quorum noticiam indagandam fere omnia haec conferuntur. Quod inveniantur tria, quomodocumque nominentur (quia non est quaestio de vocibus) probandum

*Praedicata
essentia
sunt quidditativa.*

*Explicitio
& argumentum
quatuor
instantiū.*

nobis est; & simul quod tertium instans datur, & est distinctum a reliquis. Nam de essentia, seu quidditate verificatur quod sit, quod est, & quod durat. Quando autem sit, non est, neque quando est, sit, in quo omnes conveniunt. Quando autem simpliciter est, non durat, quia duratio est repetitio ipsius esse, estque continuatio, & consequenter durans est continuum ex esse, & esse in ordine ad tempus. Ergo negari nequit quadruplex illud instans respectu essentiae. Tunc sic argumentor: in quolibet est dependens ab alio termino relationis eiusdem ordinis. Quia ut possibile dependet a potestate, non a faciente, aut conservante: ut siens respicit faciens, non factum: ut durans constituitur respectu ad continuans esse, non per ordinem ad dans simpliciter esse, quia continuatio repetitio est, & ista supponit unitatem, aut numerum. Ergo quando est dependet, quia non se ipsa est, sed non a faciente, aut conservante, ut talibus; sed a dante esse.

6 Certum sit itaque dari ex parte causae medium inter faciens, & conservans, & inter actionem, & conservationem, quod nomine caret, non tamen est vacuum, & actualitatis carentia, sed reale quoddam causae exercitium dantis esse, & statum essentiae, & stanti, (si fas esset uti prima significatione vocis *essentia*, & fingere vocabula) dicerem illud instans continere *essentians*, *essentiam*, & *essens*, sed utamur pronunciant illis ad explicandam mentem nostram; deinceps alijs utemur, quae hucusque proferre non licuit, ne supponeremus probandum. His de essentia, & eius habitudinibus statutis ad alia praecedamus.

7 Illud ergo, quo siens sit, & prout oritur ab agente est actio, in ordine vero ad siens, in quo recipitur, est passio, terminaturque ad siens, & minime attingit factum: quia huius forma non est motus, sed quies. Quod in primo instanti est motus mobilis ortus a mouente, & in secundo est actus essentis procedens a dante esse, a D. Dionysio in libro de Divinis nominibus appellatur *status* pluries, quae voce utitur in omni capite, sed praecipue cap. 5. & 11. cuius pauca transcribam verba, omnia enim, quae intentum probant, referre, foret molestum. Inquit itaque cap. 11. paulo antefinem sic: *Quid ve-*

Dr. Mayorga.

ro, inquit, omnino statum ipsum dicimus, aut vitam ipsam, aut cetera omnia, quae absolute a principio esse, atque a Deo primo loco condita esse ponimus. Respondet autem sic: Quod autem dicimus, non est inflexum, sed rectum, simplicemque habet explicationem. Nam nec essentiam quandam divinam, aut Angelicam esse dicimus statum ipsum, qui causa sit, cur sint quae sunt omnia (principium enim, essentiaque, ac causa cur sint, quae sunt omnia, solus est status ipse, qui essentiae omni antecellit,) & post aliqua, quae negat, concludit: Sed statum ipsum, vitamque ipsam, ac divinitatem ipsam asserimus, primo quidem, ac divini o modo, causeque vi primum omnium principium, & auctorem, qui principio omni, & essentiae antecellit, communicando autem virtutes providentiae, quae a Deo, qui communicari non potest, dantur, ut status ipsius, vitae ipsius, divinitatis ipsius largitionem, quibus cum ea, quae sunt, pro capta suo participant, & esse, & vivere, & divina esse dicuntur, aliaque eodem modo. Vbi principium essendi vocat statum, cuius participatione sunt omnia, quae sunt: & primum omnium participatorum esse dicit, & statum communicatum appellat.

8 Hic sane status participatus, actus essentis, seu essentiae (liceat sic loqui) patitur omnes omnino differentias essendi, quas existentia, subsistentia, personalitas, & si quid aliud est, important, & per diversos respectus ad rem, quae est, aut ad modum essendi varie denominant. Itaque inherere est esse accidentium, existere substantiarum, subsistere formae substantialis independentem a subiecto constituentis totum, esse personae actus essendi rationalis naturae est, & sic in alijs usque ad ultimas differentias. Quotquot autem differentias subit esse per modum status, tot reperiuntur per modum motus inferi: quare secundum simplicitatem, vel compositionem actionis, & per ordinem ad id, quod sit, dicetur varie, sed nomina defunt.

9 Ex dictis manifestum est quid sit essentia, quid existentia, & quid cetera sunt, constat etiam, quod essentia primo modo accepta est idem cum existentia, & distinguitur a quidditate, quae in communi acceptione essentiae significatur. Hinc controversiae Metaphysicae omnes facile solvantur, & nonnullae de solo nomine disputantur.

Quid existentia subsistentia, & personalitas.

Instanti
unum ex
tremum

De influ-
entia, & no-
minibus
eius.

Dionysius

que existentiam dicunt non distingui ab essentia, tenentur assignare aliquid manens ab statu causæ, quo mediante pendeat existentia à causa, & hoc distinguere ab existentia, sicut ab essentia, alias effectus non dependebit ab alio, quando est; & consequenter neque inducendo, neque in fieri, nec in conservari, quæ absurda sunt. Illud ergo aliud dicimus *esse, statum, existentiam*, ipsi alia nomina querant, & manifestent. Constat etiam ex his non dari existentias partiales etiam in composito. Et si nanque vnum individuum contineatur in pluribus causis partialibus; tamen productio est vna, & *esse* illius vnum, quia vnus fientis, & essentis. Qui enim vnā naturam alteri copulare intendit siue compositione naturali, siue hypostatica, hoc facit in instanti generationis, in quo non reperitur *esse*, sed *fieri* tantum. Quod assumitur nanque assumptione fit, ita vt vna, & eadem actio sit generatio totius, & assumptibilis productio, & assumptio. Quare humanitas in Christo, & animalitas in homine existentia partiali propria carent.

10 Est demum existens, essens, aut stans compositum quoddam ex essentia, & existentia, esse, seu statu; siue *quod est* sit in ordine sensibilium, siue intelligibilium tam in genere naturali, quam in supernaturali, in quo quisquis est, statu diuino est, vt ait D. Dionysius, per participationem: de illo ad verbum intelligitur illud Psalmista: *Ego dixi Dij istis, & filij excelsi omnes*. Litigium autem non leue reperitur inter Modernos Scriptores de genere compositionis istius, quod ad vnguem examinare, & resolvere auditis omnibus ad Metaphysicū pertinet. Interim vnusquisque sequatur placitum suum; non enim accrescit specialis difficultas ex hac materia alicui ex communibus sententijs. Exponam tamen, quod subtinendum mihi videtur. Rem igitur vt penitus caleamus à primis incipientes ad posteriora descendere opus est, & doctrinam stabilire, quā difficultas præsens evanescat, & obiectiones communes solvere pervium cuique sit.

11 Supposita ergo distinctio-
ne reali, & mutua inter agens, actionem, & quod agitur, seu quod idem est, inter faciens, factionem, & fiens, ita vt quodlibet distinguatur ab alijs. Quam nūl-

lus negat, neque negare potest. Et quod fieri in instanti effectiois, in instanti essentia non est motus, aut aliquid huiusmodi, sed *esse*, stare, status, siue existentia, per quam dependet *quod est* à dante esse, siue statum; qualiter dependet fiens à faciente per actionem: constat quod causa influens in primo instanti est faciens, in secundo dans esse, siue statum: influxus autem eius, in primo instanti est actio, vel motus; in secundo status, esse, aut existentia: & terminus in primo fit, in secundo autem est. Tria ite instantia hæc, nempe potentia, fieri, & esse quamvis coniuncta sine vlllo medio sunt, & vnum post aliud immediate succedant, non tamen continuam componunt, quia quodlibet à quodlibet genere distat. *Esse* vero continuari valet pro secundo, & sequentibus instantibus essendi, vt re ipsa continuatur in ijs, quæ durant, & temporalia sunt. De *esse* æternorum infra dicemus suo loco. Quare modo, quo vnusquisque composuerit fieri cum fiere, sic loqui, & sentire debet de *esse* comparato ad *quod est*, seu ad essens. Et quot genera, species, & differentias, vsque ad individuales, actioni attribuerit; tot circa *esse* debet investigare, & stabilire. Hoc autem intelligendum est definito, & limitato *esse*, nam absolutum præcedit actionem, & eius solius est, *quod seipso est*, neque ab alio pendet, quod est infinitum, & indistinctum ab essentia, & principium totius esse.

12 Dico autem primo: quod esse est actus realis essentis distinctus ab essentia, quæ per illum est, tanquam à potentia in eodem genere; & ab essente, sicut à toto composito. Quæ conclusio intelligenda est de esse finito in essente ab alio ante distinctionem inter substantiam, & accidens. Dico secundus ista compositio non est ex substantia, & qualitate: neque ex re, & modo: neque ex substantia etiam potentiāli, & substantia etiam vt forma: neque aggregatio ex similibus: neque demum est aliqua compositio ex genere, & differentia, aut ex essentia, & proprietate. Præcedit sane ens substantiam, & accidens, quare mixtum non videatur, quod compositio entitativa præcedat, & præcindat, forsam negative, ab omni modo compositionis substantialis, & accidentalis. Est tamen vera, & realis compositio entis
non

Dionysius
Psalmus.

Assertio

non præscindens à tempore, ut communiter dicimus, ego mallem dicere entis creati, sumpta large creatione, propter æterna, quæ tempus superant, & quia *esse* non involuit tempus, quod numerum motus significat, sed est perpetuum in quibusdam, in alijs temporale, quatenus continuari valet per repetitionem, sicut punctum, quapropter compositio ex essentia, & esse, existentia, seu statu, ut ait Areopagita divinus, appellanda est entitativa.

Areopagita.

13 Dico tertio: Propositiones, quæ de creaturis acceptæ, prædicant de *esse*, existentia, sine statu ens, vel quod est sine alio termino, aut econtra, sunt falsæ, sicut istæ: Anima rationalis est homo; homo est anima rationalis, quia falso supponunt identitatem inter quod est, & quo est. *Esse* enim non est ens, sed est actus entis, seu essentis. Nec ideo dicendum venit, quod est relatio aliqua; quia non constituit relatum, quamvis fundamentum sit omnis relationis tam realis, quam rationis. Proprie quidem dicitur relatum, quia est principium fundamentale relationum, non vero est relatum, seu quod refertur, nec referibile, quia hæc dicuntur ex parte termini: & quia relationis non est relatio, nec est possibilis.

Partitur esse, sicut partitur esse.

14 Dico tandem: *esse* finitum dividitur primo in substantiale, & accidentale, & utrumque est actus essentis in time tangens, & actus ipsam quod est. Accidentale vero pendet à subiecto, quia sicut accidens recipitur in substantia, ita, & accidentis *esse* est autem inherencia sui termini, sed dependentia à subiecto consequitur imperfectionem entis accidentalis. Esse substantiale à subiecto nullatenus pendet, sicut nec substantia, quæ illo est: non tamen ideo dicitur subsistens, suppositum, aut persona, sed subsistentia, suppositalitas, aut personalitas, quia non est existens, sed existentia, & sic de cæteris. Esse substantiale est duplex, aliud, quod sequitur mutationem substantialem; cuius finis ex aliquo reali, quod prius erat, fit. Et hoc esse non pendet ab aliquo subiecto: etiam ut materia, quæ pars una sit substantiæ compositæ, sed ipsum præcedit mutatio quædam, & hanc esse quoddam, & sic absque interruptione usque ad finem mutationum, qui est esse consequens creationem. Alias daretur pro-

Dr. Mayorga.

cessus in infinitum De esse hominis idem dicendum est, quia generatio, qua fit, est quædam mutatio, quare sicut homo est mutabilis, & corruptibilis, ita esse eius involuit mutabilitatem, & corruptibilitatem. Esse vero Animæ rationalis, quæ est actus corporis constituens hominem, & non fit ex præsupposito mutabili, sed per creationem, non est esse hominis totale.

15 Aliud esse substantiale subsistit actionem substantialem, quæ non est mutatio, sed productio rei ex nihilo, & creatio. Omne autem creatum, quia caret perfectione simpliciter, est perfectibile, quare esse creaturæ perfici potest suo modo. Est tamē perfectibile duplex: aliud per actionem substantialem, quale est prima materia sublimarium, de qua iam dictum est. Aliud solū perfici potest accidentalibus perfectionibus, & tunc *esse* nulla sequitur mutatio substantialis, patitur tamen accidentales mutationes, & diversos status accidentales. Univerſaliter autem loquendo nullum esse substantiale pendet ab alio, nisi à principio, à quo fuit, & à termino, cuius actus est in linea essendi, à quo non pendet tanquā à subiecto inhaesionis, adhaesionis, aut sustentante. Ex his tandem constat qualiter sentiendum sit de natura Angelica comparata ad reliquos terminos positos in titulo præsentis questionis.

16 Sed rogabis: quid sit *esse* Angelici particulari nomine declaratum, motus difficultate, quam proponit D. Thom. 1. q. 54. art. 2. cuius titulus est: An intelligere Angelici sit ipsius esse, cui respondet negative, quod videtur verum. Respondet tamen in hac materia discurrendum esse ex præsupposita doctrina sic. Angelus est forma intelligibilis in actu, seu (quod idem est) intellectus in actu. Intelligibile autem fit actione procedente à lumine intellectuali, quod est intellectus agens; actio vero per quam intellectus fit, prout actus scientis est intellectus substantialis Angelici, non ut efficiens, sed tanquam scientis per illam. Actus vero essendi intellectus non est intellectus, sed status, qui sequitur post intellectionem; qui status non est intelligere, neque intelligi substantiale Angelici. Status autem, & esse subsequens intellectionem, quod est actus intellectus essentis, non habet proprium nomen nobis hucusque cognitum, nisi forte dica-

D. Thom. De esse Angelico.

tur intelligentia, quod non incongrue dici posse videtur. Quocumque autem nomine dicatur, distinguitur ab Angelo tamquam actus ab actuato, & non solum est existentia, sed personalitas, qua Angelus constituitur persona, & unusquisque in specie sua particularis persona est, de quo latius L. 2. q. 1. sect. 2. De permanentia vero, esse substantialis intellectualis infra agendum erit quest. 12.

QVÆST. VII.

Vtrum Angeli sint in aliquo magno numero.

1. Difficultatem istam tractat D. Thomas 1. p. q. 50. art. 1. cuius occasione posteriores Theologi etiam diuersas comparationes faciunt inter multitudinem creaturæ spiritualis, & numerum specierum corporalium, indiuiduorumque earum, & rationalis naturæ: necnon inter eos Angelos, qui seruauerunt suum principatum, & illos, qui ceciderunt. Nos breuiter singulis respondebimus, quod magis consuetudinem fuerit rationi, & ordinis rerum, testimoniisque sacris, omnia submittere sapientum iudicio, quorum aut cognitio certa, aut coniectura prudentior fiet.

SECT. I.

Probatum multitudo Angelorum.

2. Fuit in hoc puncto erronea sententia quorundam hæreticorum, quæ refert D. Thom. in 2. dist. 10. art. 1. dicentium Angelum esse unicum, qui omnia munera, quæ diuersis spiritibus tribuuntur, solus exercet, & propterea diuersa nomina sortitur. Deinde inter errores Algazelis, qui referuntur in directorio Inquisitorum, inuenitur 2. p. q. 4. n. 5. tenuisse tantum esse decem Angelos. Demum Rabbi Moyses lib. 2. Morea cap. 7. & Aristotelis 12. Metaphysica cap. 7. & 8. ponunt Angelos quadraginta septem tantum iuxta munus motuum celestium.

D. Thom.

Algazel.
Rabbi
Moyses.
Aristoteles.

Tobias.

3. Quod Angeli aliquo breui, & determinato numero claudantur, probari solet. Primo ex verbis Raphaelis, qui referuntur in sacra pagina Tobie cap.

12. V. 15. dicentis: Ego enim sum Raphael Angelus vnus ex septem, qui astamus ante Dominum. Vnde colligi videtur solum esse septem Angelos, quia in decem est affirmare alios Angelos beatos præter septem illos, non astare ante Dominum, & promptos esse ad exequenda mandata eius. In Apocalypsi etiam non semel legimus Angelos septem stantes in conspectu Domini. Quare septenarius videtur esse numerus Angelorum Dei.

Apoc.
fis.

4. Secundo probatur in hunc modum ex mente, & doctrina Arist. 12. Metaphysica loco citato. Intelligentiæ, seu Angeli solum dantur propter regimen, & gubernationem inferiorum. Ergo propter aliquem influxum in hæc inferiora; sed influxus talis solum exercetur mediante motu corporum celestium. Ergo quot fuerint motus, tot erunt intelligentiæ, & non amplius, cum ad quemlibet motum sufficiat intelligentia vna. Immo, & congruenter non potest accommodari vnus motus diuersis intelligentiis. Quia aut qualibet erit insufficiens se sola ad talem effectum, & tunc etiam plures non sufficient, nisi componant vnum motum, qui nequit fieri ex pluribus insufficientibus: aut quæuis intelligentia sufficeret vni motui; & tunc frustra multiplicarentur, & forsam cum periculo discordiæ, & damno vniuersi. Sed motus celestes sunt tantum septem, & quadraginta, quod probat Philosophus. Ergo tantum sunt septem, & quadraginta intelligentiæ.

Probatum
ab Arist.

5. Tercio arguitur pro hac parte ratione secundo loco posita à D. Thoma quest. & articulo citatis in hunc modum. Quanto aliqua sunt proximiora vni principio, tanto sunt ipsi similiora in essentia, & unitate, ut constat in numero, qui tanto pauciori multitudine constat, quanto proximior est unitati. Sed Angeli inter omnes creaturas proximiores sunt Deo, qui omnium est primum, & vnicum principium. Ergo minor multitudo constat numerus eorum. Et confirmatur: quia quanto magis remota fuerit actio producentis à concursu particularium causarum, tanto maiorem habet identitatem, & unitatem, ut experientia docet. Sed actio Dei creatantis non coniungitur cum influxu alicuius causæ creatæ. Ergo habet maximam unitatem. Sed ab vna actione solum procedit effectus vnus. Ergo Angelica natura facta à Deo per creationem, & sine aliquo causa parti-

Secunda
ratio.

Confirmatur.

ticularis concursu, si non fiat in Angelo vno, non extenditur in numero usque; ad multitudinem nostro modo innumerabilem.

6 Vera tamen, communisque sententia inter Catholicos est Angelorum multitudinem maximam esse, determinato numero constare hominibus in cognito & indefinibili. Doctrina hæc innata per fidem in populo Dei, qui est Ecclesia, nunquam dubium perpessa est inter eos, qui fide viuunt, & scholas nesciunt, ubi certa sub dubio proponuntur examinanda. Signum istius veritatis est communis admiratio, & difficultas assensus audito aliquo determinato Angelorum numero. Stupent enim, & contremiscunt fideles, quando eos quos numero comprehendere certo non valet, limitata multitudo tot esse audiunt. Costat assertio nostra etiam Diuina scriptura testimonijs. Danielis cap. 7. legimus quod *Millia millium ministrabant ei* (id est Deo), & *decies milia centena millia assistebant ei*. Quo loco non ponitur determinatus numerus Ministrorum Dei, sed significatur innumerable, utpote excedens summas humani calculi indefinita quantitate, sic exponit verba Danielis D. Thomas 1. p. q. 112. art. 4. ad 2. dicens: *Nec tamen hoc pro tanto dicitur, quia tantus sit solus Angelorum numerus: sed multo maior, quia omnem materialem multitudinem excedit, quod significatur per multiplicationem maximorum numerorum super se ipsos. scilicet, denarij, centenarij, millenarij, &c.* Dionysius ibidem dicit. Hanc doctrinam tenent quot quot Catholici Authores scripta sua prælo mandarunt, quos longum, & inutile foret recensere. Neque aliquis potest dissentire: quia determinare numerum est temerarium, & infinitum dicere, contra fidem.

7 Quod vero multitudo Angelorum determinato numero consistat probari potest omnibus medijs, quibus in una quaque Schola probatur impossibile infinitum in actu secundum multitudinem, quia idem est multitudo sine termino, quod infinita, quæ autem finem habet, numero clauditur. Sed hæc argumenta unicuique nota sunt, quare pro nunc ab eorum repetitione super sedemus, ne molesti fiamus. Certum autem est infinitum exhaustire omnipotentiam, & tam late patere, ut infinitam scientiam adæquet, quæ repugnant creaturæ. Quod demum numerus Angelorum hominibus

Dr. Mayorga.

incognitus sit, & indefinibilis sine reuelatione, unicuique patet in spectata propria potentia, quæ circa spiritualia mere passiva est, & solum à corporalibus potest discurre species sumendo, inter quæ nullum est medium ad discernendum numerum spiritualium substantiarum, quare omne argumentum ab infimis ad suprema, & à simili, comparatione vana est coniectura. Præterea numerum Angelorum constituit diuina voluntas faciens sibi ministros, & assistentes, quos voluit, & quot ipsi placuit. Quis autem cognouit sensum Domini, aut quis ex corporalibus, quæ etiam sunt nobis innumerabilia, sicut arena maris, & aquæ guttæ, inferat placitum Domini iuxta numerum Angelorum? certe nullus.

8 Quæ in contrarium adduximus argumenta nullam vim habent. Nam (spreta Authoritate Arist. & aliorum quorumque Philosophorum, qui Deum non cognouerunt, nec creationem defendere, aut mundi initium de nihilo potuerunt assignare; licet ratio eorum acuta satis sit in ipsorum Philosophia: quia in hac parte nullius momenti est) ad primum argumentum ex verbi Raphaelis Tobia: 12. desumptum dicimus: primo per numerum septenarium explicari aliquando in sacra pagina vniuersitatem phrasi desumpta ex communi usu hebraica linguæ, quæ forsam originem duxit ex numero dierum, quibus Deus vniuersa, quæ fecit, consummauit Genesis. 1. sic tenent docti interpretes, & probant ex illo Ecclesiastes. 11. *Da partem septem, nec non & octo: quia ignoras, quid futurum sit tibi super terram*, quasi diceret: da omnia, quæ possides. Et Zacharia. 3. ibi: *super lapidem unum septem oculi*. Id est, omnis attentio, & vigilantia. Secundum quam expositionem idem est dicere: Ego sum vnus ex septem Angelis, &c. ac: ego sum vnus & multis, vel ex omnibus Angelis, qui astant ante Dominum. Vel cum alijs interpretibus dici potest septem esse Angelos præcipuos, qui alijs non medijs accipiunt à Deo mandata circa gubernationem vniuersi, cuius curæ præpositi sunt, ex quibus vnus Raphael; & iussa exequuntur siue per se, siue per alios inferiores. Sic Cornelius à lapide super Apocalypsim cap. 1.

9 Præter ea ego dicere septem illos Angelos, quorum meminit Raphael vnus ex illis, astantes ante Dominum esse

Verba
Raphaelis
explican-
tur.

Genesis.
Ecclesiastes.
Zacharias

Cornelius
super.
Apocal.

Sententia
vera & te-
nenda.
Probatur
ex commu-
ni consensu.
Ab autho-
ritate.

Daniel.

D. Thom.

Angeli non
sunt infini-
ti.

na expo-
sitio.
Apocalyp.

se præcipuos, & deputatos curationi ho-
minum. Fundamentum autem huius in-
terpretationis est significatio nominis
Raphael, quod idem valet, ac *Medicina*
Dei. Cur ergo non poterit intelligi sep-
tem istos Angelos assistere ante Dominum
in munere isto siue æqualiter assistentes
siue cum ordine superioris, & inferioris.
Demum ex hoc capite, aut alio loco Apo-
calypsis probari nequit tantum dari An-
gelos septem, quia & si assistentes sint sep-
tenario numero comprehensi, unde con-
stat non dari alios non assistentes absolu-
te, vel in diuersis muneribus tantum assis-
tentes? Præcipue cū in Apocalypsi post
quam vidit Ioannes septem Angelos, plu-
res alios commemorat se vidisse exeun-
tes ad munera diuersa. Nec ex beatitudi-
ne inferitur assistentia ante Dominum,
vel ex nō assistētia arguitur carētia bea-
titudinis; quoniam omnes sunt beati propter
manifestationem diuinæ essentię, qua
Deo potiuntur in patria, & quiete, siue
statu terminante viam bonam ipsorum.
Assistentia vero præter beatitudinem,
quam supponit, dicit præsentiam Dei, &
Domini, cuius iussa primi recipiunt, &
ad alios deducunt.

Arist.
Argumen-
tum rejici-
tur.

10 Secunda probatio ex Arist.
doctrina deducta falso principio niti-
tur, nempe quod intelligentiæ tantum
sunt propter exigentiam, & necessitatē
naturæ inferioris. Unde non consistetur
plures, quam quæ necessariæ sunt ad mo-
tus diuersos orbium, & stellarum eccles-
tium. Cum tamen ratio propter quam
facti sunt Angeli, non sit exigentia natu-
ræ inferioris, quæ post spirituales crea-
turam facta, & formata fuit, nec potest
guadere dignitate finis respectu creatio-
nis Angelorum. Ratio autem mouens
Deum ad productionem ad extra est sua
propria voluntas, & finis pulchritudo
vniuersi, ut quidam aiunt, vel manifesta-
tio potētiae, gloriæ, & thesaurorum mag-
nificentiæ, & plenitudinis suæ, quapro-
pter fecit, quos, & quot voluit.

Solutio cō-
munis ter-
tij argum.

11 Tertium argumentum solue-
re contendunt D. Thomas, & discipuli
eius supponentes species Angelicas non
multiplicari numero in indiuiduis. Di-
cunt enim quod ex propinquitate Ange-
lorum ad Deum solum probatur minimū
circa multitudinē partium componen-
tium, non vero probatur minimus nume-
rus naturarum, quæ differunt inter se iux-
ta propinquitatem, aut distantiam ab

vno principio. Hæc tamen solutio quam
vis ex suppositione respondeat argumen-
to, non est secundum ordinem doctrinæ.
Opportebat enim prius determinare
questionem: An omnes Angeli differant
specie? & partem affirmatiuam demon-
strare, quia supposita difficili conclu-
sione, ex ea soluere facile argumen-
tum.

Solutio
propria.

12 Aliter quidem dicendum est:
rationem prædictam efficacem esse in nu-
mero, quādo ex necessitate augetur per
additionem unitatis, aut minuitur per
ablationem ipsius quod verum est etiam
in Angelis, quorum numerus maior fit
per additionem, & minor quoties aufer-
tur unitas. Hoc autem nihil arguit con-
tra principium extrinsecum causæ potē-
tis ponere, vel auferre unitates. Itaque
unitas vno modo est principium numeri,
tanquam terminus resolutionis: & alio
modo principium numeri est, qui facit
non tantum vnā, sed plures unitates,
aut, ut melius dicam, qui facit non se-
mel, sed pluries semel. Ex priori autem
ad secundum non valet argumentum su-
pra factum, quia & si respectu vnius sit
principium efficiens vnum, tamen res-
pectu plurium est plura principia, quod est
entitatiue, & identice vnum, quare se-
cundum voluntatem suam potens est
Deus augere, atque minuere numeros
rerum.

Confirm-
tio eusti-
tur.

13 Quod adducitur in confirmat-
tionem solum probat multitudinem par-
tium compositi, & ipsarum defectum, &
corruptibilitatem, aut in corruptibilita-
tem rei factæ, quod enim à solo Deo fit
in corruptibile est, si nullo modo pōdeat
à creata concausa, quod vero à Deo cum
agente corporeo corruptibile, & com-
positum est ex potentia, & actu. Hinc
autem solum probatur excellentia crea-
toris supra causas creatas: non autem in-
fertur in potentia omnipotentis, qui
cum possit opera sua multiplicare pro-
libito, & actionibus diuersis facere, im-
potens esset, si solum vnā actionem elli-
cere valeret, & ea vnum tantum effi-
cere effectum, quapropter argu-
mentum, & confirmatio
non sum ad
rem.

SECT. II.

*Comparatur numerus Angelorum cum
multitudine naturarum, & rerum
corporalium.*

14 **D**Vo solent inquiri inter Modernos in hac parte, nempe si excedat numerus Angelorum numerum specierum corporalium rerum, & individua humana naturae? & si excedat non tantum ista, sed etiam omnia singularia corporea? Quas difficultates secundum ordinem Doctrinae permittant sede. Qui enim dicuntur fuerint numerum Angelorum superare multitudinem hominum, & naturarum, negant vero, aut incertum indicant excessum Angelorum super numerum corporalium, quamlibet poterunt primo loco examinare. Si vero excessum istum statuunt, & defendunt, prius tractare debent comparationem numeri spirituum cum numero hominum, alias namque doctrina huius questionis non haberet locum. Nos autem quaerimus primo: An multitudo Angelorum excedat numerum specierum corporalium, & homines?

*D. Thom.
sententia.*

15 Unica sententia est in hac materia, quam docuit D. Thomas 1. p. q. 50. art. citato, affirmans multitudinem Angelorum excedere numerum naturarum corporalium, & hominum. Quam conclusionem nullus expresse negat, licet nonnulli suspendant iudicium propter infirmitatem rationum; omnes enim sola coniectura nituntur. Probat autem primo, quia cuilibet generi, & speciei, & cuilibet individuo naturae humanae assignatur in custodiam determinatus Angelus: ergo tot sunt Angeli, quot genera, & species, & in super alij innumurabiles. Antecedens probatur auctoritate; quia secundum D. Gregorium hom. 14. in Evangelio relatum a D. Thom. art. 2. citato: diversi Ordines deputantur diversis rerum generibus, iuxta Augustinum, & Anselmum singulis speciebus diversi Angeli designantur: & secundum D. Hieronymum cap. 18. Matthei, quem omnes sequuntur, singuli Angeli singulis hominibus in custodiam delegantur. Constat ergo auctoritate, quod Angeli excedunt species rerum, & individua humanae naturae.

*D. Greg.
August.
Anselmus.
Hieron.*

16 Deinde probatur primum an-

Dr. Mayorga.

tecedens ratione tali. Angelorum custodia est executio divinae providentiae. Divina autem providentia principalem curam habet tam circa ea, quae perpetuo manent, quam circa transientia, quae ordinantur ad perpetua, & ut talia curantur a Deo. Ergo consentaneum apparet, quod illa, quae perpetua sunt, proprium habeant tutelam Angelum, sunt autem perpetua genera, species, & individua humanae naturae quantum ad proprias singulorum formas. Ergo singulis generibus, speciebus, & individuis hominibus singuli Angeli praepositi a Deo sunt. Praeterea omnes civitates, populi, & regnum unum quodque habent proprios Angelos ad sui custodiam delegatos, qui omnes ex ordine postremo infimae Hierarchiae sunt, quare si Angeli unius ordinis postremi quant, vel excedunt numero naturas, & individua humana, omnium graduum spiritus multoties superabunt naturas, & homines.

Ratio asserti,

17 His accedit maximum ab auctoritate argumentum desumptum ex revelatione Sanctae Birgittae facta, quam refert Dionysius Cartusianus supra caput. 14. D. Dionysij Areopagite de celesti Hierarchia. Dicit itaque B. Birgitta fuisse revelatum a Deo, ita esse plures Angelos, quam homines, ut unicuique homini decem possint designari in custodiam. Qua propter tenendum videtur sufficienti auctoritate, & prudenti ratione, quod numerus Angelorum omnium ordinum excedit multoties multitudinem generum, specierum, & individuorum humanae naturae.

*Auctoritate probat.
S. Birgitta
Cartusianus
Dionysius*

18 Argumenta in contrarium ex ratione nulla sunt, cum notitia istorum coniectura sit deficiente revelatione, & auctoritate postrema. Obijci tamen solet contra conclusionem nostram ex auctoritate sic: Tot sunt ad minus homines beati, quam Angeli damnati: & Angeli beati multo pauciores sunt, quam homines damnati. Ergo multo plures sunt homines, quam Angeli. Probat autem antecedens per partes: nam quod tot sint homines beati, quot Angeli damnati colligi videtur ex illo Psalmi. 109. *Iudicavit in nationibus, implevit ruinas.* Et ex loco Pauli ad Ephesios. 1. ubi docet instauranda omnia quae in caelis, & quae in terris sunt, in ipso Christo. Romae facta fuerit per casum Angelorum, & restauratio, seu complementum fiet ex hominibus per

*Augustinus
in contrarium.*

*Psalmus
Paulus*

D. Greg. pereos, qui salutem, & gloriam consequenter. Et confirmatur ex **D. Gregorio** hom. 34. in Euangelia ibi: *Super illa ciuitas ex Angelis, & hominibus constat ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos Angelos remansisse.* Sed multo plures sunt homines damnandi, quam qui salui sunt, ut probat multitudo infidelium & hominum peccatorum adhuc inter fideles. Ergo.

19 Secunda pars primi antecedentis, scilicet Angelos beatos pauciores esse hominibus damnandis, probatur in hanc modum. Angelorum beatorum numerus solum est duplo maior numero Angelorum, qui ceciderunt: ut colligi valet ex verbis Ioannis in *Apocalypsi* cap. 12. ubi de Dracone ait: *Et cauda eius trahabat tertiam partem stellarum celi, & misit eas in terram.* Draco Lucifer est qui Angelos ipsum secutos misit in terram, per stellas namque celi optime intelliguntur Angeli etiam, qui ceciderunt: nam ante casum culpa tanquam stellae fulgebant, per peccatum autem non fuerunt diminuti in cognitione, & luce matutina. Ergo ibi de casu Angelorum malorum loquens textus sacer probat Angelos beatos, qui permanserunt, duplo maiori numero tantum constare, quam Demones. Homines autem damnandi multo plures probantur, quam duplatus numerus Demonum continet unitates, ex multitudine infidelium, & peccatorum: ergo dicendum non est numerum Angelorum excedere naturas rerum, & indiuidua hominum.

D. Soluitur

20 Argumentum tamen istud nullius roboris est. Nam calculatio in antecedente posita, licet accurate sit ex cogitata, tamen in sola fundatur coniectura leuissima. Probatio autem pro prima eius parte, & si ea pars concedatur, desumpta ex scriptura non arguit intentum. Nam quod de Christo dicitur *Psalm* 109. *iudicauit in Nationibus* conuersionem Gentium praeannuntiat, super quas, cum antea fide carerent, regnum Christi inualuit, proterbis iudeorum synagogis exclusis. Iudicare vero idem est, ac dominatione potiri: unde iudices dicti sunt rectores Israel ante petitionem regis, quod autem impleuit ruinas non significat per se primo occupationem sedium ab hominibus, quas vacuas reliquerunt Angeli mali: sed quod ruinas domus prioris, &

populi ex circumsione fidelis compleuit Dominus Ecclesia fundata in sanguine suo: & vocatis gentium nationibus, quae erroribus erant obruta, ad lumen dei, & veritatis. Ex hoc autem non potest determinari numerus aliquis, aut hominum saluandorum, aut peccatorum spirituum. Praeterquam quod etiam si prima pars antecedentis concedatur, nihil officit nostrae conclusioni.

21 Comparatio calculatoria contenta in secunda parte antecedentis praeterquam nullum habet fundamentum in capite. 12. *Apocalypsi*. Verba enim illa supra data non locuntur de cauda, & ruina Angelorum, qui peccauerunt; sed integrum Apocalypsis euentus Ecclesiae Christianae, ipsiusque status reuelat seruis Christi, occultissimis, plenisque mysterio figuris, quas interpretes diuersi diuersimode accipiunt. Unde per eandem draconis intelligunt quidam Anti Christum, per quem in fine Mundi tertia pars fidelium se ducta in terram miseretur, quam expositionem tradit **D. Gregorius** lib. 32. *Modalium* cap. 12. Verba eius sunt: *Caelum est Ecclesia, quae in hac nocte vitae praesentis, cum in se innumeras Sanctorum virtutes continet, quasi radiantibus de super sideribus fulget. Sed Draconis cauda in terram stellas deiecit: quia illa Satanae similitas per audaciam assumpti hominis erit. Et, quosdam, quos vult electos Dei in Ecclesia inueniet, obtinendo, reprobos ostendet. Stellas itaque de caelo in terram cadere est nonnullos, relictos specie celestium, illa dute, ad ambitum gloriae secularis inhiare. Hancque **D. Gregorius** mentem sequuntur **D. Thomas**, **Aretas**, **Viegas**, **Ribera**, **Cornelius**, & alij expositores Apocalypsis ibidem.*

22 Expositionem aliam praecleari virtutibus viri **B. Gregorij Lopez** placeat in lucem proferre suo idiomate, quae difficultatem praesentem euacuat, & sic se habet: *vna gran señal apareció en el Cielo y esta es vna muger, que es la Iglesia vestida del sol, que es Jesu Christo sol de justicia, del qual áconseja Pablo que nos vistamos, y la luna, que son las cosas mudables de baxo de sus pies y en su cabeza, esto es en su principio, quando començo, vna corona de doze estrellas, que es el coro de los doze Apostoles. Y fue vista otra señal en el cielo: el cielo se toma por la Iglesia, en grã Dragon vermejo que es Roma, y su imperio el qual es vermejo por la mucha sangre, que derramó.*

D. Greg.

Gregorij Lopez.

Rom. 13.

derramo de Christianos, el qual tenia siete cabeças, esto es siete montes sobre que Roma esta fundada y diez cuernos, diez Emperadores perseguidores: y en sus cabeças siete coronas, quia eran armas de Roma: y consu cola, que era Diocleciano ultimo perseguidor, y el mas cruel, traia la tercera parte de las estrellas del cielo, esto es la tercera parte de los Christianos, que por temor de los tormentos negaron la Fe, que es vida celestial, &c. En pulchram, & propriissimam huius loci interpretationem, quam ab initio capitis 12. proposui, paucis omisis digressionibus, ut ex consequentia clarius appareret, & ne quis figmentum putaret, dum latent originalia quae Gregorio auctore didicimus. Vnde sine fundamento aliquo applicantur verba Ioannis ad hanc materiam.

SECT. III.

An multitudo Angelorum excedat omnia indiuidua corporalia?

23 IN hac quaestione mere voluntaria est resolutio pro vna, & altera parte, quia nullum est fundamentum, ex quo deducatur altera conclusio. Tamen aliqui discipuli D. Thomae conantur defendere partem affirmatiuam, credentes S. Doctorem ant. 3. citato, & alibi locutum fuisse non tantum de naturis rerum, & indiuiduis humanae naturae; sed etiam de omnibus corporibus, quando comparabat eam multitudinem eorum Angelicam multitudinem. Probareque contendunt ex eo, quod Angeli sunt in esse intelligibiles, in quo plus multiplicari possunt res, quam in esse corporali. Hoc autem colligunt exemplo lineae finitae, cui per intellectum potest fieri additio usque in infinitum, quod materialiter repugnat: sic in velocitate motuum, & diuersitate figurarum, quibus potest addi in infinitum secundum intellectum, non vero materialiter.

S. Diony. 24 Argui etiam potest in fauorem huiusce partis ex verbis Sancti Dionysij cap. 14. de Coelesti Hierarchia, ibi: Multitudo enim sunt beati coelestium mentium exercitus, qui infirmum & contractum numerorum corporeorum, quibus utimur, modum superant & transiunt, atque scilicet deficiuntur a sola earum summa, coelestique intelligentia, quae eis feliciter conceditur.

Dr. Mayorga.

ceditur à Diuina sapientium effectrice. Quibus innumerabiles significat Angelorum exercitus, quia solo Deo, & ab ijs, quibus reuelatus fuerit eorum numerus, comprehendantur.

25 Pro parte contraria nullum est argumentum, cum hac nostrum capitulum superent, & abscondita sint ab oculis hominum; pendeantque à Diuina voluntate. Soluuntur vero praedicta argumenta. Primum quidem sapponit esse intelligibile esse opus rationis fingentis, ut ostendunt exempla adducta, quae in additione quantitativa consistunt. Neque ad hoc in his potest intelligibilis additio exerceri; sed e contrario multa, vel magna ad aliquam unitatem per intellectum reducitur. Esse autem intelligibile, quo perfectius, plurium unitatem includit, perficitur autem per vniuersalitatem in essendo: quae fiat secundum ordinem naturae ascendendo versus primum ens, & recedendo à nihilo: secundum Logicos vero recedendo ab vniuersalioribus, & descendendo ad singulare.

26 Authoritatis D. Dionysij verba nullo modo probant dictum excessum, sed tantum infirmitatem numerorum nostrorum, quibus declarari non potest Angelorum multitudo: sicut & humani sensus, unde contracti sunt numeri numerantes, qui non attingunt multitudinem non solum Angelorum, sed neque corporaliū rerum, quis potest computare maris arenas? quis plurius guttas? pulueris minimas? aut volatilia coeli, & huiusmodi plura ad numerum deducere valet? quia propter in hac re suspendendum iudicium est, quo usque à sapientia sapientium effectrice doceamur: nunc autem oportet sustinere insipientiam nostram, & non plus sapere quam oportet sapere.

QVÆST. VIII.

An secundum absolutam potentiam dabilis sit multitudo numerica Angelorum sub specie attoma?

1 PROBATA iam multitudo Angelorum consequenter examinandum occurrat, cuius generis numerum constituat: an transcendentalem tantum, in quo conueniunt unitates sub ratione entis? An genericum, sub quo plures naturae, siue species tanquam unitates numerentur? An

denum

Explicatur titulus

Notatio quedam.

demum proprium, qui constat pluribus indiuiduis unitatibus sub infima specie contentas? Quod ut recte examinemus, querimus primo: An implicet contradictionem multitudo indiuiduorum spiritalis naturæ, quæ sint eiusdem, speciei infimæ? inquit: uti postea? An repugnet ealis multitudo providentiæ naturali Diuina? Tertio: An defectio detur? Nunc itaque proposita in titulo controuersia eadem est, ac si implicet contradictionem, vel non multitudo numerica Angelorum? In hac autem, & similibus quæstionibus de potentia absoluta, qui demonstrat contradictionem implicatam in terminis positionis, is probat impossibile. Nam absolute possibile constituitur per non repugnantiam, seu per coherentiam, & connectionem prædicatorum, tanquam per rationem formalem, quam qui non interimit demonstrando repugnantiam, implicationem, in coherentiam, siue in coniungibilitatem prædicatorum, de quibus quæstio est, non tollit possibile, quare circa hæc nullum locum habent coniecturæ, paruum Authorum catalogus, qui solum mouent ad credendum prudenter: opinionis, seu contingentis veritatis, qualis opinatiua conclusio est, principia prima, seu dignitates utramque partem probabilem relinquunt.

SECT. I.

Proponitur sententia negans, & probatur suis argumentis.

*Negritina pars.
D. Thom.
Caietanus
Nazarius
Borgomen.
Herbeus.*

2. P Rima sententia valde celebris in Schola Thomistica, quam etiam tenuit, & probauit Sanctus Doctor præcipue 1. p. q. 75. art. 7. & de spiritalibus creaturis art. 8. dicit: implicare contradictionem dari plures Angelos sub eadem specie infima. Pro ea referuntur Caietanus, Nazarius, Petrus Borgomensis, Herbeus, Egidius, Granadus, & alij. Fundamenta istius doctrinæ sunt: primum desumptum ex identitate differentie specificæ, & indiuidualis, sub hac forma. Si differentia una sit specifica, & indiuidualis sine distinctione adhuc virtuali implicat multiplicatio indiuiduorum non multiplicata eadem specie. Sed in spiritali creatura utraque differentia una, & eadem est sine distinctione adhuc virtuali. Ergo implicat multiplicatio indiuiduorum

sub specie una. Consequentia est legitima. Maior extremis patet: minor autem probatur sic. Forma simplex, & subsistens per se absque dependentia à materia, in qua recipiatur, habet eo ipso quod est, unde indiuiduetur. Sed Angelus, siue spiritalis creatura est forma simplex, per se subsistens, & independens ab omni materia. Ergo eo ipso quod est, indiuiduetur; & consequenter nullo modo distinguitur in simplicibus formis, quæ neutiquam dependent à materia, quod est, & quod quid est. Ergo implicat multiplicatio unum sine alio. Consecutio ista legitime procedit, & solz maior indiget probatione. Probatur autem sic. Inde habet res, quod sit hæc, unde habet, quod in subiecto non sit, neque de subiecto dicatur ut patet in composito ex materia, & forma: sed Angelus ratione ea, quæ est forma simplex completa, & irreceptibilis in materia, habet, quod in subiecto non sit, neque de subiecto dicatur: ergo ex eodem capite habet, quod sit hic. Ergo à forma summitur indiuiduatio, quod est impossibile.

1. Ratio

3. Secundum fundamentum huius doctrinæ tale est. Angelus est forma simplex omnino irreceptibilis in materia: ergo implicat in eo unitatem, & distinctionem non oriri physicè, ut à prima radice, à forma: ac per consequens dari in ipso unitatem, & distinctionem pure indiuidualem. Primum antecedens constat in omni sententia pausibili. Prima consequentia supponitur legitima, & certa eius doctrina ab ijs, qui affirmant indiuiduationem sumi à materia tantum, quia pro minori tacetur hæc propositio: unitas, & distinctio formæ sumitur à materia: vel hæc: unitas sumitur à forma, & distinctio à materia. Probant autem consequens illatum sic: nam unitas, & distinctio proveniens à forma physicè, ut à radice prima, essentialiter petit, quod sit unitas, & distinctio specifica, & non pure indiuidualis. Est namque distinctio formalis, seu specifica, quæ provenit à forma, non vero materialis, quæ à materia ducit originem; neque alterius generis est cum inter prædicta non detur medium, quare nullatenus potest componi cum unitate formali physica multiplicatio eiusdem formæ simplicis, & adæquate subsistentis in indiuiduis sine aliquo superaddito, quod materia sit.

Ratio 2.

4. Multa præter hæc apponuntur.

Ergo

fuit ab Scriptoribus confirmationes sue conclusionis: impugnationesque, & earum solutiones, ut in certamine disputationis pateat veritas, & palmam consequatur, quas longum foret recensere. Sunt autem bene nota omnibus non solum Magistris, sed etiam Scholaribus, quare sine prauiudicio possunt omitti nunc, tractanda in Metaphysicis in quaestione de individuationis principio: unde huius nostri difficultatis resolutio vnicuique pondet, de quo *quaest. sequenti sect. 2.* agendum est. Placet tamen sequenti argumento, hucusque incognito, comprobare Thomisticam sententiam in hunc modum.

5. Ponere naturam spirituales multiplicari numero est asserere unam realem naturam finitam sine sui diuisione terminari pluribus subsistentiis adaequatis, quod est impossibile, & fidei contrarium. Assumptum sic probatur. Nam personae illae spiritualis naturae differunt solum ratione singularitatis, & quatenus distinguuntur, ut terminantes naturam unius propriae speciei, & conveniunt in ratione naturae, ita ut sit una, eademque natura omnium. Tunc sic argumentor: vel conveniunt in statu reali, vel non. Si primum habeo intentum, nempe quod eadem essentia realis, realiter una, sit in personis diversis tantum secundum terminationem. Si secundum iterum rogo: vel status, in quo conveniunt, est intellectualis, vel abstractior, quam intelligibilis. Si dicatur primum: ergo vel conveniunt in statu reali spirituali, vel Angeli substantia existit in gradu inferiori, quam intellectualis: qui necessario erit status imaginarius, aut sensibilis; quorum neuter abstrahit a corpore, & ipsius obscuritate: & consequenter Angeli non erunt omnino spirituales. Si ille status, in quo conveniunt, est abstractior: ergo Angeli non omnino abstracti. Vel iterum, ergo si species illa, in qua conveniunt, ponetur in re, non posset multiplicari numero. Haec autem foret Angelica natura. Ergo vel natura Angelica non est in re immunis a materiali principio; vel non admittit pluralitatem individuorum sine unitate, & identitate reali naturae, quorum utrumque absurdum est. Ergo repugnat pluralitas numerica sub una specie atomi in substantiis

spiritualibus.

(???)

Dr. Mayorga.

SECT. II.

Sententia affirmans eligatur, & probetur communibus argumentis.

6. Dicendum tamen est non implicari contradictionem in eo, quod detur multitudo individuorum sub unaquaque specie Angelica. Quam sententiam tenet Suarez *Lib. 1. de Angelis cap. 13.* ubi pro ea refert Scotum, Durandum, Gabrielem, Marsilium, Bonaventuram, Richardum, Argentinum, Albertum, Egidium, & Henricum: & ex Thomistis Capreolum, Ferrarionem, Bañez, Zumel, Ripa, & de muniplem D. Thom. in opusculo 16. §. ultimo. Restat autem, dicentem contra Averroem: *Valde ruditer argumentatur ad ostendendum, quod Deus facere non posset quod sunt multi intellectus eiusdem speciei, credentes hoc implicare contradictionem.*

7. Probatur nostra conclusio etiam, ex tribus articulis à Theologis Parisiensibus una cum Episcopo definitis in hunc modum: *Dicere, quod quia intelligentiae non habent materiam, Deus non potest plures eiusdem speciei facere, error.* Secundus articulus est: *Dicere, quod Deus non potest multiplicare individua sub una specie sine materia error.* Tertius est: *Quod formae non recipiant diuisionem nisi secundum materiam, error.* Lucius autem III. in c. *Ad abolendam, de haereticis*, statuit puniendos esse eos, qui affirmaverint aliquid damnatum à Sede Apostolica, vel ab Episcopo Diocesano cum Clericorum Concilio. Ex qua definitione, etiam si postea reuocata fuerit ab Stephano Episcopo Parisiensi anno 1323. propter venerandam auctoritatem D. Thomae: & Salmaticenses super 1. part. tract. 7. disp. 1. dub. 7. §. 5. n. 99. in fine finis articulos dictos interpretentur de Anima hominis (quae nunquam in Scriptura, aut Patribus intelligentia appellatur): Tamen infertur male audisse aliquando inter Catholicos viros, damnatumque fuisse; dicere intelligentias non posse multiplicari à Deo sub una specie, quia immateriales sunt. Quid autem intelligentiae sint ex D. Dionysio cognosci potest, & nos superius diximus eiusdem auctoritate *quaest. 1. & 2. D. Augustinus etiam secundum hanc doctrinam locutus est, dū lib. 3. de libero arb. cap. 12. ait: quod si Deus*

Suarez.

Scotus.

Durandus.

Gabriel.

& alij.

D. Thom.

Lucius.

Salmatic.

Dionysius.

August.

E

Deus

*Deus annihilare omnes Angelos, possit si-
ne dubio creare multo plures eiusdem spe-
ciei, & ordinis. Vbi per speciem neuti-
quam intelligitur subalterna, vt contra-
rij interpretantur.*

Ratio 1.

8 Rationes adducte ab Authoribus
hæ sunt. Prima: potest Deus perficere na-
turam Gabrielis, v. g. ita vt recipiat ma-
iorem perfectionem, etiam substantia-
lem. Sicut potest augere lumen solis,
etiam si nunc sit perfectus in gradu suo.
Ergo potest similiter naturam specificam
Gabrielis ponere in diuersis individuis,
quia in nullo inuoluitur contradictio.

Ratio 2.

Secunda: quia licet de facto anima ratio-
nalis creetur, & multiplicetur intra eā-
dem speciem, non apparet contradictio,
propter quam non possit Deus facere
tot, & tales animas extra corpus, quot,
& quales facit in corpore. Operatio nā-
que Dei nullatenus à corpore dependet.
Ergo multo melius potest multiplicare
vnā speciem Angelicam producendo
plura individua inter se indepēdētia in
fieri, & esse; quin obstat immaterialitas
spirituum.

Ratio 3.

Tertia ratione arguit Duran-
dus sic: Omnis natura, quæ producitur
ab agente actione iterabili, potest mul-
tiplicari secundum numerum. Sed natura
Gabrielis v. g. producta est à Deo actio-
ne iterabili: ergo potest multiplicari in
individuis. Maior ex se constat. Minore
probat: quia omnis actio, quæ potest in-
terrompi potest iterari, præcipue si tota,
& totaliter pendeat à principio libero,
quod pro voluntate sua valet agere, &
cesare semel, pluries, & quoties placue-
rit. Sed productio Gabrielis v. g. est hu-
iusmodi. Ergo iterabilis. Non ergo im-
plicat multiplicatio individuum sub
qualibet specie Angelica.

**Responsio
Thomista-
rum.**

9 Huic tertiæ rationi, quæ robusti-
or est, respondent quidam Thomistæ:
quod Gabriel, v. g. solum est producibi-
lis per actionem Diuinā, quæ non est ite-
rabilis ita, vt productio prima distingua-
tur à secunda, nec habet præteritum, aut
futurum, sed semper manet. Et ideo ne-
que potest annihilari, nec reproduci, nec
multiplicari natura Gabrielis. Et hoc
probat supponentes, quod omnis actio
Diuinā est formaliter immanens, præci-
pue quæ terminum habet spirituale. Sed
ista solutio nulla est, quia falso fititur fu-
damento. Passum nāque est actiones Dei
ad extra, quæ etiam secundū D. Thomā
recipiuntur in ijs, quæ sunt, sint imma-

nentes; alias creaturæ intra Deum manē-
rent. Nec obest distinctio per formaliter
immanentes, & virtualiter transcendentes ad
extra. Nam productio Gabrielis talis est
non secundum quod immanet, sed secun-
dum quod transit ad extra. Ergo non re-
petita, nec multiplicata actione Dei, se-
cundum quod immanet, valet repeti, &
multiplicari, & interrumpi secundū pro-
gressum ad extra. Quod idem est, ac dice-
re: Deus sine sui mutatione facit ad ex-
tra omnia, quæ vult, & quomodocum-
que vult.

10 Quamvis autē rationes istæ, præ-
cipue tertiā, quæ non argumentatur ab
exemplo, aut simili, sed quasi à priori, mag-
ni momenti sint, & acutæ; tamen nulla
probatio possit, præter istam: *Est, er-
go non implicat*, potest ostendere non im-
plicationem contradictionis. Argumen-
ta vero negatiua, quæ efficacissima sunt
in hac, & similibus questionibus, omni-
no constitunt in responsione, & solutione
fundamentorum, ex quibus repugnantia
probari intenditur. Quæ propter duo no-
bis faciēda restant. Primum: stabilire
principium individuationis non esse ma-
teriā primā adhuc signatam, etiam in
materialibus substantijs, quod aptius
questionē sequenti trademus. Et postre-
mo dissolvere argumenta supra posita
contra nostram conclusionē. Quod nunc
præstandum est.

SECT. III.

Soluntur argumenta contraria.

11 DVobus modis possumus enervare
oppositos discursus, qui vnice fun-
dantur in eo, quod materia corporalis
est principium individuationis, & distinc-
tionis numeralis. Primo quidē negando
fundamentum istud, & omne subsumptū
ab eo dependens, aut conexum cum illo;
iuxta quem modum postea singulis argu-
mentis proprias dabimus solutiones. Al-
ter modus est, concedendo gratis, quod
de facto, & iuxta communem prouiden-
tiam materia signata quantitate, aut si-
ne signatura est vnice principium indivi-
duationis, & distinctionis numeralis; ne-
gando tamen implicari contradictio-
nem in eo, quod nihil aliud præter ma-
teriam possit esse individuationis prin-
cipium. Quia, & si de facto, & ex sup-
positione huius prouidentie ita sit, ut

**Excludi-
tura**

ordinatum, non inde probari potest absolute implicare. Sequeretur enim quod Deus non potest nisi ea, quæ facit: & omnino tolluntur possibilia; quod est absurdum. Semel autem dato quod non implicat aliud, & aliud principium individuationis distinctum a materia, cuius contrarium improbable est, non implicabit multitudo Angelorum sub vna specie in sima, tam ex eis, quæ factæ sunt; quam ex possibilibus.

*Ad i. res.
pondetur.*

12 Ad primum itaque argumentum dicendum venit procedere ex æquocatione confundente statum realem, & intentionalem, & etiam *esse* cum essentia immaterialium substantiarum, quæ non possunt non esse distincta in creaturis, præcipue secundum scholam distinguuntur essentiam ab existentia. De eodem namque dicitur possibile, futurum, fit, est, conseruatur, & durat: id est de essentia, de qualitate; & de eo, quod quid est. Quare id est, quod quid est, & quod est, solumque differunt statu, quia quod erat possibile, est. Hic autem est status realis, in quo non fit processus per abstractionem à particularibus ad vniuersalia logice ascendendo ab entibus perfectis vsque ad puram carentiam, siue ad non essens: contratio modo, ac natura, quæ procedit à non ente physico, siue pura potentia ad vniuersale physicum, quod omnem priorem perfectionem continet, & perficit; quod in corruptibilibus est homo. Quod autem differentia specifica, & individualis (sumpto *individuali* pro actu constituyente individuum) non distinguantur, in nulla creatura potest contingere, quia implicat creatura, quæ sit actus purus. Hoc vero non arguit materiam corporalem, licet necessario inferat possibilitatem essendi præcessisse actuale *esse*. Quod autem pura potentia hæc præcedat in subiecto, vel intra nihil per accidens est ad fieri, & ad esse: quavis ad generari per se requiratur quod præcedat in subiecto: & sine subiecto ad creationem. Individuatio namque est productio vniuscuiusque secundum quod essentiam specificam, siue rationem communem pluribus, determinat ad hoc esse: individualitas vero est actus, seu *esse* essentia cum eodem respectu. Idem enim actus essentis dicitur *esse* contra non *esse*: dicitur existentia, & ea, quæ existentiam denominant; & etiã est individui actus secundum rationem. Quare in ijs, quæ sunt, multiplicata ac-

tione multiplicantur individua sine ulla resistantia ex parte termini. Multiplicatio autem circa creabilia solum pendet ex voluntate Dei. Hæc clariora fient questione sequenti.

13 Secundi argumenti solutio per hæc patet. Nam solum potentiam essendi præsupponi necesse est ad individuationem; quod vero sit in rebus solum requiritur ad individuationem generabilium. Si non repugnantiam priuatiam, quæ præcedit omne fieri, volueris appellare materiam, etiam quando est purum nihil, improprie loqueris, sed poteris defendere implicare individuum, quoties non præsupponitur materia. Sed ex his non probatur, quod materia quouis modo accepta sit principium individuationis, quamvis quodam modo dici posset receptivum, aut passivum illius, improprie tamen, quia essentia, quæ sit individuum, recipit individuationem; non vero priuatio actionis, & fieri, quæ extinguitur eo ipso quod essentia sit. Quapropter quod Angelus sit forma irreceptibilis in materia (nunc demus receptibiles formas, quod late impugnauimus supra,) vel non, solum probat, quod sit creatus, vel genitus; non vero quod nequeat multiplicari per diuersas actiones pro voluntate Dei. Principium autem individuationis finale est complementum, & perfectio vniuersi, causale est efficiens, formale autem nullum est, quia forma non datur forma, neque actionis actio, neque processus in infinitum. Falsum item est quod vnitatis & differentia specifica proueniat à forma, & genus à materia, quia gradus isti sumuntur à natura secundum quod vna ratio principij communis est pluribus, alia vero perfectior, & continens realiter communia in paucioribus reperitur, quod patet in homine; qui non est animal ex eo, quod materia constat, alius quodvis materiale esset animal, neque est rationale, quia aliqua pars ipsius est rationalis, sed de toto homine dicitur animal rationale, quia forma, & actus ipsius est anima rationalis: à quo, ut composito procedunt opera communia brutis, & propria hominis, hoc est rationalia, quæ sicut propriè humana, vere composita sunt ex corpore, & spiritu: incorporea namque, & immateriales operationes exstant supra hominis naturam.

*Ad 2. dicen-
dum.*

Ad 1. r. s. pondetur.

24 Neque tertia ratio aliquid probat, imò potius supponit falsum, nempe quod unitas entium rationis scilicet speciei, sit aliquid reale, & extra causas; alias nunquam potest inferri, quod à parte rei natura eadem terminetur pluribus subsistentiis. Contrariū autem est verū, nempe quod identitas naturæ in pluribus indiuiduis existentis nō est indistinctio realis, sed formalis, intentionalis, aut per rationem. Fundamentum autē æquiuocationis est; quod substantia Angeli est intellectus in actu creatus; unde supponit argumentum quod unitas per intellectum, vt communiter dicimus, est unitas realis intellectus naturalis naturæ: quare sicut illa compatitur pluralitatem indiuiduorum permanens in se vna, vt in homine pater, infert non posse dari plura indiuidua naturæ intellectus naturalis, quin vna realis natura terminetur pluribus subsistentiis, quod in creaturis dici aequit.

15 Præter istas solutiones, quæ ex cōsequentiā nostræ doctrinæ enervāt argumenta contraria, liberum manet vnicuique ingenio vt responsione probabili iuxta communes sententiās de principio indiuiduationis, & Angelicæ substantiæ constitutione. Caveat tamen ne inconsequentia redargatur, dum in publicis concertationibus integri tractatus conclusiones ponuntur propugnandæ. Quia contingit solutionē vnius doctrinæ præstitam argumento alicui esse contrariam alteri positioni.

QVÆST. IX.

An repugnet multitudo indiuiduorum in Angelis iuxta communem providentiam?

1 Ostendimus nullam involvi implicationem in multitudine indiuiduali creaturæ immaterialis, & consequenter, quod est absolute possibilis. Nunc autem restat examinare: An etiam supposita præsentī providentiæ, & ordine rerum possint multiplicari indiuidua immaterialia sub quavis specie infima? Alij dicunt de potentia ordinaria: & non pauci dubitant circa distinctionem præcedentis quæstionis à præsentī, non attingentes penitus id, in quo differunt potentia absoluta, & ordinaria (nonnulli dicunt ordinariā, vt ostendant nescire re, de qua

agunt), nempe quod potentia absoluta excludit omnem suppositionem: ordinaria vero supponit decretum huius creationis, & gubernationis vniuersi huius. Non enim fecit Deus, vel facere statuit omnia, quæ potest, sed quæ placuit.

SECT. I.

Repugnare indiuidua multa quid dicunt, & eorum rationes.

2 Quotquot materiam principium indiuiduationis affirmant: siue signatam quantitate, quocumque modo signatur, eam accipiant, coacti sunt relegare indiuiduorum numerum à creaturis immaterialibus, quales sunt Angeli, non solum de facto, sed etiam de potentia ordinaria. Hæc sententiā communis est inter Thomistas, quam ex D. Thoma pluribus in locis didicisse affirmant, & eam fuisse de mente Aristotelis, testimonijs quibusdam probant. Sed de his postea tractabimus.

3 Prædictam repugnantiam probant Salmanticensis tom. 2. super. 1. p. disp. 1. dub. 6. §. 1. hoc argumento. In Angelis repugnat naturæ speciei atomæ diuidi in indiuidua: ergo saltem per respectum ad legem Dei ordinariam non possunt Angeli solo numero multiplicari. Antecedens probatur: quia natura speciei atomæ in Angelis est forma irreceptibilis in materia: forma autem irreceptibilis in materia repugnat diuidi in plura indiuidua. Ergo natura speciei atomæ immaterialis repugnat diuidi in plura indiuidua. Minorem probant exemplo albedinis, quæ si esset à subiecto separata, vt nullo modo ad illud habitudinem importaret, repugnet vt sic diuidi indiuidualiter.

4 Confirmant hanc doctrinam. Primo quia indiuidua eiusdem speciei conueniunt in essentia specifica, ita vt integra essentia reperiatur in vnoquoque, & solum differant in solis modis substantialibus habendi illam. Sed quando natura specifica est per se subsistens, & omnino independens à materia repugnat diuersitas modorum habendi illam: ergo pluralitas, & distinctio indiuidualis. Secundo: quia esse per se subsistens nō potest esse nisi vnum tantū numero, quia est omnino irreceptum: unde, & natura diuina, quæ

Repugnare multitudinem indiuiduorum tenent.

Thomistæ.

Salmanticensis. Ratio eius.

Confirmatur.

Titulus quæst. explicatur.

SECT. I. Multa indiuidua repugnare probatur.

65

quæ est sua existentia per se subsistens, nõ potest multiplicari. Ergo forma Angelica, quæ est per se subsistens, & irreceptibilis nõ potest multiplicari. Vnde quod libet indiuiduum Angelicæ naturæ, habet essentiam suæ speciei infinitè ex parte modi habendi, ita vt non sit dabilis alius modus habendi naturæ præter ipsum. Tertio: quia vbi non distinguitur quod quid ab eo, cuius est, non est aliud vnitas, aut distinctio specifica ab vnitate, & distinctione numerica; sed in forma simplici per se subsistenti, & omni modo independenti à materia nõ distinguitur res ab eius essentia: ergo neque vnitas specifica, & numerica. Quapropter sicut vnitati numerice repugnat diuidi in plura indiuidua; sic repugnabit multiplicatio indiuidualis, saltem secundum ordinem rerum, naturæ specificæ simplici, & spiritali.

Obiectio.]

5 Si autem obijcias: Hæc vniuersaliter loquendo esse falsa; quia non verificantur de forma simplici, & immateriali finita, & limitata; cui sicut conuenit propter suam limitationem contrahere naturam genericam suæ specificæ differentia, non repugnabit pluralitas modorum participationis sui: quare neque multiplicationem indiuidualem excludit de potentia ordinaria. Respondent: diuersam esse rationem vtriusque. Nam differentia specificæ potest in Angelo assignari sufficiens radix, seu fundamentum suæ limitationis, nimirum propria essentia actualis eiusdem Angelis, seu actualitas ipsius. At vero respectu diuersorum modorum repugnat simile fundamentum, sicut materia, quæ vnicum fundamentum est diuersitatum modi numeralis substantiæ.

Obiectio
alia ex D.
Thoma.

6 Si obijcias secundo contra sententiam istam verba D. Thom. q. vnica. *De spirit. creat. art. 8. ad 4.* quibus manifeste docet Angelicas species multiplicari posse, secus vnumquodque indiuiduum. Quæ talia sunt: *Natura huius Angelis non prohibetur esse in multis ex hoc, quod pertinet ad rationem speciei: sed ex eo, quod pertinet ad rationem indiuidui.* Respondent: D. Thomam solum ostendere originem, ob quam natura in multiplicabilis per indiuidua talis sit, quæ dicit esse vnitate indiuiduale, non naturæ specificam, quæ vt talis multiplicari potest: & si nãque vnitas specifica, & indiuidualis in Angelo non distinguantur, tamen non posse multiplicari numerice prouenire.

Dr. Mayorga.

nit ab vnitate quatenus indiuidualis est, non prout specifica.

7 Hæc, & similia argumenta, confirmationes, solutionesque obiectionum, quas ad maiorem explicationem propriæ doctrinæ Scriptores proponunt, adducuntur ad probandum repugnare non solum secundum præsentem prouidentiam, sed absolutè multitudinem indiuiduorum sub vnaquaque specie Angelicæ naturæ. Quæ, si robur habent, vnice desumuntur ex eo, quod materia sit principium indiuiduationis, vt aiunt, & distinctionis numeralis. Quam disputatorem prætermittere non oportet, quando nullibi aliàs mentem nostram in hac materia exposuimus, & aliqua expositio necessaria est ad intelligentiam terminorum. Interim notare placet: quod Thomistica doctrina, quæ Angelos immaterialia indiuidua esse docet, & posse multiplicare negat, non ponit materiam principium indiuiduationis, sed multitudinis numeralis. Quare in hac sententia aliud est indiuiduum, aliud vnum numero; quorum prius non pender à posteriori, secus e contrario. Nam vnum numero supponit indiuiduum, & addit separationem ab alijs, contrariam continuo.

Notatio.]

SECT. II.

De principio indiuiduationis, & numeralis multitudinis quæstio examinatur accuratissime.

8 Quid sit indiuiduum cõtrouersum est & mine Dialecticæ, quare notum omnibus iuxta cõmunes opiniones: neque multum interest, hoc, vel illo modo doceatur, ad præsentem quæstionem; quando de indiuiduo agitur ex stabilitate, saltem in animo, circa principium indiuiduationis, sicque à posteriori, vel in ordine ad finem; quare nunc quid sit indiuiduum silens, opiniones reseramus circa indiuiduationis principium, postea de vtroque sermone facturum iuxta propriam sententiã.

9 Est celebris doctrina D. Thom. 1. p. q. 3. ar. 1. ad 3. & q. 50. art. 4. & 3. p. q. 77. art. 2. & in 4. dist. 13. q. 1. art. 1. quæstiuncula 2. & opusc. 29. de ente, & essentia c. 2. & alibi affirmans principium indiuiduationis esse materiam signatam. Quam Caietanum late disputat, & defecit supra opusculo citato: tenetque

Materia
est principium
indiuiduationis.
D. Thom.
Caietanus

66 De Angel. L. i. Quest. 9. De multitudine numerica.

Capresius
Ferrar.

ea Capresius in 2. dist. 3. Senc 7. Metaph. q. 33. & 34. Ferrar. 1. contra Gent. cap. 21. Estque communis inter Thomistas, licet in explicanda signatura materie non parum differant inter se. Hanc fuisse Aristotelis sententiam communiter est persuasum, quia pluribus in locis distinctionem, & identitatem numericam materie primae tribuere videtur, Sic lib. 5. Metaph. cap. 5. text. 42. dicit: *Est unum numero, quorum est materia una, & lib. 7. c. 8. text. 28. ait, formam in his carnibus, atque ossibus esse Socratem, & Calliam, & cap. 10. text. 25. ait: Singulare est ultima materia Socratis est.* Vnde de lib. 12. cap. 8. text. 49. concludit. *Primum motorem non posse esse nisi unum numero, quia ex parte materie est, & lib. 1. de celo cap. 9. probat: non posse esse alium mundum, quia hic mundus totam materiam rerum naturalium complectitur.* Ex quibus testimoniis apparet hanc fuisse Aristotelis sententiam. Propter quod scilicet ista individui constitutionem, & numericam distinctionem excludit ab omni substantia immateriali.

1. Ratio
ab auctori
tate.

Ratio 2.

Ratio 3.

10 Argumentorum pro hac sententia primum, & precipuum sumitur ex autoritate Aristotelis in hunc modum. Materia est principium multiplicationis, & distinctionis individuum intra eandem speciem iuxta Philosophum: sed illud est principium individuationis, quod est principium distinctionis numericæ: ergo materia est individuationis principium. Secundum tale est: illud est individuum, quod est incommunicabile inferioribus similibus: sed materia est prima radix, & fundamentum istius incommunicabilitatis: ergo materia est principium, & radix individuationis. Cetera constant; minor probatur. Quia forma, cum sit actus, de se communicabilis est, materia vero, cum sit pura potentia, de se est incommunicabilis. Forma autem tunc limitatur, & determinatur, quando ad hanc coartatur materia. Quare ex determinatione materie reditur incommunicabilis forma, & oritur individuum. Tertium formatur sic. Individuum est primum subiectum in Prædicabili coordinatione; quia de illo omnia prædicantur, quæ superiora sunt, ipsum autem non prædicatur de alijs: ergo primum principium, & fundamentum individui, ut sic, debet esse illud, quod est primum subiectum in linea physica, & reali, quod est

materia prima; & huius individui materia hæc. Ergo præter materiam nullum est individuationis fundamentum.

11 Defensores istius sententiae diversas aggrediuntur vias, ut exponant signaturam materie primæ, ratione cuius individuationis principium sit: omnes tamen respiciunt quantitatem, tanquam materiam, & quietem peregrinationum suarum. Dicunt quidam materiam signatam nihil aliud esse, quam materiam cum quantitate, sive quantitate abstracta. Quibus tenet D. Th. q. 2. de verit. art. 6. ad 1. dicens: *Materia signatam naturalem esse materiam, & in determinatione harum, vel illarum dimensionum.* & q. 16. de Malo art. 1. ad 18. dicens: *Materiam dimensionibus subiectam esse principium distinctionis numeralis in his, in quibus inveniuntur multa individua unius speciei.* Et favere videtur Aristoteles 3. Metaph. c. 3. text. 11. Vbi distinctionem specificam censet fieri per formam, numericam vero per quantitatem: & lib. 10. c. 3. t. 2. 4. ubi tantum ponit divisionis modos per formam, & per quantitatem: & lib. 5. Metaph. c. 13. quantitati tribuit, quod sit principium divisionis, unde quantum esse, ait, quod dividi potest in ea, quorum unum quodque hoc aliquid natum est esse, & 3. Physic. 7. text. 68. ubi dicit: numerum nasci ex divisione continui quantitatis.

12 Quidam autem inquirunt materiam signatam quantitate non includere quantitatem ipsam intrinsicè, sed ut terminum habitudinis materie ad ipsam. Est namque materia capax naturæ suæ quantitatis, per hoc tamen non potest esse adæquatum principium individuationis, quia sic est indifferens ad quancunque quantitatem. Per actionem vero agentis præstam ad generationem determinatur ad hanc quantitatem, potius quam ad illam, & in hoc statu materia est principium individuationis, & distinctionis numeralis. Ita explicat Caietanus signatam materiam de ente, & essentia cap. 2. quest. 5. Amplectitur Iacellus, 5. Metaph. q. 15. & antiquior Egidius quodlib. 1. q. 5. art. 1. Caietanus autem aliter sentire videtur 1. p. q. 29. art. 1. dicit namque principium individuationis non esse materiam, ut in potentia ad hanc quantitatem, sed ut præstabilem quantitatem hanc, seu ut fundamentum radicale huius quantitatis. Alij præterea dicunt materiam ultimo dispositam ad hanc formam

Materia
cum quan-
titate est
materia
signata.

D. Thom.

Aristot.

Materia
per ordinem
ad quanti-
tatem est
signata.

Caietanus
Iacellus
Egidius.

nam

ma potius, quam ad aliam esse principium indiuiduationis, ultimo autem disposita materia dicit quantitatem talibus quantitatibus affectam.

Principia huius assertionis insinuantur.

13 Hæc sententia, eiusque expositiones nullum de nouo afferunt argumentum ad sui probationem præter supra posita. Posteriores namque non videntur in diuersas exponendi materiam signatam opiniones aliqua moti ratione positiua, sed fugientes contraria tela dispersi sunt: quod est maximum argumentum non firmæ veritatis. Hæc enim diuisionem excludit, & quo clarior, splendidioreque fuerit, magis in se vna, ad maiorem unitatem conducit, quos illustrat. Doctrina autem ista in Scholis acriter impugnatur, & defenditur, semper vero tam argumenta, quam solutiones procedunt supponentes quantitatem physicam esse entitatem realem, seu ens reale accidentale, quod inest & recipitur in subiecto, quod est celebre assertum ab heri, & nudius tertius. Supponunt item substantias pure materiales compositas esse in genere substantiæ ex parte, & parte substantialibus. Quæ propter à communibus argumentis, & solutionibus superlegendum est, donec Metaphysicæ disputare contingat; præcipue tum omnia videri possint apud Modernos. Contra hanc conclusionem etiam militant argumenta supra data quæst. 2. ad probandum substantiam pure materialem non esse compositam in ratione substantiæ. Et quæ probauerint quantitatem non esse entitatem realem, quæ inest, & recipiatur in substantia tanquam in subiecto, quæ suo loco Deo fauente dabimus.

Secunda sententia, Auerroes. Auicenas. Zimara. Sebast. Ep. Durand. Arist.

14 Formam substantialem esse principium indiuiduationis sententia fuit Auerrois. 1. de anima cap. 7. & lib. 2. in principio, & com. 7. 8. 9. & 60. & 3. Phys. com. 60. & lib. 4. com. 38. citatur quoque Auicenas. 5. natural. p. 1. dicens formam dare subiecto unitatem numericam. Tenet Zimara Teorem. 97. & Sebast. Episcop. Oxom. 2. de Anima cap. 1. Tribuitur etiam Durando in 2. dist. 3. q. 2. Faut huic Doctrinæ Aristoteles. 2. de anima cap. 1. dum ait formam esse, quæ constituit hoc aliquid, unde sic formatur argumentum hoc aliquid est indiuiduum substantia, sed forma constituit hoc aliquid: ergo constituit substantiam indiuiduam. Consequentia est legitima. Maior sola indiget probatione. Probatur autem

Dr. Mayorga,

sic: Hoc aliquid est hoc in genere substantiæ: sed hoc in genere substantiæ est indiuiduum: ergo hoc aliquid est indiuiduum substantiæ. Est ergo forma principium indiuiduationis.

15 Secundo probatur hæc doctrina in hunc modum. Idem est principium unitatis, & entitatis, quod docet D. Th. quæst. unica de Anima art. 1. ad 2. dicens unum quodque secundum idem habere esse, & indiuiduationem. Sed vna quæque res proprie habet esse à forma, ergo & unitatem indiuidualem. Maior constat: quia unitas est passio consequens entitatem, & non addit illi nisi negationem: ergo non potest habere aliud principium positium, & reale, nisi quod est principium ipsius entitatis. Et confirmatur: quia materiam indiuiduari nihil est aliud, quam puram potentiam fieri, aut esse hanc potentiam, hoc autem fit per aliquam formam: ergo etiam materia indiuiduatur, & fit incommunicabilis pluribus per formam. Maior videtur certa: minor autem probatur, quia potentia ut sic non contrahitur ad potentiam hanc per additionem potentie: ergo per aliquid, quod sit actus, & forma, ergo materia fit hæc materia per formam: ergo forma est principium indiuiduationis.

Refferunt Scotus in 2. dist. 3. & Socinas 7. Metaph. q. 32. sententiam aientem existentiam rei singularis esse principium indiuiduationis, quam indicat Henricus quodli. 2. q. 8. eamque illi tribuit, & in eam inclinat Cartusianus in 2. dist. 3. Fonseca autem, lib. 5. cap. 6 quæst. 2. sect. 2. citat Henricum quodli. 5. q. 8. negat indiuiduationem fieri per existentiam, aut per aliquid intrinsecum, sed per solū agens. Authores tamen huius sententiæ non refert Scotus, nec Socinas. Henricus itaque, cuius solius secundum memoriam hæc opinio est, concedit manifeste indiuiduum non posse constitui tale per aliquid extrinsecum, quale est agens, dicitque id, per quod indiuiduum habet esse hoc, esse rationem, seu dispositionem suppositi, quare existentiam, vel substantiam facit indiuiduationis principium.

16 Sententiam hanc examinat Suárez in Metaph. disp. 5. sect. 5. accurate sicut, & omnia alia, secundum proprias, & communes doctrinas, quæ existentiam supponunt esse aliquid productum per actionem agentis, siue distinctum, siue non distinctum ab essentia producta. Et

Ratio 2. D. Thom.

Confirmo

Scotus. Socinas. Henr. Cartusian. Fonseca.

Fundamentum huius sententiæ occultum.

quidem

quidem si assertio ista procedat iuxta opinionem, quæ realiter non distinguit existentiam ab essentia, coincidit, ait, cū ea, quæ affirmat vnam quamque rem propria entitate indiuiduari, quam ipse sequitur, & late probat discurrendo per singula. Solum reprehendit, quod obscuris terminis loquatur. Iuxta aliam opinionem de existentia distinctione ab essentia, prædictum assertum non leuiter impugnat, siue loquatur de existentia, siue de substantia. Cum tamen desit noticia istius resolutionis, nempe quod essentia ab essentia, seu prædicatis quidditatis non est aliquid productum per actionem, sicut nec actio prout in se habet, & quod est actus essendi, seu entis, & essentis, tam intrinsecè pertinet ad ens, sicut actus entitatis, non autem est ens sicut fictio est actus transiens fieris, intrinsecè constitutus fieris, à quo distinguitur; cum, inquam, hæc noticia desit, quam partim supra agentes de existentia Angelorum, tradidimus, amplius deinceps trademus: non potuit doctrina Hærici ad examen adæquatum deduci. Sed de his postea agendum erit.

Tertia opinio.

*Suarez.
Aureol.
Duran.
Fonseca.*

17 Vltima sententia dicit omnem substantiam singularem se ipsa, seu per entitatem suam esse singularem, neque alio indigere indiuiduationis principio præter suam entitatem, vel præter principia intrinseca, quibus eius entitas constat. Quem dicendi modum refert, & amplectitur Suarez *disp. 5. citata sect. 6.* & singillatim de singulis rebus exponit, & probat. Eam tenuisse dicit Aureolum *apud Caspereum in 2. dist. 3. q. 2.* & ipse, ait, eam tenet Durandus *in 2. dist. 3. q. 2.* Eam vero referens Fonseca *5. Metaph. cap. 6. q. 3. dicit sect. 2.* esse omnium implicatissimam, & quod si ad verum sensum reducatur, questionem insolutam relinquit. Explicat, ut sensum ipsius patefacit P. Suarez *loco citato num. 1.* in hunc modum. Fundamentum unitatis non potest reuera ab ipsa entitate distingui. Vnde sicut unitas indiuidua pro formali non potest addere aliquid positium reale supra entitatem indiuiduam, quia quoad hoc eadem ratio est de illa, ac de quacunque unitate: ita fundamentum positium huius unitatis quoad negationem, quam dicit, nihil positium addere potest, physice loquendo, illi entitati, quæ vna, & indiuidua denominatur: ergo illa entitas per se ipsam est fundamentum huius negatio-

Explicatio illius.

nis: & hoc sensu, inquit Suarez, dicitur ab illa opinione se ipsa esse principium indiuiduationis. Non negat hæc opinio in illa indiuidua entitate posse ratione distingui naturam communem ab entitate singulari, & hoc modo indiuiduum addere supra speciem aliquid ratione distinctum, quod secundum Metaphysicam considerationem habet rationem differentie indiuidualis. Sed tamen addit hæc opinio (quod proprie ad præsentem attinet questionem) illam differentiam indiuidualem non habere in substantia indiuidua speciale aliquod principium, vel fundamentum, quod sit in re distinctum ab eius entitate: & in hoc sensu dicit hæc sententia vnam quamque entitatem per se ipsam esse suæ indiuiduationis principium. Est igitur, concludit Suarez, verba hæc sententia recte explicata.

18 Hæc fere ad verbum retuli, neque enim talia componere ego auderem, in quibus miror, quam sine discrimine abstracta pro concretis, formas pro formis, actus pro actu constantibus, & fere e contra ponantur supponendo has propositiones esse veras, & conuertibiles: entitas est ens: vnde indiuidualitas est indiuiduum: unitas est vnum: quantitas quantum, & huiusmodi plures, quæ etiam realiter falsæ sunt, sicut ista humanitas est homo, & forma hominis est homo. Hæc autem confusio provenit ex eo, quod in creatis non distinguunt inter ens, & esse: neque inquirunt proprietates, status, differentias, & circumstantia ipsum esse, quæ omnia, & alia plura disputant de ente, quorum inquisitio, & tractatus pertinet ad Metaphysicam, sed vsque nunc in tenebris habitant, neque examini subiere, quorum aliqua necesse est attingere ad præsentis difficultatis resolutionem, & intelligentiam.

Supponit falsa.

Essentia & entitas distinguuntur ab essentia & ente.

SECT. III.

Resolvitur questio quid sit indiuiduationis principium: & unitatis numerice ratio, fundamentumque multiplicationis apperitur.

19 Vare dicantur indiuidua res, quæ tale nomen admittunt? primum inuestigare oportet, quod scilicet consequemur, hanc principio sumpto. Unitatis

Quid sit indiuiduum.

uerfale, commune, prædicabile secundum eandem rationem attributa sunt logicarum substantiarum, seu entium rationis, quæ vniuersalia dicuntur propter abstractionem ab inferioribus: communia, quia pluribus conueniunt: prædicabilia, quia de subiecto dicuntur: diuisibilia, quia secundum propriam rationem in pluribus possunt reperiri. Contraria nomina imposita sunt rebus propter rationes contrarias. Singulare itaque dicitur vnum, quodque contra vniuersale: particulare contra commune: subiectum contra prædicabile: indiuiduum vero contra diuisibile speciei: dicitur etiam substantia, quia neque in subiecto est, neque de subiecto prædicatur. Hæc autem omnia, & plura aliæ, rationes solum diuersæ sunt propter negationes diuersarum vni, & eidem enti reali conuenientes, quæ propter indiuiduum est indiuisibile in se, hoc est, in indiuidua, eo modo, quo homo diuiditur in homines. Neque per se primo dicit diuisum esse à quolibet alio: hoc enim accidit rei indiuidue negative contra diuisibile speciei. Vnde illud, cuius proprie non est species, improprie dicitur indiuiduum, ut Deus, qui supra omnem rationem diuiduam, & indiuiduam est.

20 Rursus: quia essentia, & esse distinguuntur, quando essentia est, sicut dum fit, distinguitur à fieri, seu motu, qui actus est mobilis, ut talis ita ut ex essentia, & actu essendi constituatur ens, siue essens (loquor de ente reali), sicut ex essentia, & fictione componitur fiens: motus autem fluit à mouente principio, & actus essendi à dante esse, seu statum: quæ supra ostensa sunt q. 6. & quia indiuiduum nihil addit reale supra ens, sed sola negatione diuisibilitatis specificæ constituitur, ut iam dixi. Idem est querere principia indiuiduantia, ac inuestigare principia rei cuiusque addito solum respectu negationis indiuisibilitatis vnicuique causæ secundum modum ipsis competentem: præcipue cum hoc indiuiduum nihil reale includat supra indiuiduum, sed vnaqueque res eo ipso, quod terminat influxum causæ, est singularis, & hæc, & indiuidua, & hoc indiuiduum, quia nulla causa operatur per actionem vniuersalem vniuersalitate logica, sed actio semper est singularis, fluitque à determinata virtute, & indiuiduali. Non enim fit hoc animal à causa ut sic, neque ab agenti alterius animalis: sed vnum, quodque fit per se, non

per accidens, neque à casu effectione propria, à propria, & singulari causa ut tali. Per accidens namque est ad productionem huius equi potestas producendi alios. A casu autem respectu efficientis fierent hæc potius singularia, quam illa: si virtus vaga influxus indifferentis principium foret, & singularitas, seu hæcceitas sumeretur à termino tanquam à causa indiuiduante. Et licet effectus, quia notiores nobis, quam causæ sunt, principia suppeditent menti ignoranti ad discernendum circa causas, quarum sensus non est tam processum istum à posteriori nullo modo imputare debemus naturæ sapienti.

21 Quapropter quot, & quales sunt causæ entium, tot, taliaque sunt indiuidui principia. Omissa causa finali, de qua non est questio, reliquas breuiter percurramus. Quia autem collatio omnium faciendæ est in duplici instanti, nempe fiendi, & essendi, inter tria: voces autem deficiunt: sit faciens indiuiduæ: effectio indiuiduatio, quæ per modum actionis significat; fiens vero est, quod indiuiduatur. In instanti essendi dantesse, siue actus essendi est principium, unde oritur indiuidualitas: influxus, seu esse est indiuidualitas: & hoc ens, seu essens indiuiduum. De causa efficiendi non est controuersia inter scriptores, quoniam principium intrinsecum inquirere se aiunt, cum potior inquisitio sit per prius ad posterius, quàm nullo duce incognitum inuestigare. Est autem fons indiuiduationis principium, unde manet productio, particularis semper; quia adæquata causa semper est hoc agens; etiam si virtus eius ad alia multa se extendat. Estque produciens indiuiduationis principium, quatenus origo determinationis speciei. Hoc autem, quod in primo instanti est produciens, in instanti essendi influit esse, & est principium indiuidualitatis, seu actus constituētis ens indiuiduum.

22 Principium formale, siue actus constituens indiuiduum est ipsemet actus essendi, siue entitas, quæ est actus entis (accipio nunc ens participialiter, si namque aliud significat, vel non alterius loci est examinare), quatenus suo modo inuoluit negationem diuisibilitatis. Indiuidualitasque se habebit ad indiuiduum sicut actus essendi, siue esse ad ens. Hanc habitudinem quantum ad distinctionem esse ab ente, & formationem essentis per esse, difficile est declarare, quando voces

Tot sunt principia indiuidui, quot causæ rei.

Principium efficiens.

Principium formale.

*Explicatio
difficultatis.*

deficiant, & cōmunis notitia, explicabi-
mas autem sic. Certe est inter faciens
& fies mediam dari effectiōem, quę cū
ca substantiam est generatio substantia-
lis. Hęc autem est influxus agētis, & mo-
tus patientis, distinguiturque ab utro-
que, & in nullo eorum recipitur tanquā
in subiecto, quia est aliquid substantiale
& quia quod fit, secundum se totum mo-
uatur, non partim mouetur, partim stat,
vt in productione accidentium, quod ne-
cesse est, dicat, qui motum in mobili tan-
quam in subiecto recipi affirmauerit. Est
itaque fictio substantialis actus, seu mo-
tus eius, quod fit, & mouetur, constituens
ipsum in ratione fientis. Sic in linea essen-
di, quod est, pēdet à causa sui esse mediō
influxu, qui non motus, sed status est, vt
loquitur Dionysius Areopagita sepe in
lib. de diu. nomin. qui cap. 4. laudans, &
agens de vno pulchro, & bono ait: *ex
hoc sunt omnes rerum status, qui essentiam
attingunt*, & post multa concludit: *sta-
tus omnes, atque motus mentium, animo-
rum, corporum. Status enim est omnibus
& motus, id quod superius, prestantius
que statu omni, atque motu, in sua quidē
que ratione confirmat, &c.* Hic autem in-
fluxus, seu status distinguitur ab eo,
quod est, & a dante esse, neque in vilo eo-
rum recipitur, tanquam in subiecto; sed
manat à causa, & terminatur ad id, quod
est, tanquam esse illius, estque actus eius
in ratione entis, quia propter subest omni-
bus denominationibus, quę essētię super-
ueniunt per respectus tam positinos, quā
negatiuos, priuatiuosque. Est itaque en-
titas entis, seu actus essentis: indiuiduali-
tas indiuidui: existentia, subsistentia, sup-
posititas, personalitas, vt supra dixi-
mus q. 6.

*Sententia
Henrici
quomodo de
sendenda.*

23 Ex his facile est defendere sen-
tentiam tertio loco rellatam, quę tribui-
tur Henrico vbi supra, asserentem existē-
tiam, vel subsistentiam esse principium
indiuidui, quam falsam, & improbabilem
Suarez appellat, & appellabunt omnes,
qui existentiam aliquid factum per actio-
nem agētis crediderint, & multo melius
qui essentiam, & existentiam esse idem af-
firmant. Propter quod Suarez opinionē
istam loquentem de existentia, quam ip-
se non distinguit ab essentia, tanquam im-
probabilem omittit, sed de subsistentia,
quam distinguit à natura, probabilem in-
dicans impugnatur. Vt tamen hęc conclu-
sio defendi valeat, notandum est defec-

tus proprietatis interminis: nam loqui-
tur de non causa, vt de causa per se; cum
existētia solū per accidens sit indiuidui
actus, sicut in albo dulci dulce disgregat
visū. Eadē æquiuocatione sublata senten-
tia Suarez defendenda venit. Nam enti-
tas, quę est actus entis, propter respec-
tum negatiuum in genere actus est indiui-
dualitas, seu forma indiuidui. Et tunc
semper habenda præcipulis est distinctio
abstractorum à concretis, & formarum
à compositis; & notanda est in proposi-
tionibus identitas, vel formalitas attri-
butionis prædicati ad subiectum, vt ca-
reatur æquiuocatio non causa, & causa.

24 De principio materiali indiui-
duationis locuturi ab vniuersalissimis,
& per se notis ad particularia, & minus
nota procedamus. Per se notum est indi-
uiduabile esse materiam indiuiduationis
& eius, quod indiuiduatur, quid autem
sit indiuiduabile? cognoscemus ex ratio-
ne indiuidui, quod est indiuisibile secun-
dum eandem rationem, sitque per actio-
nem singularicantem. Quia propter indi-
uiduabile, seu potens fieri indiuiduum
est essentia specificē communis pluribus
indifferens ex se, vt determinetur, & con-
trahatur, vel non in quolibet singulari.
Est item materię essentia potentia essen-
di, seu possibilitas priuatiua; quę siue in
subiecto, siue secundum se antecedit om-
ne, quod fit, quia implicat fieri, quod se-
per fuit, est, & erit, & quod nunquā est
possibile. Præceditque in re mutabili
omnem mutationem, substantialem in-
trinseca substantiæ, accidentalem vero
extra substantiæ rationem. Sicque consti-
tuit materia corporea: præcedit autem
creationem non in rebus, sed intra nihī-
lum, quę vix materia dicitur, quia in sen-
sibilis est, corporea vero materia notissi-
ma. Huius potentię partitionem vsque
ad singulares materias naturę, quę effec-
trix est illius, optime nota est, nobis au-
tem obscura. Eius doctrina pertinet ad
Physica. Verba Arist. 7. Metaph. c. 7. vbi
de his, quę sunt, tractat, istam continent
sententiam, dum ait. *Possibile enim est y-
se, & non esse eorum vnus quodque. Hoc
autem materia cuique.* Vbi licet solum lo-
quatur de corporalibus, quę aut natura
aut arte fiunt, quia non cognouit crea-
tionem: tamen ratio eius vniuersalis est,
& probat omnem omnino productionem
præcedere possibile esse, & non esse, quod
est materia.

*Principiū
materiale
indiuidua-
tionis.*

*Indiuidua-
bile.*

Arist.

*Ratio dicitur
triplex.*

25 Ergo potens esse, & non esse indiuiduum, est principium materiale in diuisionis. Atque possibile indiuiduari, vel non indiuiduari, seu indifferens ad utrumque est proprie constitutum speciei: quare essentia specifica, equas v. g. est materia indiuiduationis. Quod autem equi substantia realis sit composita ex duplici substantia partiali, ut communis opinio ait, vel non composita, etiam si mixta, & corruptibilis, ut supra dixi, per accidens se habet ad principium materiale indiuiduationis, sicut ad essentiam specificam. Est item per accidens, quod indiuidua substantia sit corporalis tantum, aut tantum spiritualis, aut ex utraque composita. Nam omne factum singulare est, si autem essentia eius potest esse in pluribus, dicitur indiuiduum. Extenditurque doctrina hac, & ipsius ratio ad omne, quod appellari valet indiuiduum, siue proprie, siue improprie, seruata semper, & in omnibus proportionibus. Nec conducit tempus, nec obest aternitas secundum quid, sicut nec corruptibile, nec sempiternum, & quatenusque alia predicata creaturarum. Omnia enim quae principium habent, & ab alio pendent, indiuiduationis capacia sunt, quia datur omnipotentia, & non repugnantia ex parte essentiarum ad essendum in multis. Idem dicendum est de accidentibus, quae non indiuiduantur à subiecto in aliquo genere causa, licet productio accidentalis, & res producta dependeat à subiecto.

*In homine,
& de Anima
explicatur.*

26 Vt autem per hunc rem examinemus, de substantia composita, hominis particularis v. g. indiuiduatione singulati tractare oportet; & explicare ipsius principia. De Anima item rationali dubitare an sit indiuiduum? & si est, causas suae indiuiduationis assignare. Homo quicumque substantia vna est composita ex corpore, & anima in corporea, quae hominis est forma: quare productio eius vna actio est substantialis composita ex materiali, & spiritali influxu, procedens ab vno principio adaequato, composito ex generante humano, & inspirante animam creatore. Vnde, & esse hominis, seu existentia simili modo composita est, quae propter principium indiuiduans est faciens adaequatum, compositumque quatenus facit indiuisibilem essentiam: indiuiduatio productio, quae constituitur ficiens eum eodem respectu negatiuo; & sic

Dr. Mayorga.

existentia naturae rationalis, quae personalitas dicitur, seu actus essendi est indiuidualitas. Principium vero materiale est essentia hominis sub ratione speciei, quae ut sic est apta ad essendum in multis; indifferensque ad esse, & non esse: quia possibile est esse, & non esse quodlibet singulare.

27 De Anima certum est esse formam subsistentem. An vero dici debeat indiuiduum, vel non pendet ex alia questione: An nempe Animarum essentia sit specificae vna? Certe in diuisionibus substantiae corporalis, & naturae, quae usque ad hominem procedunt, nullus est locus, ubi collocari possit nec infra, nec supra hominem, cuius naturae actus est. Lineae autem, & gradus spiritualis naturae huiusque hominibus occulta sunt, nec sine altiori lumine à nobis cognosci queunt, quae propter dubium sine solutione manebit, quousque à doctiori doceamur. Si autem supponatur conclusio affirmans dari rationem specificam communem omnibus; dicitur vna quaeque indiuiduum per negationem diuisibilitatis speciei; & de principiis indiuiduationis statuendum erit, qualiter de alijs dictum est. Non enim differat quoad hanc spiritus, & corporalia, neque creatio, & generatio: neque esse incorruptibile, & corruptibiles neque species naturae spiritualis, & naturae corporalis, neque ex utraque composita. Neque compositio substantialis pure materialium, quam dicunt ex materia, & forma, quidquam obest, aut proficit ad hanc.

SECT. IV.

De vno numero.

28 Quem admodum exposuimus principia physica vnius, quod singulare, particulare, & indiuiduum appellatur propter diuersos respectus ad diuersa. Ita philosophandum est de vno, quod numero tale dicitur: nec oportet repetere, quae de indiuiduo tractata sunt. Solum restat examinare propter quid indiuisibile simpliciter, aut secundum quid, vnum numero dicatur? principium diuisionis à quolibet alio exponere, & soluere fundamenta primae, & secundae sententiae supra posita.

29 Quoties dicatur vnum exacte

[Aristotel.]

tetra d'ans Arist. lib. 3. Metaph. capit. 6. post diuersas diuisiones, & expositiones earum circa finem capituli: hæc ait *item alia numero, alia genere, alia specie, alia analogice unum sunt.* Numero quidem, quorum materia vna specie vero, quorum ratio vna genere autem, quorum eadem predicationis figura. Vbi esse vnum numero, quæ multa tantum, quia materia ipso- rum vna, idem valet ac dicere: numerus vnum est, & ea multa, quorum vna mate- ria est, vnum numerum component. *Mul- titudo autē quasi genus est numeri, dicitur li. 10. cap. 9. Numerus etenim est multitudo vno mensurabilis, dixerat autem cap. 3. semper autem mensura congenera est. Magnitudo namque magnitudo.* & secun- dum vnum quodque, longitudinis longitu- do, latitudinis latitudo, vocem vocis gra- uitatis grauitas, unitas unitatum. Qua- re vnum numero secundum Aristotelem est multitudo, & fundamentum unitatis materia vna.

Vnius nu-
mero expli-
catio. 1.

Explica-
tio. 2.

30 Diuerso modo accipitur vñ numero à posterioribus Magistris, quan- do de indiuiduo, & singulari dicunt nu- mero vnum, quod in etas diffinitione col- locarunt tanquam vltimam differentiā, dum de indiuiduo predicant *indiuisibile in se, & diuisum à quolibet alio.* Vnde vñ numero duas negationes importa- re videtur: alteram contra unitatem con- tinui, quatenus diuisum à quolibet alio: aliam contra vñ numero, quod est mul- titudo in vna materia, quia diuisum à quolibet alio in rebus etiam unitatē mul- titudinis actualement excludit. Nam licet unitates numerari valeant, tamen nulla unitas numerus est. Quare idem est vnum numero iuxta hanc acceptionem, ac in- diuisibile potens numerari, vel potest ita accipi secundum mentem Arist. 10. Me- taph. cap. 1. tex. 1. vt vnum dicatur, quia diuisi nequeat in ea, quæ numerari va- lent. Verba sunt Philosophi: *quædam au- tem vna sunt, quorum ratio est vna et alia vero, quorum intellectio vna et alia autem quorum indiuisibilis intellectio.* Indiui- sibilis vero eius est, quod aut specie, aut na- mero indiuisibile est. Numero igitur indi- uisibile est singulare specie vero cognosci- bile & scientia.

Principia
vnius nu-
mero.

31 De principiis autem constitu- tibus vnius numero, quomodocumque accipiatur, seu diuisionis vnius singularis à quolibet alio, methodo sup'a data dis- currendum est. Nam vnum quodque ex

assignatis principiis suo modo prius ha- bet indiuisibilitatem, & distinguitur à quolibet singulari eiusdem rationis. v. g. potentia generatiua communis est, nam de qualibet dicitur, & generatio simili- ter non tamen operatur, nisi quatenus particularis virtus, & singulare princi- pium, vnde oritur singularis productio, & quod producitur sit singulare, & dis- tinctum à quolibet alio, sicut eius efficiēs particulare distinguitur à quolibet alio. Non enim fit hic homo per potentiam ge- neratiuam in genere, nec per humanā ge- nerationē vt sic, sed per hanc generationē humanam procedentem ab hoc genera- te etiam vt distincto à generante alio quolibet, & quamvis idem in re sit quod generat Petrum, & Ioannem fratres, di- stinguitur vnius generatio à generatio- ne alterius re, & numero: & ante omnia distinguitur hoc generans ab alio gene- rante. Nec dicendum est priora determi- nari à posterioribus, aut distingui ab alijs, quia posteriora distincta sunt. Non enim quia terminus actionis est hic seclu- so alio quolibet, actio est hæc, & distio- guitur ab alijs, nec quia actio talis talis agens, sed omnino e contra, quamvis dis- cursus optime procedat à posteriori ad cognoscendas causas, & modos earū ex effectibus, & eorum habitudinibus. Prin- cipium etiam materiale idem est indiui- duationis, & productionis vnius numero solum differunt propter diuersam habitu- dinem. Est namque materia indifferens ad omnia, quæ competunt ei, cuius mate- ria dicitur, & ratio materia potētia ad ef- fendum, & vnicuique propria, quare ma- teria non distinguit vnum ab alio, sed po- tius patitur substantialiter mutationem determinationem, & distinctionem.

Principia
efficiens.

Materia

32 Argumenta prima sententiæ docentis materiam signatam quantitate esse principium indiuiduationis, & dis- tinctionis cuiuscumque indiuidui à quo- libet alio, uent & aliarū, quas regulimus, peccant in suppositione compositionis substantialis ex materia, & forma parti- libus substantijs: primo quia non condu- cit ad hanc quæstionem; nam siue simplex, siue composita substantia, & natura fue- rit, ab eisdem principiis indiuiduatur, quandoque simplex, quandoque compo- situm producentibus secundum ordinem naturæ. Secundo quia quæ toti compe- tunt quatenus natura quædam est, nem- pe predicata essentialia, tribuit parti- bus

bus in ratione substantia. Quid significet illud axioma Thomisticum: Genus sumitur à materia, differentia vero à forma, me ignorare fateor, si non sit materia vita, nec sensus, nec eorum principium, quod vivens sensibile significat. Deinde ea, quæ de quantitate dicuntur, & de receptione illius in materia substantiali, de quæ dispositionibus ad formam substantialem, quæ accidentia sint, mihi sunt difficilia, & eorum examen latissimum proprijs locis reliquendum.

33 Hoc sciendum est substantiâ mundialem intrinsecè esse compoſitam, quare unicuique intrinseca est certa quædam magnitudo, quæ nõ pertinet ad prædicamentum accidentis. Quævis enim substantiæ accidat magnitudo: & substantiæ corporeæ magnitudo hæc. Tamen substantiæ corporali non accidit magnitudo: neque huic corpori magnitudo hæc. Magnitudini cuique naturaliter propriæ opposita sunt secundum excessum, & defectum. Neque quantum prædicamentale est corpus Petricum vere sit indivisibile in ratione corporis humani, & semel est corpus humanum, nõ bis, aut pluries. Quantum vero accidentale non est quod semel, cum divisibile sit in ea, quæ in sunt: quod autem semel est, dividi nequeat. Quæcumque itaque accidentale constet ex pluribus indivisibilibus secundum propriam rationem, quæ si actu separata sunt, dicitur multitudo. Si vero non sunt actu separata ab invicem, sed separabilia magnitudo. Unde quantum aliud continuû, dicitur aliud: & hoc quidem multitudo, cuius species numerus est: illud vero magnitudo, cuius species sunt linea, superficies, & corpus. Unde necessario colligitur, quantitatem non esse principium distinctionis: nam potius ad divisionem sequitur multitudo. Magnitudo autem seu corpora una unicuique propria nec quantitas est, neque aliquid accidentale substantiæ corporeæ, sed tantum accidit sicut generi differentia. Hæc autem est principium separationis ab alio, sicut quod distinguitur, & separatur: non autem influit, in divisionem, sed eam patitur in corporalibus.

34 Primum itaque argumentum primæ sententiæ ab autoritate desumptum magni momenti est in materia morali, & in his, quæ opinabilia sunt: quia dignitates, seu prima principia solum sunt moraliter certa in eis, quæ in opinione verantur. In scientijs vero, quando demon-

Dr. Mayorga,

trare oportet, fides humana minime locum habet, neque principium eius, quod autoritas est dicentis. Verum tamen, quia veneranda, semper verba sapientium; potius sunt interpretanda, quam rejicienda. Igitur verba D. Thomæ, quæ à contrarijs adducuntur, non probant S. Doctorem locutum fuisse de compositione physica individui, ut talis, sed de eo quod individuum est, & unum numero. Cumque omnis nostra cognitio à sensibus initium habeat, de principio sensibilis individuationis loquitur, quod est magnitudo, aliæque dispositiones sensibiles. Alias pluries loquitur ostendens, quod est individuum, nec quid sit, aut propter quid exponit.

35 De mente Aristotelis, cui unice innititur contraria sententia, altius iudicium est. Nam primo sempiterna, sine principio, & per essentiam esse credit omnia ea, quæ neque a natura, id est per generationem, neque ab arte sunt. Quod ex professo docet lib. 7. *Metaph.* præcipue c. 6. & 7. quapropter non est possibile esse, & non esse eorum unumquodque, & consequenter sunt immaterialia. Est ergo ratio materiæ possibile esse, & non esse. Cum autem sola, quæ fieri possunt multiplicari valeant, optima consequentia est ab æquali: quæ multa sunt numero materiæ habent: & contra. Sed non ideo probatur, quod materia realis, id est substantia, cui intrinseca est potentia ad essendum sub alia forma, est principium individuationis, licet colligatur esse principium materiale individuationis generabilium, quia istorum posse esse, & non esse in rerum natura est, & substantijs huius generis intrinsecum, & sicut se habet communis potentia ad actum ut sic, ita formam hanc præcedit hoc posse esse, & hæc valet dici materia signata id est determinata, seu singularis, quia quasi digito signatur, de qua D. Thomas intelligendus est, qui solum ingenerabilibus, & corruptibilibus individuationem cognoscit.

36 Testimonia, quæ adducuntur ex Aristotele sectatores D. Thomæ, nihil probant contrarium. Sic illud lib. 5. *Metaph.* *Ea sunt unum numero, quorum materia una*, non loquitur de individuo, sed de illo uno, quod simul multa est, ut numerus; & ea tantum in numerum venire, quæ cogens sunt, ut supra ostendimus. Si autem materia ibi accipiat, ut contrarij intelligunt, esset contradictio in terminis: nam

G de

de pluribus loquitur Aristoteles, quæ distincta sunt eo ipso, quod plura, quorum unam materiam esse principium distinctionis, & unitatis numericæ, contradictio est, lib. 7. c. 8. tantum explicat quod est individuum, non autem probat individuationis principia. Deinde illud ex lib. 12. c. 10. singulare ex ultima materia iam Socrates est, eandem expositionem admittit, sed solum probat, quæ numero præcedente diximus. Sed inquit ultima materia, id est proxima, huc hæc est accidentale compositum ex materia prima, & quantitate, aliisque accidentalibus dispositionibus, quæ tam remotam relinquunt potentiam substantialem, ac erat antea? Certe mirum est quod forma accidentalis sit substantialis dispositio, & mirabilius, quod, cum materia substantia substantia sit, ultima materia Socratis, ut talis, non sit aliquid substantiale, sed accidentale compositum. Cetera testimonia, quæ adducuntur, adducique possunt, si sunt ad rem, eisdem sensui habere: dixi, si sunt ad rem, quoniam illa, quæ pertinent ad quantum, & eius species nihil conducunt ad præsentem questionem, quod alibi Deo dante ostendemus.

Secundi argumenti fallacia ostenditur, & eius solutio.

37 Secundum argumentum primo confundit speciem, seu essentiam communem pluribus cum forma, & actu physico, & hinc tribuit indifferentiam speciei ad essendum in pluribus. Deinde indifferentiam ad essendum in hoc singulari, quæ est materia individuationis forma, reali tribuit. Præterea comunicabilitas formæ ad materiam est ratio communis, & executio eius impossibilis secundum naturam, sicut est impossibilis forma, ut sic. Forma autem particularis, qualis semper sit, non est indifferens ad diversas materias, sed ad hanc, quæ propter non prius determinatur universalis potentia ad hanc potentiam, quæ actus ad esse huius actus, nec unum ab alio pendet in singularitate (si dantur individua partialia), sed quodlibet à proprijs causis, & quod individuantur in unoquoque est sua propria essentia universalis specificæ. Denique ad utrumque argumentum dicendum est, quod materia physica est principium materialis individuationis per accidens, quia accidit individuabili, seu potentia indifferenti ad essendum, vel non, (sicut differentia accidit generi) quod sit intrinseca substantia reali. Quapropter materia corporalis est principium individui generabilis, & corruptibilis, quatenus tale est.

38 Sententiæ asserentis formam esse principium individuationis fundamenta nihil probant, si forma accipiatur pro actu substantiali, qui simul cum materia componat totum substantiale, quia in hoc sensu non est principium formale, neque materiale individuationis materia, neque sui ipsius, neque dantur individua partialia: neque item respectu totius habet aliquam rationem principij individualis. Non effectivum, ut patet non materiale nisi quatenus est pars nature specificæ seu individuabilis: non formale, quia non est individualitas, seu esse, aut actus individui. Si vero per formam actum individui, ut tale est, accipiamus, probant nostram sententiam loquentem de formali principio individuationis, & individui, & hoc vnice probant, ut intuetur patebit.

Alterius sententiæ fundamentum evertitur.

Prosequitur questio de multitudine Angelorum in vna specie.

SECT. V.

Sententia vera proponitur, & probatur.

39 Non repugnat secundum præsentem providentiam, & naturam rerum multitudo individuum intellectuales nature sub vnaquaque specie infima. Hæc est vera, tenendaque doctrina, quæ defendunt, & probant Albertus 2. p. tract. 2. q. 8. & D. Bonaventura in 2. dist. 9. q. 1. art. 1. qui omnes Angelos esse eiusdem speciei docet. Præterea Gabriel in 2. dist. 3. q. unica art. 2. conclus. 3. Henricus quodl. 2. q. 8. Scotus in 2. dist. 8. q. 7. Durandus ibidem q. 3. Gregorius de Valentia in 1. p. disp. 4. q. 1. punct. 3. Alex. Alensis 2. p. q. 20. memb. 6. art. 2. Marsilius in 2. q. 3. art. 1. Argentinas dist. 3. q. 2. art. 3. Molina in præsentia conc. 2. Vazquez etiam in 1. parte disp. 181 cap. 3. & P. Suarez in tract. de Angelis 1. cap. 15. quæ ex professo probat dist. 5. Metaph. sect. 2. à num. 21. & expressius à num. 28. & plures alij, quos longum foret recensere.

Multa individua Angelica possibilia.

Albertus, Bonau. Gabriel, Henricus, Scotus, Durandus, Valentia, Alensis, Marsilius, Argentinas, Vazquez, Suarez.

40 Rationes, quæ apud Authores inveniuntur, pro nostra sententia, hæc sunt. Prima: quia natura specifica in Angelis est à parte rei individua, & singularis per differentiam individualement distinctam

Ratio 1.

saltem virtualiter ab ipsa: ergo quantum est ex natura sua potest multiplicari in plura individua. Antecedens probant Scotus & Suarez locis citatis. Quia natura divina non est indifferens ad individuationem, sed per suam essentiam est individua, quoniam est purus actus, & infinita. Ergo à contrario natura Angelica, quæ neque infinita est, nec purus actus, non individuatur per suam essentiam, sed per aliud saltem virtualiter distinctum, & consequenter ex se est indifferens ad hanc, & alias formas individuales. Deinde quia Divina natura est purus, & infinitus actus non potest concipi sub vniuersalitate logica, quæ potentialitate constituitur, quare nec est sub genere aliquo, nec admittit compositionem ex genere, & differentia. Ergo in natura spiritali creata propter contrariam rationem invenire est vniuersale, genus, & differentiam, & consequenter speciem indifferentem ad essendum in multis; quia non se ipsa est, sed per aliquid distinctum à se.

Ratio 2.

41. Secunda ratio est. Nam in Angelis datur principium connaturale, à quo possit sumi multiplicatio individualis sub eadem specie, etiam si careant materia prima: ergo iuxta legem Dei ordinariam poterit dari multitudo individuum. Antecedens probatur. Quia in Angelis datur esse, quod se habet, ut quid formale ad essentiam Angeli; & essentia, quæ se habet, ut quid materiale ad esse Angeli: sed ubi datur aliquod materiale, datur principium, unde sumi possit multiplicatio individualis: ergo. Hoc argumentum postea instaurabimus. Tertia, & ultima ratio earum, quæ adducuntur ab Authoribus citatis, est. Quia ex doctrina contraria sequitur non posse dari de potentia ordinaria vllum individuum spiritalis naturæ. Probatur sequela: Nam non minus est materia signata principium individuationis, quam distinctionis numeralis: sed propter defectum materiæ signatæ tollitur potentia ad multa individua: ergo propter eundem defectum debet auferi potestas ad quodlibet: ergo ad omnes. Ergo nullum individuum potest dari in natura spiritali, & consequenter spiritus non erunt. Quæ sunt absurda.

Ratio 3.

42. Probo deinde supra datam conclusionem sic. Quando possunt concurrere omnia principia individuationis, & distinctionis à quolibet alio, possibili-

lis est multitudo individuum: sed in natura spiritali, & eius creatione possunt inveniri secundum præsentem providentiam omnia principia unitatis, & distinctionis individualis: ergo de potentia ordinaria possibilis est multitudo individuum sub vnaquaque specie Angelicæ naturæ. Discursus est legitimus: maior per se nota: Minor probatur per partes, & quidem de principio activo dubitare non potest, quia Angelos creatos à Deo secundum placitum suum catholicè affirmaverit, & fideliter sustineat nullum eorum, quæ Deus non sunt, naturaliter à Deo procedere. Unde dubitari etiam nequit de principio formali individui in fieri, & in facto; quod principium est actus sentis, & actus essentis importans constitutionem negationem divisibilitatis specificæ: ut supra ostensum est. quorum quodlibet singulare est, & finitum, aptumque distingui à quolibet alio simili principio: quia proprijs terminis clauditur: non enim sic Gabriel à creatore Raphael, ut tali, neque per eandem creationem: nec vnum est vtriusque esse; alias non essent duo, sed vnus Angelus. Quod si aliquis istorum aliquod negauerit, aut distinxerit, ex dictis supra convincendus est: nec oportet omnia repetere, præcipue cum in his non sit pondus difficultatis.

43. De principio autem materiali sic argumentor. Vbi datur individuable, & separabile numero datur principium materiale individuationis, & distinctionis numeralis: sed in natura spiritali, & incorporea invenitur individuable, & separabile numero: ergo in natura incorporea reperitur principium materiale individuationis, & distinctionis à quolibet alio. Discursus est legitimus. Maior ostenditur explicatione terminorum: Nam ratio, essentiaque materiæ est pura potentia, ita ut vnumquodque ex eis, quæ materiæ nomine appellantur, eo modo materia sit, quo includit puram potentiam ad essendum: si pura potentia sit intranea substantiæ, erit materia substantialis, si extranea, erit materia, & subiectum accidentis: pura potentia ad essendum absolute non est in rebus apud eos, qui cognoverint creationem: at pura potentia ad essendum per generationem infusæ substantiæ creata inest, ex qua generabilia, & corruptibilia

Est in Angelis principium materiale individuationis.

Propria ratio.

Dr. Mayorga.

G 2

sunt

sunt; & quia substantia illa corporea est, omnia, quæ ex illa sunt, corporalia sunt. Quapropter indiuiduabile est potens fieri indiuiduum, & multiplicabile potens esse in multis, quod propter puram potentiam termini ad quem refertur, materiam indiuiduationis, & multiplicationis proprie dicendum est.

44 Minor autem probatur. Si non inueniretur in natura spiritali, & incorporea indiuiduabile, & multiplicabile numero, maxime, vel quia semper fuisse, & non haberet principium sui esse: vel quia repugnaret absolute: vel quia potentia ad essendum non est intrinseca substantiæ, nec substantiæ corporali. Primum dicitur, quia nunc de Deo, in quo esse non distinguitur ab essentia. Propter hanc vero rationem Aristoteles credidit sola generabilia, & corruptibilia posse multiplicari numero, vel, ut melius dicam, inferiora hæc, & mundialia corpora, quæ fiunt: quia celestia, & intelligentias æternas credidit, & sine principio; in quibus non distinguitur esse ab essentia, quando dicit quod sunt per suam essentiam. At in Aristotele semper verum est, quod omne factibile est indiuiduabile, & multiplicabile numero. Secundum est contra fidem, contra experientiam, & contra suppositum questionis: constat enim creaturas incorporeas, spiritualesque esse, & non semper fuisse, sed ex potentia ad essendum factas fuisse per creationem ex nihilo, & non ex præsupposito mutabili, de quibus questio est: An differre numero possint sub una specie atomi? Quare solū poterit ob stare tertium, nempe: quod pura potentia ad essendum naturæ spiritali correspondens non est intrinseca substantiæ corporali, ex qua, quæ sunt, corporea sunt, & per generationem fiunt. Hoc autem non obstat. Ergo secundum ordinem naturæ possibilia sunt plura indiuidua eiusdem naturæ spiritalis specificæ.

45 Hoc non ob stare sic probo. Omne, quod sit, præcedunt prædicata quidditativa, seu essentialia non involentia contradictionem cum indifferentia ad essendum, vel non essendum; siue fians sit naturæ spiritalis, siue corporalis, & siue fiat per creationem, siue per generationem. Præcedit autem diversis modis, nam essentia rei spiritalis indifferens ad esse, & non esse præsupponitur ad creationem non in aliquo subiecto mutabili, sed in eo a se: essentia vero rei corporalis indifferens ad esse, & non esse præcedit generationem, n

intrinseca substantiæ corporali mutabili, & consequenter corruptibili. Ergo omne, quod sit, præcedit possibile esse, & non esse: quod Aristoteles lib. 7. Metaph. c. 7. appellat materiam, dum ait: *Possibile est esse, & non esse eorum unumquodque*, quæ fiunt: *Hoc autem materia cuique*. Sed essentia indifferens ad essendum, vel non, est etiam indifferens ad essendum in pluribus; quod est indiuiduabile, & multiplicabile numero. Ergo omne, quod sit, præcedit materiam propriam indiuiduationis, & distinctionis à quolibet alio. Ergo secundum ordinem naturæ tam possibilis est multitudo numerica in natura spiritali, & corporea, quam est possibilis in materiali, & corporali.

46 Respondebis: quod licet verum sit quidditatem in potentia ad essendum esse materiam sufficientem ad indiuiduationem; non ideo est sufficiens ad distinctionem. Nam ad hoc necessaria est materia prima signata quantitate. Unde argumentum solum probat posse dari in Angelis indiuiduationem, non autem multitudinem. Sed ista solutio in multis peccat: & facile convincitur. Primo interrogo: quæ quantitas requiritur in materia, ut sit principium multitudinis? Si dicas quantitatem multitudinis: est absurdum, quia iam non erit una materia, sed plures: & quia multitudo, seu quantitas numerica resultat ex diuisione, non præsupponitur ad illam. Si dicas quantitatem magnitudinis: constituit continuum, quod solum est diuisibile in plura numero diuersa. Quare materia hominis erit continuū diuisibile in materiam quantā Petri, & materiam quantā Ioannis. Quod disinguit. Dicere autem quantitatem in materia solum exprimere magnitudinem intrinsecam substantiæ corporeæ, tantum probat, quod materia corporum debet esse corporea; & quod principium materiale indiuiduationis corporalis, debet esse corporale quid, siue corporalis substantia fiat per generationem, siue per creationem. Nam posse multiplicari numero sequitur potentiam indifferentiam quidditatis ad essendum; multiplicabilitas vero corporea sequitur potentiam naturæ corporalis: hæc autem potentia naturæ corporalis, si fuerit in rebus, & materia mutationum, fundamentum erit distinctionis indiuiduorum, corporaliū, & corruptibiliū; si autem fuerit intra nihil, & materia creationis, fundabit distinctionem numericam corporum incorruptibiliū; quæ si non inveniuntur de

Responso

Eius defectus reuelatur.

de facto; tamen nemo potest negare esse
possibilia. Si demum natura indifferens ad
essendum fuerit spiritualis, multiplicari
poterit in indiuiduis spiritualibus per
distinctas numero creationes, quæ nõ dis-
tinguuntur, quia termini sunt distincti;
cũ termini distinguantur per illas: sed se-
ipsis distinguuntur formaliter, & origina-
tine à potetia, & beneplacito Diuinæ vo-
luntatis. Quare dicta solutio æquiuocat
in acceptione quantitatis, vel omnia cõ-
possita facit accidentalia: & quæ vni mag-
nitudini cõpetunt, alteri attribuit. & na-
turam materialem facit continuum quod-
dã: & demum arguit à negatione speciei
ad negationem generis, quæ est mala cõ-
sequentiã, vt non est homo, ergo non est
animal: sic enim colligit: non est materia
multiplicationis corporaliũ; hoc est ma-
teria prima signata: ergo non est princi-
pium multiplicationis numericæ. Quin
potius hæc est mala consequentiã: nõ est
materia prima (dico materiam primam
principium mutabilium) corporalis: ergo
non datur principium multitudinis
numeralis corporum: quia creabilia
sunt corpora corruptioni non subiecta
numero distincta. Prima autem materia
mutabilium tantum principium est.

47 Deinde sic argumentor con-
tra doctrinam solutionis dictæ: ex co
præcisè, propter quod substantia cor-
poralis est materia formarum, & cõposi-
torum substantialium, & corporalium,
est principium indiuiduationis, & multi-
tudinis. Sed propter solam rationem puræ
potentiæ naturæ indifferentis ad essen-
dum, & non essendum, quæ insita est substã-
tiæ corporali, hæc eadem substantia est
materia physica formarum, & cõposi-
torum, &c. Ergo propter hanc solam ra-
tionem est principium indiuiduationis,
& multitudinis. Discursus est legitimus.
Minor certa: maior item vera est, & pro-
batur sic. Principium materiale indiui-
duationis, & multitudinis tale est prop-
ter potentiam ad essendum, & indifferen-
tiam ad essendum in pluribus: ergo ma-
teria corporalis propter solam rationem
puræ potentiæ, & indifferentiæ ad essen-
dum in pluribus est principium indiui-
duationis, & multiplicationis. Quod autem
sit corporalis, solum insuit in indiui-
duationem corporum: substantialis ad substã-
tias; & accidentalis ad accidentiũ in-
diuiduationem, & multitudinẽ, qualiscũ
que esse possit. Hæc autem sunt propter

puram potentiam naturæ indifferentis,
vt dictum est. Ergo multo magis, præci-
pueque convenit esse principium multi-
tudinis indiuidualis ipsi potentiæ puræ
naturæ indifferentis ad essendum in pluri-
bus: quia propter quod vnũquodque ta-
le, & illud magis. Quod autem eo ipso,
quod natura, siue essentia sit in potentia
ad essendum, est indifferens ad essendum in
pluribus, patet: quia est apta fieri per di-
uersas actiones agentis distinguẽtis, siue
agentium distinctorum, neque obstat ali-
quid ex parte naturæ, proportionẽ serua-
ta in genere, & speciebus, indiuiduabilis,
& multiplicabilis ad indiuidua, indiui-
duationes, & indiuiduantia principia.
De quo supra.

48 Hæc principalis, & à priori ratio
nostra doctrinæ non solum ostendit cõclu-
sionẽ supra positam, sed soluit nodũ im-
plicatissimum circa principium indiuidua-
tionis, & fundamentũ est aliorum argu-
mentorũ in hac parte, nam omnia recur-
runt ad illam in prosecutione discursus.
Argumenta sunt hæc. Primũ desumitur
à principio efficienti distinctione: quia
potens pro sua voluntate valet per diuer-
sas actiones solo numero distinctas versa-
ri circa eadem naturam in potentia ad es-
sendum secundum statum vnuscuiusque, siue
simul producendo, siue successiue, & ea,
quæ ab ipso pendent, annihilando, & repro-
ducendo, vel alia eiusdẽ naturæ creando,
& sic de cæteris. Quia est Dominus natu-
ræ factibilis, & vnitatis, distinctionisque
ipsius in vno, & in pluribus, causa est, &
principiũ. Secundũ sumi potest à causa
formali vnus, siue in fieri, siue in facto,
quæ est productio vna, & actus essendi
vnus, seu potius vnitatis. Quotiescumque
enim essentia, & esse distinguuntur reali-
ter, vt in creaturis, potest multiplicari
se non multiplicata essentia, quæ est: sed
tunc dabitur multitudo indiuiduorũ: er-
go in omni natura, quæ fieri potest, dabi-
lis est multitudo numerica. Maior pro-
batur: quia inter realiter distincta, & or-
dinata, prius non dependet à posteriori,
sed potius quia prius est, etiam est poste-
rius: ergo actus essendi potest multiplica-
ri sub vna specie, quia ipse superuenit tã-
quã actus realiter distinctus ab essentia.

49 Huic argumento respondet Sal-
manticensis de Angelis disp. 1. dubio 6.
§ 2. num 86. quod esse est omnino extra
essentiam, tam in rebus simplicibus, quã
compositis: & sic nõ potest esse principium

Argumenta
insumma
ta.

Salmanticensis
respon-
dente.

formale, & intrinsecum, à quo sumatur unitas, vel multiplicatio specifica: & cū ipsum non sit principium formale intrinsecū talis unitatis, sit inde, quod essentia Angeli collata cum eo, non possit dici principium materiale in ordine ad talem unitatem, quam solutionem desumere ex doctrinā D. Th. q. de spirit. creaturis art. 8. in solut. ad 3. cuius verba postea referunt in hunc modum: *Ad tertium dicendum quod ipsum esse habet et actus, tū ad naturas compositas, quam ad naturas simplices. Sicut ergo in naturis compositis species non sumitur ab ipso esse: sed à forma, quia species predicatur in quod est, esse autem pertinere videtur ad questionem: an esse sit nec in substantiis Angelicis species sumitur secundum ipsum esse, sed secundum formas simplices, subsistentes, quarum differentia est secundum ordinem perfectionis, ut dictum est.*

Ex responsione confirmatur ratio precedentis.

30 Hæc tamen doctrina vera est, & clarior in textu, quam in expolitionibus, apud quos non intelligo consequentiam istam: *esse*, quod distinguitur ab *esse* in creaturis, non constituit, nec multiplicat species multiplicatum: ergo non constituit individuum, nec multiplicatum individua multiplicat tanquam actus. Quam contineri in solutione necesse est, ut aliquatenus respondeat argumentato. Sed nec verba D. Thomæ, nec Authores relati probant aliud, quam *esse* non esse differentiam, vel genus in specie in materia cuiusque natura composita, vel simplicis; & consequenter quod adhuc multiplicato *esse* non multiplicatur species, quod nos etiam fatemur: addimus tamen quod *esse* individuale est actus individui realiter, & quod sicut per diversas differentias constituentur species distinctæ, ut in brutis; sic per diversa *esse* terminata ad unam naturam specificam constituentur individua diversa, & numero distincta. Quapropter ex doctrina in solutione adducta novas vires assumit argumentum. Nam id solum non potest multiplicari circa speciem unam, per quod constituitur in ratione unius essentia, sed per *esse* non constituitur essentia, neque essentia una: ergo sine mutatione speciei unius potest *esse* reale ipsius multiplicari. Ergo possunt dari multa individua secundum ordinem naturæ sub qualibet specie infinita in his, quæ non sunt per essentiam suam.

31 Argumentum, & confirmationes

eiusdem pro contraria sententia nihil probant, ut constat ex dictis, & in forma respondentendo, negandum est primum antecedens. In cuius probatione maior propositio æquivocat naturam specificam cum forma reali, quæ in presenti distinguuntur in eo, quod essentia in specie includit indifferentiam ad essendum, & non essendum: forma vero realis, quæ est, non est indifferens ad essendum: quod autem sit irreceptibilis in materia physica solum probat, quod non est pars alicuius compositi substantialis: quod neque tollit, neque ponit principium materiale individuationis, & multiplicationis, quod est predicata essentialia indifferentia ad essendum, & ad essendum in pluribus. Minor autem si per formam intelligat speciem, & quidditatem falsam, & neganda est: si autem per formam intelligat substantiam realem, quæ non sit pars alicuius substantiæ realis, tanquam actus illius vera est propter repugnantiam disparatam (ut ita loquar,) quia individua solum referuntur ad speciem per se, impertinenter vero ad quodlibet aliud; & forma, de qua loquimur, non est species logica, sed ens reale. Exemplum tandem albedinis independentis à subiecto realiter propter difficultates communes, eandem patitur æquivocationem, & non est ad rem. Non enim probat, quod essentia specifica naturæ substantialis, simplicis, vel compositæ, spiritualis, vel corporalis: vel naturæ accidentalis, si daretur species illius, esset immultiplicabilis in individuis: sed solum probat, quod individuum non potest dividi in alia individua eiusdem speciei; quod ad rem præsentem neutiquam conducit.

32 Vnde ad primam confirmationem dico, quod minor propositio est falsa; si verba illa *per se subsistens*, non significant aliud, quam *subsistens*, & ly *per se* sit impertinenter additum: quia tunc natura speciei apta est multiplicari per plures substantias (liquidem distinguuntur essentia, & substantia), numero diversas, quæ erunt actus subsistentiæ sub una specie. Si autem ly *per se* significet per essentiam suam, vera est minor illa de Deo, qui per essentiam est, in sensu identico, non formali: & in creaturis absurdam continet suppositionem, nempe quod per suam essentiam sint. Per hæc demum patet solutio secundæ, & tertiæ confirmationis, quæ eandem continent æquivocationes.

Alterius argum. et solutio.

Confirmationes solvuntur.

& falacias, nec non & falsas suppositiones Debentque instari solutiones, quas præstant objectionibus supra factis.

QVÆST. X.

An defacto sint plures Angeli solo numero differentes sub vnaquaque specie atomata?

Status con-
trouersiæ.

1. SUPpono circa materiam huius difficultatis nihil posse demonstrari ratione humanum intellectum non superante, quia quæ pertinet ad quæstionem: An est? solam experientia demonstrat, quæ circa intellectualia hominum superat cognitionem. Deinde neque autoritate Ecclesiæ aliquid fuit vnquam in hoc puncto determinatum; neque in Sacra Scriptura constat aliud, quam multitudo Angelorum, & diuersa nomina tam communia, quam propria; & item ea, quibus diuersi gradus, & ordines in Hierarchia Sanctorum Angelorum significantur. Quanta vero, & qualis sit diuinarum mentium distinctio, & differentia non constat. Quapropter solis coniecturis, & aliquibus Sanctorum Petri verbis (si forte aliqua sunt expressa) standum, & plausiblem eligenda, tenendaque sententia est: cum communis acceptio sola ratio essendi sit.

Negatiua
pars.
D. Thom.

2. In hac re prima sententia docet Angelos solo numero differentes non dari defacto. Quam conclusionem tenet D. Thomas, & ipsius discipuli consequenter ad suam doctrinam de principio individuationis, vnde omnia argumenta, quibus probant impossibilem multitudinem numeralem iam materialis substantiæ, aptius probant defacto non dari; quibus satis factum iam est quæstionibus præcedentibus. Ex alijs doctoribus, qui tenuerant possibiles esse Angelos solo numero differentes tam iuxta præsentem prouidentiam, quam de potentia absoluta, tenent defacto non dari Argentina in 2. dist. 3. q. 2. art. 2. in fine: Agidius quodlib. 2. q. 7. vbi dicit, quod quauis sit possibile, non videtur deesse plura individua facere in quauis specie secundum ordinem visibilem rerum, quod etiam probat in 2. d. 3. q. 2. art. 2. & 3. vbi etiam rationes ab impossibili in terminis non opor-

Argentina
Agidius.

Probat
conclusionem.

3. Coniectura, quibus hæc probatur tales sunt. Prima: quia ordo per se rerum nobilior est ordine per accidens; & accommodatior creaturis perfectissimis, ut sunt Angeli: ergo in gradu Angelico maior perfectio erit, si omnes spiritus differant specie, qui est ordo per se, quam si dentur plura individua sub vnaquaque specie, quod importat ordo per accidens. Quod si dicas: posito integro numero specierum substantiæ spiritualis perfectiori modo extituras, si singula in pluribus indiuiduis, quam si in vno tantum existant. Contra dicunt: quia si tota hæc multitudo, quæ sub singulis speciebus cogitatur, non differat individualiter, sed secundum essentiam multo maior perfectio erit. Secunda congruentia est, quia multitudo indiuiduorum solum ordinatur ad conseruationem speciei: sed in Angelis, qui sunt incorruptibiles, tanto durat essentia in vno indiuiduo, quam in pluribus: ergo multitudo numerica non habet finem in spiritali natura: quare non est asserenda. Et hoc confirmatur exemplo cælorum, in quibus sub specie vltima non multiplicantur individua; quia ipsorum substantia incorruptibilis est, & quia ipsorum ordo perfectior est, atque speciosior.

4. His non obstantibus credibilis videtur vel in omnibus, vel in pluribus speciebus Angelicis plures solo numero differentes spiritus creatos esse. Hæc est communis apprehensio fidelium, qui nec Scholas adierunt, neque opiniones diuersas cogitarunt; præcipue cum de Angelis custodibus sermo occurrit, non enim credunt diuersi ordinis esse hominum custodes: aliàs alterearentur de præcedentia custodum suorum aliquando. Frequenter hanc doctrinam tenet Scholastici, & affirmant quidem Alensis, Albertus, Bonaventura, Scotus, Gabriel, Durandus, Marsilius rellati supra q. 9. art. 5. num. 39. & plures alij ex Recentioribus cum Suarez, Molina, & Valentia. Vazquez vero super. 1. p. q. 50. art. 4. disp. 181. cap. 3. & Pelantius. 1. p. q. 50. art. 4. vtramque partem probabilem iudicant. Istius conclusionis nullum expressum testimonium apparet in Sacra Scriptura; possunt tamen adduci in argumentum aliqua verba, quæ supponunt multitudinem vnius naturæ, & essentia. Sic Isaia cap. 6. d. versu 2. multos Seraphim supponit, & de illis, tanquam de multis loquitur, & d. ait: & volauit ad me vnus de Seraphim quasi omnes seraphie ordinis essent eiusdem

His non obstantibus credibilis videtur vel in omnibus, vel in pluribus speciebus Angelicis plures solo numero differentes spiritus creatos esse. Hæc est communis apprehensio fidelium, qui nec Scholas adierunt, neque opiniones diuersas cogitarunt; præcipue cum de Angelis custodibus sermo occurrit, non enim credunt diuersi ordinis esse hominum custodes: aliàs alterearentur de præcedentia custodum suorum aliquando. Frequenter hanc doctrinam tenet Scholastici, & affirmant quidem Alensis, Albertus, Bonaventura, Scotus, Gabriel, Durandus, Marsilius rellati supra q. 9. art. 5. num. 39. & plures alij ex Recentioribus cum Suarez, Molina, & Valentia. Vazquez vero super. 1. p. q. 50. art. 4. disp. 181. cap. 3. & Pelantius. 1. p. q. 50. art. 4. vtramque partem probabilem iudicant. Istius conclusionis nullum expressum testimonium apparet in Sacra Scriptura; possunt tamen adduci in argumentum aliqua verba, quæ supponunt multitudinem vnius naturæ, & essentia. Sic Isaia cap. 6. d. versu 2. multos Seraphim supponit, & de illis, tanquam de multis loquitur, & d. ait: & volauit ad me vnus de Seraphim quasi omnes seraphie ordinis essent eiusdem

Alensis.
Albertus.
Bonavent.
Scotus.
Gabriel.
Durandus.
Marsil.
Suarez.
Molina.
Valentia.
Vazquez.
Pelantius.
Isaias.

dem naturæ: quod etiam videtur supponere, quando *vers. 2.* vna figura representat non vnum, sed plures ieraphim dicēs: *seraphim stabant super illud: sex ale vni, & sex ale alteri. Duabus velabāt faciē eius, & duabus pedes eius, & duabus volabāt.* En ad vnum ministerium duo seraphim; vnaque figura descripti, quod vnam naturam designare videtur in diuersis personis: quod iterum probatur in eodē texta ex clamore vnus ad alterum per choros canentium trisagion hymnum. Nam iste ordo recitandi diuinas laudes æqualitatem in natura, & dignitate cum distinctione personarum supponit. Item in *Ezechiel. cap. 10. & 11.* de Cherubim quasi de multis sermo est, & semper idem ministerium in ipsis; quod videtur probare plures personas eiusdem naturæ, & dignitatis. Demum nomina ipsa hanc multitudinem præferunt, quia in numero plurali semper accipiuntur, quādo de sanctis spiritibus sermo est, & præcipue quando Hierarchici gradus, & ordines commemorantur ab scriptura, & Patribus, sic legimus in D. Paulo Angelos, Archangelos, Principatus, Potestates, virtutes, & in alijs locis, & Sanctis, Dominationes, Thronos, Cherubim, & Seraphim, quæ nomina important multitudinem sub vna ratione, & vnumquodque particularem speciem in multis: sicut homines, Leones, Equi significant apud nos.

5 Deinde ex interpretatione sacra S. Dionysij de celesti Hierarchia, potest formati argumentum satis efficax diuersis collatis testimonijs ad probandam pluralitatem numeralem Angelorum. Nam *cap. 14.* per numerum mille millium & decies centena millia, quo Daniel. 7. Angelorum laudantium dominum multitudo explicatur, intelligit celestium militum exercitus tam multos esse, vt infinitum, & contractum calculum numero, rum corporeorum, quibus vtimur, superent, & transeant. Capite autem 6. dixerat, quod omnis, quæ de Deo, diuinis quæ rebus differit ratio & scientia, omnes celestes naturas nouem nominibus appellauit. Nomina sane naturarum species significat, vt homo, leo, aquila, quas distribuit in tres terniones secundum D. Pauli doctrinam, & Ezechielis 1. Isaiæque *cap. 6.* & magis explicans dicitur hanc igitur, quæ ex tribus constat, distinctionem, vt vnam, & eiusdem generis, ac vere primam

Hierarchiam clarissimas præceptor noster tradidit. Vbi non solum supponit nomina celestis Hierarchiæ esse nomina communia, significareque species; sed docet ex Paulo tres illas naturas, nempe Seraphim, Cherubim, Thronos, esse eiusdem generis. Vnde certe colligitur multitudinem sacrorum spirituum sub vnaquaque harum specierum esse proprie numeralem. Quod etiam non pauci ex Patribus supponunt, quando innumerabilem multitudinem Angelorum cognoscetes, nouem tantum ordines per tres Hierarchias constituentur. Certe mirum est, quod si tot essent species, quot celestes exercitus personas continent, nullibi, & nunquam nomen aliud præter nouem (de quibus postea) fuerit expressum, neque in bonis Angelis, neque in malis: cum etiam nomina propria aliquorum manifesta facta fuerint.

6 Nonnullis prudentibus coniecturis probatur nostra conclusio. Prima: quia supposita sufficienti multiplicatio-
Conguentia
ne generum, & specierum, multiplicatio indiuiduorum sub vnaquaque earum pertinet ad pulchritudinem vniuersi, & ad ostensionem magnificentissimæ potentie Dei. Secundo conducit ad ornatum, & magnificentiam diuinitatis multitudo ser-
Gen
uorum etiam in eodem ministerio, & instituto. Tertio conducit ad amicitiam, & societatem; non enim socialiter communicant naturæ, quæ sunt diuersæ speciei, & dignitatis, cum inter proprios optabilis, & amica societas reperiatur. Vnde credi potest Deum, qui primo homini soli, & sine adiutorio simili sibi inuentolargitus est misericorditer solatium societatis, non reliquisse Angelos singulos sine adiutoribus similibus in specie, & eiusdem naturæ. Demum probatur, quia exclusa necessitate materiæ corporalis ad distinctionem numeralem, nullum restat impedimentum, ob quod defacto non fuerint facti Angeli plures in vnaquaque specie, nisi forsam diuina voluntas omit-
Gen
tens hoc, aut decernens contrarium. Sed talis voluntatis nullum est iudicium in natura, in sacra pagina, aut Patribus, neque à contraria sententia profertur; nec in determinatio aliquorum Sanctorum ex metu reuerenti orta, qui noluerunt superna, & inuisibilia definire, eam probat. Ergo non est neganda multitudo indiuidualis in celestibus naturis, quin potius affirmanda videtur ex rationibus supra, factis

Ezechiel.

D. Paul.

Dionys.

Daniel.

Eph. 3. 10.

Col. 1. 2.

Ezechiel.

Isa. 7.

factis, ex autoritate, & concordia rerum, dispositioneque vniuersi, donec contrarium placitum diuinum ostendant Authores contrarij.

Primaria ratio contraria soluitur

7 Opposita argumenta nihil probant, imo ex eorum solutione confirmatur sententia nostra. Primum namque nititur vnice in hac propositione. Ordo per se nobilior est ordine per accidens, quæ absolutam veritatem continet, si ly *per se* significat *essendi per se*. Nam solus Deus, qui est suum esse, per se est: reliqua vero per aliud distinctum ab essentia ipsorum. Si autem *per se* significet substantiæ classem in creaturis, pro diuersis comparationibus ordinis per accidens vera, vel falsa erit propositio illa. Nam si compararetur status iustitiæ, aut gloriæ hominum cum brutis, perfectior est ordo per accidens ordine per se. Si autem compareretur essentia rerum cum indiuiduis, quod continetur in minori: supponitur, quod essentia per se existunt, sicut ideæ Platonis, & non per aliquid superadditum. Vnde sequetur quod neque in pluribus, neque in vno indiuiduo erūt species Angelorum, quin potius solum erunt per intellectum. Et in hoc casu etiam est perfectior ordo per accidens ordine per se, sicut melius est esse, quam non esse. Deum *per se*, & *per accidens* dicuntur in ordine ad aliud, vt in motu, quando ex frigido fit calidum est motus per se, si autem fiat ex subiecto, vel ex diuerso, vt lignum album fit calidum non est motus per se, sed per accidens. Huiusmodi tamē acceptio non est ad rem. Quæ propter in sensu, in quo dicta propositio accipi debet ad excludendum multitudinem indiuiduorum spiritualiæ naturæ est falsa, & falsum supponit: quæ negata sub distinctione euanescit argumentum.

Secunda nihil probat.

Genesis. 1.

8 Secunda ratio gratis assumit, quod multitudo indiuiduorum specierum materialium, & humanæ ordinata fuerit à Deo propter conseruationem speciei; cum Deus ipse finem talis multiplicationis manifestet in libro Genesis cap. 1. ver. 22. Benedicens auiibus, & piscibus: *Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: auesque multiplicentur supra terram, & v. 28. facto homine ait: Benedixitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subijcite eam, &c.* Quare non propter conseruationem speciei, dicitur compleretur vniuersa terra viuentibus, & hominibus, & prop-

Dr. Mayorga,

ter pulchritudinem vniuersi concessa est animantibus, & hominibus potentia multiplicandi semen suum. Et quidē si mors non introisset in mundum Adamo non peccante, non esset data vis generatiua propter conseruationem speciei, quia data fuit ante peccatum, quod per vnum hominem introiuit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit. Sed quamvis concedamus motum alicuius virtutis multiplicatiua propter conseruationem speciei, nempe respectu corruptibilium, & temporalium: tamen non probatur inde, quod omnis multiplicatio numeralis sit propter talem finem, præcipue quia omnino propter semetipsum operatus est Dominus, vt scriptura testatur.

9 Argumentum tandem, quod in confirmationem secundæ rationis formatur à corporibus celestibus existentibus in vno indiuiduo secundum species suas, quia incorruptibilia sunt, plures habet difficultates, quam voces, quas non est huius loci determinare, quis cognouit differentias stellarum, quæ fixæ dicuntur? Paulus, qui raptus est vsque ad tertium cælum 1. ad Cor. 13. ait: quod *stellæ differunt ab stellâ in claritate*. Sed an omnes sint diuersæ species? non constat. De Planetis vnde sciunt contrarij quod non multiplicantur in indiuiduo, quia sunt incorruptibiles; & non potius quia hi, & non plures sunt necessarij ad motus, influxus, & resolutiones inferiorum, concentumque vniuersi. De cælis multe questionē inveniuntur apud Mathematicos quot & quales sunt? & quomodo differant? occultum est adhuc. Decem orbes solidos, & mobiles tenent aliqui, sed alij repugnant. Certe ex cap. 1. Gen. solum colligi possunt: primo Cælum simul cum terra creatum, de quo multa multi: deinde cælum lucis: tertium aquarum, quæ super cælos sunt. Deinde factum est firmamentum, seu expansum in medio aquarum, & appellatum cælum, in quo posuit Deus luminaria, & stellas, quæ cum ordinibus octo distantia à terra sua positione constituent, occasio fuere Astrologis ad fingendos octo cælos in spatio aliis vno, nam quæ primi sphaeras, seu ordines respectu stellarum, alij cælos, alij orbes vocauerunt. Quæ propter nondum constat quot & quales sit? Neque corporum celestium singularitas in indiuiduo oritur ex eo, quod sunt incorruptibilia; sed quia sunt cau;

*Confirmatio-
tioni respon-
detur.*

causæ primæ inter secundas, & habent in fluxum vniuersalem, vnumquodque in genere suo: est autem contrarium vniuersali causæ in aliquo genere multitudo agentium similium in natura, esset enim, & non esset agens vniuersale; multitudo autem reperitur inter agentia inferiora; unde, & ex mixtione concursuum diuersorum procedit multitudo, & diuersitas mundialium rerum.

QVÆST. XII

De Hierarchia celesti, & vtrum Angeli per Hierarchias differant genere, & de specifica eorum differentia

S. Dionys.
D. Paul.

NE dum de sacratis Angelis sermo noster discurrat, quod dignius est omittamus, oportet de celesti Hierarchia summam per tractare ex D. Dionysio, qui primus traditionem istam ex Sacra Theologia, & præcipue ex Magistri sui Pauli doctrina oculo perspicaci examinavit, & composuit breui, sed admirando opusculo. Unde nos, & didicimus, & docemur, quæ sequuntur. Est quidem Hierarchia, ait Dionysius capit. 3. istius lib. mea quidem sententia, sacer ordo, scientia, & actio, quæ & ad diuinitatis similitudinem, quoad eius fieri potest, accedit, & proportionem illustrationum, quæ ei diuinitus datae sunt, ad Dei imitationem traducitur. Quibus verbis ab ordine Hierarchico excluduntur omnes omnino creaturæ rationis incapaces, & Angelorum damnatorum multitudo: quia illarum natura in capax scientiæ, & religiosi ordinis existit: Demones autem culpa sua luce priuatos confusio, in ordinatio & tenebræ obrunt in inferno, ubi sempiternus horror inhabitat.

Quod autem in Deo Hierarchia non sit, etiam propter Trinitatem Personarum; & quod Deus non sit in Hierarchia constitutus, probat Dionysius loco citato duabus rationibus. Primo, quia in Deo, qui est ordo, lux, perfectio, pulchritudo, & æqualitas, nulla omnino reperitur dissimilitudo, inferioritas, lucis carentia, superioritas, & inferioritas, & alia, quæ inueniuntur in Hierarchia, & in his, quæ in Hierarchia coaptantur. Ergo neque inter diuinas perso-

nas Hierarchicus ordo est, neque Deus in Hierarchia constitutus. Secundo quia ordo Hierarchia hoc postulat, ut alij purgentur, alij purgent, quidam luce doctrina illa flectantur, nonnulli illustrentur, & alij perficiantur. Sed illa quidem diuina beatitudo libera est, ut ita dicam more hominum, ab omni dissimilitudine, æterni luminis plena, perfecta nec ullius perfectionis indiget: expiat, illuminat, & perficit, aut potius sacra est expiatio, lux, & perfectio, omni purgatione, & luce præstantur, ipsa perfectionis aut horum principalis: & omnis quidem Hierarchia causa est sacris autem omnibus dignitate antecellit. Ergo neque in Deo Hierarchia, neque Deus in Hierarchia est. Quare sunt Hierarchiæ tres, quas clare distinguit S. Dionysius in 1. de Ecclesiast. Hierar. cap. 7. scilicet celestis, legis, & gratiæ.

3 Vt autem exponat celestium naturarum descriptiones inquit capit. 6. Omnis, quæ de Deo, diuinis quæ rebus differt ratio, & scientia omnes celestes naturas nouem nominibus appellauit. Has diuinus noster initiator, id est Paulus, in tres terniones distribuit, atque distinguit: ac primum quidem vult esse eorum, qui semper Deum circumstant, & quibus hoc datum est, ut cum eo toto animo & præceteris nullam interiectam coniungantur. Has naturas celestes ascendendo nominat Thronos, Cherubim & Seraphim. Hanc igitur, quæ ex tribus constat, distinctionem, ut vnam, & eiusdem generis, ac vere primam Hierarchiam clarissimus præceptor noster tradidit, quæ non est alia diuinitus, & quæ in primis diuinitatis in agendo illustrationibus sine intervallo maiore studio occupatur. Alteram esse dicit eam, quam potestates, Dominationes, Virtutes quæ explicant. Tertiã in extremis celestibus Hierarchiis, Angelorum, Archangelorum, Principatuumque descriptionem. Hæc clara sunt.

4 Est tamen difficultas inter posteriores scriptores circa ordinem secundæ ternionis, cui occasione præstat idem Dionysius alijs in locis, in quibus virtutes nominat inter potestates, & dominationes. Sic cap. 5. paulo post initium numerat in secundâ Hierarchia post Potestates, Virtutes: & cap. 8. nomina sacra eiusdem secundæ ordinis exponens primum, ac secundum numerat Dominationes, deinde Virtutes, postremam Potestates: tandem cap. 11. eodem tenore ait à Theolo-

Nouem ordinis celestium spirituum

Difficultas circa ordinem eorum

gis Angelos, Archangelos, Principatus ac potestates post Virtutes numerari; supra ipsas autem sanctas Virtutes Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim. Propter hæc quidem non omnes conveniunt in collocazione Virtutum secundum ordinem Hierarchicum. Sed attendente inspecta doctrina istius doctoris sancti manifestum est sanctas Virtutes numerandas esse in ordine medio secundæ Hierarchiæ: quod patet ex locis citatis, & præcipue cap. 8. Probatumque manifeste ex doctrina cap. 11. ubi redditur ratio, propter quam omnes simul Angelicæ naturæ virtutes cœlestes appellari solent, primò numerat ascendendo eas essentias, quæ Virtutes præcedunt dicēs: *Extremæ spirituum descriptiones non participant universis summarum proprietatibus Angelicis, & Archangelis, qui Angelos antecedunt, Principatusque, ac Potestates, qui duo ordines post Virtutes à Theologis locantur, communi nomine saepe numero à nobis, una cum alijs sanctis essentijs, cœlestes virtutes appellantur.*

5 Obijcit itaque contra se sic: superiores naturæ, quia inferiorum proprietates habent, per se & iusque habet, possunt etiam inferiorum nomine appellari, unde omnes dicuntur Angeli, sed tota infima Hierarchia, & Potestates sunt infra Virtutes: ergo non debent quatuor illi gradus virtutes appellari. Respondens autem dictum ordinem supponit: & addit: *Quoniam in tria omnes diuinae Mentis cœlesti ratione diuise sunt, in essentiam, in virtutem, & in actionem, cum omnes, aut aliquas earum sine ulla obseruatione cœlestes essentias, aut cœlestes virtutes vocamus, ex uniuscuiusque earum essentia, aut vi appellare existimandum sumus.* Quæ propter ex eius mente Virtutum sanctarum ordo medium locum tenet in secundo ternione, ut eas numerat etiam cap. 1. *Ecclesiast. Hierarchiæ.* Verba autem cap. 6: forsam non sunt in originali eo ordine posita, quo ponuntur in versione, sed mutata fuere iuxta mentem interpretum, aut propter euphoniā; vel forsam à transcriptoribus Græcis per incuriam mutata sunt. Denique si alibi occurrat nomen *Virtutes* appellatiuum, potius, quā propriam credendum est pro ratione loci.

6 Ex hæc sanctarum Mentium descriptione, & distributione in tres Hierarchias, & nouem ordines, nempe *Angelorum, Archangelorum, Principatum;*
Dr. Mayorga.

Potestatum, Virtutum, Dominationum; Thronorum, Cherubim, & Seraphim. Quam Scriptura, & Patres probant, & Dionysius ex animo laudat, ex professo, quæ explicat, reiicienda omnino est sententia, quæ tribuitur Alberto. 2. parte tract. 2. q. 8. & D. Bonavent. in 2. dist. 9. q. 1. art. 1. docens omnes Angelos esse eiusdem speciei, & solo numero differre. Si namque omnes sunt eiusdem speciei, non erit inter eos diuersitas naturarum; neque dabuntur infimæ essentia, & supremæ: & omnes habebunt easdem proprietates, neque opus erit redere rationem, ob quam omnes inuisibiles spiritus Angelici dicantur in Sacra Scriptura, potius quam alio nomine ex supra positis, quod c. 5. tractat S. Dionysius: nullaque foret obiectio, quam sibi opponit c. 11. quia omnia nomina essent omnibus communia, & identidem officia, & cōsequenter non daretur inter eos ordo, neque Hierarchia.

7 Dices: non obstat vnitatis specifica inter Angelos, ut possint dari diuersi ordines, gradusque Hierarchici tam in vna, quā in tribus Hierarchijs, quia hæc differentia non sequitur distinctionem naturarum secundum superius, & inferius, sed absolute tota reperitur in ordine supernaturali, & pendet à diuersitate gratiæ datæ vni potius, quam alteri. Quod videmus in Ecclesiastica Hierarchia visibili, in qua omnes, qui coaptantur, homines sunt, eiusdemque naturæ: neque hoc tollit, quod in ordine supernaturali sit diuersitas graduum, superiusque, & inferius secundum gratias differentes.

8 Sed obiectio ista nihil probat. Nam Hierarchia, eiusque gradus in cœlesti, & Ecclesiastica descriptione repetiuntur ante gloriam, seu in statu viæ. In Ecclesiastica quidem constitutio, & differentia ordinum secundum superius, & inferius pendet ab ortu naturæ in statu supernaturali, ipsius illustratione, & perfectione per sacramenta eā, quæ causant ex meritis Christi non solum gratiā, vel eius augmentum, sed etiam caracterem, qualia sunt Baptismus, confirmatio, & ordo. Per Baptismum, quem præcedit expurgatio veterum errorum, & illustratio Fidei, renascimur in Christo, & sumus altioris naturæ, quā ante fuimus, nempe filiorum Dei; sicque conscribimur in Hierarchia. Secundum hanc naturam illustramur, roboramurque in Sacra con-

*Dionysius.
Albertus.
& Bonavent.
Sententia
excluditur*

Instantia

Eius solutio.

*Ecclesiasti-
ca Hie-
rarchia funda-
mentum.*

*In statu
gratie ori-
ginalis que
foret Hie-
rarchia ra-
tio.*

*Distinctio
res celestium
a creatore,
& sanctita-
tis auctore
sunt.*

firmationis mysterio: Deinde per sacros ordines gradatim euehimur ad diuersos status Hierarchicos, diuersasque potestates usque ad ultimam Pontificalem dignitatem. Perficiturque in nobis natura supernaturalis per diuersas virtutes, seu vires, datas quidem gratuito nobis in Christo, sed à Christo in eos, qui Sacramentis ipsis initiuntur, illustrantur, & perficiuntur, necessario promanantes. Unde violentia fieret, si is, qui rite baptizatur, non reciperet characterem filiorum Dei per Christum: similiter in alijs Sacramentis characterem causantibus; etiam si gratia gratum faciens non detur propter culpam recipientis non inualidantem Sacramentum. Eademque necessitate operantur virtutes Hierarchicæ; nam licet Minister Sacramenti peccet in administratione, tite positus, quæ ad Sacramentum pertinent, causantur effectus Sacramentalis in recipiente disposito. Hinc oritur doctrina de Sacramento informi. Hæc autem omnia, quæ ex redemptione pendunt, supponunt naturam humanam corruptam, & iustitiam originalem deperditam. In qua si staret Adam Hierarchia ministrantium Domino in terris non his Sacramentis, sed aliter consecraretur; & cum omnes posterii sancti propter originalem sanctitatem nascerentur, ordinatiuitatem constitueret diuersos superioritatis, & inferioritatis gradus circa cultum Dei, qualis ordo ex tunc permanet respectu dignitatum, & munerum, bonorumque temporalium quantum ad hereditatem: & in populo Israelitico non solum quoad secularia, sed quantum ad Ecclesiastica (nam Sacerdotium, & ministeria Ecclesiastica maiori uterantur) ex lege Dei obseruatus fuit.

9 Angelica vero natura, quæ calum non habuit reparabilem, neque secundam natiuitatem, qua collocaretur in Hierarchia, nec diuersa Sacramenta, quibus natura renata eueheretur ad diuersos ordines, de manu creatoris prodijt graduata, & per diuersos gradus constituta, qui non sunt mutati per bona opera, neque post statum gloriæ, sed perfecti, & consummati. Angeli autem, qui ceciderunt, perdiderunt suum principatum, & dereliquerunt suum domicilium, eiecque sunt in infernum, cum distinctione quidem, & præcedentia in natura, quam in ortu suo habuerunt, neque enim sunt diminuti: de cætero autem obnoxii cõ-

fusione, horrore, in ordinatis motibus irreparabiliter subiecti ex propria voluntate, in æternum damnati sunt, & à Hierarchia penitus expulsi. Unde semper probatur diuersitas saltem specifica per diuersos gradus in celesti Hierarchia. Quod autem species celestium naturarum non in vna tantum persona prout vnaquaque existant, sed in pluribus ostensum supra fuit, & amplius patebit explicando Sacra nouem nomina, quæ nouem ordines celestium spirituum distinguunt, ex Sancti Doctoris, ductorisque nostri mente, & doctrina. Quæ cum argumentum ad probandas distinctiones Angelicarum Mentium ex ipsius auctoritate, & sacra Sacrorum nominum explicationem intēdimus, præclarior eiusdem verbis, quam nostris, qui in sufficientes sumus ad dicendum aliquid ex nobis, quasi ex nobis, conficiemus.

10 Quoniam hunc sanctarum Hierarchiarum ordinem approbamus, dicitur cap. 7. omnem celestium naturarum appellationem diuinam, quæ in quoque inest, proprietatis significationem habere profiteamur. Ac sanctorum quidem Seraphim nomen, tradunt illi, qui Hebraice sciunt vel incensores, vel calefcentes declarare. Cherubim autem scientiæ cognitionisque copiam, vel sapientiæ conuersionem. Ac calefcentes quidem etiam Throni appellantur, & sapientiæ confusio, quod nomen diuinas eorum affectiones exprimit, atque declarat. Iste igitur ac merito celestium hierarchiarum prima à summis, excellentissimisque naturis administratur, quæ ordine cæteris præstantiore ita continetur, ut nulla re interiecta Deo præsto sit, primæ Dei præstationes, & initiationes ad eam, ut vicinæ maxime, primum, ac maxime perueniant. Nam eorum quidem perennem in diuinis rebus mouilitatem, atque perpetuitatem, caloremque, & acumen, singularemque feruorem continuat, & quæ intermitteri, interrumpique non potest, motionis, vimque similia efficiendi, sursum ducendo ea, quæ subiecta sunt, quasi calore, feruoreque suo illa ad similem calorem excitantem, idque, quod vim ardore, totiusque rei incendio expiandi habet, ac lucis participem, luminisque effectricem proprietatem, quæ clara est, nec restingui potest, & vnius, eiusdemque modi est, omnisque obscuritatis, & tenebrarum causa expultrix est, &

Seraphim

exterminatrix, Seraphim nomen exprimit, ac docet.

Cherubim.

11 Cherubim autem nomen, vim, & scientiæ, & contemplationis diuinæ, quæ in eis inest, dandæque summæ lucis receptaculum, atque diuinæ pulchritudinis vim, quæ primum locum obtineat, aspectum, & quod plenum est munerum, quæ sapientiam efficiant, eaque largæ, copioseque communicat natura cum secundis sapientiæ, quæ concessa est, effusione. Thronorum vero summorum, & excelso-
Throni. rum nomē declarat id, quod ab omni terrena humilitate sine admixtione secretū est, quodque ad superiora diuino studio fertur, nec in infimis rebus ullis habitat, sed totis viribus in eo, qui vere summus est, immobiliter, firmiterque hæret, diuinumque adventum sine vlla motione, atque materia recipit, ac Deum portat, officioque ad ea, quæ diuina sunt, capiendā, propensum est.

*Dominatio-
tiones.*

12 Veniendum autem nunc nobis est ait cap. 8. ad mediam cœlestium Mentionem descriptionem, aspiciendæque sunt cœlestibus oculis, quoad eius fieri potest, Dominationes illæ, & spectacula, quæ vere multum possunt, diuinarum Potestatum, atque Virtutum. Vnum quodque enim nomen naturas, quæ nos superant, declarat earum diuinæ similitudinis imitatrices proprietates. Sanctarum quidem Dominationum nomen, quod mysterium enuntiat, declarare arbitror excitationem quandam ad superā servitute, omni summissione, &, vt ita dicam, subiectione solutam, ac liberam, quæ, & nulli tyrannicæ dissimilitudini vilo prorsus modo seipsam, id quod libero dignum est, vt quæ dominatio sit nullis blanditijs cedens, subijcit: & rem omnem seruitutis, quæ caput diminuit, effetricem superat; & omni submissioni pertinaciter obstitit, & ab omni dissimilitudine soluta est, & veræ dominationis, dominique principatus semper cupiditate tenetur, & ad rem, ratamque sui similitudinem, tum se, tum ea, quæ ipsam sequuntur, quantum licet, probè fingit, ac format, & ad rem nullam earum, quæ temerè videntur, atque approbātur, sed ad id, quod proprie est, omnino conversa est: & semper diuina bonitate, quantum potest, participat.

Virtutes.

13 Sanctarum autem Virtutum nomen significare puto virilem quandam, invictamque fortitudinem ad diuina ob-

cunda munera, quæ eas attingunt; quæ ad nullam diuinam illustrationem earum, quæ eis offeruntur, & quasi inferuntur, percipiendam imbecilla est: quæ magnis viribus ad diuinitatis imitationem nititur; nec diuino motui, atque impulsui ignavia sua deest, sed magna contentione cœlestem illam, virtutisque effetricem virtutem intuetur, & illius, quoad fieri potest, simulachrum virtutis speciem præferens efficitur, ita vt ad eam, quasi virtutis principium, pro virili parte cōversā est: & ad ea, quæ secundum locum tenent, virtutis dandæ causa, diuinæque similitudinis instar prodeat. Sanctarum vero Potestatem nomine, quod vnus est, & eiusdem, cuius Dominationes, & Virtutes, ordinis, declarari existimo apertam quandam, & ab omni admixtione liberam in accipiendis rebus diuinis dispositionem, cœlestisque, ac spiritualis potestatis ordinem, quæ non tyrannorum more in peius potestatis viribus abutitur; sed invicto animo ad diuina apte, & exercitatur ipsa, & ea, quæ ipsam sequuntur, benigne excitat; atque ad summam illius potestatis, quæ potestatis causa est, similitudinem, & ipsa, quantum licet, accedit, & eam, vt Angeli possunt, in decoris virtutis, quæ suæ est potestatis, ordinibus accendit.

Potestates.

14 Reliqua est nobis ad cognoscendum proposita distinctio, inquit cap. 9. quæ Angelicas Hierarchias claudit, & determinat, idest, ea, quæ à diuinis Principatibus, Archangelis, atque Angelis ornatur. Declarat autem nomē cœlestium Principatum diuinitatis instar præesse, principatumque obtinere cum sacro ordine, qui Virtutibus, quæ præsent, sit dignissimus: atque ad summum principatum, & eos omnino conuersos esse, & alijs pro dignitate principatus duces se præbere: & illū ipsum principatum, qui principatus omnis auctor est, pro virili parte exprimere: enitiareque summum eius ordinem virtutum, quæ principatum obtinent, descriptioni. Sanctorum autem Archangelorum nomen eiusdem quidem est, cuius cœlestes Principatus, ordinis: est enim eorum, & Angelorum Hierarchia vna, atque distinctio. Sed quoniam non est Hierarchia, quæ non, & primas, & medias, & ultimas virtutes habeat: Sanctus Archangelorum ordo cōmuni quodā cū medio Hierarchico iure extrema sibi vendicat. Nam, & cœ-

Principatus.

Archangelus.

Sanctissimis Principatibus commercium habet, & cum Sanctissimis Angelis: cum illis quidem quod ad summum principatum accommodatè ad imperandum conuersus est, atque ad illius similitudinem, ut potest, se fingit, & Angelos decore suo, ordinatoque principatu, & qui ceram non potest, coniungit, atque vnum efficit: cum his autem, quod est etiam ordinis, qui ab alio accepta alijs enuntiat, dum, & diuinas illustrationes Hierarchia more, & instituto primorum opera recipit, & eas Angelis benigne nuntiat, & per Angelos nobis enuntiat pro sacrosancta ratione vniuscuiusque diuinarum illustrationum.

Angeli.

15 Angeli autem cōplent, ac determinant omnes caelestium naturarum distinctiones, & ordines, ut qui extremo loco inter caelestes essentias Angelicā proprietatem obtineant: eoque rectius a nobis Angeli, quā superiores, superiorū interpretēs nominantur, quo eorum Sacrosanctus principatus in clarioribus; eundem tioribusque rebus versatur, & magis mundum attingit. Nam summa quidem, ut dictum est, spirituum descriptio, quod abstracto Deo, ordinis prima vicina est, obfcurare secunda præesse existimanda est: secunda autem, quæ expletur, & constat ex Sanctis Dominationibus, Virtutibusque, & Potestatibus, Principatuum, & Archangelorum, atque Angelorum Hierarchia imperare, euidentius quidē quā prima, obfcurius autē quā ea, quæ illā sequatur. Principatum vero, Archangelorumque, & Angelorum interpretēs distinctione hominum Hierarchijs vicissim imperare putanda est. Ut sit ordinis, & excitatio in Deum, & conuersio, & cum eo societas, & coniunctio, aut, ut ita dicā, unio, atque etiam progressus, quia Deo Hierarchijs omnibus benigne conceditur, cōmuniterque sit, ac cum sanctissimo decore. Hinc Theologia Hierarchiā nostrā Angelis attribuit, cū populi Iudeorum principem Michaelem appelleret, aliosque aliarum nationum.

16 In his habemus pulchram satis, & reuerentem caelestis, descriptionē nominum Angelicorum ordinum, & argumentum euidentis specificæ distinctionis cum identitate generica, & multitudine personarum in prima Hierarchia, & similiter in secunda, & tertia: conueniunt autem omnes tres Hierarchia in genere remoto, & sub alternante reliqua. Differen-

tias vero specierum singillatim rimari non est concessum nobis, quibus immaterialia præposita sunt, & incognita ea, quæ solo intellectu conspiciuntur. Ex dictorum tamē explicatione nominum sub odorantur, proprietates, in quibus infima à supremis distinguuntur.

QVÆST. XII.

Sunt ne Angeli incorruptibiles, & immortales? & de ipsorum duratione.

1 Circa priorem tituli partem præsupposito, quod omnis creatura est destruibilis, & anihilabilis, saltē de potentia absoluta, de quo alias. Vnica conclusio est: Proprie loquendo Angeli sunt incorruptibiles, & immortales. Huius rei probationes dedimus q. 3. sect. 4. ubi mutationem substantialem repugnare ostendimus substantiæ immateriali. Nunc solam expositionem terminorum apponere opus est. Igitur corruptibile, & mortale, licet improprie, & oratorie accepta cum destruibili conuertantur, tamē proprie, & rigore sumpta particularē rationem designationis connotant. Nā corruptum proprie solum dicuntur ea, quæ per generationem fiunt, & corruptio motus est quidam consequens generationē, quia generatio vnius est corruptio alterius. Corruptibile ergo includit potentiam materiale aptam recipere, & pati actiones particularium causarum, secundum quarum varietatem variè mutatur. Neque vquam, quod corrumpitur, omnino desinit, sed mutatur de esse vno ad aliud esse. Quia in omni actione naturæ creata operatur natura increata, cuius operatio licet diuersa appareat cum diuersis concansis, tamen nunquam interrumpitur.

2 Mortale autem species quadam est corruptibilis, cuius differentia est vita, ad quam refertur. Quod apparet, quia omne mortale est corruptibile, sicut omnis homo est animal: contra vero non valet est corruptibile, ergo mortale, sicut animal non infert hominē. Quare mortale solum dicitur proprie de viuētibz materialibus, quæ per corruptionē proprie acceptā desinere possunt: estq; mortale viuens corruptibile. Incorruptibile vero, & immortalē proprie dicuntur per negationē materialis potētiæ intrinsecæ substantiæ, & substantiæ viuēti, propter quā sub-

Angeli
sunt incorruptibiles,
& immortales.

subiecta non sit substantialibus transmutationibus. Anihilabile autem est quidquid non per suam essentiam est, sed ab alio pendet in essendo, quare omnis creatura, siue corruptibilis, siue mortalis, siue immortalitate potitur, annihilari potest. Transcendit namque potentia ista absoluta ad non essendum, omne quod ab alio est. Nam, qui dat esse, cessare valet à tali influxu, cum ab eo nulla creatura natura liter procedat.

3 Ex his, & illis, quæ dicta sunt quæst. 3. sect. 4. manifestum est Angelos, & animam rationalem dicendos esse immortales, & incorruptibiles. Quod ex Sacra pagina docuit pluries S. Dionysius, sed præcipue cap. 6. de Diu. nom. agens de vita: Etenim immortalium Angelorum vita, & immortalitas, æternusque Angelorum motus, qui ab omni interitu solutus est, ac liber, tum ex ea, tum per eam, & est, & coheret. Itaque viuere semper, immortalesque dicuntur: rursusque non immortales, quod non à se immortalitatis æternæque vitam habeant, & iterum docet in eodem cap. Vbi Angelos immortales, & incorruptibiles dicit; & rationem assignat, ob quam aliquomodo non immortales dicuntur. Hoc ipsum dicit, & probat D. Th. 1. p. q. 50. art. 5. per totum; cenentque communiter Patres, & Doctores, qui testimonia Sanctorum adducunt, & confirmant argumento desumpto ex Concilio Later. sub Leone 10. sess. 8. ubi diffinitur animam rationalem esse immortalem: quod efficaciter probat de Angelis, qui Animam perfectione excedunt.

De duratione rerum.

4 Doctrinam de duratione rerum explanaturis optimum præstabit inquit Arcopagita textus ex cap. 10. de Diu. nom. ubi sic ait: Temporis, & æternitatis naturam ex scriptis diuinis cognoscendam esse existimo. Etenim ea quæ plane, & absolute ingenta sunt, & reuera sempiterna, ubique æterna dicuntur: & ea, quæ interire non possunt, & quæ immortalia sunt, quæque commutari non possunt, in illo loco: Eleuamini porta æternales, & in similibus. Sæpe etiam antiquissima æternos, id est æternitatis nomine designat, & notant. Interdum totam nostri temporis longitudinem æonæ, id est sæculum vocant:

Dr. Mayorga.

quatenus etiam proprietas est temporis antiquum esse, & immutabile, & statum rerum totum metiri. Tempus autem appellat illud, quod in ortu, interitu, atque in mutatione versatur, & aliàs aliter se habet. Itaque nos, quos hic tempus definit, ac circumscribit, æternitatem consequuturos esse scripta diuina tradunt, cum ad æternitatem, quæ non interit, sed semper eodem modo se habet, peruenerimus. Nonnunquam vero Scripta diuina, & sæculum in tempore esse dicunt, & tempus æternum: quamquam scimus ab eis sæpius, & magis proprie ea, quæ sunt, æternitatis, & quæ oriuntur, temporis nomine declarari. Non igitur omnino eiusdem æternitatis esse, cuius Deus est, qui æternitatem antecedit, ea, quæ æterna dicuntur, putare debemus: sed Sanctissima Diuina Scripta constanter seruti, æterna quidem, & quæ sunt in tempore, eis modis accipere, quos approbant: media autem eorum, quæ sunt, & quæ fiunt, ea, quæ partim æternitate, partim tempore participant.

24 Ut autem profundam tantique Doctoris mentem, veramque de æternitate, & tempore, & Sacra Scriptura conformem sententiam teneamus, hinc principio sumpto rem aggredimur explicare. Duratio, siue proprie, siue improprie conueniat omnibus, quæ durare dicuntur, parti debet primo in intrinsecam, & extrinsecam. Extrinsecam durationem appello quancumque permanentiam in essendo, quæ comparatione facta cum alijs habuerit rationem mensuræ. In mensurando namque quælibet mensura extrinsecam habitudinem exercet. Igitur duratio mensurans denominationem extrinsecam addit supra rationem durationis: unde non obest quod una, & eadem duratio sit intrinseca respectu suæ rei durantis, & extrinseca respectu durationis mensuratæ. Ut contingit, quando supremi Angeli duratio dicitur metiri inferiorum spirituum durationes.

6 Huiusmodi autem durationis denominatio conuenire potest cuicumque durationi intrinseca respectu alterius per nostrum intellectum, quia unaquæque possumus quamlibet aliam metiri iuxta diuersos mensurandi modos, nempe æqualitatis, repetitionis, excessus, vel defectus; & ista est prima ratio durationis extrinsecæ. Insuper duratio extrinsecæ dicenda venit præcipue, & proprie,

Lucæ 20.

Duratio
quid
&
quotuplexDuratio
extrinsecæ.

H. quæ

quæ non est permanentia entitativa, adhuc per extensionem alicuius rei reali intrinseca, quæ est tempus extrinsecum, seu motus localis calorum, in quo genere ponuntur etiam operationes spirituales. Unde etiam tempus extrinsecum dividitur in continuum, & discretum, quia operationes quædam continuæ sunt, ut motus localis calorum, quædam discretæ, cum non succedat una alteri immediate, ut intellectiones Angeli. Huiusmodi autem motus quicumque numerus dicitur tempus, ut bidden, triduum, &c. mensis, & annus.

Intrinseca.

7 Duratio intrinseca, seu permanentia essendi præter actum entitativum, seu esse, denotat quandam extensionem, vel quasi, ipsius esse. Quia durans supra essens addit continuationem essendi. Hoc vero, intelligendum de durantibus creatis, seu ab alio, de quibus infra dicemus. Duratio nanque latissime accepta, immo potius improprie dicta partiri valet in essentiali, & existentialem, sicut esse aliud est per essentialiam, seu essentia rei, ut esse Dei: aliud distinguitur ab essentiali rerum, & solum est existentia, & ratio essendi extra causas. De esse essentiali, & divino, quod est æternitas, dici vel per permanentiam quasi negativam, id est non transiit, positivam vero permanentiam, quæ vel repetitionem, additionem, vel extensionem aliquam importet, minime debet dici, sicut neque duratio. Neque valet ex his colligi Deum non durare, & non permanere. Quia hæc non sunt contradictoria respectu supremi excedentis durationem, & non durationem, & similia, quæ intra determinatum genus involvunt repugnantiam. Deus autem propter super eminentem essentialiam est super omnem durationem, & neque durat, neque non durat; sed est omnis durationis principium, & causa.

De æternitate Dei.

Existentialis duratio.

8 Duratio existentialis tantum, id est, eius esse, quod ab essentiali distinguitur, proprieque dicitur existentia; alia est permanentia esse indivisibilis & indivisibilis essentialis; alia vero est permanentia esse divisibilis, seu existentia elucens, quod successive fit, & durat, cuius modi sunt vegetativa omnia, de quo postea. Esse existentialis indivisibile adhuc est duplex; aliud enim est actus entis ex intrinsecis suis immortalis, & incorruptibilis, omninoque immaterialis, veluti Angeli, & animæ. Et istius esse perma-

nentia (quæ iuxta potentiam ordinariâ, & causas naturales improprie appellatur duratio; quia neque ab illis pendet in conservari, neque perfici, aut diminui intrinsece valet;) ævum proprie dicitur apud Latinos, apud Antiquos æternitas secundum quid, seu participata. A Grecis æon vocatur æternitas, & ævum, & sæculum; quæ *holam* Hebraice dicuntur. Potest autem ævum duratio dici per respectum ad potentiam Dei conservantis, quæ tenet in esse per continuam effusionem substantias immateriales, cuius concursus suspensione anihilarentur: quapropter secundum hunc respectum facile concipitur extensio quædam ipsius esse, quæ permanentia, & duratio involvant.

9 Aliud esse existentielle tantum, & indivisibile est actus, & ratio essendi enti corruptibili, & mutabili quidem, quod factum totum simul pro vno statim, non quotidie crescit, aut minuitur, perficitur, aut deterioratur substantive, sed in fine temporum mutationem patietur. Cuius ordinis sunt celi, & elementa. Horum autem permanentiam substantialem, & uniformem longariorum tot annorum inueteratâ testimonio confirmant, & communis hominum sententia probat. Corruptibilitatem vero testantur plura Sacra Scriptura testimonio, quorum aliqua referam. Iob cap. 14. V. 12. sic homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur celum, non eniglabit, nec confarget de somno suo. Isaias c. 51. V. 6. ait: Levate in celum oculos vestros, & videte sub terra deorsum: quia celi sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores terre sicut bac inseribunt. Hoc ipsum docebat, & docet Iesus apud Marcum Evangelistam c. 13. V. 24. 25. & 26. sed clarissime hæc veritas habetur Epistola 2. D. Petri c. 3. per totum fere, sed præcipue ibi: Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ. Latet enim eos hoc volentes, quod celi erant prius, & terra, de aqua, & per aquam, consistens Dei verbo: per quam ille tunc mundus aqua mundatus perijt. Celi autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii, & perditionis impiorum hominum, & infamia: Adveniet dies Domini, ut super in quo celi magno impetu transierint, elementa vero calore solvantur, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint,

Sæculum duratio calorum.

Iob

Isaias

Marcus

D. Petrus

& pluries aliàs hoc ipsum docent Scrip-
tores Sacri. Fatenturque omnes, dū ca-
los materiales affirmant: quia essentia
materiæ non deest, vbi materia adest,
sed carentia formæ cum exigentia ad il-
lā, quæ est principium corruptionis, est
essentia materiæ, ergo in cælo datur
principium mutationis.

10 Horum autem entium dura-
tio, seu permanentia essendi sæculum ap-
pellatur, Greci, *æon*, Hebræi *Holam* di-
cunt propter longam perpetuitatem, is-
tius modi, ait Dionysius supra, sunt ea,
quæ sunt, idest, quæ sub ente collocata,
non attingunt prodicatum viuentis: hæc,
inquam, propter esse longæuum *æone*, &
propter corruptibilem naturam tempo-
re participant, v.g. cælum, terra, mun-
dus, qui etiam sæculum appellatur, quæ
seculari duratione circumscribuntur, &
item tota nostri temporis lōgitudō *æon*,
hoc est, sæculum dicitur.

11 Dices: doctrinam istam exclu-
dendam fore tanquam absurdā, quia ad-
mittere videtur maximum in conueniēs:
nampe quod æterna non pendeant à
Deo. Quod probatur sic. Ea, quæ non cō-
seruantur à Deo, sunt sine dependentia
ab illo. Sed æterna non conseruantur à
Deo. Ergo non pendent ab illo. Maior
constat: quia post primam productionē,
per quam pendent in fieri à suis causis
non est alia dependentia nisi conserua-
tio. Probat minor. Quæ non depen-
dent in continuata productione non pē-
dent in conseruari, sed indiuisibilia in
essendo, quæ sunt æterna, non pendent
in continuata productione, ergo neque
in conseruari. Quod est absurdum.

12 Respondeo triplicem esse de-
pendentiam à Deo quantum ad præsens,
scilicet in fieri, inesse, & cōseruari, sum-
pta conseruatione in communi vſu, vt ſig-
nificet productionem continuam, quæ
conuenire non potest ijs rebus, quæ ſe-
mel, & indiuisibiliter ſunt. Iste autem est
infimus gradus dependentiæ, qui inclu-
dit quodammodo ſuperiores, ipſe vero
non includitur in illis, quia legitima con-
ſequentia inferitur: conſeruat ab alio:
ergo eſt, & fuit ab illo: non tamen va-
let eſt; ergo conſeruat. Quia res quan-
do primo eſt, ſeu pro primo inſtanti eſ-
ſendi non conſeruat. Itaque tempo-
ralia, quæ inſtabilia ſunt, & tranſitoria
pendent ab alio in fieri, in eſſe, & in con-
ſeruari per continuam productionem:

æterna autem, quæ permanentia, & in-
diuisibilia ſunt in fieri, pendent ab alio
naturaliter in fieri, & in eſſe, quando
quidem neque totaliter reproducuntur
in quouis inſtanti extrinſeco, neque par-
tim ſunt, partim ſiunt. Quare diſtinguen-
da eſt maior obiecti ſyllogiſmi: quæ non
conſeruantur ab alio, non pendent ab il-
lo, in conſeruari concedo, alijs modis
nego: vel omnino neganda erit. Argui-
tur nanque à negatione vltimæ differen-
tiæ ad probandam negationem generis
ſuperioris, & communis: ſicut in hoc en-
timemate: Non eſt leo, ergo non eſt ani-
mal, neque viuens. Dependent itaque
ſubſtantiæ ſpirituales in eſſe, ſicut lux à
ſole, à quo naturali emanatione oritur,
& velut ſpecies ab obiectis. Diſſerunt ta-
men ab his, & ſimilibus in dependentia in
fieri, nam creaturæ ſpirituales procedūt
à Deo libere, quia natura diuina fecun-
da etiam in ordine ad extrema parturijt
iuxta placitum ſuæ volūtatis, creaturas,
quas fecit. Lux vero, ſpecies viſibiles, &
ſimilia naturaliter pendent à ſiſ causis
in fieri, & eſſe, quæ dependentia vix po-
teſt dici conſeruatione.

13 Duratio tandem eorum, quæ
in continuo motu, & mutatione verſan-
tur, qualia ſunt, quæ feruntur, quæque ve-
getatiua potiuntur vita, & facile mu-
tabilia ſunt, (quæ à temporis nomine
temporalia vocantur) tempus cōſtituit.
Et tempus quidem quantum eſt quod-
dam: nā de ipſo dicuntur magnū, & par-
uum, multum, & paucum, breue, & lon-
gum, & ſimilia, quæ ſolum de quanto præ-
dicantur. An vero ſit quantum homo ge-
neum, aut ætereogeneum? Difficile eſt re-
ſoluere. Pro nunc autem dicendum ve-
nit conſtare partibus diſſimilaribus, &
quarū quælibet non ſit tempus, ſic Da-
niel. 12. & Apocal. 12. dimidium tēporis
legimus, quod non dicitur tēpus, verba
ſacta ſunt: *Tempus, & tempora, & dimi-
dium temporis*. Hoc autem eſt verum de
tempore vno ſecundum integritatem
vnius reuolutionis, & periodi, quæ mag-
na, vel parua eſt, quaſi entitatiue, & di-
citur per ordinem ad partem, quam oc-
cupat, temporis primi, (quod vocant
imaginarium) ſiue durationis vniuerſi,
rerumque mutabilium in communi. Et
in hac conſideratione tempus non eſt
quantum prædicamentale; ſed magnum,
vel paruum entitatiue, & quaſi eſſentiali-
ter,

Quid ſit
tempus.

An ſit quæ-
tū?

Daniel:
Apocal. 1

Dionys.

Obiectio
ab inconue-
nienti.

Reſponſio
& explica-
tio doctri-
næ.

Quomodo
est quantitas
prædicamentale.

Apocal.

Daniel.
Definitio
communis.

Accipitur
de tempore
imaginario
non de reali.

14 Præterea, licet tempus vniuersale, aliàs dictum imaginarium, quod est duratio omnium mutabilium collectiue, & vnica mensura particularium temporum, & sæculum alio modo appellatur, vt supra dixi, non possit esse quantum prædicamentale, quia non constat ex tempore, & tempore eiusdem rationis, neque est diuisibile in homogenea, sicut panis, & aqua; tamen particularium motuum, mutationumque durationes in vnum coniunguntur secundum species suas tempus quantum constituent. Sic v. g. annus tempus dicitur loci citatis, & biennium, triennium, similiaque tempus quantum significant constans ex temporibus. Periodus vero vnius solius revolutionis tempus est, non tamen tempus quantum; sicut duratio omnis mutationis collectiue tempus dicitur Apocal. caps. 10. ibi: *Tempus non erit amplius* post vocem septimi Angeli nempe; quia post consummationem per ignem non erit mutatio, nec ortus, vel interitus. Itaque tempus quantum prædicamentale solum est vnum nomine, multa vero in re, sic septenarium est tempus septem annorum, quod Danielis 7. septem tempora dicitur ibi: *Septem tempora mutabuntur super te*: Hinc definitio communis temporis per hæc verba: *est numerus motus secundum prius, & posterius* solum tempori quanto potest accommodari. Nam ibi solum reperitur numerus motus, ubi fuerint motus plures: sicut non dabitur numerus annorum in vno, sed in pluribus. Aduertendum quæ est, quod licet Philosophus dicat lib. 4. Phis. se loqui de numero numerato, tamen agit de motu, & tempore vt sic, & præscindente à materia, & vt ita dicat mathematico. Quod præter alià, ex his constat, quæ de præterito, præsentis, & futuro docet, & de momento: nam præsens solum esse momentaneum dicit, & nunquam de aliqua periodo prædicat præsens, præteritum, aut futurum. Cum tamen, & in sacra historia, & communi hominum, & nationum acceptione dies, mensis, annus, & similes temporales motus dicantur, & quæ præteritis, præteritis, aut futuri: quia integra duratio vnus reuolutionis vel de facto transcurrit, vel tota transijt, vel nullatenus inchoata adueniet. Hæc attigisse sufficiat nunc de tempore, integram doctrinam dabimus Deo fauente lib. 4. Phisicorum.

15 Non oportet silentio prætere-

rire doctrinam circa durationem operationum Angeli, quæ de instantibus Angelicis, & tempore ex eis compositis inscribitur: quia multoties est in vsu, & pro intelligentia terminorum necessaria. Igitur, proprie vel improprie sumpta duratione, & ipsius speciebus, dico primo: operationes, seu effusiones naturales Angelo, qualescumque sint, sunt æuum, vel æternæ. Hæc conclusio est certa supposito quod detur talis influxus. Orietur enim à substantia Angeli, sicut lumen à sole, & species ab obiecto: nec dependet à voluntate Angeli inferiori, & conseruari. Quod autem sit aliqua productio naturalis infra probabimus. Deinde supposito, quod operationes Angelicæ non naturales, sed voluntariæ sunt quoad præsens, vel habentes aliquem ordinem, & connexionem prioris, & posterioris, vel omnino inconnexæ ab inuicem, & quod quilibet harum operationum, communi acceptione, dicitur instans Angelicæ. Instans (vt aiunt) propter indiuisibilitatē, & quia non semper permanet, sed transijt Angelicum verò, quia non indiuisibiliter transijt, sicut instans nostri temporis, sed diu permanere potest. His inquam suppositis dico secundo: operationes hæc, seu instantia Angelica, quæ sunt dicto modo connexæ, & ordinatæ habent aliquam successionem non continuam, cum verletur inter res indiuisibiles, sed discretam, & extrinsecam, & propterea talis successio tempus discretum, & extrinsecum appellatur. Reliquæ autem operationes in connexion instantia Angelica absolute dicuntur. Sufficiant hæc ad explicationem terminorum.

De instantibus
Angelicis, & tempore
discrete.

QUÆST. XIII.

De loco Angelorum.

1 Difficilem redit materiam istam communes intellectus imaginatio, quæ seper interponit aliquid corporale, quæ de spiritibus sermo est: nec facile discernere valeamus inter rationales, & intellectus omnino incorporeales. Quate cum ad hunc locum nempe, animo respicimus (at Plato in Thimæo) *Somniamus quodammodo, necessariumque putamus: vt quidquid est, in aliquo sit loco positum: & quod neque in terra, neque in cælo sit, minime esse credimus. At quæ hæc omnes, & similes passionēs à perungili, verèque existente natura*

Materia
difficilis,
& quare?

Plato:

in,

Intellectuali ipsi huiusmodi formis occu-
pati discernere non valemus. Arduum qui-
dem inter corporum tenebras splen-
dencia lumina palando discernere.
Quis insensibilia sensu percepit? Aut quo
modo spiritualia docebit homo, qui,
quæ docet, corporalibus tegit umbracu-
lis? Non tamen ob difficultatem desisten-
dum omnino, sed maiorem vigilantia
inquirendus est modus discretionis is-
tius, ut prætereuntes corpora locum ap-
tū spiritibus inveniamus.

*Diuisio
tractatus.*

2 Tres præcipuas partes cōtine-
re videtur tractatio ista, vel enim agitur
de loco spirituum in suo proprio statu
intellectuali; non habito respectu ad vni-
uersum corporale, neque ad ipsius par-
tes; vel de potentia illorum cum ordine
ad locum; aut de motu locali, & opera-
tionibus locativis (ut sic loquar). Prima
pars pertinet ad præsentem tractatū de
substantia Angelorum; secunda pertinet
ad doctrinam de potentia tertia autem,
quando operationes Angeli examine-
mus, occurret tractanda. Quare in præ-
sentiarum de loco in ordine ad substan-
tiam agendum est.

SECT. I.

*Quid sit locus, & quid per vbi intelli-
gere oportet?*

*Locus la-
tius patet,
quam vlti-
ma superfie-
cies.*

Ratio i.

1 VT hanc difficilem propter vocum
penuriam, & respectum ad corpora
lia, quæstionem aliquomodo discuti-
amus. Primo statnendum: locum latius
patere, quam ultimam superficiem corpo-
ris continētis immobilis primo. Hæc nā
quæ verba definitionem loci continere
iudicata, omnino abstulerunt de medio
conceptum vniuersalem vbi, & loci, cum
infimam loci speciem vix definiant. As-
sumptum patet. Primo, quia, qui sa-
tis fieri omnibus quæstionibus per vbi
factis de quacumque re signando ultimā
superficiem corporis continētis, vel ali-
quam; cum tamen vbi sit interrogatiuum
vniuersale. Si enim peras de vniuerso vbi
sit? non inuenies ultimam superficiem ad
respondendum. Cum tamen non possit
vniuersum esse, quin, alicubi sit: id est in
aliquo loco. Quia nullibi essens non est,
& omne quod est, alicubi est. Non est er-
go omnis locus vltima superficies, &c.
Deinde interroganti de vbi Animæ, aut

Dr. Mayorga.

spiritus, satisfieri nequit per aliquam vl-
timam superficiem designatam.

2 De vbi autem, quantumvis Aus-
thores contendunt illud distinguere a lo-
co, solas duas acceptiones invenire pos-
sumus. Nam primario sumitur in vi in-
terrogationis vniuersalis circa locum ad
inquirendum locum particularem alicu-
ius rei. Supponit quidem vbi interroga-
tiuum alicubi esse rem, cuius determina-
tum locum inquit. Quæ omnia per no-
men *locus* quamvis minus eleganter lo-
quuntur. Supponentes enim quod mun-
dus est in loco, id est alicubi, quærimus in
quo? seu vbi? Responsio vero est in hoc,
vel illo, id est, hic, vel illic, & in cæteris
simili modo. Altera significatio vbi est
affirmativa indefinita, sicut *nullibi* est ter-
minus complexus vniuersalis negativæ,
& *ubique* vniuersalis affirmatiue, & in
hac significatione idē valet quod *locus*.
Sic dicimus: vbi fuerit reperiuntur, occida-
tur: id est, in loco, in quo, & similiter in om-
nibus alijs locis. Quapropter locus, &
vbi non sunt duo quædam distincta, siue
accipiantur interrogatiue, siue affirma-
tiue, aut negativæ, sed differunt solum
quantum ad eloquentiam; quia localia
pulchre exponuntur per aduerbia, rudi-
ter per nomina. Si ergo satisfacere non
possumus quæstionibus de rebus in ordi-
ne ad vbi, seu locum designata aliqua vl-
tima superficie, reliquum est quod vlti-
ma superficies corporis continētis non
est omnis locus, sed aliquis.

*Duplex ac-
ceptio vbi.*

Ratio 2.

Ratio 3.

3 Præterea ex Arist. lib. 4. Phy-
qui hanc commentus est loci definitio-
nem, probatur intentum, nempe locum
vniuersaliorem essentiam habere, quam
quæ declaratur per ultimam superficiem
corporis continētis. Sic discuro: locus
est indifferens prædicatum, & vniuersale
ad plenum, & ad vacuum: sed vltima su-
perficies corporis continētis non est in-
differens ad plenum, & vacuum, ergo nō
est locus. Maior constat ex Arist. in dif-
finitione vacui, quod dicit *esse locum non
repletum, aptum repleti*. Vbi locus nō sig-
nificat ultimam superficiem corporis cō-
tinētis, quia talis repleta est. Deinde si
vellis accipere ly *continētis* in poten-
tia, nulla dabitur differentia inter locum
& vacuum. Demum: etiam si veneranda
semper existat autoritas Philosophi,
non tamen cogimur eam sequi in omni-
bus, & per omnia, præcipue quando con-
traria ratione gubernamur. Adijcere ta-
men

De vacuo.

Aristoteles

men placet Aristotelem unicam speciem loci, nempe circumscriptionem, ex intentione definisse: & quamvis locus non sit ultima superficies, &c. Optima ratione tali nomine usum fuisse ad explicandam essentiam loci, quam intendebat demonstrare. In definitione autem vacui locus pro spatio accipi oportet, aut mundum infinitum pronuntiare.

4 Igitur quamvis iuxta sapientiam seculi illius, quando Græcia florebat naturali doctrina non excedente humanam conditionem satis, superque traditum fuerit memoria hominum circa præsentem materiam, tamen ex quo paradisi ianua aperta est, & cælestia ceperunt communicari Gentibus per Christum altius sapere cogimur, ut & corporalia contemplantes sequamur cælestia, & ex Antiquorum philosophia, & Theologia Sacra veram loci inueniamus rationem, & exacte studiosis tradamus. Dico itaque sic: locus est capedo, seu spatium capax præsentia rerum (spatium idem valet, quod nihil cum capacitate ad hoc, ut res ibi præsententur.) Hanc sententiam tribuant communiter Scriptores illis Philosophis, quos impugnat Aristoteles lib. 4. *Physicorum cap. de vacuo*. probans quod vacuum non datur in rerum natura, neque est necessarium propter aliquem motum corporum quod etiam nos fatemur, statuentes tamen quod si locus sit inseparabilis à locato, non est possibilis motus localis, quare locus est universaliter loquendo, capax præsentia rerum, vel ut melius dicam, spatium capax rerum secundum præsentiam, quod ut dari possit motus localis, debet esse aut vacuum, aut euacuabile.

5 Præcipua huius rei probatio stat in discretionem conceptuum circa diversas species loci, ut non confundantur loquentes in hac materia, quod commune est Scholis, dum proprietates infimæ speciei, loci nempe circumscriptioni, & quæ non per se diuidunt locum, generi su præmo attribuerentur, quapropter diuisiones loci usque ad ultimas species proponere placet in probationem essentia nostra, quæ non ita facile intelligitur secundum alias sententias. Vnde manifestum fiet res non esse in loco, tanquam in subiecto accidentia, neque tanquam forma in materia, quia capacitas, & non esse quod est essentia loci, non est prædictio rei secundum essentiam, aut secundum

quale, aut alia prædicamenta, sed tantum secundum rationem præsentia entitativa. Nec item esse in loco est esse tanquam in lecto, aut vase aut huiusmodi alio. Nam res, quæ est per se, per se est in loco; licet prius sit, deinde sit in loco; unde, quia præsentia super essentiam concipitur, & est posterior illa, non pertinet ad substantiam, sed ad accidens. Fiet etiam manifestum, quod circumscripio non est de essentia loci, sed differentia quadam accidentalis illius; & alia quadam patet, unde confirmabitur nostra doctrina, & obiectiones contrariæ soluentur, viaque ad scientiam complanabitur.

SECT. II.

Diuisiones loci proponuntur; & explicantur.

6 **L**ocus, qui est pura capacitas, seu pura potentia actuabilis per præsentiam localem rerum, de qua statim dicam, primo diuiditur in naturalem, & supernaturalem. Nam qualis fuerit præsentia localis, talis denominabitur capacitas illius, sicut ex albedine, & potentia ad eam sit album, potentia autem ad albedinem non est formaliter potentia ad nigredinem, quamvis corpus sit indifferens ad utramque. Rursus locus naturalis diuidatur in spirituales, & corporales propter eandem rationem, quia cum creaturæ alia sint spirituales, corporales aliæ, similiter illarum præsentia est spiritalis, & corporalis corporaliū, & locus alter, ut dictum est. An vero debeat assignari specialis ratio loci pro præsentia humana, quæ sit composita ex spiritali, & corporali? Disputent in genio: hanc nos quia ad præsens institutum non interest, intactam relinquimus. Omittimus etiam nunc omnes differentias loci supernaturalis, quas quisque facile inueniat contemplans præsentias rerum supernaturalium non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum præsentandi, & collocans unam quamque sub genere conuenienti.

7 Secundo locus in omni sua universalitate partitur in vacuum, & plenum, seu locum in actu. Vacuum iuxta communem acceptionem ex Aristotele lib. 4. *Physicorum cap. 7*. est locus non repletus, aptus tamen repleti. Quæ species

Propria sententia.

Arist. de vacuo.

Non est in loco quod est in alio.

Locus naturalis speciei.

Locus plenus, & vacuus. Arist.

in eo differt à genere: quia locus præscindit ab utraque differentia, & dicitur æque de vacuo, & de pleno, vacuum autem non dicitur de pleno, neque plenum de vacuo. Vacui nulla occurrit diuisio ad rem necessaria. Si quæras an detur in rerum natura? & an necessarium sit ad motum localem? dico quod si natura rerum significat vniuersum corporale, non datur in natura: si etiam significat res existentes non datur in natura: si per rerum naturam accipiamus factum, & factibile, creatum, & creabile, datur vacuum in rerum natura. Secundæ quæstioni respondendo implicare motum localem, nisi detur aut locus vacuus, vel euacuabilis, aut euacuabilis simul & replebilis: quod exterminis patet, quia his exclusis omnia starent fixa, & immobilia. Alterius generis loci non datur nomen aliud, nisi *locus*, usque nostræ temporæ, quia physici antiqui ignorarunt quæ superant naturam corporalem: quare ipsius definitione super ta pro nomine dicatur locus plenus.

Locus plenus diuiditur.

Locus autem plenus potest considerari respectu rei occupantis, aut secundum modum occupationis, & plenitudinis. Primo modo diuidendus est in infinitum, & mensurabile, quod idem est ac infinitum, & finitum. Deinde finitus, qualis est particularis quilibet locus creaturarum potest considerari in ordine ad motum localem positum, aut negative ratione mutationis, & tunc diuidetur per immutabilem, & mutabilem. Immutabilis autem secabitur per ordinem ad potentiam ordinariam, & absolutam. Mutabilis vero attendit ad difficultatem, aut facilitatem mouentis, & mobilis in ordine ad motum, diuidatur in difficile, facile, & facillime mutabilem, quibus adde membra, quæ volueris. Præterea locus plenus limitatus partitur in spiritualem, & corporalem (sicut iam diuisimus locum in potentia). Spiritus est duplex, nempe quoad substantiam, & quoad modum quoad substantiam est, qui repletur substantia spirituali: quæ assistit loco suo in diuisibili modo. Igitur locus plenus spiritualis quoad modum est quando vel corpus spirituale, (sicut appellat D. Paulus Epist. 1. ad Corinth. cap. 15, vers. 44. corpus humanum post resurrectionem, dum ait: *seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. si est corpus animale, est & spirituale: scilicet non prius quod spiritale, sed animale, deinde quod spiritale*),

Dr. Mayorga.

est in loco corporeo sine correspondenti quantitatina partis ad partem, sed potius modo spirituali totum nempe in toto, & totum in qualibet parte spatij vel spiritualis substantiæ assistit corpori diuisibili modo indiuisibili.

Locus demum finitus corporalis est duplex, vnus qui circumdatur alio loco pleno, alter qui independentem à quolibet circumdante loco, tam potentia, quam actuali est capedo, & spatium actuabile, vel actuum præsentia substantiæ sibi respondentis. Hæc diuisio sumitur ex eo, quod res locabiles habeant, vel non rationem partis integritatis totalitatem vniuersi, in quo partes sunt tota quædam in ordine ad se, & partes in ordine ad totum. Quare eadem ratione loca particularium, quæ sunt intra vniuersum sunt adæquata cum suo locato, & inadæquationem, seu partialitatem habent in ordine ad locum vniuersi. Ideo locus locum circumdat, & quia locus plenus accipitur, quoniam repugnat in vniuerso vacuum optimo fundamento dictus est locus iste circumscriptus, qui sic definitur: vltima superficies corporis continetis immobilis. Tandem locus finitus non circumscriptus est, qui cum aduetur, sine repleatur adæquate à suo locato, non includit rationem partis respectu alterius loci totalis, sicut nec res locata, veluti vniuersum; & res, quæ extra vniuersum sunt, aut possunt fieri, siue spirituales, ut Angeli, siue corporales, quas non repugnare commune assertum est.

Locus circumscriptus quid sit.

Non circumscriptus.

SECT. III.

Quid sit presentia?

10C Vm loci naturam, & diuisiones exposuerimus, oportet declarare quid præsentia sit? Hæc nāque videtur esse forma, per quam res in loco præsentatur, & titulus propositus supponit eam distinguere ab essentia rerum, quæ præsentem dicuntur. Loquimur autem de creaturis, & essentibus ab alio. Deus enim, qui per suam essentiam est, etiam per suam essentiam est omnia: verum tamen per nostros conceptus cum fundamento in re prior accipitur ratio essentia, quæ præsentia, quæ prioritas sufficit, ut immensitas sit attributum, & non essentia Dei, & ad verificandam partitionem, quæ includitur in hoc assertum.

Essentia præsentia distinguuntur in creaturis.

Quare immensitas est attributum.

Locus corporalis, & spiritualis.

asserto: Deus assistit omnibus, & est ubique per essentiam, præsentiam, & potentiam. Ergo merito, & cum manifesto fundamento circa creaturas disputando supponimus distractionem inter præsentiam, & essentiam, & quarimus modum ipsius.

11 Sicut frequenter varia sunt hominum iudicia, ita, & nunc diuersæ sunt opiniones circa propositam difficultatem, quas committere cogimur, quoties fundamenta solidamus, quod est proprium Metaphysicæ, quibus innixi superatendentes Angelos aspicere, & pertractare conemur. Igitur cognita prius doctrina *quæstionis. 6.* circa essentiam, & existentiam, & distinctione à nobis data inter ens, & esse, siue inter quod est, & quo est, vel inter essentiam, & existentiam. Dico primo: Præsentia est ratio formalis, actus, seu forma, quæ res præsentem sunt loci, sicut entitas est, quæ est, quod est: existentia, quæ existens existit: permanentia, quæ permanens permanens, sic præsentia est, quæ præsens est tale.

12 Dico. 2. Physice, & à parte rei præsentia non distinguitur ab esse, existentia, vel ut clarius rem explicent, ab essentia, sumpta nunc voce pro ratione, seu actu essendi. Addit tamen supra illa ordinem, & respectum realem ad aliquod extrinsecum, quod est locus, propter quem respectum induit denominationem præsentia. Certum namque esse debet denominationes omnes, quæ competunt enti, seu essenti in concreto, conuenire entitati, seu essentia (ut dixi accepto nomine) in abstracto, & vniuersaliter infinitiuo modo productioni, & passioni, actiue vel passiue. Vnde productio rei primo, & per se non respicit aliquid extrinsecum essentia, quæ producit, sed ipsum ens absolutum, & præscindens ab omnibus alijs, quia vero id quod ponitur in rerum natura, non potest non poni alicubi, consequens est, ut ipsa productio sit positio, siue præsentatio, aut locatio: existentia item primo essentialiter est actus essendi, aut existendi, secundo vero, & per accidens est præsentia localis: per accidens inquam, quia omne quod superuenit essentiali, & quidditati conceptui, est accidens ad essentiam secundum aliquod genus accidendi. Confirmatur autem hæc doctrina, quia ea posita non est necessarium fingere entitates novas pro quavis voce, nec recurrere ad extrinsecas denominationes, quæ plerumque ac-

cidunt accidentibus: nec aliqua remanet soluenda difficultas.

13 Constat autem ex his, & supra dictis: essentiam sumptam in communi acceptione esse quod sit, dum faciens facit: & quod est, dum causa dat esse; & dum faciens præsentat, est quod præsentatur, dum vero causa dat præsentiam, est quod dicitur præsens. Influxus autem causæ ratione huius accidentis est pro primo instanti præsentatio, & pro sequenti præsentia. Pertinet itaque præsentia ad lineam, in qua rationes essendi constituuntur, quæ in creaturis, seu essentibus ab alio, distinguuntur ab essentia. Ideo nullum ens creatum est præsens alicubi per essentiam suam; in Deo autem ab essentia non distinguuntur, quæ important rationem essendi, quia est per essentiam suam; quoniam vero prior concipitur cum fundamento in re esse, quam præsentia, ideo immensitas, quæ est præsentia substantialis, & infinita est attributum diuinum potius, quam essentia. De præsentia locali quoad genera, & species sic est dicendum, velut de loco tractauimus supra. Secundum hanc doctrinam constat quod nullibi ens non est, & quod omne quod est alicubi est neque dari potest res facta, quin sit in loco, quapropter non potest dari transitus de non loco ad locum sine productione substantiali; neque de loco ad non locum sine desitione substantiali (substantiales actiones pono, quia quod aliqui docent de loco accidentium voluntarij existimo, quin potius colligitur ex dictis solum subsistentia esse in loco). Item constare videtur vegetantium, quorum est augeri, & diminui, præsentiam, & locum accipere augmentum, & decrementum suo modo.

Probatum.

Non potest res esse, quin sit in loco.

Locus vegetantium.

SECT. IV.

De mutatione, & motu localibus.

14 Differetia inter mutationem, & motum per se, aut proprie dictum manifesta est ex Aristotele, & experientia. Motus namque proprius est transitus à contrario in contrarium, veluti quando ex frigido sit calidum, aut e contra. Mutatio autem est transitus de non esse ad esse, vel de esse ad non esse, vel de esse imperfecto ad perfectum. Igitur ratio mutationis localis necessario consequitur om-

Quid sit motus, quid mutatio.

T. Conclusio.

2. Conclusio.

Explicat.

Vellit si doctrina huius.

omnem productionem substantialem, siue creatio, siue generatio sit, sicut consequitur transitus de non presente ad esse presentem loco: & similiter destructionem substantia sequitur mutatio de presente ad non presentem. Et eodem modo philosophare possumus de accidentium presentia, & loco, si illis competat, comparatione facta ad ipsorum productionem, inhaerentiam, vel miraculosam subsistentiam. Et item de locis partium substantialium, seu inadæquatis, de dependentia loci à materia, & conuersione substantiali; & infinitis alijs, quæ quisque accommodare potest ad suam doctrinam. Vnde sumi possunt plura, & efficacia argumenta ad impugandas communes opiniones de loco, & presentia locali.

De augmentatione, & diminutione (si hæc datur) dubium est: An fundent motum localem, an solam inuoluant mutationem? quod in Philosophia examinabitur. Pro nunc dico esse mutationem, potius, quam motum, quia per augmentationem mutatur presentia rei in ordine ad locum, vel ut melius dicam, augmentatio perficit rem in ordine ad locum, hominem, vel arborem v. g. quorum loca sunt diuisibilia per maius, & minus intra eadem speciem rei locata. Motus autem localis est transitus de loco in locum, per quem non immutatur presentia entitatis, neque substantia rei locata: sed locus extrinsecus, ut ita dicam, seu locus in actu, qui est locus signatus, siue individualis, qui pertinet ad *vbi*, quod est, nifalor, locus in actu, seu resultans ex loci capacitate, & locabili per presentiam, & est concretum genus prædicamenti *vbi*. Itaque per eandem entitatis presentiam assistit successive diuersis locis *ypum*, & idem mobile.

SECT. VI

Quædam conclusiones de loco Spirituum ex dictis inferuntur, & probantur.

IN præcedenti sectione doctrinam vniuersalem de loco, & *vbi* ex parte tractauimus, quam applicare necessarium est in presenti ad particulares questiones de Angelica substantia in ordine ad locum, quare sequentibus conclusionibus meam mentem propono.

Dr. Mayorga.

16 Dico primo: Spirituales substantia sunt proprie in loco ante omnem operationem ipsarum, & independentes ab omni corpore. Hæc conclusio sequitur ex definitione loci, & diuisione in spirituales, & corporales, & doctrina de presentia, & *vbi*. Diximus namque has rationes competere, & reperiri tam proprie in spiritualibus spiritualiter, sicut corporaliter in corporibus, quare nihil deficere potest, ut dicamus proprie Angelum esse in loco, & præcipue si addatur nomen *spirituali*. Non enim deest substantia subsistens, quæ sit in loco: neque capacitas illa plena, neque presentia localis, quæ non distinguitur realiter ab actu essendi, seu existendi. Deinde circumscriptio non pertinet ad essentiam loci, sed conuenit illi ex accidenti. Ergo substantia Angelica est proprie in loco spirituali. Hanc partem nostræ conclusionis supponunt Scripturæ, & Patrum locutiones, quando locum Angelo assignant, & motum localem. Sic illa verba: *in celum ascendam, & super astra Dixerit altabo, & os meum, quæ peccans Lucifer loquebatur, & illud: quomodo cecidisti de celo Lucifer: & non est inuentus locus eius amplius in celo. & Job. 1. Satanas ait circui terram, & perambulauit eam. Quæ & similia verba multoties reperta in Sacra pagina intelligi debent de loco proprio Angelis competenti, qui maxime est spiritualis. Nam de celo corporeo impropria locutio comparationem faciet cum spirituali substantia, quæ sustentaculo non eget, sicut graue, ne cadat: neque obstaculo, ne sursum ascendat, veluti leue: nec plano ad ambulandum: aut expanso aere ad volandum. Celum autem, *vbi* loca spirituum assignantur, intellectualis capacitas, seu spatium intellectuale est, cuius aliquam partem replet quilibet spiritus per suam substantiam, uti dicebamus de loco vniuersali.*

17 Dicit aliquis: hanc expositionem Angelici loci esse fictitiam, & sine fundamento, quia spatium illud, quod intellectualis capacitas appellatur, non potest esse aliquid reale. Nam vel est æternum, vel creatum, neutrum potest dici, neque inuenitur alius modus essendi. Ergo tale spatium non est aliquid reale, sed fictum. Assumptum probatur: quia tale spatium non est Deus, neque aliquid procedens naturaliter à Deo, sicut splendor solis manat à sole, quia omnis productio

Probatum.

Isaia. 14.
Apocal. 12.
Job. 1.

Obiectio
proponitur

Angeli sunt
proprie in
loco ante
operationem.

nes Dei ab extra, sunt iuxta placitum voluntatis eius secundum doctrinam catholicam. Deinde utraque pars probatur simul: illud, quod procedit ad extra à Deo siue naturaliter, siue libere procedat, aut est substantia, vel accidens in genere spirituali, ut nunc loquimur; si substantia, nullatenus esset locus spirituum, nisi dicatur unum spiritum in alio esse tamquam in loco, quod est absurdum: quia illa eadem substantia esset vivens intellectualis, & indigeret loco, & daretur processus in infinitum. Si vero dicas esse accidens: absurdum supponis, nempe accidens naturaliter esse per se, subsistens, & independentes à subiecto: & quod prius sit essentialiter aliquod accidens, quam substantia, cuius est accidens. Ergo spatium illud intellectuale fictitium quid est.

18 Hæc præ sententia sunt sectione præcedenti exponendo; quid sit locus in vulgari salissima acceptione, in qua præscindit à vacuo, & pleno, sed quia nunc urget in materia de spiritualibus rebus, quarum cognitio nobis difficilius est, oportet ea iterum soluere, ut amplius pateat veritas, & termini in consueti repetitione saniantur. Certum quidem est quod res, antequam fiât, possibiles sunt, quia res in hoc priori sunt entia realia, quibus possibilitas superveniat, & accidat. Sed potius idem valet *possibilis*, ac potens fieri res, quare in prioribus instantibus ad esse potius concipitur possibilitas rei, & aptitudo, ad essendum, quam res in recto. Et sic ante omne esse extra causas concipitur pura potentia essendi, quæ ante omnem divisionem in species suas, non est aliquid reale, licet possimus dicere esse aliquid rei, scilicet potentiam puram, seu possibilitatem. Hæc potentia reducitur ad actum realiter per productionem, & quasi in quiete per esse rei, res autem in primo instanti non erat, in secundo fit, in tertio est. Hæc vero potentia pura, ut diximus, est duplex: alia identificatur cum aliqua substantia reali, & est potentia rei in subiecto, estque communiter dicta *materia*: alia separata ab omni ente reali concipitur cum fundamento intra nihilum. Primo modo sumpta est terminus aquo generationis, & identice formaliter est terminus, ex quo fit, quod generatur. Secundo modo est terminus à quo creationis, siue creentur corporalia, siue spiritualia, ut Angeli, siue composita, ut homines.

19 Deinde extract. de divinis attributis circa immensitatem, & de illis accidentibus, quæ consequuntur inseparabiliter esse rei, & ex dictis sectione præcedenti suppono: quod ipsa actio productiva rei est presentatio siue positio illius in loco: & esse, siue existentia est presentia, quæ res est præsens: licet primario, & absolute productio sit actus scientis, & esse essentis: secundario vero, & addito respectu aliquo ad capedine, quæ propria, & entitativa rei magnitudine actuatur: productio est positio, & presentatio rei, & esse est presentia illius in ordine ad locum. Unde à posteriori constat, quod pura potentia, seu possibilitas rei primo & essentialiter præscindit à magnitudine: secundario vero est capacitas rei cum magnitudine entitativa. Hæc autem capacitas, siue pura potentia rei secundum magnitudinem est, quam appellamus locum. Hinc, quod nostram doctrinam declarat, facile est defendere iuxta communem opinionem materiam primam esse locum formarum materialium, quatenus est pura potentia illarum secundum magnitudinem propriam unicuique, sic intellectus possibilis est locus formarum intelligibilium, & sensus sensibilium. Vel ut dicit Aristot. *Anima est locus formarum intelligibilium, sed neque tota est locus, sed ut intellectiva*. Nunc ad propositam objectionem respondeo locum univ ersaliter acceptum non esse aliquid reale positivum, ut homo, vel lux, & similia, neque est aliquid fictitium: est enim respectu formarum materialium ens reale puram potentiam continens formarum non solum quantum ad quiditatem, sed etiam quantum ad magnitudinem. Respectu autem substantiæ spiritualis est nihil privativum, seu puram potentiam ad essendum independentem ab omni subiecto, quæ non est quid fictum, sed reale potentiale, vel privativum.

20 Secunda nostræ conclusionis pars, nempe quod esse in loco competit Angelo ante omnem suam operationem, probatur. Primo ex communi axiomate. Prius est esse, quam operari. Ergo priora sunt pertinentia ad lineam essendi, quæ pertinent ad operari saltem prioritate naturæ. Et ratio huius est, quia nullius entis nulla sunt qualitates: & quia operari sequitur esse. Pertinentia vero ad esse sunt modi, & propriæ passionis, siue quibus entia creata non

*Angelus
est in loco
ante suam
operationem.*

Existunt, quarum una est entitativa magnitudo, & alia posterior magnitudine; est potentia, ut constat ex doctrina de attributis. Operari autem posterius est ipsa potentia, quam ordine natura etiam precedit ratio essendi secundum magnitudinem substantialem. Ergo omnino prius est esse in loco, quam operari Angelicum. Ergo Angelus est in loco ante omnem suam operationem. Deinde omne, quod operatur, ante ipsum operari saltem prioritate, est in rerum natura, & extra causas. Ergo alicubi. Nam ipsa positio rei extra causas, est locatio eius, quod fit, quatenus actuatur non solum puram potentiam simpliciter, sed puram potentiam rei magnae, vel parvae. Demum si locus Angeli penderet ab operatione propria, posset Angelus separare se ab omni loco pro voluntate, quia locatio talis esset operatio transiens, quae omnes sunt liberae: & a liberis cessat operans, quando vult. Absurdum est autem dicere creaturam posse se abscondere ab oculis Dei separando se ab omni loco, & nullibi essendo. Quae enim Deus videt, ipsi praesentia sunt, & alicubi saltem respectu visionis Dei: cum autem creatura non possit se occultare a conspectu Domini, qui ubique videt, consequenter non potest desistere ab omni ubi. Ergo aliquid ubi non pendet ab eius operatione.

21 Tertia conclusionis pars: nempe Angelos esse in loco independentem ab omni corpore est per se nota in sensu, in quo locum accipimus in hac resolutione. Probatur tamen ad maiorem claritatem, & abundantiam doctrinae. Primo: quia substantia spiritalis adequate nullo modo dependet a corpore in essendo secundum omnia praedicata, quae pertinent ad essentiam, & consequenter ad illam: sed esse in loco consequitur essentiam, seu existentiam. Ergo in essendo in loco Angelus non pendet villo modo a corpore. Secundo supremum in natura non pendet ab inferiori: sed substantia spiritalis sublimior est corpore: Ergo non pendet ab illo, praecipue in his, quae pertinent ad esse. Tercio quia secundum communem assensum, & Scriptorum Angeli creati sunt ante mundum corporeum: ergo non pendunt a corpore quoad esse, & ipsum concernentia. Neque potest dici aliquid eis de fuisse in primo instanti sui esse: pertinens ad integritatem naturae, quia de manu creatoris prodierunt integri, & naturaliter perfecti. Demum quia etiam si annihilaretur unius

sum, & omnia corpora deficerent, remaneret substantia spiritalis in rerum natura non solum in quantum sunt, sed etiam cum propria magnitudine substantiali. Ergo essent in loco spiritali independentem a corpore. Praeterea tunc essent praesentes Deo alicubi, & inter se praesentes, vel absentes, & potentes se movere, quae supponunt esse in loco. Ergo locus Angelis proprius a corpore independentem existit.

22 Quin potius cum locus corporalis, & spiritalis differant specie corpora nullam plenitudinem localem habent respectu spirituum, neque e contra. Sed inter, & intra corpora, ut ita dicam, erit, & movebitur Angelus spiritali praesentia, & motu independentem a corpore, & illo immoto, & corpora erunt in loco, & movebuntur corporaliter immoto Angelo, quia uterque est in proprio loco sine dependentia ab alio. Neque dicendum est tunc corpus esse in loco Angeli, neque Angelum esse in loco corporis: neque duas substantias esse in eodem loco, neque corpus esse locum Angeli, aut e contra. Neque obstat dicere Demones esse in corporibus possessis, quia hoc non probat spiritum esse in corpore, ut in loco, sed adsumunt Angelos esse intra corpus in proprio loco spiritali. Deinde secundum communem doctrinam locutiones istae assistentia intrinseca per operationes significant. Argumenta contraria, vel nulla sunt, vel vnicuique pender ab idea de loco circumscriptis, no, & corporeo: quare ex supra datis distinctionibus, & doctrina omnino peribunt.

23 Dico 2. Ipsa creatio Angeli quatenus terminatur ad magnitudinem substantiae ipsius est locatio eius: & esse, siue actus essendi cum eodem respectu est praesentia localis, quod autem est in loco, est Angelus secundum magnitudinem suam. Hac conclusio deducitur ex dictis sect. praecedenti de loco, & eius divisionibus. Nam, quae inveniuntur in praedicato uniuersali, sunt in omnibus particularibus modo convenienti singulis, alias non essent eiusdem generis. Sed quod productio rei cum dicto respectu est positio rei in loco, & esse rei similiter est praesentia: & res ipsam praesens, probatum fuit, praescindendo a conditionibus distinguendis hac in diuersas species. Ergo convenient ista tam proprie spiritalibus, quam corporalibus. Probationes huius asserti quoad omnes suas partes sunt. Quia quod est in loco ante suam operationem, ponitur in illo per aliquid antecedens instantia

*Corpora
non replent
locum spirituale.*

*Locatio
Angeli est
ipsius creatio cum respectu ad magnitudinem illius.*

Probatur

operationum; sed sola instantia essendi antecedunt instans operandi; ergo ponitur, & est in loco per aliquid pertinens ad instantia fieri, & essendi. Hoc autem est extensio quædam productionis, & esse in ordine ad magnitudinem eius, quod producit, & est. Igitur productio Angelis cum dicto respectu est locatio, seu positio in loco, & esse dicto modo actus esse in loco: & substantia spiritualis secundum propriam magnitudinem quod in loco est. Præterea: quia non oportet multiplicare entia sine necessitate, quando iam dicta esse, & quod esse subeunt omnia munera, quæ attribuntur rebus, per diversos respectus, & pro diversis instantibus saltem natura. Omnia, inquam, munera, quæ attribuntur rebus in linea essendi absoluta, & modali, quæque explicantur per prædicata neutra, id est, non pertinentia ad potentiam, aut operationem.

SECT. VI.

De vbi spirituum.

24 SVb hoc titulo cognita prius essentia vbi, & supposito quod accidat loco non solum corporali, sed etiam spirituali examinare opera præteritum est. An vbi spirituum sit omnino spirituale, aut omnino corporale, aut ex utroque compositum? An semper, & respectu omnium sit eiusdem conditionis? Aut differat pro varietate occasionum, & circumstantiarum? Quæstio quidem nova, acuta, & occultæ resolutionis. Sed patebit eius doctrina, fauente Deo, necessaria ad multas solvendas difficultates, menti perspicaci, & minime exarcenti, ex his, quæ sequuntur.

Quid sit
vbi?

25 Vbi est locus signatus, determinatus, & manifestus. Posteriora verba, quæ solum ad maiorem declarationem addita sunt, non important aliquam rationem differentialem supra locum ad constitutionem vbi. Sed sola signatura loci constituit vbi hæc autem, aut illa signatura constituit particularia vbi, tam secundum species, quàm secundum individua. Hæc autem ratio differentialis constituit speciale prædicamentum, cuius prædicatum vniuersale appellatur vbi, subiectum autem illius, & ratio vniuersalis est locus. Vbi quid est terminus à quo, & ad quem motus localis, quia per illum acquiritur, & deperditur locus particularis: quando autem dicimus motum localem esse transitum de loco in locum, & similia, voce locus utimur confun-

centes illam cum vbi, ad quod cogimur propter defectum nominum ad significanda vbi particularia.

26 Supponendum est hanc signaturam, vel notionem non solum accidere loco corporeo, sed etiam spirituali. Aliàs enim quæstio nulla remaneret circa qualitatem vbi spiritualis. Suppositum autem ex se est. 1. istius quæst. patet esse verum; quia omnis locus actualis, siue plenus aptus est de notari aliquibus signis, quibus, & constituitur, & cognoscatur distinctus ab alijs, & illa signatura potest deperdi alia acquiri, & sic de cæteris. Sed locus, spiritualis est aliquis locus actualis. Ergo illi congruit recipere, & mutare sigillationem, & signaturam, quæ forma est constitutiva vbi prædicamentalis.

27 Deinde ante oculos habere oportet locum spirituum, vbi quæque sint, esse spirituales, neque posse esse in loco corporeo, ut supra docui, sed etiam si sit spiritus intra ambitum vniuersi corporalis semper est in proprio loco spirituali. Quare cum locus spiritualis, ut subiectum, & signatura, ut forma component vbi Angelis cum, solum potest remanere quæstio: An forma ista respectu subiecti spiritualis semper sit spiritualis? Aut aliquando corporea adæquate, vel partim spiritualis, & partim corporalis? Aduertendum est autem quod, cum signa determinantia locum ad rationem vbi, ordinem habeant ad cognitionem, quæ triplex est rationalis, spiritualis, & diuina; sufficit ad verificandam existentiam vbi alicuius, si saltem perfecte cognoscens attingat determinatum illius locum in natura. Neque est necessarium, ut omnibus sit manifestum: quare cognoscens imperfecte non debet absolute dicere: Non est, quia non venit in mentem hominum, foris enim aliter perfectius videtur irridebit eum, sicut si cæcus negaret lucem esse. Igitur omnibus attentis sic ad resolutionem veniamus.

Locus spiritualis
habet signaturam,

Dabitur insinuantur,

28 Dico 1. Aliquod vbi adæquate spirituale cõpetit singulis spiritibus independentem à corpore. Probatur cõclusio sic. Quod est in loco determinato, & in eo determinate cognoscibile independentem à corpore, habet aliquod vbi spirituale adæquate. Sed huiusmodi sunt spirituales substantiæ. Ergo ipsæ cõpetit aliquod tale vbi. Cõsequentiæ est legitima: Maior propositio ex definitione vbi, & terminis patet. Minor probatur per partes. Prima, nempe Angelum esse in loco determinato, in quo sit determinate cog-

1. Conclusio.

cognoscibilis, & defacto cognitus, negari nequit, nisi dicendo Angelos non posse cognosci à Deo in determinato loco. Et probatur sic: quia sicut sensibilia sunt obiecta proportionata sensibus, sic intellegibilia intellectui quantum ad cognitionem: sed illa percipiuntur mediante sensu non solum secundum se, sed ut sunt in aliquo determinato loco: ergo, & intellegibilia per intellectum possunt cognosci etiā quantum ad esse in loco determinato, quare non solum Divinus intellectus, sed etiam spiritus creati cognoscere possunt, & defacto cognoscunt alios spiritus in determinato loco. Hic autē est *vbi*: ergo cuius que creato spiritui respondet aliquod *vbi*. Neque obest, quod homines non habeant intuitivā potentiam illius, cum hoc impedimentū proueniat ex parte corporis terreni, quo soluto Anima rationalis, ut probabilius credo, Angelos intuebitur: & ut certū est corpora gloriosa tale impedimentū nō prestant. Ade quod, & si homo nunquam, neque in vllō statu possit Angelum videre in determinato loco, non obest nostræ conclusioni: Quia cognoscibilitas in loco determinato est medium efficaciter probans aliquod *vbi*. Visibilitas autē nō tollitur, etiā si talis cæcus sit.

*Vbi spirituale est in-
dependens
à corpore.*

29 Quod vero talis determinatio loci independens sit omnimodo à corpore probatur sic. Primo quia esset maxima imperfectio spiritualium substantiarū, quæ altiori gradu participant Deo, quā omnia corpora, & quæ omnes inferiorū rerum absolutas perfectiones eminenti modo continent, non posse se ipsos cognoscere, neque inter se colloqui, aut communicare, quin à corpore dependeat. Secundo, quod magis vrget, etiā Deus nō posset videre Angelos in loco determinato nisi mediante aliquo corporeo, & si corporalia non crearet, nunquam Angelos videret. Qui, nisi alicubi, videri nequeunt. Vltimo ostenditur à priori. Quia esse spirituale, & intellectuāle nullo modo dependet à corporali, quia sunt diuersi generis, & quia prius, perfectiusque à posteriori, & imperfecto nō dependet in essendo. Sed vbiatio suo modo pertinet ad esse ergo formā constituens vbi Angelicū est independens omnino à corpore. Et confirmatur ratio ista, simulque probatur nostra conclusio. Quia si aliquo modo potest spiritualis substantia pendere à corpore maxime in operationibus ad

extra. Sed præter quā quod hæc dependentia magis est subiectio, & inferioritas corporū in ordine ad spiritū, quā dependentia spiritus à corpore: & quod ratio ista solū constituit in Angelo concretū accidentalissimū operātis, est posterior, quā integra linea essendi. Ergo non potest esse ratio existendi in loco determinato. Cōsequentia est legitima, & maior certa. Minor vero scilicet quod dependentia spiritus à corpore in aliquibus operationibus ad extra sit posterior, quam linea essendi cōpleta de se patet, & supra ostensum est ex illo principio cōmuni: prius est esse, quam operari. Ergo.

30 Ex hoc capite præcipue determinanda est illa celebris questio: Vtrū Angelus possit se absolvere, & separare ab omni loco? In qua late discurrūt Authores. Nos coartamur ex doctrina data ad negatiuā cōclusionē. Quāvis enim creaturæ spirituales possint excludere à se quidquid dependenter à propria voluntate inest, & per liberā operationē acquirunt, tamē necessario cōsequentia substantiā creatā, & eius modū separare nequeunt. Talis est autem substantialis locus, ut probatum fuit supra, & locus determinatus, manifestusque. Ergo nō potest non esse in aliquo loco signato, aut designabili. Præterea: quia nequit se occultare ab oculis Domini, dū extiterit. Deus autē vnūquēque videt in proprio, singulari, & determinato loco, quī, & Angelos intuetur, & alta à longe cognoscit. Quæ quis negare audeat? Ergo, etiā si rationalē creaturā mole tenebrosa corporis obumbratā hoc lateat secretū, tamen dici nō potest Angelos pro voluntate posse absolvere se ab omni loco, & vbi. Hoc ipsum cōprobat repugnātia mentis ad formandū conceptū aliquē sub his vocibus: *nullibi est, & nullibi existit*, si in vi nominum cōplexorum sumantur; & ad assensum, quādo propositionis statum contineant. Videtur enim quasi sagere, & diosa auersari, & oculos claudere, ne phantasma videat, monstrum concipiat, & absurdo consentiat.

31 Dico secundo: vbi Angelicū quātum ad formam intrinsece constituentē illud, de qua est sermō, non potest esse adæquate corporeum. Probatur 1. Quia non potest Angelus se absolvere ab omni vbi spirituali. 2. Quia vbi spirituale competit Angelo independentem ab omni corpore, in instanti, seu esse pro corref-

*Creatura
non potest
absolvi ab
omni vbi.*

2. Conclusio
sic.

pondentia ad alios spiritus, & signa notiora eiusdem ordinis, quæ correspondentia, & si mutari potest, tamen absolute nequit deficere, neque commutari in corporalem, præcipue non deficientibus alijs spiritualibus rebus. 3. Quia nihil corporale potest accidere, vel adiacere spirituali substantiæ, respectu cuius proportionem non habent ea, quæ oriuntur, aut fundantur ex, & in elementis huius mundi, ut moles, quantitas, albedo, tempus, superficies, & cætera. Hæc enim omnia aliquam dependentiam includunt à subiectis suis, & subiectorum ab ipsis factim quoad aliquam dispositionem, aut habitum. Quam dependentiam à corporalibus excludit natura à substantia immateriali, & intellectualem, quæ est spiritus, cui nos cõsecimus, & sèpe exclusionis istius motiua dedimus in superioribus.

32 4. Quia si aliquam dependentiam, aut respectum habent corpora ad spiritum, erit quatenus mobilia sunt. Iste autem respectus non potest reduci ad actum nisi media spirituali operatione, quæ omnia ad summum pertinent velut signa extrinseca ad manifestandum à posteriori proprium ubi spirituale quoad existentiam. Hæc etenim consequentia: *Hic operatur ergo hic est.* Solus est discursus à signo: in qua primum *hic* significat ubi corporale, ad quod terminatur operatio: *hic* autem posuit in consequenti sub ubi spirituali continetur. Nos autem nunc agimus de loco, & ubi Angelico ante omnem operationem Angeli, tractaturi in quarta parte de actionibus spirituum, & concretis, quæ resultant ex illis. Vbi locationem Angeli per contactum virtutis, & operationem notata impræmissima locatione istius doctrinæ exponemus propriori loquela. Demum probatur conclusio: nulla res potest habere duo ubi adæquate distincta, & diuersa genere. Ergo Angelus, cui cõnaturale est spirituale ubi, non potest habere ubi corporeum secundum naturam, quod genere distinctum est ab spirituali. Hæc clara sunt, pergamus ad alia.

33 Dico tertio signatura loci Angelici, seu formalis ratio constituens ubi spirituum non potest esse partim spiritualis, partim corporalis independentem ab operatione ad extra, quamvis per motum suum localem acquirant spiritus particulare ubi intra corpora. Hæc conclusio manifesta est ex rationibus tactis propri-

mo, & secundo asserto. Et insuper probatur, quia motus localis Angelorum intra uiuet sum, & quod acquiritur per illum est omnino inperceptibilis sensu. Sed quod nullo modo est sensibile nullo modo est corporeum: ergo motus, & locus signatus Angelis neque adæquate, neque partialiter est corporalis. Consequentia legitima est. Maiorem solum potest negare, qui Angelum in motu, aut in quiete fuerit intuitus oculis corporeis, sine corpore assumpto, aut immutato. Cõfirmatur tadem doctrina nostra: quia, & si inferioris ordinis substantiæ possint proficere, & eleuari ad statum perfectiorem, & modum supra naturam; ita ut corpora locari possint modo spirituali, id est tota in toto, & tota in qualibet parte spatij: tamen deprimi, & diminui nequeunt ad statum, & modum inferiorem sine addito diminuente; aut intrinseca deterioratione substantiæ, quam quotidie experiuntur corruptibilia. Immaterialia vero, incorruptibilia per naturam, de primi nequeunt substantialiter (vide in cognitione matutina non sunt diminuti Angeli peccatores, ut supponitur inter Sanctos, & Doctores, quia hæc notitia est substantialis). Additum vero diminuens solum potest esse corpus assumptum, quæ assumptio operatio Angeli est, quæ excludimus in nostro casu. Ergo quamvis liceret argue realias, quod ubi Angelicum perficeretur: non potest tamen probari quod de primatur ad essendum in genere corporali aliquo modo etiam intercedente motu locali, seclusa quauis alia operatione.

34 Hucusque castra metati sumus; & munitiones parauimus, nunc autem in conflictu, contrariorum arma delere conemur. Ista sunt argumenta, quæ contra datam doctrinam militare videntur. Primum tale est: spiritus sunt in loco corporeo, & non per operationem; ergo. Antecedens probatur. Nā infernus est locus corporeus: at Demones sunt in inferno independentem ab operatione: ergo spiritus est in loco corporeo seclusa operatione sua. Discursus est legitimus, & maior certa. Minor constat quoad primam partem, & suppositum: certum est enim Demones esse spiritus peccatores, qui de celo cadentes in inferno cruciatur; quod autem esse ibi non pendeat ab operatione probatur: quia ibi sunt contra propriam voluntatem, quæ sola est principium omnium operationum liberarum. Ergo sine ope-

Argumenta contra proponuntur 1.

Conclusio

3.

ratione sunt spiritus in corporeo loco.

35 Aliud argumentum sumitur ex eo, quod in energumenis sunt spiritus nequam, qui in loco quodam determinati colliguntur, ut in pede v.g. indeque vocati respondent, ascenduntque vbi iuuentur ascendere; unde solent fugere ad locum corporeum determinatum, quem manifestant Demones alij dicentes esse Satanam v.g. in foro, in monte, vel alio simili loco. Tale autem *esse in* non durat per operationem, & si acquisitum fuerit per motum localem. Ergo forma constituens vbi spirituale potest esse non solum ex parte, sed ad equate corporalis ante omnem operationem Angeli. Tertia: ea, quae locum in communi determinant ad individuales differentias loci designabiles per *hic*, vel *illic*, & cetera, constituunt vbi particularia. Sed ad hoc munus aptiora sunt corporalia, quia magis nota, quam spiritualia. Ergo non minus constituere possunt vbi spirituum corporalia, quam spiritualia. Immo potiori iure constituent. Denique quia communis acceptio loci est secundum vltimam superficiem corporis continentis, quae, sicut, & circumscriptio neganda est spiritualibus creaturis intrinsicis, si ergo dixerimus Angelos esse alicubi, hoc maxime erit per ordinem ad corpora. Quare vbi eorum aliquomodo erit corporale.

36 Pro harum difficultatum, & similium solutione aduertendum venit, diuersum quid esse vbi tam corporale, quam spirituale ab eis signis, quae ostendunt rem hic, vel illic esse. Ea namque, quae praesentiam localem determinant, & singularem constituunt, quae sunt propinquitas, distantia, & correspondentia ad puncta fixa; fundant, & causant denominationem vbi constituentem. Quae mutatur per motum localem, quia sua fundamenta variatur. Addit itaque vbi supra locum denominationem resultantem ex eo, quod hoc, vel illud spatium repleatur substantia, quae in loco est, secundum magnitudinem propriam: spatium autem esse hoc, vel illud pendet ex propinquitate, distantia; & correspondentia ad aliquid aliud quod fixum sit, & manifestum. Cum autem spiritualis substantia, adhuc ut magna, non includat ordinem neque relationem propinquitatis, aut distantiae ad corpora, neque correspondentiam ad puncta vniuersi corporalis fixa, & cognita; quia deficientibus his omnibus potest creari, & esse non tantum secundum substantiam, sed cum in

Dr. Mayorga.

trinseca magnitudine: Alias annihilatis corporibus non possent non annihilari Angeli, dicere oportet vbi spirituum non includere tanquam formam denominationem fundatam, & prouenientem ex aliquo corporali.

37 Signa autem quaedam sunt, significatione rem tale esse hic, vel illic, ut splendor lucis ostendit solem, & iuxta diuersas lineas diuersum locum tenere in Zodiaco: fumus ignem, & eius locum indicat: sic odora olfatu discernuntur, etiam quoad esse hic, vel alibi. Et ista quidem naturaliter ad sensum ostendunt rem; per accidens vero locum illius, quem medio discursu rimamur. Et haec necessario existunt posita substantia rerum in natura. Alia autem, ut immutatio vultus in Demoniaco: locutio linguarum; perturbatio, & similia; quae libera sunt in existendo, media aliqua operatione existunt, & manifestant ibi esse spiritum, mediante ratione, non vero ad sensum. Neutrum autem ex his constituit vbi, sed supponit, neque per haec signa possumus probare vbi Angelicum potius esse corporale, quam spirituale, vel e contra.

38 Ad primum, itaque argumentum respondeo Angelos peccatores esse in inferno proprio vbi spirituali, neque esse unitos corporibus, neque ab eis circumdatos, mensurari, aut circum metiri. Talem quae locum acquirere per motum localem, siue voluntarium, siue violentum, cadentes quidem, aut eiectiones de loco, quem habebant in caelo (si caelum tunc significat aliquid corporeum), vel cadentes de caelo, si caelum expansum intellectuale, spiritualeque significat, dum de spiritualibus sermo est. Quod expansum est intellectus possibilis infinita capacitas. Hoc autem vbi in inferno, siue alibi, dum potentia motiva secundum locum non operatur, durat. Quapropter sine permissione, & nutu Dei Demones non possunt egredi ab inferno, quia eorum potentia ligata, & impedita est propter culpam. Nullum igitur medium est ad probandum spiritus esse in loco corporeo vbi corporali. De tormento Demorum suo loco tractabimus. Secundum argumentum eadem solutione perit: dato enim quod Demones sunt intra corpus aliquod, negandum est esse ibi per vbi aliquo modo corporeum; & confirmatur, quia non possent ligari in pede, vel digito saltem ex parte

vbicationis corporeæ. Signa autem externa, quæ causantur in corpore, orta ex passione operationis Angeli, ubi non constituunt, sed manifestant.

39 Tercium argumentum solum probat corpora aptiora esse ad manifestandum nobis medio corporeo cognoscantibus propinquitatem, distantiam, & alia, inter se ipsa, & ad puncta fixa universi corporei: sed hæc nullum ordinem habent ad spiritualia, qui pertinere possint ad ubi spirituum, quare minime intrant corporea; aut in corporibus fundata compositionem loci spiritualis, etiã ad singulares, & individuales differentias. Spiritualia quidem notiora sunt natura, quam corporalia, & si nobis minus nota: quare ex excessu quoad nostram cognitionem arguitur spiritualitas, defectus corporalitatis, immaterialitas, & esse intellectuale. Unde quanto notius curamus facere ubi Angelicum tanto recedimus ab spiritualibus, & ad corporalia declinamus. Demum quis neget spiritualia notiora esse spiritibus, quam corporalia; imo quã ista nota sunt rationalibus. Ergo si à notorietate presentie, vel absentie corporis ad se colligimus ubi corporale secundum intuitum nostrum: multo magis, vel eadem ratione ex notoria Angelis propinquitate, distantia, & correspondentia spirituum ad se, & ad alia notiora colligere debemus diversa ubi spiritualia manifesta spiritibus ad intuitum, nobis occulta intuitivè, & per rationem cognita quo ad an est? Ultima ratio non petit aliam doctrinam præter datam supra. I. in divisionibus loci. Communis autem, & vulgaris acceptio non curat examinare naturas rerum, neque contemplatur spiritualia exiit se à corporeis figuris, quare diversa confundit, & intellectibus attribuit corporum propria.

SECT. VII.

An locus Angeli possit augeri, & diminui.

40 **Difficultas** proposita diversa est iuxta diversas acceptiones nominis *locus*. Primo namque, & proprie acceptum significat spatium, seu nihil privatum capax repleti, quod supra late exposuimus. Secundo accipitur pro ubi, quod supra locum primo modo accep-

tum addit rationem formalem determinationem loci ad individuum, & signat locum. Quam diximus esse extrinsecam denominationem. Cuius acceptionis fundamentum duplex assignari potest. Primum penuria nominum in hac materia, quorum usus est sine discretione, quando non sequitur inconueniens confusio intelligentie ex confusione vocis. Secundum erit, quia commune est uti nomine abstracti pro concreto, & etiam nomine subiecti exponimus constatum ex ipso, & accidente. Tercio iuxta mentem Doctorum, qui per operationem Angelos esse in loco aiunt, negantes locum competere spiritibus ratione substantie ipsorum: at locus improprie, & translativè acceptus significat spatium illud corporeum, quod patitur actionem Angeli. Unde tribus modis poterat exagitari hæc questio. Sed nos in presenti solum de loco primo modo accepto tractaturi sumus, quia eius resolutio specialis est, & scitidigna. Secunda autem soluta est, quia extrinseca denominatio presentie non habet augmentum, nec decrementum. Tertia vero, quæ idem est ac quære: An Angelus operans in corpore possit agere in maiori, aut minori spatio, tunc solvenda erit, quando examinemus operationes ad extra spirituum.

41 Igitur questio in presenti examinanda idem valet, ac quære: An magnitudo intrinseca substantie Angeli in ordine ad locum primo modo acceptum possit suscipere augmentum, aut diminutionem? quæ adhuc per respectum ad diversas potetias naturalem, vel liberam, finitam, aut infinitam, ordinariam, & ab solutam potest examinari. Hæc dubia ut breuiter resolvam Dico 1. spiritualis substantie locus non potest augeri, nec minui per potetiam naturalem. Probarur, quia eius solum datur augmentum, & decrementum substantiale per naturam, cui competit vita vegetativa: sed hæc non datur, nec dari potest in substantia spirituali: ergo non potest maior, aut minor fieri. Consequentia est legitima. Maior est Philosophia certa, quia vita vegetativa munera propria sunt nutritio, & augmentatio, per accidens autem ex propria dispositione sequitur diminutio. Minor constans est apud omnes, de qua egimus supra quæst. 2. sect. 5. & insuper probatur sic. Ea, quorum esse est indivisibile, (id est, quæ sunt tota simul, & abique

Sensus' dispositionis.

1. Conclusio probatur.

luc.

successiva perfectione, quæ reperitur in rebus temporalibus, quæ continuo mouentur substantialiter, neque habent, nec habere possunt vitam vegetatiuam, quæ supponit, & inuoluit imperfectionem viuientis. Sed ista repugnant spiritibus. Ergo & vita vegetatiua. Alias creator non perficeret opera sua independentem à materia: Angelica duratio esset temporalis, & numerus motus: Spiritus forent corruptibiles saltem quoad perfectionem acquisitam per vegetationem, quæ absurda sunt, sicut, & alia, quæ sequuntur, si ponatur in spiritibus vita vegetatiua. Sed in re manifesta non immoremur, præcipue cum omnia loca ad probandum posita sunt.

[Obiectio]

42 Sed dices: Anima rationalis est substantia spiritualis, & principium vegetationis, & tamen non patitur prædicta in conuenientia; quia est immaterialis, & incorruptibilis, tota simul, & indiuisibilis, neque temporali motui subiecta secundum se. Ergo hoc ipsum potest conuenire Angelis sine absurdo. Et consequenter substantia spiritualis poterit augmentum suscipere quoad locum sine in conuenientia ex vita vegetatiua. Hoc argumentum alias difficile; quo mutatis terminis, & forma probari valet Angelos esse non solum vegetatiuos, sed etiam sensitiuos radicaliter, aut eminenter formaliter; quia continent, & perficiunt quid quid perfectionis reperitur in anima rationali, unico asserto dissolui valet. Nam qui diceret omnem gradualem perfectionem, quæ ex viribus causarum materialium potest competere materiali substantiæ, esse materialem dispositionem ad informationem Animæ rationalis, non cogere ad dicendum Animam rationalem esse vegetatiuam, nec sensitiuam animaliter, hoc est, usque ad illum modum sentiendi, qui brutis congruit etiam si, doceat hominem esse vegetatiuum, sensitiuum, & rationale. Quia isto discursu dato foret homo vegetatiuus, & sensitiuus animaliter ex parte materiali, sicut ipsius essentia competit ex ratione generica; foret autem rationalis ex parte Animæ, quæ est vltima differentia, & principium motus cognoscitiui. Vnde neque sensus, neque augmentatio probaretur in aliqua substantia spirituali, & consequenter neque capacitas naturalis dabitur ad augmentum loci.

Eius solutio
tio 1.

43 Hac vero solutione præter:
Dr. Mayorga.

missa, quia est inuiscata, responderi potest assignando differentiam inter perfectiones Animæ rationalis, quæ est ordinata ad informandum corpus, & spirituum omnino à corpore independentium. Nam ea, quæ competunt Animæ, ut est corporis forma, in illa absolute reperiuntur eminenter causatiue, quoties sit in occasione operandi per instrumenta apta: ipsa vero separata neque vegetauit, neque sentiet, quia talis non est in ordine ad se, sed in ordine ad compositionem hominis. Hæ autem perfectiones secundum quid sunt Animæ, quas non continet spiritus independens totaliter à corpore. Quare & si Anima aliquo modo sit vegetatiua, tamen Angelis nullo modo conuenit esse vegetatiuos. Demonstratur argumentum, quatenus procedit à simili. Quia vegetatio eminenter non competit augmentatio substantiæ sue, ergo neque augere locum proprium: sed Anima solum eminenter est vegetatiua, & in ordine ad compositum. Ergo non potest augere locum suum proprium. Ergo multo minus Angeli, qui nullam vitam vegetatiuam habent. Et hæc de substantiali, & intrinseca augmentatione, aut diminutione.

44 An vero Angelus possit pro voluntate sua mutare accidentaliter propriam substantiam in ordine ad locum maiorem, vel minorem intra limites naturales suæ præsentie? latissime tractatur ab scriptoribus iuxta diuersas opiniones de loco. Nos autem quantum ad præsens iuxta præfatam diuisionem breuiter respondemus. Dico 1. Angelus per nullum motum localem potest mutare præsentiam suam ad locum secundum maius & minus adhuc inter limites magnitudinis propriæ. Notanter dixi per nullum motum localem, ut comprehenderem progressum, compressionem, & dilatationem. Et quidem de motu locali per se, qui est transitus de loco in locum nulla potest esse difficultas, quia ut sic non terminatur ad maius, vel minus, sed ad locum absolute. Maioritas autem, & minoritas accidenti loco, ad quas terminantur dilatatio, & compressio. Istæ vero possunt considerari identificate cum acquisitione noui loci, & motus simul erit progressus, & dilatio, vel compressio: aut seiuncta à motu locali, ut quando intra idem spatium maior, vel minor præsentia fit, quos modos experimur in animalibus in per-

Solutio obiectio-
num.

2. Conclusio.

Explicatio
ne probatur.

fectis, ut in sanguifugis, in quibus etiam motus localis componitur ex compressione, & dilatatione diversis. Igitur sic explicata nostra conclusio probatur.

*Ratione
probatur.*

45 Primo quia dissonans menti est tribuere perfectissimis substantiis, quæ experimur inueniri solum in imperfectis, superiora enim perfectiones inferiorum continent eminenti modo, & imperfectionibus exclusis. Sed compressio, & dilatio propriæ magnitudinis in ordine ad locum dicto modo acceptum solum reperiuntur in animalibus imperfectis. Ergo hæc non possunt concipi in substantia spiritali sine auersione mentis. Secundo motus istis solum valent reperiiri secundum ordinem naturæ in viuētibz, aut partibus eorum, quæ fere nullam organisationem habent, ut sunt nervi, & quædam animalia, quæ solum videntur esse muscoli animati, sicut sanguifuge, lumbrici, & alia, quæ pudet nominare. Hæc autem discurre de homine, cuius forma est inferior spiritus absurdū erit. Ergo absurdissimum est dicere substantiam Angelicam his subiectam esse motionibus. Tertio sic argumentor: vel modus substantiæ compressibilis, & dilatabilis in ordine ad locum dicto modo acceptum, & ante aliam omnem operationem Angeli ad extra præter motus istos, est perfectio substantiæ spiritalis, aut imperfectio. Si primum multo perfectius inuenietur in superioribus Angelis quàm in infimis: & tunc rogo, an ista perfectio sit a Deo participata? vel non? neutrum potest dici non primum quia modus substantiæ compressibilis, & dilatabilis repugnat Deo.

46 Neque potest dici, quod participata non sit, esset namque in creata, & independens: Angelusque quoad hoc esset sine principio, & prima origo talis perfectionis. Si vero dicas talem modum substantiæ includere imperfectionem, quod verum existimo; laudo audacem cogitationem, quæ perfectissimæ substantiæ spiritali, speculo nitidissimo divinorum participationum, vermes exaltans, talem accommodat imperfectionem. Deinde rogo: An imperfectio ista propria sit creaturæ? An alicuius creatæ substantiæ modum consequatur. Primum dici nequit; quia non omnis substantia creata est compressioni, & dilatationi subiecta, ut patet in animalibus perfectis. Si autem dicatur, quod provenit ex quodā

modo substantiæ. Experientia, docet quod talis modus competit substantiæ corporeæ, unde ergo transfertur ad spiritum? & substantiæ imperfectæ: & quod ascenderdo gradatim minuitur ista imperfectio, quousque in animalibus perfectis non reperiatur. Ergo neque Animam nostram, neque Angelos tali modo substantiæ deprimere consonum est rationi. Addo etiam quod adhuc cōcesso per fas, vel nefas talem imperfectum modum reperiiri in substantiis spiritalibus: non sequitur cōuenire omnibus spiritibus, sed tantum infimo, vel infimis, & minorari iuxta cremētum perfectionis, qualiter in corporibus experimur. Unde Angelorum supremorum substantia erit naturaliter incapax istarum mutationum, quæ acciderere possunt motui locali.

47 Quarto: capacitas compressionis, & dilatationis substantiæ in ordine ad locum pro libito inueniri nequit nisi in viuēti continuo, hoc est, composito ex viuēti, & viuēti eiusdem speciei, seu quod est secundum continuitatem plura viuētia, vel est vnum viuēti in actu, & plura eiusdem rationis in potētia, cuius modi sunt vegetatiua fere omnia, quorum virgulta abscissa virent, & iterum plantata crescunt in arborem: & animalia, quæ diuisa viuunt, & eorum partes, si humor, nutrimentum non efflueret, crescerent, & durarent sub eadem specie animalis. Hoc autem est esse continuum quoddam. Nam v.g. corpus continuum immediata diuisione partiētur in corpora, superficies continua in superficies, linea continua in lineas, & sic viuēti continuum in viuētia, animal continuum in animalia secundum eandem speciem; compositio autē, & natura compositi ostenditur per diuisionem tanquam per medium demonstrationis posterioris: diuiditur enim vnum quodque in ea, ex quibus componitur.

48 Quis compos mentis similis in spiritali substantia fingere audebit, etiam si quantum discretum concedatur in Angelis admissa multitudine individuali intra eandem speciem. Quis diuidet vel ratione fingente Gabrielem in duos Angelos? quis audebit affirmare plura viuētia spiritalia eiusdem speciei sola continuatione vnum viuēti esse Raphaēlem? quæ absurda sunt, & concedere tenetur, qui substantiam spiritualem capacem compressionis, & dilatationis

in:

*Instantia
olutio.*

intra certum spatium surgit. Sed dices huc sequi ex modo substantiæ corporeæ, compressionem autem, dilatationemque spiritualem altiori modo conuenire Angelis, qui corporales nullo modo sunt. Hæc euasio non enervat vim argumenti. Nam in primis supponit dari in substantia spirituali magnitudinem continuam spiritualem sine qua impossibile est compressio: quia indiuisibile comprimi nequit. Deinde imperfectio ista non oritur ex ratione corporis, sed ex modo substantiæ homogeneæ, & homogeneæ organizatæ, aut non organizatæ, quæ sit quantæ, & continua. Qui modus erit corporalis in corporibus & si daretur in Angelis, esset spiritualis, quia Angeli spiritus sunt. Vnde eadem sequuntur absurda.

49 Quinto possumus probare nostram conclusionem, quia spirituales substantiæ sunt lumina quædam intellectuales, diuisi quidem personaliter secundum perfectionem, quia inter ea datur magis, & minus perfectum: indiuisibilia vero secundum magnitudinem. Sed dicta capacitas solum potest reperiri, ubi datur magnitudo diuisibilis in partes eiusdem speciei. Ergo in Angelis non reperitur. Consequentia est legitima. Maior constat ex dictis *quest. 2. sect. 1. & 2. & sect. sequenti* amplius constabit. Minor vero supra non semel probata est. Quare consequens, nempe: Angelos non posse mutare locum suum spirituales versus maximum, & minimum per motum compressionis, & dilatationis, negari nequit. Et quia in sensu, quem secuti sumus in tota hac sectione, nullus Authorum locum accepit, non est aliquod directe militans contra nostras conclusiones, aut probationes illius. Omnia enim, quæ hucusque scripta legi, de diuerso subiecto loquuntur, nam de loco extrinseco corporali probant, aut improbant; de quo non disputamus in presenti iuxta diuisionem supra datam, acturi in tractatu de operationibus Angelorum. Iam quidem supra diximus Angelos existentes etiam intra corpora non esse in eis tanquam in loco seclusa omni alia operatione præter motum localem, sed esse tunc in proprio loco spirituali, ad quem omnino per accidens se habent corpora, & locus corporeus; quoniam illis sublati immoto Angelo maneret ipse in eodem loco, etiam quoad rationem ubi.

50 Dico tertio secundum naturam
Dr. Mayorga.

lem potentiam, & providentiam communem non potest dari in substantia spirituali capacitas terminandi motum compressionis, & dilatationis adhuc intra determinatam spheram. Hanc conclusionem probant omnia argumenta facta pro præcedenti asserto. Ea enim deducunt contrarium tenentes ad absurda, quæ nullo modo faciendæ sunt ab omnipotentia coartata ad leges naturales. Dico quarto, & ultimo circa questionem istam in ordine ad absolutam potentiam Dei me omnino ignorare quid debeat sustineri. Magna quidem est potestas Dei, & mirabilia faciens, alias mihi non est nota contradictio inter terminos disputationis: quare pro nunc negatiuam partem tenere non audeo expectans argumenta sublimius intelligentis.

SECT. VIII.

An locus Angeli sit indiuisibilis?

51 Excluisis difficultatibus, quæ versantur circa locationem Angeli per operationem, quas examinabimus quarta parte huius operis; & loco corporeo, restat disputandum in presenti de loco Angelorum: An sit diuisibilis, vel indiuisibilis? & questio futura est tam de loco pleno, qui est subiectum, ex quo & extrinseca denominatione tanquam ex forma componitur ubi prædicamentale, & de ipso ubi, quod multoties locus dicitur, præcipue cum terminos motus localis explicamus; quia de utroque est difficultas non leuis. Est itaque iuxta supra dicta controversia de loco prout opponitur vacuo, quem locum plenum supra appellauimus. Cum autem spatium plenum diuidi nequeat in ea ratione, qua repletum est, nisi id, quod replet, sit diuisibile; idem est querere: An locus Angeli sit diuisibilis, vel non? ac interrogare: An substantia Angeli quatenus replet locum sit diuisibilis, vel incapax diuisionis. Et ratio dubitandi sumitur ex eo, quod, ut supra dictum est, occupatio loci non pertinet ad essentiam rei, sed ad magnitudinem, seu quantitatem substantiæ realis: omne vero quantum diuisibile est. Ergo omne quod replet locum est diuisibile: & consequenter Angelus, & eius locus diuidi quibunt. Et confirmatur, quia potentia ad essendum quæ in corporalibus est essentia materiæ,

*Tituli ex-
positio.*

*Ratio dubi-
tandi.*

&

& in spiritualibus terminus aquo creatio-
nis, diuersa est, & prior, quam capacitas
spatij potētis repleti. Ergo ens seu quod
est, prius est in ratione entis, quam in ra-
tione replentis locum. Ergo posterior ra-
tio essendi aliquid addit supra priorem,
quod non potest esse aliud, quam magni-
tudo propria substantię, quę & accidēs
est, & origo diuisionis. Quę propter vi-
detur dicendum locum Angeli diuisibi-
lem esse.

52 Reuēns aggredior explica-
tionem pręsentis difficultatis, (quę prę-
teriri nequit propter confusionem con-
ceptuū cuitādā, quę maiori ex parte ori-
tur ex doctrina de quanto, & continuo,
ne cogeret in pręfati tractatu ea prin-
cipia statuere, & fundamenta iacere, quę
in Metaphysica, aut alibi proprius tra-
denda forent, verum tamen aliqua attin-
gere necessarium existimo. Igitur quan-
tum prędicamentale, quod est *diuisibile*
in ea, quę insunt, &c. plura compren-
dit sub vna ratione, in quę partiri valet:
quod enim semel est, neque diuisibile est,
nec quantum accidentale. In quanto au-
tem possunt copulari plura duobus mo-
dis, vel in re separata, & ad certum quan-
titate numerata, & ex eis componitur
numerus, de quo genere quanti nihil di-
cturi sumus: vel possunt habere vnitatem
per non diuisionem actuale. Hoc sane
quantum (quod non nulli continuum di-
cunt prębentes fundamentū magnis dif-
ficultatibus, vt distinguant illud ā multi-
tutine) absolute acceptum, & ante om-
nem partitionem; solum constat ex duo-
bus, vel tribus punctis, seu indiuisibili-
bus in quacunque ratione substantiali,
de qua dicitur quantum, quia si ad qua-
tuor minima, & indiuisibilia extendatur
magnitudo, iam non erit simpliciter quā-
tum, sed quantum continuum; & hoc ex-
primebat Aristoteles per illa; quę addi-
dit prędictę definitioni nempe: *quorum*
utrumque, vel vnum quodque. Deinde ea,
quę insunt debent esse eiusdem speciei,
& essentię, quod docent vltima illa ver-
ba: *vnumquid*, & hoc aliquid aptum est
esse. Et ratione constat, nam essentia est
quod semel, essentia vero accidentalis est
repetitio sui: extraneorum autem positi-
o, vel non positio impertinens omnino:
quare nec accidentalis, neque non acci-
dentalis prędicamentaliter: vt v.g. aqua
non est quanta, aut vbi sit aqua, & aqua
ante diuisionem, aquam quantam dici-

mus. Ex aqua, vero & terra non fit aqua;
neque terra quanta. Et in hac duo, vel
tria puncta est diuisibile quantum. Quia
vero duo indiuisibilia coniuncta compo-
nunt primum, & essentialiter quantum,
tertium autem accidit ipsi quanto: Nam
potest abesse, ad esse sine corruptione il-
lius: neque tria componunt continuum;
quod altera species quanti est: ideo quan-
tum est duplex, simplex, & cum addito:
neutrum autem habet proprium nomen.

53 Quantum autem absolute ac-
ceptum aliud est continuum, discretum
aliud. Et hoc quidem est diuisibile in ea,
quę insunt, ā quolibet alio eiusdem ra-
tionis actualiter separatam; taleque vni-
cum similibus pertinet ad multitudinem,
de qua nunc non agimus. Quantum vero
continuum, quod est vnum per indiuisio-
nē, & diuisibile semper in diuisibilia, seu
quanta, ex quibus componitur necessa-
rio, triplex est iuxta trinam dimensionē;
nempe secundum longitudinem linea, se-
cundum latitudinem superficies, & secun-
dam profunditatem corpus. Horum au-
tem continuorum compositio, & resolu-
tio ā natura quodāmodo ordinata, phy-
sice sic se habet. Duo quanta nō diuisa ac-
tu, potentia tamen separari ab imbecem,
composita in longum lineam constituūt
duas lineas ad latus coniunctas, indiuisas;
quę componunt superficiem: duę autem
vel plures superficies in profundum con-
iunctę constituunt corpus. Rursus vero
vnum quodque horum quantorum pro-
prio nomine designatum dicitur conti-
nuū, & absolute tale. v.g. linea, aut linea
continua, & sic de superficie, & corpore.
Si absolute dicantur, erunt quanta con-
tinua discreta &, si plura fuerit in vno
quoque gradu, component multitudinē,
& numerum. Continua autem dicuntur
in sua specie, quia constant ex pluribus
quantis eiusdem ordinis, in quę primo;
& per se diuisibilia sunt, veluti linea con-
tinua ex lineis, superficies continua ex su-
perficiebus, & corpus continuum ex cor-
poribus.

Quę omnia per viam resolutoriam
manifesta sunt. Nam corpus continuum
per se primo diuisibile est in corpora: cor-
pus autem in superficies laterales. Super-
ficies item continua in superficies plani;
& lati, partibilis est superficies vero ab-
solute accepta in lineas resoluetur. Tan-
dē in lineas continua secundum longitudi-
nem in lineas dissecauda per se primo est:
linea

*Quantum
continuum
& discre-
tum.*

*Continui
species.*

*Eius com-
positio.*

*Quid sit
quantum.*

*Quantu-
plex est.*

*Continui
resolutio*

Linea vero partibilis est in duo quanta simpliciter, quorum utrumque diuisibile est in ea, quæ insunt, suntque indiuisibilia eiusce generis. V.g. Si equina substantia ætereogenea, ut est in indiuiduis, extenderetur homogeneæ usque ad quantum diuisibile in quatuor equos, sicut aqua quanta partibilis est, tunc equus esset quantum continuum secundum longitudinem, & sub hac ratione primo diuisibile in duos equos quantos, & quilibet posset parti in equum, & equum; ita ut essent omnes quatuor: unusquisque vero foret sub eadē ratione indiuisibile quoddam, quamvis alias foret diuisibile in partes equi, quarum nulla esset equus.

*Continui
definitio:*

54 Hinc patet. 1. quod definitio Aristotelica continui per hæc verba continuum est, quod in diuisibilia semper est diuisibile, quæ inuertantur communiter sic: quod est diuisibile in semper diuisibilia, solum conuenit continuo mathematico, de quo statim continuum autem physicum est diuisibile semper indiuisibilia, ita quod aduerbium cum verbo, & diuisibili coniungatur. Patet. 2. quod unitates numerales etiam si Arithmetico fuerint omnino indiuisibiles; quia hæc scientia solum respicit unum, & multa secundum formales rationes talium, attamen materialiter valent esse quanta quædam, & etiam continua. Patet. 3. continuum physice sic componi, mathematicæ autem præscindere à subiecto, & eius compositionem aliam omnino esse. Nam mensurabile in ordine ad mensuram componi debet ex his, quæ per mensuram designatur, quare totum continuum in ordine ad Mathematica, componitur quandoque ex partibus aliquotis, quandoque ex proportionalibus, quandoque ex punctis solum, & quandoque ex utrisque secundum quod mensura exigit: estque ex conceptu mensurabilis indifferens ad omnem designationem mensuræ; quapropter reijcenda sunt à physicis omnes demonstrationes mathematicæ, & termini huius scientiæ, quas quidam adducunt in naturalium doctrina, ut probent continuum constare ex punctis, & partibus proportionalibus diuisibilibus in infinitum.

*Quid sit
quantitas.*

55 Hinc etiam constans, manifestumque est quantitatem prædicamentalem non est aliquam realem, & physicam entitatem, vel formam. Quantitas enim non est aliud, quam ratio formalis constitutiva quantitatis, sicut color est forma cõ-

Dr. Mayorga.

tituens coloratum, & omnia abstracta huiusmodi sunt. Ergo si quantum est diuisibile in homogenea, quantitas erit diuisibilis eiusdem denominationis: & sic discurrendo per cætera genera, quæ quanta dicuntur, quorum abstracta, desumenda semper ab eodem nomine, nullam entitatem realem significant. Deinde si quantum per se (de hoc enim loquimur, non de quanto per accidens, ut album, quatenus tale, quod solum est quantum, quia subiectum albedinis quantum est,) nempe substantia quanta, est unum per inuisionem complectens substantiam, & substantiam, seu in quo non semel substantia reperitur, sed bis, vel ter; forma talis vnus erit nonne aliqua entitas realis? an sola vnitas inuisionis? quæ sola priuatio est diuisionis possibilis.

Et hoc significant ipsæ voces, quas consuetudo Scholæ transtulit ad significandam realem entitatem. Si namque Hispano ideomate dicamus, quod latinis est *quantitas*, vel *quantitas substantia*, vel *substantia quanta*, experiemur alienatam fore significationem; nã Hispani vertunt *cantidad*, *cantidad de substantia*, & *quanta substantia*. Et interrogando melius ostenditur, v.g. quanta substantia est hic? cui interrogationi solum respondetur assignando numerum, ut bis, vel mensuram, ut vnus vlnæ, vel palmi. Ergo forma, qua substantia constituitur quanta, non est forma realis, & physica, quæ substantiæ accidat, sed vnitas inuisionis inter substantiam, & substantiam eiusdem generis, aut speciei usque ad vltimas differentias; ita ut homo quantus constaret ex homine, & homine; & Petrus quatus in duos Petros diuidi possit. Vnde ætereogenea, & organica animalia, quæ habent organisationem homogeneam diuidi possunt, & diuisa viuunt eadem vita, quæ ante diuisionem vivebant. Nam si sanguisugam sciendens eodem ictu curaret vulnus vtriusque partis, ne sanguis disliceret, vna partiretur in duas sanguisugas non parum, sed diu viuentes. Et posset dici quantum animal. Argumenta plura, quæ hanc doctrinam probant à priori, & à posteriori: ab inconuenienti: à solutione argumentorum: ab utilitate ad soluendas, & euitandas quæstiones alias insolubiles, remittere necesse est ad Metaphysicam titulo de quanto, & quantitate tamquam ad locum proprium.

56 Deinde sciendum est, de indiuisibi-

*Non est res
aliqua phy-
sica.*

*De magno
& paruo.*

sibili modo quantitatio, quod est vnum substantialiter, & essentialiter dici proprie magnum, & paruum, & per comparationem maius, & maximum. Et hoc verificatur in omni genere eorum, quia tunc dicitur in spiritalibus, quam in corporalibus, & tam de substantia, quam de accidentibus. Substantia namque Angeli superem maior est, quam substantia inferioris spiritus: ergo absolute uterque magnus est, quia impossibilis est comparatio maioritatis, ubi non reperitur magnitudo. Deus autem dicitur magnus, maior, & maximus in Sacra Scriptura propter manifestationem, & ostensionem sui ad extra, vel ut rem explicem, Deus ad extra dicitur magnus, maior, & maximus: de Deo autem ad intra, hoc est, secundum essentiam, non dicitur magnus, neque positivus, neque comparativus, neque superlativus modo: quia imensum, neque magnum, neque paruum est, sed super omne magnum, & paruum sine mensura, & inexplicabili modo: & quidem Deus per suam essentiam imensus est. Item magnum non dicitur proprie de quanto, ut quantum est, quia hoc includit divisibilitatem in partes eiusdem rationis, magnum autem hanc divisibilitatem excludit.

*Hac non
dicuntur
de quanti-
tate.*

*Maximū,
& minimū.*

57 Igitur aliqua magnitudo essentialis connaturalis est singulis creaturis, quae recte dicitur minimum naturale, quod omnino indivisibile est sub eadem essentia. In quibusdam vero substantiis, ut in vegetativis, distinguitur realiter minima magnitudo à maiori, & maxima, & in his datur augmentatio, quae est transitus substantialis à minori ad maiorem magnitudinem, quin propterea substantia quanta fiat, vel magis quanta sumptis quanto praedicamentaliter. In reliquis autem, quae carent augmento, siue spiritalia, siue corporalia sunt, non differunt magnitudo maxima, & minima, neque ista, proprie dicuntur de quolibet, sed magnum, vel paruum absolute. Et quidem istae differentiae nec supponunt, nec afferunt, nec inferunt quantitatem accidentis praedicamentale: quia ubique, & semper essentia substantialiter manet indivisibilis, sed mensura extrinseca metiri potest. Exemplum sit: sol ita magnus, ut magnitudinem terrae plusquam centum vicibus superet, quin propterea quantus sit, aut dicatur, nisi forsam in ordine ad mensuram. Si enim quantus esset, posset parti-

ri in duos, vel tres soles: sic Gigascum tanta magnitudine non est homo neque Gigas quatus; quia neque in duos homines, aut gigantes duos parti potest.

58 His positis principiis, & sumpto loco in sensu supra explicato istae sequuntur conclusiones. 1. locus cuiuscunque Angeli est naturaliter magnus magnitudine excludente maximum, & minimum, quare non admittit augmentativam divisibilitatem. 2. locus cuiusvis Angeli potest mensurari extrinsece, & comparativus ad alia loca potest dici maior, vel minor, vel utrumque respectu diversorum. 3. locus nullius Angeli est quantum continuum, aut discretum. 4. locus Angeli est indivisibilis quantitativus, & extensivus. Prima conclusio duas partes habet: una est quod praesentia Angeli, quae replet locum, est magna, quod supponimus ex communi apprehensione. Nemo enim credit, aut dicere potest dari extra causas rem, quae neque parva, neque magna sit in substantia sua: aliis in rerum naturis dabantur indivisibilia Mathematica substantia, quod est absurdum. Altera pars conclusionis quod magnitudo naturalis excludit differentiam inter maximum, & minimum, etiam debet esse communis. Quia nullus admittit in Angelis vitam augmentativam. At divisio inter minimam, & maximam magnitudinem solum est possibilis in vegetativis, quorum essentia in minima quadam substantia magnitudine est, & successive acquirit maximam. Ergo in loco Angelico non invenitur divisio maximi, & minimi respectu eiusdem. Recole, quae diximus supra. 4. pro conclusione prima. Secunda conclusio etiam patet ex terminis: quia omne magnum mensurabile est, & aptum dici magnum, & minus; neque ex hoc sequitur, esse quantum accidentale.

59 Tertia conclusio probatur. Primo quia non est divisibilis modo sumpto, neque vnum per individuationem. Ergo non est ullo modo quantum. Antecedens probatur: nam locus plenus non recipit aliquam divisionem, quae repugnet replendo locum: divisio autem quantitativa repugnat secundum naturam spiritalibus; ergo & locis eorum. Deinde locus qui ab spiritu repletur, non est aliquid reale, & positivum, sed spatium intellectuale privativum, hoc est carentia rerum spiritalium a se repleti ab spiritu, & totum suum esse est ad modum privationis. Er-

*Quatuor
assertis res-
pondetur
questioni.*

*1. & 2. Co-
clusio pa-
tent.*

*3. Concl-
ratio.*

go neque absolute acceptus, neque ut plenus, est diuisibilis quantitatie. Quia nulla carentia est quanta, nisi forma, cuius priuatio est, quanta sit. Atqui spirituum presentia localis, quæ non distinguitur realiter à substantia, non est quanta: ergo neque locus, neque locus plenus quantus est vlllo modo.

4. Concl.
patet.

60 Ultima conclusio ex dictis infertur, neque indiget noua probatione quantum ad priorē partem, nempe quod locus Angeli est indiuisibilis modo, quo quantum diuisibile est. Posterior autem pars claret explicatione termini *extensio*. Pro qua nota triplicem dari extensionem. Vna est quando substantiæ additur substantia eiusdem speciei: & ista dicatur quantitativa absolute, vel quando additur quantum quantor. Quæ additio potest fieri dupliciter, vel cum actuali diuisione quantorum, vel per unitatem indiuisibilis cum pluralitate diuisibili. Prima dicatur extensio numerallis, secunda continua, aut continuatiua. Secundum extensionis genus est per maioritatem. Estque duplex huiusmodi extensio; prima essentialis, seu naturalis; secunda per accidens, vel præter naturam. Illa in experimur in ijs uiuentibus, quibus competit fieri in minima magnitudine, & crescere substantialiter usque ad maximam. Illa autem datur per excessum, ut quando supra essentialē maximam magnitudinem aliquid additur, diuersa rationis: sic in Gigante, & monstruoso homine magnitudo humana extensa est per excessum, & præter naturam: & quantum discretum constans tribus punctis excedit quantum essentialē, quod ex duobus componitur.

Triples
genus
exten-
sionis.

Tertium genus extensionis reperitur in organizatione, estque separatio, & diuisio partium vnius totius in ordine ad magnitudinem organice, si extensio sumatur per modum actionis, vel passionis: & simili modo accipienda sunt alia nomina, quod extensio sumatur, siue per modum passionis, siue tanquam terminus actionis extensiuæ. Sed nulla ex his extensionibus competit substantiæ spirituali secundum ordinem naturæ. Ergo est indiuisibilis extensio. Ergo locus plenus spiritualis eadem gaudet indiuisibilitate. Consequentia est legitima maior extensio constat. Minor quantum ad primum genus extensionis, & iuxta po-

tentiam ordinariam nequit negari. Quānis non sit manifesta absoluta implicatio contradictionis: in secundo etiam genere patet: quia spiritus perfecti sunt secundum naturalia, neque in eis datur pars substantiæ superflua, neque excessus supra propriam, & essentialē magnitudinem. De tertio genere extensionis nullus dubitare potest, nisi volens tribuere Angelis organizationem, & magnitudinem heterogeneam, quod est absurdum. Ergo, &c.

61 Restat determinare de vbi Angelico: sit ne omnino indiuisibile? & pro vtraque parte ratio est dubitandi: quod nanque sit indiuisibile probatur. Quia vbi supra locum tantum addit extrinsecam denominationem. Sed omnis extrinseca denominatio est impartibilis. Ergo, & vbi. Deinde quia hic, aut illic non dicit formaliter quantitatem, nec magis, & minus. Ergo est indiuisibile secundum extensionem, & intensiōem. Pro parte contraria est, quod vbi est terminus à quo, & ad quem motus localis, qui nullatenus erit successiuus, nisi eius termini diuiduantur. Quod enim indiuisibile est, sit, & desinit totum simul: transitus autem de toto simul ad totum simul, non est successiuus. Ergo Angeli mouebuntur per instantia non continua, & in tempore discreto. Quod est absurdum. Deinde sequeretur, quod spiritus aliquando nullibi esset; nam inter instantia temporis datur pars, in qua non acquiritur nouum vbi, sed in instanti sequenti. Ergo si vbi est indiuisibile, quando mouetur Angelus in parte temporis nullibi existit. Manet itaque difficilis pro vtraque parte resolutio quæstionis.

De vbi.

Ratio dubitandi.

62 Pro cuius decissione notandum est diuisionem posse contingere duobus modis, scilicet per solam separationem membrorum componentium aliquod totum cum permanentia partium diuisarum, ut videre est in partitione lapidis, aut ligni, quæ fieri possit actione naturali: alibi disputandum: & per mutationem separationem partis à parte, quarum vna permaneat percutiente alia, ut quando pars ligni perit non pereuntibus alijs. Vtrique commune est quod totum secundum unitatem propriam perit, desinitque esse; differunt tamen quantum

Diuisio
plures
modi.

In loco
Angeli
non
ca
dit
exten-
sio.

Dr. Mayorga.

quantum ad partes, quia in prima conseruantur omnes; in secunda aliqua perit: unde optime possunt appellari positiua, & priuatiua. Rursus diuisio priuatiua potest sola inueniri, vt in exemplo posito, vel coniuncta cum acquisitione nouae partis, vt in augmentatione. Deinde diuisio ista simul priuatiua, & acquisitiua potest contingere semel, & pluries. Si pluries; adhuc duobus modis reperiri valet, primo vt ipsa singularia sint à se invicem separata, & fiet multitudo numerabilis, & inter unitates poterit dari successio prioris, & posterioris temporis discreti. Secundo ita vt singularia ipsa à se invicem separata non sint, & inter ipsa dabitur successio motus continui.

2. Conclusio ostenditur.

63 Vnde, & ex supradictis euidenter sequuntur conclusiones istae. Prima est: *ubi* Angelicum indiuisibile est quantitatiuo modo, quia formaliter loquendo nullum *ubi* est quantum, quamvis res locata diuisibilis existat; quare *ubi* spirituale indiuisibile probatur non solum vt tale, sed etiam ratione subiecti. Et ista indiuisibilitas omni *ubi* conuenit, & semper. Deinde quamuis locus, qui est subiectum *ubi*, sit diuisibilis in loca partialia per correspondentiam ad rem locatam, vt in aereogeneis, & organicis, sine non, vt in spiritualibus; tamen *ubi* est indiuisibile huiusmodi diuisione. Nam eius unitas non prouenit ex modo rei locatae, sed est praesentia ad hanc, vel ad illa puncta, circumstantia, vel signa manifestantia locum. Praeterea intertur quod *ubi* non est partibile diuisione pure priuatiua, ita vt partim pereat, partim permaneat. Hac namque diuisibilitas solum reperitur in quantis, aereogeneis. Ast *ubi* neque quantum, nec aereogenum est. Ergo non est diuisibile tali modo.

2. Conclusio.

64 Secunda principalis conclusio est: *ubi* spirituum, & idem dico de omni *ubi*, diuisibile est diuisione simul priuatiua, & acquisitiua. Alias impossibile esset motus localis continuus; si namque *ubi*, quod est terminus motus, periret, & acquireretur totum simul, & totaliter, non esset continuitas in essendo ipsius *ubi*, & consequenter neque in *ferri* illius, quod est motus localis. Alias etiam posset Angelus nullibi esse pro libito, quia definitio vnius *ubi* non est iden-

tificata cum acquisitione alterius, quare vno loco relicto poterit non acquirere alium. Alias tertio dicendum erit posse dari transitum de extremo ad extremum, sine transitu per medium, etiam si loca non parum distent. Quae sunt maxima absurda iuxta doctrinam datam, & tradendam in tertia parte huius operis agendo de motu locali.

65 Ratio autem a priori conclusionis est. Quia *ubi*, cuius proprium est non suscipere magis, & minus, est mutabile. Ergo est dicto modo diuisibile. Maior in praedicamento docetur. Minor ostendit experientia, tenent omnes Doctores, & probat ratio ista: si *ubicata*, id est, posita in loco determinato, & signato, sunt mobilia, *ubi* est mutabile: sunt mobilia. Ergo. Prima consequentia patet, quia motus localis est transitus de loco in locum, & quod mouetur deferens hoc *ubi* transit ad illud, vel e contra. Minor autem probatur, quia solum est immobile, quod replet locum, & tale est immensum, & cui repugnat *ubicatio*. Sed creatura nulla, neque omnes simul replent omnem locum, ergo singula, & omnes collectiue mobiles loco sunt. Ergo possunt mutare *ubi*. Tunc rogo: An possint mutare illud motu continuo, vel non? Si possunt: ergo *ubi* potest deferri, & definire successione continua: ergo diuisibile est diuisione probatiua, & acquisitiua. Rationes dubitandi nullam habent difficultatem, nec indigent solutione.

Ratio a priori illius.

SECT. IX.

De loco per comparisonem ad ea, quae sunt in loco.

I Peraetis his, quae pertinent ad substantiam, & modum loci, & *ubi*, duae super sunt celebres difficultates de loco per ordinem ad res, quae sunt, vel possunt esse in illo. Altera est, An plura locabilia sint, aut possint esse collocata in eodem loco? Alia vero, An plura loca sint repleta, vel possint repleti ab eadem re? Quorum tituli in praesenti tractatu de loco spirituum communes sunt. An plures Angeli possint esse in eodem loco: & An vnus Angelus possit esse in pluribus locis? Quas sub communi titulo proponere placuit, vt commune vtrique documentum semel exponerem loco apto, vt possit

Tituli duobus.

accommodari cuique. Inter difficultates vero ea prior examinanda est, quæ de loco vno tractat: quia de loco agimus, & vnum prius est ordine, & dignitate, quàm plura.

*Duo nota-
da.*

Commune autem notandum est locum non accipi nunc in genere generalissimo prout præscindit à vacuo, & pleno, idest, in quantum est capacitas replebilis; neque de loco spirituali in communi; sed de capacitate spirituali singulari, & indiuidua, vnaque numero, hoc est, de vbi singulari v. g. hic, aut illic. Deinde supponendum est: quod locus, seu capedo proprie, & formaliter non sit singularis, & indiuidua ex eo, quod hac, vel illa substantia repleatur. Nam ex hoc tantum probatur, quod sit locus Ioannis, vel Petri, Raphaelis, aut Gabrielis. Quæ per accidens sunt ad designationem, & indiuiduationem loci; est namque hic locus semper idem, quamvis mutantur locata; *hic* enim diuersorum non fit diuersum pro vnoquoque. Quare locus non accipit indiuiduationem à re locata. Locus itaque independentem à locato dicitur *vbi* per correspondentiã ad puncta fixa, nota, & manifesta. *Vbi* autem hoc, seu *hic*, vel *ibi* constituitur per hanc, vel illam correspondentiam, & omnia ista accipienda sunt in corporeis corporaliter, quæ nobis nota sunt, & spiritualiter inter spiritualia, quamvis nos ignoremus ipsa, ipsorum loca, & locorum signaturas, dum corpora animalia portamus.

§. II

An plures Angeli possint esse in eodem loco simul?

PRætermissa doctrina eorum, qui tenent spiritus esse in loco per operationem, vel contactum virtutis, vt ipsi loquuntur, quia ipsius quaestiones pertinent ad quartam huius operis partem; vt sæpe dictum est; adhuc reperitur diuersitas opinionum. Prima negat posse esse simul plures Angelos in eodem loco. Quam tenuerunt, referente Suarez de Angelis lib. 4. cap. 9. num. 2. Richardus in 1. distinct. 37. art. 2. quaest. 4. inquit non potest vnus Angelus penetrare alium, quæ autem simul sunt in

Dr. Mayorga.

eodem loco se penetrant: Bassolis in 2. distinct. 2. quaest. 4. art. 4. quia hoc quod est penetrari est contra cursum, & modum naturæ: & quia aliàs possent omnes Angeli esse in eodem loco adæquato: & Bonauentura in eadem distinct. quaest. ult. quia, licet non repugnet hoc naturæ spirituali, repugnat ordini vniuersi, iuxta quem vnumquodq; habet diuersum locum, qui mutaretur, si plures Angeli essent in eodem loco, sicut variaretur, si vnus Angelus distaret infinitè ab alio: vel si essent extra ultimam superficie cœli.

Bassolis.

Bonauent.

Secunda sententia docet plures Angelos posse esse simul in eodem loco adæquate iuxta conditionem, & capacitatem vniuscuiusque. Quæ fere communis est inter Scriptores, quid docent Angelos esse in loco independentem ab operatione propria. Hanc conclusionem tenet P. Suarez loco citato, num. 4. vbi pro ea refert Scotum, Gabrielem, Gregor. Maiorem, Marsil. Ocham. Malon. Pelsant. Vazquez, Molin. & Albertum. Probatque efficaciter supponendo ex sacra pagina legionem Daemonum fuisse intra corpus vnus hominis, quod etiam ipsi maligni spiritus fatentur exorizati in energumenis. Probat autem sic. Penetratio spirituum inter se, & in eodem loco non repugnat naturaliter ratione substantiæ spiritualis, nec propter rationem essendi in loco. Primum constat, quia non habent quantitatem, quæ est vnicum fundamentum impenetrabilitatis. Secundum autem probat, quia ratio essendi in loco est vnicuique propria (Suarez dicit esse vbi intrinsicum, quod est modus rei in ordine ad locum). Atque rationes, seu modales non repugnant sibi ipsis in ordine ad locum eundem. Ergo possunt plures Angeli esse in eodem corpore, vel spatio simul, quorum ad puncta fixa, & manifesta correspondentia vna formaliter sit. Quod argumentum late confirmat impugnando aliquas solutiones, quas non interest non referre.

*Affirmati-
ua commu-
nior.*

*Scotus?
Gabriel.
Gregor.
Maior.
Marsil.
Ocham.*

*Ratione
probatum.*

Nobis autem adhuc non claret terminus discursuum, neque principium, vnde syllogizantes devenire possimus ad determinatam conclusionem. Forsitam dubitando apparebit. Omnia incerta sunt. Et quidem primo, quod supponitur de loco corporeo,

K 2

86

*Sententia
negans.*

Richard.

*Dubitatio
na inquisi-
tio verita-
tis.*

& vltima superficie habet plures difficultates in ordine ad spiritum, quas tradidimus, docentes de loco in comuni, & Angelos intra vniuersum corporale esse in loco spirituali: & adhuc in corporibus patitur exceptionem, quia solum intelligi valet de illis, quæ sunt partes huius vniuersi, vt tales, & adhuc de his improprie, vel per accidens. Deinde quantitatem physicam esse fundamentum vnicuius impenetrabilitatis ita, vt verum sit omne quantum est impenetrabile, & e converso: omne impenetrabile est quantum, falsum est. Primum quia sicut quantum est diuisibile in ea, quæ insunt, sic quantitas est diuisibilitas in ipsa. Nec ex hoc argui potest impenetrabile, aut penetrabile nisi substantia, quæ quantitas dicitur, ex modo proprio habeat, quod sit impenetrabilis, vel non. Possibilis est nanque spiritualis substantia quanta, hoc est, vna per indiuisiōem, diuisibilis tamen in duos Angelos. Deinde quantitas molis solum est, magnitudo substantialis. Magnitudo autem non infert impenetrabilitatem, nisi substantia, quæ magna est, habeat ex se modum concretionis, & duritiæ, vnde impenetrabilis sit. Alias Angelus, vt ponitur, penetrabilis erit mathematicum indiuisibile, quod omni magnitudine carens, nec diuidi, nec mensurari potest.

Alia dubia.

D. Paulus.

De poris.

6 Præterea nescio quomodo nerum sit omne corpus esse impenetrabile, quando consistemus Dominum Iesum in corpore suo ingressum fuisse ad discipulos in cubiculo reclusos, & clausis ianuis, & quando legimus in Epistola 1. ad Corinthios cap. 15. vers. 44. *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Si est corpus animale, est, & spirituale, sicut scriptum est: Factus est primus homo Adam in animam viuificantem, sed non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.* Rogo quid est corpus spirituale? & an penetrationem admittat? Adde quod oleum penetrat papyrum, & si corpora quanta sint, & spiritus vitalis, animalisque corpora animalium, & sic de cæteris. Et pororum incredibile mendacium corpora quædam esse penetrabilia confirmat. Vltimo vnde constat quod spiritus potens penetrare corpora potest alios spiritus penetrare, Nam oleum penetrans papy-

rum non penetrat vitrum, nec aurum, intra quæ ingrederetur, si darentur poris: neque a qua penetrans diffusatorium lapidem, transit per Christalum, vitrum, & alia.

7 His non obstantibus tenenda est communis sententia, quæ docet posse plures Angelos esse simul in eodem loco vnicuique adæquato secundum magnitudinem substantiæ suæ. Quam sic probō: si daretur aliqua difficultas in coexistentia locali, oriretur aut ex indiuiduatione loci, aut ex parte substantiarum locabilium, vel ex actu essendi in loco. Ex nullo horum inuenitur impedimentum. Ergo. Maior patet, quia non est aliquid aliud caput, vnde proueniat, vel assigna. Minor probatur per partes sic. Non obest indiuiduatio loci. Ergo. Probo antecedens: si obstaret maxime, quia indiuiduaretur à locato: quia in casu conclusionis esset idem propter suppositionem, & non esset idem propter diuersa locata. Sed indiuiduus locus non pendet à locato. Ergo non præstat impedimentum. Consequentia est legitima, & maior de se patet. Minor autem, initio sectionis probata, constat quia hic simplex, est idem ubi, quamvis locata mutentur. Deinde quod non repugnet ex parte locabilium spiritualium probō: quia idem est esse simul in eodem loco, ac penetrari. Sed substantiæ spirituales possunt non solum corpora impenetrabilia penetrare, sed inter se. Ergo. Maior est certa, probatur minor, (omisso argumento communi desumpto à quantitate, quia, alias efficax, supra solutum, & impugnatum est) in hunc modum. Impenetrabilitas substantiæ oritur ex crassitudine, duritie, & concretionem, nihilque istorum, neque contrariæ, qualitates, reperiuntur in Angelis, sed sunt consequentia temperamentum mixtorum, vt paulo ante dixi, & late exposui q. 2. sect. 3. ergo non est vnde repugnent substantiæ spirituales contra simultaneam existentiam in eodem loco. Vltima pars minoris suprapositæ constat: quia existentia vnius in loco determinato non opponitur existentia alterius in eodem, si vnum, & aliud non opponuntur respectu eiusdem loci cum simultanea presentia, sed probatum est substantias spirituales non se excludere à loco. Ergo neque earum existentia,

*Affertio
propria.*

*1. Ratio
illius.*

2. Ratio.

8 Secundo probatur communis conclusio, quia si multitudo Daemonum est intra corpus aliquod, quod Scriptura docet, non possunt esse non penetrati inter se, & in ordine ad locum spirituales; ergo tunc erunt plures in eodem loco simul. Consequentia est manifesta, & sola secunda pars antecedentis indiget probatione; probatur autem sic. Magnitudo minima, & indivisibilis cuiuscumque spiritus excedit quantum ad extrinsecam mensuram; & spatium plenum magnitudinem divisibilem cuiuscumque hominis in ordine ad locum, & spatium, quod replet. Ergo intra corpus humanum non possunt existere plures spiritus etiam inferioris ordinis, & magnitudinis, quin inter se ipsos sint penetrati, & simul in eodem *ubi* spirituali. Alias essent, & non essent ibi. Dices esse in corpore illo plures spiritus tunc simul tanquam in loco adequato omnium collectiue, inadéquato vero respectu singulorum. Vnde non sequitur penetrari inter se.

Instantia
quedam.

Responsio.

9 Respondeo hanc obiectionem in primis falsum supponere, quia doctrina vnde nascitur defendit omnem locum esse corporeum, de quo supra *sect. 1.* Nā spiritus etiam intra uniuersum corporale sunt in loco spirituali, qui nunquam occupari potest mole corporea. Vnde proprie loquendo spiritus ad corpora (quæ genere distant) neque penetratio, neque impenetratio asserenda est. Si autem de loco spirituali procedat obiectio, & ante *ubi* metaphoricum per operationem, independentem ve ab illo, interrogo: sunt ne spiritus illi penetrati saltem inadéquate? Aut totaliter extra se? Si primum facile probabitur adéquata penetratio, quia eadem ratio vtriusque est. Si secundum dicas, iterum rogo: An unusquisque spiritus existat tunc in loco secundum totam magnitudinem suæ substantiæ. Vel non? si dicās primum, repugnat inadéquatio loci, vel non repugnant duæ contradictones simul veræ. Si dicās secundum, Contrariæ argumentor: quia tunc quilibet spiritus erit in loco adéquato sibi iuxta minimum, ad quod potest se contrahere, quapropter nulla erit inadéquatio loci respectu singularium, nisi supponendo falsum; nepe quod locus signatus independentem à locato habeat certā, & determinatā magnitudinem capedinis suæ, ad quam com-

Dr. Mayorga.

parantur locata. Quod absurdum est cogitare. Demū doctrina illa de compressione, & dilatazione substantiæ spiritualis in ordine ad locum, tam naturali quā voluntaria exclusa, & impugnata est *sect. 7.* huius questionis.

10 Vltimum argumentum nostræ conclusionis sit, quod contrarij nullam pro se adducunt rationem. Nā quod Richard. ait, si intelligatur de penetratione corporali verum est, quia corpora corporali, & spiritus spirituali penetratione sunt simul in eodem loco. Neque penetratio est contra naturam, quamvis sit contra particularem naturam, mixtorū terrestriam, crasorum, durorū, &c. Nec invertitur ordo naturæ ex penetratione penetrabilium, quod timebat Bonauentura, sicut invertitur in positione impossibilium, qualis est infinita distantia inter duos Angelos: & in positione pororum. Nescio tandem vnde infertur esse contra ordinem naturæ existentiam. Seraaphim ultra totam circumferentiam vltimi cœli corporei, qui non sunt deputati ad custodiam hominum.

3. Ratio.

§. II.

An vnus Angelus in pluribus locis distinctis simul esse possit?

11 Plures difficultates continentur, & examinātur sub hoc titulo iuxta diuersas acceptiones terminorum. Nā primo locus potest intelligi adéquatus, & inadéquatus. De loco adéquato duplex questio est vna secundum potentiam naturalem Angelī, & alia de potentia absoluta. Deinde locus inadéquatus concipitur diuersis modis, quos infra tractabimus. Hæc omnia breuiter discutimus, ne tempus sine fructu consumamus. Circa primum cum omnibus Theologis negamus posse Angelum se ipsum collocare in duobus locis simul. Communis ratio est: quia Angelus quisque habet aliquē locū maximum, ultra quē non potest se magnificare. At duo loca adéquata excedunt maximum. Ergo Angelus virtute naturali se constituit in duobus locis adéquatis minime potest; neque extra maximum se extendere ad partem alterius loci adéquato continui. Hoc argumentū, quia supponit doctrinā de compressione, & dilatazione substantiæ spiritualis

Expositio
terminorum.

Angelus
nequit oc-
cupare duo
loca ade-
quata.

Ratio com-
munis im-
probatur.

intra certum locum mihi non placet: & alias non probat intentum. Quia quantumvis Angelus extenderet substantiam suam, nunquam perveniret ad essendum in duobus locis simul sibi adequatis. Neque hoc consequi potest nisi per multiplicationem sui.

Ratio à priori.

12 Ratio itaque à priori est: quia Angelus non potest se ipsum producere iterum. Sed sine pluralitate eiusdem individui in rerum natura non potest dari simultanea occupatio plurium locorum ab eodem individuo. Ergo naturaliter est impossibile unum Angelum esse in pluribus locis simul. Maior, & consequentia patent. Minoris veritas mihi evidens est, quia concipi nequit una res posita simul in loco correspondentia. A, ad puncta fixa, & in loco correspondentia. P, ad eadem puncta, quin aliqua diversitas rei à se ipsa concipiatur. Ergo neque existere valet casus sine eiusdem multiplicatione: & confirmatur, quia, ut supra ostendi, esse substantiale, ut connotat magnitudinem rei, est ratio essendi, seu existentia in loco: & essentia, ut magna, occupat locum, & hinc desumenda ratio decisionis dubij sequentis.

De potentia absoluta.

13 Secundo hoc ipsum inquiritur de potentia Dei absoluta. Et inter eos, qui non contemplantur exacte naturas, & differentias rerum, innegabile creditur posse Deum eundem Angelum collocare in pluribus locis adequatis etiam distantibus. Huius conclusionis probatio est. Quia potuit Deus idem corpus Christi ponere sub diversis, quam plurimis, & pœne innumerabilibus hostijs consecratis in locis pluribus, & distantibus. Ergo multo magis poterit ponere unum Angelum in pluribus, & distantibus locis, cum sit spiritualis natura. P. Franciscus Suarez de Angelis lib. 4. c. 10. n. 2. Ex sua doctrina asserente ubi esse aliquid modale intrinsecum Angelo, probat conclusionem præfatam sic. Non repugnat positio unius Angeli in pluribus locis adequatis, & distantibus simul ex vilo capite. Ergo asserenda est possibilis. Probat antecedens per partes. Potentia activa loci, siue ubi in Deo est infinita: potentia obedientialis passiva Angeli ad recipienda plura ubi etiam est infinita: ex separatione autem, & divisione locorum nulla sequitur implicatio contradictionis. Ergo absolute dicendum est posse Deum collocare eundem Angelum in duo-

bus locis simul, vel pluribus, quamvis singula sint adequata, & distantia inter se.

14 Sed argumenta hæc non probant conclusionem. Et quidem ut à postremo incipiam, Quæstio versatur de locis extrinsecis disitis, & adequatis, & argumentum procedit de locis intrinsecis, quæ sunt aliquid in Angelo. Data autem possibili pluralitate ubi, seu eiusdem modi in eodem indiviso subiecto, quod repugnat, non probatur possibilis simultas plurium extrinsecorum locorum simul simultate locationis per se. Quia adhuc datis pluribus ubi in Angelo uno manet subiectum fixum, & indivisum à se; ergo ut pluribus extrinsecis locis ad sit, necesse est quod penetrentur loca, & tamen in uno solo erit per se, in alijs per accidens: deficietque distantia locorum. Quare unum numero non potest esse simul in pluribus locis extrinsecis adequatis, nisi extrinseca penetrentur, quamvis plura ubi per potentiam obedientialem receperit, aut recipere possit, nec tunc potest esse in pluribus per se, & formaliter: & si loca extrinseca ponantur distantia implicat esse simul in omnibus unum numero, nisi unum, & ideo individuum fiat plura individua, quæ sint idem numero. Quod iudico impossibile. Demum præsentia localis siue distinguatur a substantia Angeli, dum sit modus intrinsecus ipsius (siue dicatur ubi, vel aliter nominetur) siue sit ipsa substantia, non potest multiplicari, non multiplicata substantia Angeli, quod patet, si substantia sit adhuc cum extrinseco respectu: quia non multiplicato fundamento, non multiplicatur relatio. Et de modo intrinseco est manifestius: quia modus individuatur ab eo, cuius est modus, nec possunt imaginari plures numero modi in eadem numero re: nisi plura sint idem individua.

Imbecillitas ratio- num.

Pars assertans, probatur.

P. Suarez

15 Prima ratio desumpta ex comparatione modi essendi Corporis Christi in Eucharistia peccat primo: quia argumentatur ab incognito ad impossibile. Secundo supponit falsum nempe Corpus Christi esse sub speciebus panis, tanquam in loco extrinseco. Tercio quia argumentatur ab uno casu ad alium non inspectis ratione à priori, & fundamento pluralitatis corporis Christi sub speciebus panis, quæ non possunt inveniri in positione unius Angeli in pluribus locis simul. Ratio autem est quia Corpus Christi in se unum ponitur sub speciebus prout

Primaria ratio expenditur.

Ex pane factum per consecrationem transsubstantialem, seu per transubstantiationem consecrationem, & in singulis hostijs per singulares actiones: unde corpus Christi in se vnum multiplicatur in indiuiduo prout ex pane iuxta multitudinem consecrationum. Itaque Corpus Christi prout ex pane in Sacramento Eucharistiae est praedicatum commune quasi specificum, quod existit in pluribus indiuiduis siue coniunctis, siue distantibus loco, &c. quae non sunt ad rem. In Angelis vero non est aliquod fundamentum ad assignandam reproductionem vnius indiuidui, quae repetitio est insuperabilis ad hoc, ut vnus Angelus ponatur in pluribus locis simul, quae siue extrinseca, & adaequata, quare inefficax, & defectuosa praedicta consequentia est.

Propria conclusio.

Probatum.

16 Dico ergo implicare praedicata contradictoria eundem Angelum esse in pluribus locis adaequatis simul, quae distant inter se. Et sermo est de loco extrinseco, seu de *vbi* praedicamentali accepto ut supra docuimus aliud *vbi* intrinsecum chimera est. Conclusio ista satis efficaciter colligitur ex dictis contra priorem sententiam: imo in eis inuoluitur directa probatio sententiae nostrae, quae talis est. Non potest idem occupare simul plura spacia totaliter, & adaequate, quae distant inter se, nisi simul sit vnus, & plura. Sed implicat eundem numero Angelum esse simul vnum, & plures. Ergo implicat eundem numero Angelum esse simul in pluribus locis adaequatis, & distantibus. Consequentia est legitima, & antecedens per se notum quoad vtraque partem. Nec potest responderi quod idem Angelus in se plurificatur per modum, aut aliquid aliud superadditum. Nam ex solutione ista auferretur suppositum questionis, quia tunc non occuparet plura loca idem Angelus, sed diuersus iuxta diuersos modos, & adhuc casu admissio non responderetur in locis separatis, sed si probat aliquid, est circa loca penetrata (quae penetratio implicat inter loca spiritualia, & inter corporalia, & datur inter vnus spirituale, & aliud corporale) ut videlicet per plures modos dicatur esse in pluribus locis simul: in separatis vero inapprehensibile est sine pluralitate substantiali eiusdem numero rei. Et sicut repugnat idem secundum idem esse vnum, & multa, sic repugnat vnum fieri, quod sit plura, & idem faciens,

Dr. Mayorga.

quod secundum idem nullo alio superaddito sit vnum efficiens, & plura, & haec de loco adaequato sufficiant in praesenti.

17 Locus inadaequatus nullam, vel leuem affert controuersiam. Potest autem concipi inadaequatus diuersis modis etiam non intellectis corporibus, neque operatione Angelis. Primo quia locus extrinsecus maximus vnus Angeli habet magnitudinem diuisibilem secundum diuersas lineas ad puncta fixa, & nota, licet ut plenus indiuisibilis existat. Et de hoc non est difficultas, sed certum quod si locus ex se habet partes continuas, & eiusdem essentiae Angelus est in pluribus locis inadaequatis simul. Et qui dem tunc est totus Angelus in toto loco adaequato, sed in locis partialibus non est totus in quolibet totalitate substantiae, quia Angeli substantia indiuisibilis est magna, & mensurabilis, loca autem minima indiuisibilia sunt, nec mensuram admittunt, nisi quantum ad correspondentiam cum partibus certis, & notis, quae constituunt *vbi*. Poterit tamen dici totus in qualibet parte, quia de eo, quod non habet partes, dici nequit habere partem in parte. Contraria autem locatio peccat: quia locum Angeli vnus, qui ut talis est indiuisibilis, supponit habere partes, quod de loco pleno falsum est.

18 Nec potest in contrarium adduci modus essendi corporis Christi in Sacramento sub speciebus panis, quod est quidem totum in tota hostia, & totum in qualibet parte minima sensibili, quia est dissimilimus casus, ut insinuauimus supra num. 15. Nam iste modus essendi est proprius substantiae homogeneae, & connaturalis ei, quando habet magnitudinem diuisibilem, exemplum est in pane certa magnitudinis, in quo essentia panis est tota, & totaliter in pane, & in quacunque parte panis designabili ita, ut verum sit panis totus est panis: & qualibet pars panis est panis. Hunc modum homogeneae substantiae naturalem voluit Deus, ponere in corpore Christi, in se aetereogeneo, facto ex substantia panis in Sacramento, ut videlicet aetereogeneum in se haberet homogeneum modum essendi prout factum ex pane, qui substantia homogenea existit. Et sic Christus est totus in tota hostia, & totus in qualibet parte. Angeli vero non habent substantiam magnam homogeneam, neque diuisibilem essentia-

De loco inadaequato.

Affertio, & probatio.

tia.

tialiter, quare licet sit totus in toto loco, non est totus in qualibet parte loci. Adde quod in Angelo neque est totum, neque pars proprie loquendo.

Instantia 19 Dices: Anima rationalis indivisibilis eo modo, quo Angelus, in corpore humano ita est, ut sit tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis. Ergo multo melius de Angelo in ordine ad locum spiritualem dicendum est posse esse totum in toto loco, seu adaequato, & totum in quolibet loco partiali. Sed obiectio ista non probat intentum, quin potius ab eodem exemplo efficaciter probatur nostra conclusio. Nam omissa differentia, quae reperitur inter esse locale, & esse per informationem, quae nunc parum interest: supposita tanquam omnino certa indivisibilitate Anima rationalis in partes aetereogenas, & etiam in homogeneas, nullum fundamentum est ad affirmandum Animam esse totam in qualibet parte corporis humani: nec ex eo, quod sit indivisibilis in partes integrales potest inferri, quod, cum sit tota in toto, est tota in qualibet parte. Et ex indivisibilitate homogenea ita probatur, quod tota est in toto, ut non possit esse tota in qualibet parte corporis, cum ex indivisibilitate in homogenea essentia proberetur, quod essentia, aut forma tota est in toto, & tota in qualibet parte, ut in exemplo dato constat. Si autem tota anima esset in qualibet parte corporis animati, sicut tota est in toto; quolibet pars hominis esset homo, sicut totus homo est homo, quod est erroneum. Igitur adhuc modum essendi totius in toto, & in qualibet parte indespiciabiliter requiritur magnitudo homogenea divisibilis in partes; in quarum qualibet contineatur tota essentia. Deinde aliter corpus humanum est unum, ac aqua divisibilis: neque compositum organicum perfectum, est formaliter plures partes, quavis materialiter ex illis constet. Quare argumentum ab Anima rationali non obest nostrae doctrinae.

Improbatio illius.

20 Secundus modus cogitandi plura loca partialia est ponendo quod inter magnitudinem praesentiae unius Angeli essent duo corpora contigua, in quibus Angelus esset. Nos qui locum spirituum esse spiritualem capacitatem esse tenemus, neque assentimur docetibus omnino ubi esse corporale, dicimus casum istum non esse possibilem, neque cogitabilem. Tercio modo possunt loca Angeli dici partialia, quia, & sunt disjuncta, & neuter eorum est adaequatus, neque ex omnibus simul fieret unus maximus locus Angeli. Quem modum solum admittere valent, qui locum corporalem Angelis attribuunt, sine rationem essendi in illo dicant esse operationem; sine ubi intrinsecum sine unionem, vel aliquid extrinsecum. Nos autem questionem tollimus propter falsam suppositionem. Et si similiter non potest admitti quartus, & ultimus locorum partialium modus, nempe quod sint plura loca discontinua, & distantia inter se, ex quibus non conficeretur locus excedens adaequatam magnitudinem loci Angeli. Et inquireretur: An unus Angelus posset esse simul in dictis locis, quin assisteret locis intermediis? Haec etiam fictio pedit a loco corporeo. Veram tamen quia potest accommodari quaestio, ut loquatur de locis spiritualibus, respondendum est negative, quia hoc non potest contingere, si loca inadaequata sunt intra maximum locum adaequatum, quin praesentia in partibus dividatur in partes occupantes, & non occupantes locum: & tunc partim nullibi esset, & partim esset alicubi, quod est impossibile sine divisione indivisibilis magnitudinis, aut reproductione partis eiusdem: si vero loca inadaequata distent plusquam attingit magnitudo Angeli, non potest utrumque attingere, nisi idem permanens dividatur, vel reproducatur.

Locorum partialium tres considerationes.

extendatur, vel rarefiat. Quae omnia sunt absurda, vel impossibilia.

TRACTATUS DE ANGELIS LIBER SECVNDVS.

DE INTELLECTV, ET INTELECTIONE naturalij.

QVÆST. I.

De potentijs Angeli præcipue intellectu- alibus.

Ordo doc-
trine in-
struat.

CONSIDERANTI mihi circa tractatum de potentia Angeli placuit remittere omnia, quæ communia sunt ad metaphysicas disputationes, ne, quæ aliena sunt, disputemus: & quid in penes omnibus questionibus non magis conducit una, quam altera resolutio ad specialem materiam de Angelis. Igitur supposito, quod spiritualis substantia potentijs alijs quibus gaudet præcipue intellectu, voluntate, & virtute motiua, & forsan alijs, optimè duxi proprijs locis singula per tractare annorando, quæ maiorem claritatem afferre possint, initio sumpto ab intellectu, & intellectione: ut autem expeditiores accedamus ad cæramina, tria, quæ D. Thomas dubitando suo more proposuit tribus primis articulis q. 54. p. 1. statuere, & probare in nostra doctrina necesse est, ut videretur æquiuocatio, & clariora fiant, quæ diximus lib. 1. q. 2. circa quid sit Angelus? & postea dicenda sunt.

SECT. I.

Intelligere Angelum non est eius substantia.

Conclusio
vera.

HÆC conclusio certa debet esse Viro Catholico, de cuius veritate nemo hucusque dubitavit supposito, quod Angelus sit creatura à Deo facta, & ab ipso continue pendens. Solum apud Sal-
Dr. Mayerga.

manticenses rationes D. Th. dubitantur efficaces ad probandum intentum disp. 4. de Angelis dub. 1. ut namque possent dicta D. Thom. & probationes epetere, ut solent, dubitantes evacharunt ipsarum viris, & obnuclarunt lucem, quæ sine dubio splenduerat. Si enim oculi non palpitarent, namquam esset dubium de sole. Ad rationes autem D. Th. quæ demonstrationes sunt iuxta suam phrasim, omnes aliæ reducuntur, quibusvis terminis proponatur. Prima est: quia sicut esse est actus substantiæ, vel essentię, ita actio est actualitas potentię, sed solum in actu puro, primo principio, & non essente ab alio esse est essentia, vel substantia: ergo solum in actu puro actio potest esse substantia. Sed intelligere est actus potentię intellectu- & Angelus non est intellectus à se. Ergo neque suum intelligere est ipsius substantia. Secunda ratio talis est: intelligere, quod sit substantia, seu essentia, est subsistens, sicut substantia subsistit. Sed intelligere subsistens non est nisi unum, quod est subsistens à se, & per se. Ergo si intelligere Angeli esset sua substantia, & per consequens subsistens, esset Angelus primum subsistens à se, & independenter ab alio. Vnde non esset creatura, sed Deus.

Salmantii
consensum ad
bitatio.

1. ratio
D. Th.

2. ratio
D. Sancti.

Nos autem ex dictis lib. 1. ad intelligendum quid sit Angelus, & paulo post statuendis, & probandis de intellectu, & intellectione, supponentes intellectum non esse potentiam actiuam, hoc est facultatem intellectionis: & intellectionem esse, per quam intellectus possibilis informatur specie intelligibili, quæ dicitur impressa, sit intellectus in actu, ita ut intelligere sit quoddam pati: & quod actio producentis speciem impressam, quæ
etiam

In nostra
doctrina
idem ostenditur.

etiam est expressa obiecti, prout est passio formæ in intellectu possibili, seu in formatione, & sicut intellectus in actu, est intellectio. Vnde Angeli substantia, (quæ est intellectus in actu, vel ut loquitur D. Th. forma intelligibilis in actu) facta est ex non intellectu in actu, possibili tamen fieri, (quæ potentia essendi non sit in subiecto, sicut est in anima, sed intra nihil) per actionem substantialem producentis sine materia formam intelligibilem in actu, & consequenter intellectum, qui est substantia: & ista creatio prout ab agente est productio formæ subsistentis, quæ sit intellectus, id est, substantia intellectualis, quæ noticia quædam est, & lumen non tantum potens splendere, sed splens. Itaque supponentes aliquam intellectio nem esse creationem Angelis, & aliquod intelligi esse Angeli esse, debemus aliter ostendere efficaciam rationum prædictarum.

Ratio pri.
4 Prima sic proponatur: nullum intelligere dependens ab alio est intellectus, siue intellectus sit substantia, siue concretum accidentale: Sed omne intelligere Angeli est dependens ab alio: ergo nullum intelligere Angeli est substantia Angeli. Consequentia est legitima in *Cela rent*. Antecedens in nostris principiis quod ad utramque partem evidens est, omnibusque patebit sic. Maior patet: quia intelligere est esse intellectuale: esse autem dependens ab alio non est, sed potius est dependentia, seu per quod dependet ab eo, quod dat esse, id quod est, & non est à se, sed ab alio. Solum enim quod absolute est, & sine limitatione, est per suam substantiam; & est suum esse, quod est Deus, qui ait: *ego sum quis sum*. & de quo Angelus dicit: *qui est misit me*. Sed nullum intelligere Angelicum, neque illud substantiale, quod est: neque accidentale, quod intelligit, est esse per se, vel est quod est. Ergo nullum est substantia; quare neque substantia Angeli. Cave autem ne ex eo quod esse creaturæ non est substantia, inferas ergo est accidens. Nam quod esse substantia creaturæ non sit substantia, oritur ex eo, quod actus essendi non est quod est, & esse substantia non est substantia, sed substantiale; & esse subsistentis est subsistentia, non vero subsistens, nec quod subsistit, nisi in eo, qui est. Minor vero primi syllogismi patet: quia intelligere, quo Angelus intelligit, seu accidentale, pendet à producere impressas species in ortu suo, & ab intellectu possibili tanquam à sub-

iecto: intelligere vero, quo Angelus est, pendet à primo agente intellectuali, à quo prius substantia Angeli pependit inferi. Ergo quomodocumque sumatur intelligere Angeli distinguitur ab ipsius substantia.

5 Secunda ratio talis est: intelligere, quod fuerit substantia, erit subsistens, quoniam substantiarum subsistere est. Sed intelligere Angeli non est subsistens. Ergo neque est substantia illius. Maior per se patet. Minorem quis negabit, si intelligere dicatur esse, quo intellectus accidentale compositum est: si vero accipiat pro esse Angeli, non potest esse subsistens, nisi Angelus sit Deus, sed est distinctum à substantia creata, sicut quo est distinguitur ab eo, quod est in gradu suo: potius esse erit existentia existentis, substantia subsistentis, & personalitas personæ, ut supra diximus agentes de distinctione essentiali, & existentia.

SECT. II.

An aliquod intelligere sit esse Angeli?

6 Titulu articuli 2. quæst. 54. D. Th. nempe: An intelligere Angeli sit esse Angeli? in præfixum mutare placuit, ut vitarem æquivocationem, quæ ex genitivo Angeli oritur. Omnes namque tamquam genitivum possessionis accipientes quarunt solum: An intelligere, quo Angelus intelligit sit esse Angeli? in quo nulla omnino est difficultas. Quia prius est esse, quàm operari: aliàsque prius esset ad operandum, & non esset, quia non intelligeret. Potest tamen accipi ly Angeli, ut sit genitivus passionis, termini, aut denominationis, ut esse essentis, entitas entis, albedo albi, & tunc erit diversa quæstio ab ea, quæ communiter resolvitur sub eo titulo. In nostro autem quæsto utrumque continetur, quia & intelligere, quo Angelus intelligit, est aliquod intelligere: & etiam intelligere substantiale, quo Angeli substantia est.

7 Dico primo: nullum intelligere Angeli, quo Angelus intelligit, est eius esse. Et constat præter dicta: quia omne agere, aut pati prædicamentale supponit subiectum, aut principium. Id autem prius est, quam agat, vel patiat. Ergo prius habet esse Angelus, quam intelli-

*Explicatio
tituli.*

1. Concl.

2. Concl.

gar. Ergo nulla operatio eius, aut passio est illius esse. Dico secundo: intelligere Dei, quo Angelus, qui est intellectus in actu, est, esse Angeli. Patet ex dictis locis citatis, quia esse intellectus in actu est intelligere, quod est pati quoddam, sicut intellectio est, qua fit intellectus, & cetera.

SECT. III.

Utrum aliqua potentia Angeli sit eius essentia? & An omnes potentie distinguantur a substantia ipsius?

Affertum commune.

8 **C**irca primam partem commune assertum est nullam potentiam actiuam esse essentiam rei spiritualis. Quod tam evidens est, ut fere a nullo vertatur in dubium, sed habetur quasi commune praesuppositum. Sed quia a D. Thom. art. 4. specialiter quarritur de potentia intellectus, (qua, supponendo intellectionem esse actionem intellectus, optime appellat intellectiuam,) & resolutio est generalis de omni actiua potentia, & de omni creatura essentia non videtur sufficienter soluta a nobis quaestio per communem, & veram conclusionem dicentem, quod nulla potentia actiua est essentia alicuius creaturae. Quia ex hac propositione non potest inferri, quod intellectus non sit essentia Angeli, cum intellectus Angeli, & cuiusvis creaturae sit pura potentia ad essendum in suo genere, qui dicitur intellectus possibilis, ut exposuimus lib. 1. q. 2. & postea dicemus. Et augetur difficultas, quia in doctrina D. Th. essentia materiae primae est pura potentia. Ergo pura potentia ad essendum potest esse essentia alicuius rei creaturae. Poteritque consequenter intellectus possibilis esse essentia creaturae intellectualis, qua propter cogimur de singulis seorsim respondere.

Ratio dubitandi, & expositio difficultatis.

1. Concl.

9 Dico primo: nulla potentia operatiua est essentia rei creaturae. Limitamus autem assertum ad creaturas, quauis verum sit etiam de Deo, nam licet eius essentia sit omnipotentia: tamen non valet e contra: omnipotentia est essentia Dei formaliter loquendo; limita-

Dr. Mayorga.

mus inquam, quia est praeter institutum agere de ente increato. Probatur conclusio primo: quia essentia creata est id, quod est: potentia autem est, qua potest agere id, quod est. Ergo potentia operatiua supponit essentiam, cuius est. Ergo non est essentia rei. Secundo potentia operatiua fundatur in aliquo actu continente ea, quae per potentiam potest. Ergo non est essentia rei. Nam haec est quod primum concipitur in re, & consequenter fundamentum ceterorum praedictorum. Sed fundatum non est fundamentum sui. Ergo potentia operatiua non est essentia creaturae. Tertio quia prius est esse quam operari sed esse est actus essentiae, & operatio actus potentiae. Ergo posterius quid est potentia, quam essentia rei. Ergo. Adde quod vnius essentiae sunt plures potentiae, non possunt autem esse vnius rei plures essentiae. Ergo. Denique potentia subsistens est implicatoria, sed si esset essentia alicuius rei subsisteret. Ergo. Sed quid immoror in re manifesta? ad alia procedamus.

Probat. 1.

2.

3.

10 Dico secundo, nulla potentia passiva, praeter puram potentiam materiae generationis substantialis, est essentia rei facta. Et principaliter intellectus possibilis non potest esse essentia rei spiritualis. Haec conclusio evidens est, (& quod attinet ad exceptionem non potest negari formaliter loquendo, quod ratio potentiae ad essendum includens carentiam actus, seu formae, est essentia materiae primae, de quo lib. 1. ex parte dictum fuit, nunc autem non est ad rem.) Probanda tamen venit ad maiorem claritatem. Primo quia omnis potentia passiva essentialiter dicit priuationem, sed priuatio non est essentia rei creaturae. Ergo neque potentia passiva. Consequentia est legitima: maior patet apud omnes, quia nemo est potens pati formam, quam in se habet, sed eam, qua priuatus est. Minor autem constat, quia carentia essendi non potest esse essentia rei, quae est. Secundo; Nam per potentiam passiuam tanquam per formam constituitur potens fieri, & per hanc potentiam, potens fieri hoc. Exemplum sit album in potentia est potens fieri album per receptionem albedinis: sed potens fieri, seu possibile non est potentia rei: sed potius id est essentia, quod per potentiam est potens fieri. Ergo neque potentia talis est essentia creaturae.

2. Concl.

Ratio 1.

2.

Et

Et consequenter neque intellectus possi-
bilis est essentia Angeli.

*Que poten-
tie distin-
guantur a
substantia.*
11 Circa secundam questionis
partem, ante omnem resolutionem sciē-
dum est, de tribus posse disputari, an dis-
tinguantur à substantia? nempe de potē-
tia operativa, de potentia passiva, & de
fecunditate, seu vi, qua procedūt, oriū-
turque à substantia qualitates plures, si-
cut oritur lumen à sole, calor ab igne,
species intentionales ab objectis, & po-
tentie predicamentales à substantia, cui
propriū nomen non est impositum.
Ut autem de his commodē loqui possi-
mus alio modo sumenda est divisio: ut
potentia alia dicatur transcendentalis,
alia predicamentalis. Potentia transce-
dentalis alia est actiua, alia passiva. Pri-
ma est fecunditas substantia parturien-
tis ea, quæ ipsi connaturalia sunt, siue in
ipsa maneat, veluti potentia predica-
mentales, siue foras exeant; ut lux à so-
le, calor ab igne, & species ab objectis,
quæ non sunt per actionem superaddi-
tam, sed se ipsa manant. Transcenden-
talis passiva est capacitas actus, seu for-
mæ substantialis cum carentia, & priua-
tione. Rursus potentia predicamenta-
lis est duplex actiua, & passiva, suntque
qualitates manantes à substantia, (lo-
quimur semper de creaturis.) Potentia
quidem operativa procedit à perfectio-
ne actus substantialis, quia radix illius
est substantia perfecta in sua specie. Po-
tentia vero passiva manat à substantia
limitata, quatenus perfici potest, id est
quatenus habet priuationem aliquarū
formatum: si enim nō esset limitata, aut
priuata, recipere non posset formas ac-
cidentales. Ex hac doctrina demonstra-
tiue inferuntur à priori istæ conclusio-
nes.

*Conclusio-
nes.*
1. 12 Prima conclusio est: Nulla
potentia transcendentalis distinguitur
realiter à substantia. Quam probare la-
tius à priori, & ostendere à posteriori,
ab utilitate ad intelligendas alias parti-
culares conclusiones, & ab inconueniē-
tiis, quæ ex contraria sequuntur, per-
tinet ad Metaphysicam. Secunda con-
clusio est: Omnis potentia predica-
mentalis distinguitur realiter à substantia.
Est namque qualitas à substantia manās
modo supradicto, & ab ipsa substantia
alio modo, ac subsistentur qualitates
receptæ: nam istæ subsistentur passivæ:
potentia vero sustentatur manatiue:

ista pululat à substantia, ut vis eius, &
potestas: illa recipiuntur in potentia.
Huius doctrinæ probationes, & utilita-
tem ad euacuandas difficultates parti-
culares de potentijs, alias grātes, expen-
dere non est huius loci, præcipue cum
breues esse cupimus. De intellectu possi-
bili non pauca diximus supra libro 1:
quæst. 3. se. 4.

SECT. IV.

*Quid sit intellectus agens: quid possi-
bilis: An uterque, vel alter, aut neuter
in Angelis reperiatur: & quous-
que pertingat eorum
potestas.*

13 Intellectum agentem esse virtutem
producentem species intelligibiles
(quæ impressæ dicuntur ab impressione
in intellectu possibili, quamvis commu-
ne iam sit impressas dicere contrarie ad
expressas, quasi careant expressione; cū
verum sit esse expressas imagines objec-
ti intelligibilis,) communis sententia est
& vera. Sed cui rei conueniat talis defi-
nitio? dubium patitur. Nam, si nomen
agentis extendamus ad sensibilia, expe-
rientia quotidiana docet, quod objecta
mittunt species, quibus externi sensus in-
formati de potentia sensu sunt sensus in
actu, & notitia obiectorum. Quare vide-
tur, quod objecta sensibilia sint sensus
agens. Similiterque res spirituales sunt
cognoscibiles ab intellectuali viuentē
per species, quæ ab ipsis objectis intelli-
gibilibus oriuntur, ut vnus Angelus aliū
videt. Ergo etiam objecta intelligibi-
lia participabunt rationem intellectus
agentis. Ex alia parte communiter re-
ceptum est intellectum agentem esse po-
tentiam vitalem, & radicatam in ipsa
substantia intelligenti. Præterea species
missæ ab objectis non repræsentant ea
quiditative, id est, non exprimunt essen-
tiam rei directe, & per se; sed ostendunt
objecta, secundum quod sunt in rerum
natura, ut videantur, & occulta nō sint.
At vero species, quas facit intellectus
agens, licet ipsæ sint singulares, non re-
presentant singularia, sed quiditates re-
rum. Ergo videtur dicendum, quod in-
tellectus agens sit potentia vitalis cau-
sativa ad intra, vel quod munus hoc agē-
di competit pluribus distinctis.

14 His non obstantibus verum est: quod intellectus agens est potentia vitalis intellectualis substantiæ. Ad cuius evidentiam notandum est potentiam intellectualis cognitionis duo modum habere distincta. Aliud est per actuationem specierum repræsentantium quidditates rerum etiam non dum visarum, ut fit in eo, qui, non viso per mentem Angelo, nescit, quid est Angelus. Et hæc cognitio proprie dicitur intellectualis, quia præcisus omnibus singularizantibus attingit quodquid est, & appellatur quidditativa, seu abstractiva notitia. Estque duplex, confusa nempe, quando inferiora cognoscuntur in superiori ea continente eminenter per modum unius, ita quod intellectio distincta continens est confusa contentorum: & distincta, quando inferiora, seu vnaqueque essentia cognoscitur distincta ab alijs.

15 Postremum munus est in ordine ad visionem intuitivam rerum singularium non tam secundum essentiam, quam secundum quod sunt; & ea, quæ consequuntur esse, ut magnum, & parvum: album, & nigrum, & similia. Istaque cognitio, quæ semper est distincta, potest reperiri in mente sine quidditativa, & tunc exemplum eius est visio. Potest etiam coniungi entitative cum cognitione distincta quidditativa, ut simul videatur, & intelligatur res, ut in visione beata. Cognitioni intuitivæ correspondet in animalibus sensatio exterior, & ad hanc concurrunt objecta externa per species, quæ naturaliter oriuntur ab illis: sensibilia quidem ad sensationem, & intelligibilia ad visionem intellectualem. Et quia hæc cognitio communis est intellectualibus, & animalibus, quamvis diverso modo, non est per se primo intellectiva & consequenter potentia produciens species non debet dici intellectus agens. Et præcipua ratio est; quia potentia intellectus agentis non semper operatur, sed quandoque, & ex occasione. Estque potentia prædicamentalis.

16 Primum genus cognitionis intellectualis, seu quidditativæ potest exerceri per intellectiorem substantialem, quæ sit creatio intellectus in actu, qui est substantia spiritalis, lumen splendens, & intelligentia, ut libro. 1. dictum fuit, & in isto casu virtus creatoris est intellectus agens, quæ produciens species intelligibiles in actu non intellectu

privative facit intellectum, & tunc intellectus possibilis non est potentia alicuius rei, sed pura privatio sine subiecto. Vnde hæc actio non potest originem habere à creatura. Et quia lumen substantiale intellectuale vivens creatum habet terminum suæ actualis perfectionis, & aliasest perfectibile, habet potentiam recipiendi distinctam à substantia, quæ non admittit substantialem mutationem. Vnde cognitio quidditativa potest exerceri per intellectiorem accidentalem, quæ sit actio intellectus possibilis per speciem productam, vel ab agente extrinseco, vel à potentia interna, quæ proprie dicitur intellectus agens.

17 Constat ex his Angelum habere intellectum agentem, qui sit potentia activa, orta à sua substantia, productiva quidem specierum ad intra, & ad extra. Certum est præterea hominem in genere cognoscitivo habere potentiam agentem, quæ communiter vocatur intellectus agens: sed quia Anima rationalis, dum informat corpus, non est pure spiritalis in agendo, sed operatur dependenter à corpore, & simul cum corpore non proprie dicitur *intellectus*, qui semper est immaterialis, & independens à corpore in operibus suis: hæc autem potentia activa humana est, & secundum completam suam constitutionem simul est spiritalis, & corporea, sicut substantia humana, cuius potentia est, componitur ex corpore, & anima. Soluta vero compositione potentia ista non permanet formaliter in Anima, sed radicaliter secundum partem vivificantem in corpore autem solum est capacitas vivificationis, tamen substantialis per Animam, quæ accidentalis in potentijs humanis. Et hoc ostendit diversitas ingenij humani, quæ oritur ex diversis temperamentis corporis illuminabilis; quia distincta dispositio- nes diversimode luminis rationalis radii participat pro capto suo. Est namque Anima rationalis lumen illuminans formaliter secundum substantiam, & causative quatenus radiostucis, qui sunt potentia emittere valet, & mittit, dum informat. Corpus autem organicum potentia vitam cognitivam habens, est tenebræ proxime illuminabiles, & illuminantur quidem, dum infunditur Anima, indivisibiliter quantum ad essentiam vitam rationalis, quia nemo est magis, aut minus homo, quam alter: nec magis homo hodie, quam heri, aut nudius tertius: indivisi-

*Datum in
Angelo in
intellectus
agens.*

Inter vero, & cum magna diuersitate quantum ad potēcias iuxta latitudinem temperamentum.

18 Vnde constat potēcias omnes cognoscitinas humanas oriri à composito: & esse cōpositas in actu primo, & secundo. Si enim essent proprię Animę nō admitterēt tot differentias. Hinc etiā nomen accepit potētia, de qua loquimur, dictaque est Phantasia, id est illuminatio, seu radius illuminantis tenebras corporales latini uerterūt imaginatiuā, & proprius dicitur *Ratio* à Dion. An uero Animā rationalis habeat potētiā intellectualem actiuā, quæ sit intellectus agens sibi examinandum est. Quā tum ad præsens uidetur, quod non. Quia tales potētiæ oriuntur à plenitudine substantiæ, & debiles sunt à substantia debili, quare potētiæ unius generis nō oriuntur ab eo, quod in illo genere nō est, sicut germen non oritur ubi semen non est. Quasi eructat enim substantia illas parturiendo. Anima autem non est lumen intellectuale, quod nō potest esse actus corporis, sed rationale. Ergo neque potest radicari, aut parturire intellectu agentem, sed solam rationem actiuam. De Deo dicendū est quod ad extra semper operatur species, & illuminat per intellectum agentem, qui realiter non distinguitur ab essentia, quādo uult, & quomodo ipsi placet. An uero per modum obiecti naturaliter, id est, non libere mittat speciem modo sibi congruā ad extra: istius quæstio est examinanda in tractatu de uisione Dei.

De intellectu possibili.

19 Communis hodie opinio tenet esse potētiā quādam actiuam intellectiōis simul cum specie impressa, quæ sit uirtualis imago obiecti intelligibilis, quæ informatā completur, & producit speciem quādam expressam, quæ dicitur uerbum mentis: & hoc fit per actionem, quæ sit intellectio. Vnde in explicando nomen talis potētię laborat: Nā nemo concipit originem, & fundamentum huius appellationis, quare quidam dicunt intellectum passibilem, quidam possibilem uocant; & omnes potētiā intellectualem confitentur, supponentes, quod si actiuā est intellectiōis. Quæ opinio ita inualuit, ut scholas repleuerit: est namque primā facie facilima, & opposita imaginatio absurda, & recōdita. Sed

quia ad magna præmia perueniri nō potest nisi per magnos labores, differunt existimatio facilis, & difficilis capta: quod ista simul vincit omnes difficultates: illa in singulis impeditur. Pendunt autem ab hoc principio graues, & difficilimæ quæstiones de Angelis, de Anima, & de Trinitate. Certum uero est quod lūmē validius solū uidetur ab oculo perspicaci in suo splendore: debile autem lūmē à quolibet contuetur, nec aspectum retardat. Sed Deo fauente difficultas vincenda est.

20 Sicut ex actuali substantia completa iuxta suam essentiam oriuntur potētiæ actiue intra eandem speciem; sic natura creata, quæ limitata est, quatenus actuari ualeat formis superuenientibus, habet potētiā alia, quæ passiuā est formarum accidentialium, si potētia sit prædicamentalis, quibus in formata potētia ex non actu in aliquo genere fit actus, seu ens eiusdē generis, quā uis non semper seruentur eadem denominationes. Itaque in calefactibili includitur capacitas receptiua caloris, per cuius receptionē potētia calidū fit actu calidū: si autē nomen foret impoñendū dictæ potētiæ, diceretur optime calor possibile. Quia omnis potētia passiuā est non repugnantia formæ in subiecto; ista autē non est aliud, quā forma possibilis in subiecto capaci. Similiter substantia spiritalis creata, cuius essentia actualis quantum uis perfecta limitata est, neque continet eminenter in sua substantia omnē intelligibile, neque omnē modū cognoscibilitatis eorum, quæ continet quidditatinē, est radix non solū potētiæ actiue, quæ oritur ab eo, quod est actu: sed etiā potētiæ passiue quatenus non est perfecta, & habet priuationē suæ perfectionis, seu actualitatis cuiusuis. Et si potētia dicta est non repugnantia formæ spiritalis in subiecto spiritali, itaque potētia passiuā accidentalis solū est forma possibilis in subiecto. Igitur intellectus possibilis est non repugnantia intellectus in subiecto priuato actuali notitia. Cōtingunt autem res hoc modo, ut facilius intelligantur. Intellectus agens producit speciem in intellectu possibili, quæ actiuata potētia passiuā ex non intellectu priuatiue fit intellectus, seu ex intellectu possibili fit intellectus in actu: hic autem non est potētia intellectiua, aut factiua intellectiōis, quin potius sit

Quid sit
potētia
passiuā?

Quid intellus
possibilis?

per intellectiōem. Nam intellectio est ab agente, ut à principio producēte speciem, & terminatiue recipitur in potentia intellectus, seu potius est receptio speciei in potentia. Et sic intellectio est passio, & intelligere pati specie impressam. Suppositum autem ab intellectu denominatur intelligens in potentia, & in actu. Intellectus verò in actu, qui est notitia actualis rei est potentia expressiua imaginis sui, seu productiua verbi interni, quod dicitur vulgo species expressa. Quæ potentia locutiua est ad intra: & sane verbum non fieri per intellectiōem constat, quia non solum representat rem, sed rem intellectam reduplicando; seu representat conceptum rei.

In quibus reperitur 21 Intellectus itaque possibilis, qui est potentia passiuæ speciei impressæ, quæ est expressa imago obiecti intelligibilis; & potest per eius informationem fieri intellectus in actu, reperitur in omni substantia spiritali creata; & secundum ordinem naturæ implicat non reperiri. Quod sic patet: duobus tantum modis potest deficere à substantia immateriali potentia talis, quia nempe sit actus purus in genere intellectuali, cum quo implicat carentia adhuc partialis eiusdem actus; & quia aliqua substantia limitata in se non posset recipere aliquam perfectionem saltem accidentalem: quod est implicatorium naturæ. Sed creatura immaterialis non est actus purus, nec impotens ornari, & perfici ornamentis conaturalibus, & vitam propriam exercere. Ergo in omni viuenti spiritali creato reperitur naturalis potentia intellectus possibilis.

22 Dices; in homine, seu viuenti rationali, cuius forma est lumen rationale, non datur potentia passiuæ, quæ sit ratio possibilis. Ergo neque in Angelo, neque in ipsa anima ponendus est intellectus possibilis modo explicato, siquidem valet exerceri vita cognoscitiua sine tali potentia. Respondeo tamen obiectionē supponere, quod aliqua cognitio est actio procedens à potentia cognoscitiua: & quod cognoscere est agere. Sed hoc est falsum in creatis: quia omnis creata cognitio est passio quadam, & cognoscere quoddam pati, quamvis sit hæc veritas difficilis captu, & explicatione. Et quidem ab homine, qui physice est substantia rationalis, oriuntur potentia actiua, & passiuæ cognitionis humane, qua

rum nulla est pure spiritalis, nec pure corporalis, sed vtraque composita suo modo, sicut substantia, vnde manat. Actiua producit phantasmatæ, seu species cognoscibilem in passiuæ, & earum receptio cognitio est: potentia constituta in actu per speciem impressam producit aliam representatam rem cognitam, quales sunt, quæ seruantur in memoria, quapropter dicta obiectio non probat intentum: manetque in concussa veritas nostræ conclusionis quatenus asserit in Angelo, & in Anima dari potentiam passiuam, quæ in rationali vita non habet speciale nomen; in vita autem intellectuali dicitur intellectus possibilis, quæ non est actiua intellectiōis: & huiusmodi potentiam, seu possibilem intellectum competere Animæ rationali supra omne corporeum.

SECT. V.

De sphaera intellectus agentis, & possibilis.

23. Oportet notam facere extensionem virtutis actiue intellectualis, ut nihil intactum relinquamus: & sermo futurus est de virtute creaturæ, nam si de intellectu diuino agente ad extra loquamur, eius potestas est infinita, neque exhaustiri valet. De creaturis autem, & potentia ipsis intrinseca loquendo, dicendum est 1. quod nullius creaturæ intellectus agens potest producere substantiam: nam ad hoc necessaria est infinita virtus, quæ soli Deo competit. Dico 2. intellectus agens creaturæ cum speciebus relictis ex priori cognitione, applicatis per voluntatem iuxta cogitationem potest producere in proprio intellectu possibili species expressas sui obiecti, per quas proficiat in cognitione composita secundæ, & tertiæ operationis intellectus. Dico 3. Potest etiam sic præuentus producere ad extra in passiuo apto species conceptuum, quos Mens voluerit manifestare: & secundum hanc rationem est potentia locutiua. Dico 4. Quæcumque ab Angelo sunt ad extra, producantur per intellectum agentem, quia iste est tota potentia actiua spiritus. Sed primas species non potest imprimere ex defectu principij determinati. Anima autem non cōpetit virtus

De intellectu agentis

intellectus agentis quia substantia eius non est actus in genere intellectuali: sed est lumen rationale informatiui corporis quoad substantiam, quoad virtutem, & operationem. Quapropter nulla potentia actiua intellectualis, & incorporea potest oriri ab ea substantia, quæ essentialiter est actus corporis.

De intellectu possibili.

24 De intellectu possibili contrario modo procedendum videtur, ut qui vniuersaliorem potentiam agentem habuerit contra maiorem teneat intellectum possibilem. Si enim utraque potentia fundamentum habet in eadem substantia, iuxta perfectionem actualem actiua, & circa possibilem perfectionem passiua, sufficiens regula est ad mensurandum intellectum possibilem maiorem, vel maiorem nota intellectus agentis. Hæc tamē ratio insufficiens est, & multa omittit necessario consideranda ad resolutionem dubij. Consideratis itaque his, quæ supra dixi de cognitione quidditatiua distincta rerum, & de intuitiua, notare oportet extrema capacitatis potentie passiue, nempe maximam, & minimam cognosci optime per obiecta cognoscibilia, quia priuatio difficulter per se, facile autem per ea, quorum probatio est, cognosci valet.

25 Deinde notandum est, quod capacitas intellectus possibilis, habet diuersos status pro diuersitate cognoscibilium. Primus naturalis quando nempe à principio vitali intrinseco incipit intellectio, & completur in potentia vitali, ut in secunda, & tertia operatione intellectus. Secundus etiam est naturalis sumpta natura pro communi providentia, sed superat naturam intelligentis, prout natura est principium motus eius, in quo est. Tuncque species intelligibiles fiunt ab extrinseco agente, & recipiuntur vitaliter in potentia passiua, ut contingit in doctrina, & illuminatione circa naturalia. Tertius status est in ordine ad super naturalia, in quo constituitur per elevationem, hoc est, ex eo quod sicut à substantia oritur naturaliter potentia naturalis: ita ab ea informata forma supernaturalitate oriatur potentia capax supra naturam. Et tunc intellectus potentia naturalis appellatur potentia obedientialis. Vltimus status est elevationis ad videndum Deum, qui à S. Dionysio appellatur *coniunctio*, quia in illo Mens Deo coniungitur per cognitionem.

26 Dico autem intellectum possibili

lem quolibet respectu seculo esse vniuersalem capacitatem specierum intelligibilium, quæ non differt, seu partitur in diuersas species propter differentias specificas spirituum, in quibus est. Quod idem est, ac dicere eandem spheram habere capacitatem recipiendi formas intelligibiles, quæ reperiuntur in Anima, in Angelis, & in supremo spiritu. Patet: quia in genere notitiæ accidentalis tam pura potentia est intellectus supremi Angeli, quam infimi spiritus: sed in quibus est pura potentia cognitionis accidentalis, est intellectus possibilis eiusdem speciei, & latitudinis. Ergo in omnibus spiritualibus creaturis intellectus possibilis est eiusdem speciei, & latitudinis. Minor cum consequentia patet. Maior infra patebit: & nunc sic probatur. Si notum esset tam vniuersalis carentia notitiæ in vno, quam in alio, maxime quia aliquod ens absolute cognoscibile posset intelligi ab vno, & non posset cognosci ab alio; vel quia dicta priuatio fundaretur in vno super aliquam accidentalem notitiam, quod non contingeret in alio. Vtrumque autem est impossibile. Ergo dicendum est quod intellectus possibilis est eiusdem speciei, & spheræ in omnibus creaturis intellectualibus. Neque obstat quod mentes superiores differant ab alijs propter perfectionem intellectualem, quæ est quasi specifica differentia. Nam species constituuntur per actus, non vero per carentias, quare spiritus conueniunt, aut differunt specie secundum perfectionem suæ substantiæ, non autem quatenus careant aliqua actualem notitia accidentali.

27 Regula autem iniuncta posita in contrarium loquitur tantummodo de cognitione maturata, & de substantia Angeli, quæ est intellectus in actu; & est extra propositum, quando sermo est de intellectualibus potentijs, & de earum spherâ, & notitia accidentali Angelorum. Quia si inciperet potentia passiua post actualitatem substantiæ esset intellectus possibilis fundatus supra radicem intellectus agentis. Quapropter non posset pati vnus ab alio; sed omnis cognitio substantiæ spiritualis, etiâ secundæ, & tertiæ operationis, ortum haberet à principio extrinseco non vniuenti vitæ creatæ. Deinde licet Angeli substantia sit intellectus in actu, intelligentia, seu sapientia quædam lucens, & splendens intellectualiter, tamen solum est notitia quidditatiua & confusiva eorum, quæ continet eminenter,

Intellectus est p. spiritus est potentia vniuersalis.

Solutio contrarij discursum.

& eo modo, quo continet. Quare habet
carentiam, & prinationem cognitionis
distinctæ singularum rerum inferiorum,
& superiorum, quantum ad essentiam, na-
turam, & existentiam: & itē reflexæ cog-
nitionis, & visionis sui.

SECT. VI.

De generatione verbi in mente, & de
potentia locutiua ad intra.

28 **Q**uia per speciem expressam ab
obiecto, ab agēte extrinseco, vel
ab intellectu agente impressam, receptā-
que in possibili intellectu in potētia sit
intellectus in actu, cōsequens est post ex-
plicationem illorum istius doctrina, &
examen. Cōtemplari autem oportet: An
intellectus in actu munus aliquod poten-
tiæ gerat in viventi intellectu? quod
sit? An in Angelis reperitur? Est intel-
lectus in actu, ut saepe dictū est, quod sit
per intellectiōnem, quare est notitia quæ-
dam acquisita in creaturis, & nullo mo-
do est principiū actiū intellectiōis, sed
eius terminus. Nā intellectiō non proce-
dit ab intelligēte in actu secundo, si per
eam sit intelligens. Quare munus poten-
tiæ intellectiue excludendū est ab intel-
lectu. Deinde quia, ut manifestū est, noti-
tia, & scientia acquisita permanet, ad-
huc quando mens nō est actu intelligēs,
necessarium est, quod notitia permanēs
distinguat ab intellectu actuali, qui so-
lum durat, dum Mens fiat in actuali cog-
nitione. Hac autem notitia, quæ perma-
net, producta est à causa particulari;
quia est particularis effectus, non con-
creatus, sed acquisitus per exercitiū vi-
tæ intellectuales; & est ultimus terminus
illius: & quia notitia ista non est solū spe-
cies obiecti intelligibilis, quæ nō repre-
sentat intellectum, sed est species expres-
sa, & verbum mentis; necesse est quod eius
productio oriatur ab intelligenti, ut ta-
libergo intellectus in actu est potentia
productiua notitiæ illius, quæ permanet,
& verbum mentis appellatur. Potentia au-
tē talis datur in Angelo intelligēte, etiā
si demus, quod substantiæ spirituales sem-
per sunt in actuali cognitione rerum na-
turalium. Hoc enim dato dicēdum erit,
quod continuo producent verbum men-
tis per intellectum earum. Sed hoc est vo-
luntarie dictum, quia sola perfectio pro-
pria substantiæ cum potentia cognosci-

tina est Angelo connaturalis, & innata;
de cetero habet cognitionē, & notitiā
vitalem, quæ generat verbum mentis. Hęc
autem locutiua potentia naturaliter
operatur, neque voluntati subdita est.

29 Cogimur nunc examinare: An
præter dictam vim expressivam verbi re-
periatur in Mente altera potentia locu-
tiua ad intra, cuius exercitiū à volun-
tate pendeat? Cogimur, inquam, prop-
ter verba D. Th. 1. p. q. 107. ar. 1. in corp.
ut nihil intactum relinquamus pertines
ad vim cognoscitivam Angelorū. Ver-
ba autem Doctoris Sancti sunt: *Quando
autem mens convertit se ad considerandū,
quod habet in habitu, loquitur sibi ipsi
ipsam ipse conceptus mentis interioris
Verbum vocatur.* Apparet quidem non
parva difficultas circa veritatem huius
questiōis. Nā primo ut vera sit hæc pro-
positio: *Convertens se ad considerandū,
quod habet in habitu, loquitur sibi ipsi,* ne-
cessariū est, quod ea, quæ sunt in habitu,
sint species impressæ, quas per modū ha-
bitus infusas inesse Angelis probabilis
sententia docet. At in isto casu, siue spe-
cies intelligibiles infundantur, siue fiant
ab intellectu agentis, non probatur alia
potentia locutiua ad intra præter supra-
positam, cuius exercitiū antecedit va-
cuitas notitiæ in potente cognoscere, &
subsequitur scientia, notitia, seu verbum
mentis. Et de hac potentia locutiua vi-
detur intelligendus D. Th.

30 Secundo videtur ponendā fore
aliā virtutem posteriorem supradictæ,
quæ sit potētia Mentis sapientis habitua-
liter, & non tantū potentis scire. Nā in-
telligibile, ad quod considerandū Mens
cōvertitur, supponitur esse in Memoria.
At in memoria nō sunt species impressæ,
sed expressæ. Ergo potius credendū est
sermonem esse de potētia locutiua sapiē-
tis in habitu, quā eius, qui nondum sciēs
sapere potest. Minor probatur: nā in me-
moriam solū servantur species rerū, quæ
prius fuerunt cognitæ, & quæ represen-
tant rem cognitā, & modum, quo cog-
nita fuit. Ergo solas species expressas, &
verbum mentis recipit, & cōservat memo-
ria. Neque alia via est introitus ad memo-
riam, nisi per cognitionem actualem. Un-
de questio resultat: An præter potētiā,
quæ discens loquitur sibi ipsi ad intra,
producens verbum mentis, seu expres-
sam speciem, sit alia potentia locutiua
ad intra, quæ sapiens loquatur sibi
ipsi.

An sit alia
potentia lo-
cutiua ad
intra?
D. Th.

Intellec-
tus in actu
est potentia
generatiua
verbi ad
intra.

ipsi. Hoc est, in actuali reflexa contemplatione eorum, quæ habitualiter sapit.

Potentia contemplativa est diversa ab intellectu agente, & possibili.

31 Pro resolutione huius difficultatis Dico primo: Mens, seu substantia intellectualis præter intellectum agentem, & possibilem, altiore aliam potentiam habet, quæ ea, quæ intelliguntur, cernit, & quæ prius cognita in habitu sopita, & quasi mortua quiescebant, recolligit, excitat, & vivificat. Doctrina huius conclusionis commune suppositum est inter Scholasticos, de qua, quia nullus dubitavit; non invenitur specialis tractatus: supponitur autem inter scribendum, & loquendum quoties mentio est de cogitativa, meditativa, contemplativa, inventiva, compositiva, & divisa, discursiva, & similibus viribus mentis. Quia potentia ista, siue numerata ista unius potentia (non enim oportet ad præsens quod sint omnia hæc unius potentia: munera, vel plures potentia) solum competunt sapienti: qui nanque est tantum potens intelligere, neque cogitare, aut contemplari, neque componere aut dividere, neque discurre aptus est. Quare in omni tractatu circa similia opera, supponitur noticia acquisita, & in habitu, & sermo est de potentia intellectuali, distincta saltem formaliter ab intellectu agenti, & possibili, quibus scientia acquiritur. Quæ sit visus, aut intuitus, quo Mens sua contempletur scita, & ex illis ad alia procedat componendo, & dividendo, discurrendoque aliud ex alijs.

*Probatur
L.*

32 Ratio autem nostræ conclusionis talis est. Prima acquisitio notitiæ, (siue species intelligibilium sint Mentibus infusa, & congenita, siue ab intellectu agenti fiant ex occasione, aut libito voluntatis) non includit munera supradicta, vel aliquod eorum. Ergo præter intellectum agentem, & possibilem ponenda est in Mente vis alia, sicut lumen, quo prius cognita contemplari possit; si ne prius cognita fuerint simplices conceptus, siue compositi, aut per discursum acquisiti. Consequentia ex eo constat, quod in hominibus experientia docet: ignarus enim, & qui prima rudimenta vix acquisivit, imo non pauci, qui multas species fatigati acquisierunt, carent facultate contemplandi illas, quæ plures sapientes polent tam ad proficiendum, quàm ad docendum. Antecedens probatur. Prima acquisitio notitiæ contingit naturaliter per simplices apprehensiones

cognoscibilium simplicium. Sed in hac simplici rerum notitia non includitur contemplatio, nec alia supra dicta. Ergo.

33 Deinde probatur conclusio. Quia si sapiens non haberet potentiam contemplativam, seu visivam sui, suæque pulchritudinis, non posset ex hoc capite superbire, aut peccatum perpetrari, neque humiliatione mereri. Sed dici nequit, quod talis plenitudo sapientia non sit materia meriti, neque de meriti. Ergo. Et demum ex contraria positione sequeretur quod Angeli, quantumvis pleni pulchritudine intellectuali, se haberent ad suam perfectionem, sicut bruta animalia, quæ non cognoscunt perfectiones proprias: neque superbiunt, aut gloriantur de factis suis. Quapropter necessario ponenda est in Angelis dicta potentia cognoscitiva.

34 Dico secundo: Potentia hæc aliquando est locutiva ad intra, & aliquando non. Conclusio sola explicatione manifesta erit. Nam tunc solum potentia intellectualis loquitur ad intra, quando generat verbum mentis; sed non semper generat verbum cognitio contemplativæ virtutis, sed solum quando ex prius cognitis novam notitiam acquirit. Ergo tunc solum loquitur interius. Acquiritur autem nova notitia per secundam operationem intellectus, & per discursum, quando volens proficere, contemplans præcognita confert, & per intellectum agentem imprimit species compositas, quibus informatus intellectus possibilis, factusque in actu producit nova verba. Attamen multoties in sola contemplatione, & simplici aspectu notitiæ suæ quiescit Mens, neque ultra ad inveniendum progreditur, & in tali casu non loquitur sibi ad intra, non enim producit verbum aliquod in se ipsa; quia iam in habitu erat notitia, neque vlla ex parte deleta, ut supponimus, & ita reproductione non indigebat. Hæc autem sufficiant in præfenti generaliter exposita.

De potentia vero locutiva ad extra disputabimus, quando de locutione sermo sit lib.

4. q. 2.

Quando, & quomodo contemplativa sit locutiva ad intra.

SECT. VII.

Quid sit vis componendi, & diuidendi, seu formandi propositiones affirmantes, & negantes? & item quid sit potentia discursiua?

35 Non dubitamus in hac parte de metaphysica definitione potentie formatiue propositionum, & discursiue; sed supponentes communem doctrinam circa hoc, & quod sunt tres diuersi status in acquisitione notitiæ, nempe simplicis apprehensionis, propositionum, & discursus iuxta naturalem scientiam, inquirimus: An idem intellectus, & secundum idem tria ista operetur, aut patiatur? An non? & quomodo inter se se habeant, si diuersa sint? & cætera, quæ infra petebunt. Hæc autem omnia simplici expositione perlustrabimus docetres potius, quam disputantes: quia de his non est specialis controuersia inter Authores, sed confusa suppositio. Circa resolutionem huius difficultatis primo certum est iuxta nostra principia supra data: quod intellectus possibilis, ut talis, concurret solum ad acquisitionem notitiæ compositæ in genere potentie passiuæ modo iam dicto, recipiendo species compositas, & per illas factus in actu producendo verbum mentis, quia hoc tantum est ministerium ipsius. Secundo certum esse debet nullam notitiam posse dari in Mente per quam aliquid ipsi notum sit, quin per iam dictum ministerium acquiratur. Quia sine intellectione nihil intelligitur, est autem intellectio passio intellectus in potentia, qua species impressa recipitur in illo, & actuatur eius capacitatem informem. Quare sine ministerio intellectus possibilis nulla potest dari notitia actualis vel habitus. Quod est manifestum in communi doctrina ponentium in Angelis species rerum naturalium cogenitas, vel infusas: nam dictæ species impressæ, vel qualibet earum nullam rerum notitiam Angelo præstant; donec actuatur intellectum reducens illum de potentia ad actum. Vnde euidenter colligitur quod potentia intellectus, quæ producit species componendo, & diuidendo tam pro se-

cunda, quam pro tertia operatione, non est intellectus in actu, per quem redimur formaliter intelligentes.

36 Præterea intellectus agens, cuius munus est secundum omnes scriptores producere species impressas in possibili, cum sit potentia actiua pullulans à substantia intellectuali, & vniuersalis, seu indifferens, non potest efficere nisi species eorum scibilibus ad quas imprimendas ex præcognitis per voluntatem applicatur. Alias non datur alia potentia pertinens ad intelligendum: quare non facile assignabitur potentia ad quam pertineat directe componere, & discurre.

37 Dicendum autem est vim Mentis contemplatiuam, quæ speculatur notitiosos habitus, & ea, quæ prius cognita in ipsa conseruantur, aspiciens species expressas intelligibilium per apprehensionem acquisitas, quatenus inuentiua illustrando ipsas manifestat conuenientiam, atque disconuenientiam conceptuum mentalium, & ita mouet intellectum agentem ad produciendas species impressas affirmationis, vel negationis secundum exigentiam conceptuum. Et iuxta concordiam vnius cum vno, vel differentiam duorum exercetur secunda operatio intellectus affirmando, aut negando. Vterius tamē contemplans inuenit conuenientiam duorum conceptuum eum tertio: vel differentiam duorum respectu tertij conceptus, ut nempe vnus tertio congruat, à quo alter distat, & tunc motus intellectus agens facit species, quæ pertinent ad discursum, seu ad tertiam operationem intellectus, quibus speciebus informatus intellectus possibilis reducitur de potentia ad actum, & iam formatus profert verbum ad intra. Hæc manifesta sunt ex supra dictis, & præcipue sect. 6. quæ vnusquisque etiam mediocriter doctus experimento cognoscet supra se, suamque notitiam contemplatione reflectens, & minutatim vires Mentis cum operibus eius conferens, distribuensque formalissime singula singulis.

Nonne sapiens ad vsum notitiæ sue renocat ante cognita per species impressas ad intellectum in potentia, ut intelligat sicut acquirens scientiam? Minime certe. Quia intellectus sapientis non est potentia informis, carensque notitia circa ea, quæ sapit: ergo intelligit aspe-

*Resolutio
dubij, &
modus com-
positæ noti-
tiæ expli-
catur.*

*Certa sup-
ponuntur.*

Dr. Mayorga.

An actuali specierum expressarum, seu notitia suar, quæ sopita quiescit vsque, ad attentionem Mentis contemplatiuæ, speculatiuæ, seu cogitatiuæ. Neque verbum mentis reuocatur iterum ad intellectum possibilem, vt secundo generetur: ex hoc namque daretur verbum verbi, & processus in infinitum, & pluralitas filiorum in diuinis, quæ heretica sunt. Si perficiat notitiola Mens sine magistro suam sapientiam componendo, & diuidendo, discurrendoque, quod non potest facere incipiens acquirere notitiam simplicem, profecto datur intellectus contemplatiuus eorum, quæ in mente sunt, qui circa nota versatur aspectu, componitque pertinentia ad vnum, & diuidit, quæ non conueniunt inter se, siue immediate, siue per medium,

in potentia ad eliciendam intellectio nem, vt in communi opinione, quæ de specibus agere debet in tractatu de potentia intellectiua: neque etiam pertinent ad questionis sequentis materiam, quia An egeat Angelus speciebus ad intelligendum an non? & à quo fiant? & quando? si necessaria sunt, non conducit ad questiones de objectis cognoscibilibus ab Angelo, vel non cadentibus sub cognitione ipsius secundum naturam. In nostris autem principiis cum speciei receptio in intellectu possibili intellectio sit, & ipsa species sit forma constituens intellectum in actu, qui est quasi vitalis notitia, aptius in hac parte de specie impressa cadit tractatio, quæ agit de medio cognitionis Angelicæ.

QVÆST. II.

SECT. I.

De medio cognitionis Angelicæ secundum se.

Utrum Angelus per suam substantiam omnia naturalia cognoscat?

Ordo dicendorum

Post tractatum de potentijs intellectualibus, quæ pro captu nostro exposuimus questione precedenti, consentaneum est inquirere, quæ pertinent ad operationes, earumque actus. Quia tamen actio entitas quædam est, ratio nemque inuoluit ad agens tanquam ad principium, & ad id quod agitur, secundum quod agitur, tanquam ad terminum; de operationibus Mentis duplex resultat consideratio. Prima de illis secundum se, præscindendo ad minus à particularibus respectibus ad determinata objecta, seu terminos particulares (dixi præscindendo ad minus, quia forsam actio in communi non præscindit à relatione. Quod alibi disputandum est). Secunda consideratio operationum mentalium futura est in ordine ad certa, & particularia objecta, de quo sermo erit in questione sequenti nam prius tractanda sunt vniuersalia, & magis præcisæ, quando discursus procedit componendo, secus quando discurremus separando, quæ non conueniunt. Igitur præsens disputatio est de operibus intellectus secundum se, & in ordine naturæ.

De speciebus autem impressis agendum nobis est in hac questione ante alias difficultates, quia iuxta nostra principia non se habent ex parte cause

Hanc difficultatem proponit D. Th. 1. p. q. 55. art. 1. & ratio dubitandi est: quod substantia Angelicæ est forma, seu species intelligibilis in actu, & aliàs propter excellentiam suam naturæ continet eminenter inferiora. Ergo potest immediate actuare proprium intellectum quantum ad cognitionem eorum, quæ dicto modo sibi connaturalia sunt, quæ ratio magis urget in nostra doctrina, quæ intelligibile in actu idem esse docet ex Aristotele, & veritate, ac intellectum in actu, modo pluries supra dicto. Quare cum intellectus in actu sit in suo genere notitia contentorum in forma intelligibili, non potest substantia intellectualis non esse notitia substantialis quidditativa omnium inferiorum sibi. Ergo Angelus per suam substantiam cognoscit omnia sibi connaturalia. Altera dubitandi ratio potest desumi ex eo, quod substantia intellectualis in omni sua latitudine complectitur actum purum, puram potentiam, & substantiam, quæ partim actualis notitia sit, partim habeat potentiam ad illam. Suprema est Deus, qui sua substantia omnia noscitur: infima est Anima, quæ in genere intellectuali se habet tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum ad picturam: media vero est Angelus, quæ extremis

1. Ratio dubitandi. D. Thom.

2. ratio

pars

participat. Ergo secundum participationem actus est forma per quam Angelus ipse aliqua cognoscit. Hæc autem sunt omnia sibi connaturalia, quia non est maior ratio unius, quam alterius: ergo Angelus per substantiam suam omnia sibi connaturalia cognoscit.

2 In hoc dubio principalis, & forsam unica resolutio est Angelum per suam substantiam per modum speciei impletæ non solum non cognoscere omnia naturalia, sed nihil naturale tali medio intelligere, quæ est expressa doctrina D. Thomæ articulo citato, & fere omnium scriptorum quoad primam partem asserti. Huius veritas, nisi alienis probationibus, & acceptionibus obscuraretur etiam ab illustratoribus textuum D. Thomæ, neque objectionibus, neque contrariæ sententiæ locum daret, quæ propter dixi forsam esse unicam, quia contrarij non locuntur in sensu nostræ disputationis, ut in progressu patebit. Et quidem ratio quam assert S. Doctor articulo citato in corpore efficaciter probat non cognoscere Angelum omnia per suam substantiam tanquam per speciem. Vis rationis in hoc stat: quod essentia, & substantia limitata non continet omne intelligibile: neque potest actuare potentiam in quantum non est formaliter, aut eminenter: quare quod non est omnia non potest esse medium intellectus omnium. Estque sermo de simplici, & prima acquisitione notitiæ, quæ non oritur ex præcognitis per secundam, vel tertiam operationem intellectus.

An vero substantia Angeli possit esse medium, seu species respectu proprii intellectus a cognoscenda aliqua intelligibilia? non tractat D. Th. in hac questione, quia satis est ad probandam necessitatem specierum, quod non cognoscat omnia per suam substantiam: sed q. 56. art. 1. de Angelo docet: quod cognoscit se per suam substantiam tanquam per speciem, quia ipsa est intelligibilis in actu: circa alia obiecta vero semper supponit necessarias species superadditas. Concedit itaque substantiam Angelicam informare, secundareque per hanc receptionem proprium intellectum ad intelligendum se.

3 Non desuere tamen, qui teneant Angelos per propriam substantiam omnia intelligere. Quæ opinio tribuitur Averroes, & Alexandro Aphodrisso

Dr. Mayorga.

12. Metaph. text. 44 & 51. Aristodorenus lib. 2. summat. 5 cap 4. & Vdalricolib. 4. summe, ut refert Carthus. in 2. dist. 3. q. 1. Quam tuerentur aliqui Moderati suppresso nomine, ut aiunt Salmanticenses. 1. p. super q. 55. art. 1. dubio ipsis 1. §. 4. Cuius sententiæ probationes tales sunt. 1. quia non est necessaria continentia obiecti in specie, ut per illam valeat cognosci. Ergo etiam si substantia Angeli non contineat alia obiecta, tamen per illam poterunt cognosci. Antecedens probatur: quia Angelus per suam substantiam cognoscit Deum, qui non continetur in illa. Et confirmatur, quia sufficit habitudo unius ad alia, ut ista cognoscantur per illud, cognito prius dicto respectu; sed quilibet dicit ordinem ad alios Angelos, ad resque omnes. Ergo poterit omnia cognoscere per propriam substantiam cognito respectu ad terminum. 2. Ratio est: quia sufficit essentiam Angeli esse radicaliter intellectivam totius entis, quamvis non contineat illud, ad hoc, ut per eam totum ens cognoscatur. Ergo. Probatur antecedens: quia cum sit intellectiva omnis entis, eo ipso, quod comprehenderetur, cognosceretur omne ens. Ergo essentia Angeli radicaliter intellectiva, potest esse medium ad cognitionem totius entis. Onicito alia, quia nullius momenti sunt, sufficiat hæc diuertacula retulisse.

4 Ut autem pateat veritas communis, & nostræ sententiæ; contrariæque cavillationes penitus extinguantur, antequam particularia asserta proponam, notandum est primo cognitionem, quantum ad præsens attinet, esse in triplici differentia. Una est simplex intellectio per quam prima acquiritur intelligibilium notitia, & intellectus reducitur in actum ex pura potentia, quæ vulgo dicitur simplex apprehensio. Altera est, per quam Mens, quæ separata cognoverat, iungit; vel coniuncta separatur procedens ab una notitia ad aliam, conferens singula singulis, vel comparans cum tertio. Et talis est secunda, & tertia intellectus operatio, per quas acquiritur aliqua notitia, sed processus earum impossibilis est ante omnem aliam operationem intellectus, quia alias una operatio Mentis esset, & non esset simul ex præcognitis. Tertia est contemplativa cognitio, per quam Mens nihil de

omnia intel ligere.

Averroes.
Aphrodif.
Aristodoren.
Vdalrici.
Carthus.
Salmant.

Ratio 3.

Notabile.

Angelum
per suam
substantiam

nouo acquirit, sed propriam sapientiā speculatur, & quasi recolit. Quam doctrinam quaestione precedenti tradidimus, & unusquisque doctus potest in se ipso experimento percipere.

Notabile.

2.

5 Secundo notandum est praesentem difficultatem non procedere in distincte de qualibet cognitione, sed solum de prima. Et ratio est in communi sententia, quia Angeli non cognoscunt componendo, & diuidendo, aut per discursum, sed per simplicem cognitionem. Adhuc tamen concessa in Angelo potentia secunda, & tertiae operationis, quaestio non procedit de illis, quia solum inquirimus medium seu rationem formalem, per quam intellectus Angeli de potentia transit in actum, & Angelus de non intelligente fit intelligens, non vero per quod de intelligente uno modo fiat alio modo intelligens. Quapropter omnia argumenta, quae sunt ab Autoribus secunda sententiae inutilia sunt in praesenti casu, quia non procedant in se ipsa quaestione.

3. Notandum.

Tertio notandum est non procedere quaestione de medio remoto, & radicali, sed de medio proximo. Potest namque substantia, seu natura intellectualis, quae gaudeat intellectu agere ad producendas species impressas in se, dici medium ad acquirendam noticiam, quia est radix, unde procedit intellectus agens. De huiusmodi autem medio sermo non est in praesenti, sed quando agitur de intellectu agente: An reperiatur in creaturis pure spiritualibus, nec ne? Nunc solum disputamus de medio proximo: An scilicet substantia Angeli tanquam species omnium cognoscibilium naturalium possit actuare, & complere proprium intellectum. His autem animaduersis.

Angelus non cognoscit omnia per suam substantiam. D. Thom.

6 Dico primo: Angelus per suam substantiam non cognoscit omnia. Haec est sententia D. Thom. art. 1. citato, quem fere omnes scriptores sequuntur in hac parte. Quam demonstrat S. Doctor ratione supra posita accepta semper de cognitione per simplicem apprehensionem, & acquisitionem simplicis notitiae. Nam certum est nullam substantiam, aut speciem posse actuare, complere, siue determinare potentiam intellectus indifferentem ex se, ad intellectiorem eius rei, quae non continetur ab illa nec minenter, neque formaliter repraesentari. Si ergo substantia Angeli non

contineat omnia naturalia, non poterit omnia representare. Sed non continet inferior perfectiones, quibus exceditur a superiori: neque aliquis continet existentias rerum naturalium, neque actiones, neque secreta cordis. Ergo ad minus horum non potest substantia Angeli gerere munus speciei, neque illam producere, quae doctrina amplius patebit ex probatione sequentis conclusionis.

7 Dico secundo. Nullus intelligibilis cognitionem primam habet Angelus per propriam substantiam gerentem, minus speciei impressae. Unde neque se ipsum per propriam substantiam intelligit, aut videt. Prima pars huius asserti, si accipiatur de obiectis ab Angelo distinctis, communis, neque difficultatis probationis est. Consequentia vero quae vocem *nullus* sine restrictione supponit in antecedenti, tanquam noua, difficultatis indicabitur, supposito autem quod loquimur de intellectu prima, & nullo modo illatiua, quae fit per medium in cognitum. Probo conclusionem, & primo iuxta sententiam, quae tenet, quod intelligere est quoddam pati, quae supra probauimus. Non potest intellectio contingere, quin capacitas informis, & vniuersalis intellectus possibilis informetur, & actuetur per aliquam speciem rei intelligibilis. Sed hoc munus non potest suppleri a substantia adhuc propria: ergo Angelus per propriam substantiam neque alia, neque se ipsum valet cognoscere. Maior debet esse certa in omni sententia. Nam etiam inter eos, qui dicunt intelligere esse agere quoddam intellectus, prius est potentia passiva, quam actiua: quia quatenus est ex se non est determinata ad aliquam operationem. Ergo indiget forma re praesentate, qua compleatur, & fiat principium proximum, & determinatum ad hoc potius, quam ad illud intelligibile.

Dices intellectus Angeli ex se est potentia completa, & adaequata, solum quae indiget determinante extrinseco, nempe intentione voluntatis, & termino existenti intelligibili, & quod his positis dirigat, & extendat Mens conspectum suum ad hoc obiectum potius, quam ad illud.

8 Sed responsum istud sustineri nequit. Primo quia potentia intellectus non potest habere maius complementum in genere suo, quam habet substantia,

Nihil cognoscit per substantiam suam.

Obiectio.

Eius solutio.

conueniens

cuius propria est, & à qua dimanar. At substantia intellectualis non continet distincte quidditates rerum naturalium, neque quoad essentiam, neque quoad representationem. Ergo neque intellectus potest oriri ab ipsa cū plenitudine, & complemento distinguendi aspectus proportionatos ad obiecta. Neque distinctio ista, procedere potest à voluntate: quia voluntas non fertur in incognitum. Ergo antequam intēdat cognitionem hāc huius obiecti, necesse est quod præcedat cognitum obiectum hoc, & cognitio eius, quare veniendum est ad aliquam intellectiōem, quā non fiat hoc modo, nec libera sit, aut eundem in infinitum. Deinde absurdum est dicere omnem intellectiōem etiam primæ notitiæ acquiri liberam esse, quia ex eo sequitur, quod bonum est prius, quā ens: & amabile prius, quā intelligibile: & ordo personarum inverteretur in Trinitate, ita ut Amor, seu spiritus præcederet Patrem, & Filium, quod est hæreticum. Ergo dici nequit intentionem voluntatis esse determinatum intellectus ad intellectiōem hanc, seu huius obiecti potius, quā ad illam.

Dein aliud absurdum incurrit dicta solutio: nempe intellectum esse potentiam intellectuam ad extra, sicut causalitium; nam ad intelligendum mittit lumen suum ad obiectum, quod est extra ipsum. Tunc rogo: An intellectio, quæ erit tactus rei intellectæ, recipiatur in intelligēte, an in obiecto? in obiecto certe, ad quod usque intellectuum misit lumen aspectus sui. Tunc autem quomodo producit verbum mentis? nonne obiectum recipiens intellectiōem illud generat? An intellectus, qui nō est informatus specie obiecti? An quæso intellectus diuinus ad intra, à quo participant creaturæ vim intelligendi, est huius naturæ, ut operetur ad extra mittens lumen aspectus ad intelligendum? & de processione verbi in Diuinis minime potest loqui ista positio, quæ propter dicendum non est potentiam intellectiōem esse operatiuam ad extra, neque intelligere inuoluerē transitum ad obiectum, aut extramissionem luminis, sed solam receptionē imaginis rei, quæ intelligitur.

9 Minor autem primi syllogismi, nempe quod hoc munus actuandi, & determinandi potentiam passiuam in-

Dr. Mayorga.

tellectus, ex se indifferentem ad omne intelligibile, ut fiat hic intellectus in actu iuxta nostra principia, vel potentia proxima, & completa ad hanc intellectiōem potius, quā ad illam non potest conuenire substantiæ, adhuc propriæ immediate, & per se ipsā, sic probatur. Si tale munus competere substantiæ intellectuali respectu propriæ potentiæ, vel hoc præstaret in genere causæ formalis actuando potentiam, sicut corpus indifferens ad mouendum visum per colores determinatur per albedinem ad esse disgregetium, & per talem formam completur in specie talis causæ: vel hoc præstaret in quantum est radix suæ potentiæ propriæ. Neque potest ex cogitari alius modus præstandi hunc effectum: quia ad hoc non conducit causa finalis, neque reperitur materialis. Sed neuter dictorum modorum potest sustineri. Ergo non debet dici quod Angelus per suā substantiam immediate aliquid intelligit. Maior ex adæquata diuisione constat, vel assigna alium modum causæ. Minor vero probatur per partes. Et primo quod non possit hoc præstare in genere causæ formalis, probatur ex eo, quod nulla substantia est, neque esse potest actus informans, aut complens potentiam accidentalem: quod resultat autem ex potentia intellectuali, & determinante illam adhuc actum potius, quā ad alium, est concretum, & totum accidentale, quod quidem sequitur naturam actus, seu formæ, ut si hæc sit substantialis, totum substantiale fiat; si vero fuerit accidens subiecti, totum erit accidentale. Manifestum omnibus est substantiam recipere accidentiā immediate, vel per medium: sed potentiam accidentalem recipere, & sustentare substantiam inauditum est: & multo magis quod eadē substantia media propria potentia passiuā possit & ipsam recipere, & sustentare, tanquam actum complementem potentiam suam, ut quo, & se ipsam, ut quod.

10 Dices: tale complementum potentiæ non prouenire à substantia Angelī in genere causæ formalis inhareris, sed solum in genere obiecti terminatis cognitionem, quod nullum patitur in conueniens. Solutio tamen ista nequaquam sustineri potest. Nam (exclusa intellectiōe per extramissionem aspectus, ad quam recurrit responsio dicta) sic argumentor, Quod non actuatur potē-

Probatur.

Responsio
quadam.

Simplex
apprehen-
sio non est
libera.

Intellectus
non est
cognitiuus
ad extra.

Substantia
propria nō
gerit mu-
nus (specie)
impressa.

*Impugna-
tur.*

tiam intelligi per se, vel per aliud om-
nino distat à potentia in ordine ad in-
tellectionem: sed omnino distans non
potest cognosci pro tali statu. Ergo
obiectum non actans potentiam cog-
noscitivam mediate, vel immediate im-
plicat cognosci pro tali statu. Conse-
quentia est legitima, & minor certa. Ma-
ior autem probatur, id omnino distat à
potentia in ordine ad cognitionem sui,
quod nullo modo movet potentiam in-
tellectivam: sed obiectum intelligibile
extra potentiam existens mediate, & im-
mediate, nullo modo movet potentiam.
Ergo. Et confirmatur: quia posito quo-
vis obiecto terminatio tantum tam in-
differens, & incompleta manet potētia
intellectiva, ac erat antea. Ergo sicut an-
te non poterat intelligere propter incō-
pletionem: siue nec dato obiecto termi-
natio tantum operabitur. Certe nisi
cognitio fiat per extramissionem (quod
supra exclusimus ab absurdo) nulum fū-
damentum, vel apparens habet solutio
dicta.

*Confirmat
ur ratio.*

11 Hæc autem ratio, quæ robusta
est tenendo quod intelligere est age-
re, iuxta nostram doctrinam de intelle-
ctu possibili, & intellectione evidentis-
sima est. Adde in probationem eiusdem
partis quod frustra queritur via ista dif-
ficilis ad tribuendam Angelo cognitio-
nem sui; quando eius substantia, e-
ipio quod est, emittit lumen suum, seu splen-
dorem luminis sui, sicut sol lucem, & sen-
sibilia species sui, quæ emanatio est na-
turalis, nec impediri potest secundum
ordinem naturæ, per quam speciem tan-
quam per medium videt Angelus suam
substantiam. Deinde eo ipso quod est in
rerum natura substantia vivifica intelle-
ctualis, emittit radium virtutis actus le-
cundum genus suum, quo extra se facit,
quid quid facit, & nihil potest facere,
præter ea, quæ per potentiam potest.
Cumque ortus potentie naturalis à sub-
stantia sit naturalis, & ante omnem liber-
tatem, non nascitur potentia secundum
vnum, & non secundum aliud intra eā-
dem speciem virtutis, sed tota, & inte-
gra facunditas substantiæ creatæ in vno
genere actuatur simul, & adæquate in
emissione vnius potentie. Vis autem
hæc est intellectus agens.

*Substantia,
ut radix
potentie*

12 Secunda vero pars supra fa-
cti dilematis, nempe quod substantia in-
tellectualis, quatenus radix propriæ po-

tentie non potest complere, & determi-
nare illam ad cognitionem sui, probatur
in hunc modum. Nam primo, potentia
activa in egressu suo naturali evacuat
omnem virtutem radicalem, ita ut nihil
remaneat nō pullulans in ortu principa-
li, neque cogitari potest, quod aliqua
vis radicalis fructificet nunc, alia vero
non; sed impediatur in primo oriri po-
tētiæ, ut fructum faciat in occasione. De-
inde cum substantia non sit immediate
operativa, (& in nostro casu si aliquid
operaretur conducens ad sui intellectio-
nem, habemus intentum, quia effectus
illius esset species, & medium quo cogni-
tionis,) quid quid oriretur à substantia
præter speciem sui esset in genere potē-
tiæ, & indigeret alio complente, & de-
terminante. Quare vel dandus est proces-
sus in infinitum, vel sistendum in aliqua
specie, quæ medietas inter potentiam, &
substantiam compleat viam intellecti-
vam.

*non com-
plet illam.*

13 Præterea potentia passiva
non completur in genere potentie nisi
per carentiam formæ, ut sic autem non
consequitur substantiam secundum per-
fectionem suam, sed ea ratione, qua non
est actus, nam intellectus possibilis in
omnibus creaturis intellectualibus est
eiusdem capacitatis, neque in aliqua ac-
tum aliquem supponit in genere cogni-
tionis, qua propter à substantia propria
per modum radice non potest perfici;
seu actuari in ordine ad determinatam
intellectionem aliorum, nec sui. Omitto
quod nulla substantia creata existit in li-
nea intentionali, quod necessarium est;
ut per se ipsam cognoscatur.

14 Tandem iuxta supra datam
doctrinam evidenter constat non posse
Angelum alios, aut se cognoscere per
suam substantiam. Nam omnis intellec-
tio est passio formæ, hæc autem dari ne-
quit, nisi aliquo modo præcedat produc-
tio ipsius formæ: nā sermo est de creatu-
ris, productio autem talis principium
agens supponit. Quia propter licet sub-
stantia posset esse actus potentie passi-
væ accidentalis, tamen actuare nequi-
ret intellectu modo, & naturali. Secū-
dum naturam enim est, quod omnis ac-
tio oriatur à principio activo: at in dic-
to casu non datur principium produ-
cens substantiam in intellectu possibili,
nec illam applicans ipsi; ergo daretur
passio sine præsentī actione, & sine agē-
te.

Responsio.

*Præcludi-
tur.*

Nec potest illis recursus ad actum Dei creantis Angelos, dicendo quod per actionem creaturam sit substantia spiritalis actuans intellectum possibilem, & consequenter in actuali cognitione sui per suam substantiam immediate reducitur ad actum. Nam ista doctrina nequit accommodari presenti questioni. Et in primis, quæ posteriora sunt, & per resultantiam oriuntur à termino actionis creaturæ, qualiter potentia à substantia profiliunt, non possunt villo modo concipi prius, quam actio productiva substantiæ; ut autem creatio substantiæ poneret eam in potentia passivam tanquam actum eius, necesse erat, quod potentia præcederet suam radicem. Quod est absurdum. Deinde productio Angeli esset creatio, ut supponimus; & non esset creatio, quia esset productio formæ in subiecto: esset substantialis, & accidentalis: esset productio simplex, & compositio, quæ dici nequeunt.

*Origo in-
stantiæ hu-
ius detegi-
tur, & nõ
est ad rem.*

15 Et quidem responsio illa confutatur ex his, quæ diximus *lib. 1. q. 2. de essen-
tia Angeli*, nempe quod productio Angeli est actio substantialis terminata ad substantiam intelligibilem in actu, quæ est intellectus in actu, & notitia quidditativa. Sed hæc doctrina minime potest habere locum in prædicti difficultate; quia ibi præsupponitur intellectus possibilis, seu ab soluta carentia formæ sine subiecto, quæ est non esse substantiæ potentis fieri per creationem. Hic vero intellectus possibilis consequitur substantiam creatam, & est carentia formæ in subiecto, & accidentis subiecto. Quare forma, & actus talis poterit esse accidentis intellectuale, cuius in formatione, & passionem, quæ est intellectio, constituitur intellectus in actu, qui est totum accidentale in genere notitiæ, productivumque verbi: quæ omnia supponunt substantiam subsistentem, quæ antecedat creatio. Ex hac demum doctrina solvuntur rationes dubitandi initio posite, neque alia indigent solutione.

3. Conclusio.

*Angelus
non videt
se, nec alios
per substan-
tiam.*

16 Quia tamen huiusmodi probatio maiori ex parte agit de cognitione quidditativa sui, & aliorum, ad integram explanationem tituli præfixi. Dico tertio: Angelus non videt se ipsum, neque alios spiritus, neque aliquod singulare per substantiam suam, vel aliorum. Quam conclusio nem, supposito quod visio intuitiva est cognitio clara singularium, prout distinguitur à quidditativa: & præscindendo ab illa difficultate: An possit Angelus vide-

re res, quin simul cognoscat quidditates earum? quia neutra illius resolutio prodest, aut obest in presenti, sic probatur quantum ad visionem. Primo quia nulla cognitio acquisitiva notitiæ sit per extramissionem: sed visio singularium est cognitio acquisitiva notitiæ: ergo non sit per extramissionem. Consequentia est legitima, & antecedens quoad utramque partem nullus negabit. Ergo necesse est quod potentia visiva patiatur videndo, vel ut videat in communi doctrina. Sed pati non potest immediate à substantia adhuc propria. Ergo per aliquod medium, quod erit species. Minorem subsumptam late probavimus in præcedenti discursu. Alias nullo alio modo potest compleri, & determinari in differentia potentis videre, ut diximus. Ergo. Secundo probatur: quia substantia cognoscibilis eo ipso quod est in rerum natura emittit speciem sui naturali prolatione, ut infra videbimus, quæ ad solam visionem sui potest deservire. Quare si per hanc non videt Angelus se, & alios, superflua erit. Natura autem superfluum respuit, & merito excludit inexplicabiles difficultates, quæ includit cognitio per substantiam, quando ipsa profert, & ostendit medium naturale ad visionem sui, & aliorum, scilicet speciem, quæ oritur à cognoscibili, sicut lux à sole, & nullam habet difficultatem.

17 Demum hoc ipsum probari iudico ratione, qua usus est *D. Th. 1. p. q. 56. ar. 1. in corp.* bene intellecta immanentia actionum mentalium: & quod intelligere est quoddam pati, & esse intellectus in actu iuxta supra explicatam doctrinam: intusque perpena differentia, inter actionem intellectus in actu, & actionem caloris subsistentis, qui est substantia ignis, & eius actio est transiens nullam includens passionem in agente, sed terminatur, & completur in obiecto extrinseco: quæ actio nasceretur à calore subsistente, mediante potentia activa in genere cause efficientis, & transiret in passum exterius. Actio vero intellectus in actu substantialis, qui est intelligibile in actu, ut supra ostensum est, est expressio sui extra se, sine imago expressa sit substantia subsistens, quod implicat in creatis, sine sit accidentalis, seu intentionalis imago, vel species exprimentis. Ortusque eius est naturalis, cui assimilatur emanatio specierum visibilium ab obiectis, & lucis à sole. Hanc vero actionem

Ratio 1.

21

31

D. Thom.

intellectus in actu sine subsistentis, sine per modum accidentalis totius, ut sit in exercitio vite intellectualis creaturatum, precedit formatio, seu constitutio intellectus in actu, quæ respectu intellectus substantis est actio substantialis, id est creatio; respectu vero intellectus in actu concreti accidentalis est productio speciei impressæ in intellectu possibili, per quam reducitur ad actum formalem, & fit intellectus in actu, qui est noticia actualis, & vitalis eius, quod repræsentatur per speciem informantem. Unde, quia receptio formæ intelligibilis est in intellectu, hæc est passio vitalis, & intelligere, seu *esse* intellectus est pati: & hinc ortum habent quæstiones illæ. An intelligere Angeli sit eius *esse*? An sit eius substantia? & An potentia intellectiva sit eius essentia? quas supra exposuimus. Nam cum *esse* Angeli dicimus, si Angelus est intellectus in actu subsistens, & intellectus sit per intellectionem, estque per intelligere permanens, (ut sic dicam) non potest non dici, quod intelligere Angeli est *esse* Angeli, & e converso. Sed in hoc casu Genitivus *Angeli* non est possessionis, & causalitatis, sed termini, & passionis.

Tria corollaria.

18 Tria ergo probantur per rationem D. Thomæ in nostra doctrina, & omnia vera sunt. Primum, quod substantia Angeli est noticia viva; qui est intelligibile in actu, & per consequens intellectus in actu subsistens. Secundum est ipsam substantiam Angeli, utpote intellectus in actu, mittere extra se lucem intentionalem, siue speciem sui, sicut sol, & obiecta sensibilia species sensibiles, per simplicem emanationem, quæ nequit impediri secundum naturam, ut infra proprio loco ostendam. Tertium est pertinet ad præsentem difficultatem, quod per hanc speciem tanquam per medium potentia visiva Angeli reducitur ad actum visionis propriæ substantiæ, & per species aliorum ad videndos illos. Alias frustranea esset intrinseca natura talis speciei, quæ non potest naturaliter non esse. Conclusio itaque totius sectionis vni ca est Angelum non cognoscere per propriam substantiam tanquam per speciem, & medium incognitum se ipsum, neque alia à se, tam quidditative, quam intuitive.

(???)

SECT. II.

Utrum Angelica natura indigeat speciebus ad intelligendum?

19 Postquam exclusimus substantiam spirituale à ratione medij incogniti quantum ad cognitionem Angelicam restat examinare: An Angelus præter potentiam intellectivam indigeat alio principio superaddito ad intelligendum. Ad cuius dubij resolutionem potest perveniri ex duplici doctrina contraria circa naturam intellectionis, una, quæ affirmet, vel supponat esse actionem transcurrentem ad extra, & mentem intelligere mittendo aciem, obtutum, siue lumen suum ad obiectum: alia, quæ docet, & supponit esse actionem immanentem, in intellectu receptam, neque villo modo egredientem extra ipsum. Iuxta primam viam procedunt, qui dicunt Angelos non indigere ad intelligendum aliquo alio præter potentiam intellectivam, & existentiam obiecti intelligibilis. Ex contrario principio procedendo necesse est dicere Angelos præter potentiam suam, & obiectum existentem indigere alio principio, ratione cuius obiectum concurrat ad actum immanentem, per quod etiam potentia ex se uniuersalis, & indifferens determinetur, & fiat potentia proxima, completa, & singularis.

20 Pro prima sententia in præfati difficultate referuntur Durand. in 2. dist. 3. quæst. 6. Gab. quæst. 2. art. 2. Bassolis ibidem quæst. 3. art. 2. Greg. dist. 7. quæst. 5. art. 1. Ocham. in 2. quæst. 14. & 15. & 16. & alijs, quibus consentit Vazq. 1. p. dist. 200. cap. 3. ubi primo fatetur in sensu, & intellectu humano dari species superadditas potentia, tamen de Angelis circa cognitionem intuitivam species negat esse necessarias, dicens facilius defendi, ut putat, potentiam alias uniuersalem, indigentemque aliqua determinatione, ut hoc, vel illo modo operetur, determinari à tali, & tali obiecto sibi proprio, & suæ virtuti æquali, sine concursu efficiendi obiecti: Sed quia per modum obiecti, & termini intellectum modificet, & determinet ad talem operationem. Quæ in doctrina ponente esse necessarias species. Principale motuum ad statuendam hanc con-

Contraria sententia, & unde ortæ.

Sententia negans species improprias.
Durand.
Gabriel
Bassolis.
Gregorius
Ocham.
Vazquez.

Ratio eius

1.

conclusionem, ut de se fateretur Vazquez dicto c. 3. est timor insuperabilium difficultatum, quæ sequuntur, ut ait, ex positione specierum. Rationes pro hac sententia sunt. 1. quod non sunt multiplicandæ entitates absque necessitate. Ergo ne quæ species ponendæ sunt in mente. Antecedens probant, quia potentia intellectiva ex se est constituta in actu primo completo, & proximo ad intellectionem. Si autem aliquid deficit, est singularitas actionis, hæc autem resulat ex singulari obiecto terminante actionem. Secunda est: quia species intentionales sunt eiusdem speciei cum re, cuius species dicuntur: sed in Mente non possunt esse formæ eiusdem speciei cum rebus cognoscendis: ergo neque species. Maior cum consequentia patet. Minor probatur ex eo, quod intus existens prohibet extraneum præcipue in potètijs cognoscitivis. Unde potentia cognoscitiva est carentia in subiecto apto. Color namque existens in pupila, & sonus in aere impediunt sensationem. Ergo, & forma eiusdem speciei cum re obstabit cognitioni ipsius rei potius, quam iuvabit intellectum.

Sententia ponens species esse necessarias.

D. Thom. & alij.

21. Sententia contradictorie opposita affirmat Angelos præter intellectum in potentia, & existentiam obiecti intelligibilis indigere ad intelligendum in actu speciebus superadditis. Hanc (exclusa propria substantia, quæ gerit vicem speciei) tenent D. Thom. 1. p. q. 51. art. 1. quem sequuntur Caietanus, & alij Thomistæ: Ferraricus. 2. contra Gent. cap. 95. Capreolus, Hervæus, Egidius, Argentinus, Richardus, Bonaventura, Scotus, Maior, Albertus, Alfonsus, Marfilus, Aureolus, quos refert Suarez de Angelis lib. 2. cap. 3. num. 6. & sequitur in progressu capitis longissime exponens mentem suam. Ad hanc etiam conclusionem pertinet sententia Henrici quodl. 4. q. 7. & quodl. 5. q. 14. quamvis in modo ponendi species, & vscarum singularis sit. Pro hac sententia adducit D. Th. lect. 10. in lib. de Causis propositionem illam: *Omnis intelligentia plena est firmis*, quæ esse dicit. 177. apud Proclum sub his verbis: *Omnis intellectus plenus est speciebus* Et quæst. artic. quæ citatis adducit S. Dionys. de Div. nom. c. 4. & 7. Vbi docet rationes rerum esse in Angelis, non à rebus divisibilibus, aut sensibilibus acceptas, nã per rationes rerum intelligit species impressas D.

Dr. Mayorga.

Th. Præterea adducitur idem S. Dionys. 5. eiusdem libri, ubi tractans de exemplaribus in fine ait: exemplaria, & rationes rerum unice, & simplicissime esse in Divina mente, & inde inferioribus communicari. Tandem tribuitur Augustino in libris de Genesi ad litterarum, & alibi. Quatenus docet fecisse Deum in mentibus Angelicis intelligibili modo omnia, quæ in propria existentia creavit.

22. Conclusio itaque ista veram, & communem doctrinam continet, quæ defendere tenentur quicunque intellectio- nē intra mentē consumari sustinent. Nã opposita sententia, velit, nollit, incidit in opinionē asserentem extramissionem in cognoscendo, quæ à nullo defenditur, & male auditur in scholis: quia cōtra experiētiā, & rationem discurrit, & insuperabiles paritur difficultates, & generat absurda, quæ partim tetigimus sectione præcedenti. Et hæc primum argumentū, & efficax pro nostra conclusione sunt. Attamen quia duplex est assertio circa intelligere consummatum ad intra, una, quæ docet esse quoddam agere; & alia, quæ tenet esse quoddam pati vitaliter, quod axiomatis more receptū applicat contrarij, quomodo possunt, suo asserto, nec falsitatis arguunt: differentia reperitur in certitudine necessitatis specierum, & probationū communis veritatis, nam inter eos, qui intellectionē actionē esse dicunt: cōputandi sunt negantes species, quas negare nequeunt ponentes: quod intelligere est quoddam pati. Et item, qui de intellectu primo modo sentiunt, recutunt necessario ad potentiā passivam, ut defendant communem sententiam de necessitate specierum, quæ nos sine recursu ad aliena probatā dabimus. Unde veritas superioris doctrinæ cōfirmatur.

23. Probatur autē supra posita conclusio ab intelligentibus per actionē in hunc modū: intellectus Angelicus nō est per se solus sufficēter in actu primo cōstitutus ad intelligēda omnia obiecta naturalia, à se intelligibilia. Sed non cōstituitur in actu primo per obiecta extranea immediate per se ipsa: ergo iuvatur speciebus. Consequentia legitima est, sed in probando antecedente quoad omnes suas partes non parum laborant Scriptores, & quidem Suarez lib. 2. de Ang. c. 3. ut supra factum syllogismum componat, sex cōclusiones præmittit, quæ sunt probationes dicti antecedentis. Quod

August.

1. Ratio ab inconvenienti.

Rationes alia.

Probatur auctoritate.

Dionysius.

Suarez.

non sit ex se solo completus in actu primo probat *num. 10.* & sequenti: quia non potest intellectus Angeli esse completus in actu primo sufficienti ad omnia obiecta naturalia intelligenda, nisi omnia illa in se contineat. Sed talium continentia est impossibilis. Ergo. Minorē probat: nam ista continentia solum potest esse vel in essendo, vel in representando, quatenus neutra competit intellectui Angeli eo. Non prima, quia potentia intellectiva ipsius non est omnia obiecta: non secunda, quia intellectus, ut intellectus, non includit virtuales representationes, quam non includit humanus intellectus, nec Divinus precise spectatus, & non ut includit essentialia. Quod autē non adiuvetur intellectus rebus ipsis, tamen obiectis immediate cooperantibus suo modo probat à *num. 17.* sed tamen non convincit necessarias esse species contra Nominales, & Durandum, qui dicit non concurrere obiectum efficienter ad intellectionem, sed terminative.

Argum. 1. 24 In nostra autem doctrina tenetur, quod intelligere est quoddam patimodo explicato lib. 1. q. 2. & in quaest. precedenti, tot sunt argumenta efficacia ad probandam necessitatem specierum ad omnem omnino cognitionem acquisitivam notitiae in Angelis, & hominibus, quot verba. Quae breviter proponam remittendo longas probationes ad loca supra citata. Primum sit: quia intelligere actuale, prout distinguitur ab habituali, est actuale potentia pura reale intellectus possibilis per actum formae intelligibilis ad modum, quo colorabile coloratur per receptionem coloris. Sed hoc implicat contingere sine forma, seu specie impressa. Ergo ad intelligendum non potest non dari species, quae sit formalis imago obiecti cognoscibilis. Maior supra probata est: minor ex terminis patet, quia implicat informationem sine forma, sicut de albario sine albedine, & vivificationem sine vita. Consequentia autem est legitima.

25 Secundum sit: Potentia, per quam acquiritur notitia obiecti includit ante omnem, & quamlibet acquisitionem carentiam omnis, & cuiusque actualitatis formalis, & essentialis in genere notitiae; se habetque velut diaphanum in tenebris, quod caret luce, estque capax illius. Ergo sicut diaphani capacitas non reducit ad actum, nisi per illuminationem, & lucem, ita potentia intellectus reduci ne-

quit à tenebris ignorantiae ad actum notitiae, nisi per illuminationem, & speciem, quae est lux quaedam intencionalis. Antecedens, & supra constat, & ex terminis patet: quia ignorantia est carentia notitiae, sicut obscuritas claritatis: sed nulla carentia constituit, aut constituere potest potentiam operativam: neque auferri valet nisi fiat negatio, vel ponatur forma, quae priuabat. Quare carentia notitiae in potentia cognoscitiva solum potest auferri, aut sublata potentia, aut posita notitia, quae sit forma contraria: haec autem est species intelligibilis pro intellectu; & sensibilis pro sensu. Ergo ad intelligendum necessaria est species. Deinde hoc ipsum probat experientia, & ratio in sensibus externis, qui sub modo imitantur intellectum acquisitionem notitiae: nam sentimus per species receptas ab obiectis: & intus existens prohibet extraneum: & omnes potentiae sensus includunt carentiam realem sensibilis proprii, definiturque per illas. Unde maxime constat necessitas specierum.

26 Tercium argumentum sit. Potentia consequens imperfectionem substantiae naturalis est aptitudo ad recipiendam suam perfectionem eo modo, quo potest, id est in substantia materiali per mutationem substantialem, & in ea, quae non potest intrinsece mutari, per accidentalem. Sed potentia intellectus, & sensus possibilis consequitur substantiam creatam, quatenus caret puritate actus, & est limitata. Ergo est aptitudo ad recipiendam perfectionem. Haec autem est forma aliqua, & imago intelligibilem, & sensibilem, quae dicitur species impressa. Ergo non potest reduci ad actum sine forma, & informatione, & consequenter sine specie. Quartum argumentum est. Quia cognitio, per quam acquiritur prima notitia rerum, sine sit quidditativa, sine intuitiva, fieri non potest per extramissionem: sed negata extramissione aspectus, necesse est ponere similitudinem obiecti, per quam potentia universalis reducatur ad actum particularem: & ista dicitur species impressa: ergo necessario ponendae sunt species in Angelis ad cognitionem per quam acquiritur notitia. Minor cum consequentia patet. Maior probatur experimento in nobis, quod talem extramissionem eliminavit: & quia alias notitia non maneret in cognoscente, sed trans-

Confirmatio.
tio.

transiente casu presentia obiecti esset Mens ignorans, sicut ante cognitionem, neque unquam daretur profectus in sapientia: & demum sequerentur incommoda dicta sectione precedenti.

27 Demum sic argumentor: verbum mentis, & species expressa sensuum manens in memoria procedunt ab intellectu, & sensu in actu, representantque res intellectas, aut sensatas, quatenus cognita sunt. Ergo intellectus in actu formali supponit, aut includit intellectionem, & sensus, ut potentia imaginativa, sensationem, per quas passiones reducuntur de potentia ad actum formalem acquirendo formam, quam prius non habebant. Sed non recipiunt obiecta ipsa immediate: ergo per aliquod medium, quod natum sit informare potentiam, & excludere priuationem notitiae: quod medium dicitur species. Ergo tam intellectus, quam sensus potentia indiget speciebus ad cognitionem. Nec dici potest, quod intellectus in potentia sit obiecta ipsa, aut species eorum; nam sermo est de intellectu possibili, non de agente.

tina, & etiam praecisiva. Versatur item circa visionem intuitivam rei ad extra, hoc est, existentis extra potentiam, quae est cognitio singularium. Vtraque autem cognitio, ut dictum est, consumatur in potentia per receptionem speciei, seu formae, cuius carentia antecessit. Quapropter potentia intellectus dicenda erit visiva per ordinem ad cognitionem singularium: & intellectiva respectu cognitionis quidditatum praecisarum a conditionibus individuantes. Si autem aliquis contenderit has potentias distinguere realiter, respondendum est in praesenti per *transseat*, quia in nostro casu non conducit magis unum, quam aliud. Opportet tamen scire, quod potentia intellectiva est una sola, quae reducitur ad actum per species quidditatum, & singularium: & redacta in actum formae suae operatur ad intra, ut experimur in nobis.

*Circaotrii
que est dif-
ficultas.*

28 Inter eos, qui affirmant necessarias esse Angelis species ad cognitionem, hi possunt excogitari modi dicendi in praesenti controversia. Primus dicens omnes species oriri ab obiectis. Secundus, qui dicit omnes species procedere a substantia Angeli cognoscen-
tis. Tertius, qui affirmet omnes omnino species a Deo causatas esse in Angeli-
co intellectu. Quartus dicens quasdam species oriri a substantia, alias autem co-
creatas fuisse. Et isti procedunt nulla fac-
ta distinctione inter cognitionem quid-
ditativam, & intuitivam. Primum dicen-
di modum tenet *Scotus in 2. dist. 3. q. ult.* *Richardus dist. 3. art. 6. q. 2. Ma-*
ior q. 4. Marsilius in 2. q. 7. art. 1.
2. p. concl. 5. 7. & 9. & alij, qui duo as-
serta ponunt. Primum est, quod, & si
Angelus habuerit species infusas in in-
stanti creationis suae representantes na-
turas universales, attramen, si non ha-
beret eas hoc modo, posset propria vir-
tute accipere illas a rebus. Secundum
est Angelos accepisse a rebus species
singularium, & quoad singularitatem,
seu differentiam individualement, & quoad
actualement existentiam, ac quoad ra-
tionem, seu conditionem, secundum
quam habent terminare notitiam intuiti-
vam. Clarius autem eam sustinet *Alex-*
and. 2. p. quest. 24. memb. 2. & 3. qui
omnes species Angeli a rebus esse ac-
ceptas, & nullas infusas ab initio crea-
tionis asserit.

*1. Modus
dicendi.*

*Scotus.
Richard.
Maier.
Marsilius
Alexand.*

SECT. III.

Vnde intellectus Angelicus recipiat species.

*Dubij ex-
plication.*

28 Ostendimus necessitatem specie-
rum, quae impressae dicuntur, in crea-
turis intellectuales ad opera cognitio-
nis naturalis, unde multo magis necessa-
riae probantur ad notitiam eorum, quae
aliquomodo superant propriam ipso-
rum naturam. Nunc iam examinare op-
portet, unde intellectus possibilis Ange-
li, qui ad intelligibilia comparatur se-
cundum essentiam suam, sicut universa-
lis carentia privativa ad formas inten-
tionales, & velut tabula, in qua nihil est
scriptum, ad scripturam, recipiat spe-
cies, seu formas intelligibiles, per quas
reducatur ad actum notitiae? Ante om-
nia autem praesciendum est difficultatem
versari circa duplex genus cognitionis
iam supra explicatum. Nempe circa
cognitionem rerum quidditativam, qua
acquiritur notitia praesciendens ab exis-
tentia rerum, & individuatione, ve-
lut quando scimus quid est homo, nul-
lo cognito singulari: quae cognitio, &
notitia vocatur quidditativa abstrac-

*Duplex
genus cog-
nitionis.*

Dr. Mayorga,

M3

30 Hac

Rationes:

1.

30 Hæc sententia probatur primo. Quia si Angelus non accipit species à rebus, debet illas habere concreatas. Sed concreatas habere nequit: ergo eas accipit à rebus. Consequentia est legitima, & maior certa, quia non potest inueniri alius modus acquisitionis specierum. Minor vero probatur: primo quia alias haberet Angelus infinitas species, haberet species distinctas omnium singularium, quæ cognoscere potest, nam singularia nequeunt cognosci per species quidditatum, & vniuersaliū. Atqui potentia cognoscendi singula est infinita, ergo supponit species infinitas. Secundo probatur eadem minor: quia si haberet Angelus species singulariū infusas, cognosceret futura tam libera, & cōtingentia, quam necessaria antequam existerent, quod est absurdum. Sequela probatur: nam qui habet speciem rei, potest eam cognoscere pro libito, in quo cumque statu res sit, quod enim per talē speciem compleatur principium proximum cognitionis non pendet ab existentia rei, nisi necessaria sit alia species supposita ab ipsa re. Ergo dicendum erit Angelos accipere species à rebus, vel cognoscere futura antequam sint.

2.

31 Probatur secundo: nam perfectiones: quæ reperiuntur in inferioribus, altiori modo inveniuntur in superioribus; sed posse accipere species ab obiectis reperitur in Anima hominis, quæ est inferior Angelis. Ergo perfectiori, & gratiati modo reperitur in Angelis. Ad euentiam vero conclusionis istius probatur suppositum minoris, nempe quod accipere species à rebus sit perfectio Animæ rationalis. Quia posse uti rebus ad acquirendam scientiam perfectius est, quam non posse scire, nisi ab alio infundatur notitia, & intellectus agens ad accipiēdas species à rebus institutus perfectio est. Ergo perfectiori modo ponendus in Angelo, ne substantia perfectior non possit proprijs viribus cognoscere, quod competit inferiori. Tercio probatur: quia res omnes eo ipso, quod sunt in rerū natura emittunt expressiones suas in ordine ad cognitionem. Non implicat autem quod illuminentur à luce spiritali, ut per illas cognoscantur ab Angelo res representatae. Ergo, &c. Quod non implicet, multi concedunt, & constat, quia non apparet contradictio: & quia viuificantur à lumine

3.

inferioris perfectionis; quale est Animæ & species colorum illustratur à luce materiali. Demum probatur, quia si species ita sunt infusæ Angelis à Deo, ut non possint ab Angelis villo modo acquiri, erunt supernaturales, quia excedunt naturam, & nullo modo exiguntur ab ipsa.

32 Secundus dicendi modus est sententia Authorum, qui affirmant species esse congenitas Angelo, à cuius substantia, vel potentia manarunt in instanti creationis, tanquā naturales proprietates. Ita docent Capreolus in 2. dist. 3. q. 2. art. 3. ad argumentum Aureoli contra tertiam conclusionem: Caietanus 1. 2. q. 50. art. 6. vbi explicat à simili gradu, & leuium, quæ moueri dicuntur à generante per motum connaturalem ipsis, qui non potest esse contraturalis, nisi oriatur à natura, & idem docet q. 51. art. 1. & alibi. Medina 3. p. q. 9. art. 3. & Bañez q. 55. art. 2. quem sequitur Ripa ibidem, & alij, qui D. Thom. pro se afferunt 1. p. q. 54. art. 1. ad 4. dicentem quod in Angelo non generatur scientia, sed naturaliter adest & q. 55. art. 3. ad 1. vbi ait, quod vniuersales rerum rationes prius secundum naturam sunt in mentibus Angelicis, quam in ipsis rebus.

33 Hæc sententia probatur ab Authoribus, & defensoribus ipsis in hunc modum. Primo, quia species intelligibiles debent esse connaturales intellectui Angelico, alias miraculose, & sine vlla exigentia naturæ crearentur cum ipso, & in ipso Angelo: ergo dimanant ab eius essentia vel immediate, vel mediante intellectu. Probatur consequentia, quia, quæ sunt connaturalia, & conuena, non possunt non oriri à natura rei sicut naturales proprietates. Hæc autem est necessitas connexionis inter substantiam, & proprietatem, ut nunquam reperitur primum sine secundo pallulante à primo. Quare species intellectuales Angelicæ hoc modo se habentes procedunt à substantia, vel intellectu Angeli. Secundo probatur, quia species intelligibiles non sunt accidentia communia: quoniam non sunt ab agente extrinseco in subiecto solum passive se habente. Ergo sunt passionēs naturales. Consequentia probatur, quia natura Angelica non consistit solum in potentia, passiva motus, & quiescentis in genere intellectuali, sed includit aliquod principium actiui, alias neque esset aliquid reale, neque bonum.

Secundum modum tenent.

Capreolus.
Caietanus.
Medina.
Bañez.
Ripa.

Argumenta.

21

bonū diffusivum sui, sed pura potentia, carentia, & privatio: neque plus bono participaret, quam imbecilla privatio, ut ait Dionysius de divi. nom. cap. 4. Præcipua autem potentia naturæ intellectualis est factiva specierum, quia vallet emittere, quæ continet eminenter. Ergo species non se habent ad Angelum in potentia passiva, sicut communia accidentia, sed sunt naturales proprietates naturæ, ut profectus in genere suo, & passionibus naturales respectu eiusdem secundam potentiam passivam. Quod argumentum latius expendemus sectione sequenti: confirmatur nunc. Nam inconveniens est ponere in Angelo potentiam passivam naturalem ad tales species, & quod illi non correspondeat aliqua potentia activa naturalis per quam illa potentia passiva naturalis possit in actum reduci. Ergo ad vitanda inconvenientia affirmare necesse est, dari in natura Angelica principium activum talium specierum.

Tertia sententia.

34 Tertium dicendi modum tenent, qui supponebant Angelos in primo instanti sui esse habuisse species omnium rerum naturalium, affirmant eas fuisse Angelis concretas, negant vero fuisse concretas, id est, emanasse à natura Angeli, & quæ proprias passionibus, vel sicut potentia præcipua oriuntur à substantia, & lux à sole. Hanc sententiam veram iudicat P. Suarez de Angelis lib. 2. c. 7. n. 4. ubi hanc ponit conclusionem: Species intelligibiles Angelis concretæ non manant effectivæ ab essentia, vel intellectu Angeli. Refertque pro ea Ferrariensem 2. contra Gent. cap. 98. circa 3. p. capitis dub. 2. Molinam t. p. q. 5. ar. 2. d. 2. m. b. 3. Cumesi dicto articulo. 2. Pesantium ibidem conclus. 3. Malon. in 2. disp. 3. disp. 11. & Radam. in 2. p. controuers. in 9. ar. 3. Eam tenent, & toto corde defendunt Salmant. de Angelis disp. 5. dub. 4. Adduntque incipit probationem tria, vel quatuor testimonia S. Thomæ, vnde satis efficaciter argumentatur ad probandum omnes species rerum collatas fuisse Angelis à Deo immediate in eorum creatione. Vnicui sufficiat referre ex 1. p. q. 55. art. 2. ibi: Angelis suam intelligibilem perfectionem consequuntur per intelligibilem fluxum, quo à Deo species rerum cognitarum acceperunt simul cum intellectuali natura. Non ergo à substantia manarunt species, sed à Deo data sunt.

Suarez.
Ferrari.
Molina.
Cumesi.
Pesantius.
Salmant.

35 Rationes pro hac sententia, Dr. Mayorga,

quas infra expendemus solventes argumenta contraria nostra sententia redeuntur ad hæc capita. Primum, & quasi à priori est: quia essentia Angeli non potest per se ipsam esse species omnium cognoscibilium ab Angelo: Nam neque omnia naturalia continet eminenter, neque ad representandum illa facta est: mediū enim ad cognitionem rerum scilicet species, se habet ex parte obiecti, supplens vices illius. Ergo non possunt species omnium rerum cognoscibilium ab Angelo, manare ab eius substantia, vel intellectu, velut proprietates illius: ergo à Deo infunduntur. Quod autem non contineat omnia cognoscibilia naturalia, patet. Nam essentia Angeli est lievitata, & consequenter eius potentia: At cognoscibilia ab ipso collectivè sumpta involunt infinitatem, quia omnipotentia etiam naturalis non habet finem.

36 Secundum tale est. Species intelligibiles non fluunt, aut imprimuntur ab obiectis propter magnam imperfectionem, quæ in ipso ista supponit in substantia spiritali perfectissima, ut patet in obiectis materialibus: aliis nequeunt fluere ab Angelo tanquam propriæ passionibus. Ergo infunduntur à Deo. Consequentia manifesta ex adæquata dimissionem apparet. Antecedens quoad primam partem facile admittitur fere ab omnibus: quantum ad secundam partem probatur. Quia quæ fluunt ab essentia, sunt à natura determinata: sed ex natura Angeli non sunt determinatæ species. Ergo non fluunt à natura Angeli cuiusque, sed conceduntur à Deo. Maior est certa, & probatur minor. Quia determinatio specierum connaturalium Angelo pender ex determinatione rerum naturalium, quæ creanda facere, quæque creanda sunt; nā horum omnium species in sunt secundam naturam in unoquoque Angelo à principio existentia suæ, saltem quoad notitiam quidditativam. Sed numerus rerum creandarum, & determinatio specierum, sub quibus creata sunt, non pender à natura Angeli. Ergo formæ representativæ rerum naturalium non sunt determinatæ ex essentia Angeli. Quare non fluunt ab ipsa, ut propriæ passionibus in primo sui esse. Ergo infunduntur à Deo.

37 Tertium argumentum forman Salmanticensis loco citato §. 4. sic. Idem ordo, & modus acquirēdi propriam perfectionem debet servari in substantiis in-

23

36

intellectualibus superioribus, & inferioribus, qui seruat inter corpora superiora, & inferiora, seruata proportione: sed potentia, quam habent corpora superiora ad hoc, vt actuentur per suā primam, & substantialem formam, expletur à Deo, non vero ab ipsis corporibus, adhuc per naturalem determinationem: ergo similiter potentia in linea intelligibili, quæ est in substantijs intellectualibus superioribus in ordine ad suā primam formam intelligibilem, scilicet species, expletur à Deo; ita vt non oriatur ab essentia, aut intellectu Angelico per modum proprietatum naturalium emanatione, neque aliunde proueniant, quam à Deo ipsas species infundente immediate. Aliter, & aliter formantur argumenta Doctores huius sententiæ, sed omnia intus resoluta in prefata media recidunt.

Predictarum opinionum argumenta perpenduntur.

38 Quartus modus dicendi respondet: quod si bene perpendantur vires rationum, quibus tres istæ sententiæ vtuntur, nulla probat adæquate intentam conclusionem, & omnes per supra positam distinctionem cognitionis in quidditativam, & intuitivam, quantum ad præsens sufficienter solvuntur. Nam argumenta primæ sententiæ solum probant, quod ad visionem intuitivam necessaria est species recepta ab obiectis, & rebus singularibus. Secunda vero sententia tantum probare potest quod Angelica substantia est fontale principium specierum rerum earum, quæ continentur in ipsa eminentia intellectuali, earum autem, quæ sic non continentur, impossibile est naturalis specierum effluxus. Tertiæ sententiæ argumenta solvuntur omnino, concedendo non posse omnium cognoscibilium species oriri à substantia; sed ex hoc non inferitur, quod aliquæ non oriuntur. Quod autem species singularium tam corporum, quam spiritualium oriuntur à substantia Angeli, vel eius intellectu, est voluntarie dictum, & nec apparenter probari potest. Ob quæ tertia opinio ad assilum diuinitatis accurrens omnes omnino species infundi à Deo docet, & concretas ponit; quæ propter magnas patitur difficultates circa cognitionem futurorum, & fecerorum cordis.

Quartus modus declaratur.

39 Afferit autem quod: omnes species, & singulæ, quibus intellectus possibilis reducitur de potentia ad ac-

tum quantum ad noticiam quidditativam, immediate fiunt ab intellectu agente, qui est potentia actiua substantiæ intellectuali propria. Assertio ista, si non solum de rebus connaturalibus Angelo cuique secundum suam essentiam intelligatur, sed includat species quidditativæ, quæ non continentur eminenter in essentia Angeli, siue fuerint de ordine naturali, siue pertineant ad genus supernaturale, nimis ardua redetur, & in capax probationis, sed ad explicationem huius assertio discurre. Species quidditativæ, vel erunt ordinis naturalis, vel supernaturalis; & species quidditativæ ordinis naturalis, vt sic, vel representant perfectiones inferiores Angelo, & quæ continentur eminenter in substantia Angeli, & ipsius Angeli quidditate: vel essentias superiores, & quæ in Angelo non continentur. De omnibus autem his verum est, quod producantur à potentia vitali intellectus agentis, cum hac tamen differentia, quod species connaturales procedunt, & fiunt à substantia talis Angeli media sua potentia nullo alio lumine superaddito. Reliquæ species ordinis naturalis, quæ representant quidditates non contentas in essentia huius, vel illius, Angeli fiunt ab intellectu agente fecundato lumine intellectuali, quod necessario est infusum pro prima cognitione; potest tamen esse acquisitum pro secunda, & tertia operatione intellectus, quæ ex præexistente cognitione fiunt, sicut contingit, quando sciens discurre, nam tunc intellectus agens iuuatur lumine acquisito ad producendas species impressas talium rerum. Et simili modo à Deo, vt fons supernaturalium est, infunditur lumen intellectuale, quod illuminat Mentem, & fecundat intellectum agentem, vt supernaturalizatus efficere possit species suo modo supernaturales. Cum autem in omnibus his casibus, extra quos non est alius, intellectus agens operetur, vera videtur conclusio dicta. Nec oportet aliter eam proponere exprimendo singulas conclusiones pro singulis, quia cum eadem sit ratio in vnaquaque, aptius probantur in vniuersali, & vitatur inanis repetitio eiusdem argumenti.

40 Ratio autem est in hunc modum, impressio speciei est vitale exercitium non solum quatenus passio est forme intellectualis, sed etiam quatenus effluxus est speciei ipsius. Sed hoc fieri ne-

probatur.

Argumentum 1.

nequit nisi species oriatur à potentia vitali, & recipiatur in potentia vitali, & intellectiva: ergo species impressæ omnino fluunt, & ortum habent ab intellectu agente. Discursus est legitimus, & sola maior indiget probatione, quæ posita minor negari nequit. Maior vero duas partes habet, altera est de passione vitali, quæ supra satis probata manet, quapropter solum restat probandum, quod effluxus speciei impressæ à suo principio est exercitiū vitale. Quod sic probatur. Primo auctoritate scriptorum tenentium species esse proprietates naturæ intellectuales, manareque ab ipsa substantia, vel intellecta, uti proprias passiones, & ideo fuisse in instanti creationis congenitas, non concretas, quæ doctrina est secunda supra posita sententia. Vnde sic argumentum fit. Si cur fluxus specierum connaturalium se habet cum pure naturali principio, se habet emanatio specierum supra naturas particulares, & supra totā naturam cum principio adiuto intra naturali lumine, aut eleuato lumine supernaturali. Sed habitudo ista exigit, quod species naturales prodeant ab intellectu agente naturali. Ergo propter eandem necessesse est, quod species superioris ordinis fluant à principio vitali ipsi proportionato. Et licet Authores isti negent Angelis intellectus agentis potentiam, tamen numerā illius attribuētes substantiæ supponunt illum dari à substantia intellectum, à qua omnes species oriri dicunt.

41. Secundo idem probatur supposita communi doctrina circa vniuersalitatē specierum, quæ sunt in Angelis, hoc discursu. Ad particularem intellectiōem particularis obiecti ita necessaria est particularis species, sicut est necessaria particularis actio, vel passio. Sed est necessaria particularis intellectio, siue actio, siue passio sit. Ergo. Cetera patent; maior probatur. Nam species est quasi semen obiecti, quare ad particularem prolem debet esse determinatum semen, & ad conceptum intellectualem huius quidditatis conducit hæc species, & aliæ impertinentes sunt. Ergo specierum vniuersalitas, ut deferuire possint ad cognitiones distinctas, exigit potentiam quādam vitalem in habente illas per quam concurrente lumine vniuersali producantur particulares species, &

Dr. Mayorga,

distinctæ particularium cognoscibiliū ad actum voluntatis, vel ex occasione: alias eminentiale nunquam reduceretur ad actum distinctæ productionis. Sed talis potentia est intellectus agens. Ergo impressæ species, quæ deferuire valent ad actualem intellectiōem, fiunt ab illo. Nec obest dicere solam voluntatem determinare hanc intellectiōem potius quam illam, & consequenter speciem vniuersalem ad hanc representationem potius, quam ad illam. Nam in primis solutio ista fallit, quando intelligimus ex euentu, & occasione; & pluries sine intentione aliqua. Deinde non est ad rem, quia nō est sermo de cognitione ex præcognitis, sed de prima acquisitione notitiæ per medium incognitum. Præterea si nihil volitum, quin præcognitum implicat quod intentio cognitionis huius obiecti præcedat cognitionem, & primam notitiam ipsius. Tandem etiam si voluntas moueret, & determinaret speciem vniuersalem ad huius, & nō alterius cognitionem hoc fieret per media naturalia, quæ sunt potentia illuminatiua, & factiua singularum specierum: quare medio intellectu agente; & non per se ipsam. Et demum si ipsa hoc faceret, dicenda esset intellectus agens.

42. Tercio eadem probatur propositio sic. Si datur in substantia intellectuali intellectus agens ad producendas aliquas species impressas, ad eū pertinet producere omnes cuiuscumque ordinis tanquam principium quod supposito principio quod proportionato, aut per naturam, aut supernaturali auxilio, & lumine. Sed datur, ut libro isto q. 1. sect. 1. ostendimus, estque radius & vitalis splendor naturaliter pullulans à lumine substantiali, quod est Angelus, sicut lux à sole, & species sensibiles ab obiectis, estque aptus recipere modo suo omnes vires luminum, quæ suam radicem facū dare, & eleuare possunt. Et non datur frustra à natura, sed ad effigiandas species rerum, quibus intellectus possibilis reducat ad actum. Ergo omnes species impressæ fiunt ab intellectu agenti dicto modo, nec aliter potest contingere sine miraculo. Cetera manifesta sunt: consequentia vero conditiōnalis pro maiori posita patet: quia opera supernaturalia non requirunt potentias alterius generis, quam naturalia, sed solum altioris gradus sub eodem gene-

re. Intellectiones namque semper ad intellectum pertinent, & productio specierum ad agentem virtutem, licet naturales naturale, & supernaturales supernaturale principium quod & quo requirant. Sic volitiones ad voluntatem, & nunquam talis ordo pervertitur, licet hæc natura perficiatur intra naturali, aut eleuetur supernaturali lumine, & actibus. Ergo omnium specierum, quibus acquiritur noua noticia simplicis apprehensionis, vel composita siue ad vnum, siue ad duo hoc est, secundæ, & tertiæ operationis, causa est per intellectum agentem viuens intellectualem, quod est Angelus, secundum tres status naturæ puræ, naturæ illuminatæ, & naturæ supernaturalis. Nec minus connaturalis proprietates est naturæ eleuatæ potentia eleuata, quam puræ puræ & illuminatæ illuminata. A substantia namque, quoquo modo se habente originatur potentia eundem modum participans, siue modus sit status naturalis, siue infirmitatis, & debilitatis, siue perfectionis, illustrationis, aut supernaturalitatis. Sicut autem lumen, & splendor est perficiens vitam cognoscitiuam, & robur illius: ita obscuritas, caligo, & tenebræ priuatiue agnitio illius erunt.

*Præcedens
modus im-
pugnatur.*

43 Hunc modum dicendi ex cogitaueram, & manebam gaudens, quasi thesaurum inuenissem. Verum tamē sustineri non potest, quia non vitat præcipuam difficultatem huius materie, & alias proprias incurrit. Quamvis namque per distinctionem inter cognitionem quidditariam, & intuitiuam, concedendo Angelos habuisse ab initio solam notitiam quidditatum, & non speciem rerum secundum esse existentiale, & indiuiduale, excludantur omnino argumenta difficilia, quæ sumuntur ex cognitione futurorum, & cogitationum cordis: tamē semper instat ratio efficax ex eo, quod neque substantia Angeli eminentialiter continens inferiora; neque intellectus agens illius circa connaturalia; neque lumen, super additum; neque omnia simul habent sufficiens complementum in actu primo proximo, ut oritur actus secundus. Et ratio est, quia hæc principia seorsim, & simul sumpta habent virtutem vniuersalem, & indifferentem ad agendum, siue aliqua determinatione ad hoc potius, quam ad illud. Sed impossibile est causam indifferentem ex

se prorrumpere in actum secundum, quin ad vnum determinetur. Ergo impossibile est, quod sine aliquo alio particulari comprincipio operetur.

44 Sed hæc particularis determinatio nequit provenire à voluntate. Ergo pertinet ad intellectualem lineam. Maior est certa: minor probatur. Quia sermo est de prima acquisitione notitiæ, & simplici apprehensione, antequam implicat actus voluntatis liber, & naturalis. Ergo repugnat voluntatem determinare intellectum agentem ad producendum aliquas species pro prima, & simplici acquisitione notitiæ. Si autem tale comprincipium determinat prædictam indifferentiam pertinet ad lineam intellectualem, interrogo: An sit aliqua species de foris adueniens? An lumen aliud vniuersale: si hoc dabitur processus in infinitum, vel sistendum est in aliqua specie particularis representationis. Et tunc licet argumentor, vel hæc species est solum virtualis representatio obiecti, vel expressa imago illius. Si primum indigebit alio determinante, & reducende de potentia ad actum formalem complendi causam in actu primo proximo, & particulari; & redit argumentum. Si autem est imago expressa obiecti, non est necessarium recurrere ad intellectum agentem, ut illam exprimat, & imprimat in intellectu possibili. Nam Deus, qui illam præstat, potens est eam exprimere, & imprimere in potentia intellectus possibilis.

*In determinatio
causæ
ad agendum
hunc modum
excludit.*

45 Deinde ad hoc, ut prima intellectio sit passio vitalis non requiritur, quod productio speciei procedat à principio intrinseco, neque conducit, quod extrinsecum sit vitale, vel non. Nam à quocumque imprimatur forma in passio vitali; datur passio vitalis, sicut eodem modo auditur sonus cimbæ, & vox hominis, vel Angeli loquentis. Ad apprehensionem itaque vitalem per accidens est vita agentis, cum tantum sit passio vitalis, sic visibilia non viuunt vitaliter videntur, dum similitudines eorum recipiuntur in visu, & vox humana auditur. Ergo vitalitas non obstat, quo minus species expressæ quidditatum imprimantur à Deo in potentiam intellectus, per quas Angelus intelligat, & repleatur sapientia. Vbi advertat lector studiosus: quod vitale exercitium contingit triplici modo. Primo per passio-

*Ex vitalitate
intellectionis
nihil probant
iste, & mo-
di rellati.*

*Exercitium
vitale tri-
plex.*

passionem vitalem à principio extrinseco, siue viuenti, siue non, vt dictum est. Secundo per actionem ortam à viuenti, vt tali, transeuntem ad extrinsecum passiuum, siue viuens, siue non. Tercio per ortum vitalem à principio intinseco, & receptionem in passiuo intrinseco viuenti, vt generatio verbi mentis. Et huius generis actus immanentes dicuntur, quæ in libris de Anima probanda erunt.

*Alia incon-
uenientia.*

46. Tandem etiam si verum sit dari in substantia immateriali intellectum agentem, per quem loquitur ad extra, & producit lumen, seu qualitates intentionales; & si Angelus componit, aut discurret, facit ad intra species secundæ; & tertiæ operationis; tamen falsum est imprimere primas species ad simplices apprehensiones. Nam ad illos actus mouetur à voluntate ex præcognitis: ad hos autem non est principium, à quo mouetur. Deinde multiplicat ista opinio entitates non necessarias, & cum hoc in conuenienti non euadit contraria in conuenientia.

*Tertia sen-
tentia eligi-
tur.*

47. Igitur tertia sententia tantum certior tenenda est quantum ad species, quæ pertinent ad scientiam, seu notitiam quidditatiuam, dicendumque Angelos in creatione sua recepisse à Deo species omnis cognoscibilis veritatis ordinis naturalis, præscindētis ab esse, & singularitate. Hanc conclusionem probant argumenta pro tertia sententia adducta, tam ab auctoritate, quam à ratione: & omnia, quæ excludendo alios modos dicta sunt. Verum tamen in duobus dissentimus à sententia dicta: primū est, quod dicti Auctores omnem omnino speciem rei naturalis, pertinentem ad cognitionem Angelicam siue quidditatiuam, siue intuitiuam, & practicam dicunt in principio à Deo Angelis impressam fuisse. Nos autem solas species causas quidditatiuam cognitionem concretas Angelo concedimus, & has transitorias fuisse, & pro prima simplici apprehensione solum deseruisse dicimus.

*Vna differe-
tia inter il-
lam, & nos-
tram.*

*Altera dif-
ferentia.*

48. Secundum est, quod dicta, & communis sententia credit species impressas, quæ mittuntur ab obiectis, vel causantur efficienter à Deo in potentia cognoscitua, esse tantammodo virtuales similitudines rerum cognoscibilium per illas. Nos autem asserimus, & certū

Dr. Mayorga.

putamus omnes omnino species intentionales tam sensibilibus, quam intelligibilibus, quæ communi nomine dicuntur impressæ, esse formales imagines, & expresse representare suum obiectum potentia, cui imprimuntur. Quapropter vitamus absurdum non leue, quod nequeunt vitare contrarij; nempe quod Angelus cum suis speciebus remanserit habitualiter potens intelligere, sed actualiter ignorans. Nam in nostra doctrina per impressionem specierum reducebatur intellectus de potentia ad actum notitiæ: & intellectus in actu generabat naturaliter verbum internum, quare statim repleti sunt sapientia habituali, & permanente; & species impressæ non fuerunt ultra necessaria, sed transierunt, quando transijt notitia illa prima actualis generatiua verbi. Et tandem contra se nullum habet argumentum, quod omnes alios torquet, desumptum ab incomplemento potentia intellectiua etiam cum specie virtuali in ordine ad determinatam intellectionem.

49. Dico 2. Sicque prima conclusio circa cognitionem intuitiuam. Ad exercitium visionis intellectuales obiectorum ad extra, obiecta spiritualia emittunt species, quibus visus in potentia fit visus in actu. Huius veritatis probatio maiori parte pendet à doctrina tradenda circa modum cognitionis spiritualium rerum, q. sequenti sect. 2. nunc autem breuiter ad hanc formam reducitur. Si substantia realis Angeli emittit de se speciem spirituales, sicut res materiales species sensibiles, & sol lucem, talis species concurrat ad visionem intuitiuam sui exprimentis, sicut species sensibilibus ad externam sensationem. Sed producant naturaliter substantia spirituales tales species, ita vt nullo modo possit impediri sine violentia earum effluxus. Ergo obiecta spiritualia subsistentia concurrunt ad visionem sui mediante specie impressa: & consequenter quantum ad præsens Angeli recipiunt species à talibus obiectis. Discursus est legitimus, & integra ipsius efficacia stat in probatione minoris, quam remittimus ad locum citatū, ubi rationem à priori ostendemus emanationis istius, & nullam dari differentiam quod hoc inter res materiales, & spirituales. Nunc autem rogo quemlibet contrarium tenentem, quare substantia spiritualis non producat speciem sui

*Ad intui-
tionem spe-
ritualium
recipiunt
species ab
obiectis.*

*Probatio
breuis
huius asser-
ti.*

Quan-

Quando sensibilia eam producant. Maior vero probatur, quia tales species ad nihil aliud deferre possunt, quam ad actuadam potentiam passivam visionis, ut ex visu possibili fiat visus in actu, vel ostende alium finem, vel ministerium propter quem sint, & ad quod fuerint à natura instituta. Ergo, si sunt necessaria, ad ministerium representationis proficiunt, nec potest negari, quod quantum ad visionem rei spiritualis existentis Angeli recipiant species ab objectis.

*Dubium
circa visio-
nem mate-
rialium.*

Durandus.

50 De Medio autem, quo indin-
dua materialia intuitiva visione ab An-
gelis attinguntur, præcipua difficultas
est unde quaque tribulis plena. Si nam-
que dicatur spiritus aspectum suum mittere
ad objecta, obstat extramissio su-
pra reprobata, & quod sic visio maneret
in re visa, & non in vidente fieret. Si di-
cat Durandus quod sine ulla immutatio-
ne potentia orta ex parte objecti, sola
posita existentia rerum in natura, cog-
noscentur ipsæ propter plenitudinem
virtutis visuæ: est mere voluntaria posi-
tio. Nam si existentia rei non habet con-
nexionem aliquam cum potentia ad im-
mutandam illam, vel excitandam per ali-
quid ad intra, ut per speciem infusam,
vel ad extra, ut obijciendo se radijs ex-
pansis potentia visuæ, non magis condu-
cit ad videndum res existentia, quam non
existentia: nec minus apta sunt videri fu-
tura, quam existentia. Si vero his exclu-
sis ad species recurramus, istæ possunt as-
firmari infusæ, vel acquisitæ. Infusæ pa-
tiuntur difficultatem insolubilem de
præcognitione futurorum, & circa secre-
ta cordis, & alias. Acquisitæ autem à re-
bus materialibus etiam si prædictas dif-
ficultates excludant, tamen ex alio capi-
te impugnantur, quia corporalia non pos-
sunt agere in spiritum: quia materiales
res tantum sunt sensibiles, neque mittere
valent species intelligibiles: & quia po-
tentia spiritualis nequit recipere pere-
grinas, & extraneas impressiones, velu-
ti materiales, quæ non sunt sui ordinis,
& gradus. Ecce spinas, & tribulos unde
quaque. Sed radices eorum vellere, aut
alia declinare via, pertinet ad quæstio-
nem sequentem sectione 3. de cognitio-
ne singularium materialium. Nunc au-
tem pro complemento huius sectionis.

*Potest An-
gelus reci-*

51 Dico 3. Probabile est viuen-
tia spiritualia recipere species à rebus
corporalibus quantum ad visionem in-

tuitivam. Nam incredibile est deficere
media naturalia in ordinaria providen-
tia ad cognitionem intuitivam indivi-
duorum materialium. Sed naturale me-
dium ad visionem est species rerum ab ip-
sis naturaliter manans. Ergo credi ne-
quit deficere in natura species emissas
naturaliter à rebus ad extra, quibus me-
dijs videantur. Nec limitatio humana
ad sensitivam cognitionem potest infer-
re negationem specierum, aut luminis il-
lustrantis illas ad visionem spiritualem,
& minime corpoream. Vnde probari po-
test, quod species individuorum etiam
corporalium non sunt apte informare
quamlibet potentiam perceptivam ad
extra etiam spiritibus propria: & quod
limitatio earum non provenit ex debili-
tate potentia, & excellentia cognitio-
nis ex potentia perspicacia? Species
quidem una est semper, visiones autem
differunt, visus debilis impeditur à luce,
fortis debilitatur in tenebris: unus, ut vi-
deat, appropriat obiecto, alter rece-
dit, semper tamen una est species natura-
liter procedens à re, licet diversitatem
patiat in ordine ad potentias diver-
sas, aut diversimode dispositas. Cur er-
go neganda est extensio speciei rerum ad
extra ad quamlibet potentiam visuam?
Doleat vita animalis parvitatem suam,
ob quam lucidissimas spirituum species
capere, & sustinere non valet: gaudeat
vero spiritualis potentia super magnam
virtutem suam, qua creaturarum omnium
species recipere valet, & omnia videre.

52

Præterea, si dicta non suffi-
ciant, quis, nisi cæcus potest ignorare,
quod species visuales sine illuminatio-
ne mortuæ sunt, ita ut in tenebris nullum
animal obiecta percipiat, nisi quæ pot-
est non tantum species recipere, sed
eas illuminare, ut feles, & alia, quorum
in oculis lux splendet in obiectu, sicut lu-
cerna nocturni videtur, & cætera. Viuifica-
tur tamen ad visionem corporalem per
lucem sensibilem, & ad visionem interni
sensus per lumen aliud altius vitæ cog-
noscitivæ. Vnde, rogo te, qui tales spe-
cies ignoras, & negas, potest probari,
quod non sit lumen altius spirituale, quæ-
do spiritus lumen est? vel quod tale lumen
non illuminet species inferiorum, ut ap-
te sint ad visionem corporalium in pot-
entia visuâ spirituali? certe si non proba-
tur ex ignorantia nostra, nescio aliud ca-
put. Tandem, his quoquomodo manifes-
rata

*per species
à rebus cor-
poribus.*

*Cōparatio
specierum cū
potentijs.*

*Species vi-
suales sine
lumine aut
mortuæ
sunt, aut
nullæ.*

rata via ad expellendas nescientias philosophicas contrariarum obiectionum, principale argumentum pro nostra conclusione est, quod non incurrit inconvenientia visionis per extramissionem: præ cognitionis futurorum: & infusarum specierum, vt infra proprijs locis videbimus.

*Solvuntur
rationes in
contrariis.
Ratio 1.*

Ezechiel.

53 Demum, quia optima probatio est eversio contrariarum rationum, restat nobis examinare ad vnguem argumenta, quæ contra hanc ultimam assertionem formant contrarij. Ea nanque, quæ supra facta sunt in communi, numero 19. satis solvimus, & ex dictis solvuntur. Obijciunt itaque primo verba Ezechielis cap. 28. ad primum Angelum ex his, qui ceciderunt dicentis: *Tu signatum similitudinibus, plenus sapientia in die, qua conditus est perfectus in vis tuis à die conditionis tue.* Ergo, inquiunt, non accipit species à rebus sensibilibus, nam alias paulatim sapientiã acquireret, & successivè, vt res ipse occurrerent. Sed verba textus sacri non loquuntur in nostro casu, nisi velimus confundere sapientiã cum visione rerum individualium, vt contrarij confundunt. Nos autem dicimus Angelum sapientem independentem à visione intuitivã: & quod nulla species pertinet ad simplicem acquisitionem notitiæ sapientialis potest oriri ab individualis, siue corporalibus, siue spiritualibus. Quia non est idem visio, ac cognitio quidditativã entis, & boni, quæ constituit sapientiã, & perfectionem viarum in actu primò. Secundo obijciunt Augustinum de Gen. ad litteram lib. 2. cap. 8. & lib. 4. cap. 24. & lib. 5. cap. 4. ubi dicit res fuisse prius creatas in mente Angelorum, quam in proprio genere. Quod nequit sustineri, nisi dicamus species singularium fuisse infusas Angelis ab initio. Ergo non accipiunt eas à rebus. Sed de mente Augustini latius dicemus q. sequenti sect. 3.

Ratio 2.

*Salmant.
cens.*

Eius solutio.

54 Præterea sic argumentantur ratione. Modus acquirendi perfectionem est iuxta modum essendi; modus autem iste in Angelis est omnino immaterialis, abstractus, & separatus à rebus sensibilibus: ergo non accipiunt suã perfectionem, nẽpe esse in actu per species, ab eisdem rebus sensibilibus. Hoc argumentum latissime tractant Salmant. de Angelis d. 5. dub. 2. impugnando solutionem Scoti, sed omnibus omisiss ex alio

capite solvendum est. Dicimus itaque rationem istam supponere in distinctionem cognitionis quidditativã, & intuitivã: & quod visio rerum singularium est acquisitio perfectionis quidditativã: & tandem incidit in sententiam ipsis contrariam, nempe quod existentia sit perfectio essentialis in creaturis. Quare nihil probat contra supra dicta, & patitur inconvenientia. Rem sic explico: cognitio quidditativa, qua scientia, & sapientia acquiruntur, percipit essentias, & naturas rerum, quæ sicut non dependent ab existentia, nisi secundum esse extra causas, ita possunt sciri, & intelligi independentem ab ipsa. Potest autem intelligi essentia, & natura rerum duobus modis. Primus, & præcipuus est per propriam speciem, & simplicem, distinctamque cognitionem. Et talis species nunquam acquiritur à rebus ipsis existentibus. Et iste modus non habet participationem phantasiæ, aut visualis cognitionis, sed superior, abstractiorque est. Potest item cognosci essentia, & natura rerum per alias species acceptas vel à posteriori pure, vt quando per effectus cognoscitur natura causæ, vel à posteriori simul, & à priori, vt quando cognoscitur causæ natura per signa, & ex ea proceditur ad cognoscendam naturam effectus. Et modus iste cognoscendi essentiã semper est discursivus, includit obscuritatem, & dari nequit sublata omnino existentia rerum.

55 Primo modo acquiritur vitaliter suam perfectionem substantia pure spiritualis sine dependentia à rebus existentibus. Secundo autem homo, cuius lumen spirituale impedimento corporis non lucet plus, quam ad exigentiam compositionis humanæ oportet, (& hinc provenit, quod spirituales homines, id est, qui elevari supra se spiritum vivunt, ægritudines fere semper patiuntur) propriam, & naturalem perfectionem acquirit dependentem à sensibus; qui singularia percipiunt, & signacula naturæ; dicere autem quod visio rerum ad extra, per quam cognoscuntur tantum secundum præsentiam physicam, & non secundum essentias, est acquisitio perfectionis intellectualis falsum est. Nam id solum est perfectio intellectualis naturæ, quod, & si in inferiori sit accidens, tamen in perfectione pertinet ad substantialem essentiã.

*Diversimodum
diagnoscitur
di, & qui
bus conveniunt.*

*Cognitio
quid sit ati-
ua pertinet
ad sapien-
tiam.*

Et huiusmodi sunt predicata essentialia, & quidditativa tantum, quia hæc solum perficiuntur, & continentur eminenter in suprema substantia. *Esse* autem rerum extra causas, & individuale neque est essentia creatura, neque predicatum essentialiale, neque potest villo modo tale esse, nisi in Deo: neque continetur eminenter in essentia creatura, & contineri repugnat. Quare status iste in rebus non dicit perfectionem, neque addit aliud supra essentiam, quam actualitatem perfectæ actionis. Ergo notitia quidditativa sola est perfectio intellectus naturalis naturæ, & intellectus, per quam acquiritur, est perfectio, seu acquisitio notitiæ perfectientis. Notitia autem singularium nullam addit perfectionem simpliciter talem, sed potius est ornamentum quoddam resultans ex positione rerum, & perfectio per accidens.

Salmanticensium ratio solvitur.

56 Solum restat in fine huius sectionis argumentum Salmanticensium factum *numen. 37.* pro tertia sententia perpendere, & urgendo paritatem corporum celestium inutile ad intentum ostendere. Nam primo si talis ratio, & paritas aliquod probat, est quod substantia Angeli sit immediate à Deo. Quia potentia corporum celestium ad recipiendam primam, & substantialem formam est *non esse* formæ privativum in subiecto, quod aliqua prioritate præcedit cælum, cui correspondet proportionem servatam in spiritualibus *non esse* *brei* sine subiecto, cum aptitudine ad essendum. Ergo si paritas tenet, vera est consequentia ista: ergo substantia Angeli producit à Deo. Si vero potentia corporum superiorum accipiat de potentijs, quæ consequuntur formam cæli, sicut potentia intellectuales consequuntur substantiam spirituales, idem dicendum est utrobique. Nam cælum, & quæcumque creatura medijs suis potentijs operatur, & recipit suas perfectiones accidentales à quocumque agente proveniant, servata pro singulis proportionem lineæ suæ. Omitto alia, quia non sunt huius materiæ.

57 Omittere tamen non possum ponderationem istam contra Auctores secundæ sententiæ suprapositæ, quod nempe docentes substantiam non esse immediate operativam, defendant species immediate oriri à substantia: & quod tenentes species esse proprietates

ortas ex fecunditate substantiæ, negent Angelis intellectum agentem, cum potentia sit prima proprietas, & huius effectus species sint. Demum miror quomodo univ ersaliter affirmant omnes species procedere à substantia Angeli, cum nemo possit dare, quod non habet; nec emittere speciem eius, quod ipse non est, neque continet eminenter; & certum sit Angelum neque esse, nec continere omnia cognoscibilia ab ipso. Et ad minus existentium, ut talium species implicat oriri à substantia creatura, quia implicat ipsam identificari cum sua, vel aliena existentia, & inferiorum existentias continere eminenter.

*Instantia
quædam in
solvuntur.*

SECT. IV.

*Quid verum sit circa universalitatem
specierum intentiona-
lium?*

58 **C**ontroversiæ, quæ sub hoc titulo continentur, non habent locum in sententia non admittente necessitatem specierum in Angelis ad intelligendum; neque apud eos, qui cum species necessariae esse dicant, tamen ab obiectis eas provenire sustinent, potest locum habere quæstio, quæ inquirat: An detur, dari ve possit species universalis in representando? quia obiecta, quæ mittunt species sui, sunt singularia, & individua, hæc autem tantum valent sui ipsorum imaginem producere. Ex hoc autem capite nequibunt latiorē representationem accipere, quam unius individui, quod est culusque principium. Nos autem, quia, ut sectione præcedenti ostensum est, dicimus Angelos solum accipere species ab obiectis, & à rebus singularibus quantum ad visionem intuitivam, & alias species impressas necessariae esse ad cognitionem intellectualem fateamur, non possumus omittere tractatum istum, sed ex parte saltem disputare, præcipue cum eius examen putemus opportunum ad reuelandam veritatem in hoc puncto, & confirmandam conclusionem primam sectionis præcedentis. Igitur difficultas est. An dari possit species impressa universalis in representando?

*Status controversiæ
explicatur.*

59 Pro cuius resolutione notant communiter Scriptores se non loqui de universalitate logica, quæ illud est universalis quod

Notabilia
affirmati-
ue senten-
tie.

quod magis abstractum est, & præcissu à differentiis specificantibus: neque de vniuersali in predicando, quod solum addit supra primum habitudinem ad aliud per est, aut non est. Deinde animaduertunt non loqui de vniuersali in causando eo modo, quo Deus, & cælum dicuntur causæ vniuersales. Præter hæc nā que vniuersalia est, inquit, vniuersale in representando. Quod duobus modis potest intelligi. Primo si representet naturam vniuersalem abstractam, & præcissam à suis differentiis, & speciebus, ac proinde non reorrepresentet distincte, sed solum contulisse inferiora sub illa contenta, ex eo quod representet dictam naturam vniuersalem, vt confusse, & in potentia tantum illa continentem. Et hanc etiam acceptionem vniuersalis excludunt à questione præsentis. Secundo potest intelligi vniuersalis in representando species, quæ distincte, & actualissime representet tantam naturam ipsam vniuersalem, quam inferiora sub illa contenta, & differentias, ac modos, quibus intrinsece contrahitur, & determinatur. De hoc postremo genere vniuersalis in representando sermo est: & quidam, supposita specie sic vniuersali sine probatione, disputant: An species, quibus Angeli intelligunt, sint huiusmodi. Alij vero in questionem vertunt talem speciem disputantes: An ea deter, possit videri cum quibus nunc controvertitur est.

Conclusio
affirmati-
ua proba-
tur 1.

60 Partem affirmatiuam tenent, qui species immediate infusas à Deo docuere in præcedentibus dubijs, vt tacite satisficiant cuidam argumento à multitudine specierum desumpto. Dicunt itaque non repugnare vnam speciem intelligibilem representare plures res singulares, vel numero tantum, vel etiam specie differentes. Hanc conclusionem probant primo, quia non apparet in ea aliqua ratio repugnantia, neque assertur à contrarijs aliquod argumentum illam ostendens. Quare tota vis huius rationis stat in solutione argumentorum. Secundo sic ratione probant. Species infusæ immediate à Deo, sunt quedam participationes diuinorum exemplarium, seu idearum: sed id ea simplicissima Dei representat res plures: cur ergo ab illa non poterit prodire aliqua illius participatio, quæ in plurius rerum representatione illam

Dr. Mayorga,

imitetur, licet neque in modo, neque in multitudine, & varietate illam possit adæquare. Tertium argumentum pro supra posita conclusione tale est. Species est proximum intelligendi principium efficiens: sed duæ virtutes actiua diuersorum effectuum, & ordinis inferioris possunt vni in vna virtute superioriori, quod diuus Thomas exemplificat 1. p. quæst. 55. art. 3. in humana prudentia comparata ad particulares prudentias, & instinctus animalium; & 2. cont. Gent. cap. 98. declarat per virtutes eminentiores causarum vniuersalium dicens: Nam species hæc est vniuersalis virtus ad modum forme agentis in causa vniuersali, quæ quanto fuerit vniuersalior, eo ad plura se extendit, & efficacius producat. Sicut ergo in alijs virtutibus creatis hoc non repugnat, non est cur in speciebus intelligibilibus hoc impossibile indiceatur.

61 Sed si exacte perpendamus doctrinam istam, & conferamus singula singulis, videbimus, quod si argumenta probant conclusionem, termini conclusionis non accipiuntur de vniuersali in representando modo in notabilibus statuto accepto. Nam argumenta probant speciem vniuersalem in causando efficienter plures representationes plurium rerum: notabilia excludunt vniuersalitatem causæ efficientis ab specie vniuersali in representando, & tantum loquuntur de vniuersali in representando, quod minus est in genere causæ formalis in linea intentionali. Præterea in ipsorum doctrina species, quæ dicuntur impressæ, non sunt formales representationes, & imagines rerum, sed solum virtutes actiue simul cum intellectu similitudinis expressæ. Ergo ipse per se proprie loquendo non representant. Quare incongrue de illis prædicatur vniuersale esse, aut particulare: sicut male quæreretur de frigore, an sit album? & de albo, an sit dulce? Nam esse vniuersalem virtutem causatiuam plurium representationum non est plura representare. Deinde etiam si dicatur: species impressæ esse expressas imagines rerum intelligendarum non potest probari vniuersalitas in representando, quia ad hoc requiritur necessario, quod imago vnius expressa sit, expressa representatio alterius, non solum identi-

D. Thomæ

Pöderatio
harum ra-
tionum.

Etiam res
pulsæ.

ce, & per accidens, sed formaliter. Quod est implicatorum, sicut implicat, quod vna, & eadem ratio essentialis, & idgalis sit essentia hominis, equi, & platani. Vnitates autem entitativa rationum istarum per accidens se habebit ad constituendum vniuersale in representando, quia vnitates, & pluralitas non accipiuntur in eodem genere. Et hoc etiam aliud falsum supponit, nempe quod in specie distinguantur ens, & representatio, seu quod aliud est esse speciei, & aliud representare. Si namque idem sit esse, & representare, rationes quæ non possunt identificari in essendo, nequaquam poterunt identificari in representando, & e contra.

*Argumentum
tamen ab idetis
soluitur,
& inflatur.*

62 Tandem ex his omniis dissoluitur secundum argumentum pro ista sententia, & inflatur contra ipsam. Nam exemplaria diuina non possunt participare à creatura secundum rationem identitatis, vnitates enim exemplarium stat in vnitatem essentia, quæ est omnia modo ineffabili, & ante omnem prouidentiam sine aliqua excogitabili distinctione, posita autem prouidentia, & diuina voluntate rationes rerum distinguuntur inter se secundum quod exemplaria sunt. Idæa namque luminis non est idæa arboris, & essentia distinctarum specierum distinctæ sunt in essentia diuina, quatenus exemplar est. Vnde vsus frequens apud antiquos nominum istorum, quando de rebus loquuntur, est in plurali numero, & tantum reperitur in singulari, quando de singulari re sermo fit, & de pluribus secundum rationem vnā. Hanc doctrinam inuenimus in S. Dionysio de Diu. nom. c. 5. aliquāto post medium, ubi cum exemplum posuisset in sole causationis vniuersalis, & doctè expendisset, de exemplarium vnitatem ait: *Certe maiori ratione in eius, (id est solis) atque omnium causa prius constituisse omnium rerum exemplaria concedendum est, vna, quæ essentia superior sit, coniunctione: quando quidem essentias etiam in lucem profert, quod secretum sit ab essentijs.* Ecce rerum omnium exemplaria dicit secundum multitudinem, vnitatem vero exemplarium ad super essentialem vnitatem diuinæ essentia reducit. Deinde prosequitur, & explicat, quid sint exemplaria dicens: *Exemplaria autem dicimus esse essentia rerum effectrices rationes, quæ in Deo coniunctæ ante fuerunt, quas scripta Diuina prædestinationes appellant, diuinasque, ac bonas*

voluntates, quæ constituent, & faciunt omnia, quemadmodum Deus, qui essentia antecellit, ea, quæ sunt, & ante statuit, & in lucem protulit. Ergo in exemplaribus non potest poni vniuersalitas in representando ita, vt vna ratio exemplaris plura repræsenteret distincte, & actualissimè. Quapropter etiam si species infusa Angelis essent similes exemplaribus primis, non haberent vniuersalitatē in representando.

63 Scotus in 2. dist. 3. q. 10. Bas. fol. 9. 3. Maior. q. 6. Richard. art. 6. q. 2. & alij qui eos sequuntur in conclusione negante possibilem naturaliter esse speciem vniuersalem in representando, sic suam sententiam probant, & contrariam impugnant. Species est res indiuisibilis representans rem, cuius est species: sed non potest eadem forma indiuisibilis esse similitudo plurium rerum dissimilium. Ergo non potest vna species esse plurium rerum, quare neque vniuersalis in representando. Representatio namque speciei est per assimilationem, quæ respectu diuersorum nentiquam potest habere vnitatem. Deinde probant. Quia sicut habitus specificantur ab obiectis, ita species, quæ habitus quidam est, dicens transcendentalē ordinem ad rem, quam representat: sed vnus habitus habet vnum obiectum specificationis: ergo, & vna species vnus obiecti est imago, & similitudo. Ergo sicut habitus obiectum stat in ratione vna, etiam si per accidens reperitur in pluribus: sic obiectum speciei erit vnum representabile imagine vna, pluralitas autem eorum, in quibus ratio representata reperitur, per accidens omnino est ad representationem, neque exempli potest per speciem rationis illius, quæ est communis pluribus.

Scotista negatiuam partem tenent.

Est probat.

Dionysius

64 Nos autem consequenter ad nostram doctrinam de intellectu, & intellectione impossibilem indicamus speciem vniuersalem in representando. Quia ostensum est supra species impressas intellectui possibili, esse imagines expressas rerum nondum cognitarum, differreque à verbo mentis, quod dicitur species expressa, quia verbum representat rem cognitam, species autem impressa rem ante cognitionem. Communis autem sententia, quia species impressas solum ponit virtuales representationes, continere potest veritatem, quatenus admittit vniuersalitatē

Species impressa vniuersalis in representatione repugnans.

Nostrae sen-
tentiae pro-
bationes.

virtutis in eis, sed supponit falsum. Qua-
tenus vero ait esse vniuersales in reprae-
sentando sibi ipsi contrariatur, & verita-
ti, vt dictum est. Pro nostra sententia mi-
litant argumenta Scoti iam relata; & dis-
curtus factus num. 61. & 62. contra fun-
damenta contraria. Et insuper desumpti
possunt rationes ad probandum, quod
species, quae imprimitur intellectui, est
expressa similitudo obiecti, ex eo, quod
per talem speciem, & impressionem, in-
tellectus possibilis fit intellectus in acta;
& quia intellectio, quae consistit in recep-
tione, aut passione speciei, quae imprimi-
tur, non est cognitio, sed praeiudicium quid,
aut impertinens ad illam. Sed imago ex-
pressa vniuersi non potest esse imago expres-
sa aliter diuersi. Ergo implicatoria,
est talis species vniuersalis in represen-
tando plura distincte, & actualissime.
Praeterea interrogo: An species expres-
sa sit plurium, vt plura sunt? si est ergo in-
telligit plura vna intellectione; si non:
ergo neque species impressa est vniuersa-
lis in representando, quae non represen-
tat plura. Ergo. Haec, & alia argumenta
praecognitis principiis poterit medio-
criter doctus inuenire, & consummare.

Quomodo
possit spe-
cies dici
vniuersa-
lis.

65 Sed praetermittere non possum
ea, quae pertinent ad explicandam vni-
uersalitatē cognitionis quidditativae
in creaturis, & illustrandam nostrā do-
ctrinam. Certum est, quod vita intellec-
tualis, per quam vero appropinquat
Mens, tanto erit perfectior, quanto per-
fectius verum attigerit, & quae confor-
mior fuerit essentijs rerum. Verum au-
tem intellectu tangibile aliquid reale est
independens a propositionibus, sed has
in essentia rerum; cui pluralitas numera-
lis non addit perfectionem essentialem,
sed secundum quid, quare verum perfec-
tius erit essentia perfectior: haec autem
est, quae inferiorum graduum essentiales
rationes continet modo sibi proprio, &
excedit. Vnde essentia superior, quae ve-
rum perfectissimum est, & lumen splendi-
dum, est vniuersale quoddam reale con-
tinens eminenter essentialiter graduum
inferiorum essentiales rationes perfecta
confusione indistinctas; & consequenter
ea erit perfectior species, quae dictam es-
sentiam repraesentauerit sine distinctio-
ne reali, & sine multitudine; per quamque
cognoscitur verum superius distincte, in-
feriora autem confuse, & indistincte; sic
que conformatur speciei vniuersalitati in

repraesentando cum vniuersalibus essen-
tijs. Species autem aliter vniuersalis in
repraesentando chimerica est, & contra-
ria reali perfectioni. Neque vniuersalior
dici potest, quia plures naturas, aut indi-
uidua valeat repraesentare; sed potius ex
hoc capite eius vniuersitas est implicatoria.

66 Quod essentiales rationes in-
feriorum reperiantur perfectiori modo
in superioribus, quam in se ipsis, probat
compositio logica infima speciei, quae re-
sultat ex praedicatis genericis addita in-
fima, & propriissima differentia. Et ad
propositum docuit Dionysius de Diu.
nom. c. 5. paulo post initium dicens: *Cur-
cum essentia latius pateat, quam vita, &
vita, quae sapientiaris quidem, quae sunt,
ea, quae viuunt; ipsi autem, quae viuunt,
quae sensum habent, & his ea, quae ratione
utuntur, atque ipsi, quae ratione utuntur
mentes praestant, ac circa Deum sunt, ei-
que propriiores.* Ecce argumentum de vni-
uersali logico; & petitur, quare infimum
locum teneat in ordine perfectionis. Res-
ponder autem diuinus cōtemplator per
haec verba: *At qui ea, quae maiora a Deo
munera habuerunt, etiam superiora esse
oportuit, ceterisque antecellere.* Sed si
quis essentia quidem, ac vita expertia ea,
quae mente praedita sunt, poneret, hoc rec-
te diceretur. Sin autem diuina mentes, &
essentia cetera, quae sunt, superant, & vi-
ta alia, quae viuunt, antecedunt; & intel-
ligentia, cognitioneque vineant ea, quae
sensum, ac rationem habent: & praeter om-
nia quae sunt, id, quod pulchrum est, ac bo-
num expetunt, eiusque sunt participes,
Profecto ea magis praesto sunt Deo, quae
abundanter Deo participant, pluraque,
ac maxima ab eo acceperunt munera.
Quemadmodum etiam ea, quae ratione
utuntur, ipsi, quae sensum habent antecel-
lunt, quod ratione illa vineant, atque haec
sensu, & alia vita. Si ergo perfectior mo-
dus intelligendi consistit in maiore con-
formitate cum modo, & statu rerum, ea
solum potest dici species vniuersalis, quae
vniuersalem physice essentiam repraesent-
tauerit, vt species supremae substan-
tiae, quae omnes inferiores gra-
dus complectitur, & per-
ficat.

Confirmatio
praece-
dentis dis-
cursus.

Dionysii
verbanotanda.

SECT. V.

Utrum species intentionales fuerint à Deo Angelis impressæ in principio? An vero ab eorum substantia emanauerint?

*Expositio
dubij.*

67 **A**dmissimus necessarias species ad Angelicam cognitionem; & saltē eas, quæ pertinent ad noticiam quidditativam, ab objectis non imprimi defensionibus, quare discutere oportet, unde proveniant similitudines rerū, per quas intellectus Angelicus reducitur de potentia ad actum notitiæ. Potest autem considerari natura intellectualis in ordine ad species duplici modo. Primo; ut sic earum principium radicale; & quasi fons; sicut sol est principium lucis, & coloratum speciei visibilis. Secundo tanquam principium receptivum vel cum sola capacitate, vel cum aptitudine, & exigentia. In primo casu species dicuntur congenitæ; in secundo autem vocantur concreatæ. Et quæstio procedit supponendo, quod in primo instanti, in quo Angelus fuit, plenus extitit speciebus rerum naturalium.

*1. Sententia ait fuisse congenitas.
Capreolus.
Caietanus.
Medina.
Bañez.*

68 Partem, quæ asserit species manare à substantia Angeli tenent Capreolus in 2. dist. 3. q. 3. art. 3. ubi ait: *Si cut noster intellectus fuit ab Anima, ita intellectus Angeli speciebus formatus ab Angeli substantia promanat.* Caiet. 1. p. q. 50. art. 6. & q. 51. art. 1. in fine. Medina. 3. p. q. 9. art. 3. Bañez, & alij Thomistæ. Probat autem sententia ista primo ex D. Th. 1. p. q. 54. art. 4. ad 1. ubi: *In Angelo non generatur scientia, sed naturaliter adest.* Secundo probatur rationibus, quæ supra sect. 3. num. 6. posite sunt. Et Denique; quia si tales species non essent congenitæ, & ortæ à substantia spiritali, nulla fieret Angelo violentia in denegatione earum, possetque creari substantia intellectualis tenebrosa, & impotens expellere ignorantiam viribus naturæ, & e contrario notitiæ primo habita posset deperdi, cum commune sit etiam in Dæmonibus permansisse. Quod vero sine violentia hæc contingerent probant: Nani violentum est, quod patitur natura contra internum impetum. Sed ubi non da-

Eius ratio

tur radix, & principium fluxuum proprietatum, non datur impetus natura. Ergo si species non fluunt ab essentia Angeli tanquam proprietates illius, negari sine violentia poterunt. Quod est inconueniens.

69 Sententia contraria communis est inter Scholasticos, quæ tenet species omnium intelligibilium naturalium fuisse Angelis concreatæ, quæ ab eorum substantia, vel potentia non promanarunt in primo instanti essendi, sed eas simul cū substantia immateriali Deus produxit. Hanc defendunt Ferrar. Molina, Zumel, Pesantius: Malo, Riqua apud Suarez de Angel. lib. 2. c. 7. n. 4. qui eandem sequitur sententiam, & late probat. Eiusdem mentis videtur fuisse D. Th. 1. p. q. 55. ar. 2. in corp. ubi ait: *Angeli suam intelligibilem perfectionem consequuntur per intelligibilem effluxum, quæ à Deo species rerum cognitarum acceperunt simul cum intellectuali natura.*

*Communis
sententia.*

70 Solet probari à priori hoc argumentum dicta sententia: substantia Angeli est limitata natura. Ergo non continet eminenter repræsentative omnia cognoscibilia ab Angelo. Sed non possunt effluere ab aliquo ea, quæ in ipso non continentur: ergo neque species omnium obiectorum naturalium possunt emanare ab Angeli substantia. Ergo aliquæ species dantur à Deo. Ergo omnes; quia non datur maior ratio unius, quam alterius. Antecedens primum constat, quia Angelus est creatura; & Thomistæ probant ex eo, quod componitur ex genere, & differentia. Verumtamen ratio ista non convincit totum intentum. Nam solum probat eas species, quæ repræsentant res non contentas in Angelica substantia, non posse manare ab ipsa, sed de foris provenire à Deo, aut ab obiecto. Quod autem reliquæ in natura contentæ non valeant oriri à natura nullo modo probat, nec attingit.

*Ratio à
priori.*

71 Secunda ratio quasi à posteriori hæc est. Quæ fluunt ab essentia tantum proprietates sunt determinatæ à natura: sed ex propria natura non sunt determinatæ species Angelis comproducentæ. Ergo non effluunt ab ipsorum natura, sed à Deo imprimuntur. Maior cū consequentia patet: Minor probatur; quia species, quæ reperiuntur in Angelis, sunt rerum naturalium secundum præsentem providentiam. Non pendet autem ab

*Secunda
ratio.*

Sect. 5. An species impressæ fuerint Angel. concretae? 151

ab essentia alicuius Angeli, quod creatus fuerit simul cum his rebus naturalibus, & non cum alijs, cum quibus potuit Deus illos simul creare. Ergo species intelligibiles rerum naturalium in Angelis repertæ ab initio nō sunt à natura eorum determinatæ. Et consequenter non fiunt ab ipsa, nec sunt congenitæ, sed concretae. Probari etiam solet ab inveniēti, sed quia argumentum procedit ab speciebus singularium, quæ nequeunt contineri in substantia, aut genere superiori, ex hac parte, solum militat contra primam sententiam: procedit etiam ab speciebus rerum cum tempore præsentis, præteriti, & futuro: & ex hoc latere utramque sententiam relatam premit propter cognitionem futurorum, & secretorum cordis, quæ inconuenientia nostra doctrina non incurrit, ut supra dictum est, & infra patebit. Ideo simile argumentum silentio prætereo.

72 Nihilominus secunda sententia veritatem continet, & si ab eius universali asserto auferatur pars specierum, quæ pertinent ad cognitionem singularium, & rerum cum tempore, omnino vera est, & meo iudicio inimpugnabilis, quia evadit præinsinuatâ inconuenientia. Et item si species, quæ à Deo impressæ fuere Angelis, dum creabantur, sint expressæ intelligibilium imagines, alia non pauca, nec parua inconuenientia, & argumenta eliminantur, quapropter supponendo, quod omnes species impressæ à quocumque agente imprimantur, sunt expressæ, & formales rerum similitudines nostra conclusio est. Omnes, & solæ species rerum naturalium, quæ pertinent ad quidditativam notitiā actualem, & habitualement primò acquirendam, etiam propriæ naturæ, & proprietatum, impressæ fuerunt à Deo Angelis ab initio. Quam conclusionem tenent omnes scriptores, qui secundam sequuntur sententiam, quamvis aliqui differant circa speciem propriæ essentia dicentes Angelos se ipsos cognoscere per propriam substantiam sine specie superaddita. Probant etiam illam D. Th. ibi citatus, & rationes supra adductæ: quæ pro nostra conclusione sunt efficaces.

73 Ista assertio continet duas partes, quas oportet seorsim probare. Prima est: omnes species deservientes ad quidditativam cognitionem impres-

as fuisse Angelis à Deo. Secunda est solas huiusmodi species expressas cognoscibilium à Deo fuisse Angelis concretas, & impressas; per quam excludimus species singularium, quæ ab objectis Angelorum intellectui imprimuntur, ut ostendimus in hac q. sect. 3. concl. 2. Prima partis nulla est difficultas præter eam quam supra sect. 1. resolvimus: utrum, nempe, Angelus per suam substantiam, se, & alia cognoscat; ubi conclus. 2. diximus, Angelum non se cognoscere per substantiam propriam, quod satis probavimus, quia propter, ut ex omni latere pateat assertio nostra, vniuersalis, solum restat probandum, quod essentia immaterialis, quæ immediate nequit cognosci, non valeat speciem sui in primere in proprio intellectu, per quam intelligatur solum quidditativæ, quæ debet esse diversa ab ea, quam substantia Angeli existens emittit eo ipso, quod est, ad visionem sui.

74 Probat autem sic. Nulla essentia præscindens, & diversa ab existentia, & esse emittit expressionem sui ad intra, vel ad extra, per quam cognoscatur directe, & sine discursu à se, vel ab alio. Ergo neque substantia quidditativa Angeli talem speciem imprimit proprio intellectui, ut à seipsa, ut subsistenti cognoscatur. Antecedens ut probem suppono commune proloquium: *actiones sunt suppositorum*, ita reduplicativæ intelligi, ut essentia secundum se solum conveniat potestas agendi; agere autem ipsi, ut subsistenti competat. Unde essentia, cuius proprium esset agere, semper operaretur, sicut semper est essentia: & consequenter eius esse essentiale foret esse suppositale, quod est implicatorium essentia creaturarum. Tunc sic argumentor: vel expressio sui in imagine convenit essentia Gabrielis v.g. immediate, & tamquam proprius actus, vel mediante aliqua potentia, quæ sit propria passio. Primum est impossibile, ut vidimus. Secundum est falsum. Ergo nullo modo potest essentia creata in primere proprio intellectui speciem sui, per quam directe intelligatur.

75 Quod secunda pars disiunctio nis sit falsa probo. Tum quia frustra fingitur potentia talis ad hunc solum modo actum ab ijs, qui negant Angelis intellectum agentem, cuius munus est producere species, & imprimere in intellectu

In quo stat punctum difficultatis.

Fundamentalis ratio.

Actiones sunt suppositorum.

Non oritur species sui ab essentia Angeli mediante potentia.

Quid tenet duncti secundæ sententia.

Propria conclusio.

tu possibili. Tum etiam admissio intelle-
ctu agentis, quia omne, quod pertinet ad
essentiam, ut talem, veluti propria pas-
siones, manat ab ea tanquam à radice si-
ne medio potentia alterius, & sine vera
actione. Ergo si illa actio expressionis
sui non nascitur immediate ab essentia,
sicut passio propria, non continetur in
illa tanquam in radice. Ergo neque me-
diante potentia valet causari ab illa.
Quod patet inam potentia non auget vi-
res suæ radice, sed est tota virtus illius,
quare sine superaddito comprincipio
non plus potest essentia per potentiam,
quam potest radicaliter, quin potius ne-
que potentia ipsa, & propria passiones
oriri possunt explicitè ab essentia, quæ
illas continet implicitè, & in actu signa-
to nisi mediante existentia. Tum deni-
que, quia natura, idest essentia potens,
est ex se indifferens ad singulares actio-
nes, & in actu primo remoto, & vniuer-
sali, in eo supposito quod plura potest,
ut Angelus. Ergo ut operetur opus par-
ticulare debet copleri per superueniens
comprincipium; quod non continetur
in essentia tanquam in radice, neque in
potentia eius tanquam in sarculo. Hoc
autem comprincipium in linea intentio-
nali tantum potest esse species virtualis
obiecti. Ergo essentia Angeli in quan-
tum ex se potest, non valet causare cog-
nitionem sui quidditativam imprimen-
do propriam speciem.

*Secundum
fundamen-
tum.*

76 Secundo probatur principa-
le antecedens in hunc modum. Si essen-
tia Angeli existentis produceret specie
pure quidditativam sui, ageret ut essen-
tia est præscindens ab existentia. Sed
hoc est impossibile. Ergo quod Ange-
lus se cognoscat pure quidditative, & si-
ne discursu per speciem à sua substantia
impressam implicat. Maior videtur cer-
ta, quia fraliter eveniret, species impres-
sa pertineret ad visionem intuitivam, &
per discursum ex præcognitis causare-
tur cognitio quidditativa, & præscin-
dens. Talisque species se haberet ad An-
gelum, & eius intellectum; sicut lux solis
ad solem ipsum, & ad potentiam visus.
Minor autem probatur. Quia impossibi-
le est aliquid independens à causa pri-
ma ut creante, & dante esse operari. Sed
si essentia mitteret speciem sui præscin-
dendo ab existentia ageret independen-
ter à causa prima efficiente. Ergo impos-
sibilis est dicta productio speciei. Major

huius syllogismi cum consequentia pa-
tet; minor vero, in qua est difficultas,
probat.

77 Quid quid in esse suo non de-
penderit à Deo in genere causæ efficien-
tis, si operetur, non indiget concursu
Dei simultaneo, & effectivo ad suas ope-
rationes. Et ratio est: tum quia perfectum
in suo gradu ante omnem efficientiam
Dei, si aliqua actio naturalis ei compe-
tit, semper operatur independentiter à co-
cursu Dei effectivo: Tum quia concun-
tus simultaneus ad operationes cuiusque
rei non est entitativè alius influxus Dei
distinctus ab eo, quo Deus causat, & co-
servat ipsam rem; sed solum addit exten-
sionem ex parte rerum, & determinatam
influenciam ad hanc actionem ex parte
creaturæ provenientem, cum aliis ipse
influxus sit ex parte Dei vniuersalis. Sed
quæcumque essentia in esse suo essentia-
li præciso ab existentia non est depen-
dens ab efficientia causæ primæ. Ergo, si
imprimere speciem sui competit essentia
immaterialium, ut quidditas est, quæ spe-
cies nullo modo representet subsistentem
naturam, talis productio dabitur inde-
pendenter à concursu Dei effectivo vni-
versali; quod est impossibile. Ergo talis
impressio speciei quidditativæ repug-
nat iuxta præsentem providentiam, &
forsam absolute.

78 Hæc argumenta non minus
probant impossibilem impressionem spe-
ciei quidditativæ rerum naturalium dis-
tinctarum ab Angelo manantem ab es-
sentia illius, quam propria essentia.
Quia essentialem cognitionem directam
aliorum solum potest causare in quantum
essentia superior est, & præscindit ab
existentia: aliàs non distingueretur ab
specie visuall, quæ representat rem, ut
est extra causas, & in rerum natura. Est
tamen particularis ratio ad probandum
implicare, quod substantia Angeli etiam
superioris mittat species ad cognoscen-
dum alias res quocumque genere cog-
nitionis apprehensivæ, ut excludentis cog-
nitionem secundæ, & tertie operationis,
quæ causatur ex prius cognitis. Dixi
quocumque genere cognitionis, ut com-
prehendam cognitionem intuitivam, quæ
est rei, ut est in se extra causas; & quid-
ditativam, quæ cognoscitur quod
quid est rerum independentem ab exis-
tentia, & statu reali, siue res sint visibi-
les, ut substantia subsistens, siue invisibi-
les.

*Sine con-
cursu vni-
versali age-
ret substan-
tia impri-
mens specie
sui pure
quidditativam.*

*Non potest
causare spe-
cies aliorum.*

les intuitivae, et actiones, species, potentia, & alia. Est itaque ratio talis.

79. Adhuc admissa substantiam spirituales posse producere specie suae quidditatis in proprio intellectu, dici nequit, quod imprimat species aliarum quidditarum, per quas eas valeat cognoscere directe, & distincte. Ergo omnino vera est conclusio nostra. Probo antecedens. Eorum tantum poterit essentia superior imprimere species, quae continentur in illa, & eo modo, quo continentur. Sed quidditates rerum inferiorum non continentur in superiori adaequate, neque distincte. Ergo quamvis posset emitte aliquam speciem sui, non valet producere species aliarum rerum. Consequentia est legitima, & utraque pars antecedentis sola explicatione patet. Nam primo quantum attinet ad minorem certum est, substantiam superiorem solum gaudere perfecto modo, habereque generalissima praedicata, quae reperiuntur in inferioribus, qualia sunt *esse, vivere, & cognoscere* intellectualiter, quod in fine sectionis praecedentis auctoritate S. Dionysij ostensum est. Reliqua vero praedicata differentialia, & propria singularum specierum nullatenus continet, adhuc modo superiori, & sibi accommodato. Alias Angelus non esset una essentia, sed plures per modum plurium. Quod est inconueniens, quia ea, quae differunt inter se, non possunt in tertio adaequata, & tota conuenire, nisi per aggregationem.

80. Maior autem constat: Nam quae non continentur in principio, causari, nequeant ab illo, sic calidum non producit frigus, nec album speciem nigri mittit, nec amarum representat dulce, neque essentia hominis equum, vel contra. Ac in principio proximo non continentur a fine, nisi ea, quae in essentia tanquam in radice sunt. Ergo in potentia impressiva specierum non est virtus ad producendas imagines eorum, quae Angelus non est; non est, in quam, nisi suppe-
Dr. Mayorga,

plici apprehensione, de qua agimus, quamvis semel habita noticia quidditativa sui, & intuitiva aliarum rerum, posset discutendo venire in cognitionem essentiae singulorum, quae omnia in commoda sunt, & ex contraria sententia sequuntur.

81. Vltimum probationis genus est destruere fundamenta contraria. Et quia praecipuum argumentum primae sententiae nititur in eo, quod species impressae sint propriae passionibus creaturae intellectualis, quae semper a substantia oriuntur; quae suppositio est falsa, oportet ante particularia in communi prenotare. Primo substantiam Angelicam posse considerari, & creati potuisse a Deo in duplici statu quantum ad ordinem naturalem; unus est status pure naturae, in quo solum includuntur praedicata essentialia, & propria, sine quibus, aut eorum quolibet existere nequit; alter status est naturae ornatae, & perfectae in linea naturalium; ita quod perfectiones suas, quas proprio labore posset paulatim acquirere, simul, & sine labore acceperit, ut quando Deus scientiam infundit homini, vel in eius productione, vel postea, quando iam existit. Et in statu isto creati sunt Angeli de facto, quibus Deus ita infudit species quidditativas rerum naturalium, dum fierent, ut in secundo instanti replerentur sapientia actuali, & habituali per exercitium intellectus eorum: fueruntque sapientes formaliter, quia sciebant, & non solum virtualiter, quia possent intelligere, & sapere.

82. Secundo sciendum est, quod in natura intellectuali (omissis, quae pertinent ad voluntatem) reperiuntur intellectus agens, & possibilis: & quod intellectus possibilis est pura potentia, & se habet ad species intelligibiles, sicut tabula rasa, in qua nihil est scriptum, ad scripturam: & quod haec pura potentia passiva respectu naturalium perfectionum includit praeter priuationem formae appetitum innatum suae perfectionis, qualem non habet natura respectu supernaturalium. Quia propter in hoc distinguitur potentia intellectualis passiva naturalis ab obedientiali passiva, quod illa includit priuationem formae, & appetitum, seu exigentiam; obedientialis vero stat in pura capacitate, & aptitudine.

83. Primum itaque argumentum

*Ad soluen-
da argumē-
ta contra-
ria.*

Notabile.
1.

Notabile.
2.

*Primum
argumen-
tum solui-
tur.*

contraria sententia talis est. Si Angelus non haberet ab initio dictas species, vel auferrentur ab eo, pateretur violentia. Ergo habet internum impetum ad illas. Ergo dimanant ab ipsius natura tanquam propria passionibus. Respondeo tamen impetum naturae esse duplicem: unus est in potentia actiua, & alter in potentia receptiua suarum perfectionum. Et in vitroque potest pati molestia per ablationem convenientis actus, quae contra vim actiuam completam violentia dicitur; contra appetitum vero potentia passiuam innatum molestia est & lato modo violentia vocabitur. Hanc autem solam pateretur spiritus in denegatione specierum, & oblatione scitorum, qualis forsam contigit peccantibus Angelis.

*Secundum
argumen-
tum, &
eius solutio*

84 Secundum argumentum est: si species non essent congenitae, proe-
nirerent immediate a Deo, & non daretur principium earum in natura, sed sola potentia passiuam. Ergo forent supernaturales, quod est absurdum. Haec tamen ratio falso nititur fundamento. Nam certum esse debet, quod capacitas, & appetitus propriae perfectionis naturalis est proprietates essentiae creaturae manans ab ipsa, sicut oriuntur potentia actiua. Quamvis actiuitas consequatur essentiam secundum quod est, exigentia vero, & capacitas passiuam consequitur ipsam, quatenus limitata est, & perfectibilis. Unde species rerum naturalium non sunt supernaturales. Praeterea falsum est res procedentes a Deo immediate, quorum est sola capacitas extra Deum esse supernaturales quoad substantiam, alias Angelis, & omnia sponte creabilia supernaturalia essent. Deum supponit falsum, quatenus supernaturale, quod est ordinis diuini, mensurare vult per vires causarum naturalium in particulari: cum non solum sit supra omnem causam, & exigentiam creaturam, sed supra originem naturae, & naturalem providentiam.

*3. Argumen-
tum, &
eius solutio*

85 Tertium argumentum est. Si substantia immaterialis non esset soli tale principium specierum intelligibilem, perfectior esset homo, quam Angelus, quod est falsum. Assumptum probatur, quia tunc Angelus non haberet, vnde posset acquirere notitiam: homo autem potentiam actiuam specierum haberet. Sed hoc argumentum solum militat contra negantes intellectum agen-

tem naturae intellectuales: & contra eos, qui dicunt Angelos non posse pati intentionaliter ab obiectis; minime vero contra nos, qui supra ostendimus dari in Angelo intellectum agentem, & possibilem, & vim discursiuam: & item quod omnis cognitio creaturae incipit per species ab extrinseco impressas, quae sunt imagines formales cognoscibilium, siue tale principium extrinsecum sit Deus, siue particularia obiecta visibilia. Et quidem si Deus non praestaret species quidditatum, Angelus contemplando per visionem praecognita acquireret scientiam, sicut homo ex praecognitis per sensum, & tamen multo perfectiorem notitiam acquireret Angelus, qui non impeditur umbreculo corporeo.

86 Ultimo argumentantur sic: species impressae spiritibus non sunt per aliam actionem distinctam a creatione Angelis, sed simul cum essentia illius concreantur. Ergo sunt per emanationem ab eadem essentia. Haec utique erit in dicto casu terminus primarius creationis, species vero terminus secundarius. Terminus autem secundarius semper originatur a primario, medio quo actio principalis agentis attingit secundarium. Antecedens probatur: quia non sunt per educationem (quod nos ipsis concedimus, ut omittamus probationes). Ergo species sunt propriae passionibus, & non sunt concreatae, sed congenitae. Huic argumento concedunt Salmanticenses de Ang. disp. 5. dub. 5. num. 76, quod concreatae species sunt per educationem earum ex substantia Angelis, ut ex potentia radicali, & ex intellectu Angelis, ut ex potentia proxima: verba ipsorum sunt. Fateor tamen me ea non intelligere, quia non capio conceptum educationis, ubi negatur continentia: neque componere valeo principium radicale adhuc remotum cum non continentia saltem remota. Quid rogo est educere Deum species ab intellectu, tanquam a potentia proxima: est ne potere eas in intellectu: aut eas, quae solum continebatur in virtute sine entitate, & distinctione, formare, & distinguere extra causam? Si primum non erit educatio, sed additio ad naturam, & completio ipsius. Si secundum argumentum supra factum tenet, & probat species oriri a substantia, & intellectu quamvis vrgente alio.

*4. Argumen-
tum.*

*Quid ar-
gunt Salma-
ntices.*

*Impugn-
tur.*

87 Nos autem hac exclusa solu-
tio:

*solutio pro
prima.*

tione breviter respondemus distinguendo antecedens sic: species non fiunt per aliam actionem distinctam entitativè à creatione Angeli concedo: non fiunt per actionem distinctam formaliter à creatione Angeli, nego. Vna enim actio indivisa realiter est productio Angeli perfecti in naturalibus, sed quia aliud est essentia, aliud forma perficiens, & primum potest dari sine secundo, necesse est unam realiter actionem continere minera duarum, & secundum primum respicere essentiam, secundum posterius vero respicere formam perficientem. Quæ licet in casu præsentis, & iuxta ordinem naturæ non sunt divisa, & separata, possunt tamen separari. Quare species, & substantia non fiunt per actionem aliã, & aliam genere, aut specie, neque entitativè, sed tantum formaliter; & per unam actionem, quæ est creatio, & completio sit essentia completa, lucens, & illuminata, quæ est Angelus perfectus quoad naturalia. Tandem actio ista iuxta primam rationem est creatio, seu productio rei ex nihilo, iuxta secundam est productio rei ex nihilo in subiecto: quando autem secundum munus realiter distinguatur à primo, productio speciei infusio dicitur generali nomine, aut illuminatio, nunc quam tamen eriteductio, quamvis contingat mutatio accidentalis, quando natura transit à tenebris ad lumen.

SECT. VI.

Quando Angeli repleti fuerint sapientia naturali, & quomodo?

88 **Q**UAVIS Angeli prodierint de manu creatoris sui ornati, pulchri, plenique lumine naturali, seu speciebus intelligibilibus quidditatum, non tamè egressi sunt sapientia pleni, & actuali notitia: quia omnia illa per creationem fiunt, hæc vero per exercitium intellectualis vitæ acquiruntur. Quapropter necessario inquirendum est: An statim in primo instanti essendi, an in alio posteriori repletus fuerit Angelus sapientia naturali? An vero illam paulatim acquisierit. Et sermo est de cognitione simplicis intelligentiæ, id est non compositæ, quæ est quidditativa: minimè vero de visionem rerum, quæ proprie non pertinet

Dr. Mayorga.

ad sapientiam, de qua questione sequenti tractabimus.

89 Hanc difficultatem non potui invenire in Scriptoribus saltem æquivalentibus terminis propositam, quamvis communis sit omnibus sententijs circa intellectum, & intellectum Angeli. Licet præter nostram, quæ species concreat, aut congenitas formales imagines, & expressas esse affirmat. Hoc enim tenentes non possunt non dicere, quod in primo instanti essendi Angelus fuerit plenus sapientia rerum naturalium. Et præter eam, quæ diceret Angelum naturaliter intelligere per species acceptas a rebus ipsis, neque aliter posse contingere. Ex hac enim conclusione, & modo existendi rerum inferitur necessario, quod non statim ac fuit, repletus est Angelus sapientia; sed successive ad ipsius plenitudinem pervenit iuxta successionem rerum in essendo.

90 Inter potentes species virtuales non acceptas ab obiectis, Salmanticensis de Angelis disp. 3. dub. 2. §. 1. in ratione prima ad probandum Angelos non accipere species à rebus materialibus, supponunt eos fuisse plenos sapientia in primo instanti sui esse. Arguunt autem ex auctoritate Ezechielis cap. 28. sic ab eis adducta. *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia in die, quando conditus es, Perfectus in vis tuis à die conditionis tuæ.* Ergo sine acquisitione, successiva notitiæ sapiens factus est. Deinde potest argui sic: Causa proxima plena virtute, & non obstante aliquo impedimento impetiosa prorumpit in actionem. Sed intellectualis natura completa speciebus concreatis est sic constituta in actu primo, & sine impedimento. Ergo statim prorumpit in speciem expressam, & notitiam. Ergo quam primò extitit natura Angelica sapientia repleta est. Maior est cetera, & minor probatur quia in communi doctrina, species impressæ recipiuntur in intellectu, & actus secundus non impeditur à Deo, neque à voluntate propria; tum quia ante cognitionem non iubet; tam quia propriæ naturæ perfectionem etiam cum cognitione desiderat, neque impeditur ab aliquo corporeo, obscuro, aut positivo tenebroso, qualiter lumen Animæ rationalis impeditur obscuritate corporis, quod animat.

91 *Certe commune suppositum est*

Salmantic.

Ezechiel.

en Patrum, & Scholasticorum Angelos in statu naturæ plenitudine sapientiæ rerum naturalium ornatos extitisse, sicut de primo homine ante peccatum certum est scientia naturali plenum fuisse ita ut non possit dici de aliquo eorum, quod fuerit aliquando tenebrosus per carentiam notitiæ. Quo modo autem ista sapientia adferret non est manifestum. Quidam appellant ipsam scientiam infusam quod est manifeste contra positionem specierum virtualium. Si namque scientia erat infundenda, ad quid præponitur species scientiæ sine causatinas scientiæ? Sane superflua est causa secunda, quando prima se sola producit effectum, præcipue in incorruptibilibus, & quæ obliuioni non subducitur.

92. Mihi sane talis infusio non probatur, sed dicendum existimo. Sapientia naturali repletum fuisse Angelum per exercitium vitæ propriæ intellectuales. Quod ex tota hac questione colligitur, & specialiter probat argumentum factum supposito quod dantur species impressæ, quæ sint imagines expressæ quidditatum, quarum receptio intellectus est. Secundo existimo acquisitionem sapientiæ in nostro casu non fuisse per unum actum, sed per plures, quia acquiratur notitia distincta, & distinctarum quidditatum. Nisi velit quis defendere, quod per unum actum intelligant Angeli plura, ut plura, quod est difficile quantum ad simplicem intelligentiā, de qua loquimur, quamvis multoties contingat in visione, & in sensatione corporea ut in visu & auditu expertus est.

93. An vero simul acquireret sapientiam licet per plures actus coexistentes non leuem habet difficultatem, in qua pro nunc negatiua pars magis placeat. Quare restat dicendum Angelos acquisisse sapientiam immediate post creationem, seu in die, in qua conditi sunt, per intellectiones distinctas velocissime sibi succedentes, & sine mora. Spatium autem talis acquisitionis appellatur mane propter lumen splendens, ad quod præcedit vespere, quod est carentia lucis sapientiæ, & ex vespere, & mane fit unus dies, in quo primo Angelus extitit, repletusque est sapientia. Verba tamen Ezechielis ex cap. 28. de hoc non loquuntur, licet ad mittamus loqui sub methaphora primi Angelii ex peccatoribus ad regem Tyri, sunt namque in

textu aliter, ac referuntur, sic enim se habent: *Tu signaculum similitudinis plenum sapientia, & perfectus decore. In delitijs paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum sardius, topacius, & iaspis, chrysolitus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. Tu cherub extentus, & protegens, & posuisti in monte Sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in vijs tuis à die conditionis tue, donec inuenta est iniquitas in te. Vbi solum dicit foramina fuisse præparata in die, qua conditus est ille, de quo, vel ad quem loquitur, hoc est potentia fuerunt præparata ad agendum.*

94. Si demum comparatio fiat durationis in acquirenda sapientia ad durationem propriam Angeli, nempe æuum, acquisitio fit in instanti, seu indivisibili, quia Angelus est indivisibilis in hoc genere, quia immortalis, & c. habebit forsam, vel certe successionem secundum ordinem instantium, in quibus non repugnat Angelum annihilari. Si vero loquamur de tempore extrinseco, & non continuo, ut aiunt, quod per diuersas operationes non simultaneas constituitur, acquisitio sapientiæ non fit in instanti, sed successiue.

QVÆST. III.

De cognitione Angelica ex parte rerum.

1. NON placuit duas apponere questiones circa cognitionem rerum, alteram pro immaterialibus, & alteram pro his, quæ materia constat, quia si fallor, par ratio militat in utraque. Si enim dantur in materialibus rebus naturalia, singularia, & cogitationes cordis, quæ cognosci possunt, vel non, etiam totidem inueniuntur in immaterialibus, de quibus disputare possimus. Igitur breuitati consulentes, & claritati simul trademus, quæ & si distantia in genere entis, conueniunt in genere obiecti, & in modo cognitionis, quæ percipi valent. Sub hoc autem titulo prætermittis, quæ non habent difficultatem, vel nota sunt communi consensu, ex dictis, & dicendis, difficulta enodare conabimur. v. g.

Materia circa quæ disputandum est, propria naturæ.

sup.

supposito quod Angelus se, & alios, & item res materiales, quantum ad naturas eorum, intelligat, medium, & genus cognitionis inquirimus. Circa singularia item presentia supponitur cognitio, & modus, genusque illius dubitatur: circa futura vero, & cogitationes cordis: An cognoscantur? questio est. Quæ valde difficilia Deo adiuvante vincemus, quo proposito, sequens notabile præmittamus oportet ad facilitatem doctrinæ.

Doctrina præstenda ad intelligentiæ discernendum.

2 Principium cognitionis est triplex, nempe sensus, ratio, intellectus. Sensus est principium adæquare corporale corporalis cognitionis, quæ pertinet ad genus animale. Ratio est principium corporeum, & spirituale simul cognitionis corporeæ, & spiritualis simul, quæ est propria hominis, pertinetque ad genus humanum, quod non dicitur rationale, quia discurrit: sed à priori, quia principium cognitionis humanæ Ratio dicitur, ut pluries loquitur Dionysius Areopagita in lib. de Divi. nomin. intellectus autem est principium omnino incorporeum cognitionis incorporeæ omnino, quæ, & intellectualis est, & pertinet ad genus viventium pure spirituum. Nota quod corporeum sumitur, non pro quanto, sed prout significat modum illam substantiæ inferioris, secundum quem dividitur corpus in opacū, & perspicuum, diaphanum, & similia, sicut genus in species: diciturque per ordinem ad lucem; spiritus vero idē est quod lux. Materiale autem, & immateriale solum important corruptibile, & incorruptibile, quorum rationes per accidens conducunt ad explicanda, quæ supra posuimus. Nam carbunculus, & adamantis similiter splenderent, etiam si forent incorruptibiles: contrario tamen si essent corpora opaca, & tenebrosa. Quare nominibus corporei, & spiritualis vti sumus, quæ propriè, & per se conducunt ad explanationem obscuri, illuminabilis, & lucis lucentis, & illuminantis.

Corporeū, & materiale quid vult?

3 Cognitio autem intellectualis, de qua nunc sermo est, alia versatur circa res, ut connotant tempus, quod est præsens, præteritum, aut futurum. Et harum, quæ percipit res presentes, dicitur visio: quæ repræsentat præterita Memoria: quæ vero ad futura extenditur, conjectura est, si viribus naturæ nitatur, si autē revelatione contingat, Prophetia, aut visio prophetica appellatur. Alia est

Dr. Mayonga.

cognitio intellectualis versans circa naturas rerum præcibiles à tempore, & actione, quæ optime dicitur *intelligentia*: quando cognitio divina partitur in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis. Hæc vero in creaturis duplex est pro diversitate medij. Prima est simplex perceptio naturæ cognoscibilis, quæ semper contingit per medium incognitum, idest per speciem, quæ non habeat originem à præexistente cognitione in eodem intellectu, sed aliunde proveniat: & ista merito vocatur *simplex intelligentia*. Secunda erit composita cognitio, quæ non per simplicem speciem aliunde impressam, sed ex præcognitis compaginata à Mente contemplante, generat notitiam compositam, quæ recte dici potest *intelligentia composita*.

4 Hæc præterea intelligentia composita esse potest duplici modo, primo per comparisonem vnius ad vnum componendo, aut diuidendo, vnde ortum habent enuntiationes affirmatiuæ, & negatiuæ. Quæ potest dici *composita ad vnum*. Secundo per collationem duorum cum tertio componendo etiam, aut separando; vnde oriuntur syllogismi affirmatiui, & negatiui. Ista dicitur tertia operatio intellectus; per quam gignitur notitia ex compositione, dicique potest in præfenti *composita ad tertium*. Rursus hæc vltima cognitio composita propter habitudinem præcognitorum, ex quibus contemplatis oriuntur species ad ulteriorem notitiam, triplex esse potest nempe demonstratiua, opinatiua, & sophistica. Prima procedit per media naturaliter connexa, & nota, quæ dicitur demonstratio, & generat scientiam. Secunda ortum habet à principiis moraliter certis, idest, quæ ab omnibus hominibus, vel à pluribus, doctioribus, & secundum prudentiam viventibus recepta, & indubitata sunt. Quæ cognitio dicitur syllogismus probabilis, & generat opinionem tam in practicis, quam in speculatiuis. Tertia demum procedit ex apparentibus, aut apparenter coniunctis, diuisis ve, quæ fallax dicitur, & generat confussionem, & equocationem, & fallaciam. Hæc præsupposita doctrina, qua pro opportunitate vsuri sumus, ad singulas difficultates enodandas procedamus.

Ex parte moti.

Ex parte materiae.

Q

5 Per:

5 Peregrinus autem quæstione præcedenti sepe omnia, quæ attingunt cognitionem quidditativam simplicis intelligentiæ, probantes Angelum non cognoscere se per propriam substantiam tanquam per formam intelligibilem, neque alios spiritus per suam, vel eorum essentiam gerentem minus speciei; sed indigere specie concreata modo iam explicatæ. Et eadem ratio est, imò efficacius probat cognitionem quidditativam rerum materialium inesse Angelis per concreatas species. De cognitione super naturalium per media naturalia, seu in statu naturali, nulla est difficultas. Quapropter solum restat examinare, quam cognitionem Dei habeat Angelus per pure naturalia, & difficultates de visione rerum.

SECT. I.

Utrum Angeli per media naturalia Deum cognoscere possint?

6 **H**Abere Angelos de Deo aliquam noticiam per media naturalia nullus, qui dubitare potuit, negavit, & nos sine dubio confitemur. Quare controuersia præsens hoc supposito solum inquiritur genus, & medium cognitionis, quam de Deo possint habere Angeli iuxta vires, & exigentiam naturæ. In hoc puncto certum etiam ex fide est impossibilem naturaliter esse Angelis visionem intuitivam, & claram Dei, quæ semper est per propriam speciem, siue medium incognitum, & aspectus facie ad faciem, ut ita dicam. Ex fide namque, quia in tali visione stat summa felicitas, & supernaturalis beatitudo, quæ totam naturam superat miris modis. Ex ratione vero, quia, ut plurimi putant, species representativa Dei, ut est in se, implicat contradictionem, & late probant in materia de visione Dei. Quæ species etiam si de facto detur ita superat oculos naturæ cognoscitivæ, ut per eam nulli pateat additus ad videndum Deum, nisi prius diuini luminis lumine illuminato, & eleuato ad gradum supernaturalem.

7 **E**xclusa autem ab Angelo visione Dei per medium connaturale sequitur examinare: An cognitio quid-

ditatiua Dei simplicis intelligentiæ competat Angelis per sua naturalia? id est an à principio suæ creationis acceperint speciem quidditativam Dei, quæ possint habere noticiam illius secundum essentiam. In hac difficultate *Scotus in 2. dist. 3. quæst. 9. & in 4. dist. 49. quæst. 11.* tenet Angelos habuisse speciem propriam Dei, per quam illum in se, & immediate, ac proprio conceptu cognoscere poterunt. Idemque tenent *Bassolis. in 2. dist. 3. quæst. 3. art. 2. Maior in 2. dist. 3. quæst. 2. & alij.* Ratio autem huius sententiæ talis est. Non repugnat produci à Deo species talis, quæ sit representatiua quidditatis diuinæ præscindendo à cognitione intuitiua Dei, ut est in se, & concurrens ad naturalem Dei cognitionem. Ergo de facto infusa est mentibus Angelicis. Consequentia constat, quia si semel est possibilis, non potest non esse connaturalis sublimioribus intellectibus, quales sunt Angelici. Antecedens probant. Quia talis species solum deseruiet ad cognitionem abstractiuam quidditatis Dei, ut est Auctor naturæ. Huiusmodi autem cognitio non repugnat; ergo neque species deseruiens ad illam. Subsumptum probatur, quia si aliqua cognitio Dei repugnat principiis naturalis intellectus ea est, quæ representaret Deum, ut est in se, non præscindendo essentiam ab esse. Sed cognitio quidditatiua potest præscindere, & sola reperiri, quamvis cognitio intuitiua representet simul esse, & essentiam, siue naturam ut est. Ergo licet repugnet species intuitiua Dei, non sequitur repugnare speciem solum quidditativam.

8 **S**ecunda sententia primo uniformiter contra præcedentem statuit talem speciem representatiuam essentiae Dei ut Authoris naturæ, quæ conducat ad cognitionem abstractiuam non esse concessam Angelis in principio suæ creationis, nec potuisse concedi ad cognitionem naturalem. Quod probant: quia cum essentia Dei non distinguatur vllomodo ab esse, implicat species propria representatiua diuinæ essentiae quidditatiua, quæ non sit representatiua esse ipsius, & consequenter cognitio simul erit intuitiua. Unde quidam talem speciem dicunt esse supernaturalem, quidam vero volunt esse impossibilem: quare nullo modo reperi-

1. Sententia.
Scotus.
Bassolis.
Maior.

Eius ratio

Secunda sententia

ri potest in Angelis secundum ordinem naturæ ad cognitionem Dei naturalem. Exclusa vero specie congenita non omnia conveniunt Scriptores in assignando medio, & modo cognitionis naturalis, quam Angeli habent de Deo auctore naturæ. Et quia non est facile, negata specie propria Dei, aliud invenire medium incognitum ad generandam simplicem intelligentiam de Auctore naturæ, & communis sententiæ negat Angelicis mentibus vim, & actionem discursus circa naturalia, difficile est assignare modum simplicis cognitionis, de qua nunc agimus, sed necessarium: Alii enim Angelus, per se & simpliciter inter creaturas, nullam viam haberet ad cognoscendum creatorem suum.

Per propriam substantiam cognoscit Angelus Deum.

9 Igitur tanquam certum statuunt unumquemque Angelum per suam substantiam, per quam seipsum cognoscit, cognoscere etiam Deum. Deinde circa modum cognitionis dissensio est. Una enim sententiæ dicit Angelum per suam substantiam tanquam per speciem, licet imperfectam, & inadæquatam immediate cognoscere Deum. Hæc est doctrina Capreoli in 2. dist. 3. q. 2. art. 3. conc. 6. & in resp. ad 1. arg. Scoti contra eam. Ferrar. Caietanus. & alij Thomistæ. Qui non negant posse Angelum cognoscere Deum per suam essentiam tanquam per medium cognitum: sed præcipuam illam aliam noticiam immediatam pertinere ad solvendam præsentem difficultatē docēt.

Contraria sententiæ. Bonavent. Richard. Bassoli. Suarez.

10 Contrariam sententiæ ex Bonavent. in 2. d. 3. p. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. & 6. & Richardo d. 4. ar. 1. q. 1. & 2. & Bassoli d. 3. q. 3. ar. 2. conc. 1. desumptam tenet Suarez de Ang. lib. 2. c. 18. n. 3. & deinceps, pro quâ alios refert. Eamque proponit duplici asserto in hunc modum. In primis assero, inquit, non posse Angelum cognoscere Deum per suam substantiā tanquam per principium directē cognoscendi Deum, ut immediatum obiectum, præciso omni medio cognito: atque in hoc sensu non posse dici, Angelum cognoscere Deum per suam substantiam, ut per speciem, vel per medium incognitū. Quam conclusionem probat satis efficaciter contra præcedentem sententiæ Capreoli, & Thomistarum. Secundum assertum proponit eodem capite num. 7. sic: Nihilominus tamen dicendum est secundo modo, quo causa dicitur cognosci per speciem sui effectus, vel per effectum cognoscitur, etiam dici potest Deū

Dr. Mayorga.

cognosci ab Angelo per suam substantiam tanquam per speciem, id est, per se ipsam habentem concursam speciei. Et unicam rationem adiungit: quia Angelus non habet aliam speciem, per quam vel se, vel Deum per se cognoscat, præter propriam substantiam: ergo illa substantia habet eundem cōcursum ad cognitionem Dei, quem habet species effectus ad cognitionem causa: ut v. g. quem habet species alterius Angeli ad cognoscendum Deum per illum.

11 Rationes, & corollaria istarum opinionum, quamvis contra se invicem efficaces, vel inefficaces existant, circa quod non pertinet ad me iudicare, (licet doctrina Suarez clarior, & verior appareat ex suppositione, quod Angelus per propriam substantiam se cognoscat,) prætermittere oportet. Quia cum quæst. præced. sect. 1. ostensum sit Angelum non se cognoscere per suam substantiam immediatē, neque intuitivē, neque quidditativā intelligentiā, nullam nobis ostendunt viam ad discurrendum in hac controuersia; neque specialem aliquam difficultatem contra nos includunt. Omnes enim procedunt ex falsa suppositione in nostra sententiā. Deinde admissio supposito solum probant cognitionem Dei per medium cognitum, quæ pertinet ad intelligentiā compositam tertiæ operationis, de qua nunc non agimus, & consequenter probant discursum saltem virtuale in Angelis circa naturalia, & cognitionem à posteriori, quā plurimi ex his Auctoribus negant. Deum hæc doctrina aut non respondet quæsito, aut incurrit omnes difficultates, quæ militent contra speciem intentionalem Dei impressam Angelo in die conditionis sue. Nam vel substantia Angeli est species Dei ad ipsius cognitionem quidditativā, sicut est species sui ad propriam cognitionem, vel non: si hoc ultimum, non poterit esse immediata cognitio Dei ea, ad quam concurrat substantia Angeli. Sed erit mediata, id est, illata ex medio prius cognito, & consequenter discursiva à posteriori, ab effectu ad causam tam quoad an est? quam ad affirmanda in essentia causa ea prædicata, quæ in causato cognoscuntur, alio modo constituta, qui ignotus sit adhuc posita illa notitia. Vel dicitur primum, nempe quod substantia Angeli non solum est

Quadam omittenda, & propter quid.

Inconvenientia sententiæ.

Scotus.

species sui, sed etiam Dei. Tunc rogo, vel erit species perfecta, & quidditatiua Dei ut est in se? quæ repugnat per vos intentionalis, ut agitis contra Scotum: & multo magis repugnabit subsistens, & creata, quia talis erit ipse Deus: vel solum est species imperfecta, obscura, & ex parte? ut dicendum est. Cui ergo, quæso, alia talis species intentionalis paulo clarius, aut obscurius representat Deum, repugnabit? Imo potius quamvis possibilis sit, & detur inter accidentia intentionalia talis species, repugnat identitatem cum substantia creata, quia proprium est Dei, ut videbimus.

Ad inquisitionem veritatis notandum.

12 Ad veram itaque resolutionem præsentis difficultatis cupientes pervenire statuimus oportet tanquam veram speciem claram representationem Dei ut est in se vel esse impossibilem, ut plures docti, sapientesque Theologi tenent, vel saltem esse ordinis supernaturalis in summa perfectione accepti, ut alij docti etiam, & sapientes defendunt. Neque enim species intuitiva Dei potest evadere aut impossibilitatem, aut supernaturalitatem quoad substantiam, quia est ordinis beatifici, & gloriosi; neque Deus ut in se est potest representari per speciem claram, quæ tantum sit quidditatiua, & non intuitiva. Quia in Deo ut est in se non præcindit essentia ab esse: & consequenter intellectus præcindens essentiam Dei ab esse non cognoscit Deum ut est in se, sed attingit conceptum suum, quem Deum esse putat, & cognoscit Deum prout est in intellectu creato. Huiusmodi quidem species, quæ admissa representat Divinam essentiam, quæ ex parte omnem essentiam superat, atque est in abscondito, & lucem habet inaccessibilem, nequaquam pertinere potest ad evacuandam præsentem difficultatem, in qua de notitia naturali Angelorum, quam de Deo per media naturalia habent, vel habere possunt secluso quocumque principio supernaturali, controversia est.

13 Hæc vero exclusa specie vel impossibili, vel supernaturali restat inquire An detur, possit ve dari secundum naturam species, quæ non continens representationem essentiam divinam ex parte, quæ superat omnem essentiam, & lucem habet inaccessibilem fixa in se manet, ex primere valeat, quæ cognoscibilia sunt de Deo, ut Auctore naturæ? Quod idem est ac querere: An scientia naturalis de pri-

ma causa auctore omnium, quæ potest acquiri ab intellectu creato per effectus ad causam procedendo, possit infundi à Deo intellectui Angelico, dando ipsi speciem, per quam actualis fiat in illa scientia, seu notitia per simplicem cognitionem? Cui quæstioni sic intellectus respondeo minime repugnare talem speciem. Quia nec haberet infinitatem in representando, quia solū notas faceret perfectiones, rationesque eorum, quæ sunt ad extra, & communicantur creaturis, quorum nihil est infinitum, immensum ve. Neque exprimeret aliud, quam ea, quæ naturaliter cognosci possunt de Deo. Quare ex nullo capite involvit repugnantiam. Deinde nemo negat scientiam naturalem posse infundi Angelis, & de facto infusam aliquibus intellectibus humanis omnes concedunt. Tunc rogo: infunditur ne scientia? quatenus est notitia expressa rerum scitarum immediate in intellectu, qui recipit species expressas vel infunditur immediate in specie impressa, & lumine, quod efficit notitiam? Si hoc ultimum, quod veritatem continet, concedis nobiscum speciem impressam Dei ut auctoris naturæ. Si dicis primum, quod falsum existimo, iterum rogo: An sit facilius scientiam fieri ab extrinseco, quam lumen causalium scientiæ? & quare non repugnare verbo, seu specie expressa Dei auctoris naturæ, repugnet speciei impressæ.

14 Dicit aliquis utramque illam speciem repugnare. Quia quælibet representaret Deum ut est in se, suo quæque modo, clare, & distincte; quod est impossibile. Nā talis species præcinderet ab esse Dei, ut supponimus, & non præcinderet, quia essentia, & esse non distinguuntur in Deo. Sed respondemus minime ita contingere. Nā species dicta solū representat de Deo, quæ ipse voluit de se manifestare per communem providentiam, quæ cuncta facit, tenet in esse, eaq; gubernat. Quapropter rationes rerum distincte representat, & unius causæ præstantiam: occulta autem Dei nequaquam manifestat. Sic distincta contemplabatur Dionysius essentiam divinam in Auctore naturæ scientia naturali pertractans, quæ manifestantur de Deo; & fide supponens, quæ occulta sunt Dei peregrinantibus à Domino, quando de div. nom. cap. 5. in principio redens satisfactionem obiectioni præfatæ, & rationem suæ doctrinæ, ait: Nunc ad divinum, quod vere est eius, qui vere est

Responsio propria.

Probatio conclusio nra.

Obiectio.

Solutio.

Dionysius.

nomen veniendum est, si tātum admonuerimus, nobis esse hoc loco propositum, non eam essentiam, quæ omnem essentiam superat, quæ ex parte essentia præstat, exponere (hoc enim dici non potest, estque incognitum, nec penitus exprimi potest, atque ipsam coniunctionem superat) sed laudare diuinæ principatumque tenentis essentia ad ea, quæ sunt omnia, progressum, qui essentia auctor est. Quod post pauca verba clarius explicat sic dicens: Neque enim ipsam diuinitatis, quæ omni essentia præstat bonitatem, essentiam, vitam, & sapientiam, quæ eadem omni essentia superior est, atque in abstracto, ut scripta diuina tradunt fixa est, se expressurum sermo noster pollicetur, sed patefactam boni efficientem providentiam, præstantemque bonitatem, bonorumque omnium causam laudat, & essentiam, vitamque, ac sapientiam, quæ essentia, atque vita, & sapientia causa est efficiens earum rerum omnium, quæ sunt essentia, vita, metis, rationis, sensus compotes.

Instantia
soluta:

15 Et quia posset aliquis abijcere ex hac doctrina sequi in conueniens, nempe diuidi Deum in plures Deos, & diuinitatem multiplicari, subdit respondens: Sed non aliud esse ipsum bonum dicimus, aliud id quod est, aliud vitam, aut sapientiam, nec multas causas, aliasque aliorum diuinitates, quæ res in lumen proferunt, tum superiores, tum inferiores; sed vnius Dei progressus benignos omnes, diuinæque à nobis laudata nomina: atque vnum quidem generalem vnius Dei providentiam, alia autem magis, minusve generalia eadem munera declarare. Nullum ergo impossibile, vel absurdum includit, aut inter scientia naturalis de auctore omnium, & diuinorum ipsius progressum ad extra, siue ea fuerit per disciplinam acquisita, siue infusa. Ergo neque species impressa, quæ sit principium sapientia naturalis aliquo ex capite implicabit.

Obiectio
alia:

16 Dicit alter: concedo posite Angelos illuminari per speciem quantum ad sapientiam rerum naturalium, & auctoris naturæ; verumtamen illuminatio ista non est naturalis absolute, sed est supernaturalis vel absolute, vel saltem quoadmodum. Quare species ista non erit Angelo medium connaturale ad acquirendam sapientiam naturalium. Respondeo tamen quod excessus naturæ vniuersalis respectu particu-

Dr. Mayorga,

larium naturarum non consistit vilo modo: supernaturale proprie acceptum. Nam supernaturale altiore ordinem significat, quam est ordo naturæ: hic autem ordo, & si appareat in singulis naturis, tamen non idem cum singularibus est, sed Auctoris omnium, naturæque ipsius providentia, & ratio: quapropter supernaturale per excessum communis, naturalisque providentiæ dicitur, quantum ad præsens, vnde quidquid non est supra ordinem naturæ, non est supernaturale, quamvis sit supra vires, & exigentiam particularis naturæ vnius, vel plurium: & consequenter dicta species nullo modo probatur supernaturalis, sed omnino clauditur intra ambitum naturæ. Sed neque absolute est gratis data (licet omnia, quæ Deus facit, liberalem magnificentiam exprimant) quia ex suppositione creationis Angeli integri, & naturaliter perfecti, debita talis species est. Nam, ut diximus, naturaliter inest substantiæ intellectuali exigentia, & capacitas luminis, speciei ve naturalis, quo medio in omni sapientia eiusdem ordinis perfectus euadat.

Eius solutio.

Supernaturale quid?

17 Pro coronide placet hanc ipsam sententiam probare ex mente, & verbis eiusdem diuini contemplatoris c. 7. eiusdem libri, ubi tractat de sapientia, & diuinis eius progressus explicat, & laudat. De sapientia etenim, quæ est omnis sapientiæ pro creatrix, loquens, ad propositum nostrum, inquit: Ab ea simplices, beatæque mentis perceptiones habent Angelicarum mentium, quæ mente intelliguntur, & mentis sunt facultates, quæ non indiuiduis, aut diuiduis, vel sensibus, vel rationibus fuis diuinam scientiam comparant, neque alicuius societate, aut quasi cōtagione cum his coherent, sed ab omni materia, multitudineque, & admixtione soluta, ac libera, mente, sine materia, æqualiter ea, quæ in diuinis intelligenda sunt, intelligunt: eisque est metis vis, & actio, quam puritas, quæ nihil admixtum, nihilque inquinatum habet, illustrat, utique per speciemque eadem facile diuinam sensa percipit, & contemplatur, partim quod partibus non constat, partim quod materia vacat: partim quod coniunctione diuinæ similitudinis ad diuinam, sapientiaque præstantiorem, & mentem, & rationem exprimitur, atque formatur.

Auctoritate probatur conclusio.
Dionysius

Ecce facultates, seu potentia Angelicarum mentium, quæ in diuinis intelliguntur.

*Pondera-
tio huius
textus, &
expositio.*

genda sunt, intelligunt, non utique omnia divina cognoscunt, sed quæ intelligenda sunt secundum naturalem sapientiam. Medium autem huius intellectio- nis, qua divinam scientiam comparant, non pertinet ad species sensibiles, aut ali- quid prius cognitum, quod discursum mouendo, ducat in cognitionem alicuius prædicati diuini, sed est effectus illustra- tionis quæ puritas vires, & actiones il- lustrat. Illustratio autem, & à luce ori- tur, & terminatur ad lucē, lucēve causat, quæ sit forma lucidi, & illuminati. Hæc autem est species intentionalis intellec- tualis. Vltimū autem specierum non se- mel infra tangit, & à cognitione, quæ Deus omnia nescit, excludit, quando ait: non quod per speciem singulā conside- ret. Specialiter autem in vltimis verbis iam relatis per coniunctionem diuine si- militudinis, receptionem speciei expref- se obiecti, per quam intellectus possibi- lis sit intellectus in actu, seu exprimitur, atque formatur, declarat.

SECT. II.

*Quomodo vnusquisque Angelus se,
& alios cognoscit?*

*De cogni-
tione intui-
tiuā agen-
tium.*

18 **L**icet titulus præfixus indifferens sit ad questionem circa cognitio- nem quidditativam, & de medio, & mo- do intuitiuæ cognitionis, quæ vnusquis- que Angelus se, & alios cognoscit, ta- men quia q. præcedenti sect. 1. & 5. ostē- sum fuit, Angelum se, & alios specie ab ipsorum substantia distincta, & concrea- ta cognoscere quidditative, & satisfac- tum argumentis contrarijs, nihil restat faciendum in hac materia. Sed integra controuersia huius sectionis versabitur circa singularem existentiam intuiti- uam visionem, cuius resolutio difficilis apparet propter rationes dubitandi, quæ omne medium talis cognitionis im- pugnant. Et quidem primo non potest esse medium intentionale substantia An- gelica ad cognitionem sui, neque alio- rum, quia & si sit coniuncta radicaliter cum sua potentia, tamen non potest con- iungi cum illa in genere intentionali, ut supra dictum est. Quamvis enim ipsa sit lumen quoddam intellectuāle, tamen vi- deri nequit per se ipsam. Deinde facul- tas visiva est pura potentia apta infor-

mati, & exprimi similitudine obiecti. Quare indiget impressione alicuius ex- citantis, & reducentis ad actum forma- lem, quod non causat substantia imme- diate. Ergo neque se ipsum, neque alios spiritus potest Angelus videre per ipsā substantiam intellectuālem gerentem munera speciei, & obiecti, de quo late quæst. præcedenti.

19 Altera via ad resolutionem huius difficultatis est ponendo species datas Angelis in die creationis suæ re- presentantes non solum, quæ pertinent ad sapientiam, id est essentialia, naturas quæ rerum spiritualium, sed singularia ipsa. Qui modus dicendi præsentem quæ- stionem euacuat omnino, sed in sequen- tibus circa futurorum, possibilem, & cogitationum notitiam patitur inui- tas difficultates, quas proprijs locis annotabimus. Tertia demum via, siue modus dicendi, scilicet per species im- pressas ab obiectis, quamvis prædictas difficultates de medio tollat, tamen ar- dua est in principio, & difficultatibus plena. Nam probare necessarium est sub- stantias spiritualesmittere species sui expressas, sicut sol latem, & colorata proprias emittunt species. Deinde diffi- cultas occurrat ex eo, quod inter duos Angelos loco distantes non est spatium aptum repleti illis speciebus, quæ sunt accidentia, & indigent subiecto, ut sint. Nam inter Angelos distantes loco non mediat substantia spiritualis. Vnde vide- tur chimerica talis emissio specierum. Nec potest responderi, quod ad positio- nem vnus Angeli intra certam distan- tiam ab alio, resultant species eorum ad inuicem in potentia visiva sine aliquo alio influxu: quia hoc est impossibile, & supra impugnatum, neque est ad rem, non enim tunc species visuales proueni- rent ab obiectis, sed aliunde ponerentur in potentia, vel cum in ipsa prius essent quasi consopieæ, & emortuæ, nullatenus agente alio Angelo, euigilarent, & viuificarentur.

20 Sed si arcta via ducit ad re- quietem, contemptis difficultatibus, quæ iter occultant, & obsident, tertium di- cendi modum, quem supra inchoauimus prosequi oportet dicēdo: quemlibet Angelum se, & alios intueri per species im- pressas ab obiectis, quæ sint expresse similitudines ipsorum. Hanc conclusio- nem suo modo explicatam tenet Scotus, &

*Omnes via
communes
plera sunt
difficultati-
bus.*

*Secunda
via difficul-
tates.*

*Tertia via
arduitas.*

*Nostra sen-
tentia.*

Puncta
probanda.

& cum eo defendunt Scotistæ. Totū probationis pondus stat in stabiliendo hoc principio nempe: substantia Angelica eo ipso quod est extra causas emittit lumen, seu speciem sui extra se usque ad determinatam spheram, cuius speciei emissio est naturalis, nec impediri potest ab Angelo. Quo lumine expanso, aut emissā specie non potest se occultare, quin videatur à quocumque alio spiritu stante intra spheram radiationis istius. Et in explicando modo, quo lumen istud diffunditur per mediū, & quale mediū sit, per quod radij extenduntur. Et ut clarius procedamus.

Substantia immaterialis mittit speciem sui.

Ratio 1^a

21 PRimum sic probatur. Altioris ordinis substantia perfectiori modo convenient vites, quæ reperiuntur in inferioribus. Sed substantia terrenæ, & corporali, quæ in gradu infimo naturæ existit, competit exprimere, & naturaliter emittere ad extra speciem sui. Ergo hoc ipsum debemus concedere substantia spirituali modo sibi competenti. Omnia certa sunt, & minorem probat ipsa natura rerum sensibillium: sic sol emittit splendorem suum naturali emissionē, qualiter proprietates oriuntur à substantia: sic species sensibillium prodeunt à rebus ipsis, quoad hanc similitudinem, naturaliter fecundis. Ergo multo certius tenendum est lumina immaterialia, in corporeaque lucere, & extramittere splendorem suum emissionē naturali, quæ species, & similitudo ipsorum sit, quique visum potentiam spiritualement mouere, & formare queat, humanum vero intuitum su per emittendo effugiat. Deinde quis potest consipere substantiam Angelicam, quæ lumen quoddam splendidissimum est, talibus circumdatam tenebris, quod aut profusio lucis, splendorisque ipsi non debeatur, aut detegatur, aut impediat? Cum omne lumen naturaliter illuminet, & natura non deficiat in necessarijs, nec faciat violentiam. Et demum quia lumen immateriale ita est separatum à tenebris corporalibus, ut ne utiquam possit occultari ab illis, sicut lucerna sub modio: quin potius, & tenebras expellit, & in tenebris lucet. Ergo negare nequit substantias spirituales emittere ex-

Dr. Mayorga,

tra se species suas, sine splendorem, quibus pateant omnibus videre poteribus, & volentibus. Neque talis emissio potest impediri ab Angelo lucente, quia est actio naturalis.

22 Probatur insuper ex nostris principijs positis, & expositis supra precipue lib. 1. q. 2. sect. 2. & in hoc lib. q. 1. sect. 6. ubi ostensum est substantiam immaterialem esse intellectum in actu, seu actuale sapientiam quādam: & quod intellectus in actu, id est constitutus in actu per formam, quæ est expressa similitudo rei, quæ cognoscitur, generat, & profert verbum ad intra, quod est species expressa rei cognita. Et quidem forma, quæ est species expressa rei cognoscibilis, actuat, & informat intellectum possibilem in subiecto, est accidens, constituit intellectum in actu, quicquid concretum accidere tale factum per intellectum: forma vero intelligibilis in actu, quæ est substantia, & per creationem producta actus quidam est intellectus possibilis sine subiecto, id est, absoluta non repugnantia intellectualis substantia, quæ concipitur intra nihilum, & in nullo subiecto inhaeret; forma, inquam, talis eo ipso quod ponitur in rerum natura est intellectus in actu, & quasi sapientia subsistens: Vbi tenet consequentia ista Aristotelis: est forma intelligibilis in actu: ergo est intellectus in actu.

Ex his sic formo argumentū. Qui libet intellectus constitutus in actu per formam intelligibilem producit expressam imaginem sui naturali actione. Sed substantia spiritualis, quæ est forma intelligibilis in actu, est quidam intellectus in actu: ergo talis substantia, eo ipso quod, est naturaliter emittit similitudinem suam expressam, quæ appellatur species. Consequentia est legitima. Maiorē omnes concedent, quamvis in diverso sensu: nam tenentes quod intelligere est agere per ly in actu intelligunt in actu primo completo ad intelligendum: nos vero dicimus, quod intellectio est receptio speciei expressæ obiecti in intellectu possibili, per quam formam est intellectus in actu, seu actualis noticia, quæ in instanti primo sui esse exprimit verbum, quod est similitudo obiecti cogniti reduplicatio. Minor ex supradictis constat. Ergo concedenda est species, quæ naturaliter oritur à substantia Angeli, sicut species visibiles promanant à colorato.

Ratio 2.

Aug. lib. 12. conf. c. 15. Angelum appellat lumen illuminatum, & creaturam sapientiam.

Eodem ratio in forma.

*Non potest
Angelus
non mitte-
re speciem.*

23 Omitto alia, quia in re mani-
festa superfluum probationes, & ne mo-
lestus fiam. Hac igitur posita effusione
lucis intentionalis, & similitudinis à sub-
stantia immateriali emanantis ad certā
spherā, non potest Angelus non videri
à quolibet alio stāte intra illam. Neque
poterit se occultare pro libito, quia
emanatio speciei est naturalis, nec valet
impediri, nec facile est imaginari late-
bras, aut tenebrosa loca aliqua, ubi
vnus ab alio abscondatur. Quod autem
irradiatio ista determinata sphaera con-
cludatur, patet quia est accidens crea-
tum, & à causa limitata, & finita proce-
dit, cui repugnat immensitas in essendo,
& in causando.

Per quod medium mittantur species.

24 QVo modo autem species visuales,
quibus medijs videntur singula-
ria, sint in sphaera amplitudinis sue, An
nempe recipiantur in aliquo subiecto?
An per se sint? & An per vacuū effluāt?
Vel loco repleto indigeant, vt distindā-
tur? Difficilimum est explicare. Tum
quia hæc in consuetū sunt, & imperuia:
tumque quia communis imaginatio cre-
dens species intentionales sensibilibus,
& lucem esse in aere, & in corporibus tā
quam in subiecto inhaesionis, retrahit ve-
hementur discursum à quo vis alio me-
dio. Sed certū esse debet spatia omnia,
quæ immaterialibus substantijs peruia
sunt, in quibus sunt, viuunt, & mouētur,
non esse puram carentiam lucis spiritua-
lis. Non enim Angeli in tenebris habi-
tant, ambulāt ve: neque repleta esse cor-
pore alio diaphano, acceptiuoque lu-
cis. Tum quia extra corpora celestia,
ubi Angeli inhabitare creduntur, aliud
corpus non est: tum etiam quia corpo-
rea substantia non est illuminabilis à lu-
ce spirituali nisi forsam corpus spiritua-
le apud D. Paulum 2. ad Chor. cap. 15. ibi:
sic est corpus animale est corpus spirituale,
aliquid huiusmodi significet, (quod me
ignorare fateor): vel nisi forte spiritua-
le, & intellectuale differant ita, vt omne
intellectuale sit etiam spirituale, sed nō
valgat econtra quia spirituale conueni-
re possit etiam alicui corpori, sicut di-
cimus spiritus vitales, & animales: sicut
etiam visiones alia dicuntur corpora-
les, alia spirituales, mentales, siue intel-
lectuales alia. Sic Prophetæ frequenter

*Spatium
intellectua-
le, quo re-
pletur.*

Paulus.

testantur *s. f. in spiritu, & in spiritu
vidisse.* Sed de his nihil audeo determi-
nare.

25 Certum est quod spiritualia
loca siue intra corporale vniuersum, si-
ue extra illud plena sunt luce spirituali,
quæ non sinat intellectualia viuentia te-
nebris circumdari, & capax sit intentio-
nalia specierum in quantum acciden-
tia sunt, & indigent subiecto in distantia
quæ reperiatur inter obiectum, & potē-
tiam. Hæc sic dicta sunt de re occulta,
quamvis non sine fundamento dici pos-
sit, quod intentionales impressiones nō
recipiuntur inhaerendo in aliquo alio,
quam in potentia viuenti, in qua tāquā
proprius actus in propria potentia re-
cipiuntur. Videtur namque probabile,
quod ea, quæ à substantia effluunt actio-
ne tantum transcendentali non recipiā-
tur in substantia propria radicis, alias
daretur inter potentias receptiuas pro-
cessus in infinitum: vna enim potentia ac-
tiua recipitur in substantia media passi-
ua distincta etiam à substantia, & recep-
ta media alia, & sic in infinitum. Quare
potentia, vt proprietates sint, non indi-
gent inhaesione, sed ortu, non indigent
subiecto, sed radice. Vnde neque in pro-
pria, neque in aliena substantia recipiun-
tur, sed à sua radice tenentur in esse per-
petua generatione, quod idem de specie-
bus intentionalibus merito dicendū vi-
detur, sed de his satis.

26 Probatur itaque nostra con-
clusio à priori sic. Potentia intellectu-
alis visiva rerum, quæ sunt extra videntē,
non potest esse, aut concipi determinā-
ta ad visionem huius rei potius, quam al-
terius, nisi cum vna habeat intimum cō-
tactum, vniōem, vel aliquam vnitatem,
sed nisi species effluentes ab obiectis
immaterialibus moueant potentiam vi-
suam, non potest esse, aut concipi deter-
minata contractus, aut vniōis potentia cū
rebus externis. Ergo potentia visiva ex
se indeterminata ad particulares visio-
nes, nunquam videbit hoc potius, quam
illud, nisi per speciem receptam ab obie-
cto hoc, quod intentione est extra viden-
tem, fiat vnum intentionaliter cum eo.
Dices ad hunc effectum non esse necessa-
rium, quod singularem speciem ab obie-
ctis imprimantur potentia. Sed sufficit
quod species concreta Angelis ipsa sin-
gularia valeant representare, & ad nu-
tum voluntatis representent.

*Spatia in-
tell. ctua-
lia plena
sunt lucis.*

*Probabile
est species
impressas
non inhaere
re medio.*

*Ratio con-
clusionis.*

Obiectio.

Sed

Eius diffi-
cultas.

Sed replica ista nihil obest: in primis quia ut dictum fuit, species concretae, & à Deo infusae solum sunt representativae quidditativae; nec possunt species singularium, ut talium, identificari in una eminentiali virtute, quamvis enim individua conveniant in ratione individui, tamen quodlibet differt ab alio, in quantum tale est, quare species singularis rei, quae non oritur ab ipsa re, ostendet tantum rationem communem singularis, non rem istam potius, quam aliam. Nec licet passim ad miracula, vel suppositiones potentiae absolutae recurrere; praecipue cum consequens ex suppositione nihil ponat in ordine rerum. Demum adhuc concessis speciebus, ut eas supponit instantia, non probatur, quod aliter se habeat res ista, cuius speciem concedimus positam in potentia sine illius impressione, in ordine ad intimam unionem cum potentia, quam quilibet alia. (Excepto casu in quo potentia visiva concreta specie facunda emitteret radios prospectus sui in obiectum, & visio fieret per extramissionem, quod contraria sententia non fatetur). Quod sic patet: nam ipsa illa res tam ad extra est nunc, quam prius; nec enim per aliquid sui cāgit potentiam, neque secundum aliquid sui à potentia attingitur. Tunc ergo cognoscit Angelus in communi re existentem, non tamen hoc, vel illud.

Ratio alia

27 Communis ratio satisque efficax pro eadem sententia talis est. Substantia Angeli est actu cognoscibilis intuitivae. Ergo exprimit de se speciem, per quam coniungatur potentiae visivae spirituali. Ergo de facto videtur per talē speciem. Antecedens certum supponitur communiter, & claret ex supra dictis. Prima consequentia probatur; tum quia quod est actu tale, potest agere in eo, quod est tale in potentia: tum quia res spirituales sunt cognoscibiles actu non solum in ratione luminis, sed in ratione moventis: tum demum quia omne sensibile in actu producit speciem sui in sensu capaci: ergo etiam intelligibile in actu, quod perfectius est, producit speciem propriam in potentia intellectuali capaci, qualis est visiva, quae perspicit obiecta externa, quae coniunguntur ipsi intencionaliter.

Confirmatur.

Et confirmatur hoc ipsum ex parte potentiae, quia omnis potentia cognoscitiva est passiva eo modo, quo in-

Dr. Mayorga,

tellectum possibilem explicuimus supra, & sensus possibilis erit carentia formae sensibilis in subiecto vitali capaci, quod per receptionem illius mutetur de potentia sensu ad esse sensum in actu, siue fiat sensus actualis. Ergo datur etiam in natura agens proportionatum, & forma, per quam reducatur in actualem notitiam. Haec autem sunt cognoscibile, & ipsius species. Ergo hoc etiam modo Mēs perspicit singulare spirituale. Neque obstat communis obiectio, quod nempe substantia creata non est immediate operativa alicuius formae in alio subiecto. Quia non intelligitur de emanatione proprietatum, qualis est effluxus potentiarum à natura, luminis à luce, & speciei à cognoscibili: quae actio grammaticalis, & transcendentaliter dicitur, sed de actionibus propriis praedicamentalibus.

SECT. III.

An, & quomodo Angelus cognoscat singularia materialia?

28 Circa priorem tituli partem: An scilicet Angeli cognoscant intuitiva visione singularia corporea, & materialia? certum est assertum affirmans, quod si non de fide proximum illi est. Constat ex pluribus sacris testimoniis haec inferiora gubernari, regique per Angelos, praecipue homines, quos, & custodiunt, & alloquuntur. Si autem ignorarent, quae in terris sunt, & fiunt, tale regimen esset impossibile. Praeterea cum homo videat haec singularia materialia, quae praesentia sunt in rerum natura propter existentiam, & sibi, quia sunt constituta in approximatione apta ad immutandum visum, non videtur deneganda Angelo cognitio illorum, alias foret imperfectior cognitio illius, quam nostra. Est deinde veritas ista communi fidelium consensu firma, & iniquolabilis, quam, & Patres supponunt, & Dionysius exprimit de divinis nom. cap. 7. dicens: Angelos eas scire, quae in terris fiunt, scriptura testatur.

Angeli
cognoscunt
singularia
corporea.

29 Circa secundam tituli partē, quae inquit modum cognitionis rerum istarum, excludenda primo est cognitio quidditativa siue confusa, siue distincta, quia de his non est quaestio in praesenti,

ti,

*In quo stat
punctum
huius diffi-
cultatis.*

ti, & supra constitit Angelos cognoscere naturas rerum inferiorum per species concreatas confuse quidem dum supremam intelligit, & distincte dum cuiusvis per speciem cuique propriam habet notitiam. Neque etiam est, aut esse potest controuersia de cognitione abstractiua, quæ separando particulares differentias communia obseruans, conceptus vniuersales efficit, & contemplatur. Hec enim cognitio vel non reperitur in Angelis, vel adhuc concessa solum infert notitiam singularium secundum rationem communem, hoc est, per quam tantum cognoscitur singulare, & indiuiduum vt sic, non vero singulare, & indiuiduum, vt in se sunt, de qua cognitione non est questio. Tota itaque controuersia est de cognitione intuitiua, seu visione rerum singularium, quæ corporeæ sunt, & materiales, de qua inquirimus quomodo fiat? An sine medio, vel per mediam speciem? Et si per speciem, vnde, & a qualis species habeatur?

*Sententia
communis.*

Suarez.

30 Ista est satis celebris difficultas in hac materia, in cuius solutione variae sunt Auctorum sententiae, sed non oportet omnes singulatim referre, quia iam supra exclusimus in radice illas, quæ species negant, probantes non posse cognitionem stare absque speciebus impressis, & expressis. Inter illos autem, qui species esse necessarias ad acquirendam notitiam defendunt, prima principalis sententia docet concreatas Angelis species non solum representare naturas vniuersales rerum, sed ipsas res singulares distincte etiam quantum ad visionem intuitiuam, quæ defendit Suarez lib. 2. de Ang. cap. 6. cum pluribus alijs, quos refert. num. 9. eamque proponit num. 19. cum prius duas alias assertiones præmisserit, quarum prima est: naturaliter fieri non potest, vt Angelus à materialibus obiectis species accipiat. Secunda conclusio vel potius suppositum, est, quod Angelus habet species concreatas rerum materialium, per quas naturaliter cognoscere potest. Vnde statuit tertium assertum respondens directe huic difficultati, scilicet, quod Angeli intuentur singularia materialia medijs speciebus, quas acceperunt in die creationis suæ.

*on posse
Angelos ac-
cipere spe-
cies à rebus*

31 Primam propositionem probant Auctores huius sententiae in hunc modum. Acceptio specierum à rebus materialibus duobus modis tantum

potest intelligi, nempe aut ex eo quod Angelus solum passive se habeat in receptione, & datio specierum effectui oriatur ab obiectis, vel ita vt Angelus efficiat in se talem speciem, & dicatur illam accipere ab obiecto, quia impræsentia illius, & quasi excitatus ab eo illam in se format. Neutro autem modo potest receptio specierum intelligi, aut esse possibilis. Ergo absolute impossibilis dicenda est acceptio specierum. Prima pars minoris sic probatur, quia res materialis non potest agere in spiritum non enim habet cum illo proportionem, quæ inter agens, & patiens necessaria est. Et propter eandem rationem non poterit obiectum materiale spiritualem formam producere virtute naturali. Si dixeris hoc argumentum solum probare, quod materiale non producit se solo speciem sui, vnde concesso argumento saluatur, quod obiectum materiale cum lumine intellectus agentis eleuatum talem speciem producat. Contra argumentatur primo, quia sicut intelligi hoc non potest, ita nec credi, quia talis efficientia non est reuelata, nec aliunde necessaria probatur. Deinde ad rem, quia dicta illuminatio, si est vera, & non fictitia quid, debet esse realis, per realem actionem, & reale lumen, quod vel sit corporeum, vel spirituale. Non primum, vt per se patet, quia lumen corporale etiam si illuminet corporalia, non tamen eleuatur supra corpoream virtutem. Non secundum, quia lumen immateriale neque in medio, neque in obiecto naturali recipi potest. Præterea si Angelus posset tale lumen extrahere ad efficiendas species, facilius posset illas in se recipere. Demum vel tale lumen emittitur ab Angelo naturaliter, aut voluntarie, prior emissio continet imperfectionem ab Angelo alienam: secunda supponit cognitionem obiecti luminandi, quod fieri nequit. Ergo ex hac parte impossibilis est acceptio specierum ab obiectis corporeis, & materialibus.

32 Quod acceptio specierum ab obiectis non verificetur ex eo tantum, quod Angelus in se producat speciem singularis sine concursu obiecti, optime probatur ab his Auctoribus, non placet tamen argumenta repetere, videat qui voluerit apud Suarez loco citato num. 12. & 13. Eamque nullatenus militant contra eos, qui species singularium effluunt.

*corporeis
probatum.*

Evasio.

*Impugnatio
illius.*

*Secundam
partem mi-
noris con-
cedimus.*

e fluere ab ipsis docuerint, sicut radius à sole, & species sensibilium ab ipsis, quæ naturaliter, semperque oriuntur, siue ad fieri, siue absit potentia visus: imò forsà in obscuro loco species colorati sunt diffusæ, quamvis sine lumine quasi mortuæ in ordine ad visionem, quare, ut diximus obiecta ipsa imprimunt species in potentia visus, quas ad similitudinem suam exprimunt, in quantum receptione consistit visio, nec standum est in vi nominis acceptio, cum Angelus recipiat vitaliter species videndo, & neūtiqum illas faciat. Præcipuas tamen rationes huius partis adducemus postea contra hanc sententiam in tertia conclusione responsiva directe ad huius sectionis difficultatem. Quoniam omnia, quæ probant in intelligibilem productionem speciei repræsentantis singulare sine concursu obiecti, probant non posse intelligi novam applicationem speciei antè habitæ ad determinatam visionem rei determinatæ sine concursu ipsius, aut per speciem incognitam, aut per cognitionem præcedentem ad actum voluntatis applicantis hanc speciem, & non aliam.

33 Circa secundam conclusionem non inmoror, quia de speciebus concreatis, & receptis à rebus singularibus; quarum illæ pertinent ad sapientiam, & cognitionem quidditativam: istæ autem ad visionem rerum existentium non quoad quid sunt, sed quantum ad præsentiam realem, quam habent extra causas, & extra Angelum, multus habitus fuit sermo q. præcedenti. Vbi species quidditativas ostendimus concreatas, & Angelos plenos sapientia in die creationis suæ: alias vero, quæ neque ad sapientiam conducunt, neque ad scientiam, nisi in eis, qui à singularibus ad universalia discurrunt, diximus imprimi ab obiectis, & infra amplius patebit. Non possum tamen non animadvertere, quod nusquam ex intentione probatum sit ab Auctoribus huius sententiæ species concreatas Angelis esse repræsentativas singularium clare, & distincte, à quo tanquam à præcipuo fundamento vnice penderet resolutio dubij præsentis. Pluries quiddem hoc ipsam suppositum inuenio, probatum nunquam. Vide argumenta intendere visionem, probare scientiam: quædòque scientia sumitur per medio ad probandum species, quæ pertinent ad visionem, quæ

Dr. Mayorga.

si distinctæ essent, & probassent Auctores probati inveniendæ veritatis instinctu, siue resistantia nos in propriam adducerent opinionem. Sed rei difficultas eos tardavit ad probandum, & nos ad assensum.

34 Tertia conclusio probatur primo, quia concursus obiecti necessarius ad cognitionem sui, supposita specie in potentia, solum est in genere termini. Solum enim requiritur ex parte obiecti concursus, quo potentia determinetur ad talem modum cognitionis, ad hoc autem satis est concurrentia per modum terminantis actionem. Quam rationem declarant, & confirmant ex eo, quod species semel acquisita maneret in potentia, & si obiectum esse desineret, & tunc non posset fieri per illam intuitiva visio ex defectu obiecti terminantis, si autem eadem res iterum produceretur, per illam ipsam speciem videretur. Ergo signum est quod posita specie in potentia solum concurrat obiectum per modum termini. Secundo aliter probant contra Scotum, qui ponit in Angelis concreatas species rerum singularium, quia duæ fortæ solo numero distinctæ non sunt simul naturaliter in eadem potentia respectu eiusdem obiecti. Ergo neque in Angelo habente speciem inditam alicuius rei potest naturaliter fieri altera species eiusdem obiecti, quavis, si aliàs careret specie indita, posset eam accipere ab obiecto. Ergo acceptio specierum ab obiectis est naturaliter impossibilis Angelo: vel saltim superflua, & minime necessaria.

35 His rationibus, & solutione argumentorum contrariæ omnino probatur ista sententia, quæ semper mihi difficilis visa est propter sequentes difficultates, quas admittit, & patitur modus fendendi visionem intuitivam singularium sine contactu intentionali, & intimo potentiæ cum obiecto, quas breuiter proponam. Et primo, quid quæso, est concursus terminativus rei singularis in ordine ad visionem, quæ ut supponimus, per extramissionem non fit, sed potius per actionem ad intra, ut contrarij fatentur: aut per passionem speciei, quæ expressam primitur, ut ostendi suprà. Nonne res tangitur à potentia, cuius actionem ad intra terminat? An res ipsa potentiam indeterminatem prius determinat per se ipsam, vel per suam similitudinem ad hoc esse potius quàm ad aliud? Si vero species con-

Angelus videtur per singularem materiam per se dicitur species concreata.

Difficilia, quæ admittit dicta positio.

concreatas etiam singularium gratis concedamus, vel singulas pro singulis, vel unam vniuersalem, quasi extensue pro omnibus, quod repugnat concipi, eadē difficultas militat. Nam species tales nō sunt creatæ in actuali motione secundū plenitudinem virium suarum, ita vt nulla visio sit Angelo voluntaria, nec valeat se retrahere à visione. Ergo aliqua indifferencia inuenitur ex parte specierum quantum ad applicationem sui ad exercitium. Hæc autem indeterminatio non potest auferri à voluntate, quia aliàs supponeretur cognitū singulare, cuius cognitione nō optatū non valet auferri ab speciebus, vel à potentia visiva, quoniam vtraque patitur indifferentiam; species quidem ad mouendum, potēcia vero ad recipiēdum motum, vel formam rei, quæ caret. Ergo nunquam operabitur, si aliū de nō determinetur, vel semper, naturaliterque erit in actuali visione omnium, quorum species inditas habet. Vnde consequenter probatur cognitio actualis, & sempiterna visio futurorū naturalium, quod est inconueniens, & augetur difficultas circa cognitionem intuitiuam futurorum contingentium.

Alia sententia.

Imaginatur.

26 Propter hæc argumenta alii qui supponentes impossibilem esse Angelo receptionem specierum ab obiectis materialibus, quam indecentem putant, dicunt species singularium corporeorū dari Angelis à Deo non simul, sed eo ordine, quo res sunt, ita vt in principio acceperint species rerum, quæ tunc factæ fuere, postea vero successiue reliquarum, quæ in tempore sunt. Sed hæc positio improbat primo, quia non potest dici quod Deus, qui requieuit die septimo ab omni opere suo secundum naturalem providentiam, quotidie creet, & infundat nouas, & tātas species Angelis suis. Deinde quia nō evitatur difficultas proposita quoad omnia, sed solum quantum ad visionem futurorum. Nam posita specie de nouo facta in potentia, quolibet alio secluso, cognitio fieret rei, quin pēderet per se ab existentia obiecti; neque durante specie in potentia cognoscitur sciret Angelus an res esset in rerum natura, vel non, nisi forsam illatiue ex suppositione, quod species singularium incipiant, durent, & desināt cum rebus. Nec per talem speciem cognoscit an propinquus sit obiectum, an distans, neque an moueatur an quiescat? & de nun tale ge-

rus cognitionis non attingit locum, siñ distantiam rerum inter se, & alia, quæ visio discernit, quæ propter etiam si Angelis concedatur, non soluit præsentē difficultatem, sed pertinebit ad cognitionem phantasticam, quæ res singulares attingit sub ratione communi.

37 Hic autem exclusis vnica sola restat via, vt vincere possimus præmissas difficultates, quam experientia docet in sensibilibus, & contemplatio potest seclusis imperfectionibus aptare intellectu libus; quæ quanto difficilius intelligitur à nobis tanto euidentius reperitur in Angelis, quoniam quæ superiora sunt, vix possunt ab inferioribus explicari; quæ fiat, in receptione specierum ab obiectis. Dico ergo Angelū cognoscere singularia corporea existentia per species, quæ fluunt ab ipsis, receptas in potentia visiva spiritali. Quam conclusionem sic placuit proponere, vt vitarem æquiuocationem, quæ latet in nomine *acceptio specierum*; quod actionem significare videtur; in nostro autem casu non interuenit ex parte videntis actio voluntaria præter attentionem. Hanc conclusionem docuit Scotus in 2. dist. 3. q. 11. & alij, quæ nos *quæst. præcedente sect. 3.* probabilē diximus *num. 51.* & maiori ex parte explicauimus, & in hac q. sect. 2. Nunc autem tanquam certam proponimus, & probamus. Primo argumentis iam factis ad excludendos alios modos dicendi. Secundo probatur hæc sententia, quia iuxta illam omnino tollitur de medio quæstio circa cognitionem futurorum, tam contingentium, quam necessariorū, quæ in solubilem continet difficultatem in contraria sententia. Deinde probat Scotus, quia cum singulare cognosci non possit per speciem vniuersalis, necessario haberet Angelus concreatas species singulares, & distinctas omnium indiuiduorum, quæ potest cognoscere, quæ sunt infinita, & consequenter haberet infinitas species, quod est inconueniens. Nec valet recursus ad species vniuersales in repræsentando adhuc causatiue. Quia est implicatorium vnum, & idem secundum eandem expressionem repræsentare distincta, vt talia. Præterquam quod vniuersale logicum, de quo loquuntur contrarij, implicat includere singularia, & illa repræsentare; cum præscindat ab eis, & sit tantum ratio communis receptiua distinctarum.

Nosra cōclusio.

Scotus.

Rationes.

1.

2.

3.

Ratio 42

38 Aliud argumentum tale est.

Per speciem concreatam, aut aliunde habitā, quā ab obiecto, non potest Angelus cognoscere intuitiue rem singularem, quando actu existit. Ergo necesse est, ut speciem accipiat à re existente. Antecedens probatur: quia species aliunde habitā, quā ab obiecto existente, solum repræsentat rem secundum esse essentia præscindendo ab existentia illius: nec potest representatio excedere vires speciei, quare, ut vere cognoscatur intuitiue obiectum, ut existens, necessaria est aliqua alia species promanans à re existente. Nec sufficit respondere, quod obiectum præsens determinat speciem concreatam quoad specificationem cognitionis intuitiue per solam rationem terminantis cognitionem Angeli. Nam hæc solutio vel supponit visionem fieri extra mittendo speciem, aut aspectum, ut coniungatur cum obiecto, quod est falsum; vel sola verba profert sine sensu: nā etiā posita re extra causas immutata permanet potentia visiva cum sua specie, nec aliter se habet nunc, quam prius. Si ergo prius videbat sine termino, nunc etiā sine obiecto terminante videt, & si prius non vidit à principio rerum, nūquam videbit, quia nūquam datur proprium motum ad actionem: non enim datur ex parte rei existentis, quia obiectum non movet; nec ex parte voluntatis, quia voluntas movere nequit, nisi circa re cognitā, & sermo est de prima cognitione intuitiva.

Confirmatio

39 Confirmaturque hæc ratio: quia notitia experimentalis pertinet, vel acquiritur per visionem; experimentum vero ita est de re existente per intimum contactum, ut deficiente re deficiat, quia deest intima præsentia intentionalis, & etiā re existente si deficiat intentionalis præsentia, contactus ve, deficiat experimentum actuale. Ergo visio ita requirit obiectum præsens contactu intentionali, id est per speciem à se fluentem, quod aliter se habens, quamvis existat in rerum natura, non sit præsens potentia visiva, sed omnino absens ab illa. Sed scientia infusa non includit experimentalem, neque includere potest, ut patet in Anima Christi. Ergo quamvis Angeli habeant omnem sapientiam infusam per species concreatas, indigent ad experimentalem noticiam intimo contactu rerum existentium per speciem intentionalem ortam ab eis. Ad hæc con-

Dr. Mayorga.

fimationem nihil aliud respondent, quā ad principale argumentum, quam solutionem iam impugnauimus. Præterea quia per speciem, quæ est infusa, & lumen naturale potest cognosci res, quæ est extra potentiam, etiā si sit in loco obscuro, & rebris circumdata. Quod requirit contingere in visione intuitiva, quæ percipit præsentia intentionaliter, non obscura, occulta, &c.

40 Demum sic argumentor: species, per quam intuitiue videtur res corporalis, talis conditionis esse debet, quod repræsentet non solum rem existentem absolute, sed cū omnibus differentiis, & modis essendi loci, temporis, & aliorum accidentium, ita ut v. g. repræsentet Petrum puerum, iuuenem, virum, aut senem: nunc sedentem, postea ambulātem, currentem, iacentem, recubantem, & cetera: nunc Romæ, postea Compluti, in foro, in Ecclesia, aut in domo: nunc albus, postea diuersi coloris: nunc barbatus, postea sine barba. Sed species infusa, & concreata non patitur, nec potest habere tot, & tantas mutationes ex se, & sine concursu obiecti, ad cuius instar mutatur similitudo repræsentans. Ergo nentiquam species concreata, vel infusa potest esse medium visionis intuitiue. Alias omnia hæc propriissime contingunt speciei, quæ continuo fluit ab obiecto. Ergo non solum animalia vident res corporales per species receptas ab obiectis, sed etiā mētes Angelicæ. Maiorē nemo potest negare, qui videat: minor autē constat, quia non est as signabile principium mutationū naturaliter accidentium in specie, nec est recursus ad voluntatē, quia non præsupponitur cognitio earundem mutationum in obiecto: nec debet affirmari Deum speciali cursu efficere tot species, quot mutationes patitur res, cetera autē similiter clara sunt. Quapropter istæ rationes videntur intentam conclusionē demonstrare.

41 Ut autē magis pateat illius veritas, & argumenta contraria præcipue, quæ adducuntur ad probandā impossibilem in visione spiritali speciem ortam à re corporali, dissolvantur, breuiter quædam prænotanda sunt. Primum est, quod species intentionales rerum visibilibus sunt spirituales, etiā si repræsentent res corporeas, & habent esse sine materia quamvis rerum materialium similitudines fuerint. Quod D. Thomas in 2. dist. 13. art. 3 in fine corp. docet per hæc verba:

Argumentum 5.

Ad solutio-
nem argu-
mentorū
notanda.
Species cor-
poraliū
sunt spiri-
tuales.

D. Tho-
mas

P

Ex

Philosophus.

Ex hoc etiam est, quod coloribus esse spirituale confert lumen, secundum quod esse recipiuntur in medio, & in organo: unde, & ipsum lumen virtutem spirituales habet. Et hoc ipsum docuit exponens Philosophum, 2. de anima cap. 5. dicentem textu 121. Sensus est susceptivus specierum sine materia; ut cera annuli sine ferro, & auro recipit signum, ubi hæc ait: Et per hunc modum sensus recipit formam sine materia, quia alterius modi esse habet forma in sensu, & in re sensibili: nam in re sensibili habet esse naturale, in sensu autem habet esse intentionale, & spirituale. Et super lib. de sensu, & sensato lect. 19 lit. b inquit quia sensus, & intellectus recipiunt formas rerum spiritualiter, & immaterialiter secundum esse quoddam intentionale.

Actus visibilis, ut talis est lumen.

42 Secundo notandum est, quod omne visibile est tale in quantum habet naturam lucis, omne enim quod videtur, lumen est. Quare visibile in potentia est potens illuminari, & reduci ad actum visibilitatis per lumen. Visibile enim in potentia dupliciter dicitur, primo per ordinem ad formam visibilitatis, quæ constituitur visibile in actu etiam antequam videatur; quale est lumen per se, & independentem ab alia forma; & color illuminatus, qui propter lumen est actu visibilis. Alio modo dicitur visibile in potentia respectu actualis visionis, quia quod visibile est aliquando videtur, aliquando non videtur. Huiusmodi autem denominatio tam convenit visibili in actu, lumen nempe, aut illuminato; quam visibili in potentia, id est capaci luminis: sed hæc convenit remote, & inadæquate, visibili vero in actu adæquate, & proxime. Quapropter cum species visuales effluant à visibili in actu, quod est lumen, vel illuminatum, consequens est quod lumen se habet ex parte rerum visibilium tanquam ratio formalis constituens principium adæquatum specierum. Lumen ergo semper mittit speciem sui, quia per se est actu visibile, colorata vero dum illuminantur.

Quanto perfectius lumen tanto perfectior species.

34 Unde tertio notandum est, quod species rerum visibilium tanto altioris ordinis erunt, quanto perfectius fuerit lumen illuminans, ita ut si lumen sit tantum corporale, species solum aptæ sint informare oculum corporeum: si tamen fuerit spirituale tantum species prodibit spiritualis, & soli visui spirituali

deserviet: si vero aliquomodo completatur utrumque munus (de quo non disputo), utriusque generis species manebunt ab obiecto, sed non deserviet unaqueque utrique potentie corporeæ, & spirituali. Nec valet dicere, quod corporalia capacia non sunt luminis spiritualis. Hoc enim est voluntarie dictum, nam inferiora non illuminare superius certum est: quod autem superius nequeat inferiora perficere, & actuare unde probatur? Potentia passiva naturalis, & suo modo obedientialis non recte limitatur pro capto nostro. Nonne species corporales visui nostro aptæ, postquam recipiuntur in nobis, non illuminantur, & ad perfectiorem prouehuntur statum uno, & alio lumine illuminantur? quid rogo difficilius est naturæ substantiam corpoream illuminare substantiæ luce spirituali substantiali, id est, animæ rationali, componendo hominem, quam res corporales visibiles in potentia, redere visibiles in actu spirituali lumine, & potentes proxime ad actu potentiam spiritalem? quin potius lumen est visibile in actu, & actus, ut forma visibilium secundum vim spirituales, ut docet D. Th. supra citatus cum Aristotele. Quare multo facilius concipi valet, quod hoc præstet lumen spirituale in essendo, & causando, quod conceditur luci corporali in essendo, & spirituali, intentionali, & in causatione. Tandem si volueris in speciebus distinguere duplex esse, reale nempe, & intentionale, consequenter dicendum est, quod esse reale speciei ortæ à visibili in actu pure spirituali, est spirituale, & similiter illius, quæ fluit à visibili in actu constituto per spirituale lumen in re corporea; unumquodque enim operatur in quantum est actu, seu per formam: si vero lumen constituens actu visibile fuerit corporeum, species habebit esse corporale ex una parte, intentionale vero ex alia.

Evasio clauditar.

D. Thom. Aristotel.

Argumentorum solutio.

44 Iam facile cuique erit occurrere argumentis contrariis servata semper proportionem in singulis lineis, ut annotatum est. Ratio autem supra facta pro asserto priori contrariæ sententiæ nullam vim habet: dicimus enim quod receptio specierum ab obiecto est mera passio potentie visus, & solum potest dari in Angelo voluntas recipiendi exercitata per attentionem. Ad primum antecedens distinctio adhibenda. Nam res

ma.

materialis non eleuata non potest, eleuata autem lumine spiritali potest intentionally agere in spiritum, & de facto operatur. Ad primam replicam dicendum: quod qui potest capere capiat: & qui habet aurem audiendi, audiat, non enim est defectus lucis, quod non capiat a cæco, vel male affecto oculo. Talis autem efficientia, & si non sit reuelata fide diuina credenda, est tamen necessaria ad visionem rerum corporalium, & satis manifestata in natura.

Ad ea, quæ sequuntur, dicimus: quod lumen spirituale eleuat modo dicto res corporales ad visionem spirituales, & medium, si indigeat eleuatione, eleuat, ut recipere valeat tales species, si recipiuntur in medio, neque circa hoc est noua difficultas. Demum in eo, quod dicitur de extramissione luminis potest negari suppositum, quia visibilia in potentia non reducuntur ad actum per lumen ab Angelo effusum, sed ab eo, quod spatia spirituum illustrat, ne in tenebris ambulent, & quia ibi non est vicissitudo diei, & noctis, & si lumen aliquod effundat Angeli, non est ad illuminandas species. Si vero per impossibile concedatur earentia alterius luminis, posset lumen oculi spiritualis sufficienter illuminare visibile corporale ad visionem spirituales. Sicut animalia, quæ nocturno tempore, & in tenebris vident, lumine oculi sui obiecta redunt in actu visibilia, eaque vident. Reliqua pro tertia conclusione iam soluta sunt.

SECT. IV.

Verum Angeli res futuras cognoscant & præteritas?

45 Inter Auctores, qui species impressas ab obiectis ab Angelica visione rejiciunt, opinionem, quæ eas probat, falsam appellantes, quia est intelligibilis, ut aiunt, noua incipit, & nunquam visa difficultas circa cognitionem futurorum intuitiuam. Nam per species concretas representantes non solum essentias, & naturam communem, sed etiam singularia representatione expressa, & distincta, aut non videntur singularia præsentia sine alio concursu obiecti per speciem, aut videtur etiam futura clare,

Dr. Mayorga.

& intuitiue per ipsas. Quia, ut ostensum est, nulla differentia est ex parte mediæ, seu speciei; neque ex parte mouentis: nam in utroque casu est medium incognitum species infusa ipsius singularis imago: in neutro autem speciale determinans, aut mouens est voluntas Angelici, quia non præcedit cognitio rei videndæ: nec species orta, & impressa ab obiecto, ut supponitur. Ergo Angelus in ista sententia, aut præsentia non videt per inditas species, aut videt futura. Nec soluitur difficultas dicendo, quod obiectum præsens concurrens tanquam terminus cognitionis suæ, quod non potest conuenire futuro, quia non dum existit. Nam contra est: sicut terminat obiectum præsens cognitionem præsentis, ita futurum terminat cognitionem futuri; neque aliter potest contingere. Ergo sicut cognitio rei præsentis, quia fit per speciem singularis expressam, & concretam; & obiectum terminat cognitionem, est visio rei præsentis: propter easdem causas cognitio rei futuræ terminantis illam, erit visio intuitiua rei futuræ. Quod est omnino falsum, nam visio futurorum in se ipsis, & immediata solius Dei propria est.

46 Propter hanc difficilem, efficacemque rationem, quæ eiusdem roboris est in futuris contingentibus, & circa cogitationes siue secreta cordium in hac doctrina latissimo calamo discurrant Scriptores in hoc puncto, varias diuisiones præmittendo, referendo diuersos dicendi modos, & inter se acriter impugnando. Nostra tamen sententia, vel ex hoc vno capite probanda, licet dictaria patiatur, nullam tamen ex istis patitur difficultatem, sed plana, & securam via procedit, quam duabus conclusionibus sequentibus exponam, quarum prima agit de cognitione futurorum per medium incognitum, seu speciem non habentem originem à præexistenti cognitione: secunda vero erit circa cognitionem eorum per alienas species, quæ ex præcognitis oriuntur.

47 Sit itaque prima conclusio: neque Angelus, nec vlla creata Mens cognoscit futura, ut talia, per proprias species, & medium incognitum: quin potius videtur dicendum implicare contradictoria, quod futurum, qualecunque sit, per propriam speciem cognoscatur. Hæc conclusio primo modo proposita

*Responsio
reijctur.*

*Opinionem
memoria.*

*Prima
nostra conclusio.*

*Argumentum
contra
ponentes
species
singularium
concretas.*

Ex aucto-
ritate cer-
ta.

Isaias.

Ratio ab
auctorita-
te.

Argumen-
tum I.

est communis inter Catholicos Scripto-
res, licet non æque facilis apud omnes.
Et recepta tanquam de fide ex pluribus
testimonijs Sacra Scriptura, & Patrū,
quæ cognitionem certam futurorum sig-
num esse diuinitatis ostendunt. Sic Isaias
c. 41. inquit: *Annuntiate, quæ ventura
sunt in futurum, & sciemus, quia Dñs estis
vos.* & cap. 46. *Deus per prophetam lo-
quutus ait: Ego sum Deus, & non est vl-
tra Deus, nec est similis mei, annuntians
ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ
nondum facta sunt, dicens: Consilium meū
habebit, & omnis voluntas mea fiet.* Vbi
non solum arguitur diuinitas ex prædic-
tione futurorum, sed significatur ratio,
propter quam Deo patent omnia, quia
nempe nihil est præter Diuinam volun-
tatem, & consilium. Sunt, & alia loca,
quæ omitto. Vnde sic argumentor: præ-
dictio, & annuntiatio futurorum cū cer-
titudine euentus signum est Diuinitatis,
quia hæc supponit cognitionem infalibi-
lem eorum, quæ ventura sunt; sed nulla
cognitio certior, infalibiliorque est,
quam ea, quæ fit per propriam speciem.
Ergo si iuxta veritatem neganda est om-
ni Menti creatæ cognitio infalibilis fu-
turorum, etiam per medium cognitum,
& alienas species; multo magis neganda
venit cognitio illorum per proprias spe-
cies, in quam deceptio non cadit.

48 Ratione autem probatur
primo ex doctrina lecta. præcedentis.
Nam singularia non cognoscuntur in se
ipsis alio modo, quam per species impres-
sas ab obiectis. At futura nequeunt ta-
les species de se mittere, & imprimere
potentiæ cognoscitiuæ: ergo futura, quæ
sunt singularia, nullatenus possunt per
propriam speciem à Mente attingi. Conse-
quentia est legitima, & maior supra cōs-
tituit. Minor autem videtur certa: nā sin-
gularia eo modo, quo de eis nunc agi-
mus, sunt vel præsentia, vel præterita, vel
futura, quæ autem præsentia nō sunt, de
facto non sunt, quare neque agere pos-
sunt, nec speciem sui extrahere, aut
causare valebunt. Non ergo possunt cog-
noscī vt futura per speciem propriam,
& medium incognitum. Secundo proba-
tur conclusio nostra, & simul exponitur,
& confirmatur ratio præcedens. Cogni-
tio spiritualis rerum, prout contrahun-
tur à tempore, habita per propriam spe-
ciem, & medium incognitum est visio in-
tuitiua, per quā solū attinguntur præsen-

tia, & quæ defacto existūt. Ergo tali cog-
nitionis genere neutiquam possunt cog-
noscī futura. Consequentia patet, quia
futurum non est præsens, imō implicat
in terminis propositio hæc *futurum est
præsens*, cōnotato tēpore ex parte vtrius-
que extremi. Antecedens vero est mani-
festū ex dictis initio huius quæst. in pro-
hemio. Nam verum, seu cognoscibile
prout contrahitur à tempore diuersum
genus est à vero absoluto à tempore, &
actione: & à vero absoluto quidem à tē-
pore, sed cōtracto ad actionē, habetque
tres species essentialiter diuersas, scili-
cet præsens, præteritum, & futurum, quæ
attinguntur à mente tribus specie dis-
tinctis, nempe visione, memoria, & coniectura. Quapropter si
cū implicat vnā speciem temporis ef-
se aliam secundum idem, & respectu eius-
dem, sic repugnat futurum videri; sed
omnis cognitio rei cū tempore habita
per propriam speciem, medium ve incog-
nitum est visio intuitiua. Ergo Impli-
cat futura cognosci per speciem pro-
priam.

49 Sed dices: ex hac doctrina
sequitur Deum non posse videre futura
intuitiue in se ipsis, & consequenter nul-
lo modo ea cognoscere, quod est con-
trarium fidei. Probatur sequela prior:
Nam includens in se implicationem in
terminis est absolute impossibile, & non
verū: sed futurū videri implicat in termi-
nis, ergo absolute. Non ergo sunt visibi-
lia futura etiā respectu Dei. Vnde sic pro-
batur altera sequela: in Deo non est alia
cognitio rerum præter simplicem intelli-
gentiam, & visionem; sed non cognoscun-
tur futura per visionem; vt ostensum est:
non per simplicem intelligentiam; quia
huiusmodi notitia solum percipit, &
comprehendit essentias, quidditates, &
quod quid est omnium, de quibus *quid
est* dici valet, eaque immensurabiliter
superat. Per intelligentiam itaque ad
huc infinitam, & si cognoscantur, quæ
fuerunt, sunt, & erunt, absoluta à tempo-
re, non tamen secundum rationes præsen-
tis, præteriti, aut futuri. Responderi so-
let communiter huic argumento, quod
videre futura est proprium Dei propter
infinitatem, & æternitatem suam, ob
quam futura, quæ nondum existunt in
propria differentia tēporis, Deo præsen-
tia sūt, ac si defacto existerent. *Differē-
tia autē inter Angelū, & Deū itat in eo
quod*

Verum ab-
solutum cō-
tractū ad
tempus, &
ad actionē.

Obiectio

Responsio
communis

quod creatura non habet potentiam infinitam, neque aspectum æternum, quare non valet visionem suam extendere per tempora. Deo autem omnia tempora præsentia sunt, quia æternitas omnia ineffabili modo comprehendit. Sed hæc evasio etiam si veram doctrinam complectatur, tamen non est proprie solutio prioris difficultatis, sed repetitio conclusionis, & petitio principij: nec formaliter procedit, sed æquiuocat redens non causam pro causa præsentis futurorum, quod iam videbimus.

Instantia

Solutio propria

50 Dicendum autem existimo ad objectionem supra factam, quod scientia diuina, quæ appellatur simplex intelligentia, specificatur à vero, prout præcendit à tempore, & actione: quæ autem non dicitur intelligentia simplex, prouidentia vocatur in naturalibus, in supernaturalibus autem Prædestinatio. Et quidè Prouidentia, de qua nunc sermo est, circa verum, quod in opere consistit, versatur; quemadmodum inter nos Artificis peritissimi sapientia, quæ non supponit factum obiectum, ad cuius cognitionem applicatur, sed ordinando cognoscit, & cognoscendo præordinat, & operatur; & nequaquam vno actu specificatiue, & formaliter singula attingit, disponit, & ad complementum perducit. Igitur Prouidentia omnia attingit, futura præordinatio ne, quæ præscientia optime appellatur, & infalibilis est veritatis; cuius certitudinis argumentum, & concordiam cum libertate arbitrij in tract. de scientia Dei exponemus. Præsentia autem attingit visionem factiua rerum omnium, & singularum; quæ, & eas tenet in esse. Præterita demum sui memoriam præsentem habent in prouidentia, quia, & si esse desierint, non tamen notitia eorum defuit coram Deo. Licet namque in idæa vniuersi; in ratione rerum; siue archetypo omnia præsentia sunt Deo Auctori naturæ obiectiue, & intentionaliter, non tamè sunt in se ipsis, neque videntur futura, donec existant. Quapropter ad argumentum respondemus concedendo futura à nullo cognoscere videri. Quamvis enim certe, & infalibiliter sciatur, & prænuentur, quod est argumentum diuinitatis, non sequitur, quod videntur intuitiue in se ipsis, ante quam sint.

Conclusio

51 Secunda conclusio est: Angelus sola cognitione cōiecturali potest cognoscere futura. Quæ sententia communis est.

Dr. Mayorga

licet sub istis terminis proposita, patetque ex supra explicatis distinctionibus veri, & cognitionis. Nam verum, ut contrahitur ad tempus vel est præsens, vel præteritum, vel futurum. præteritum autem cognoscitur memoria, præsens visione: omnis autem alia cognitio circa verum cum tempore est cōiectura. Ergo futurum, quod nec videtur, nec in memoria est, sola cōiectura potest attingi. Ratio ista manifestat, sed ad maiorem euidentiā sic aliter arguimur. Cognitio naturalis creaturae circa futurum solum potest esse per medium cognitum, & ex præcedenti notitia, sed nullum aliud medium potest ferre intellectum creatum in cognitione futuri, nisi mediū syllogismi cōiecturalis. Ergo non potest Angelus, utpote creatura, aliter futura cognoscere, quā cōiectando. Consequentia est legitima, & maior patet ex dictis pro prima conclusione. Minor autem constabit sic: medium quod potest ducere in cognitionem futuri non habet essentialem, & intrinsecā connexionem cum euentu, & re futura; sed mediū non habens essentialem quidditatiuam connexionem cum extremis solum fundat cōiecturā fallibilem, ergo. Totus discursus patet ex eo, quod futurorum cognitio in eo, qui non est Dominus omnium, & ordinis rerum, & qui non assignat singulis durationē, & tempora, nec statuit successionē vniuersorum secundum prius, & posterius, & cetera; solum nititur in notitia signorum causa ad causandum tempore posteriori. signa autem talia fundamentum præstant cōiecturæ, non scientiam causant, non syllogismum deliberatiuum, nec inferunt fabricatoriam conclusionem.

Ratio 1a

Ratio 2a

52 Vnde si velimus rimari certitudinem cognitionis creaturæ, & iudicij circa futura, occurramus oportet primo ad quilitatem futurorum, inquirendo: an futurum sit necessarium? ut Eclipsis in motu cælorum: an contingens? & vnde ipsi accedat contingentia pā ex causa totali an ex aliqua solum partiali causa? Præterea an contingentia oriatur ex indifferencia liberi arbitrij, & tunc consideret etiam oportet: an futurum sit raro contingens, aut communiter eueniens? Secundo pensanda est perspicacitas mentis, & vis intellectus penetrantis vires causarum, observatis signa, & significationes eorum cōprehendens. Ex his namque, & circa hæc versatur cōiectura

Cometæ
re materiā
insinuat

P 3

nunc

nunc certa, nunc incerta; in vno prudēs, sine prudentia in alio; aliquando facilis haberi, difficilis aliquando, aut temeraria.

De cognitione præteritorum.

53 IN hoc puncto grauem etiam patiuntur difficultatem quicumque negant ad visionem intuitiuam requiri species impressas ab objectis, præcipue tamen qui docent species singularium infusas fuisse Angelis à principio, & obiectum præsens solum concurrere terminatiue ad visionem; quæ difficultas conuincit eos, qui dixerint visum in actu non producere speciem expressam rei visæ. Nam iuxta hos modos discurrendi ex positione rei in natura nihil resultat in mente Angeli, quo se habeat aliter nunc, quàm prius; quodque permaneat, aut permanere possit in intellectu in se, vel in effectu, sublato obiecto terminatiue visionis de statu rerum. Ergo non est, nec relinquitur ex visione in intellectu Angeli species, aut similitudo aliqua, aliud ve principium, per quod singulare contentum in specie innata independentem à tempore possit representari tanquam præteritum, ut fiat cognitio illius per propriam speciem, & medium incognitum.

Difficultas sententia communis.

Nostra doctrina fundamentalis.

Et assertio.

54 Nostra autem sententia, quæ in superioribus statuit necessarias esse ad visionem rei præsentis species expressas receptas ab objectis, impressasque visui in potentia, quarum receptio, vel passio visio sit; & per quas visus in potentia fit visus in actu formali. & insuper docet, quod visus in actu exprimit ad intra speciem, quæ est similitudo rei visæ, & non solum videndæ, qualem representat species ab ipsa re orta siue ob sortio principij viuentis: & quod species ad intra expressa nata est permanere, præcipue in potentia immateriali, siue difficultate aliqua procedit in resolutione interrogationis istius. Dicimus ergo Angelum cognoscere præterita, quæ præsentia vidit, per proprias species, quas à præsentibus accepit media eorum cognitione, tanquam per medium incognitum. Eorum autem præteritorum, quæ præsentia non vidit, notitiam habere non potest per speciem propriam, sed aliunde per doctrinam, aut reuelationem. Quæ conclusio speciali probatione non indiget, deducitur namque euidenter ex præmissis, & probatis assertionibus.

SECT. V.

Utrum Angelus per species concretas omnes res possibles ordinis naturalis cognoscere valeat?

55 TRACTaturi de vero, quod contrahitur ad tempus, quodque tres tantum complectitur differentias, præsens nempe, præteritum, & futurum, annectunt sapientissimi Scriptores materiam dubij istius, cum maiorem connexionem habere videatur ad doctrinam de scientia quidditatiua, querendo. An scientia, & notitia quidditatiua naturalis completa tur non solum naturas rerum, quæ ad esse destinatæ sunt, sed earum etiam, quæ cum non repugnent, non tamē sunt præordinatæ ad essendum? vel ad tractatum de speciebus impressis examinando virtuali extensionem specierum; An nempe superans temporalium scientiam attingat representationem rerum possibiliū? Verumtamen quando obiecta cognoscibilia naturaliter ab Angelo disquirimus, optimum locum habet dubitatio præsens, postquam actum est de natura, & tempore rerum huius prouidentie, non quia hoc ex alio infertur, sed quia non omnia simul, sed successiue occurrunt tractanda vniuersali dispositione, non particulari consequentia.

Cur hic de hoc agitur.

56 Titulus autem disputationi præfixus, ut integre caleatur, diuersa dubia continet. Primo namque inquitur: An species, quæ de facto concretæ Angelis fuerit, representare valeant naturali virtute res possibles? secundo inquirere potest: An species impressa possibilium potuerint concretari? Deinde, quia possibile duobus modis accipi valet: primo absolute, hoc est pro prædicatis quidditatiuis non involuentibus contradictionem, sed potius concordantiam, seu non repugnantiam inter se, quod possibile absolute, & priuatiue dicitur: secundo dicitur possibile per ordinem ad potentiam facticiam, per quam in rerum natura fieri potest, ratione cuius ordinis, & respectus essentia, quæ absolute, & priuatiue possibilis erat, dicitur positue, & actualiter possibilis per relationem ad potentiam, tertio quæri potest: An per species concretas

Titulus positio.

crea-

Resolutio
facilis.
Henricus.

creatas, aut infusas, tanquam per medium incognitum valeat Angelus cognoscere possibilia, non solum absoluta, sed etiam relativa, & positiue talia?

57. Dubiorum istorum decisio ferre nullam habet difficultatem in communi, & nostra sententia. Quod autem Henrico quodlib. 5. q. 14. placuit suum illum habitum scientialem, quē vicē specierum gerere docet, tam late patere, ut scibile habeat pro obiecto specificatiuo; sine fundamento, merique voluntarium est. Non enim potest natura creata etiam perfecteissima attribui indefinita, & illimitata virtus, sed quamvis lata & universalis, semper tamen termino finita, & sub aliquo limite conclusa. Vnde licet verum fuerit, quod aliquis habitus scientialis principium sit cognitionis quidditatiue Angelorum, non tamen inde sequitur, quod specificetur ab scibili indefinite accepto, sed potius cum sit scientia particulatis habeat pro obiecto particulare scibile. Neque argumēta, quę pro hac parte congerit Suarez de Ang. lib. 2. cap. 13. probant intentum. Nam & si essentia possibiles possunt ab Angelo cognosci propter vniuersalem capacitatem intellectus possibilis, qui est pura potentia, tamē vires intellectus agentis naturaliter completi, & in actu primo proximo non mensurantur ab ista capacitate, sed ab exigentia naturę huius, vel illius circa tales, vel tales species; non enim omnes species rerum ordinis naturalis sunt naturaliter Angelis debite, sed solum ea, quę rerum in hac prouidentia cōtentarum naturas representant, reliquas vero, aut profundiorē habitus scientialis extensionem liberaliter dare poterit, qui concreauit connaturalis species, & naturalem habitum infudit iuxta naturę cuiusque inclinationem.

Quod autem Deus de quibusdam scibilibus, seu essentis prouiderit in ordine ad esse, alijs prætermis nihil ponit, vel aufert ad rationē scibilis, cum accidat essentia pertinet autem multum ad rationem scibilis ab hoc, vel ab illo intellectu iuxta vires suę naturę in hac prouidentia. Quare si decreuisset Deus alium mundum facere, & Angelos, quos defacto creauit; exigentiam naturalem mentibus iuxta illam prouidentiam constituisset. Rogabis, quid dicendum sit, si aliqua species rerum nunc de nouo create-

Dr. Mayorga.

tur, an Angelus eam naturaliter sciret, necne? Respondeo: vel illa erat decreta pro tali tempore in hac prouidentia, vel extra, aut præter ordinem huius prouidentię, quasi repente facta, quod est absurdum dicere. Si primum Angelus haberet speciem scientialem illius connaturalē, & concreatam: si posterius, aut Angelo manebit incognita, & per species alienas cognoscenda, aut etiam præter ordinem, & exigentiam infunderetur ipsi species quidditatiue illius, aut habitus scientialis augebitur.

58. Iam breuiter singula dissoluamus. Dico ergo primo per species naturaliter concreatas non potest Angelus quidditatiue cognoscere essentias possibiles simplici, & immediata cognitione. Patet quia sola illa species, quę connaturalis sunt Angelis, cum fundamento ponuntur concreata, reliquę namque supra exigentiam naturę sunt. Sed species rerum, quę pertinent ad præsentē prouidentiam, tantum habent ordinem connaturalitatis cum mente etiā suprema per eandem prouidentiam disposita, & ordinata. Ergo Angelus per nullas species sibi naturaliter concreatas potest directe, & immediate cognoscere res possibiles: quia possibilia extra hanc prouidentiam sunt, cum de illis nullo modo fuerit à Deo prouisum. Prouidentia namque est cognitio, seu sapientia, non quidem speculatiua obiecti sui, sed ordinatiua, & practica rerum, quę sunt opera Dei.

59. Dico secundo: Repugnat iuxta communem prouidentiam dari, vel ab initio rerum datas fuisse Angelis species, lumen, habitum, vel principium, per quas valeant cognoscere essentias possibiles. Quod patet: nam impossibile est in Deo cadere mutationem, nec prouidentię, quę defacto res ordinate sunt, fiunt, fiunt, & conseruantur, quid quam deest, superfluit ve. Per quam prouidentiam non est aliquid dispositum de nõ repugnantibus, etiam quoad notitiam eorum infundendam Mentibus creatis, nec contrarium aliquo textu, aut ratione non coniecturali probari potest. Continget autem mutatio ordinarię prouidentię, si iuxta illam fieret, quod non est ab æterno ordinatum, dareturque innovatio decretorum, quę omnia sunt impossibilia, & minime cogitanda. Ergo impossibile est dari iuxta præsentē prouidentiam Angelis species, quibus possint

1. Conclusio.

Eius ratio

2. Conclusio.

Probatum.

res possibiles directe, & immediate cognoscere. Iuxta providentiam tamen extra ordinariam, miraculose, aut de potentia absoluta non repugnant species naturalium possibilem, quibus intellectus creatus naturali cognitione id est, non supernaturali, eas cognoscere valeat. Nec item repugnantia reperitur in eo, quod tales species de nouo infundantur, vel creatione gratuita, & sine aliqua creatura exigentia fiant. In nullo namque ex his apparet aliqua implicatio contradictionis, aut absurdum quid, indecens vel Deo, ob quod in contrarium moueamur assensum. Imò in omnibus splendet magnifica liberalitas Auctoris omnium.

*Qualiter
Angeli sint
dispositi circa
ea possibilia.*

60 Qua propter circa res absolute possibiles intra principia connaturalia non habet Angelus quid quid requiritur ad cognitionem quidditativam immediatam, claram, & distinctam; & multo minus ad cognoscendum dicto modo possibile positivum, & dictum per ordinem ad potentiam. Nam in hoc casu questio est de subiecto non supponente, non enim attingens rem potest cognoscere, quæ sunt rei. Deinde quia adhuc supposita cognitione quidditativa rei manet difficile, quod prædicatum relativum possit attingi immediate per propriam speciem ipsius rei, vel aliam distinctam: Poterit sane cognosci, scilicet, quid sit tale possibile: An vero essentia sic possibilis est non videretur pertinere ad scientiam, aut cognitionem quidditativam, sed ad classem rerum, quæ visione percipiuntur; & per species ab ipsis emanantes; cum tamen hoc modo possibile non existat, nec in propria entitate sit, sed denominatione relativa constituitur, neque speciem mittere, nec per speciem videri potest. Quin potius ex præiis cognitionibus, & præcognitis comparatione cognoscitiva resultat in mente, sitque per cognitionem. Unde concluditur dicendum Angelos non cognoscere; nec posse per principia connaturalia immediata, & simpliciter cognitione res possibiles tam absolute, quam relative, quæ erunt ipsis semper in cognita, nisi discursu ex præcognitis per alienas species intelligantur, aut revelatione illis manifestentur.

(22)

SECT. VI.

Verum aliqua lateant Angelicæ cognitionem? & quæ illa sunt?

61 Aggredimur difficilissimam controverfiam communi titulo in significatione de secretis cordium, quam ampliori interrogacione propono, ut paulatim singula examinentur. Tria præcipua continent capita, nempe: An res aliqua Angelis maxima perspicacia possibilibus in cognoscendo, naturaliter occulta sint? & quæ sint huius conditionis? quæ duo in hac sectione proponimus examinandas. Tertium autem, id est, rationem redere, præterquam hæ ipsæ res lateant Angelicam cognitionem, cum manifestæ, parentesque sint obtutui Divino, quod difficilissimum putatur sectione sequenti peragemus. Notandum est autem, ut omnino vitetur æquivocatio, controverfiam non esse de cognitione quidditativa siue obfcura, & confusa, siue distincta, licet ea sit immediata, & per proprias species, siue per medium cognitum, aliove modo: non enim queritur de Angelo an sciat, quid est amor, aut cogitatio mentis exempli gratia; sed supposito quod hæc novetur per species scientiales creatas, dubium occurrit: An quando amor est, videat ipse entitatem? Proce- dit itaque difficultas de cognitione intuitiva & visione rerum immediata, non de coniecturali, quæ ex signis præcognitis iudicium fiat de existentia rei, neque de quidditativa, quæ solum versatur circa quod quid est. Non inquam, agimus de cognitione scientiali, quia hæc versatur circa verum præscindens ab existentia, & operatione, de quo supra actum est; & quia non vertitur in dubium Angelos cognoscere, & scire, quid sit unumquodque eorum, quæ dicuntur illis occulta & secreta: sed admisa hac cognitione quidditativa, & scientiali queritur: an aliqua, cognoscibilia aliis, occulta sint Angelis quantum ad visionem intuitivam, & quæ illa sint?

Distributio doctrinae.

Afferatur æquivocatio cognitionis occulta.

62 Neque dubium est de cognitione coniecturali, quamvis hæc ex genere suo versetur circa verum contractum à tempore, & proprie tendat in occultum. Quia certum, & sine difficultate est per signa exteriora coniectari, & inferri in-

Occulta coniectari possunt à creatura.

test.

ternos affectus, occultas aliàs cogitationes, & inuisibilia Dei per ea, quæ sunt, in intellectu cognoscuntur, non solum ab Angelis, sed ab humano intellectu: quin etiam Demones astuti, & sagaces coniectantur ex signis, & effectibus exterioribus interiora hominis, nempe, cogitationes, & voluntates. Quod est doctrina D.

D. Thom.
D. Hier.
Augustin.

Thom. 1. p. q. 57. art. 4. & alijs locis, est que commune inter Patres, & Scholasticos, Sic docuit D. Hieronimus circa illud Mathæi cap. 15. *De corde exeunt cogitationes*: dicens: *Non debemus opinari demonem occulta cordis rimari sed ex corporis habitu, & gestibus æstimare, quod versetur intrinsecus*. Dicit etiam Augustinus lib. 12. de Gen. ad liter. & lib. de diuinat. De non. cap. 5. Sed maturius, & omni consideratione adhibita dixit lib. 2. retractationum cap. 5. his verbis: *Pervenire ista ad notitiam demonum per non nulla etiam experimenta compertum est*. Quapropter solum restat controuersia de visione intuitiva, quæ versatur circa præsens, existensque in rerum natura.

Opiniones.

63 Tam magnificenter amplificanti scriptores Angelicam cognitionem, ut fere nihil occultum eis affirmare audent, vel ad probandum ea, quæ secreta necessario affirmanda sunt, nulla ratio super sit. Quapropter in varias opiniones diuisi sunt. Prima sententia audeat asserere Angelos cognoscere actus voluntatis, & intellectus aliorum eo ipso, quod sint extra causas, quæ tribuitur Durando in 2. d. 3. q. 7. num. 18. & q. 8. num. 6. qui cum difficultatem latius perpendisset d. 8. q. 5. questionem indecisam reliquit. Sed hæc opinio censura graui notatur apud prudentes viros ex eo, quod propria Dei creaturis attribuat, vel saltem sub dubio attributionem permittat, dubitando circa ea, quæ manifeste patet ex sacra pagina, & interpretatione Patrum. Secunda opinio docet Angelum posse videre affectus voluntatis, & intellectus cogitationes, quando sunt: non tamen videre quales sunt, id est, qualitatem earum: An sit amor, odium, & cetera. Quæ tribuitur Argenti in diff. 7. q. 1. art. 2. in fine, & reijcitur communiter à Modernis tanquam sine fundamento, & quæ non possit sustinere testimonia Sacra sine violenta interpretatione. Tertia sententia tribuitur Hernando in 2. d. 8. q. 3. dicenti cognoscere Angelum cogitationes cordium, & actus voluntatis, quoad

Durand.

Argenti-
nas.

Hernand.

substantiam eorum, & speciem, & habitudinem ad obiectum determinatum per modum fugæ, aut prosecutionis, & omnia alia præter gradum connatus, & intentionis. Quam item tanquam sine fundamento & violentam in expositione Sacra Scripturæ merito reijciunt Theologi.

64 Quarta refertur opinio Henrici quodlib. 3. q. 13. dicentis Angelum cognoscere actus intellectus, & voluntatis elicitos amoris, vel odij non tantum per effectus, sed in se ipsis, ut circa tales res versantur: non tamē cognoscere, ad quem finem illos dirigat, qui illos habet. Quæ propter omne aliud præter mentis intentionem, & virtutem internam, quæ soli Deo patent, manifestum est aspectui Angeli volentis attendere. Hæc quatuor opiniones coactæ vi argumenti probantis ex plenitudine virtutis intellectus Angelorum, siue intrinsecæ potentie, siue superaddite in habitu scientiali, aut speciebus vniuersalibus, nihil in rerum natura latere Angelicam cognitionem etiam intuitiuam, non audent negare consequentiam; sed illam conuincunt diuertere, ut solum relinquat occultam qualitatem actuum, vel intentionem illorum, aut mentis intentionem. Sed hæc excludunt sine fundamento, quia ad omne cognoscibile creaturæ etiam quoad qualitatem, intentionem, & intentionem extenditur virtus potentie intellectus se sola, aut cum habitu scientiali, speciebus vniuersalibus, si in illis tribus aliquid est cognoscibile præter actus, pertinet ad illos; & si nihil aliud est præter actus ipsos, cognitis his, quæ remanent excipienda, & soli Deo reservanda: certe nisi pro necessitate opinantium coarctet Deus species, aut lumen, quod ante hanc difficultatem vniuersale creauerat, nullatenus sustineri possunt istæ sententiæ.

4.
Henricus.

65 Quinta opinio quantum ad actus voluntatis elicitos distinctionem præmittit inter necessarios, & liberos; & deinde asserit solos actus liberos esse ita occultos, ut nequaquam videri possint à creatura, cum manifeste pateant diuine intuitioni: actusque necesarios posse videri ab Angelo vi specierum concreatarum, quæ sententia circa cogitationes cordis, & actus intellectus ita debet opinari, ut vel nullum excipiat ab Angelica visione, qui non sunt immediate liberi, vel solos eos occultos asserimet secretos,

5. Senten-
tia.

& inuisibiles ab Angelo, qui scilicet libertatem participant propter imperium liberum, vel omnes actus, qui conducunt ad operationes voluntatis liberæ, quique appellantur cogitationes cordis, cum sexta sententia secretos, & occultos tenebit. Sextus denique modus dicendi in hac difficultate non multum distat à præcedenti, absolute namque pronuntiat omnes actus voluntatis nostræ esse occultos intuitui Angelorum, quia negat dari in ea aliquos actus necessarios. Vnde etiam tota ratio secreti, & occulti in actibus internis originem habet à dominio libero, quare de voluntate Angelorum, in qua probabile est dari aliquem amorem necessarium, sub distinctione loquitur, ut sententia quinto loco relata. De actibus vero intellectus sine ulla distinctione loquitur Suarez de Angel. lib. 2. cap. 25. tenet tam practicos, quam speculativos esse occultos Angelo quantum ad visionem. Quod non nullis congruentius probat: unde colligit non fuisse datas Angelis species horum obiectorum.

Suarez.

Inuidia
difficultas
ambus.

66 Has omnes opiniones, & si quæ sunt aliæ, excogitavit necessitas potius, quam ratio. Instat ex vna parte argumentum iam factum ex perfectione, & vniuersalitate potentie intellectiue, luminis, habitus, aut specierum, ad ponendam, concedendamque visionem intellectualem omnium singularium in quocunque genere. Quorum species quiditativæ, seu scientiales Angelus habuerit, quia existentia videntur per eandem speciem vniuersalem, per quem cognoscitur essentia quoad omnia sua. Non potest autem dici, quod Angelus ignoret, & impotens sit scire quid est actus liber, quid prudentia, quid cogitatio cordis, quid secretum? & sic de alijs, quæ occulta dicenda sunt ipsi Angelo quantum ad visionem. Quæ propter limitationem omnem excludit doctrina de speciebus vniuersalibus ex eo, quod representent naturas communes, omniaque singularia ipsarum, differentias, modosque illorum, & omne, quod habet participationem veri, & est, cognoscibile. Ab hac itaque regula apud ipsos Auctores generali, quid quid excipitur, sine ratione excipitur, & contra proprias doctrinas: quare in nullo scripto inuenire fas est rationem fundamentalem exceptionis talis, vel talis, sed solum apparentes congruen-

Vniuersa
lis cogni-
tionis ra-
tio.

tias, & polyticas, & qualemcumque satisfactionem argumentis contrarijs, & hinc etiam nata est multitudo opinionum circa quæ sint secreta, & quæ non. Omnes autem in libertate, & arbitrio assylum querunt, quasi esset contra liberum dominium actuum, quod iam existentes, & qui non possunt non esse, quando sunt, viderentur ab omnibus, cum tamen hoc sit omnino extrinsecum ad elicientiam liberam.

67 Sed quia maioris ponderis sunt auctoritas Patrum, & Sacra Scriptura testimonia, quibus manifeste constat non posse à creatura videri mentis cogitationes, & quæ appellantur secreta cordium, omnes Auctores conuati sunt aliquid excipere à regula firmata humana sapientia, ut satisfacerent testimonijs sacris: unde quidam parum, quidam multum exceperunt, propter parvam exceptionem deficiunt quatuor primæ sententiæ, ut dictum est, de quinta nihil constat quoad actus intellectus. Sexta autem opinio excedit, quia solum potest excipi à regula, quod cum fundamento excipitur, sed si tota ratio excipiendi est Auctoritas sacra, & ratio propter quam exceptionis est libertas creata, excipi non debent actus intellectus, qui versantur circa verum præscindens ab actione. Næ tales non pertinent ad liberum arbitrium nec ad radicem libertatis, nec sunt liberi, nisi forsam imperentur: aliàs scriptura sacra solum reservat. Diuina visioni voluntatis affectus, & cogitationes cordis. Ergo omnes illæ cognitiones, quæ non sunt cogitationes cordis sine fundamento cogente, & contra rationem factam excipiuntur à regula visibilium ab Angelo.

Exceptio
nis funda-
mentum.

68 Ut autem pateat genus cognitionis intra quod clauduntur cogitationes cordis, & actus mentis, quæ pertinent ad liberum arbitrium, reuocanda in memoriam est distinctio supra posita veri in suas species secundum quod contrahitur ad res. Tot namque erunt genera cognitionis quot fuerint species veri, cum verum sit ad æquatum obiectum intellectus. Contrahitur sane verum, ut sic ad essentias, & quidditates rerum præscindendo à tempore, & actione, cuius noticia proprie dicitur intellectus, sicut & potentia, unde etiam habitus primorum principiorum intellectus appellatur. Contrahitur item ad res prout in-

Verum
triple.

clu-

Cogitatio-
nes cordis.

Ratio oc-
culti non est
libertas.

Scriptura
testimonia.

3. Reg. c. 8.
1. Par. 28.
2. Paral. 6.
Ad Heb. 4.
Matheus.
Jeremias.
D. Hieron.

cludunt tempus, & dicantur præsentis, præteritæ, aut futuræ: & cognitio illius est triplex visio, memoria, & coniectura. Demum contrahitur ad res prout in actione versantur: quæ sunt in duplici genere aut in actione transeunte, & tale verum pertinet ad Artem: aut in actione sine termino, & permanenti, & huiusmodi cognitiones consistunt, & prodeunt a Prudentia, aut imprudentia iuxta qualitatē veri, potest namque & verè apparere, & fallaciter. Inter omnia hæc autē sola intellectiones circa cognoscibile sibi in actione pura possunt, & debent dici cogitationes cordis, quas solas occultas creaturæ, Deo patentes probat scriptura, de alijs tamen cognitionibus non loquitur; neque dicit, nec insinuat rationem formalem occulti in actu libero esse libertatem. Quare iuxta textum sacrum verā est hæc propositio: *omnis actus liber est occultus Angelo quantum ad visionem*. Sed non inde sequitur quod: *omne sic occultum est liberum*. Quia propter omnes relatæ opiniones in quantum dicunt hoc, vel aliud esse occultum Angelicæ visioni, verum attingunt, quantum vero coarctant res occultas ad ordinem libertatis à veritate deficiunt, cum non solum hæc, sed plures aliæ sint Angelo invisibiles, ut iam videbimus.

69 Verba autem sacra, quibus improbantur priores quatuor sententiæ ex eo, quod nimis comprimunt rationē secreti: & aliæ duæ, quia latius extendunt, quam doctrina ipsarum patitur, & sine fundamento, quia nec auctoritas exigit, aut supponit actus speculativos occultos, nec aliā ratio convincit, talia sunt: lib. 3. Reg. cap. 8. *Tu solus nosti corda omnium filiorum hominum*, loquitur cū Deo; ergo alijs incognoscibile est 1. Paral. 28. ibi: *Omnia corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit*. Et lib. 2. cap. 6. legimus *Redde unicuique secundum vias suas, quas nosti in corde suo, tu enim solus nosti corda filiorum hominum*. Ad Hebræos. 4. de verbo Dei dicitur quod sit *discrator cogitationum, & intentionum cordis*. Deinde multoties in Evangelijs legimus Iesum vidisse cogitationes cordium, sed præcipue Mathei 9. cum Scribæ intra se dicerent *hie blasphematur*, subditur: *cum vidisset Iesus cogitationes eorum*, dixit, *ut quid cogitatis mala in cordibus vestiri* & cap. 12. ait Evangelista: *scitis Ie-*

sus cogitationes eorum dixit eis. Præterea Ierem. 17. *Pravum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscat illud. Ego Dominus scrutans cor*. Vbi Hieronymus: *Hinc discimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus*. Omitto alia plura testimonia, quæ passim adducuntur. Ex omnibus autem locis istis, & alijs, quæ adduci possent in hac parte, constat quod solus Deus videt, & distincte intuetur cogitationes, & affectus humanos, cor quidem appellatur principium vitæ gubernatricis in moralibus, quod est arbitrium, seu consilium, in cuius manu, id est, potestate hominem, quem rectum fecerat, & sine determinatione ad unum, Deus reliquit: dicitur, quæ figurate per similitudinem ad cor, quod vitæ principium est in animalibus. Solus itaque Dominus scrutatur corda filiorum hominum, quæ occulta sunt Angelicæ visioni. Sed ex his non probatur omnia aliā præter cogitationes, & cordis secreta esse manifesta, & patentia creaturis in ordine ad visionem: nam & si plura aliā videri nequeant ab Angelo, semper est verum, quod cogitationes, & secreta cordium invisibilia ab Angelo, & soli Deo patentia sint. Et in tali casu omnia libera erunt occulta creaturæ, non tamen ex eo, quod libera sunt, sed aliunde sunt cogitationes, & secreta cordis dicantur, quia pertinent ad liberum arbitrium, & ad gubernatorem vitæ actiue tam in Angelis, quam in hominibus.

70 Dico ergo latere Angelicam cognitionem visivam omnia ea, quæ pertinent ad genus potentie, & impotentie, & ad genera actionis, & passionis, quæcūque in materia versentur, ut autem facilius capiatur conclusio paulatim sic explicanda est per partes. Prima pars inquit, quod nulla potentia activa, vel passiva connaturalis, aut superaddita, siue in genere physico, siue in genere cognoscitivo, intentionali ve, siue in genere affectivo libero, aut necessario, siue in artificiali, potest videri intuitivè per propriam speciem ab aliqua creaturā pura quantumvis perfectā. Secunda pars conclusionis hæc est: Nulla actio siue ea sit transiens efficienter, aut artificialiter, siue sit immanens tam in linea cognoscitiva, quàm effectiva, aut volitiva potest videri per propriam speciem à pura creaturā. Tercio consequenter dicendum est, quod non videtur fieri, esse, existentia,

Conclusio
propria
proponitur
& explicatur.

substantia, nec personalitas, etiam si videatur quod sit, est, existit, suppositum, aut persona. Et tandem videri nequeunt modiactionum, & passionum, nec relationes, quæ illas consequuntur. Inter quæ omnia celebrantur maxime cogitationes, & actus voluntatis pertinentes ad vitam actiuam, & dicuntur cum Sacra auctoritate *secreta cordis*, quia cor est principium, & radix vitæ, unde oriuntur spiritus vitales, & prauæ cogitationes, ut dicitur Prouer. cap. 15. de quibus tantummodo tractant scriptores in presenti sollicite inquirendo rationem, propter quam occulta hæc sint, & inuisibilia omnibus creaturis, quæ aliis aperta sunt, & manifesta in oculis Domini, quæ duo Sacra Scriptura testatur. Quod, quia difficile visum est, sequente sectione discutiendum propono.

Prouer. 15.

SECT. VII.

Rationes communes ponderantur, & reijciuntur, veraque ratio nostræ conclusionis apperitur, & defenditur.

Difficultas in redenda ratione.

71 I Ntegra difficultas huius sectionis consistit in redenda ratione efficaci non ex coniectura, & congruentia, sed ex natura rerum, propter quam res aliquæ nequeant videri ab intellectu Angelico, qui siue proprio lumine, siue per species congenitas, aut concreateas, siue acceptas ab obiectis, tam perspicax est, ut alia omnia, quæ sunt in rerum natura, nouerit non solum quidditative, sed etiã intuitiue, vel possit ea cognoscere, si velit. Eademque difficultas militat contra nos, & ponentes obiecta singularia, & existentia per species ab eisdem impressas ab Angelis videri, nec aliter posse cognosci intuitiue in se ipsis per propriam speciem. Quæ namque differentia istius ratio reddi potest, ut quarundam rerum species possit Angelus recipere, istarum vero minimeque ratio sine dubio coegit Scotum à propria via resilire, ut videmus. Ratio autem horum magna cura sollicitata ab Auctoribus adhuc latet, secretaque est.

Scotus.

Quorumdam euasio acurrit ad nega-

72 Quidam, inter quos Scotus, cum Angelicam mentem plenam intra ordinem naturalem virtute intellectualem,

siue per proprium lumen, siue per species superadditas, quæ aut omnino oriuntur à substantia propria, aut dentur à Deo, aut aliquando recipiantur ab obiectis, affirmari, nullam inuenire poterunt differentiam iuxta cursum naturæ. Quia in omniuentu potentia intellectiva est de se sufficiens ad intelligendum, quodcumque voluerit in vna sententia, & iuxta aliam semper parata ad recipiendas species, quæ naturaliter, & semper fiunt ab obiectis. Ergo eodem modo prompta est ad omnia, & singula, quare, si potest cognoscere, & videre aliquod obiectum, quando vult, poterit cognoscere quodlibet, si velit. Quare recurrunt ad voluntatem Dei nollentis præstare suum concursum ad visionem cogitationum, & secretorum cordis, quam sibi reseruauit. Sed hæc ratio miracula querit, ubi non est fundamentum ad ponendum illam, est enim mere voluntarium, & contra rationem affirmare, quod Deus ordinauerit non concurrere cum aliqua causa ad actus, ad quos illam constituit proxime, & plene potentem, Prudentius foret non dare creaturæ illam potentiam, quæ nunquam operatura est propter negationem concursus generalis. Deinde non satisfacit testimonijs scripturæ, quatenus fateatur in creaturis potentiam naturalem ad videndum cogitationes, & secreta cordis, & præcipue contrariatur verbis Ieremie citatis: Præuū est cor hominis, & inscrutabile, ubi negatur potentia actiua scrutini cordis humani, quam impotentia in solis creaturis reperiri ostendunt interrogatio, & responsio, quæ sequuntur si est inscrutabile, quis cognoscet illud. Ego Dominus, & subdit ratio: nem ab actu ad potentiam dicens. scrutans cor. Quin potius scrutator cordium videtur apponi quasi nomen Dei. Demum si frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum, & Deus non agit frustra, quomodo potest in mentem cadere, quod Deus hanc naturalem potentiam condiderit, quæ nunquam potest reduci ad actum ex diuino decreto.

tionem concursus.

Reijcitur.

73 Alter modus dicendi ratione differentie propter quam Angeli videntes res alias, cogitationes, & secreta cordium minime videant, redit ex parte potentie cognoscitiue, quia nempe non est constituta in actu primo proximo ad visionem istorum, sicut ad alia obiecta naturalia cognoscenda, quia desunt species

Alia sententia negat Angelis species cogitationum.

Sect. 7. Rationes communes reiiciantur, & vera traditur. 181

cies eorum, quibus completur potentia, & constituitur in actu primo proximo, & determinata speciei, individuaque cognitionis. Defectum autem harum specierum sic probat sententia illa. Quia Angelis potuerunt deesse: ergo dicendum est illis defuisse: cum alias natura provide rit locutionem per quam possunt manifestari secreta eis, quibus loquens vult ipsa revelare. Hanc rationem tenet Suarez de Ang. lib. 2. c. 23. n. 17. & eam tenuisse Rich. in 2. dist. 8. a. 2. q. 4. & Capreolum ibid. q. 1. a. 1. & alios, docet n. 18. Sed modus iste dicendi, & si Auctoritatibus Scripturæ conformis sit quantum ad conclusionem, tamen argumento à ratione supradicto non satisfacit absolute, sed ex suppositione. Nam, & si verum sit, quod deficiente actu primo deficit actus secundus, & quod deficiente specie deficit actus primus in ordine cognoscitio creatæ, & consequenter deficit cognitio: tamen suppositio defectus speciei est mere voluntaria, dum non probetur ratione, vel in plurimum erit incognita scientifice, & solum deducta ex auctoritate sic: solus Deus potest scrutari corda: ergo creatura non potest, sed non potens non habet potentiam: ergo Angelus potentiam non habet scrutandi corda, sed habet vim cognoscitivam universalem, & indeterminatam. Ergo deficit species, quæ est virtus complens potentiam, & constituens principium proximam. Sed modus iste discurrendi non est admittendus in scientia naturali, quia supponit obscuritatem in intellectu, & ignorantiam principiorum. Demum hæc sententia in puncto de locutione, & auditione Angelorum non leues patitur difficultates, ut videbimus.

74 Tertius, & ultimus modus dicendi differentiam constituit ex parte obiecti, excipiendo à communi regula proportionis obiectorum ad potentiam visivam Angeli, cogitationes cordis, & actus voluntatis, quos improporcionados dicunt respectu intellectus naturalis. Cuius improporcionis rationem reddit. Primo: quia motus liberi arbitrij soli Deo subduntur, & propria potestati: & consequenter à solo Deo cognoscuntur, & ab operante. Secundo quia isti sunt actus liberi, & pendent à causa in differentia. Tertio quia hæc obiecta talis naturæ sunt, quod requirant aliquam illuminationem, ut cognoscantur, quæ

illuminatio fiat per locutionem ad aurum Angeli loquentis. Quarto quia visibile, ut videatur, debet habere intimam propinquitatem cum potentia visiva, quam non habent actus isti, nisi cum habente illos, quapropter à nullo alio possunt videri, nisi ab habente. Tandem quia virtus Angeli est limitata, & in Anima est quoddam profundum, & quoddam exterius, quare actus istos non potest Angelus videre, quandiu manent in fundo Animæ, ubi dicuntur secreta cordis. Si vero Anima in exteriori ipsos collocaverit, poterit Angelus illos videre.

75 Harum rationum insufficienciam, & impugnationes explicat late Suarez capite citato, ubi quisque potest videre. Nos paucis rem expediemus. Et in primis improporcio obiectiva fundat argumentum à posteriori ad improporcionem potentia, quæ prior est in ordine ad visionem. Improporcio autem causa semper est defectus virtutis, & in casu præsentis defectus virtutis non potest consistere nisi in absentia speciei. Si namque detur principium completum in actu primo, vel saltem possit compleri ex proprijs, & prius habitis ad naturam voluntatis propriæ, neutiquam potest dici esse improporcionatam in genere obiecti: præcipue cum in hac sententia obiectum solum terminative concurrat ad visionem. Quod autem tales actus soli Deo sint subordinati solum potest probare, quod modo, quo cognoscuntur à Deo, non videntur à creatura, quod verum existit; neutiquam verò probat, quod nullo modo cognoscantur ab Angelo. Nam quæ à solo Deo pendent inferri, & esse, ut substantiæ immateriales ab intellectu creato videntur, quando existant. Nec ratio liberi aliquid obstat visioni intuitivæ supposita specie in intellectu, quia res dum est, necesse est esse obiectum quidem ad cognitionem futurorum, si obstat, sed visionem præsentium unde potest impedire. Nec tertia ratio adducta ad probandam improporcionem horum actuum in genere obiecti, illam probat. Nam ex eo, quod isti actus sint manifestabiles per locutionem, quomodo inferri non possent per visionem attrahi. Neque illuminatio aliqua potest provenire ipsis à voluntate, quæ non est lux, sed inclinatio, & affectus: talisque illuminatio

Reijciuntur:

Priora rationes nihil probant.

*Suarez.
Richard.
Capreolus*

Reijciuntur.

*Ultima
via eadem
di hanc
difficultatē.*

*Rationes
insuffi-
cientes*

superflua omnino est, aut enim per illam agit aliquid obiectum in potentia cognoscitiva, quod ante illam non faciebat, vel nihil agit. Primum si dicas, incidis in contrariam sententiam, quæ ponit visionem fieri per species receptas ab obiectis, si vero dixeris secundum. Ergo per illuminationem non immutatur obiectum in ordine ad potentiam: ergo unus Angelus poterit videre actus internos alterius, quando voluerit attendere, non expectato consensu illius: vel nunquam poterit etiam altero consentiente, & illuminante proprios actus, quod utrumque est falsum in hac sententia.

*Quarta
rationis fal-
sa supposi-
ta.*

76 Ratio quarta falso supponit, quod intima præsentia in linea obiecti visibilis sit contactus entitativus: cum potius visibile positum supra sensum non sentiatur: & quod actus interni videntur ab habente illos, percipiuntur certe quasi per tactum, qui ab obiecto intime entitativè coniuncto movetur, non verò per visionem, quæ præsentiam intimam intentionalem obiecti solam requirit, excluditque entitativam. Deinde contra experientiam in visione corporali, & contra propriam doctrinam in visione spiritali, quæ unus Angelus videt alios, & singularia materialia sine alia intimiori præsentia obiecti, quam est intentionalis, siue per speciem, requirit hæc positio intimitatem entitativam in his actibus, ut videri possint: vel redenda est ratio istius differentie, quod difficileimum est. Præterea etiam admissio, quod actus isti videantur ab habente illos per intimam præsentiam physicam, unde constat, quod a non habente illos entitativè, sed tantum intentionaliter videri nequeant: cum omnia alia videantur à potentia à quata per intentionalem speciem. Demum quia si intus alter contactus requiritur ad visionem actuum alterius, impossibilis erit talium visio etiam altero consentiente, & volente manifestare: imò absolute erit impossibilis, sicut repugnat, quod actus unus indidui sine actus alterius: & auditio non fiet per cognitionem intuitivam obiecti voliti manifestari. Ultima item ratio nullo modo ostendit affirmatam improprietatem, sed assertum prius positum obscurat verbis allegoricis. Quid, rogo, est pro fundum Animæ? nonne occultum, & secretum. Huins profunditatis rationem querimus, & occultationis in illa eorum,

*Est contra
experien-
tiam, &
doctrinam
suorum
Auctorum.*

*Ultima ra-
tio petit
conclusio-
nem.*

quæ potentia in actu primo constituta per speciem non potest videre, & inde extracta per solam voluntatem manifestandi sine immutatione obiectiva apta sunt videri. Quæ ex parte redeunt contra rationem istam argumenta supra facta.

77 Inter duos posteriores dicendi modos, si iudicandum est de veritate, præferendum existimo eum, qui inuisibiles actus voluntatis, & cordis affirmat ex incompletionem potentie, proveniente ex defectu speciei, quacunque ratione probetur speciei absentia. Efficacior namque consequentia est à priori. Desinit causa, ergo effectus, quæ à posteriori iuxta secundam opinionem, quæ ex circumstantia extrinseca obiecti infert non visionem, quævis causa sit completa, & in actu primo, & alias sola requiratur existentia rei, ut videat, neque aliter dependeat ab obiecto. Verum, tamen dicta sententia, dum asserit libertatem non esse rationem, propter quæ deficient species actuum voluntatis, & intellectus in mente, recurrere debet ad modum essendi illorum, & defendere esse inuisibilia à creatura omnia ea, quæ conveniunt in modo essendi, ut iam videbimus. Contrarium vero sustinet, dum solos actus intellectus, & voluntatis occultos affirmat, & aliquando ad modum libertatis præsentem, aut potentem supervenire discurrendo recurrit.

78 Vera igitur, & proxima ratio, propter quam non videntur ea, quæ occulta sunt, est defectus speciei propriæ in potentia visiva: inuisibilia autem erunt, quorum species propria repugnaverit, & eo modo, quo fuerit repugnans. Quare, cum iuxta nostram doctrinam res non videantur intuitivè, nec videri naturaliter possint per species undequaque provenientes, sed solè per species manantes, & impressas ab obiectis, integræ ratio inuisibilitatis quarundam rerum erit impotentia emittendi species sui, sicut ratio, ob quam defacto non videntur, est defectus speciei propriæ. Quæ autem res possint emittere species, & quæ non ostenderunt sic. Quæcunque non sunt activa ut quod, non possunt agere neque actione rean, neque grammaticali, hoc est, non valent extrahere aliquid per actionem mediatam, neque immediate: sed ea sola, quæ subsistunt, & sunt absolute ut quod, sunt activa dicto modo. Ergo ea solum, quæ subsistunt, possunt emittere species. Antecedens nititur in communi principio:

Actio.

*Collatio
duarum
sententiarum.*

*Propria
& verara
tio nostra
conclusionis.*

*Quæ ne-
queunt im-
primere
specie sui.*

Actiones sunt suppositorum: & insuper constat: quia non habens potentiam non operabitur, sola autem subsistentia potentiam habent: ergo sola subsistentia operantur, ita ut potentia, nisi subsistat per se, aut sit virtus subsistentis nequeat agere nec ut quod, neque ut quò. Consequentia vero patet: quia dubitari nequit species rerum oriri ab objectis media actione, vel se ipsis, distinguuntur namque à rebus, quarum imagines sunt: ut experientia ostendit in corporalibus. Sed non subsistunt, neque valent subsistere, potentia, virtutes, habitus, & quæ sunt huiusmodi: nec influxus causarum siue per actionem, & passionem, siue per esse, aut conservationem explicetur in transeuntibus, siue sit actus immanēs, & cetera similia, quæ modi communiter appellantur. Ergo non possunt emittere speciem sui; ergo neque videri à creatura.

Confirmatur eadem ratio.

79 Confirmatur autem hæc doctrina ex eo, quod si res numerata, & consimiles, vel aliqua earum posset producere speciem sui, aliquando hæc potestas ad actum reduceretur, aut esset frustranea, & chymæica. Ergo res huiusmodi materiales producerent cum lumine corporeo materiales species, per quas viderentur ab oculo corporali. Sed nemo unquam vidit potentiam, habitum, actum, neque influentiam causæ materialis: neque existentiam, siue esse, subsistentiam, aut personalitatem; etiam si videat causam, & effectum, suppositum, & personam, & cetera; neque Angelus videns alios spiritus, aut entia materialia, videt creationem, neque dependentiam à causa prima, aut subsistentiâ, vel personalitatem, neque species intentionales, aut entia huius gradus aliquis unquam vidit per propriam speciem. Et præcipue de actibus internis dicendum colligitur, quod invisibilitas eorum non pendet à voluntate; cū videri nequeant, etiam si voluntas consentiat; nam adhuc ipsa consentiente non possunt causare propriam speciem sui. Poterit sane unus Angelus alijs manifestare per alienas species libere factas, & emissas ad illos, proprios actus alias occultos, ut dicemus agentes de locutione; facere autem eos visibiles minime valebit. Præterea non videntur actus isti, habitus, potentia, & cetera ab habente illos, quavis per contactum vitalem percipiantur. Nec demum Verbum mentis videri potest etiâ si in il-

lo tanquam in imagine, vel per illud tanquam per speciem appareat res cognita. Vel dicat, qui his non assentitur, si vidit aliquod ex dictis, quando, & ubi vidit, & instruat nos cupientes talia intueri.

89 Sunt igitur hæc omnia, & cetera non subsistentia occulta omni oculo creato quantum ad visionem, quia impotentia producere propriam speciem; sed non omnia dicuntur secreta, quia de eis communiter mentio non fit, nec Scriptura meminit eorum, quæ non conducunt ad instructionem hominum in rebus fidei, & materia morali. Quare soli actus interni hominum, & præcipue qui pertinent ad liberum arbitrium, secreta dicuntur, vel propter frequentem usum huius vocis, vel anthonomasticè quia inter omnia occulta potiores sunt, & ad altiores vitæ gradum pertinent. Quia vero non dicuntur secreta absolute, sed cum restrictione secreta cordis, potest argui, quod non clauditur omne secretum intra genus istud: nam si nihil aliud esset secretum præter actus liberos, absolute, & sine restrictione dicerentur secreta. Supponit itaque appellatio ista multitudinem occultorum, & nostrâ ratione confirmatur.

Quare non omnia inter invisibilia dicuntur secreta.

81 Nec occurrit argumentum aliud quod in contrariis, quod particulari indigeat solutione, forsam Recentiores excogitabunt. Quæ possunt obijci desumpta ex perfectione, aut imperfectione Angelis in essendo, aut operando innania sunt. Quia maior, & tota perfectio creaturarum est conformitas cum voluntate creatoris in ordine naturali, perfectiones autem contrarias, aut superantes ordinem discurrentes effingunt, qualiter placeat unicuique, addendo, aut detrahendo ab opere, & ornamento creationis pro libito. Si argumentetur quis, contendens impossibile esse objecta imprimere species in potentia immateriali, intellectuâque illi: omnia solvenda erunt ex supradictis de visione, & cognitione singularium, & præsentium, & de receptione specierum ab objectis. Si dicat aliquis actus liberos esse intelligibiles actu. Ergo potest Angelus accipere species ab illis per suum intellectum agentem, sicut illas accipit à reliquis objectis, & per consequens eos videre, distinguendum est antecedens. Aliud enim est intelligibile quidditative, aliud intelligibile per visionem, prima pars concedatur, negando secundam vel concedo antecedens, quia

Argumenta contraria dissolvuntur.

& si visio immaterialis sit actus intellectus videntis, non dicuntur intellectus, & intelligibile per ordinem ad visionem, sed per ordinem ad cognitionem quidditativam: omitto quod intelligibile in actu appellatur potens intelligi, quod falsum est, nisi hunc sensum faciat potens intelligi in actu est tale. Consequens autem primo supponit falsum, nempe quod acceptio specierum est actio Angeli videntis, cum integra productio specierum sit actio obiecti, nec potest ex parte Angeli excogitari actio aliqua, quæ proprie dicatur acceptio actus sumptæ: nam solum potest poni emissio luminis ad illuminandum obiectum in ordine ad productionem specierum, quæ actio vel non datur, vel adhuc admissa nequit vocari acceptio specierum, præcipue quia esset naturalis effusio luminis, acceptio autem libera supponitur; neque item attentio est acceptio specierum: nec potest excogitari aliud, nisi forsam voluntaria receptio iuxta illud *aperi oculos tuos, & vide*. Deinde non sequitur ex antecedenti; nam quod est cognoscibile aliquo genere cognitionis non infert cognoscibile omnimodo, quare, & si actus illi sint intelligibiles, si tamen sint invisibiles, neque Deus infunderet species eorum, nec Angelus poterit illas accipere, vel recipere, ut videantur ab ipso.

*Quomodo
possit hæc
doctrina
alijs acco-
modari.*

82. Animadvertere autem placeat pro coronide hanc ipsam rationem, propter quam res aliqua non possunt videri ab Angelo, eum aliæ videantur intuitivæ, posse adaptari tam sententiæ, quæ negat species, & affirmat Angelos ex lumine, & virtute intellectiva omnia cognoscibilia naturaliter perspicere: quam ponenti species congenitas, aut concretas ad omnem Angelicam cognitionem, etiam intuitivam. Si tria illa defendant, quæ vera sunt. Primum quod Deus non dedit Angelo virtutem luminis, aut species eorum, quæ incognoscibilia sunt secundum modum, quo cognosci nequeunt. Quod recte determinavit Suarez supra citatus. Alias, ageret contra ordinem providentiæ abundans in superfluis. Secundum est: ea, quæ semel sunt invisibilia, nunquam posse videri manente eodem statu, & natura rerum; quare eorum, quæ ex natura rei occulta sunt, sicut actus interni, non potest dari, aut infundi species intuitiva, & propria,

vel lumen, potentia ve visiva etiam consentiente, & sollicitante voluntate. Tertio si artiori limite claudant vires cognoscitivas Angelorum, & ea omnia occulta dicant intuitivæ visioni, quæ non habent proprie esse, quæ sunt, quæ supra numeravimus, & forte alia plura. Tunc sic formo argumentum: quæ non sunt proprie, & per se, invisibilia sunt per propriam speciem: sed potentia, actus, & cetera non sunt per se, sed alicuius. Ergo sunt invisibiles. Maior patet, & ratio est quia non possunt producere speciem sui adhuc respectu oculi corporei, qui natus est recipere species ab obiectis. Ergo nequeunt superari à natura in aliquo euentu per lumen nativum, aut species à Deo datas, quia respectu invisibilis potentia visiva implicat contradictionem. Minor autem primi syllogismi est vera, & consequentia legitima. Adde quod nequeunt videri, quæ non sunt presentia potentia visiva, sed quæ non sunt proprie, & per se in rerum natura, non sunt proprie presentia potentia visiva. Ergo neque eorum datur species, nec dari potest.

QUEST. IV.

De modo cognitionis Angelicæ.

PERactis, quæ pertinent ad noticiam cognitionis Angelicæ tam ex parte potentia, quam ex parte obiecti, & ad differentias específicas illius, plures, & sapientes Scriptores tractant de locutione Angelorum tam inter se, quam eum Deo, & hominibus, quia indicant Angelos loqui per actionem immanentem, vel quia credunt faciliorem fore ad docendum, & addiscendum materiam de locutione, si consequatur tractatum de secretis cordium, quæ loquendo manifesta sunt. Nos autem cum D. Thoma 1. p. q. 106. & 107. existimamus difficultates de locutione Angelorum tractandas fore postquam actum sit de viribus internis, & actibus earum in statu puræ naturæ. Tunc enim occasio est disputandi de viribus actibus ad extra iuxta methodum D. Thomæ. Nunc autem de modo cognitionis Angeli agendum est, ut compleatur opusculum de intellectu, & intellectione.

*Cur non
agimus hic
de locutione
neq.*

SECT. I.

*Utrum cognitio naturalis Angeli
comprehensiva
sit*

2 IN hoc puncto non est omnimoda
diffensio inter Auctores alias con-
trarios. Conveniunt nanque de subiec-
to disputationis, nempe sermonem esse
de cognitione simplici, & per proprias
species, per quam Angelus independen-
ter à medio prius cognito intelligibi-
lia attingat. Unde excluditur ab hac
controverfia modus cognoscendi per in-
diciū, & discursum ista, nanque opera-
tiones intellectus non tangunt essentias
immediata perceptione, sed ex alijs alia
cognoscunt. Non est autem convenien-
tia inter eosdem Scriptores circa ea,
quæ requiruntur ad comprehensionem
tam ex parte cognoscentis, quam ex
parte rei cognita. Potest nanque in-
quiri; An ad comprehensionem requi-
ratur unitas actus intellectualis? ut
liquis per diversos actus omnia, quæ
sunt cognoscibilia in aliqua re, attingeret, talis rem minime comprehendat.
An vero sufficiat unitas cognoscentis
integre rem aliquam, & si per distinctas
cognitiones, ut cognoscens compre-
hendere illam dicatur? Quæ dubia non
sunt expresse decissa ab Auctoribus.
Quia non satis distincta occurrunt in
suis principijs, quoniam confundunt
cognitionem quidditativam cum intuiti-
vā, & per eandem species concreatas
Angelis, cognoscere ipsos aiunt essen-
tias secundum se, & quatenus conno-
tant tempus, & actionem. Ex parte
etiam rei cognoscibilis dubitari potest:
An si cognoscatur secundum id, quod
est, tota, & totaliter, quia aliquid ipsius
lateat cognoscentem, vere dicatur com-
prehensa? vel cognosci debeat non tan-
tum secundum quod est, sed in quan-
tum continet eminenter formaliter, &
active, & præterea secundum latitudi-
nem potentie passivæ? & vixisti? Nam
iuxta differentias questionum diver-
sas necesse est ponere conclusiones. Ve-
rum tamē commune suppositum est eam

Dr. Mayorga.

cognitionem fore comprehensivā,
per quam ita adæquate res cognosca-
tur, ut nihil illius lateat cognoscen-
tem.

4 Comparando autem poten-
tiam cognoscitivā Angeli in natura-
li perfectione sua ad res cognoscibiles
nemo in dubium vertit: An Angelus
quantumvis perfectus possit Deum com-
prehendere? Sed Catholicum, & com-
mune assertum est nullam creaturam
posse ad tantam evahi perfectionem,
ut Deum comprehendere valeat. Quia
est infinite excedens vires creatura.
Deus in genere intelligibilis, sicut in
quacumque alia perfectione. De rebus
inferioribus, & de Angelis inferioris
ordinis respectu superiorum non con-
veniunt omnino. Quidam enim docent
Angelum quemque alios inferiores se
comprehensivē cognoscere, quia non
solum adæquat intellectualitas illius is-
torum intelligibilitatem, sed excedit,
quo posito non est unde comprehensio
repugnet. Nam Angelus superior, im-
mo, & quilibet alter habet concreatas
species omnium, quæ cognoscibilia sunt
in præsentī providentia: quare nil de-
est, ut possit superior comprehendere
re inferiorem. Alij Auctores ex aduer-
so dicunt: non posse creaturas inferio-
res saltem rationales comprehendere à su-
perioribus. Quod tenet Vazquez 1. p.
disp. 205. num. 8. & 9. & probat ex eo,
quod ad comprehensionem requiratur,
ut ait, cognitio rei non solum in quan-
tum est, sed etiam secundum virtutes,
& operationes. At qui secreta cor-
dis, fide actus liberi nequaquam cog-
noscuntur ab Angelo etiam superiori.
Ergo non potest dari comprehensio
inter creaturas rationales ab invicem,
neque superioris ad inferiorem.

4 His tamen parvipensis a-
criorem controverfiam inheunt dispu-
tantes: An Angelus inferior compre-
hendere valeat superiorem se? In qua
Salmanticenses super 1. p. tom. 2. tra-
ctat. 7. disp. 6. dub. 3. §. 2. docent
Angelum inferiorem comprehendere
superiorem. Pro qua sententia referunt
numer. 66. Victoriam, Scotum, Bañez,
& González. 1. p. disp. 25. sect. 3. quos
plures Moderni sequuntur. Quam doc-
trinam esse mentem Div. Thom. aiunt,
& adducunt verba Sancti. Doct. 2. cont.

Q3

Gen.

Deum non
comprehendit
creatura.Diffensio
Auctorum.

Vazquez.

Inferior com-
prehendit
superiorem.
Salmantici-
censes.
Victoria.
Scotus,
Bañez.
González.

D. Thom.

In quibus
conveniunt
Auctores,
& in qui-
bus diffen-
dent.

Gentes cap. 98. dicentis : Ex hoc autem quod substantia aliqua est intellectualis, comprehensua est totius entis. Unde cum substantia separata non sit actu comprehendens totum ens, ipsa in sua substantia considerata est quasi potentia ad similitudines intelligibiles, quibus totum ens cognoscitur, & illa similitudines erunt actus eius; in quantum est intellectualis, & cap. 99. Cum enim intellectus (substantiarum separatarum) sit perfectus naturali perfectione, utpote totus in actu existens, oportet, quod suum obiectum, scilicet ens intelligibile, uniuersaliter comprehendat. Ratione autem probant. 1. Quia ad comprehensionem requiritur, & sufficit, quod cognitum sit in cognoscente per formam, seu speciem connaturalem, & quod per eam nihil rei lateat cognoscentem: hoc autem habet Angelus ex vi sue potentie, & per species congenitas etiam respectu superioris: ergo comprehendit illum. 2. probant: Quia quilibet Angelus inferior cognoscit alterum quemuis utcumque superiorem quoad essentiam, & omnes modos in eo formaliter existentes, nec non quoad cuncta, quæ in illo eminenter continentur. Ergo quilibet comprehendet superiorem, & supremum. Consequentia probatur: quia intra hæc concluditur tota cognoscibilitas Angeli cuiusque: antecedens autem constat in eorum doctrina. Nam in primo instanti essendi Angelus fuit plenus scientia naturali, & eius intellectus perfectus actuali notitia circa naturalia omnia.

5 Contrariam sententiam non pauci defendunt Scriptores, vel saltem probabiliorē reputant, inter quos Nazarius, Suarez, Pesantius, & Zumel. Pro qua Suarez de Angel. lib. 2. capit. 31. num. 12. refert D. Thom. quæst. 16. de Malo art. 8. dicentem, quod unusquisque intellectus aliter se habet ad species intelligibiles superioris intellectus, & aliter ad species intelligibiles inferioris. Nam species intelligibiles superioris intellectus sunt uniuersaliores: & ideo non possunt comprehendī per species intelligibiles inferioris intellectus. Et ideo inferior intellectus non potest eas perfecte cognoscere: potest autem perfecte cognoscere eas, quæ sunt in inferiori intellectu, tanquam magis particulares, & secundum suas uniuersaliores species potest de eis iudicare. Non potest ergo iuxta D. Thom. Angelus inferior comprehendere superiorem. Idem S. Doctor in q. de anima ar. 18. ad 1. secundi ordinis, docet: Animam separatam non comprehendere Angelos. Hæc sunt autem communes rationes pro hac sententia. 1. Quia si inferior comprehenderet totum ens naturale, & quæ perfecta cognitione cognosceret Deum, ut naturæ obiectum, ac supremus Angelus, essentque omnes æquales secundum naturalem beatitudinem. 2. Quia Angelus superior habet maiorem intelligibilitatem, quam inferior intellectualitatem: siquidem supremus excedit infimum in perfectione essentiali, in qua fundatur intelligibilitas superioris; potentia vero intellectiva pullulans ab essentia minus perfecta non potest excedere vires radicis sue.

6 Tertium argumentum, efficacissimum sine dubio, quando Salmanticenses illud difficile appellant lococitato §. 8. & in eius solutione per octo fere paginas laborant, formatur secundum doctrinam D. Thom. de malo, in hunc modum. Angelus inferior per species sibi connaturales non est proportionatus ad comprehendendam species, quæ sunt in Angelo superiori. Ergo non poterit ipsum comprehendere. Consequentia patet, quia cognitio inferioris non potest non esse per species intelligibiles concreatas sibi, & quia si non cognoscantur comprimantur insita superiori ad intelligendum non potest comprehendī natura superior. Antecedens autem constat primo ex verbis relatis D. Thom. quæ etiam rationem reddit, dum ait: Quia species Angeli superioris sunt uniuersaliores, quam species, quæ sunt in intellectu inferioris, ideo illæ ab istis comprehendī nequeunt. Unde secundo probatur antecedens in hunc modum. Etiam si Angelus inferior perueniret ad cognitionem totius entis naturalis secundum statum intelligibilem, quem habet in intellectu superioris, talis notitia fieret per multas species, & consequenter minus perfecta, quam si esset per unicam speciem uniuersalissimam esset.

D. Thom.

1. Ratio

3^a Salmaticæ

D. Thom.

Non comprehendit
superiorem.
Nazarius
Pesantius.
Zumel.
Suarez.

essetque obscura, & parca per media prius cognita, & consequenter diffusiva saltem virtualiter: & demum esset inferioris ordinis in esse intelligibili, quam species, & noticia vniuersalis superioris Angeli. Cum his autem non componitur comprehensio. Ergo Angelus inferior non potest naturali virtute superiorem comprehendere.

Auctoris iudicium.

Quid sit comprehensio.

7 Ego quidem huic opinioni adhaerens in hoc puncto, ut omnia, quae sub hoc titulo tractantur comprehendam, per diuersas conclusiones procedere existimo necessarium. Et quia prohibitio, vel coactio vniuersique limitat, aut extendit fines comprehensionis, statuendum est ante omnia comprehensionem, prout nunc loquimur esse notitiam obiecti tantam, ut ea posita nihil obiecti lateat cognoscentem, sicut est scientia naturalis Dei comprehensua totius cognoscibilis naturalis: quavis namque nulla cognitio creata possit adaequare perfectiones diuinæ sapientiae; tamen quantum est ex parte obiecti, ea, quae mereatur dici comprehensio, ita debet coequari obiecto in gradu suo, ut quantum Deus noscit de illo, tantum, & non minus cognoscat comprehendens. Deinde quia cognitio quidditativa, cuius obiectum adaequatum est essentia, & quidditas rerum praesens ab existentia; & absoluta a tempore, & a quo distincta est realiter a cognitione intuitiva; quae terminatur ad ea, quae sunt extra causas, & in rerum natura, ut supra ostensum fuit, distincta etiam est disputatio haec: An Angelus perfectus in naturalibus comprehendat res naturales inferiores, & superiores? a quaestione ista: utrum Angelica cognitio quidditativa per species concretas comprehendere valeat essentias rerum naturalium inferiorum, & superiorum ita, ut nihil quidditatis earum remaneat cognoscendum? quae distinctio necessario praesupponenda est, ut videbimus.

Differunt autem duo.

Propria sententia.

8 His praenotatis, & loquendo absolute in sensu primae interrogationis Dico: quod nulla pura creatura quantumvis perfecta in suis naturalibus potest comprehendere aliquam aliam rem naturalem existentem extra causas: & consequenter nullus Angelus

Dr. Mayorga.

lus per acceptas species in creatione sua valet comprehendere superiorem, neque inferiorem. Haec conclusio sic vniuersalis colligitur ex supra dictis de speciebus concretis, quae tantum conducunt ad cognitionem quidditativam; de necessitate specierum impressarum ab obiectis ad intuitivam notitiam, & visionem; & occultis natura respectu visionis intuitivae etiam Angelorum, inter quae secreta cordium annu meranda diximus. Si namque Angelus etiam superior per connaturalia sibi principia non potest existentia intuitu quomodo rem ipsam comprehendat? cum ipsa res sit cognoscibilis non solum quidditative, sed existentialiter. Deinde ea omnia, quae ut dixi speciem sui emittere non valent, ut sunt potentiae rerum, actiones, existentiae, species intentionales, & similia, quae communiter dicuntur modi, seu entitates modales, nullus Angelus potest cognoscere per innatas species, nisi quantum ad essentiam; neque videre valet per species ab extrinseco acceptas, quia talia non agunt, neque species mittunt; suntque inuisibilia a creatura, & soli Deo patent ad intuitum; neque possunt videri in se ipsis, sed visio concreto colliguntur, aut per locutionem manifestantur. Quomodo ergo cognitio Angelica, vel alterius creaturae est, aut dici valet comprehensua rei alicuius? consultat lector loca citata, ubi supra dicta principia ad vnguem demonstravimus.

Ratio 1.

9 In casu autem secundae interrogationis circa cognitionem quidditativam dicendum est, quod Angelus per vires nativas, & principia concretas, hoc est, species in creatione acceptas, comprehendit non solum res inferiores, sed etiam Angelos superiores. Hanc conclusionem, & nihil amplius probant Auctores primae sententiae ponentes comprehendendi Angelum superiorem ab inferiori: quia species concretae tantum sunt medium incognitum cognitionis quidditativae, etiam si sint vniuersalissima. Ista namque vniuersalitas perfectionis in solis essentijs reperitur, non in modis, existentijs, & similibus: quare sola species quidditativae hanc talem vniuersalitatem in representando possunt habere. Deinde Auctores secundae sententiae

Quidditativa cognitio est in sua li-nea comprehensiva.

huius

huius nostrae doctrinae non contradi-
cunt, quia ex hac comprehensione con-
cessa per species innatas universales
quidditativae non inferitur absoluta, &
proprie dicta comprehensio. Duae par-
tes continet proposita conclusio. Prima,
scilicet, quod Angelus superior per
proprias species comprehendit quiddi-
tativae inferiora se, nullam habet difficul-
tatem, sed ab omnibus supponitur tam-
quam certa. Secunda vero, nempe
quod Angelus inferior comprehendat
superiorem, declaratur, & probatur
sic.

*Inferior co-
prehendit
superiorem.*

1. Ratio.

10. Illa cognitio, quae ita propor-
tionetur cum obiecto suo, ut adequetur,
vel excedat cognoscibilitatem ipsius,
erit comprehensiva. Sed cognitio Ange-
licae quidditativae naturalis ade-
quat cognoscibilitatem totius entis
naturalis secundum praedicata essen-
tialia, & quod quid est tam rectum, quam
modorum (modos appello nunc omnia,
quae de re dicuntur quocumque mo-
do). Ergo cognitio quidditativae An-
geli est comprehensiva totius entis na-
turalis quantum ad essentialia. Con-
sequentia est legitima, & maior per se
nota. Minor autem probatur. 1. quia
non deest affirmare de Angelis plenis
sapientia à die conditionis suae, quod
ignoraverint essentiam singulorum alio-
rum etiam superioris ordinis, saltem
quoad aliquas differentias: vel quod
nescierint quid sit potentia, quid ac-
tio, quid habitus, quid productio, exis-
tentia, suppositivitas, & personalitas
sint. Perfecti namque conditi sunt
in hoc sapientiae genere circa natura-
lia.

*2. Proba-
tio mino-
ris.*

Secundo probatur sic. Quia
si aliquid posset obviare, quominus ta-
lis cognitio Angeli esset comprehen-
siva etiam superioris, maxime quod
secundum excessum essentiali superi-
oris ad inferiorem intelligibilitas il-
lius superaret vim cognitivam illius.
Sed stat bene excessus perfectionis, es-
sentialis, & etiam in modo cognitionis
cum eo, quod cognoscibile superioris
adquate percipitur à cognoscitivo
Angeli inferioris, licet non equa perfe-
ctione, ergo inferioris cognitio erit
quidditativa comprehensiva etiam An-
geli superioris. Consequentia pater:
quia nihil aliud requiritur ad compre-

hensionem, quam adaequatio inter po-
tentiam, & obiectum in genere reprae-
sentativo. Minor autem, in qua est
difficultas, probatur: quia in scientia
naturali inter Angelos non est disci-
plina, aut magisterium, nec alicubi scrip-
tum reperitur, quod superiores infi-
mos doceant, sed potius contrarium,
nempe quod fuerint conditi perfecti in
sapientia. Quae plenitudo nequit stare
cum ignorantia saltem partiali essen-
tiae supremi Angeli. Deinde tot spe-
cies, & tanta virtutis dedit creator
univoque naturae intellectuali, ut sine
speciali, & miraculoso concilio qua-
vis valuerit per eas cognoscere omnia
essentialia huius providentiae. Ergo
quintis Angelus habuit principia con-
naturalia comprehensiva etiam quiddi-
tatis Angeli superioris. Demum hac
ipsa minor communi plausu ita recep-
ta est, ut nullus audeat ignorantiam in
his Angelo adhuc minimo tribuere. Si
ergo omne esset tale naturale conti-
neretur representativae in intellectu An-
geli cuiusque, optime verificatur, quod
possit dicto modo comprehendere, &
comprehendat Angelum etiam supe-
riorem. Argumenta aliarum opinio-
num non indigent speciali solutione.
Sed vel probant nostram doctrinam, vel
praefata distinctione comprehensionis
solvantur.

SECT. II.

*Utrum intellectus Angeli quando-
que sit in potentia, quandoque
in actu?*

12. Sic quaerit Divus Thomas 1. par-
te quaest. 58. articul. 1. cuius do-
ctrina optime intellecta clarissima lu-
cis intra ad plura resoluenda dubia ma-
nudit. Quare ante omnia ponenda
est ipsius resolutio. Haec autem ha-
bet in corpore articuli: *Respondeo
dicendum*, quod sicut Philosophus di-
cit in 3. de Anima, & in 8. Phys. intelle-
ctus dupliciter est in potentia. Vno mo-
do sicut ante addiscere, vel invenire,
id est, ante quam habeat habitum scien-
tiae. Alio modo dicitur esse in potentia:
licet

*D. Thomae
textus.*

Philosophi

sicut cum iam habet habitum scientiæ, sed non considerat. Primo igitur modo intellectus Angeli nunquam est in potentia respectu eorum, ad quæ eius cognitio naturalis se extendere potest. Sicut enim corpora superiora, scilicet cælestia non habent potentiam ad esse, quæ non sit completa per actum: ita cælestes intellectus, scilicet Angeli non habent aliquam intelligibilem potentiam, quæ non sit totaliter completa per species intelligibiles connaturales ei; sed quantum ad ea, quæ eis diuinitus reuelantur nil prohibet intellectus eorum esse in potentia: quia sic etiam corpora cælestia sunt in potentia quandoque, ut illuminentur a sole. Secundo vero modo intellectus Angeli potest esse in potentia ad ea, quæ cognoscit naturali cognitione. Non enim omnia, quæ naturali cognitione cognoscit, semper actu considerat. Sed ad cognitionem verbi, & eorum, quæ in verbo vident, nunquam hoc modo est in potentia: quia simplici actu intuetur verbum, & ea, quæ in verbo videt. In hac enim visione nostra beatitudo consistit. Beatitudo autem non consistit in habitu, sed in actu, ut dicit Philosophus in 1. Ethic. cap. 8.

13 Vnde colligitur notandum, iuxta mentem Doctoris sancti tria esse, intelligere per medium incognitum, quod est addiscere: inuenire, quod sit componendo, & discurrendo ex præcognitis: ac considerare. Si quidem respectu priorum nunquam Angelum in potentia fuisse docet circa naturalia, quam potentiam fatetur circa considerationem, quæ aut nullo modo, aut non apte, aut non semper distinguunt scriptores huius materiæ, etiam qui scholia ad D. Thomam ediderunt. Loquuntur namque sine distinctione, quandoque vna, quandoque alia voce videntes etiam intra eundem syllogismum: & aliàs quæ conueniunt simplici apprehensioni, tribuunt meditationi, aut considerationi, & e contra. Secundo colligitur habitualem scientiam, quæ Angelus omnia naturalia scit, etiam non considerans, non esse species impressas virtuales similitudines rerum; sed tantum formales, & expressas per intellectum factas, ut aiunt, loquitur enim de notitia expressa rerum prius intellectarum, & de Angelo sapiente. Immo species virtuales in omni sapiente omnino superflue sunt. Quia per eas solum addiscitur

Dr. Mayorga.

non autem consideratur. Tandem quia D. Thomas negat Angelis statum potentia ad addiscendum ex eo, quod tota eorum potentia totaliter fuerit completa per species intelligibiles connaturales eis, colligitur hanc completionem non accipiendam esse de potentia in actu primo tantum, sed præcipue de completionem illi, quod colligit intellectum, ut tale, & constituit intelligens, quod est actus secundus. Alias intellectus habens speciem virtuales, & completus in genere potentia non esset ante addiscere.

14 His prælibatis pro intelligenda doctrina Angelici Doctoris, qui asserit Angelos nunquam fuisse in statu ignorantia, aut ne scientia; sed esse, & fuisse sapientes circa naturalia, etiam si actu non considerent aliqua, vel omnia, a primo instanti sui esse, quem infra sequemur & late expendemus, placet breuiter aliorum sententias referre etiam sub diuerso titulo propositas: unusquisque enim inquit terminis accommodatis propria resolutioni. Durandus in 2. dist. 3. q. 8. quaerit: Vtrum intellectus Angeli quandoque sit in potentia? & §. Responso. sine ulla distinctione confandit hoc quaeritum isto: An Angelus simul omnia intelligat, quæ subsunt suæ naturali cognitioni? quæ ipsius resolutio est §. dicendum. Quod Angelus intelligit simul, & semper omnia naturalia cognoscibilia. Quæ conclusionem probat ex eo, quod simul, & semper sunt talia obiecta præsentia Angelico intellectui, & discurrent probando per singulas species naturalium obiectorum, quæ doctrina licet communiter asseritur tanquam falsa, & ut sonat tenenda non sit: tamen sub specie aliqua veritatis consistit, ut videbimus. Quia non potest facile credi quod Angeli sapientes sint, sicut homines, qui quantumvis sapientia pleni sine aliqua consideratione, & aspectu scitorum dormiant, & vigilent. Quapropter tenendum videtur, quod Angelus sapiens semper inspicit scita, quin obliuione sopiantur species expressæ, seu verbum mentis. Sed tamen quia hæc veritas profundius examinetur, & accuratam distinctionem operum mentis exposcit, quam omittit Durandus, motus a vero docuit falsum.

15 P. Vazquez 1. p. disp. 221. sub hoc titulo: An omnia, quæ Angelus naturali virtute intellectus assequi potest, simul cogitare valeat? post opinionem Durandus.

Prima sententia.
Durandus.

Alia sententia.

Corollaria

1.

2.

Gregor.

Durandi relata alteram sententiam tribuit Gregorio in 2. dist. 11. q. 1. Quam sic refert duobus assertis. Alterum, inquit, est, recte posse Angelum omnia simul distincte intelligere, quorum habet species, idque per plures actus, & species, & conceptus expressos, & formales. Alterum est: posse Angelum ab uniuscuiusque rei consideratione cessare, & iterum ad illam reduci. Quam opinionem probat Gregorius, quia intellectui Angeli ornato pluribus speciebus impressis non repugnat plures simul elicere actus: quia est causa partialis, & in nulla operatione fatigatur. Secundum autem probat: quia liberum voluntati est uti qualibet specie, & ab usu cuiuscunque desistere, quin sit aliquod principium, aut ratio, quæ cogat asserere Angelum necessario per omnes simul species operari.

Opinio.
P. Vazq.

16 Duas præterea refert opiniones, quæ licet quodammodo differant à præcedenti quantum ad pluralitatem cognitorum simul; tamen nulla distinguunt inter cognitionem addiscentis, quæ fit per species impressas, seu medium in cognitum, & cognitionem sapientis, quæ est ex præcognitis, si pertinet ad secundam, aut tertiam operationem, vel per species expressas præcognitorum, si sit simplex intuitus, & contemplatio. Et mirum est, quod viri sapientes, qui experiuntur remanere in addiscente post intellectiones species formales, quæ sunt verba mentis, quæ in spiritibus deleri nequeunt propter temperamentum, neque obliuione sopiri, & ex se habent permanentiam, utpote immateriales, & sine contrario, nolint affirmare in Angelo post primam intellectiōem rei naturalis, quæ non datur sine specie expressa, aut genita per illam, aut cum illa identificata iuxta eorum principia, permanere talem speciem expressam, seu verbum, per quam sit, & dicatur sapiens, sicut homines sunt, & dicuntur tales, & per quam differunt ab ignavis, & addiscentibus. Certe sane Angeli, secundum communem sententiam non distinguunt meditationem ab intellectiōe per speciem impressam nihil de facto sciunt, sed semper sunt in statu addiscendi. Omitto plura, quæ ex infra dicendis quicumque poterit ponderare.

17 Non minus hæc inconuenientia incurrit ipse P. Vazquez dista dispu.

tatione cap. 3. dam suam proponit sententiam tribus conclusionibus in hunc modum. Prima talis est: Non satis probatur Angelum posse considerare omnia quorum habet species. Vbi considerare pro eodem accipitur ac intelligere addiscentis, cuius considerare non est, sed apprehendere. Secunda conclusio eius est n. 14. posse Angelum ea omnia simul cogitare, quorum habet unam speciem impressam (ut vocant) in actu primo: nihil enim ob stare videtur, inquit, quominus per illam speciem eliciat intellectus actum ad æquatum complectentem, & actu representantem simul quæcumque per modum habitus erant in illa specie: inter tria conclusionem hæc habet in Angeli potestate est, considerare unum sine alio, si velit ex ijs, quæ in eadem specie representantur. Hoc autem intelligit quando intellectus Angeli naturali aliqua cognitione alienius obiecti excitatus est. Ecce in secundo asserto, & in tertio confundit considerare, & cogitare, quod est sapientis, & circa præcognita tribuit ignorantem, potenti tamen scire, seu ei, qui nondum intellexit, potest tamen intelligere. Omitto quod excitatus cognitione qualibet non est potens per illam velle meditare, quæ nullo modo cognita sunt, & nisi mens colligat unum ex alio, nullatenus voluntas extendetur ad alia, quia nihil volitum, quin præcognitum.

18 Demum Pater Suarez de Angel. lib. 2. cap. 34. num. 6. licet suam sententiam caute proponat quantum ad simultaneitatem cognoscendi omnia naturalia dicens: Non omnes Angeli possunt simul cognoscere omnia, quæ singillatim, seu successue considerare possunt, etiam ex rebus naturalibus, tam actu existentibus, quam in illis virtute, seu potentia contentis, vel etiā necessario futuris: sine cautela procedit, dum pro eodem accipit simplicem & primam intelligentiam, & considerationem, cogitationemque. Quando etiā tam in conclusione, quam in toto discursu questionis, & in eodem syllogismo indistincte utitur nominibus hisce. Refert pro sua conclusione D. Thom. dicto art. 1. cum reuera S. Doctor ibi nihil tale dixerit.

19 Ut autem veritatem sine umbraculis cōspicere possimus, & inde solvere quæstionculas, quæ circa hæc disputantur, aliqua prænotare, & distinguere alia, quæ vulgaris sermo de vita intellectu-

Confundit
addiscere,
& meditariOpinio
Suarez.

Eadem confundit

*Angelus
fuit sapiens
in i. instan-
ti. & quo-
modo.*

ruali non distinguit, operæ prærium est. Primo supponendum venit, Angelum in instanti, in quo primo fuit, fuisse sapien-tem circa naturalia notitia tali, ut veri-ficetur de illo non solum; quod erat po-tesse scire, sed quod de facto sciebat. Alias nunquam esset sapiens in actu secundo, nisi paulatim addiscendo, & proprio la-bore. Quod omnes negant tanquam con-trarium communi estimationi. Ac veri-tas ista stare nequit cum opinione negan-te Angelis in statu naturæ habitualis no-titiam, siue scientiam circa naturalia; & asserente pro quocumque exercitio vitæ cognoscitiuæ intellectus eorum necessa-rio recurrere debere ad usum specierum virtualium, etiam pro secunda cognitio-ne eorum, quæ prius cognouerunt. Nes-cio autem quo fundamento negent scrip-tores, quod Angelus intelligendo gene-ret speciem expressam, seu verbum: vel si hoc concedant, quomodo supponunt ta-lem speciem non permanere, cum in ho-minibus permaneat resistente quadoque corporis temperamento, quorum alteri necesse est defendere, ut scientia habi-tualis in Angelis negetur. Concedendū ergo est Angelos esse sapientes in actu se-cundo, ut aiunt, sapientia, & notitia ge-nita per intellectus eorum, reductos ad actum secundum intelligendi, quocum-que modo hæc generatio ponatur, quod ad præsens non attinet. Si vero istam no-titiam nollueris vocare habitualē prop-ter argumenta, quæ ex voce *habitus* sunt appella permanentem, siquidem non ha-bet contrarium, neque subiectum, vnde pereat.

*Sapientia
Angeli
quomodo ac-
quisita.*

20 Secundo, quia omnis intelle-ctus, qui distinguitur à notitia, acquirit sapientiam intelligendo, supponendum est Angelos per intellectionem suam ac-quisisse notitiam naturalium: non enim infundi potest scientia, quæ est verbum; quia pendet ab operatione vitali. Intel-lexit autem inuamine speciei à Deo in-fusam sola potentia intellectus sine alia forma, aut comprecipio indifferēs est, & in completa ad particulares intel-lectiones. Attamen sicut species istæ im-pressa, siue fuerint expressæ siue virtua-les similitudines rerum ordinantur ad ge-nerationem verbi, & speciei expressæ vi-talem, & acquirendam sapientiam per-mansuram, ita post partam notitiam in-utiles sunt, & sine fine, aut utilitate con-seruantur: sapiens namque non intelli-

Dr. Mayorga.

git addiscendo, quæ scit, sed aut præcog-nita contemplatur, vel ex præcognitis procedit ad vltiorem notitiam, saltem alijs communicandam. Quare post pri-mam illam intellectionem perfectiuam Angelorum in sapientia naturali, num-quam amplius imaginandæ sunt species illæ impressæ permanentes, sed transie-runt, & cessarunt cum suo actu secundo intellectionis.

*Species
impressa
fuerit tran-
sitoria.*

21 Tercio ex supra dictis recolo Angelos accepisse tantum concreatas species quidditatum rerum naturalium, quibus perfecti fierent in scientia natura-li, non autem earundem rerum secundū existentiam, & alias rationes, quæ con-trahunt cognoscibile ad tempus, & ac-tionem. Et in hac linea notitiæ quiddita-tiue non tantum aliorum à se species re-ceperunt à creatore, sed etiam quilibet Angelus propriam essentiam cognouit per speciem concreatam, ut supra dictū est. In nostra autem sententia species istæ initio à Deo impressæ intellectui pos-sibili Angelico fuere formales & expres-sæ similitudines obiectorum, ita ut prima acquisitio notitiæ quidditatiuæ vitalis per intellectionem non pependit ab in-tellectu agente proprio cuiusque Ange-li, sed à Deo exprimente, & imprimente species, quibus informatus, & actu fac-tus intellectus produceret verbum, seu speciem expressam obiecti cogniti. Tan-dem animaduerte, quod tres operatio-nes intellectus, scilicet simplex apprehē-sio, iudicium, & discursus pertinent ad acquisitionem notitiæ primæ, vel ad pro-fectum, & perfectionem ipsius. Quapro-pter omnes tres generant verbum simplex, aut compositum iuxta modum vnius cuiusque: & omnes tres sunt transitorie tamquam motus ad terminum, quo ac-quisito, motui succedit quies.

*Alia præ-
aduerenda.*

22 Posthac examinare oportet: An Mens sapientia quidditatiua per-fecta, cui non competit addiscere per simplicem intellectionem, neque profice-re componendo, aut discurrendo ex præcognitis, habeat aliquam aliam cogni-tionem eorum, quæ scit, per quam non generetur verbum, neque noua notitia? ut appareat distinctio inter cognitiones addiscentis, & proficientis ex vna par-te, & sapientis, perfectique ex alia: nec-non quid sit meditatio, cogitatio, con-templatio, aspectus, intellectio, & an, & quomodo inter se differant? & cui vna-quæ-

*An sit dif-
ferentia in-
ter cogni-
tionem sa-
pientis, &
addiscen-
tis.*

quaeque cōperat & ad quid ordinetur? ex quorum confusione ortae sunt insolubiles difficultates in hac materia. Dubia autem hae solū versantur circa cognitionem quidditativam, cuius obiectū est essentia rerum naturalium praecissa ab hic, & nunc, idest, a praesentia reali, & existentia temporali, aut aeterna, & a praeterito, & futuro, quia circa hae solū datur visio intuitiva, memoria, & coniectura, quarum est alia ratio, ut supra dixi. Neque dubium est de cognitione praetectorum, ut talium, ut videbimus libro sequenti. Ut autem dicenda facilius percipias, sic mecum discurre.

*Contemplatio inveni-
na veritatis.*

23 Consideremus intellectum possibilem, ut ait Aristoteles, tanquam tabulam rasam, in qua nihil est depictū, recipere lineamenta representantia quidditates rerum naturalium, transireque de non forma ad formam, hoc est, de non notitia ad notitiam. Iste motus non potest esse voluntarius, quia praecedit omnem notitiam, sed ab agente extrinseco ortum habet. Tunc vel figura formata per primam intellectionem exiit perfecta, & adaequate similis suo obiecto, vel non sed imperfecta. Si primū, superflua erit ulterior figuratio, & consequenter compositio, & discursus, & quae ad has operationes praerequiruntur meditatio, consideratio, & cogitatio, si plura sunt: superfluum vero non datur in natura. Poterit sane Mens sic perfecta meditari conferendo vnum, vel plura inter se, & cum tertio in ordine ad docendas inferiores Mentis, quae capaces non fuerint tanta simplicitatis; quia Doctor accommodari debet audientium captui, & Angelis superiores, ut docet Dionysius de celesti Hier. cap. 15, doctrinam diuidunt, & partiuntur iuxta capacitatem eorum, quos docent. Si autem per primas, & simplices intellectiones solum fuerint facta universalis lineamenta, & imperfecta notitia prodierit, ad sui perfectionem Mens inclinata, prius cognita contemplando, & vnum cum alio conferendo simul cum intellectu agenti producit species compositas ad secundam, & tertiam operationem intellectus consentaneas, quibus perfectiorem acquirit notitiam permanentem.

Ex his constat dari in Mente intellectiones addiscentis, & proficientis, esseque motus ordinatos ad generationem, & perfectionem verbi, seu notitiae habi-

tualis: & insuper cognitionem aīā, quae praecognita recolens ad ulteriorem notitiam progreditur. Hanc crediderim esse meditationem, seu contemplatricem considerationem, quae etiam est motus quidam intellectus connantis pervenire ad perfectionem suam. Quia vero Angelus superior. V.g. plenus extitit sapientia naturali, & in ea perfectus a die conditionis suae (vnde neque potuit moveri intellectione addiscendi ex incognitis, neque motu meditationis, praecognitionum ad se perficiendum) non manet post primam intellectionem transeuntem obscurus, & carens omni cognitione, necesse est concedere aspectum quendam sine ratione aliqua motus, sed potius per modum quietis, quo perfecte sapiens intueatur perpetuo omnia, quae prius intellexit. Et in hoc consistet naturalis beatitudo. Cōstat ergo quod licet omnis cognitio intellectualis sit intellectio, tamen non omnis intellectio est meditatio, seu consideratio, neque aspectus quietus, qui etiam distinguitur a consideratione, & similibus.

Differētia inter addiscere, & cōtempari.

SECT. III.

Resolutio questionum pertinentium ad istam materiam.

24 His praebitis, ut integram mentem exponamus, dubia incidentia expedire oportet simul cum principali. Quapropter Dico 1. Angelus nunquam habuit intellectum suum possibilem vacuum, priusquam ve fortis repraesentantibus expresse obiecta naturalia secundum essentiam. Conclusio ista in superioribus manifestata est, & quantum ad positionem specierum in primo instanti essendi communis est hodie inter Autores admittentes species in Angelis, quae a deo ipsas concreatas fuisse docent. Quod autem species tunc a Deo impressae fuerit expresse, & formales similitudines rerum naturalium secundum essentiam, supra speciali sectione probatum est. Cum autem non sit aliud formam actuare subiectum capax, quam dari totū compositum, vel concretum, quod in genere intelligibile est intellectus in actu, seu notitia actualis; consequens est Angelum fuisse creatū in notitia actuali rerum, quarum sic accepit similitudines.

Affertur 12

Dionysius.

Assert. 2. 25 Dico. 2. Licet intellectus in actu, à quo procedit verbum mentis præcedat ipsum verbum aliqua prioritate, qualis reperitur inter faciens, & fiens, seu inter generare, & generari; tamen principium verbi non præcedit tempore generationem, idest actum secundum tanquam potentia generatiua, siue in actu primo, sed semper generat, dum est. Hunc modum causationis probat mihi argumentum discurrens ab inferioribus ad superiora in his, quæ continent perfectionem: talia nanque non solum reperiuntur in substantia superiori, sed perfectiori modo, & purgatis imperfectionibus, quas in natura inferiori contraxit. Sic intelligere imperfectum in homine, altiori modo competit Angelo, & perfectissimum tribuitur Deo. Sed causam semper agere, dum est, pertinet ad perfectionem. Ergo si reperitur in inferioribus causis, perfectius reperietur in superioribus. Consequentia est manifesta. Restat tamen probare minorem, & suppositum consequentis: Minor autem probatur sic: causa, quæ est completa ex se, & adæquata perfectior est in genere principij eâ, quæ ex se est indifferens, & inadæquata: sed eâ causa, quæ semper est in actu secundo, quandiu existit, nec prius est, quam operetur, est adæquata, & completa, nec indiget alio mouente ad operandum; secus autem quæ aliquando causat, aliquando non: quia aut indiget comprincipio, aut determinante, quales sunt vires, quæ subijciuntur dominio libero. Ergo causa, quæ non prius est, quam operetur perfectior est in genere causæ.

Quod vero iste modus causandi reperiatur in omnibus naturis etiam superioribus, & in ipso Deo, probatur, & confirmatur simul probatio minoris: si nanque in omnibus invenitur, certum est non includere imperfectionem ex se, sed aliunde minorari, & deteriores fieri. In Deo quidem invenitur æterna actualitas in processibus ad intra ineffabilis nobis: inter creaturas modum istum causandi sine prioritate potentie in actu primo invenire fas est in causis naturalibus. Sic calor non prius est, quam calefaciat; nec lux, quam illuminet, & in intentionalibus obiectum semper est mittens speciem sui: non enim prius est album, quam mittat similitudinem sui,

Dr. Mayorga.

& ita reliqua sensibilia. Quæ si aliquando non mouent sensum, ex eo est, quia potentia mobilis non est intra spheram sufficienter approximata. Vt quid ergo negabitur intellectui formato actualitas ista in agendo? Cum generatio verbi naturalis sit, & in linea intentionali.

26 Dico 3. Intellectus Angelicus secundum rationem illam, per quam sapiens aspicit scita, licet in primo instanti acquisitionis notitiæ permanentis fuerit in potentia, tamen ex quo est habens species expressas rei cognitæ, non est quandoque in potentia, & quandoque in actu, sed semper est in actu cognitionis per modum quietis intucendo naturalia sibi secundum essentiam. Nota, ne fallaris, hanc cognitionem etiam consistere in receptione speciei expressæ, quæ est verbum, & in formatum intellectum possibilem permanentem, & per modum quietis, separabiliter tamen propter debilitatem subiecti. In homine nanque obliuio cadit ex consortio corporis, & ex tali temperamento maior, vel minor; & item propter distractionem ad alia mouentia, non enim ita robusta est virtus intellectus humani, ut possit attendere ad plura non distractus. Quare, & si in nobis cum informatione verbi incipiat aspectus iste quietus, qui est quasi possessio intentionalis, tamen non durat per multum tempus propter impedimenta dicta, & quia in attentione fatigamur. Iam prima pars dictæ conclusionis evidens est in nostra doctrina, quia nulla potentia transit in actum nisi per propriam formam; sed quando intellectus Angelicus recipiebat species à Deo non erat verbum, quod est propria forma intellectus scientis: ergo pro illa tunc non transierat in actum. Ergo erat in potentia exigenti informationem.

27 Secunda vero pars probatur sic. Dum species expressa informat intellectum, permanet cognitio: sed si nullum adsit impedimentum species dicta informat semper, & sine interruptione: ergo sempiterna, & continua est talis cognitio. Consequentia est legitima; & maior patet: Minorem probabo, & primo quod species expressa intellectus pure immaterialis informat semper quatenus est ex se. Nam

3. Assert. 2.

Nota.

Probatur quantum ad duas eius partes.

R.

for.

formæ immateriales sunt incorruptibiles, nec habent contrarium, suntque semper in subiecto per inhæSIONem, quare propter capacitatem sui subiecti semper informant in linea representandi, & sic quandiu illis fuerit intellectus constitutus in actu, tandiu permanet intuitio. Hinc autem notitia ista, & cognitio dicitur habitualis non quidem propter habilitatem, sed propter permanentiam specierum ad quantum possibilem intellectum. Quod vero nullum impedimentum in Angelis reperiatur; quod possit dissolvere unionem talis formæ cum intellectu, omnes admittunt, & probatur discurrendo per singula, quæ inueniuntur in homine.

Quare in homine interruptur consideratio.

28 In humano intellectu, qui post partam noticiam aliquandiu perseverat aspiciens cognita in speciebus suis, aspectum hunc interrumpi experientia docet. Provenit autem eius cessatio aut per transitum ab uno ad aliud: aut per distractionem ad externa obiecta, aut quia vivens fatigatur, vel quia species propter in dispositionem subiecti quasi obumbrantur, aut omnino delentur: quæ omnia in his duobus, scilicet potentia debili, & temperamento corporali concluduntur: & demum debilitas virtutis intellectivæ ex corpore procedit: & pro varietate temperamenti varia sunt hominum ingenia. Sed in Angelis circa naturalia obiecta per visionem quidditativam nullum horum reperitur. Ergo. Minor probatur primo, quia Angelus est substantia immaterialis, & omnino incorporea. Ergo longe est à corpore, & ab eis, quæ corporea sunt, quorum præcipuum in præsentia est obscurare, & deprimere, seu debilitare virtutem intelligibilem, & intellectualem lumen. Deinde sic argumentor: in subiecto spirituali spirituales formæ connaturaliter recipiuntur, & neque potentia repugnat cōservationi ipsarum, neque formæ ex se exigunt mutationem. Ex alio capite in Angelo perfecte sapiente non potest dari transitus ab una specie ad aliam, si omnia simul intuetur, quæ scit: neque in illo datur debilitas, quæ vnicuique dependet à corpore obumbrante lumen naturale. Animæ rationalis: neque lassitudo, aut fatigatio, & præcipue quia cognitio ista non includit rationem motus, ob quem intelligens fatigetur. Ergo nullum datur impedimentum propter quod cognitio ista

spiritus sapientis celsationem patitur. Confirmatur autem hæc doctrina ex eo, quod nullus hucusque in Angelis posuerit oblivionem, recordationem ve circa essentialia rerum naturalium, neque memoriam intellectivam.

29 Dico 4. Intellectus Angelici sapientis non semper est in actuali consideratione omnium, quæ scit, sed aliquando erit in potentia, aliquando in actu: & partim erit in potentia, partim verò in actu. Consideratio namque, meditatio ve est motus, quo Mens libere se movet per iam cognita, aut conferendo ipsa inter se, & cum alijs ad perfectionem sui in notitia, quando nondum satis perfecta est: vel in ordine ad cognitionem Dei, & laudem creatoris, gubernatorisque omnium: vel ad docendum inferiores secreta naturæ, & propria, quæ illi non cognoscunt. Cum autem motus iste sit liber, ut imperatus, potest Mens ab eo cessare pro libito: potestque uno, eodemque motu considerationis percurrere ab infima natura ad supremam ascensu vnitivo perfectionum in singulis dispersarum ad contemplandam simplicem unitatem creatoris, & ineffabilem ipsius providentiam: vel etiam consideratione diuina descendere à supremo usque ad infimum, & inde laudare Deum.

Affertum

Contemplationes Angelorum quales.

Potestque demum considerare ad hoc ipsum intra determinatum numerum rerum, vel in una tantum specie. Quapropter certa est nostra conclusio quoad omnes partes. Nam à motu imperato Mens potest cessare, & tunc intellectus erit in potentia ad considerandum: cumque consideratio non habeat determinatum obiectum inter scita, potest extendi, vel contrahi pro libito voluntatis ex parte obiecti. Huc pertinet doctrina diuini Dionysij de divi. nom. cap. 4. ubi tractat de triplici motu Mentium, & Animorum, & de motibus Angelorum sic ait: *Ac memorari quidem dicuntur diuina Mentes in orbem, cum pulchri, ac boni illustrationibus principio, ac fine carentibus coniunguntur. Recte autem cum inferioribus consulendi causa procedunt, & recte omnia perficiunt. Inflexo vero motu cidentur, cum etiam inferioribus consulentes in eodem statu perpetuo manent circum bonum, & pulchrum, eiusdem status causam semper se*

Contemplatio est libera.

Dionysius

Tres motus mentis.

Secus in spiritibus.

versantes. Vbi de Angelis beatis loquitur, sed motus isti reperiri debent in naturalibus, licet non tam perfecto modo. Ad huius vero modi intelligentiam conducunt, quæ prosequitur Dionysius de motibus Animi.

30 **Dico 5.** Circa intelligibile contractum ad esse, hoc est, existens, vel ad tempus, quod est præsens, vel præteritum, vel futurum intellectus Angeli aliquando est in potentia, aliquando in actuali cognitione cuique generi obiectorum correspondenti. Constat ex supradictis de speciebus infusis: Nam Angelus in creatione sua non accepit à Deo species rerum secundum statum earum extra causas, neque per ordinem ad tempus, sed solum eas, quæ pertinet ad scientiam, & cognitionem quidditativam. Ad intuitivam namque visionem rerum existentium species accipit ab obiectis, ut supra ostensum est, quorum species expressa ad intra permanet ad memoriam (memoratio autem dicitur cognitio præteritorum, vel absentium in specie, quamvis ex quo caput immediate post visionem, nunquam fuerit interrupta). Circa futura vero coniectatur, & discutitur per signa, & per alienas species. At cognitio, quæ pendet ab impressione obiectiva definit per separationem momentis à mobili, vel è contrario, quare quoties mobile non fuerit intra spheram mouentis, intellectus Angeli erit in potentia. Durat itaque visio intuitiva rerum naturalium, quantum durat impressio specierum ab obiectis.

31 Vnde colligitur primò intellectum Angeli semper esse in actu visionis sui ipsius. Quia substantia spiritalis, ex quo est, naturaliter emittit speciem sui, qua potentia visiva intra spheram actuata videt illam. Quapropter cum emissio sit perpetua, & præsentia inseparabilis, etiam visio sui ipsius erit sempiterna, neque unquam erit Angelus in potentia ad visionem sui ipsius, potentia, inquam, excludente actum secundum. Neque huius visionis permanentia pendet à voluntate, quateus valet divertere, vel non attendere; quia per hoc non tollitur visio, sed visio attendit; attentio autem non est de essentia visionis, sed accidens illius. Secundo ex superioribus inferitur, quod intellectus Angeli nunquam fuit in potentia in ordine ad cognitionem quidditativam sui, licet non se cog-

noverit per suam substantiam, sed per speciem concretam. Quia factus est informatus speciebus expressis rerum naturalium, & sui, post motum autem primæ intellectus continui successit cognitio quieta sapientis, quæ perpetua est ex natura sua in subiecto non impedito, ut dixi. Tertio quantum ad motum considerationis, & contemplationis sui ipsius aliquando erit in potentia, & aliquando in actu, sicut dictum est de alijs. Quia sub potestate Angeli est hæc, vel illa adducere in considerationem, & hæc, vel illa via pergere ad laudandum Deum, vel ad docendos inferiores.

SECT. IV.

Difficultas circa cogitationes liberas expenditur.

32 Non parum illustrabitur nostra sententia, si argumenta, quæ alios opprimunt, facile expeditur, & ex æquocatione orta coram luce penitus dissipare demonstraverit. Inter omnia autem duo præcipua ingerunt difficultatem. Primum desumitur ex eo, quod si Angelus ab alicuius obiecti consideratione cessaverit, non est à quo iterum ad ipsius considerationem reducatur. Quare necessario debet versari semper in consideratione omnium, quæ scit. Secundum argumentum ex eo urgetur, quia videtur admiscere in Angelo cognitionem simultaneam plurium, ut talium, quod specialiter habet difficultatem sectione sequenti examinandam. Nunc vero sic conficitur primum argumentum pro sententia Durandi negantis potentiam in actu primo tantum respectu cognitionis naturalium rerum in Angelico intellectu.

33 Si Angelus ab alicuius rei præsentis, aut præteritæ cognitione cessaret, non posset ab aliqua causa ad cognitionem illius rei iterum reuocari, vel reduci: quod sic probatur: vel enim reduceretur ab aliqua causa, & obiecto exteriori; vel ab aliqua cogitatione alterius rei, in qua Angelus maneret, quia non cessat ab omni cogitatione vel à voluntate ipsius Angeli. Sed à nulla harum reduci posset: Ergo. Minor probatur inductione sic: primum non posset reduci ab aliqua

Duo difficultas solvenda occurrunt.

Durandus

1. Ratio difficilis

R2 caus

Dr. Mayorga

Assertum 5. de potentia videtur.

Corollarium 1.

causa exteriori, hæc nanque maxime erit obiectum: quod si mouet, & determinat intellectum, semper mouebit, quia est causa naturalis, nec aliter se habet nunc, quam prius: Deinde non potest moueri ab aliqua alia cogitatione interna: quia plerumque res cogitata non habet connexionem cum alia, cuius consideratio cessant; Demum determinari non poterit intellectus à voluntate: quia prima cogitatio de aliqua re non valet à voluntate procedere: non enim voluntas fertur in incognitum, sed prima cognitione excitata mouet etiam intellectum.

*Solutio
Greg.*

34 Huius argumenti diuersis vijs ab Scriptoribus semper est tentata solutio, sed nondum victa reperitur difficultas. Primum quidem Gregorius in 2. dist. 11. quæst. 1. respondere conatur dicendo: Angelum libere se reducere posse ad primam cogitationem aliquam, etiam si non habuerit prius voluntatem se ipsum ad eam reducendi. Quod, & si imperceptibile est, explicat in cognitione directa, & reflexa. Nam homo interdum cognoscit directe aliquod obiectum, prius quam aduertat se illud cognoscere, & postea libere incipit habere actum illum reflexum; de quo cogitatio non præcessit, & consequenter nec volitio: ergo illa cogitatio reflexa libere fit sine præcedenti volitione. Alias daretur processus in infinitum. Aliiter etiam probat sic: ut Angelus cesset ab actu intellectus non est necessaria volitio, sed satis est, quod perseueret non volendo. Ergo similiter ut incipiat intelligere non est necessarium, quod volitio præcedat.

Reprobatur.

35 Verumtamen hæc doctrina non est admittenda. Quia primo modo falsum intendit, quatenus vult actum potentie non formaliter liberæ, sed motionem voluntatis spectantis, posse libere oriri à potentia eliciete sine eo, quod à voluntate moueatur. Deinde actus ille, quem male vocat reflexum, solum est aduertentia motus prioris naturaliter orti, qui ex tunc cepit esse liber, ex quo fuit animaduersus; quia ex tunc tantum potuit impediri. Talis autem aduertentia est cognitio sufficiens ad liberum permissiue, in eo, cuius duratio permittitur: neque ante aduertentiam istam aliqua reperitur linea libertatis. Quare ex hac parte nulla cogitatio prima, aut

reuiuiscens potest dici aliquo modo libera. Per secundam vero rationem minime libertatem primæ cogitationis probare queit: sed fateatur oportet primam cogitationem Angeli in quocumque negotio ab extrinseco excitari, vel fortuito euenire, quæ, si aliquando intermissa fuerit, nequaquam poterit reuiuiscere ex imperio Angeli, quod est absurdum in naturalibus.

36 Pater Vazquez disp. 201. cap. 4. supponit, & probat contra præcedentem solutionem nullum actum posse esse liberum, quem non præcedat cognitio, aut aduertentia de obiecto illius, quod verum est, non inueniens modum, quo ad primam cogitationem, possit præcedere cognitio sufficiens, ut voluntas vellit cogitare de hac, vel illa re; fatetur omnem primam cogitationem in Angelis esse necessarium, ortumque habere à Deo mouente, & excitante: hoc autem, dicit, esse proprium rationalis naturæ, ut à se ipsa non determinetur ad primam cogitationem. Determinatur ergo à Deo Angelus præcipue, cuius intellectus à nullo obiecto exteriori creato aliquando moueri potest, ut ipse supponit.

37 Huiusmodi autem euasio fateatur tacite P. Vazquez conuictum difficultatibus dictis ad Deum confugisse nomine tenus; licet nanque verum sit, quod natura, quantumvis suprema non possit ex proprijs se mouere ad primam simpliciter cogitationem, & in quocumque negotio primam, sine Deo mouente, & excitante: tamen considerationes, & cogitationes naturales circa obiecta naturalia, quis neget esse in manu Angeli sapientis? nisi qui Angelum sapientem affirmet sine aspectu, & noticia eorum, quæ scit, veluti dormientem; vel qui sapientem, & perfectum dixerit eum, qui nunquam didicit, aut intellexit, potest tamen intelligere, & discere per medium incognitum; quia habet in se virtuales similitudines obiectorum. Cum potius sic se habens ducendus sit ignorans, vel insipiens priuatiue. Certe in distinctio cognitionum Mētis coegit virum doctum hæc asserere, cum verum sit Angelos plenos sapientia à die conditionis suæ dominos esse suarum cogitationum circa naturalia tã quoad ortum, quã quoad cessationem, & reuiuificationem intercisarum, &c. quantumvis homines modum ignoremus, sicut qualitates occultas

*Alia solutio.
P. Vazq.*

Reprobatur.

occultas, quas concedimus ignorantiam propriam consistentes. Omitto argumenta communia contra hanc sententiam præter hoc, quod videtur absurdissimū dicere omnes primas cogitationes demonum esse immixtas à Deo, & non ex prava ipsorum voluntate ortum habere.

Tertia solutio.

38 Scriptores alij veritate moti supponunt quamlibet cogitationem Angelicam circa naturalia etiam primam, liberam esse: & quod omnis actus liber prærequirit cognitionem, quia voluntas non mouetur in incognitum; quapropter solite inquirunt quomodo aliquam notitiam inveniunt ante omnem cogitationem, ut quilibet possit esse libera. Quod in communi doctrina non distinguente considerationem ab intellectu addiscendis, & utramque à visione quæta sapientis difficile est: quia idem est iuxta hanc opinionem ac ponere notitiam ante primam cognitionem cuiusque rei. Igitur his seruatis Ferrariensis. 2. contra Gent. c. 101. dub. 1. ad 2. in fine respondet non esse necessarium ad omnem volitionem, quod præcedat actualis cognitio, sed sufficere habituales: & ideo, ut Angelus velit uti vna earum specierum, quas habet, habitualis notitia, quam per ipsam speciem habet, sine actuali, sufficit cum libertate intelligentis.

Iudicium de illa.

39 Hæc solutio, si iuxta supra à nobis posita accipiatur, totaliter enervat difficultatem: si vero secundum communem acceptionem per notitiam habituales intelligat species impressas, præcipue virtuales, & per cogitationem primam in quouis negotio primam cognitionem actualem circa eam rem, ut proponitur à P. Suarez satis sapiente, & verace lib. 2. de Ang. cap. 35. num. 9. nequaquam sustinenda est: quia supponit species impressas solum esse virtuales similitudines rerum, & permanentes, & per eas formaliter sine intellectu aliqua Angelum habere notitiam habituales, quæ solum competit sapienti, qui circa singula versatus, eorum verbum prodaxit, & intus habet species expressas vitaliter: admittit itaque sapientem sine sapientia: & ponit species intentionales, quæ tantum possunt cognosci quoad quid est, habere eandem visibilem per intellectum, & alia multa impossibilia, quæ quisque potest facile medicari.

Dr. Mayorga.

40

Propter hæc P. Suarez

lococitato, num. 21. placenti animo amplectitur sententiam docentem: Angelum naturaliter seipsum semper intueri, & se intuenso videre species, quas in se habet, & in illis confuse saltem, & imperfecte cognoscere, quarum rerum sint. Et hoc sufficit, ait, ut stante hac cognitione naturali Angelus libere velit hæc, vel illa specie uti, & consequenter de hæc, vel illa re distincte cogitare. Sufficitque ut postquam de re aliqua cogitavit, libere possit illam cognitionem abijcere, & aliam speciem ad cogitandum assumere pro sua libertate. Miror, dico ego, quod Angelus post tot, & tam profundas cogitationes rerum naturalium, quas ab initio usque huc elicuisse nemo negabit, nihil in sapientia profecerit, ita ut creatus cum cognitione confusa, & imperfecta rerum naturalium, nunquam notitiam expressam habituales claram habeat, nec habiturus sit, quam quævis intellectio generat: ve vobis Angeli sapientes in confusione notitiæ vestræ, qui laboratis sine fructu, aut potius vix illis, qui talia confingunt.

41

Hæc etiam solutio sustineri non potest, quia supradicta patitur inconuenientia, & insuper tutamen sollicitat, ubi non est, recurrens ad sententiam, quæ ponit Angelum se cognoscere per suam substantiam naturaliter, & semper, quæ doctrina incerta est, & affecta ex necessitate potius, quam ratione. Et si loquatur de cognitione intuitiva existentium falsa est, ut dixi quantum ad subtractionem speciei distinctæ à substantia; est tamen vera, quatenus talem cognitionem dicit naturalem, & sempiternam: sed hoc non est ad propositum. Si vero accipiat de cognitione quidditativa sui, ad quam solum deserviat velut species impressa, quod supra negauimus, eadem ratio militat de ipsa, ac de reliquis speciebus impressis, quæ semper in intellectu receptæ, sicut substantia propria occulto modo adheret, inheret, vel informat potentiam intellectiuam, ut eam compleat, & determinet. Quare si ista intelligitur naturaliter, & semper per se ipsam tanquam per speciem, simili modo reliqua naturalia obiecta cognoscuntur naturaliter, & semper per proprias species.

R.

quæ

Quarta solutio. Suarez.

Reprobatur.

qua sunt continuo in intellectu. Vnde omnia cognoscuntur vel necessario, vel libere, aut erunt indifferentia ad vtrumque modum; quod implicat. Nota cognitionem non dari quousque causet potentia completa speciebus impressis scientiam expressam, seu verbum mentis.

Vera solutio, & confirmatio nostrae sententiae.

42 Hoc argumentum, quod tantò pere torquet communem sententiam, & ipsum Durandum, pro cuius opinione adducitur, quatenus hic Autor non relinquit locum libertati circa cognitionem aliquam Angelicæ mentis, iuxta nostra principia nullam habet difficultatem, sed potius supposita veritate assertorum communium, nempe quod non potest dari exercitium voluntatis sine prævia cognitione, nec liberum sine advertentia ad minus: & quod Angelus est dominus suarum cogitationum quantum ad ortum, perseverantiam, & permutationem earum, solutio huius difficultatis est comprobatio sententiae nostrae. Dicimus itaque quod Angelus factus sapiens modo iam dicto, perfectus, plenusque sapientia naturalium rerum, non habet hanc noticiam habitualement, sicut dormiens, aut distractus, sed semper est aspiciens quietè, & sine motu ea, quæ scit, quantum ad quidditativam noticiam. Qui aspectus, seu visio non pendet in fieri, nec in conservari à voluntate Angelis, cum naturalis sit. Cogitationes vero, meditationes, considerationes, seu quocumque alio nomine vocentur motus mentis, quibus per seita discurrit sursum, vel deorsum, oblique, aut circulariter ad laudandum creatorem, alios docendos, vel ad alium finem, in dominio Angelis sunt; ad quos etiam in singulari non movetur à casu, sed ex præexistente cognitione eorum omnium clara, & distincta. Potest etiam hic, & nunc excitatio oriri ab agente exteriori, quod movere valet, ut dictum est, & item à Deo interiori operante; motio autem ista esset miraculosa, & præter ordinem huius Providentiæ.

SECT. V.

Utrum Angelus possit simul multa intelligere?

43 IN hoc puncto lato calamo procedunt Scriptores, qui species im-

pressas virtuales permanentes affirmant, & diversa genera cognitionum non distinguunt, ad omnesque, & singulas cognitiones Angeli etiam sapientis, & in scientia perfecti usum talium specierum inenutabiliter requirunt. Dilaturatur autem tractatus iste propter insurgentes passim difficultates iuxta sua principia, quæ nostris non occurrunt. Quare neque alias sententias referre, aut impugnare conducit ad inquirendam solutionem, neque molestos esse oportet. Igitur explicato prius titulo questionis summam propriam mentem apperiam. In titulo autem notandum est, quod vox *simul* valet applicari ad verbum *possit*, & tunc questio erit de simultate potentie tam remotæ, quam proximæ: vel ad actum intelligenti. Et tunc sensus erit: An simultas actuum diversorum possit cadere in intellectu. Deinde *ly multa* valet accipi, ut significet multa, tanquam plura intelligibilia: vel multa specificatiue, & quasi de materiali, convenientia tamen in unica ratione obiecti intelligibilis. De potentia remota nulla est difficultas, quia ex proprio conceptu includit indifferentiam, aut capacitatem ad omnia connaturalia. Potentia autem proxima. In intellectu agente tantum potest contipi distincta ab actu secundo: in passivo namque non reperitur: quoniam idem est subiectum recipere formam, & constitui compositum. Supposito item Angelum in primo instanti fuisse plenum sapientia naturali, nec amplius indigere simplici intellectione generatiua verbi in naturalibus, cum omnia, & singula ex tunc quidditatiue, & perfecte sciat.

Explicatio tituli.

Suppositio.

44 Dico 1. Angelus potuit, & de facto cognovit omnia essentialia rerum naturalium secundum proprias differentias, connexiones, vires, & habitudines sine ulla confusione per modum unius obiecti totalis, & adequati, & per unam intellectiorem adequatam suæ capacitati naturali. Nec potuit aliter plura cognoscere simul. Quia non potest unum subiectum singulare informari pluribus formis adequate distinctis: neque unum corpus simul esse triangulare, & quadratum: nec unum dealbabile duplici albedine distincta potest esse album: alias esset simul unum, & plura totaliter sub eodem genere, quod implicat. Ergo idem intellectus non potest pluribus speciebus inter se distinctis adequate simul

1. Conclusio.

Probatum.

mul actuari. Concurrunt autem plura in se distincta ad vnam intellectionem per vnam speciem omnibus, & singulis simile, quomodo multa visibilia inter se distincta adaequate videntur simul ab oculo corporeo per vnam visionem, & tamen videntur distincta. Vnde Dico 2. Hoc eodem modo se habet cognitio quieta Angeli sapientis circa cognita quantum ad vnitatem, & distinctionem sui, & rerum, quas aspectu tangit. Quod probatur ratione supra facta. Hæc enim cognitio quieta est possessio termini motus intellectualls immediate succedens intellectionis motui sicut quies, ad quã sequitur gaudium in affectu.

2. Conclusio
sic.

3. Conclusio
sic.

45 Dico 3. & ultimo. Per eandem considerationem non solum potest sed defacto, prout vult, Angelus sapiens attingit simul simultate motus plura, vt plura sunt in se. Quam conclusionem breui explicatione manifesto sic. Motus semper est vnus, & idem dum non interrumpitur, qui erit perfectus, & consumatus, quando peruenitur ad terminum: nec huic vnitati obest pluralitas pertransitorium, quia vno motu plura pertransire oportet, aliàs non dabitur motus, sed quies: vt constat in motu locali quæcumque autem vno motu perlustratur, attinguntur simul simultate motus, & si vnum post aliud. Mens vero sapientis circa cognita altiore motum habet, non enim tantum per singula discurrit transeunter, sed plura simulrat conferendo, & considerando, & aliquando confert connexa, aliquando cõtemplatur distincta, & in connexa, vt talia, & ex omnibus laudat creatorem tam in connexionne coniunctorum, quam in diuersorum separatione. Quare plura, vt plura potest simul considerare, si vult.

SECT. VI.

Vtrum Angelus componendo, & diuidendo cognoscat?

Explicatur materia disputationis.

46 Hanc questionem non leuiter confundunt aliqui Doctores in scriptis suis cum alia, quæ interrogare valet: vtrum Angelus cognoscens, & sapiens componat, & diuidat: quandoque enim de compositione, & discursu loquuntur negative, quia Angelus non indiget istis ad cognoscendum: quandoque vero

Dr. Mayerga,

cognita copulare inquirunt, quasi sapiens componat, & item quamdam compositionem, & discursum supponere ignorantiam dicunt, quod de alijs negant. Nos autem diuersum esse putamus componere, & diuidere ad proficiendum in notitia, quod conuenit his, qui partim sciunt, partim ignorant, ac componere, & diuidere prius sufficienter cognita sine profectu in notitia, quæ prius erat perfecta. Quæ operatio (si datur in Angelis) tantum competit sapientibus, & perfectis. Et de vtroque in hac sectione breuiter differemus, aduertentes sermonem esse tantum de Angelis in statu puræ naturæ, & circa res naturales.

47 Dico 1. circa ea omnia, quæ pertinent ad notitiam quidditatiuam naturalium, quorum sapientiam habuit per species concreatas in die conditionis suæ, vt dictum est, Angelus non componit, aut diuidit, vt cognoscat aliquod prius ignotum. Hæc conclusio est doctrina D. Thom. dicta q. 58. art. 4. quã multo prius docuerat D. Dionysius de celesti Hierarchia, & de Diui. non sape. Estque lumine naturæ nota. Nam perfectum secundum quod tale non perficitur quia nulla caret perfectione, neque vllū admittit superfluum: & consequenter nō est capax additionis per compositionem, neque diminutionis, quæ per diuisionem exerceatur: veluti cum dolatur statua, vel transcribitur per picturam. Sed Angelus à principio ita perfectus est circa quidditatiua naturalium, vt cognoscat Deo Auctore non solum rerū essentias, sed etiam coniunctorum coniunctiones, & separatorum diuisiones, vt communis æstimatio hominum supponit, & Catholici ex Sacra Scriptura, & Patribus accepimus. Ergo Angelus non cognoscit componendo nōdum composita, neque diuidendo, quæ separari debent, quilibet, & semel intellexit omnia naturalia sine confusione, & errore per speciem transcriptam ab exemplaribus diuinis artifice ipso Deo, in quem error cadere nequit.

1. Conclusio
sic.

D. Thom.
D. Dionys.

48 Circa ens, & verum, quod cõtrahitur ad tempus, aut esse, estque triplex, præsens, præteritum, aut futurum, secundum quam rationem non est Angelus formatus ab initio, quia huiusmodi veri non habuit species concreatas. Dico 1. Sitque secunda huius sect. conclusio: in visione intuitiua præsentium, &

Conclusio
2. & eius
argumēta.

mei

memoratiua prateritorum Angelus nō vtiur compositione, aut diuisione. Patet namque primo de visione presentis, quod sola receptio in potentia apta speciei naturaliter impressæ ab obiecto est visio, sed obiectum secundum hanc rationem non componit, neque diuidit: ergo non includit visio compositionem, neque diuisionem illam mentalem, quæ per se non est exercetur. Deinde quia in omni secunda operatione intellectus reperiuntur prius cognita, ad quæ fiat additio componendo, vel à quibus auferatur per diuisionem: quod non reperitur in visione, quæ semper fit per medium in cognitum. Præterea quia obiecta visionis huiusmodi ex se non sunt connexa, neque repugnantia in existendo, & in motione potentiæ, quare in visione non est dabilis additio, vel ablatio alicuius prædicati respectu alterius. Est namque simplex cognitio rerum ad extra. Demum quia compositio mentalis est libera ex motione voluntatis, simplex autem, & prima cognitio de re aliqua libera non est, præcipue quando intellectus determinatur ad videndum ab obiecto naturaliter imprimente speciem:

Obiectio.

49 Dicit aliquis: ex capite libertatis non est obstaculum ad hoc, ut detur compositio in visione intuitiva. Nam si homo velit retrahere attentionem non dabitur visio obiecti etiam presentis, ut apparet in audita respectu loquentis, quando homo positius non vult audire, & ad alia vehementer attentus est, & sic se habens presentia nō videt. Ergo multo magis Angelus attentionem retrahendo potest visionem impedire. Ergo si alia non obstat ex hac parte non repugnat compositio in visione intuitiva. Hæc autem obiectio nō obstat propter duo. Primum est, quia per retractionem attentionis, si cetera ex parte potentiæ sint expedita, non impeditur visio, sed visio attentata: sicut ex eo quod impediatur productio caloris, ut quatuor, nō ardetur calor: differunt namque visio, & visio attentata sicut genus, & species: unde etiam si libera ponatur visio attentata propter attentionem liberam, tamen in ratione visionis nullam includit libertatem: nec valet impediri: quia posita forma, seu species in subiecto capaci, seu potentia apta non potest non præstare suum effectum formalem, hoc est, visum in potentia reddere visum in actu modo supradicto. Sed

Non obstat

hoc dato, non obstat ex eo, quod libertas necessaria ad componendum intellectualiter debet se tenere ex parte productis, seu imprimentis speciem, ut possit simplicem, aut compositam producere ad nutum voluntatis propriæ. Atqui obiectum visionis ad extra semper naturaliter agit, neque in hoc subijcitur voluntati propriæ videntis, v.g. Angelus existens naturaliter emittit speciem sui, quem effluxum nequit impedire, etiam si velit: quæ propter nullo ex capite potest compositio, aut diuisio conuenire visioni intuiting rerum ad extra.

50 Sit 3. conclusio: idem dicendum est de memoria accepta pro cognitione prateritorum, vel absentium prius tamen cognitorum. Hæc enim cognitio est aspectus rerum visarum, in verbo ex priori visione relicto, quare sequi debet naturam visionis intuitivæ in omnibus, hoc excepto, quod prior visio attingit obiectum, ut est ad extra in se ipso mediantem specie ut instrumento; memoria vero non attingit rem in ipsa, sed in imagine interna expressa vitaliter a vidente. Posset tamen quis contendere, quod si datur in spiritibus memoria, possit dari compositio. Quia non sēper sunt in actuali cognitione omnium, quæ videntur: hoc namque nimis molestum esset, præcipue cum multa in ordinata viderint: & alias tantorum simultanea cognitio plerumque superflua est, cum non conducatur ad operationes Angelis & de conceptu memoriæ supponitur interrupta cognitio. Ergo poterit Angelus superfedere à cognitione omnium prateritorum, & absentium, vel saltem plurimorum, per manētibus quidē speciebus in mente, sed non informantibus, ut in homine contingit, sicque daretur in Angelo quasi obliuio voluntaria. Hoc autem admissio ad repetitionem omisæ cognitionis videtur necessaria excitatio per aliquid conueniunt, aut contrarium in eodem genere notitiæ, & quod exerceatur aliqua compositio, aut diuisio in memoria, sicut in nobis. Hoc quidem argumentum & si accurate confectum ex his, quæ experimur in homine, tamen in presenti locum non habet quia nititur in antecedenti falso, ex quo falsa sequi necesse est. Ad cuius euidentiā de Memoria hæc aduertenda sunt.

51 Memoria tribuitur Deo in sacra pagina pluribus in locis, & non solum

Conclusio
3. de Memoria

De memoria
ria notanda.

*Psalms.
Iob.*

circa præterita in tempore, sed circa ea quæ existunt, actualiter tamen quasi non videntur quantum ad aliquem concursum. Primo modo David Psal. 104. aiebat: *Memor fuit in seculum testamenti sui: verbi, quod mandauit in mille generationes.* Secundo modo dicebat Iob calamitatibus pene consumptus: *Memento mei Deus, quia ventus est vita mea.* Tot nanque afflictionibus oppressus, & quasi derelictus à Deo suppliciter orabat aspectum benignum illius, quo omnia sunt, conseruantur, & perficiuntur. In Deo tamen non datur obliuio, & si respectu aliquorum cesset specialis aspectus beneficentiae, verum tamen visio vniuersalis præsentium, & præteritorum in tempore non deficit; licet illa tangat in se ipsis, hæc in idea rei præteritæ (supponimus scientiam visionis esse causam factiuam rerum ad extra.)

Memoria item reperitur in homine circa præterita, & absentia prius visa in quo reperitur obliuio, & intermissio cognitionis rerum in specie generata per visionem, propter consortium corporis delictis, & obumbrantis imagines, debilitantisque virtutem cognoscitiuam. Vnde fit primo, quod cognitio, quæ dicitur memoria, est aspectus rei prius visæ in specie expressa per visionem. Deinde quod est cognitio pure interna; tertio quod de ratione memoriæ non est intermissio, & cessatio aliqua à cognoscendo; si quidem memoria Dei est æterna cognitio. Quare memoria alia est perfectissima, quæ omnem excludit varietatem; alia est imperfecta, quæ includit vicissitudines, & obliuionem admittit.

Præter has verò extremas medio modo datur memoria in Angelis, quæ conuenit cum humana in eo, quod vtræque est per species acquisite ab obiectis; differt verò ab illa, quia Angelica memoria est cognitio perpetua, nec patitur obliuionem: cum diuina conuenit suo modo in perpetuitate, aqua differt, quoniam diuina non pendet à rebus quantum ad imaginem earum. Sed vna & eadem idea prædefinitorum ad essendum per ordinem ad futura prouidentie huius appellatur præscientia: respectu existentium, quæ causat, dicitur visio: estque præteritorum, seu absentium à visione (idem nanque est in creatis videri à Deo & esse res, si visio est causa rerum,) memoria.

Dr. Mayorga.

52 Ex his ad obiectionem negandam est antecedens, & eius prima probatio: Angelus nanque non patitur molestiam in cognoscendo, quia est secundum eius naturam, & etiam si cognoscat in ordinata, & facta tamen ipse ordinate, & pulchrè cognoscit. Hæc autem multitudo cognitionum (si detur) conducit ad expelendam ignorantiam, & ad perfectionem naturæ intellectualis, & ornatum illius. Demum falsum est, ut vidimus, quod memoria in suo conceptu includat vicissitudinem cognitionis. Nam ista alternatio actus, & potentie solum competit memoriæ humanæ propter corruptus.

53 Sit 4. Conclusio: circa existentiam futurorum suo tempore; & earum rerum, quæ & si existant, hincque visibilia nondum tamē visa fuerint (si aliquid tale detur respectu Angeli): & circa ea, quæ inuisibilia supra diximus, quorumque nomina vocitentur, cuius generis dicimus ea, quæ non subsistunt, neque existunt, ut species impressæ, potentie, actiones, & similia, Angelus potest componere, & diuidere mentaliter. Et ratio est. Quia hæc omnia modo dicto non pertinent ad cognitionem quidditatiuam, ad quam tantum habuere Angeli species concreatas: nec sunt nota per intuitiuam visionem. Ergo respectu talium intellectus Angelicus est in potentia, & tanquam tabula rasa, in qua, nihil est scriptum. Quia propter istorum cognitio pro illo statu non potest non esse per alienas species, & pertinet ad coniecturam. Sed vis coniectandi vtitur compositione, & diuisione. Ergo Angeli cognitio circa dicta obiecta componendo, & separando procedit. Et confirmatur quia circa obiecta, quorum non dantur species propriæ, Mens discurret, & syllogizat per signa, & alia extrinseca, quæ habent dependentiam, & connexionem cum incognitis, ut infra dicemus! Atqui discursus componitur ex compositis: ergo circa hæc ipsa obiecta componit non solum per comparisonem duorum ad tertium, sed etiam vnius ad vnum, de qua nunc sermo est.

54 Tandem fit. 5. Conclusio: optime potest Angelus sapiens contemplando ea, quæ scit, componere, & diuidere. Hanc doctrinam facile colligo ex dictis scilicet præcedenti. Sed ut videretur conclusio aduertendum est, quod sicut datur

*Obiectionis
solutio.*

4. Conclusio.

Probatur.

Confirmatio.

5. Conclusio.

sur

*Duplex cō
templatio.*

tur duplex finis considerationis, ita contemplatio rerum scitarum duplex est. Contemplatio namque sapientis quandoque dirigitur ad laudandum Deum in operibus suis; quandoque autem datur consideratio propter doctrinam, seu ad docendum alios secundum capacitatem cuiusque. In primo casu non datur compositio formalis, id est conceptuum formalium; sed tantum obiectiua, quia tunc naturalia percurrentes contemplatur coniuncta, ut coniuncta, & diuisa secundum quod diuiduntur, & separata sunt, & ipsas rerum coniunctiones, & separationes, amicitias, & contrarietates considerat, laudatque ex omnibus, & singulis Angelum vniuersi. Compositio insuper, & diuisio causa doctrinae potest considerari dupliciter, nempe in ordine ad se, seu ad intra, & ad docendos alios, sine ad extra. Primo modo Angelus non componit, aut diuidit, quia perfectus est in sapientia naturalium scibilium, nec indiget profectu, & perfectione à propria virtute proueniente. Aliàs virtus perfectiua esset excellentior, & non praestitisset totum effectum suum propter impedimentum aliquod, quo sublato aut simul, aut paulatim, cum speciebus ab initio acceptis suam notitiam perficeret. Quod ponere in Angelis, ubi nullum est impedimentum, sed potentia intellectus expedita, & actiua forma ad speciem Dei expressa naturaliter, & in quantum potuit, genuit verbum, & notitiam permanentem, absurdum est: in homine autem est secundum naturam, qui intellectum possibilem nudum ab omni lineamento accipit, in quo scientia prius delineatur; deinde à vi animae rationalis impedita corpore, & magis, vel minus prodiffruentia temperamenti; quae in se actiualior est in linea cognoscitiua simul cum speciebus acquisitis per cognitionem, & ex illis, perficitur suo modo.

55 Tandem consideratio doctrinalis in ordine ad inferiores, qui non sunt capaces tantae simplicitatis, reperitur in Angelis, estque diuisiua, & compositiua proprie, & causat speciem compositas affirmatiue, aut negatiue, ut opus est, in intellectu possibile eius, qui docetur, per proprium intellectum agentem, qui est potentia factiua specierum expressarum, quas imprimit etiam in mente alterius. Quod latius patebit in tractatu de locutione. Hac conclusio est doctrina S. Dionysii.

nyssij diuersis in locis, sed praecipue de eadem est. Hier. cap. 15. ubi explicans quid perdentes figeretur, ait: *nonaqueque enim essentia, quae mente praeclara est, unicam intelligentiam, quam à diuiniore traditam accepit, vi quadam, quae alijs natura con- sulit, diuidit, atque amplificat pro captu, & ductu inferioris.* Et hoc quidem procedit non ex indigentia, sed ex plenitudine sapientiae.

Decompositione, & diuisione duorum cum tertio, & inter se.

56 DE discursu, qui est motus mentis collatiuus duorum cum tertio, & inter se, qui & compositionem perficit, & eius causam reddit. An reperiatur in Angelis? & in qua materia? facile, post dicta, determinari potest. Itaque ampliando, seu extendendo praecedentes conclusiones ad compositionem discursiua respondet: Angelum sine discursu aliquo perfectam notitiam quidditatiuam naturalium habere ab initio, & simplici apprehensione omnia cognouisse. Deinde Angelus non discurret, neque indiget discursu in visione quiescente sapientis: neque in visione intuitiua praesentium in se ipsis, neque in praeteritorum, vel absentium memoria, unde non datur reminiscencia. Potest tamen discurrere circa facta, & circa ea, quae inuisibilia diximus quia non emittunt speciem sui; & circa ea, quae & si speciem sui exprimant, & emittant, tamen nondum visa sunt, veluti quae existunt, & non sunt praesentia visui. Deinde uti valet discursu successiuo, (ut vocant eum, quo vni post aliud cognoscitur, eorum, quae connexa sunt in re, non tamen ex vi connexionis) in contemplatione rerum ad laudandum Dominum. Demum in cognitione considerationis doctrinalis utitur discursu proprio in ordine ad perficiendos inferiores, neuti- quam vero in ordine ad se, qui non indiget profectu, & perfectione. Omnium autem horum rationes eadem sunt propositae pro compositione vnius ad vnum, quas ingeniosus lector facile comprehendet, & hic producet paucis mutatis, quas omitto.

ne actum agam.

(22)

*Singulares
resolatio-
nes circa
singula cog-
noscibilia.*

Dionysius.

SECT.

SECT. VII.

Vtrum in intellectu Angeli possit esse falsitas?

57 **N**on debet in dubium reuocari An possit esse veritas in intellectu Angeli? inquirendo de illa, sed supposito quod pierumque excludit falsitatem, examinare an aliquando possit reperiri in cognitione Angelica. Sic D. Thom. 1. 2. q. 58. art. 5. cumque articulis 3. & 4. negasset Angelo compositionem, & discursum non tractat de falsitate, id est propositionis, sed solum: An cognitio quidditativa Angeli sit exposita falsitati? Et conclusio est negativa circa naturalia, de quibus sermo est in presenti. Nos breuiter percurrendo per diuersas cognitiones supra distinctas hoc dubium determinamus sic.

D. Thom.

Conclusio
negativa.

58 Dico. 1. Non potest esse falsitas, aut error in intellectu Angeli in notitia quidditativa, siue actuali, siue habituali. Ad hanc enim species accipit à Deo expressas omnium quidditarum rerum naturalium cum omnibus suis connexionibus, distinctionibus, & alijs quibuscumque habitudinibus essentialibus. Quae species, siue vna fuerit, siue plures distinctae, clare, & sine vlla confusione informando intellectum possibilem produxit verbum, seu notitiam permanentem naturaliter. Quia propter nisi Deus possit fallere, aut infundere erroris speciem, quod abhorret aures, non est, unde falsitas provenire valeat intellectui Angeli. Hoc etiam ipsum dicendum venit de cognitione quiescente sapientis, & de intuitionem, & memoria, quae sunt per proprias species. Quia eadem ratio militat in vtrisque. Sancti etenim intellectio quidditativa, & visio per species incognitas expressas, & impressas à causa exteriori, vel libera, cui errare repugnat; vel naturali, cuius actio recta est, nisi detur impedimentum; nullum autem datur ex parte potentiae passivae, neque ex parte agentis, aut ratione medij: quia propter nullo ex capite vitari potest operatio secundum ordinem naturae. Et idem est de aspectu sapientis, & memoria, quibus cognoscuntur res in verbo genito per cognitionem praecedentem. Demum non potest inueniri falsitas in consideratione

Dr. Mayorga.

Angelica respectu eorum, quae naturaliter scit, nisi adsit prava voluntas decipiens, ut in Daemonibus.

59 Dico. 2. In Angelo coniectante potest dari falsitas, & deceptio, quia licet non assentiatur, nisi per prudentissimam voluntatem, verum tamen genus istud cognitionis est ex natura sua fallibile, & deceptioni expositum. Haec accipienda sunt de cognitione speculativa naturalium. De practico vero intellectu, seu cognitione agibilibus quantum ad opus dicendum est Angelum posse falli in particularibus resolutionibus. Cuius probatio supra insinuata est agendo de speciebus concreatis, & acquisitis, & quaestione sequenti ex parte, exacte vero libro sequenti tractando de peccabilitate Angelorum in statu naturae purae manifestabitur.

Potest dari
coniectura
falsa.

In practi-
cis falli po-
test.

QVÆST. V.

De habitibus intellectualibus naturae Angelicae.

1 **Q**uando intendimus integram cognitionem virtutis intellectivae substantiarum immaterialium non parum proderit examinare: an habitu aliquo indigeat ad intelligendum? & vtrum, si capax est habitibus naturae Angelicae, habuerit illos, vel aliquem cognatum, vel concreatum, vel acquisitum? Quia propter haec disputatio non est omittenda: verum tamen in ea breuiter necessaria ad intelligentiam compilabo; & quae iuxta nostra principia dicenda sunt statuam, & omnia sub vno titulo comprehendam.

SECT. I.

Vtrum in intellectu Angeli circa naturalia aliqui dentur habitus?

2 **O**missis nonnullis habitibus acceptionibus, quae magis pertinent ad logicos, & praetermissa controversia: An distinguatur habitus à dispositione, vel non? quia nolumus de nomine disputare, sermo est de habitu, qui est species qualitatibus. Igitur quoddam accidens substantiae, ut natura est, ex se natum permanere, quo bene, vel male possumus, aut quo disponitur quis bene, vel male secundum

Aristotel.

Quid sit
habitus,
& quatuor
plex.

dum se, vel secundum aliud, ut dicit Arist. lib. 2. Ethic. c. 5. Metaph. habitus appellatur. Hæc qualitas quandoque secum affert facilitatem, quando nempe in potentijs præcedit difficultas: secus vero, quando vis nativa tam faciliter agit ante habitum, quam post illum; non nullasque patitur divisiones. Primo alius habitus est bonus, quo bene disponimur, alter malus, quo male dispositi sumus, & hic vocatur etiam prauus, qui non potest non esse acquisitus. Secundo hæc qualitas potest proprio exercitio haberi, & de foris aduenire; priori modo dicitur habitus acquisitus, posteriori modo facta est habitus infusus. Tercio quoniam infundi valet qualitas huiusmodi, quæ sit ordinis naturalis, & potens acquiri viribus naturæ; & item quæ superat totam naturam in entitate, & productione sua, alius habitus est per accidens, alius vero per se infusus; & hic est alio nomine dictus supernaturalis, de quo non agimus in præfenti.

Alia divisio
habitus
naturalis
ordinis.

3 Vnde apparet, quod habitus bonus alter est naturalis, quem iuxta varia scriptorum placita propter diversos respectus sic diuidit Schola in nostro casu. Habitus quoad entitatem naturalis alter erit congenitus, alter concreat, seu per accidens infusus: utriusque exemplum reperitur in speciebus impressis Angelorum iuxta duas opiniones, quarum vna docet species dictas emanare à substantia immateriali per modum proprietatis, & consequenter eas esse, habitum congenitum: alia opinio tenet species virtuales imprimi, seu infundi à Deo in creatione Angeli, & talem habitum vocant per accidens infusum, seu concreat, quia aliquando infunditur, cum aliàs longo exercitio posset acquiri. Tercio autem quando per vnum, vel plures actus dispositio permanens generetur, tunc est, & dicitur habitus acquisitus. Cuius generis exempla sunt communia tam in habitibus bonis, quam in prauis.

De acquisitione
habitus per vnum
actum.

4 Deinde prænotandum est habitum posse acquiri per vnum actum, & per plures. Repetitio namque actuum solum est necessaria, ut habitus generetur, quando reperitur difficultas in potentia circa operationes, aut quatenus est talis dispositionis receptiva, & cõseruatiua. Quotiescumque enim aliquid vincendum reperitur in natura opportuna erit repetitio actuum, aliàs dispositio acquisi-

ta non habebit permanentiam necessariam, ut habitus dici possit. Si vero potentia cum omni aptitudine præsupponatur, & prompta ad agendum, vnus actus sufficit ad generationem qualitatis permanentis, quæ bene, aut male disponatur natura in ordine ad se, vel ad aliud, quæque quis utatur, cum voluerit. Verbi gratia per vnum actum visionis gignitur species ad intra remanens in Memoria, quæ ex se, & in subiecto prorsus immateriali ex nullo capite ammissibilis est, ut in Angelis, in quibus non reperitur obliuio.

5 Tandem de habitibus bonis pertinentibus ad intellectum nota, quod septenario numero comprehenduntur. Sunt enim intellectus, Sapientia, Scientia, Prudentia, Ars, Opinio, & Fides, quorum quinque priores habent in naturalibus rationem virtutis, secus opinio, & fides, quæ salibiles sunt: quod rationes eorum sunt acceptæ à modo operandi humano, & ipse accommodatis definitionibus explicatæ. Nam quod intellectus sit habitus principiorum, & scientia habitus per demonstrationem acquisitus nequaquam potest verificari nisi de potentia, quæ vnum per aliud cognoscit discurrendo; & nullo modo de notitia per simplicem apprehensionem, ut aiunt, seu per medium incognitum acquisita. Tunc enim non reperitur principium, & principiatum, sicut neque antecedens, & consequens, neque discursus. Neque obest dicere in illa notitia dari virtualiter discursum, & simili modo dictos habitus intellectus, & scientiæ. Nam hæc obiectio primo supponit vere, & realiter non dari. Deinde voces illæ discursus virtualis distinguendæ sunt. Si autem significent, quod illa notitia omnium essentialium per simplicem intelligentiam parta, in sui acquisitione, vel infusione foret necessario quasi connexionem discursiva habita, neganda est propositio: si vero per discursum virtuale velit obiectio, quod notitia illa parta per simplicem apprehensionem tanta est, ut ab homine, aut respectu alterius non posset haberi, nisi per discursum; & longam observationem, cedenda. Verum tamen non est ad propositum, quia non agimus de æquivalentia obiecti cogniti per speciem propriam, sed de notitia habita, & modo generationis illius. Vnde de substantia immateriali, & viuenti disputantes comparative

Instantia
soluitur.

ad habitus iam dictos necessarium est vitare ea, quæ in suis definitionibus contrahere ab humano intelligendi modo, si autem tales imperfectiones de essentia rei extiterint, melius est ipsam rem negare, quam distinctiones confingere, & veritatem confundere.

Conclusio:
nes 1a

6 Ad rem igitur, aliorumque opinionibus prætermittam. Dico, 1. In Angelico intellectu non datur habitus congenitus, nec concretus, sine per accidens infusus. Et ratio est, quia species impressa tantum pertinet ad talem habitum iuxta relatas opiniones. Sed species à principio impressa Angelis fuerunt transientes, nec ullam habere permanentiam: ergo non participant rationem habitus, sed ad solam primam intellectiōnem deferuerunt. Maior est sententia contrariorum: Minor probata est supra: & consequentia est legitima. Dico 2. in Angelico intellectu datur notitia habitualis acquisita per primam simplicem intellectiōnem habitam per species expressas obiectorum, impressas à Deo in Angelorum creatione. Quæ notitia æquiualeat, & superat habitus intellectus, & scientiæ, qui reperiuntur proprie in discursiua cognitione, & lato modo poterunt dici de notitia quidditatiua Angeli in ordine ad se: si autem compareretur talis notitia ad alios per doctrinam, muneratur intellectus, & scientiæ gerit expressius, quatenus principia, & conclusiones continet, quæ locutione ad extra exprimuntur. Hæc conclusio accipienda est tantum de notitia veri præscindens ab esse, & agere, quæ est notitia quidditatiua: neque alia indiget probatione, quam doctrina superius data fere in hoc toto libro.

7 Dico 3. In linea cognitionis contemplatiuæ, & meditatiuæ potest Angelus habitum acquirere, qui si non addat facilitatem potentiæ, inducat promptitudinem, & inclinationem ad exercitium contemplationis, & doctrinæ. Dico 4. in intellectu Angeli circa verum prout contrahitur ad esse, quod habet triplicem statum, nempe futuriōnis, præsentis, & præteritiōnis, potest dari habitus acquisitus circa futura, qui cum sit fallibilis veritatis, dicatur etiam coniectura, vel opinio, circa quæ, si per reuelationem fallibilem manifestetur alterius sententia, dabitur etiam habitus fidei naturalis. Circa præsentia, quæ visione attinguntur, nullus potest dari habitus: circa præterita vero, & absentia prius cognita datur in Angelo habitus acquisitus memoriæ, qui talis naturæ erit, qualis fuit medium acquisitionis illius, ut scilicet si per visionem acquiratur notitia, habeat certitudinem obiectiuam, si vero per fidem naturalem, & auditum, contingentiā involuat circa verum. Et hæc de intellectu, & habitibus, qui non versantur circa agibile, & operabile.

SECT. II.

De habitibus intellectus practici.

8 Intellectum practicum non esse diuersam entitatem ab speculativo, ut aiunt, seu à cognoscente essentialia secundum se, neque ab ipso, qui coniectatur de futuris, videt præsentia, & recolit præterita, & verum est sine opinione, & supra stabilitum. Distinguuntur autem ex modo, & statu cognoscibilis veritatis: nam verum prout agibile, & operabile constituit adæquatum, & specificatiuum obiectum intellectus practici, quem admodum omne operabile, & agibile sub ipsis comprehenditur. Virtutes eius sunt Prudentia, cuius specificatiuum agibile est, & Ars, quæ terminatur ad operabile: sub quibus plures artes, & particulares prudentiæ, ut Ethicam, Politicam, & economicam, tanquam sub vniuersali comprehenduntur; cum ista solum ratione diuersa materiæ gubernabilis inter se differant.

9 Dico 5. In intellectu Angeli nullus reperitur habitus congenitus, nec concretus circa agibilia, & operabilia. Quia, ut dictum est, non reperiuntur in illo species virtuales, quibus uti possit prohibitum; neque oriri possunt à substantia Angeli, neque per accidens infusæ sunt necessariæ, aut viles ad intelligendum per illas: nam sicut supra diximus, intellectio non est actio, sed passio, & informatio expressa similitudinis obiecti. Dico 6. Dantur in practico Angeli intellectus habitus Prudentiæ, & Artis, qui sunt acquisiti per simplices apprehensiones primas, ad quas habendas creator eorum implet species expresse obiecta sua representantes. Istæ autem species sunt ex natura sua transeuntes, & solum durant in intellectu, quantum durat intellectio actualis, quia ipsarum inhaerentia est

1. Conclusio.

2. Conclusio.

intellectio; & ipsa pendent in fieri, & conservari ab imprimente, ut tali, siue impressio sit in genere obiecti, siue in genere efficientis; ut patet in specie, quæ imprimitur ab albo in pupila, quæ absente obiecto perit; & in specie producta ab intellectu agentis, quæ cessante influxu agentis desinit esse, & informare, ut præcipue patet in locutione, & auditu. Nam tandiu durat auditio, quandiu loquens imprimit speciem.

3. *Concl.*

10 Septimo tandem dicendum est posse Angelos acquirere particulares habitus per intellectum practicum, qui licet non sint virtutes intellectuales, sint tamen boni, ut opinionis, & fidei propter authoritatem creaturæ, consultationis, & alios in materia Artis. Et simis

liter sunt illis possibiles habitus contrarij. Quia natura indifferens est ad bonam, & malam dispositionem ex se; alias circa particularia agibilia, & pro singulis actibus non habuit Angelus à principio distinctam potestatem per species concretas, quæ determinaretur ad certam resolutionem consilij. Ergo non repugnat ipsis acquirere habitus bonos, vel malos. Et confirmatur, quia ex contrario nulla electio esset libera quoad specificationem, & in casu præcepti etiam careret libertate contradictionis; imò nulla electio esset Angelo possibilis intra naturalia, quod dici nequit. Hæc sufficiant

pro tractatu de intellectu, &
intellectione Angelorum.

TRACTATUS DE ANGELIS LIBER TERTIVS.

DE VOLVNTATE, ET LIBERO ARBITRIO, ET AC-
tibus eorum.

*Dis-
tinctio
tractatus.*

A Gimus de Angelis in statu natu-
rali, & secusa habitudine ad su-
pernaturalia, methodus vero doctrinae
taliserit, vt primo videamus: An dentur
in Angelis voluntas, & liberum arbi-
trium? Deinde naturam voluntatis, & ar-
bitrij distinctionem, vel identitatem dis-
quiremus. Tertio agendum erit de mo-
tu, & excitatione ipsorum; Præterea de
actibus voluntatis, & arbitrij. Quinto
examinandum est, qui, & quales actus
Angelis conueniant: & ultimo de pecca-
bilitate, & impeccabilitate Angelorum
sermo erit.

QVÆST. I.

De voluntate, & libero arbitrio.

A Nte omnia stabilire oportet reperiri
in Angelis voluntatem, & liberum ar-
bitrium, ne calumniemur extra res age-
re, quando generalem doctrinam de his
statuamus. Quam hic inserere necessa-
rium iudico; (præcipue cum nostra prin-
cipia, ad quæ remittere valeam lecto-
rem, nullibi alijs scripta sint). Fere
omnes namque difficultates, quæ circa
humanos actus versantur, in Angelo-
rum actionibus occurrunt. Hanc ex se-
larum materiam ea breuitate, quæ
claritati non obstat, tractare
conabor.

[SECT. I.]

*Vtrum detur in Angelis voluntas?
& quid voluntas est?*

D ARI in Angelis voluntatem ita
certum est, vt nullus, qui concess-
erit creaturas immateriales, ausus fue-
rit ipsis negare principium operum vo-
luntariorum; ne notam temeritatis in-
curreret contra communem apprehen-
sionem. Hoc ipsum est testimonijs Sa-
cræ Scripturæ manifestum, & ratione
naturali demonstratum à D. Thom. 1.
p. quæst. 59. art. 1. in corp. Veritas ista
non apparet directe reuelata, sed testi-
monia Sacra supponunt in Angelis vo-
luntatem: primo quando loquuntur de
voluntario libero, quæ infra adducam;
quia vbicumque reperitur principium
liberum, non potest non inveniri volun-
tas, etiam si inter se distinguantur, vt
postea dicam: Deinde in Psalm. 102. ibi:
*Ministri eius, qui faciunt voluntatem
eius*, loquitur Dauid de Angelis, & vir-
tutibus, quæ sunt, & seruiunt in conspec-
tu Dei prompto, & voluntario ministe-
rio. Præterea Apocal. cap. 7. vnus An-
gelus clamabat ad alios dicens: *Nolite
nocere terræ, & mari*. Ergo in Angelis
datur nolle, & velle; qui sunt actus volū-
tatis. Tandem alijs prætermisis clarif-
sime constat ex Epistola. 1. D. Petri cap.
1. vbi ait: *In quem desiderant Angeli prof-
picere*. Certe namque desiderium actus
est voluntatis, quod si datur in Angelis
ex authoritate Catholica, vt dictum est;
infalibile medium præstat ad proban-
dum dari in Angelis voluntatem.

*Datur in
Angelo vo-
luntas.*

D. Thom.

Psalmus.

Apocal.

1. Petr. 1.

Argumentum à ratione.

Voluntas est proprietas naturalis intellectus.

3 Potest etiam probari nostra, & communis conclusio in hunc modum. Certum est creaturam immaterialem tenere medium locum in ordine naturali, ita ut sit infra Deum, & supra hominem. Quapropter perfectiones, quæ in homine inveniuntur, altiori modo communicatae sunt Angelis. Sed facultas voluntatis reperitur in homine, estque eiusdem aliqua perfectio: Ergo negari nequit in Angelis voluntas. Quod autem voluntas in natura humana sit proprietas consequens perfectionem substantiae probatur. Nam voluntas est appetitus quidam distinctus ab eo, qui reperitur simul cum privatione in potentia passiva, ut ali, qui adveniente forma extinguitur, sicut, & privatio: sed quicumque alius appetitus indicans potentiam actiivam est perfectio orta à perfectione substantiae. Ergo in homine appetitus rationalis, qui est voluntas importat perfectionem. Aliàs in Deo est perfectissime voluntas, à qua omnis voluntas creata participatur. Ergo negari nequit voluntatem in Angelis reperiri.

Ratio D. Thomae.

4 Præcipua tamen ratio est, quam D. Th. expressit loco citato, quæ fere ut est in textu propono. Cum omnia procedant à voluntate divina, omnia suo modo per appetitum inclinatur in bonum, sed diversimode. Nota hunc processum à voluntate divina debere accipi in genere cause exemplaris, non vero tanquam ab efficiente. Quia procedere ab efficiente solum arguit imperfectionem entis ab alio: processus autem ab ideali perfectione est participatio illius. Voluntas vero divina secundum talem formalitatem est amor, & pondus in ipsam bonitatem, quo participant suo modo omnia, quæ procedunt à voluntate divina. Quædam enim inclinatur in bonum per solam naturalem habitudinem absque cognitione, sicut plantæ, & inanimata, & talis inclinatio in bonum vocatur appetitus naturalis. Quædam vero ad bonum inclinatur cum aliqua cognitione: non quidem sic quod cognoscant univertalem rationem boni, sed cognoscunt ali quod bonum particulare, sicut sensus, qui cognoscit dulce, & album. Et inclinatio hanc cognitionem sequens dicitur appetitus sensitivus. Quædam vero inclinatur in bonum cum cognitione, quæ cognoscant ipsam rationem boni, quod est

proprium intellectus. Et hæc perfectissime inclinatur in bonum: non quidem ab alio solummodo directæ in bonum, sicut ea, quæ cognitione carent, neque in bonum particulariter tantum; sicut ea, in quibus tantum est sensitiva cognitio; sed sunt inclinata tantum in ipsum univertale bonum. Et hæc inclinatio dicitur voluntas. Vnde cum Angeli per intellectum cognoscant ipsam univertalem rationem boni, manifestum est, quod in eis sit voluntas.

5 Hæc est ratio S. Doctoris, quæ optime demonstrat intentum, & ex qua placet annotare nunc definitionem voluntatis. *Est itaque voluntas inclinatio, sive appetitus univertalis ad bonum univertale.* Neque addere oportet cum cognitione quando definitur principium appetitionum, quia ad formationem naturæ non præsupponitur eadem natura cum cognitione, sed potius cognoscere. Præsupponit ergo inclinatio univertalis ad bonum ut sic, innata, huc est voluntas potentia, naturam intellectualem: & si datur voluntas elicitæ, id est, actus voluntatis univertalis in bonum univertale supponit cognitionem in actu secundo boni univertalis: & item particulares voluntates elicitæ prærequirunt cognitiones particularium bonorum, cum proportionem tamen, & ordine.

Voluntas quid est.

6 Verum autem voluntas Angeli distinguatur ab eius essentia, & natura ad quæstionem communem circa distinctionem potentiarum ab Anima pertinet, nec multum interest altera resolutio ad ultiores conclusiones in hac materia: sed tamen propter veritatem, & ut similior fiat conceptus de voluntate ipsi rei conceptæ, breuiter dicendum est: voluntas Angeli distinguitur ab eius substantia. Hanc conclusionem probant argumenta communia circa distinctionem potentiarum, & quæ adduxi lib. 3. quæst. 1. sect. 3. specialiter autem illam sic probat D. Thom. q. citata art. 2. quia essentia rei est intra rem, nec per se extenditur ad extra: sed voluntas est inclinatio ad bonum, quod est extra; ergo distinguitur ab essentia rei cognoscitivæ. Deinde quia ibi solum non distinguitur voluntas ab essentia, ubi cum essentia identificatur bonum: sed essentia Angeli non est bonum simpliciter, & univertale; ergo in Angelo non est idem essentia, & voluntas. Tandem probo

Voluntas distinguitur à substantia.

bo sic. Vbi identificatur essentia, & voluntas, voluntas non propendet, sed est quietata; sicut græue in centro, & voluntas diuina in se ipsa: sed voluntas Angelicæ, & cuiusque creaturæ appetitus, non est quietus, & quasi in centro, aut termino possessio, sed potius inclinatur, & propendet. Ergo non solum in Angelo, sed in omni cognoscente creato appetitus boni distinguitur à substantia, & essentia.

rate, ut instrumento, siue potentia. Concludamus ergo quod principium volitionis est cognoscens, ut tale, quia volitum est proprium intellectui, ut talis, & eodem modo à substantia habente intellectum originatur voluntas.

SECT. II.

Vtrum in Angelis sit liberum arbitrium?

9 Nemo est, qui negauerit Angelos esse dominos suorum & suum, quod est habere libertatem in agendo, & liberum arbitrium. Constatque ex pluribus Sacrae Scripturae testimonijs Angelos libere operari: præcipue quando de peccato, & merito ipsorum sermo est, & de premio, & poena. Impunitatorque eis peccatum tanquam auctoribus, specialiter Iob 4. ibi: *In Angelis suis reperit prauitatem.* 2. Petri cap. 2. si enim Deus Angelis peccantibus non peperit, & in Epist. Iudæ ibi: *Angelos vero, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine seruauit.* Fundamentum autem istorum omnium est liberum arbitrium, sine quo neque meritum, & præmium, neque culpa, & poena reperiri valent. Quapropter conclusio affirmatiua merito iudicatur de fide, & vnanimi consensu Sanctorum Patrum comprobatur. Basiliius lib. de Sancto spi. cap. 16. de Angelis Sanctis inquit: *Habentes in eligendo liberum arbitrium, nunquam ab eo, qui verè bonus est, consortio exidentes, de malis vero ait: quorum defectio comprobatur, quod dicimus, virtutes inuisibiles esse sui arbitrij.* Damascenus lib. 3. cap. 3. sic de Angelo loquitur: *Est Angelus natura sua intelligens, arbitrij libertate præditus, & postea redit ratione dicens: id omne, quod ratione vititur, libertate quoque præditum est.* D. Augustin. lib. 22. de Ciuitate cap. 1. dicit Deum nihil in mundo melius creasse, quam spiritus, quibus intellectum dedit, & infra: *qui liberum arbitrium eidem intellectu naturali nature, tribuit tale, ut si vellet deserere Deum, continuè miseria esset secutura.* Omitto alia testimonia quia non est immorandum in re notissima.

Affirmatiua est de fide.

*Iob.
2. Petri
Iudas.*

Basiliius.

Damascenus.

Augustinus.

*Voluntas
distinguitur
ab intellectu.*

Obiectio.

Dissolutio.

7 Voluntatem ab intellectu distinguere tanquam potentiam à potentia certissimè est: probaturque ex eo quod voluntas præsupponit intellectum, eius proprietates est. Proprium autem semper distinguitur ab eo, cuius est proprium. Deinde ex diuerso modo operandi intellectus, & voluntatis. Nam intellectus fit sine elicientia, recipiendo in se speciem rei intelligibilis, & sicque intelligere quoddam pati: volitio vero non consistit in receptione boni, sed in impulsu, & tendentia in bonum, quod est extra. Motus autem ad extra, & ad intra ex se oppositi, vel omnino diuersi sunt: quare ad eandem potentiam pertinere nequeunt; sed per intellectum concipitur, quod est bonum ad intra, in quod tendimus per voluntatem. Hæc certa sunt, præcipue cum obiecta sint diuersa.

8 Sed dicit aliquis: si voluntas non est intellectus, neque potentia cognoscitiua, neque potentia, aut inclinatio ipsius intellectus, quomodo mouetur voluntas à bono? cuius rationem, nisi cognoscitiua sit, percipere nequit. Respondetur tamen obiectionem istam nullam difficultatem habere, si vsus vocum recte extiterit. Communis loquela sine discretionem tribuit instrumento, quæ competunt agenti principali, sic dicimus ferrà scindit, voluntas vult, intellectus intelligit, cum tamen vere dicendum sit quod artifex ferrà scindit, volens voluntate vult, & intelligens intellectu intelligit; quoniam actiones sunt suppositorem. Igitur vna, & eadem persona est intelligens, & amans idem bonum, licet per diuersas potentias; quare principium quod amoris est cognoscens bonum per intellectum, & amans per voluntatem. Neque dici potest, quod voluntas mouetur, vult, aut potest velle, quia hæc, & similia de supposito dicuntur neque quod volitio oritur à voluntate, cum à volente nascatur, ut à radice mediante voluntate.

Dr. Mayorga.

*Probat
ratione.*

10 Ratione etiam probatur veritas ista. Primo quia libertas arbitrij sequitur intelligentiam; sed Angeli sunt naturæ intellectualis, & intelligentia perfectè participant: ergo etiam gaudent libero arbitrio, & dominio suorum actuum. Quæ ratio colligitur ex Patribus. Secundo probatur: quia vel liberum arbitrium includit perfectionem, vel non. Si non includit, quomodo reperitur in Deo, in quem imperfectio non cadit: si autem perfectio est, ergo reperitur in Angelo. Probo consequentiam: nam perfectiones diuinae, quæ communicantur creaturis prius, & potiori modo participantur à supremis in ordine naturali, quæ sunt perfectiores, quam ab inferioribus, minusque perfectis: atqui liberum arbitrium inuenitur in homine, qui est inferior Angelo; ergo in Angelo etiam reperiri necesse est.

D. Thom.

11 Probatur tandem, & explicatur simul natura liberi arbitrij ratione, quam affert *D. Tb. q. citata ar. 3.* in corpore. Nam quædam sunt, quæ non agunt ex aliquo arbitrio, sed ab alijs acta, & mota, sicut sagitta à sagittante, mouetur in finem. Quædam vero agunt aliquo arbitrio, sed non sibi libero, sicut animalia irrationalia. Ovis enim fugit lupum ex quodam iudicio, quod existimat sibi noxium. Sed hoc iudicium non est sibi liberum, sed à natura inditum. Sed solum id, quod habet intellectum potest agere iudicio libero, in quantum cognoscit vniuersalem rationem boni, ex qua potest iudicare hoc, vel illud esse bonum. Vnde vbicumque est intellectus reperitur liberum arbitrium. Et sic patet liberum arbitrium esse in Angelis excellentius, quam in hominibus.

SECT. III.

An voluntas, & liberum arbitrium sint diuersæ potentia: & An dominiū sui, quod reperitur in natura intellectuali consistat formaliter in indifferentia voluntatis, & consilij.

12 Pro vitanda æquiuocatione in hoc capite ante omnia aduer-

tum est, voluntatem in presenti titulo non accipi in eo sensu, quo significat actum appetitus intellectualis circa bonum vt sic, si datur talis actus elicitos, aut circa specialia bona sub vniuersali ratione bonitatis, qui appellatur voluntas; sicut assensus principiorum dicitur intellectus. Sed loquimur de voluntate potentia, quæ est, vt dictum fuit sect. 1. inclinatio vniuersalis in bonum vniuersale, id est, innatum pondus sine aliqua determinatione, ad bonum sub communione ratione boni, est ergo voluntas principium ex se indifferens, indeterminatum, & incompletum actuum singularium: determinatur autem, & completur in actu primo per formam boni particularis in se receptam. Deinde licet arbitrium potius significet actum, quam potentiā arbitrandi, consultandique: tamen nunc inquirimus de potentiā consultrice, per quam naturā intellectualis confert, siue consultat secum de agendis, an à voluntate appetitus, vt ita dicam, distinguatur: nec ne!

13 Occasio dubitandi ex eo prouenit, quod præcipuus actus liberi arbitrij videtur esse electio, ad quam dirigitur consultatio, & collatio mediorum; quod ita est iuxta Aristotelem. Atqui communis suppositio in concertationibus Scholasticis est voluntatem eligere vnum præ alijs, & ipsius actum esse electionem. Ergo aut voluntas, & liberum arbitrium non sunt duæ potentia, sed vna, aut hæc materia non est sufficienter examinata. Ex alia parte arbitrari est actus potentia cognoscitiua, quæ diuersas subit denominationes pro diuersitate materiae: sed voluntas distinguitur ab intellectu, vt supra dictum est. Ergo distinguenda venit à libero arbitrio.

14 Dico autem quod voluntas appetitiua distinguitur à libero arbitrio, sicut vna potentia ab alia. Pro cuius explicatione noto liberum arbitrium etiam pro virtute arbitrandi acceptum duo significare, nempe potentiam intellectus, quatenus per eam conferimus, consultamus, aut deliberamus de agendis, vel possumus consultare: & item potestatem aliam supremam, & regalem, in qua stat dominiū creaturæ rationalis, & intellectualis supra suos actus quos regit, & gubernat, quando, & prout vult. Hac, si vult consultare, consultat.

De voluntate, & potentiā arbitrandi.

Ratio dubitandi.

Aristoteles.

Voluntas appetitiua, & arbitrium distinguuntur.

si vult distrahere consilium, distrahit: quando vult amare, amat, & impedit amorem, quando vult, quæ potestas regalis, seu dominatrix cõmuniter appellatur voluntas: vnde confunditur cum voluntate appetitiua, cui attribuuntur omnia, quæ voluntatis dominatricis propria sunt, de quo postea. Nunc autem dicimus voluntatem, quæ est in genere appetitiuæ potentia, distingui ab arbitrio utroque modo accepto, quod sic probo primo de arbitratiua, seu consultiua facultate. Quia vis cognoscitiua, & appetitiua sunt diuersæ potentia eiusdem naturæ, sed arbitrium est vis cognoscitiua, & amare pertinet ad appetitiuam. Ergo differunt inter se ut potentia à potentia. Præterea prius & posterius differunt in eo genere in quo talia sunt, sed in hac potentiali prius est cognoscitiuum, quàm appetitiuum; ergo inter se distinguuntur. Consequentia est legitima, & maior certa: minor autem probatur à priori quidem: nam appetitiuum est proprium cognoscitiui, de quibus hæc causalis est appetitiuum, quia est cognoscitiuum, vera est, non tamen verificatur e contrario: quia est appetitiuum, est cognoscitiuum. A posteriori vero probatur, quia eo modo, quo se consequuntur operationes istarum virium, se habent potentia inter se ipsas, sed ad omnem voluntatis actum præcedit necessario cognitio: ergo ad volituum præsupponitur intellecti-uum.

15 Secunda conclusionis pars, nempe quod voluntas, quæ est species appetitus, differat à facultate, patet quam residet dominium actuum interiorum, per quamque creaturâ rationalis, & intellectualis est domina sui; siue talis potentia dicatur voluntas, siue liberum arbitrium, siue manus consilij, ut eam appellat lib. Ecclesiastici cap. 15. dicens, quod fecit Deus hominem ab initio, & reliquit eum in manu Consilij sui, aut quouis alio nomine vocitetur, mihi certissima apparet, licet hoc non venerit in questionem hucusque apud scriptores, probaturque. Primo quia si à voluntate appetitiua nomen voluntatis substuleris, nullum est argumentum in contrarium. Deinde in animalibus experimur, quod appetitos non solum distinguitur à sensu, sed multo magis ab instinctu, cui correspondet in rationalibus arbitraria potestas. Præterea in nobis est amare, vel

non amare, cohibere amorem, vel odiũ, complacere, sperare, & cætera cum volumus: quæ manifeste indicant diuersas potentias; neque apte reduci valent ad actus reflexos, & directos potentia eiusdem. Insuper nolle amare, si ad eandem potentiam, quæ est amatiua, referatur, habet contradictionem, quia tunc nolle aut est odio habere, aut nihil significat: at odio habere amare barbarismus est. Item obiectum appetitus est bonum sub ratione delectabilis, at vero gubernatoris, & domini optima dispositio, siue status subditorum. Tandem panes appetitiuam potentiam, quantumvis vniuersalis, & indeterminata inclinationis existat, non stat gubernatio, aut regimen aliquorum, quanto minus regimen rectum, sed potius inclinatio, propensio, pòdus, & impulsus particularis est actus elicitus ab appetitu potentia. Vnde sine dubio relinquatur secunda pars nostræ conclusionis. Et ex iam dicendis euidentior fiet.

16 Quia vero præcipuum argumentum huiusmodi distinctionis inter voluntatem appetitiuam, & arbitrium, seu consultiuam potentiam, & voluntatem liberam dominio, desumitur à libertate, in hac sectione restat examinare: An dominium sui, quod reperitur in creatura rationali, & intellectuali consistat formaliter in indifferentia voluntatis, aut intellectus consultiui, siue in utraque simul? Ex cuius questionis resolutione pendet plurimum adhuc urgentium difficultatum leuitas, & interitus.

17 Pro examine penitissimo huius questionis consideranda est in regno, ciuitate, vel domo diuersitas indifferentia, quæ reperitur in rege, & domino ex vna parte, & in vasallo, & subditis ex alia. Nam qui natus est parere, aut obedire ex se nullam habet particularem determinationem ad hoc, vel illud, sed tantum est promptus, aut determinatus in genere ad obediendum, & faciendum ea, quæ iussa fuerint. Hæc autem determinatio generica non tollit indifferentiam serui ad parendum quantum ad agere, & non agere, & agere hoc, vel illud. Quæ si aliqua ex parte defuerit, decrit ex eadem parte capacitas regiminis, quia quod non potest esse, & non esse, aut aliter naquit se habere, non subditur potestati. Hinc duplex indifferentia reperitur in subdito, altera passiuæ, quæ capax

*Indifferentia instru-
menti non
constituit
dominium.*

Ratio. 1.

2.

Probatio
nes.

Voluntas
appetitiua
& domina
tina differ-
unt.

212 De Angel. L. 3. Quæst. 1. De Voluntate, & libero arbitrio.

*Contempla
tio polyti
ca rem os
tendit.*

est mandati quoad speciem, & exercitiū in omnibus, & per omnia; altera in efficiendo, qua non semper, neque necessario operatur, sed quando à superiori mouetur, ut videre est in instrumento, siue artificiali respectu artificis: siue naturali respectu naturæ: siue virali, siue polytico respectu Domini, & videntis illo. Et nota, quod in polyticis datur instrumentum natum obedire, potens tamen non obedire particularibus mandatis, quod si obedit, mouetur à supremo domino, bene agit, premio dignus est: si vero resistit, non mouetur à domino, sed à se, male operatur, & est poena dignus.

18 In domino autem indifferentia est vniuersalitas potestatis, & dominij, qua natus est gubernare subditos secundum quod subditi sunt; excludens omnino determinationē ab alio in quantum est supremum dominium: includens vero facultatem propriæ determinationis actiue, seu legis, iussionis, aut præcepti in qualibet materia, & causa. Et hæc dicatur indifferentia actiua, quæ est vniuersalitas dominij. Potest autem Dominus considerari, ut supremus, & ut subordinatus: primo modo nullis tenetur legibus, quin potius voluntas ipsius est ipsa lex: secundo modo & legibus tenetur, & secundum illas tenetur subditis imperare: si in vero lege contempta legislator fiat, & supremus haberi vult, male agit, & contra legem operatur. Vnde Diuina voluntas est prima lex, cui conformiter operantes creaturæ, quæ habent dominium suorum operum, à Deo mouentur, & recte operantur: difformiter vero agentes, vel contrarie non mouentur à Deo, sed peccant, & deficiunt à lege, fiuntque legislatores iniquitatis. Et hæc de indifferentia; ex qua actus liberi contingentes sunt tot modis, quot rationes indifferentia complectitur.

19 Iam sic argumentor ad propositum: datur in nobis, & in Angelo suo modo inclinatio vniuersalis ad bonum, non determinata ad hoc, aut illud, sed indifferens ad omnia particularia bona distributiuè, quæ est principium amorum, & omnium affectuum. Quæ ex hoc capite præcisse non est domina sui, sed potius est subdita dominio voluntatis; amamus namque cum volumus, quod non est idem, ac amamus, cum amamus; cupimus, cum cupimus, &c. Sed explicantur in tali dicto

actus imperantis amorem, & obedientis amando: datur etiam intellectus consultandi potens, aduertentia, inquisitiua, & resolutionis capax, indifferens quidem, & non determinatus ad vnum; quod consultamus, cum volumus, & quæ volumus neque ipsa consultatio est voluntas consultandi, sed potius voluntas explicat actum dominantis, & consultatio est exercitium intellectus parætis dominio. Ergo indifferentia, quæ reperitur in voluntate amatiua, & in intellectu consultatiuo, est non determinatio potentie respectu alterius mouentis, & per consequens indifferentia passiuæ, seu ad moueri. Sed Dominium sui, siue potestas libera non fiat in indifferentia ad moueri, sed consistit in potestate vniuersali, & libera ad mouendum. Ergo principalis perfectio intellectualium, quæ fiat in dominio libero suorum actuum, non consistit in indifferentia appetitiue voluntatis, & intellectus simul, nec seorsim.

20 Deinde indifferentia, quæ non est causa sua determinationis, & aliorum, non constituit dominium liberum; sed indifferentia inclinationis, seu voluntatis non est principium determinationis suæ, & aliorum ad agendum, vel non agendum, neque ad agendum hoc, vel illud; ergo non constituit dominium liberum. Consequentia est legitima, & maior ab omnibus conceditur. Quia certum est dominium liberum essentialiter includere potestatem determinandi qualemcumque indifferentiam ad agendum, & non agendum, quæ dicitur libertas contradictionis communiter in scholis, quam sola sit indifferentia passiuæ determinationis ab agente, domino determinandi, & non determinandi, volendi, & nollendi actum potentie non determinatæ. Requiritur sane ad dominium expeditum contingentia subditi in agendo; quia supra ea, quæ non possunt aliter se habere, exerceri nequit: attamen hæc indifferentia non constituit dominium, sed solum requiritur ex parte subditi ad executionem potestatis. Minor autem probatur, quia voluntas iuxta plurimum sententiam determinatur ab obiecto quoad ad specificationem, & iuxta quosdam etiam quantum ad exercitium in primo actu, quem primum totius vite nonnulli intelligunt, alij vero primum in quouis negotio interpretantur: sed indifferentia, & vniuersalitas, quæ determinat

Nec potentia amatiua, nec consultatiua agant dent dominio.

Alia ratio ne probatur.

Qualiter inferior mouetur à superiori.

natur ab obiecto, non est principium propriæ determinationis. Ergo.

21 In alia vero sententia, quæ negat determinationem quamcumque voluntatis ab obiecto, sic probatur. Nam si indifferentia ad amandum, & non amandum, ad odium, & carentiam odij constituit dominium liberum per hoc quod est amare, vel carere amore determinabitur imperatiue prædicta indifferentia. Ergo idem erit velle, ac amare, quando amare volumus: & velle cessare, ab amore, erit non amor, & idem, ac nolle amare. Quæ sunt absurda, vt patet in eo, qui multis modis conatur diligere inimicum, & nunquam, aut tarde ad amandū peruenit: & clarius apparet in eo, qui muliebri amore captus propter inconuenientia conatur extinguere talem affectum, nec tamen potest & si feruenter velit. Ergo indifferentia potentiæ elicitiuæ affectuum non est per quam constituitur dominium liberum: & idem dicendum est de indifferentia intellectus practici, quæ determinatur à Domino per vsum.

SECT. IV.

De principio libero quid sit: quomodo se habeat ad intellectum, & voluntatem: & de nominibus eius, & propter quid dicitur liberum?

22 EXcludimus à ratione Dominatricis facultatis indifferentiam, quæ in voluntate appetitiua reperitur, & consequenter ipsam voluntatem, cui non cōpetit dominium quatenus inclinatio est, neque quia est inclinatio vniner salis, & indigens determinatione: & eodem fundamento excludimus intellectum, & eius indifferentiam in practicis, cum autem sit fide diuina certum, & experimēto notum dari in creatura rationali, & intellectuali dominium suorum actuum, sine quo nec bene, aut male operari, nec esse præmio, aut pena digna potest, operæ præmium est examinare, quæ talis potestas sit, & an distinguatur à voluntate, quæ est appetitus intellectualis naturæ, & etiam ab intellectu: & alia, quæ in titulo præmissa sunt. Inter scriptores Theologos non reperio specialem controuer-

Dr. Mayorga.

siam super hoc; sed omnes vnanimis supponunt principium dominatus, & libertatis esse voluntatem, quod & nos tenemus. Sed cum communis doctrina solam voluntatem, quæ clauditur intra genus appetitiuum, agnoscat, apud hanc residere dominationem, vbique fatetur; & tamen multoties probando, & respondendo talia tribuit voluntati dominatrici, quæ nulli appetitui possint conuenire: qualia sunt permissio, prohibitio actus, etiam amoris iam nati, consensus, electio, decretum, imperium, velle, nolle, & similia. Quare vel contra veritatem loquuntur, vel supponunt distinctionem, quam non explicant, voluntatis in appetitiuam, & dominatricem, ex quarum rationum confusione quādoque laborant in argumentis.

23 Nos vero statuere, & probare contendimus dominium, quod habet creatura rationalis supra suos actus, quod quæ gubernat se, & sua, esse potentiam superiorem intellectuam, & appetitiuam, quæ propria est naturæ rationalis, & intellectualis appetitiuæ, seu cum voluntate, & principaliter appellatur voluntas, & liberum arbitrium. Huc conclusioni, si sufficienter probetur, neminem contradicendum existimo, quia nullum ex ea sequitur inconueniens, maximam asserit claritatem doctrinæ morali, & maximo pere exaltat dignitatem naturæ rationalis, quæ est instrumentum Dei se ipsum mouens, & dominans sui. Probatur autē primo autoritate Sacre Scripturæ, quæ pluribus in locis tam veteris, quam noui testamenti voluntatis nomine vtitur ad significandam potestatem, inuentionem, præceptum, directionem superiorum, & eorum, quibus comperit libere velle, & nolle: & nunquam tales actus cum amore, vel odio, aut alio affectu confundit, & ad semel affectum alicientiam, & inclinationem ad resolutionem voluntatis liberæ trahere, & mouere designat. Loca, & verba congesta sunt in concordantijs bibliæ, vnde manductus lector facile verba reperiet, & ex contextu sensum considerabit. Hoc eodem modo loquuntur Sancti Patres, & eruditi viri, necnon, & Scholastici nostri temporis, qui licet de hoc non dubitauerint, neque expresse dixerint; tamen latenter supponunt differentiam saltem formalem inter voluntatem, vt est origo affectuum, & vt domina, & gubernatrix affectuum omnium, &

Potentia dominatiua qualis est.

Argumentum 1.

Status, & ratio diffinitatis.

& actionum, præter paucos auctores, qui docent omnem motum voluntatis etiã appetitioẽ esse formaliter, & originatiue liberum ex eo, quod ad libertatem solum requirant indifferentiam determinabilem: quam non sufficere ad libertatem actuum dixi sectione 3. quia talis indifferentia potest determinari à principio intrinseco libero, & non libero, & etiam extrinseco nempe à Deo, & tamen solum in primo casu actus à potentia prius indifferenter liber.

*Argumentu
tu. 26*

24 Secundo probatur à simili: Nam in Republica optime constituta sapientissimus dominus designatur, ex cuius nutu pendent omnia; deinde consiliariis, ad quos pertinet circa dubia consultare, & in his, ad quæ non habent delegatam supremam potestatem, proponere superiori sententiam suam, ut omnibus cognitæ ex certa scientia manifestet suam voluntatem decreto: hæc autem omnia aguntur ad instantiam partis cupientis aliud quod bonum optinere, vel malum repellere. Et finis quidem partis mouentis est commodum, consilij vero inuentio veritatis: Regis autem optima gubernatio. Non aliter in nobis contingit: nam appetitiva potentia, quæ dicitur voluntas ad simplicem propositionem boni determinata elicit actum amoris v.g. qui ante aduertentiam est sine libertate; per aduertentiam autem hominis superiori voluntati incipit esse liber, siue per omissionem impedimenti, siue in permissione aut per consensum; si vero impeditur, liber, & à dominio impeditur. Hoc motu partis gubernabilis cognito, si non est facilis resolutio, aut necessaria sunt media ad consequendum finem intentum, datur recursus ad consilium, & tandem omnibus perpensis homo per voluntatem profert sententiam approbando, aut reprobando motum appetitus, & eligendo inter diuersa media vnum præ alio. Datur ergo in gaudetibus dominio suorum actuum præter voluntatem de genere appetitus, & vim consultiuam potentia alia, cuius est dominatio, & libertas, quæ apud omnes, & præcipue appellatur voluntas.

25 Tertiò, quia verum supponimus axioma illud: potentia distinguuntur per actus, & actus per obiecta, ex differentia actuum, qui attribuantur voluntati probatur manifeste distinctas potestates explicari nomine voluntatis, quæ-

rum vna numeranda est inter subditas, alia vero domina sit, & nullam creaturam patiatur superiorem. Nemo negat esse actus voluntatis amorem, & odium, velle, & nolle: sed isti actus ita inter se differunt, ut non oriuntur ab eadem voluntate. Ergo. Probo minorem in primis: quia velle non est amare, nec odire, & item nolle distinguitur ab odio, & amore, multoties enim volumus cessare ab amando, quod erit impossibile si velle est amare; neque hoc est odio habere amorem; & idem experimur de nolle circa amorem, & odium. Sed quicumque actus non contentus sub amore, & odio, quæ duo adæquate diuidunt appetitum non pertinet ad voluntatem appetitiuam. Ergo velle, & nolle non sunt actus appetitus humani, sed altioris potentie, quæ proprie dicitur voluntas. Adde quod velle, & nolle, & eorum subalterni actus, quales sunt permissio, cohibitio, mandatum, seu decretum affirmatiuum, & negatiuum non sunt actus appetentis, sed gubernantis, semperque versantur circa actiones tam appetitus, quam aliarum virium inferiorum, cum tamen dicti actus nequeant imperari, permitti, aut prohiberi. Ergo diuersa potentia ab appetitu est in natura rationali, & intellectuuali, per quam domina est suarum actionum, & vult, aut non vult. Tertiò & præcipue quia amare, & velle differunt ex parte obiecti materialis, & formalis specificè ad minus: nam obiectum, ad quod dirigitur velle, est exercitiũ, & actus subditorum propter optimam gubernationemque in actibus humanis est honestas; Appetitus autem versatur circa delectabile. Quare cum honestum, & inhonestum solum reperiatur in actibus, & specie differat à delectabili, consequens est, quod in genere voluntatis appetitiua differat à gubernatiua in specie.

26 Quarto sic argumentor: operationes artificis, quando in proprio ministerio operatur, sunt liberæ, & à dominio mouentur secundum artem; & tamẽ in hoc non est inuenire affectum aliquem aut rationem, quæ possit correspondere appetitiuæ voluntati. Ergo diuersa potentia est illa, per quam homo operari vult ab ea, per quam appetit sibi delectabile. Quinto probatur: si datur pura ommissio culpabilis necesse est distinguere voluntatem appetitiuam à voluntate Dominatrice: sed iuxta probabiliorem

sententiam datur pura ommissio libera; ino quicumque negant dari posse, vincit difficultate ita docent, quia non inveniunt viam, per quam pura ommissio libera esse valeat. Ergo talis distinctio ad mittenda est. Consequentia patet, & minor suo loco patebit; maior autem probatur. Si actus quispiam amoris, vel odij sit prohibitus, & ad simplicem propositionem obiecti oriatur a voluntate appetitiva, in suo ortu non est liber, quia precedit omnem advertentiam, quare neque malus, neque bonus, si in secundo instanti detur advertentia, & non impedio illius, talis actus incipit esse liber, & culpabilis; eiusque permissio, quae in pura ommissione impedimenti consistit, est peccaminosa; neque aliter potest casus istius omissionis compaginari. Sed in hoc casu supponitur quod vis amatoria non est principium liberum, & quod eius actus permittitur ab alio dominante, & potente impedire: ergo supponitur distinctio inter principium liberum, & principium amoris.

27 Sextum argumentum pro hac distinctione efficacissimum desumitur ex eo, quod indifferentia, quae reperitur in inclinatione ad bonum non determinata ad unum, quatenus est directe mobilis in delectabile, non constituit potestatem gubernativam sui, & aliarum virtutum in agendo; sed est indifferentia passiva gubernationis, & dominij. Vnde moueor ad dicendum, quod reperitur alia potentia vniuersalis, reflexa, ut ita rem explicem, respectu praedictae, directae tamen circa suum obiectum, quod est bonum regimen subditorum sibi, cuius indifferentia activa est, & in vniuersalitate dominij consistit. Quod satis expeditus in fine sectionis praecedentis. Tandem hoc ipsum videtur docere experientia in animalibus brutis, in quibus sensus, appetitus, & instinctus sine dubio distinguuntur, multoties namque instinctus reprimit appetitum cibi, v.g. quando aliquo sensu cognoscunt animalia esse contrarium suae naturae. Est ergo instinctus regula quaedam appetitus exteriorum; sed in hominibus, & Angelis est liberum arbitrium, & voluntas dominatrix, quod in brutis est instinctus. Ergo non minus est alia potentia in rationalibus, & intellectualibus voluntas arbitraria ab appetitiva, quam in brutis differt instinctus ab appetitu sensitivo.

Dr. Mayorga

28 Sed dicet aliquis haec omnia, & si probent diuersa munera in voluntate, non probare tamen sufficienter distinctionem realem inter voluntatem directam, quae versatur circa delectabile, & voluntatem reflexam, cuius obiectum est honestum. Nam non debet multiplicari voluntas magis, quam intellectus: atque potentia intellectiva non multiplicatur propter differentiam, quasi materialem veri, sed vna, & eadem potentia cognoscit verum quidditativum, & practicum. Ergo neque voluntas duplex ponenda est, quorum altera sit principium affectuum indifferens ad liberum, & non liberum; altera vero non sit causa elicitive affectus, sed imperans vel impediens affectum pro libito, & origo libertatis; sed utrumque munus apte concludi potest intra eandem potentiam. Haec tamen obiectio facile vitari potest, dicendo, quod non opponitur intentioni nostrae, quae tota sistit in eo, quod principium fontale libertatis non sit principium effectuum affectuum amoris, odij, & similibus, & quod excellentia libertatis non consistat essentialiter in indifferentia determinabilis, sed in potestate vniuersali determinantis pro libito. Quod autem haec duo conveniant, vel non conveniant eidem entitati, quae dicitur voluntas: aut quod sint diuersae realiter voluntates pro differentia munerum nostrae non interest; nec nunc oportet disputare, sed quoniam ad veritatem inveniendam, & vitandas aquivocationes, quae in reduplicationibus passim occurrunt, aptius est supponere distinctionem realem, & per diuersa nomina loqui, quam cum sola distinctione virtuali sub vno nomine discurre: ideo haec diuersa munera distinctis potentijs attribuire placuit, & varijs nominibus uti, ne & ego confunderer.

29 Verum tamen hac euasione praetermissa directe respondeo negando, quod haec duo munera conveniant eidem potentiae reali, quae dicitur voluntas: & ad probationem concedo intellectualem potentiam non multiplicari per ordinem ad quidditativam, & practica: negotium autem consequentiam, & ratio disparitatis est, quod potentia intelligendi est capacitas passiva ad recipiendam speciem veri, quae communis est omni veritati; vero voluntas est inclinatio innata vniuersalis ad bonum, cuius potest dari talis inclinatio quasi nativa, sub quo non includitur

Obiectio

Prima solutio

Solutio altera

ditur honestum. Nam honestum solum datur in actibus, qui conformantur cum regula morum; circa tales vero actus lo- lum modo tendunt actus formaliter libe- ri, quales sunt velle, & nolle. Ad velle & nolle non est inclinatio naturalis, que sit principium eorum; sed potius indiffe- rens, & vniuersalis potestas ad determi- nandum se. Ergo etiam si voluntas inclu- dat omnem omnino inclinationem natu- ralem ad bonum, non tamen identificat- secum potestatem dominam sui, & alia- rum. Et certe à potentia, prout est incli- natio nativa in bonum actus non oriun- tur liberi essentialiter; sed quatenus gu- bernati libere sunt, quando nempe sit applicatio obiecti boni ex præcognitis, & habitualiter notis; ad primam autem propositionem boni etiam in particula- ri negotio naturaliter exumpit amor. A potentia vero formaliter libera nul- lus oritur actus non liber, sed eius actus sunt quasi iuui libertatis.

SECT. V.

Ordo potentiarum in emanatione, & exercitio declaratur.

30 **E**Xplicata quidditate principio- rum, quibus agit, & libere agit creatura rationalis, & intellectualis, res- tant exponendum; quem ordinem seruet natura in emanatione harum po- tentiarum à substantia, & qualiter se ha- beant in agendo, ut expressior concep- tus, & si nihil idæa, seu species enadat in mente, vitentur æquivocationes, & ar- gumenta contrariorum deficient. Ad primum igitur deueniendo, supposita- que distinctione reali potentiarum à substantia, quam initio lib. 2. statuimus ad faciliorem explicationem.

Conclusio.

1.

Dico, 1. à substantia in mate- rialia, & intelligibili prima, & fundamen- talis proprietatum potentia oritur in- tellectiva, quæ est vita, & initium totius vitæ spirituum. Quæ conclusio certa est apud omnes, & distinctione non eger, neque probationibus. Addo tamē quod ad intelligibile, seu verum, quod non- dum informat intellectu n datur in intel- lectu possibili appetitus, sine exigentia, quæ communiter requiritur ad comple- mentum potentie pure passivæ. De qua- nunc non est sermo. Dico, 2. ad intellec-

tiuum sequitur inclinatio vniuersalis in bonum ut sic, ex se indifferens, & non determinata ad hoc, aut illud bonum, quæ appellatur *voluntas*, & est princi- pium elicitiuum omnis motus creature in bonum, qui reducitur ad triplicem differentiam. Prima est tendentia in bo- num, cuius principium factivum superat vires creaturæ, ut sunt res naturales, ad quod mouetur per affectus amoris, & à quo recedit per affectus contrarios; secun- da differentia est motus in bonum facti- bile à creatura, & ut tale, ut sunt arti- ficialia omnia, & talis motus est opera- tio. Tercia differentia erit motus ad lo- cum, si elicitur à voluntate, ut aliqui pu- tant. Sed de operibus Artis, & motu lo- cali libro sequenti agendum est, veluti in proprio loco. Est itaque propria substā- tia intellectualis inclinatio innata, quæ est principium omnis affectus, sicut risi- bile sequitur rationale.

31 Verum tamen si consideremus naturam intellectualem infinite perfec- tam, ut est in Deo, in qua sapientia non distinguitur realiter ab essentia, constas apparet non esse proprium intellectu- alis substantiæ perfectæ voluntatem, quæ sit per modum inclinationis potentia e- licitiua affectuum. Ex intellectualitate namque Dei, quæ est ipsa sapientia, & bo- nitas, non sequitur voluntas per modum ponderis ad bonum sed quies, gaudium hilaritas, aut spiritus, & voluntas notio- nalis. Ex hac consideratione collige- quod voluntas affectiva consequitur ad substantiam creatam intellectualem se- cundum quod non est factiva bonorum naturalium, sicut est factiva artificialiū rerum; & secundum quod intellectuum refferitur ad cognitionem per medium in cognitum, quæ sola sufficit in ordine actuum, ut talis voluntas moueatur, & determinetur ab obiecto non tantum quoad specificationem, sed etiam quan- tum ad exercitium; ut infra patebit. Qua- re si intellectuum consideretur per ordi- nem non quidem ad directam apprehen- sionem per media in cognita; sed ad qua- si reflexam cognitionem ex præcognitis ita ut est potentia reflexiva, & progres- siva ex iam cognitis ad perficiendam no- titiam, quæ in speculativis discursiva, & in practicis consultiva appellatur, seque- tur ad naturam intellectualem potestas dominatrix, per quam vires intellectu- le dominium sui habeat quasi in poten- tia.

*Quæ sit vo-
luntas Dei
notionalis.*

*Ad qualem
naturam se-
quitur ar-
bitrium.*

tia. Quæ potestas neque in inclinatione consistet, neque propensionem aliquam includet, sed recta ex natura sua proprio arbitrio omnia gubernabit. Et hæc potestas arbitra, & imperatrix anthonomastice dicitur voluntas, & arbitrium: quod optime appellatur *liberum*, quia habet dominium liberum à determinatione ad unum, quatenus est uniuersale; ab inclinatione natia, quoniam non est origo affectuum: à coactione, quia habet potentiam ad resistendum agentibus extrinsecis.

32 Omnia, quæ dicta sunt, perspicua erunt attendenti sequentia, quæ de habitudine harum potentiarum in exercitio, & ordine actuum internorum considerare oportet. Ad quorum intelligentiam notandum est naturam intellectualem creatam posse considerari in duplici statu cum ordine ad actus. Primus est status puræ naturæ, in quo potentia omnes adiunt, nudæ tamen à quocumque habitu acquisito, & donato: secundus est, in quo habitibus acquisitis, aut gratiose collatis perficitur natura, & secundum illos nata est operari nam si dictæ perfectiones insint, & tamen non influant in operationes suo quæque modo, erunt, quasi non essent, & non extrahent naturam à primo statu. Omitto statum naturæ corruptæ, quia non requirit specialem doctrinam in præsentia, & adhuc sub lite est, in quo consistat.

33 In pura natura, & quoties de re incognita agendum est, vel quoties habitualis notitia est, quati non esset, quia non concurrat, per simplicem apprehensionem propositum bonum mouet voluntatem inferiorem, quæ est appetitus, & de facto nascitur affectus ante libertatem, & dominium, qui est naturalis, & non liber. Hic actus terminatur natura sua ad bonum sub ratione delectabilis, & non ad bonum finalicans, siue ut finis est. Quia nondum est cognita ratio talis, nec percipi potest per medium incognitum. Si non sequeretur aduertentia huiusmodi motus in ratione, vel mente, actus talis perseveraret non liber, essetque quasi speculatiuus amor, nec moueret ad praxim: sequitur tamen aduertentia, quæ data incipit esse liber saltem permissiue, & ratio à posteriori est communis, scilicet

Dr. Mayorga.

quia potest impediri: à priori vero quia tunc est potestas impediendi, quæ non impedit, sed permittit. Post aduertentiam cognoscitur bonum absens, & consequibile, & decernitur progressus ad consequutionem; unde incipit intentio, quæ semper est libera non permissiue, sed positiue, non ut actus imperatus, sed ut elicitus. Deinde gubernator supremus inquit utilia ad consequutionem finis mouentis, utiturque cognitione inventiua, deinde si plura adsint, collatiua, seu comparatiua eorum inter se, & in ordine ad finem, quibus perpensis per voluntatem superiorem eligit, quod placet, & illius executionem imperat, tandemque consequuto bono motus appetitiuus transit in quietem, prosecutionis amor in gaudium, & desiderium in fructum.

34 In natura vero integrata donis, ornata sapientia, & habituata exercitio aliter fere semper contingit quantum ad initium motus tantum, nam in reliquis eodem modo, & ordine operatur quantum ad substantiam operationum, licet vnus facilius, & promptius operetur, quam alius. Differentia autem circa primum actum consistit in eo, quod sapiens habet dominium proprium vigilans, & expeditum ad vsum non tantum deliberationis, sed etiam ad primam propositionem obiecti in quouis negotio, quæ domini vigilantiæ caret natura pura. Quapropter in puris naturalibus primus actus circa bonum non potest oriri liber, licet valeat perdurare cum libertate, & semper duret. At in natura ornata, seu in sapiente primus actus in negotio orietur liber ab appetitiua, quoties ex præcognitis, & per voluntatem superiorem fiat propositio obiecti voluntati inferiori, quod tunc proponitur ut bonum, ut absens, & ut consequibile. Aliquando tamen, & circa rem incognitam prius, & in negotio extraordinario ad modum naturæ puræ mouebitur, quia pro tunc non influunt præcognita, sed per medium incognitum, & simplicem apprehensionem fiet propositio boni. Denominibus autem voluntatis, liberi arbitrij, & alijs satis iam dictum est, nec oportet alium introducere tractatum.

35 Pro complemento istius scilicet

C. 20 actuum cognoscitui, amatiui, & dominatiui.

De obiecto voluntatis. lectionis, ut ad Angelos nostra conver-
tatur oratio, annotare placet quod cum
obiectum voluntatis sit bonum sic abso-
lute loquendo, sicut intellectus obiec-
tum est verum, potest quis equivo-
care tam in argumento, quam in solutioni-
bus comparando bonum in specie ali-
qua ad speciem aliquam voluntatis, cu-
ius non sit obiectum. Exempli gratia, uti-
le est bonum, non tamen est obiectum vo-
luntatis appetitivæ: honestum est bonum,
sed non est obiectum appetitus. Qua-
propter advertendum est, tot reperiri
differentias in potentia, quot reperun-
tur in obiecto, & e contrario discurren-
do à noto ad ignotum explicanda erunt.
Sic bonum absolute dictum est obiec-
tum voluntatis, quod communi divi-
sione partitur in delectabile, utile, & honestum.
Delectabile quidem proprie est
obiectum appetitivæ voluntatis, & divi-
detur secundum diversos affectus. Ho-
nestum autem quod est bonum in affecti-
bus, & actibus moralibus, terminat vo-
luntatem gubernatricem: & rectum in
opere est obiectum voluntatis dominan-
tis, ut movet ad operandum secundum
artem. Talis est voluntas artificis, quæ
tendit ad bonum in operatione. Et de
mum bonum utile est obiectum specifi-
carium voluntatis, secundum quod
electiva est.

SECT. VI.

*Utrum appetitus intellectualis An-
gelorum dividatur in irascibilem,
& concupiscibilem.*

26 NON est nobis sermo in hoc libro,
ut iam dixi, de Angelo glorio-
so, aut damnato, neque de illo in via, &
elevato ad statum supernaturalem, ne-
que de infuso, ut depresso per alligatio-
nem vel aliquam aliam qualiteratem con-
stituentem illum in statu præternaturali;
sed tantummodo agimus de Angelis in
pura natura ad cognoscendas illorum vi-
res, & distinguendas potentias. Inquiri-
mus autem: An Angelorum appetitiva
voluntas distinguenda sit ita, ut divida-
tur in concupiscibilem, & irascibilem?
sumpsit meo videri occasionem hac du-
bitatio ex eo, quod supponitur distinc-
tio appetitus sensitivi in duas poten-

tias, quarum una dicitur concupisci-
bilis, irascibilis altera, & hoc supposito
sub eodem nomine *appetitus*, quæstio
mouetur de voluntate, quæ est univ-
ersalis appetitus. Et ita in hoc quæsto reso-
lutio certa reducitur in dubium ad ma-
iorem explicationem.

37. Communi omnium plausu,
& consensu firma sententia est, appeti-
tum intellectuale non partiri realiter
in duas potentias irascibilem, nempe, &
concupiscibilem. Cuius probatio pa-
tet ex dictis. Nam appetitus, qui sequi-
tur intellectum est potentia universalis
physicæ, quia eius obiectum est bonum
sub ratione communi: sed potentia uni-
versalis tendens in bonum sub ratione
communi cuiusque bono non dividi-
tur in diversas potentias. Ergo neque ap-
petitus intellectualis naturæ partiri de-
bet in potentias realiter diversas. Con-
sequencia est legitima, & maior constat
ex dictis de natura voluntatis. Minor ve-
ro probatur ratione, & à simili. Ratio
est: quia multiplicatio materialis obiec-
ti non multiplicat potentiam entitativæ,
licet explicet diversa munera, siue diver-
sos modos tendendi in obiectum forma-
le. Sed ita se habet bonum respectu vo-
luntatis: ergo. À simili patet, quia intel-
lectus est una sola potentia cognosciti-
va rerum sub ratione veri; neque multi-
plicatur ex eo, quod verum diverso mo-
do sit in essentijs, in existentibus, præte-
ritis, aut futuris, vel contrahatur ad ac-
tionem, ut dictum est lib. præcedenti:
sed sola differentia in modo tendendi
circa obiectum causat diversas denomina-
tiones in intellectu; ut uno modo dicatur
speculativus, alias dicatur practicus; ali-
ter autem memoria, visio, coniectura. Er-
go similiter de voluntate.

38. Restat autem videre. An ap-
petitus intellectualis, qui reperitur in
Angelis, licet non patiatur divisione rea-
lem, tamen capax sit istarum denomina-
tionum concupiscibilis, & irascibilis?
cuius evidentia pendet ex cognitio-
ne actuum, qui Angelis non repug-
nant, quod ita discuro. Concupisci-
bili circa bonum tribuuntur tres ac-
tus isti: amor, concupiscentia, & delec-
tatio, & circa malum hi tres odium,
fuga, & tristitia, seu dolor. Quia actus ap-
petitivi in genere assignati sunt, & nomi-
nibus generalibus designati, quorum ali-
qua vulgaris acceptio ita deturpanit, ut
quæ

*Non dixi.
dicitur à per-
tenti irasci-
bilem.*

Probat.

*De Ange-
lo in pura
natura.*

quasi propria fuerit corporalium affectuum animalium: sed tamen quandoque in generali acceptione tribuuntur Angelis, & Sanctis animabus in Scriptura, & patribus, ut in Psalm. 118. V. 20. *concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas, & illud: cupio dissolui, & esse cū Christo.* Quia vero appetitus in rationali, & intellectuāli natura altius nomen consequutus est, dum appellatur voluntas, etiam in actibus suis digniora nomina sortitur. Amor dicitur etiam dilectio, & charitas: concupiscentia vocatur desiderium: delectationi autem correspondet gaudium. Celebrat quidem Dionysius de diu. nom. cap. 4. nomen amoris, & dilectioni, charitativae comparans ait: *At qui vsum est quibusdam ex nostris, qui de diuinis rebus differuerunt, amoris quam charitatis nomen etiam esse diuinus, & post multa ad propositum adducit plura verba diuini Ierothei, in quibus semper utitur nomine amoris loquens de Deo.*

Dionysius.

39 De actibus circa malum non est facta varietas nominum; est tamen aduertendum, quod tristitia, seu dolor, si à corporeis concipiatur abstractus, est dolorosa perceptio mali praesentis. Posse vero tristari Angelos de malo proprio, cuius capaces sunt, ut patet in Dæmonibus: aut de malo eorum, quorum curam habent, ut in Angelis bonis colligitur à contrario sensu ex Dionysij verbis de gaudio spirituum cælestium. Qui omnes actus concupiscibilis deputati à corporeis imperfectionibus possunt reperiri in Angelo iuxta puram naturam. Et similiter possunt dari spes, & desperatio, audacia, & timor, & etiam ira, qui sunt actus irascibilis: quare voluntas æquale in agendo, & superat duas istas rationes appetitus, & lato modo potest denominari ab illis. De ira, seu furore, quod reperitur in Dæmonibus, manifesta sunt verba Dionysij cap. 4. de diu. nominibus, ubi hac habet: *Sed quod aliud malum est in Dæmonibus, ira auersa à ratione, amens cupiditas, præseps visio.* Alij verunt: *Furor irrationabilis, demens concupiscentia phantasia proterua.* Vbi iram, & concupiscentiam fatetur in spiritibus malis. Neque ipsius sententia indiget interpretatione benigna, sed ut intelligatur, solum requiritur, quod interpretes non iuxta proprias sententias nomina, &

Dr. Mayorga.

res accipiant, sed ab ipso textu discant. Certe passionēs, seu affectus humani non sunt actus appetitus sensitui, sed voluntatis inferioris, quæ in homine dicitur appetitus rationalis, & in spiritibus intellectualis, ut infra patebit.

QVÆST. II.

De amore naturali.

1 Explicata natura potentiarum consequens est de actibus tractare, quapropter nunc de amore, qui est voluntatis actus, agendum venit. Potest autem voluntatis actus sub tripliciratione considerari. Prima quidem secundum quod oritur ab inclinatione, siue pondere naturæ intellectuālis in bonum, & sic vocatur amor naturalis: Secunda consideratio est, quatenus amor ad principium liberum refertur; ex eo, quod bonum determinans voluntatem non solum quoad specificationem, sed etiam in exercitio agendi, non semper applicetur voluntati sine consilio, & per medium incognitum; sed multoties ex arbitrio libere proponatur. Vnde ipse amor naturalis sit etiam liber, & iuxta hanc considerationem secundo loco agendum est de amore libero. Tertio quia actus liber tam libertate essentiali, quam accidentalī (voco essentialē libertatem, quæ reperitur in actibus dominantis, & regentis in actu secundo, & accidentalem, quæ superuenit actui inferioris ex imperio domini sui, quæ potest adesse, & abesse) dicit ordinem ad regulam, seu ad prima principia regiminis, & gubernationis, actus liber appellatur moralis. Regimen autem, & gubernatio in ordine ad alterum est. Vnde si est propriorum actuum vacatur dominium ethicum, id est morale: si domus, & economicum: si vero populi, dicitur politicum, quod regimen vocatur poliarchia, si apud plures existat: si vero ad vnum tantum dominum pertineat: monarchia appellatur. Nos autem ex his tertio loco agemus de actibus moralibus.

2 Eligimus ad inquirendum, & disputandum amoris nomen, præferendo illud nominibus dilectionis, & charitatis; quia vniuersaliorem quamdam

Distributio dicendorum per quæstiones.

T2

viii

Dionysius.

vim significare videtur, & altiore, quam dilectio, vel charitas, ut putauerunt illi Scriptores venerandi, quos refert Dionysius citato cap. 4. credidisse amoris, quam charitatis nomen etiam esse diuini. Et ut postea dicit, pro eodem ponuntur à Sanctis Theologis charitatis, & amoris nomina, ex diuinis interpretationibus. Et quia hoc nomine Dionysius, & Hierotheus diuinas laudes celebrarunt. Demum quia in nostro seculo amor vniuersalissimum prædicatum est, quod contrahitur per diversas differentias, ita ut charitas sit vna amoris species: nam valet dicere omnis charitas est amor, & e contra omnis amor est charitas, falsa est propositio. Opportet itaque in presenti nomine amoris, & dilectionis uti potius, quam charitatis, nam dilectio potest, sicut amor, præscindere à libero, & non libero.

SECT. I.

Vtrum in Angelis sit amor, seu dilectio naturalis?

P. Thom.

3 Hoc titulo proponit D. Thomas difficultatem, quam resoluit art. 1. q. 60. in 1. p. ubi de actu voluntatis agere intendit. Conclusio ipsius est affirmatiua, & ratio talis: omni naturæ convenit aliqua inclinatio; quæ est amor, seu appetitus naturalis: sed Angelus est natura intellectualis: ergo illi competit inclinatio naturalis modo suo, quæ sit naturalis dilectio, seu amor. Expositores vero ipsius vel prætermittunt hanc questionem, vel tantum notant, quod collocatio doctrinæ supponit, nempe sermonem esse de actu elicitō voluntatis: sic Salmanticenses, qui remittunt lectorem pro explanatione articuli ad disputationem. 9. num. 58. ubi solum adstruunt non posse voluntatem seipsam mouere ad primum actum, quod non est ad propositum. In annotationibus autem circa hunc articulum promittunt se elucidaturos aliquantulum rationem D. Thomæ. Integra tamen elucidatio in eo consistit, quod voluntas sit quædam natura, & propterea ipsi voluntati insit naturalis quidam appetitus sibi convenientis boni. Certe difficultatem, quam præfert ratio D. Thom. in hoc art. subodorantes coadi sunt Auctores illi asserere cum

Salmantic.

eodem Doctore voluntatem, quæ est inclinatio naturalis, & appetitus innatus naturæ intellectualis, esse quædam naturam, ut etiam ipsa debeat habere inclinationem naturalem. Quæ omnia in intelligibilia sunt, & scopulis plena: nam voluntas ipsa est inclinatio naturalis naturæ intellectualis: non tamen natura quædam. Si autem concedis potentias naturales, quia sunt vires naturæ, esse quædam naturas, teneris concedere processum in infinitum cā in potentijs, quoniam dabitur potentia potentiæ; quam in naturis, quia quævis inclinatio naturæ erit eius potentia motiua, & quævis potentia erit natura, & consequenter habebit inclinationem naturalem, in quâ, & cæteris redit idem argumentum sine termino.

4 P. Vazquez circa eundem articulum primum animaduertit loqui D. Thomam de dilectione, quæ est actus elicito voluntatis: deinde explicat suo modo quid per naturale intelligatur, addens: Dicitur autem naturalis amor voluntatis, qui est per modum naturæ hoc est, necessarius. & determinatus aliquomodo, sicut est natura in sua operatione: non tamen indifferens ad utrumque, quod est proprium voluntatis, ut voluntas, aut libera est. Hæc verba Vazquez, in quibus sine causa annotat D. Th. loqui de actu elicito voluntatis, si nullam agnouit difficultatem in illatione facta in textu, nam hoc est manifestum, quam si animaduertit, sine ratione omisit. Deinde explicando naturale deficit: nā si voluntas, ut voluntas, est indifferens ad utrumque ex proprietate sua: & est potentia naturæ intellectualis: indifferens ad utrumque erit potentia naturalis naturæ indifferens ad utrumque. Quare licet determinatio ad vnum sit naturalis non cognoscentibus, tamen naturæ cognoscentiæ, scilicet per rationem, & intellectum, naturalis erit indifferens ad utrumque. Quia est secundum modum naturæ. Si dicas voluntatem, ut voluntas est, includere libertatem, & ideo indifferens ad utrumque; rogo quid est voluntas ut non libera, siue ut non voluntas? nonne est inclinatio naturalis intellectualis naturæ ad bonum, amor, seu dilectio innata, & pulsans à natura, quæ voluntas dicitur, & principium est omnis dilectionis? certe quidem. Hæc ne potentia, & secundum hæc includit libertatem? nullo modo

Si voluntas est quædam natura, sequitur processus infinitum.

P. Vazq.

Actus naturalis voluntatis non est necessarius, sed contingens.

si fundamentum habet reduplicatio supra posita. Atque ille amor innatus, seu potentia amatoria, proprie voluntas, totam includit determinationem vniuersalem ad bonum in genere, habetque ex natura sua indifferentiam, seu indeterminacionem quoad speciem & per hanc indifferentiam est indeterminata quoad amare, & non amare hoc vel illud. Vnde indifferentia ad vtrumque non facit, quod amor elicitus à voluntate non sit naturalis.

Amor innatus est voluntas.

5 Est itaque amor innatus, voluntas, seu potentia naturalis intellectualis naturæ elicitua amorum ex se, & essentialiter non libera, quia non est potens se determinare: est tamen indeterminata, sicut vniuersale principium vniuersalis naturæ, tam quoad speciem, quam quoad exercitium actus. Cuius determinatio fit per bonum suo modo applicatum in particulari ita, vt proposito bono simul determinetur quoad speciem, & exercitium actus, nec valeat determinari quantum ad speciem, manens indeterminata quoad exercitium, quia semper operatur naturaliter; gubernatur itaque ab arbitrio quandoque, per applicationem, & remotionem obiecti, & tunc actus illius naturales induunt libertatem passiuæ: quando vero applicatur obiectum sine arbitrio, actus erit naturalis, & non liber. Vnde optime intelligitur doctrina de voluntario, & eius diuisio in liberum, & non liberum. Nam voluntarium est, quidquid procedit à voluntate, quæ semper operatur cum cognitione; hoc autem etiam si sit connaturale naturæ intellectuali, tamen ex se indifferens est ad liberum, & non liberum. Vnde etiam apparet quod non est idem naturale, & determinatum ad vnum, quando aliqua natura est essentialiter indifferens, & non determinata quantum ad speciem, & exercitium actus, præscindens tamen secundum hæc à libero, quia per hæc præcise solum est determinabilis, non vero potens se determinare.

Quid sit voluntas, & quatuorplex.

6 His pro maiore claritate nostræ doctrinæ, & intelligentia dicendorum discussis nulla superest difficultas in eo, quod actus amoris elicti à voluntate sunt naturales intellectuali naturæ: neque in eo, quod possunt esse liberi, aut non liberi. Tota igitur controuersia ad hoc deducitur: An in vo-

Dr. Mayorga.

luntate creaturæ intellectualis, aut rationalis detur amor elicitus vniuersalis, seu communis circa bonum, vt sic, & præscindens à singularibus bonis? an non? Est magni momenti disputatio præsens, quia ex eius resolutione alie conclusiones pendent. In qua vt sine ostendiculo procedamus, notandum est ante omnia, non debere sumi argumenta ad probandum, aut reprobandum in hoc puncto à libertate, vel actus, quia talia argumenta sunt à posteriori, & ab accidenti, quæ nullam vim habent ad probandam constitutionem prioris: aut subiecti. Et præterea quia an sit vel non talis amor in voluntate? ex alijs principijs dependet. Quoniam siue detur, siue non detur, ad propositionem boni particularis non liberam sequitur amor naturalis non liber, & ad propositionem boni ex præcognitis, & liberam, oritur statim amor naturalis, & liber. Quod ex eo patet, quod volens cessare ab amore boni A, & bonum tale conservare applicatum appetitui, implicantia intendit, sicut qui nollens stupam comburi, eam proijcit in ignem.

Hæc difficultas non est, vt debuit, discussa apud Scriptores. Nam in tractatu de Angelis nullus illius meminit, vel in questionem reuocauit: super Magistrum in 4. dist. 49. & super 1. 2. D. Thom. quæst. 5. art. 8. disputantes aliter omnino procedunt, nam ex professo tractant de amore libero, aut necessario beatitudinis, quæ consistit in visione clara Dei, siue vt auctoris naturæ, siue vt est in se. Quod obiectum non est primo, & sine magna discussione proponibile voluntati viribus naturæ, aut per diuinam reuelationem, si sermo sit de beatitudine supernaturali. Quapropter superledeo ab examinanda mente eorum, qui solum agunt de visione Dei, examinando: an detur naturalis appetitus beatitudinis?

An detur amor elicitus vniuersalis?

Præscindenda ad disputandum.

Quid Scriptores fecerint circa hanc difficultatem.

7 Solus D. Thomas quæst. 22. de boni app. & voluntate art. 5. hanc materiam directe attigit; cum nanque quæsisset: Num voluntas aliquid de necessitate velit? Respondet, quod necessitate naturalis inclinationis voluntas aliquid de necessitate vult, & ratione reddit, quia in ordinatis posterius non solum habet, quod est proprium sibi, sed quod pertinet ad prius: sicut homo non tantum est rationalis, sed competit ei sentire, & alimen-

D. Thomæ sententia.

mento uti, quia per prius est animal, & viuens. Sed natura, & voluntas hoc modo ordinata sunt, ut ipsa voluntas quædam natura sit; quia omne quod in rebus inuenitur natura quædam dicitur. Natura autem creata competit, quod sit à Deo ordinata in bonum naturaliter appetens illud. Ergo voluntati ipsi inest naturalis quidam appetitus sibi convenientis boni. Et iuxta hanc doctrinam ponit in Angelis amorem, seu dilectionem naturalem; & probat eadē ratione sub forma supra posita. Hunc amorem vocat communem dicta q. 2. in respon. ad 1. dicens: *quod communis appetitus beatitudinis non procedit ex aliqua ratione; sed ex naturali inclinatione.* Articulo autē. 6. addit: quod ita de necessitate voluntas appetit ultimum finem, ut non possit illi non appetere, & art. 7. explicans ortū huius amoris ait: *Homini inditus est appetitus ultimi finis sui in communi, ut scilicet appetat naturaliter se esse completum in bonitate.* Si autem obijcias quod voluntas non fertur in incognitum: & quod bonū in communi non est naturaliter propositum. Respondet art. 9. quod est duplex voluntatis obiectum. *Vnum ad quod de necessitate naturalis inclinatio determinatur. & hoc quidem obiectum est voluntati inditum, & propositum à creatore, qui ei naturalem inclinationem dedit in illud.*

Durandus. 8 Pro isto amore communi videtur stare Durandus in 4. dist. 49. q. 8. circa finem ubi cum distinxisset de voluntate in creata, & creata: & rursus de creata in patria, & in via, de voluntate viatoris locuturus distinguit beatitudinem in particularem, & communem, siue in vniuersalem; & cum de voluntatis actu efficaciaci negasset esse necessarium circa bonum in communi; ab illis verbis: *Alius est actus*, dicit quod velle inefficaci, seu velleitate omnes volunt beatitudinē secundum rationem communem beatitudinis. Quem actum inefficacem appellat velle magis habituale, quā actuale. Alij Scriptores, quos legi, vel omnino omitunt hanc quæstionē, vel ex animo tractant de appetitu naturali circa veram, & supernaturalem beatitudinem: an detur, vel non? sed sola potentia obedientialis, vel de naturali, in quo sensu accipiatur, perquirunt, & similia, quæ non sunt ad rem.

2 Potest autem probari, quod ta-

lis amor absolutus, & quasi præscindens ab omni differentia, & diuisione sit in voluntate creaturæ præcipue intellectualis sequentibus argumentis. Primo: quia Angelus fuit in sua creatione perfectus secundum intellectum modo iam dicto: ergo habuit cognitionem boni à principio. Sed ad actualem cognitionem boni sequitur naturaliter amor: ergo in primo instanti Angelici status saltem posteriori, non potuit non dari amor naturalis boni in communi. Secundo probatur intentum, & confirmatur simul ratio præcedens. Non minus pertinet ad perfectionem naturæ complementū proprietatis, quam specificæ differentia: ergo sicut Angelus repletus est perfectione in linea intellectuali, quod pertinet ad speciem: ita, & consequenter debuit habere, ut esset perfectus in die creationis suæ, perfectionem in linea appetitiua. Sed perfectio complens voluntatem consistit in amore naturali circa bonum in communi. Ergo talis amor quasi congenitus est Angelo ex vi complementi naturæ in linea intelligendi. Tandem quia iuxta multorum opinionem Angelus factus est beatus naturali beatitudine. Sed ad beatitudinem in quocumque genere necessario requiritur quies, seu quietatio inclinationum, qualem habet grane in centto: Ac quies ista consistit in adhesionem fructuionis, aut amoris ad bonum. Ergo Angelus à principio beatus secundum naturalia habuit prædictum amorem communem, quasi speculatiuum, & præcissum, quo quiesceret amans bonum commune, & ut sic.

10 Hæc omnia: & præcipue D. Thomæ doctrinam multum, diuque meditatus adduci non potui, ut assentiret conclusioni prædictæ; quin ad considerationem vocarem argumenta à libero & non libero deducta, & quæcumque alia inferunt aliqui in convenientia ex eo, quod primus actus circa finem sit naturalis, & necessarius. Quia hæc nostra quæstio prior est, & independet à particularibus dubijs, quæ diuersis occurrunt iuxta diuersos modos opinandi de voluntate, & libero arbitrio; quibus omnibus relictis dicendum est, sitque nostra conclusio: in voluntate creaturæ rationalis, aut intellectualis non datur amor elicitus circa bonum ut sic, seu circa bonum sub ratione communi, quale est specificatum voluntatis, ut est quidam appetitus.

Diffa sententia probatur 1.

2.

3.

Nostra conclusio.

tus. Dixi in voluntate creature, quia nō oportet nunc excitare quæstionem de voluntate diuina; quoniam ea quæ à Deo participantur, non quomodo diuina sunt, sed quomodo competunt creaturis, participantibus insunt. Addidi ut est quidam appetitus: quia etiam si non distinguantur in re voluntas appetitiua, seu elicitiua amoris, & voluntas gubernans, & domina, tamen hæc sunt duo munera omnino diuersa, & ita ordinata, ut munus à mandati prius sit dominio, & possit exerceri sine illo: munus autem regiminis posterius sit, & nunquam exerceri valeat, nisi præceperit exercitum amatorium. Igitur talis additio facta est ad excludendam à quæstione vim gubernatricem, & dominantem, quæ dicitur etiam voluntas.

I. Ratio conclusionis nostræ.

II Huius conclusionis præcipuum fundamentum consistit in solutione argumentorum contrariæ, ut commune est resolutionibus negatiuis. Sed antequam ad illam deueniamus, conandum est ratione decertare. Probo igitur dictam conclusionem primo: quia amor vniuersalis circa bonum in communi repugnat voluntati potenti elicere particulares amores circa particularia bona: sed voluntas creature est potens, & quotidie fertur diuersis affectibus ad bona diuersa, & particularia: ergo ipsi repugnat amor circa bonum in communi. Consequentia est legitima, & minor certa, quare sola maior propositio indiget probatione. Probatur autem sic. Forma, & actus adæquans, & actiua totam capacitatem potentie nullam relinquit aptitudinem ad particulares formas, aut vim ad particulares actiones. Sed amor communis circa bonum in communi est actus adæquans totam virtutem voluntatis appetitiuæ. Ergo non relinquit vim ad particulares amores. Maior huius discursus patet in formis corporalibus: nā ideo celi sunt incorruptibiles, quia eorum formæ adæquant capacitatem propriæ materie, quæ propter hoc manet in capax particularium formarum: & à contrario quia nulla forma subcaelestium est actus adæquans capacitatem materie, sed ex parte solum illam informat, omnia sunt corruptibilia: & idem est de actibus elicitis, nam si semel visus per vnicam visionem attingeret visibile non relinqueretur aliquod particulare visibile, quod esset non visum. Minor ve

Dr. Mayorga,

ro patet, quia appetitus naturæ intellectualis est inclinatio innata communis quidem ad bonum in communi. Vnde amor elicitus communis ad bonum in communi attingit integre totam rationem boni specificantis voluntatem, & consequenter exhaurit totā virtutē potentie.

12 Probo. 2. voluntas non elicit actum circa bonum non cognitum: sed bonū ut sic nō est vnum aliquid cognoscibile, quod possit proponi voluntati. Ergo nequit dari talis amor. Maior est certa, minor autem probatur: quia si aliquod bonum esset, maxime beatitudo: sed beatitudo non est bonum, ut specificatum voluntatis. Ergo. Maior videtur necessario concedenda. Minor vero probatur. nam bonum ut sic specificatum voluntatis solum est secundum apparentiam tale; unde præscindit a bono vero, & falso: sed beatitudo non est bonum ut sic, præscindens secundum quod apparet à vero, & falso bono. Ergo beatitudo non est proponibilis voluntati, tanquam bonum, ut sic, sed velut particulare bonum. Ergo amor ille communis repugnat ex defectu obiecti communis, quod sit cognitum, & voluntati propositum. Si dicas hoc obiectum esse inditum, & propositum à creatore, qui naturalem inclinationem dedit in illud. Respondeo quod creator non indidit, nec proposuit creature suę cognitionem, quare errando proponeret ut bonū, quod vere non est bonum sed æstimatur ut tale. Deinde propositio boni in communi facta à creatore pure voluntarie asseritur. Quia, ut dictum est, Deus in creatione Angelorum tantum illis dedit species quidditativas rerum naturalium: & eas, quæ conducunt ad causandum in intellectu habitus prudentie, & artis, quæ sunt virtutes intellectuales practice, in quo non includitur propositio boni communis, neque particularis. Quamvis autem daretur propositio boni veri, quod sit beatitudo, non tamē inde probatur existentia amoris communis.

2-Ratio.

Solutio in-
tatur.

13 Respondebit aliquis obiectū voluntatis esse vltimum finem, qui est beatitudo, propter quem omnia agit: quæ proposita fuit Angelo à creatore, ad eā quæ terminari illum amorem naturalem elicitem, qui est communis, & circa finem communem, & vniuersalem, ad quæ sub ordinantur omnes alij fines particulares, & intermedij. Sed hæc responsio nulla;

Responsio
quadam.

Eius imbecillitas falsitas, & despropositio.

nullatenus soluit argumentum, quin potius supponit falsum, & non est ad rem. Argumentum intendit probare non dari in Angelo amorem communem præscindenteque ab omni differentia, circa bonum in communi, quod sub hac expressione præscindit à ratione finis, & cuiusvis alterius differentia; Responsio vero solum probat dari intentionem, quod non negamus, dicimus tamē quod intentio est quedam species amoris, non vero ipse amor: prius namque est ratio amoris, quam amoris intentio; sicut prior est ratio boni, quam boni mouentis ad sui consecutionem. Quare solutio supponit falsum nempe intentionem esse amorem communem: & non est ad rem quia solum probat dari in Angelo amorem intentionum, de quo non est quæstio.

14 Tertio probō: quia amor communis, & quasi præscindens esset inutilis, & omnino superfluous in natura. Ergo non est ponendus. Antecedens patet: nam si ad aliquid conduceret maxime ad hoc, ut particulares amores essent quasi inchoati in illo vniuersali: & ut natura spiritalis sit semper in actu secundo viuens per voluntatem. Sed ad hoc non conducit, aut non est necessaria dilectio dicta. Ergo est superflua, & non necessaria ipsius positio. In maiori claudatur motiva asserendi; quæ nequā mouet ad assensum. Nam particulares amores sunt contenti; & quasi inchoati in amore innato, siue inclinatione naturæ intellectualis, quæ est voluntas appetitiua. Sicut autem voluntas cum tali amore elicto non potest elicere particularem dilectionem sine propositione distincta specialis boni: sic creatura intellectualis cum sua inclinatione ad bonum, amore innato, appetitu, siue voluntate sola indiget cognitione particularis boni, ut eliciat amorem convenientem. Non ergo ex hoc capite necessarius est amor communis ille. Alias in eius positione est absurdum, nempe quod voluntas sit natura quædam habens naturalem inclinationem, cum ipsa solum sit inclinatio naturæ rationalis, & intellectualis, quæ ut potentia elicit suos actus. Nec verū est dicere quod voluntas vult, amat, aut diligit, quia hæc competunt supposito per potentiam in actu exercito, & nullo modo potentiæ illius.

15 Præterea dilectio illa com-

munis non conducit ad hoc, quod Angelus sit semper in actuali exercitio amatoris vitæ. Nam sicut se habet voluntas ad naturam intellectualem, ita se habet amor naturalis ad voluntatem, ut quædam natura est. At voluntas non est actus elicited à natura Angeli, sed potentia ipsius: Ergo amor ille communis, & naturalis non est actus elicited voluntatis, sed inclinatio innata, & potentia amoris eiusdem: sed natura habens voluntatem per hoc solum non est in actuali exercitio vitæ: ergo neque voluntas, ut natura quædam, est in exercitio vitæ amatoris per suum illum amorem naturalem. Ergo neque per voluntatem, & dictum amorem suum Angelus erit in actuali exercitio vitæ amatoris: sed erit in potentia potentie ad amandum. Ergo sicut natura cum voluntate indiget cognitione boni specificantis actum, ut spiraret amorem, & vitam exerceat: ita voluntas cum sua inclinatione, seu amore naturali indiget particulari propositione boni ad elicientiam actus. Quare non est necessaria talis positio ad dictum finem, quid quid sit de sempiterno exercitio vitæ in Angelis. Neque etiam utilis est ad intentum: quia si ad quemcumque amorem indispensabilis est noticia boni in eo, quæ per potentiam, seu inclinationem suam prorumpit in actum; nam (voluntas est potentia naturæ intellectualis): necesse est quod voluntas sit quædam natura cognoscitiua per intellectum, aut rationem, ut radicet talem inclinationem, & amorem naturalem: & quod sit actu cognoscens bonum particulare, ut eliciat specialem amorem, quod est absurdum. Ergo inutilis est & sine fundamento positio talis amoris in communi.

16 Secundum, & principale fundamentum nostræ sententiæ fiat in destructione argumentorum opposita, quod ut expendam, præmitto authoritatē venerabilium scriptorum maxime conducere ad assensum in casu dubio, quia confirmat rationem partis illius, cui assensum & item quando nulla est ratio, indubio negativo nempe, mouet ad assensum fidei humanæ; & aliquando propter communem approbationem causat moralem certitudinem. Tamen in speculationis, & quæ ad scientiam pertinent non est sufficiens motiue ad assensum authoritas, nisi diuina sit, & infallibilis. Quapropter venerando S. Doctorem, eius doctri-

Ratio. 4.

Excusatio Auctoris in hac sententia.

doctrinam sequimur, quoties ratio suffragatur: quando autem ratio alio dicit, rationem sequimur. Nominatius autem illum expresse pro contrario asserto non intendentes irreuerentiam, sed quia apud nullum alium scriptorem invenimus ex professo tractatam questionem. Igitur venia tanti doctoris ad solvenda argumenta contraria procedemus.

Primum argumentum soluitur.
17 Ad primum itaque argumentum, quo intendit D. Thomas 1. p. q. 60. art. 1. in corp. probare, quod talis amor datur in voluntate Angelorum dicendum est; minime sequi conclusionem intentam ex praemissis, ex quibus tantum colligitur, quod natura intellectualis habet naturalem, & propriam inclinationem, quae est voluntas ipsa, siue appetitus. Ad hoc autem ut voluntas haberet propriam inclinationem, quae esset universalis amor elicitus, necesse est supponere, quod voluntas est quaedam natura, quod est falsum, ut dictum est, & tamen hoc absurdo permisso non sequitur amorem, seu inclinationem naturalem voluntatis esse appetitum elicitum, sed innatum. Nam sicut voluntas se habet ad naturam intellectualem, & rationalem quantum ad originem; sic debet se habere amor communis ad voluntatem, ut est quaedam natura. Ergo sicut potentiae oriuntur a substantia per innascentiam, & non per elicentiam; sic talis amor nasceretur a voluntate; & consequenter etiam supposito absurdo non erit elicitus; sed innatus. Eadem omnino est ratio D. Thomae dist. 22. licet clarius proposita, neque alia indiget solutione.

Ad Dur.
18 Durandi item distinctiones non probant, quod amor ille magis habitualis, quam actualis sit actus elicitus a voluntate, quin potius modus loquendi supponit talem amorem esse inclinationem innatam naturae rationalis, quae dicitur voluntas, quaeque est quasi habitualis amor boni. Et licet Authores aliquando dicant beatitudinem esse obiectum amoris communis, aut habitualis, sciendum est quod obiectum voluntatis est bonum secundum apparentiam praescindens quae ab eo, quod sit, aut non sit vere bonum. Quod iam supra animadvertimus est.

Prima ratio non respondetur.
19 Ad primam rationem respondendum est Angelum in sua creatione solum accepisse a Deo species quae dicitur

Dr. Mayorga.

nas omnium rerum naturalium, quibus statim perfectus est quoad intellectum speculativum scientia habituali; sed ad visionem intuitivam, & cognitionem conjecturalem mansisse in potentia: quantum vero ad practica ornatus fuit speciebus pertinentibus ad Prudentiam, quae est recta regula agendorum; & ad Artē, quae est regula operabilium, quibus statim perfectus fuit prudentia, & arte habitualibus. Non tamen accepit propositionem boni in communi, quae non potest fieri ab Autore naturae, cum bonum ut sic praescindat a vero, & falso, sicut dictum est. An vero aliquod bonum particulare, & verum fuerit tunc propositum? postea videbimus. In forma autem respondeo distinguendo primum antecedens modo dicto, & negando consequentiam de bono in communi, de quo accipi debet consequens, alias non erit ad propositum: vel distinguo consequens. Debet dari propositio boni in communi, nego; in particulari transeat.

20 Ad secundam rationem dico 1. quod affectus voluntatis ad bonum, quod est contingenter verum, non solum non est illius perfectio; sed arguit non leuem imperfectionem naturae intellectualis, cuius inclinatio est: supponit namque impotentiam distinguendi inter verum, & falsum, & capacitatem erroris; imo & errorem actuale. Qua propter sublato tali amore communi nulla perfectio auferetur a voluntate. Deinde interrogo quae est perfectio voluntatis? & quomodo illam perficit? id perficit voluntatem, quod est summum bonum creaturae, cuius voluntas est inclinatio, & omne quod perducit ad illud, quia natura si me perfecta & quae est ipsa perfectio, bonitas, & pulchritudo non habet voluntatem per modum appetitus, sed modo nobis in hac vita incognito, dicitur tamen voluntas, amor, & spiritus, estque potentia spiritalis, per quam Amor, Spiritus Sanctus, seu tertia persona Trinitatis procedit. Quae propter appetitus arguit imperfectionem naturae appetitivae. Quando vero perficitur natura intellectualis siue vitaliter, siue terminative, perficitur etiam voluntas recedens ab appetitiva ratione, & permanens potentia ad amorem charitatis, & gaudij in naturalibus per principia naturalia, per supernaturalia vero in via, & in patria. Vnde cum solum verum bonum sit perfectio naturae intellectualis

Secundaria ratio soluitur.

tuae

tualis, & bonum ut sic non sit determinate verum, sed præscindens à vero, & falso bono, consequenter cognitio boni in communi non est perfectio intellectus: & amor communis, & quasi habitualis non esset perfectio voluntatis, si daretur.

Ex occasione
tertiæ
rationis cõ-
firmatur
nostra senten-
tia.

21 Ultima ratio nullam inducit difficultatem, quia concedendo Angelum à principio naturaliter beatum excluditur ab eius mente cognitio boni in differentis ad verum, & falsum, & consequenter à voluntate amor communis. Constat quia beatitudo etiam naturalis consistit in cognitione veri, quæ erit suo modo possessio proprii boni. Ergo excludit deceptionem, errorem, & æquocationis confusionem. Ergo talis cognitio boni ut sic repugnat cum beatitudine naturali, quia ad minus includit ignorantiam distinctionis veri boni ab apparenti tantum, eritque error præcisus, & non malus moraliter, si includat ignorantiam: si autem ex advertentia fiat, talis propositio boni erit mala, & peccaminosa; quod repugnat beatitudini, etiam naturali. Demum admissa illa propositione boni ut sic, amor communis naturaliter consequens repugnat cum statu cuiusque beatitudinis. Ergo omnino est sine fundamento. Patet: nam amor, seu dilectio, quæ sequitur beatitudinem, est per modum quietis, & fruitionis excludentis inquietudinem appetitus. Sed amor ille communis non quietat appetitum, sed potius acuit, siue inflammat ad particulares appetitiones. Ergo repugnat cuicumque statui beatitudinis. Probo minorem: quia voluntas est inclinatio nature, & amor ille inclinatio voluntatis: sed quoties additur inclinatio ad inclinationem, augetur suo modo propensio, & appetitus fervescit ad amandum absentia bona. Ergo per amorem communem non quietatur, sed inquietatur voluntas, ut appetitus est. Et confirmatur ex contraria sententia, quæ docet talem amorem communem esse principium, & quasi fomitem reliquarum dilectionum. Quare talis amor communis non potest admitti in volun-

tate creature rationalis, aut intellectus: tualis:

SECT. II.

Utrum aliquis amor naturalis fuerit in Angelo ab initio?

22 Excludimus amorem communem, & descendimus ad disputandum de amore particularium bonorum: an in Angelis reperiatur? & qualis sit? & talē amorem vocamus naturalem, quæ vox multipliciter accipitur, sicut alia, quæ in hac materia frequenter occurrunt, veluti necessarium, determinatum, indifferens, contingens, liberum, & si quævis alia se inter docendum obtulerit. Harum, & similium explicationem breviter annotabo ad plenam intelligentiam huius materie de actibus voluntatis. Igitur naturale primo, & principaliter accipitur pro eo, quod est à principio intrinseco, cuius contrarium est violentum, quod à principio extrinseco causatur, ut motus gravis sursum; secundo naturale significat, quod est secundum ordinem providentia huius, unde pendet quæcumque naturalis respectu cuius per excessum dicitur supernaturale: & per irregularem euentum præternaturale nominatur.

Quid sit naturale.

23 Deinde quia principium intrinsecum non uno modo se habet ad actus, diversis differentiis specificatur naturale: aliud namque operatur sine cognitione, ut nutritivum; aliud vero cum cognitione: illo autem omisso, principium operans cum cognitione est vel determinatum ad unum, aut habet universionalem, & non determinatam activitatem, & potentia cognoscitiva est similiter universionalis. Prius principium dicitur appetitus sensitivus: secundo modo appellatur voluntas, à qua denominatur voluntarium, quod est à principio intrinseco universionali cum cognitione: & eius contrarium in voluntarium nominatur, quod est quoddam violentum, sicut voluntarium est quædam species naturalis: principium autem sic universionale circa obiectum in communi sine determinatione vlla ab intrinseco appellatur indifferens, & indeterminatum, cui contrarie determinatum opponitur. Ex hac vero indifferentia ipsius actus dicuntur contingentes: contingentia autem contrariatur necessitas. Quæ propter actus voluntatis sunt simul contingentes, & naturales, neque in eis hæc duo separari queunt.

Quotuplex est principium naturale.

*Principiū
indifferens
est duplex.*

24 Rursus principium vniuersale, & indifferens est duplex aliud, cui cōpetit omnia decernere ex consilio, & indifferētia determinare, quod est quasi potestatiue indifferens, & rector vniuersalis, cuius nomen anthronomastice voluntas est, & quod principium liberū, à cuius regimine reliqua libera dicuntur quasi passivē. Tamen actus eius, qui in genere dicuntur velle, & nolle liberi sunt per se primo, & originaliter: & huiusmodi libero contrarie opponitur coactum, quare & principium liberum, & cogens sunt duo contraria. Aliud autem est principium intrinsecum indifferens, quod non est potens se determinare, sed ab alio accipit determinationem, quod non habet speciale nomen. Illud vero aliud, à quo determinatur ad vnum, & completur in actu primo, est bonum per cognitionem applicatum ipsi: applicatio autē potest fieri per simplicem apprehensionem, seu medium incognitum: & a domino per consilium. Si fiat determinatio primo modo actus elicited non erit liber; secus autem si per consilium fiat.

*Voluntariū
non liberū
non est necessarium.*

25 Denum de contingenti, & necessario advertendum est, quod contingētia duplex reperitur in actibus internis. Vna prouenit ex indifferētia principij capācis determinationis ab alio: vnde actus voluntarij, non liberi sunt contingentes. Alia vero nascitur ex principio determinatiuo, quod propter vniuersale dominium est indifferens ad particulares determinationes, siue decreta: vnde velle, & nolle essentialiter libera contingenter exiunt. Qua propter actus voluntarius, & liber ex duplici capite potest non esse. Et simili modo necessarium, seu non potens non esse opponitur voluntario non libero, & libero essentialiter, & libero participatiue propter duplicem contingētiā repertam in illo.

*Explicatio
tituli.*

26 In presenti disputatione naturale accipitur, vt sit secundum ordinem, & vires naturales, vnde excluditur præternaturale (si aliquid tale reperitur) & etiam supernaturale. Deinde sumitur, vt est à principio intrinseco, vnde excluditur violentum, & tandem cum cognitione, quia voluntas non fertur in incognitum: vnde excluditur involuntarium. Et ita inquirimus vtrum ab initio fuerit in Angelo aliquis amor naturalis, & voluntarius: de libero autem,

Dr. Mayorga,

aut non libero in quaestione sequenti tractandum erit. Sic explicato titulo secundo nis nulla relinquitur difficultas in responsione directa: quia omnes scriptores vno animo supponunt Angelos in principio amauisse Deū, se ipsos, & Angelos alios & licet de amore aliarum rerum creaturarum dubitent aliqui: An fuerit necessarius quo ad specificationem, & exercitium? an non? quod postea videbimus, tamen negari nequit, quod omnia obiecta cognita in principio sub ratione boni mouerunt voluntatem Angeli ad amorem sui. Atqui Angeli ab initio, & per species concreatas ad minus, cognouerunt omnia naturalia quidditatiue; quæ bona sunt, & sine confusione cognita; & in super se ipsum cognouit intuitiue. Ergo tunc etiam habuit amorem naturalem elicited singulorum bonorum distincte cognitorum, cum distinctione actuum proportionata.

*Resolutio
communis.*

27 Supponunt, inquam, scriptores tanquam certum dari in Angelo amorem naturalem sui, Dei, & aliorum Angelorum, & diuertunt ad examinandum An sit amor amicitia, venevolentia, concupiscentia, aut alterius rationis? Quod latissime explicant, quisque iuxta sua principia. Ego autē ex istimo iuxta propriam doctrinam non posse determinari quaestionem de genere amoris istius naturalis; nisi prius proferatur sententia in alio dubio: An scilicet primus iste amor naturalis liber sit? vel non? & ratio est quia amor intentius circa finem qui semper est cum libertate, & post hunc sequitur concupiscentia, & item finis cui posterior est illo, ad quem videtur terminari amicitia amoris dilectio amicitia semper est libera. Ergo nisi prius ita bilicatum fuerit de libertate, aut non libertate amoris iam dicti, imprudenter dicta quaestio determinabitur. Supposito itaque ex dicendis quaestione sequenti, quod amor iste primus, & naturalis dicto modo non fuerit in suo ortu liber, ex eo quod cognitio boni mouentis, & determinantis voluntatem fuerit sola simplex apprehensio obiecti, & per mediū incognitum habita: quod suo loco latius patebit. Dico amorem de quo loquimur, non esse amicitiam, neque concupiscentiam, neque vtrumque simul, neque etiam amorem finis. Est autem initio quædam, seu raptus voluntatis, ad rem propositam, quatenus bona est.

*An primus
amor sit
amicitia.*

28 Pro.

Probatur.

28 Probatur assertio quantum ad primam partem. Quia illæ tantæ species amoris reperiuntur in voluntate, quorum obiectivæ differentiæ cognitiæ præcedunt in intellectu: sed in nostro casu nullæ differentiæ cognitiæ præcedunt. Ergo non est reperire in voluntate amorem huius, aut illius speciei. Consequentia est legitima, & maior certa, quoniam actus specificantur per obiecta. Minorem probat: cognitio pravæ ad amorem non liberum huius, vel alterius rei, ut bona est, tantum est simplex apprehensio per medium incognitum, sed per simplicem cognitionem, & medium incognitum non cognoscuntur res bonæ, & differentiæ illius: ergo ad amorem primum naturalem non præcedunt cognitiæ differentiæ, & statim obiecti boni: & consequenter amor dictus præscindit à qualibet differentia. Unde probatur secunda pars nostræ conclusionis: Nam amor particularis boni præscindens à differentiis est unio quædam, & raptus voluntatis ad rem bonam. De qua directione Dei in linea supernaturali, & divina Theologia mystica, & sursum dicta multa tractat, agens præcipue de amore uniuerso, & extatico: quæ suo modo possunt accommodari dicto naturali amori.

*Obiectio quadam.**Arist.*

29 Nec obest si dicas: quod amare est velle bonum alicui, ut Philosophus dicit, & est apud omnes receptum: quare chimericus amor erit per quem non determinatur voluntas ad aliquem finem, & volendum alicui bonum. Non inquit hoc obstat; quia Aristoteles loquitur de amore libero, de quo sermo non est in nostro casu, in quo agimus de amore; seu actu primo primo, qui nunquam nascitur liber propter defectum advertentiæ, potest tamen perdurare liber advertentiæ superueniente. Et quæ notandum amorem primo primum non versari circa bonum ut finis est, unde non habet rationem intentionis: *Primo primum* voco amorem, seu actum, qui circa particulare bonum prima vice occurrens voluntati amativæ primus est, qui nunquam in suo ortu est liber, & præcedit intentionem, quæ in secundo instanti valet oriri superueniente advertentiæ, quando dictus amor incipit esse liber. Et talem actum distinguo contra *secundo primum*, qui est primus in negotio circa bonum secundam, aut tertiam vice occurrens, & tunc quia propositio boni sit ex præcogni-

tis, & libere actus primus erit in ortu liber, & nasci potest amicitia, & secundum alias differentias amoris, sed nunc non agimus de dilectione secundo prima.

QVÆST. III.

De actibus liberis.

Quale sit principium liberum.

1 Peracta doctrina de intellectu, & potentia amatoria, & de actibus eorum consequenter agendum erat de voluntate dominatrice, & actibus illius: quia tamen de principio libero dictum est supra, nunc solum restat agere de actibus. Cum autem Dominus dicatur respectu subditorum: rector per ordinem ad ea, quæ reguntur, & sic de cæteris Dominus: necesse est quod participant regimine non solum actus regentis, sed actus inferioris, qui à superiori reguntur, & gubernantur. Unde actus imperatoris dicuntur imperia, subditorum vero imperati, ad quæ explicanda passim deficiunt nomina apta. Cum etiam dominus cogi non possit, & si valeat supplicationibus flecti, & mutare decreta; neque etiam sit determinatus ad unam sententiam, sed indifferens, & potens ad omnia regimina: ideo tale principium, quod dicitur voluntas, ex natura sua est liberum à servitute, à coactione, & à determinatione ab alio, & valens omnia subiecta determinare pro libito: & ad hæc omnia explicanda appellatur voluntas libera, & actus eius in genere sunt velle, & nolle, sub quibus continentur consensus, & dissensus, decreta posita, & negatiua, imperia quæcumque, electiones, & vitæ. Sed in præsentem tantum actum sumus de actibus Angelorum: An sint liberi, vel non? in duobus, vel tribus casibus qui indigent explicatione.

SECT. I.

Vtrum Angelus in primo instanti liberum actum quiverit habere?

2 Hic est primus casus nostræ disputationis circa actus liberos Angelorum, qui in resolutione difficilis scriptores distinxit in diversas opiniones. Omnes tamen conveniunt in eo, quod per primum instanti significetur instanti,

cans, seu indissolubile creationis, & esse Angelum; quamvis quidam Auctores in illa celebri questione: Vtrum Angelus potuerit peccare in primo instanti? per primum instantis accipiant primam operationem; tamen in presenti nihil interst ista distinctio; quia in eo instanti, in quo verificatur de Angelo nuac est, ante quam dici possit; quod conserbatur, intelligi nequeunt duæ operationes eiusdem potentie. Itaque ego distinguo tria instantia, seu indissolubilia vnum, in quo Angelus fit; alterum, in quo Angelus est; tertium, in quo conseruatur. In instanti, in quo res fit, & si possit recipere, attamen agere non potest; quoniam nondum est: in eo vero instanti, in quo substantia primo, & simpliciter est, simul potest esse efficiens: & hoc est instans, de quo sermo est in titulo disputationis, de tertio vero non est curandum, quia in illo non est difficultas circa amorem liberum.

3. Ista controuersia non est directe examinata ab Scriptoribus huius materie, quare ex alibi dictis eruenda est illorum sententia. Igitur prima opinio erit eorum, qui defendunt Angelos potuisse peccare in primo instanti suæ creationis: & qui tenent voluntatem ita esse dominam suorum actuum, vt neque ab intellectu, neque ab obiecto determinetur, quam sententiam docuit Scotus in 2. dist. 25. q. unica. §. dico ergo, quem sequuntur Scotistæ: qui omnes affirmare tenentur dicendo, quod Angelus in primo instanti potuit habere, & defacto habuit actum aliquem liberum: & hoc ipsum asserere debent Thomistæ, & qui doceat Angelos in primo instanti promeritos fuisse, vel saltem se disposuisse ad gratiam. Quia hæc, & similia non possunt reperiri nisi in actu libero. Hæc conclusio probari potest in hunc modum. Quoties voluntas est domina suorum actuum potest elicere amorem liberum, sed voluntas Angelica in primo instanti habet dominium suorum actuum: ergo in eodem instanti potest habere actum liberum. Maior cum consequentia patet, & minor probatur. Nam omnia requisita ad dominium liberum habuit Angelus ab initio: ergo. Antecedens probatur. Quia solum requiruntur ad dominium liberum actiuitas voluntatis, & usus rationis perfectus, quæ duo Angelus habuit ab initio, vt patet. Nam actiuitas voluntatis eadem est in primo instanti, ac in secundo, & reliquis,

Dr. Mayorga,

quia potestas ipsius non recipit magis, aut minus: perfectus usus rationis constituitur: quia Angelus non indiget discursu ad perfectam cognitionem. Ergo in primo instanti habet quicquid requiritur ad dominium liberum, & consequenter potest libere agere.

4. Secundus dicendi modus duas habet conclusiones, quarum prima est: Angelus in primo instanti nequit habere actum liberum quoad specificationem: secunda vero talis: Angelus in quocumque instanti dominium habet agendi, & non agendi; vnde actum liberum quoad exercitium potest habere etiam in primo instanti. Vtraque conclusio nititur in eo, quod voluntas non potest non libera concipi, cum essentialiter libera sit. Aliàs quid est voluntas non libera? nisi dominus non dominus, & implicatio contradictionis? Atqui voluntas non operatur nisi circa obiectum cognitum, quod semper est vnum in specie, vnde etiam actus specificantur. Ergo voluntas determinatur in primo actu quoad specificationem ab obiecto media cognitione, & non est libera, seu indifferens quoad speciem actus: attamen etiam proposito obiecto in manu voluntatis est agere, & non agere circa illud, quia à nullo rapitur ad agendum. Et confirmatur: quia modus operandi cum tali Dominio continet perfectionem, & in homine reperitur. Ergo non potest non esse in Angelo perfectiori modo, & in omni instanti.

5. Tertius dicendi modus negat Angelum habere potuisse in primo instanti actum aliquem liberum sine quoad specificationem, sine quantum ad exercitium. Quæ sententia tribuitur Henrico, de cuius mente Suarez de Ang. lib. 7. ca. 20. n. 2. ait, quod absolute affirmat Angelos in primo instanti non posse habere actum deliberatum, sed tantum naturalem. Tribuendaque videtur ijs Autoribus, qui docent voluntatē creaturæ extra Patriam in aliquod obiectum ferri necessario etiam quoad exercitium. Nam, si hoc verum est; præcipue saluabitur in prima operatione Angelum, & in primo instanti: quia ille actus, cum esset primus totius vite Angelicæ debuit tendere in bonum vt sic, præscindens à particularibus respectibus, qui bono accidunt, vt ratio finis, & medij, quare erit ad bonum vt tale, quod si proponatur, rapiet voluntatem ad suum amorem ante omnem deliberationem.

V

P63

Tituli explicatio.

Prima sententia.

Scotus.

Fundamentum.

Secunda sententia.

Fundamentum.

Confirmatur.

Tertia sententia.

Henricus Suarez, Ratio eius.

Anselmus. Potest pro hac sententia citari D. Anselmus lib. de casu Diaboli cap. 12. & sequentibus, ubi ex eo probat Angelos non peccasse in prima operatione, quia ad primum actum suum non potest voluntas se applicare ad agendum: atque indispensabiliter requiritur ad libertatem actus applicatio voluntatis, quæ aliquis actus est; quare primus actus Angelus liber esse nequit; quia ex propria applicatione non pender.

Conclusio.

6 Hæc retulisse satis sit ad aliqualem notitiam communium opinionum, & introductionem controuersiarum. Nunc autem ad resolutionem propriam deveniendo dicimus: quod Angelus in primo instanti modo explicato non potuit habere actum liberum quoad exercitium, neque quoad specificationem. Ad hanc conclusionem ex æquo probandum non sufficit ostendere primum actum Angeli in tota vita, aut primo primum (ut supra dixi) in quolibet negotio non esse liberum ullo modo: sed necessarium est probare quod pro illo instanti non potest dari alius actus concomitans, vel consequens ordine naturæ pro posteriori, ut aiunt, qui libertate gaudeat. Quæ si probaverimus, difficile iter consumabimus. Igitur ad primum ostendendum sine confusione aliqua præmitto breuiter: duo hæc, scilicet, inclinatio innata ad bonum, quæ in brutis dicitur appetitus, in homine autem, & Angelo voluntas, & est virtus elicitiua affectuum cum determinatione in sensitiuis, & cum vniuersali in determinatione in Angelo, & homine, ex vna parte: & ex alia potestas, & dominium agendi, & non agendi, & determinandi ex consilio actiones, & non actiones subditarum virium, alias indifferentium, expectantiumque iustum, & determinationem superioris; quæ potestas appellatur etiam voluntas; ita inter se esse diuersa, siue distinguantur re, siue ratione, & formaliter; quod voluntas ut appetitus, sit de genere potentiarum obedientium superiori; quin ex hoc capite aliquam dominationem habere possit aliquando, nec sit illius capax, nec eius actus sunt velle, & nolle; sed amare, & odire. At vero voluntati dominæ omnia subduntur, ipsa tamen nulli subiecta est. Horum munerum, siue potentiarum, ut dixi, non confusa distinctio graues eradicat difficultates in doctrina morali, & nostræ conclusionis continet præcipuum fundamentum. Utinam possemus nomina distinguere, sicut, & res. Liceat nunc voluntatem interiorem vocare appetitum.

*Probatio
duas partes continet.*

*Notabile
1.*

7 Præmitto. 2. Potentias istas intellectum, appetitum, & voluntatem, ita esse ordinatas in operando, quoties agunt ante habitualement notitiam, sicut ordinatæ sunt in essendo ab Auctore naturæ. Nā semper antecedit cognitio simplex obiecti boni, hanc statim sequitur motus in appetitu: deinde necessario requiritur cognitio practica saltem minima, quæ est aduertentia, quam subsequitur voluntas aut permittendo, aut consentiendo, aut reprobandando, &c. Quare in prima, & nunquam cognita, aut penitus oblita occasione agendi, siue occursum cuiusque negotij primus actus appetitus indifferentis ex se quoad speciem, & exercitium determinatur quoad utrumque ab obiecto cognito, oriturque absque libertate; quia præcedit aduertentiam, & dominij potestatem. Quando vero negotia sunt præcognita, & habitualiter nota prima propositio obiecti potest fieri ex imperio voluntatis, & electione. Ut si quis ad ignoscendum inimico vult cogitare vultura Christi dimittentis peccata inimicorum suorum.

*Notabile
2.*

8 Vnde sic probatur prima pars antecedentis. Quidquid non dependet saltem interpretatiue, aut permissiue à voluntate, & dominio, ea ratione, quæ non dependet, est non liberum, quamvis causa actiua in actu primo fuerit indifferens ad exercitium, & specificationem actus. Sed actus primo primus appetitus intellectualis modo iam dicto nullatenus pender à voluntate, aut dominio in sui elicentia. Ergo non est liber. Consequentia est legitima, & maior per se nota, minor deducitur ex prænotatis, sed explicatur, & convincitur amplius. 1. Quia motus primo primi iuxta communem sententiam nullomodo sunt liberi in ortu suo, quia eorum natiuitas antecedit usum rationis, & dominium liberum; etiam si ad eos præcedat cognitio delectabilis, aut molesti, & appetitus non sit antea determinatus quoad exercitiū, aut speciem actus: quia ad nullum istorum cōcurrit voluntas saltem interpretatiue. Sed idē omnino cōtingit in primo actu appetitus rationalis.

*1. Pars
probatur*

*Minoris
probatio 1.*

& intellectualis naturæ: qui procedit à potentia ex se indifferenti, & antea non determinata ad exercitium, nec ad speciem actus, ad cuius elicentiam præcedit cognitio obiecti, simplex, prima, & nullo modo pendens à voluntate dominæ. Ergo nullo modo est liber.

9 **O**ttenditur. 2. eadem minor primi syllogismi. Quia à Domino non præcipiente, nec vllatenus cognoscente nullus influxus, etiam interpretatiuus datur in ea, quæ sunt à subditis, qui quantum ad hæc opera non agunt vt subditi. Sed ante aduertentiam, quæ est minima cognitio inter practicas, voluntas neque præcipit, neque habet notitiam: ergo tunc nullo modo influit in actus aliæ subditorum. Sed actus ille primus appetitiuus fit ante aduertentiam: ergo nullo influxu pendet à voluntate. Nec aduertentia, cuius obiectum est existens, & fiens, quando res successiue fiunt, potest dari ante dictum actum, cuius ortus indubitabilis est. Et confirmatur discursus: nam prius non pendet à posteriori, sed in casu, in quo non præcedat notitia quasi habitualis, & experimentalis alicuius negotij, simplex cognitio obiecti, & actus appetitus priores sunt, quam cognitio practica, & actus voluntatis. Ergo illi non pendunt aliquomodo à voluntate.

Fundamentum. i. sententia definitur.

10 **A**d fundamentum primæ sententiæ, quod desumitur ex eo, quod Angelus fuerit creatus perfectus, & plenus sapientia nō solū quoad speculatiuam, sed quantum ad practica, & in statu perfecti vsus rationis, satisfactum est supra, & iterum respondemus. Dico ergo Angeli initialem perfectionem quantum ad intellectum in eo stetisse, quod acceperit modo dicto eam notitiam, quæ pertinet ad virtutes intellectuales nempe ad intellectum, scientiam, & sapientiam circa speculabilia, & item prudentiam naturalem, & artem circa agibilia, & operabilia. At tamen singularium notitiam, quæ pertinet ad visionem, coniecturam, & memoriam in his, quæ præscindunt ab actione, & operatione nequaquam accepit in creatione sua: & item non accepit aduertentiam singularium agibilium: neque consilium habituale omnium consultabilium: neque memoriam resolutionum, & operum factorum, quæ pertinent ad cognitionem practicam. Sed circa hæc tantum accepit à Deo potentiam expeditam, & oculum perspicacem, &

Dr. Mayorga.

in voluntate naturales virtutes. Quæ propter distinguenda sunt verba illa contrarij argumenti: Angelus ab initio habuit vsum rationis perfectum, hoc est, potentias promptas, expeditas, & sine vlllo impedimento ad videndum, & consultandum in quouis negotio, concedo: habuit vsum rationis perfectum per modum habitualis notitiæ, nego. Ad probationem vero neganda est propositio, quæ dixerit Angelos non discurrere circa futura, & contingentia. Quorum cognitio pertinet in speculatiuis ad coniecturam, in practicis vero ad Consilium. Vnde necesse est, quod in Angelo series actionum in casu non præuiso incipiat à cognitione non libera, quam consequatur amor non liber ante aduertentiam.

11 **D**ices: hæc notitia potest acquiri: ergo potest infundi Angelo in creatione sua. Ergo asserendum est fuisse illi datam ab initio, quando factus est perfectus, & planus decore naturali. Antecedens probabis ex nostra doctrina, quæ dicit in negotio prius cognito primum appetitus actum, seu amorem, quem vocamus secundo primum, & obiecti præuiam cognitionem posse esse liberam propter habitualement notitiam. Hæc tamen obiectio non obstat: Nam concedo antecedens; quia natura rationalis, & intellectualis nata est seipsam perficere cognoscendo, & addiscere per experientiam: & notitia acquisita quocumque modo est natura sua permanens, & in homine perit propter inhabile corpus. Et distinguo consequens: potest infundi ex parte intellectus concedo; quia intellectus possibilis est capax cuiuscumque notitiæ infundibilis à Deo propter potentiam naturalem, & obedientialem: potest infundi ex parte obiecti, seu notitiæ subdistinguo, per potentiam absolutam transeat: potest infundi per potentiam ordinariam, & iuxta præsentem Providentiam, nego consequentiam. Vnde cætera corrunt.

Obiectio

Responsio

12 **S**i istes: talis notitiæ infusio absolute est possibilis: ergo de potentia ordinaria. Ergo defacto data fuit Angelo notitia talis. Probatum ita secunda consequentia: nam quæ possibilia dicuntur iuxta communem providentiam, sunt à Deo disposita ad essendum in tempore suo. Ergo si talis infusio

Instantia

conformis est naturali providentia, data est Angelo dicta notitia, dum crearetur, quando reliqua accepit. Prior vero consequentia probatur quia talis notitia est magna perfectio creaturæ intellectualis, & super omnes perfectissimæ, cui nefas est denegare perfectiones non repugnantes. Secundo autem probatur quia merè voluntarie, & sine fundamento dicitur, quod huius notitiæ infusio est contra naturalem providentiam.

Solvitur

13 Respondeo tamen: quod non omnia, quæ sunt possibilia alicui naturæ absolute, aut per potentiam supernaturalem, sunt ipsi connaturalia, & possibilia secundum naturalem providentiam. Alias non esset distinctio inter ordinem naturalem ex una parte, & supernaturalem, & potentiam absolutam ex alia: sed potentia, & providentia naturalis esset omnipotentia, & providentia omnis. Et consequenter omnia miracula, & supernaturalia omnia forent iuxta, & per providentiam naturalem. Quæ sunt hæretica, & fatua. Et tamen quæ superant naturam quocumque modo possibilia ipsi, non repugnant communi providentiæ; quia destruant, evertant, aut debilitent naturam; cum sint maximæ perfectiones naturæ supra ipsam naturam, aut præter omnem illius exigentiam. Quapropter licet dicta notitia omnium agendorum in quocumque eventu sit magna perfectio naturæ intellectualis; ut experientia docet in his, qui maxime versati sunt in agendis, & expediendis negotiis: tamen non ex eo probatur, quod illius infusio pertineat ad naturalem providentiam. Vnde neganda est prima consequentia: & prior illius probatio evertitur omnino.

Ratio 13

14 Secunda probatio dictæ consequentiæ rationem quaerit, propter quam talis notitiæ infusio sit præter ordinem naturæ, quam possumus reddere ex diversis capitibus. Primum sit: quia ea solū, quæ exiguntur ad integritatem naturæ intellectualis data sunt Angelis per creationem secundum communem providentiam. Sed talis notitia non est huiusmodi: ergo præter ordinem naturæ dabitur Angelis, si detur. Maior videtur certa, & minor probatur: quia talis notitia non pertinet ad aliquam virtutem intellectualem, aut moralem: solæ autem virtutes intellectuales, & morales pertinent, & exiguntur ad integritatem, & perfectionem

naturæ operativæ: ergo illa notitia non pertinet ad ordinem huius providentiæ quantum ad infusionem, licet eius acquisitio per opera, & exercitium naturæ consequatur. Secunda ratio sit: quia scientia dicta vel est experimentalis, aut præscientia actuum futurorum: neutra potest infundi creaturæ secundum ordinem huius providentiæ. Ergo. Maior certa videtur propter adæquatam divisionem: minor vero patet ex terminis quoad primam partem. Quia scientia congenita excludit laboriosum experimentum, & vigilanter observationem, per quas acquiritur notitia. Altera autem pars minoris probatur. Quia præscientia futurorum contingentium secundum naturam repugnat creaturis: reuelatio namque eorum pertinet ad ordinem gratiæ, & semper contingit propter finem supernaturalem. Et adde quod præscientia priorum actuum tolleretur ab eis contingentiam, & consequenter libertatem. Quapropter positio talis notitiæ in Angelo, per quam ita sit dispositus in omni negotio, & casu, etiam primo, ut semper incipiat agere ex deliberatione, non est conformis ordini rerum.

15 Insurgit alter dicens: Adhuc non posita tali notitia in mente practica, si ponatur usus rationis perfectus quantum ad potentias expeditas, & sine impedimento advertendi, & deliberandi, satis est, ut Angelus omnes actus voluntatis libere eliciat. Nam proposito obiecto non statim nascitur actus amoris. V.g. sed potius post obiectum deliberatio contingit, & per eam eligitur amor. Hoc tamen argumentum nihil convincit; quia ex mera confusione, & falso supposito procedit: quæ solum breviter annotabimus ex supra dictis. Supponit voluntatem appetitivam, & gubernativam esse eandem potentiam re, & ratione: & quod amare, & velle est idem actus: supponit quod obiectum appetitivum, & gubernativum est idem, cum tamen ad res delectabiles appetitus, ad honestum in actionibus, & ad utile in medijs voluntas dirigatur. Et tandem supponit quod natura inclinata ad amandum bonum, & ultimo completam in actu primo non prorumpit in actum secundum; sed manet suspensa expectans aliam determinationem. Quæ falsa sunt, ut suis locis ostendimus. Manet itaque certum, & inconcussum actum voluntatis appetitivæ rationalis, & intellectualis naturæ, qui sit

Alia obiectio.

Solutio eius, & falsitas detegitur.

primo primus siue in initio viarum suarum, siue in particulari negotio aliis incognito, non esse liberum in suo ortu, neque aliquomodo pendere à voluntate libera; quamvis in secundo instanti possit ab illa pendere, si adsit aduertentia. Vt infra videbimus.

*Secunda conclusio
ratio.*

16 Deinde ad probandam primam partem nostre conclusionis, nempe quod primus actus potentie operantis ex cognitione obiecti, siue sit absolute primus, siue in particulari negotio incognito non possit esse liber, ex dictis sic arguuntur. Primus actus amoris v. g. circa bonum cognitum solum potest esse liber in ortu suo, quatenus nascitur à voluntate essentialiter libera, vel ab appetitu intellectualis naturae precedente cognitione libera, sed nullo ex his modis liber est. Ergo non est, nec potest esse liber. Maior est adaequata diuisio: minor probatur. Non est liber primo modo; quia inclinatio naturae seu appetitus intellectualis, unde oriuntur amores, non est potentia essentialiter domina, & libera, ut dictum est: Nec erit liber primus ille affectus, quia praecedat cognitio libera: quod sic patet: nam illa prima cognitio obiecti boni non est ex se libera, ut certum est: non potest esse libera propter actum precedentem voluntatis iubentis, & intendentis. Ergo nullo modo potest esse libera. Probo secundam partem antecedentis. Quia iam illa cognitio non erit prima in negotio incognito, sed ipsam praecedet cognitio practica, & actus voluntatis, quod esse nequit in nostro casu, ne detur implicatio contradictionis.

*In eodem
instanti non
sunt actus
naturalis,
& liber.*

17 Ad euentiam adaequatam nostre conclusionis restat ostendere, quod in primo instanti existentiae Angelorum, in quo supponimus dari amorē primo primum circa aliquod bonum, non possit dari actus liber, saltem permissus, nec cōcomitantur, nec pro posteriori naturae. De cōcomitantia autem non oportet specialiter tractare, ne repetamus supradictam argumenta facta non minus probant de vno, quam de alijs coniunctis per accidens in eodem instanti: Nam vnusquisque est primus in tali negotio incognito; alias non erit sermo in casu controversiae. Igitur quod in eodē instanti, in quo est actus naturalis affectus non sit aduertentia, nec liber actus etiā Interpretatiue, adhuc pro posteriori naturae res certa est: sed indiget explicatione. Argumen-

tor sic: ea, inter quae non datur mutua subsistentia cōsequentia, non se habet ut prius, & posterius in ordine naturae. Sed inter amorē primo primum, & aduertentiam, & permissionē non valet mutua subsistentia cōsequentia. Ergo inter illa non est prius, & posterius naturae. Cōsequentia est legitima. Maior explicatur, quia vbi non valet dicere: est hoc, ergo illud: etiā si valeat: est illud, ergo hoc, licet consequens non possit esse sine antecedente; tamē antecedens potest dari sine alio quolibet, quod per accidens sequitur ad illud: exemplū sit in animali, & rationali, inter quae haec est vera consequentia: est rationale, ergo animal; cōtrario autē falsa: est animal, ergo rationale. Mutua autem consequentia cū ordine causalitatis: ut, est rationale, ergo risibile: & a contrario: est risibile, ergo rationale: & quia est rationale est risibile, ita ostendit coexistentiam rerū cum ordine prioris, & posterioris, ut quocumque deficiente non reperiatur talis ordo. Nam si deficit consequentia mutua, non reperitur coexistentia, si vero deficit consequentia causalis, non reperitur prius, & posterius.

18 Minor autem manifesta est in casu quaestionis. Nam inter haec duo, nempe actum primo primum, & aduertentiam rationis, ante quam nullo modo datur libertas adhuc permissua, seu ommissua, talis ordo est, ut aduertentia dari nequeat, nisi supponatur obiectum illius, quod est affectus iam dictus. Itaque bona consequentia est: datur aduertentia, ergo id, quod animaduertitur. Sed alia duae cōsequentiae non valent quia falsum est dicere: est aliquid, quod potest animaduerti, ergo animaduertitur: sicut est mala consequentia: est color, ergo videtur. Quia affectus ille indeliberatus ex se non pendet inesse, & cōseruari ab aduertentia, aut libertate, sicut nec color à visu. Demū causalis consequentia defaeto non valet. Quia male infertur: quia potest animaduerti, defaeto animaduertitur, sicut in simili non valet: quia est visibile, defaeto, nunc videtur: quia existentia visio nis non pendet à potentia coloris, ut videatur: & item verum est colorem ut visibilem dicere respectum ad potentem videre: quādo autē defaeto videtur non se habet ut visibile, sed ut visus. Vnde amor ille primo primus non est causa aduertentiae, sed obiectū potens animaduerti. Quapropter inter illa duo non da-

tur ordo prioris, & posterioris; neq; probatur coexistētia. Et cōsequenter actus ille nō liber, non fit liber pro aliquo posteriori naturae; neque in eius instanti datur, aut potest dari libertas.

SECT. II.

Utrum quicumque actus amoris in suo ortu non liber post primum instans possit impediri ab Angelo?

19 Dixi primum actū affectus in quo cumque negotio ignoto, siue nō praeiūso non fore liberum etiam in Angelo pro instanti ortu sui à voluntate inferiori, nunc restat videre: An in primo instanti suae durationis, hoc est quando primo incipit conservari possit impediri ab Angelo? & ex tunc liber esse incipiat? & certe absque controuersia esset affirmatiua conclusio, nisi occurreret dilectio naturalis sui ipsius. Quidam enim Thomistae docuerunt Angelum ita necessario se amare, ut à determinato actu amandi se cessare non possit, etiam si velit, vel potius id velle non possit. Ita refert Suarez de Ang. lib. 3. c. 4. initio, & tribuit Bañez super quæst. 60. dub. ultimo, & Valentia. 1. tom. disp. quæst. 9. punc. 1. Pro qua sententia peculiāres formant rationes.

Dilectio propria in impedibilis.

Bañez. Valentia.

Probatur 1.

20 Prima ratio est quia Angelus se necessario cognoscit: ergo necessario se amat. Sed ita se cognoscit, ut non possit cessare à cognitione sui: ergo à sui amore cessare non valet. Prior consequētia probatur: quia cognoscendo se, cognoscit, & iudicat eum eadem necessitate bonum, ac conueniens sibi esse se semper diligere. Secūda ratio est quia sicut cognitio propria est fundamentum aliarum cognitionum, ita amor sui est fundamentum particularium amorum: Ergo si cut non potest cessare à cognitione sui, sic neque ab amore, qui est basis reliquorum. Tertia: quia sicut cognitio sui habetur sine labore, & impedimento aliarum cognitionum; ita amor sui non solum nō fatigat, verum delectat, & non impedit alias actiones: quare non est caput unde cessare possit. Quarta denique ratio est: quia sicut in cessatione à sui cognitione nullam rationem boni Angelus apprehē-

dere potest, ita neque in cessatione ab amore sui.

21 Contrariam sententiam, quæ plurimum est, idem Suarez tribuit Ferrar. 3. contra Gent. cap. 109. §. sed circa ea. Quam solum probare dicit: quia licet intellectus Angeli semper, ac necessario sit in cognitione sui speculatiua; nō eadem necessitate practice iudicat se esse diligendum à se. Quare cum voluntas sequatur practicum iudicium, & non speculatiuum, Angelus per voluntatem non se diligit necessario quantum ad exercitium. Quam rationem tanquam inefficacem notat Suarez loco citato num. 2. dicens: quod non probat Angelum non necessario habere illud iudicium practicum, cum sit valde connaturale, & proportionatum. Tum etiam, addit, quia probabilius iudico cognitionem illam, quam Angelus de se habet naturaliter, esse sufficientem, ut se amet, si velit. Ego tamen non possum tacere instantias Suarij, quæ probant contrarium intento. Nam si semper daretur cognitio practica circa amorem sui, non posset dictus amor nō esse liber, saltem quoad exercitium: quia practicum intellectum subsequitur voluntas superior, apud quā residet potestas, & imperium. Quare ex tali iudicio, & voluntate non sequitur: quod amor sui nō possit impediri physice, sed quod nō debet impediri, seu quod nō est moraliter impedibilis. Quomodo autem componatur necessitas inhaesionis, & connaturalitas talis iudicii practici cum vacuitate naturalis intellectus creati respectu formarum intelligibilium, & cum vniuersali indeterminatione voluntatis liberæ, videat Suarez, videat etiam quomodo illa cognitio, quæ sufficit, ut Angelus se amet, si velit, non sit cognitio practica habens pro obiecto verum in actibus, quæ sequitur voluntas domina, cuius est velle, & nolle.

Sententia contraria, Ferrar.

22 Ex alio tamen capite ratio Ferrariensis non probat totam illius conclusionem: nam sicut verum est, quod voluntas actiua, & operatiua sequitur ad intellectum, & cognitionem practica in esse, & operari; ita ad intellectum, & cognitionem speculatiuam boni sequitur voluntas inferior, quasi speculatiua, in esse, & amando bonum. Quare post cognitionem speculatiuam cuiusque boni, ut bonum est, sequitur amor affectiuus talis boni, ut est bonum: & hic amor est na-

Infirmas rationis Ferrar. ex alio capite.

Sect. 2. Vtr. actus in suo ortu non liber possit impediri. &c? 235

turalis, quia est secundum inclinationē naturæ intellectuales; estque non liber quantum ad exercitium, & specificatio- nem; quia datur ante intellectum practi- cum, & superiorem voluntatem: potest- que dici necessarius, quatenus non pro- cedit à Dominio libero, & indifferenti in determinando actum; non vero abso- lute, quatenus necessarium opponitur contingentibus, quia amor sic naturalis, est contingentis tam quoad speciem, quam quoad exercitium ex natura voluntatis determinabilis ab alio ad emandum, vel odio habendum, & ad amandum, & non amandum. Verum tamen simul determi- natur ad speciem, & exercitium actus per cognitionem talis boni, in ratione boni. Vnde argumentum Ferrariensis li- cet probet quod amor, quo Angelus se amat, non possit non esse liber in du- ratione, tamen non probat debere es- se liberum in sua elicientia, aut ortu suo.

non possit, P. Vazquez non determinat, & eius ratio prætermittit.

24 Probanda est itaque nostra conclusio independenter ab his respecti- bus à priori sic. Quicumque actus poten- tix ex se indifferentis, & capacis deter- minationis ab alio idest obiecto quod aliud potest applicari libere, & non libere, & remoueri ab effectu determinā- di talem potentiam, etiam si motus talis natus fuerit non liber ex impossibilitate aduertentia, aut libera applicationis, su- perueniente aduertentia fit liber aut per- missus, aut approbatione. Sed omne libe- rum ex permissione, aut approbatione potest impediri ergo omnis talis actus, etiam si natus fuerit non liber ex defectu aduertentia, aut deliberationis, in secū- do instanti impediri potest. Sed amor sui in Angelo, & alij similes, quos vocamus primo primos, sunt huius generis, ergo in secundo instanti possunt impediri. Prima consequentia est legitima & quā- tum ad suas partes manifesta terminos penetranti: subsumpta vero propositio negatur à cōtrarijs de amore sui, in quo est difficultas, dicuntque talem amorem pendere ab obiecto, nempe ab essentia propria, determinante inclinationem vniuersalem voluntatis ad talem actum; cuius obiecti propositio est naturalis, ne- cessaria, & independens à dominio libe- ro. Quare & ipse amor non pendet à vo- luntate libera neque in ortu, neque in du- ratione sua.

*Fundamen-
tum pro-
prium.*

*Conclusio
propria.
Ferrariensis.
P. Vazq.*

Huius ratio

23 Iam directe respondendo quaerit fit propria conclusio: Actus qui- cumque voluntatis naturalis, qui in suo ortu fuerit non liber, in secundo instanti potest impediri ab Angelo, & consequē- ter liber perseverat. Hanc sententiā sup- ponit Ferrariensis loco citato, & eius ra- tio à nobis explicata optime probat. Ip- sum sequitur P. Vazquez in annot. ad art. 3. q. 60. D. Thom. in 1. p. & citat. §. *Ad euidentiā*, sed aliam rationem ad- ducit in hunc modum. Tunc voluntas non potest ab actu aliquo cessare, sed ne- cessario fertur quoad exercitium, quo- ties in ipsa operatione, & exercitio non potest apprehendi ratio mali: Angelus autem potest apprehendere rationem mali, vel minoris boni in ipso acta aman- di se ipsum, nempe ut Deum toto corde amet, sui etiam oblitus: ergo potest ces- sare non solum ab amore aliorum, sed ab amore sui. Hoc tamen argumentum so- lam continet moralem efficaciam, quia in comparatione boni, & mali, & maio- ris, aut minoris boni nititur: & quia sta- tus moralitatis posterior est quam do- minatio, & libertas, arguit à posteriori, & conclusionem probat in casu determi- nato. Quod sic patet: quia tantum pro- bat posse Angelum impedire, vel suspen- dere amorem sui, quando in exercitio ap- pareret ratio mali, vel priuatio maioris boni. Si autem possit extra hunc casum pro libito suspendere amorem sui, vel

*Solutio con-
trariorū.*

*Quorum-
dam euasio
melior est
ad responde-
dum, quam
ad arguen-
dum.*

25 Contra hanc solutionem ar- gumentari non valent, quicumque in tractatu de intellectione Angelorum cō- fessi sunt Angelos per suam substantiam se necessario, & perpetuo intelligere: sed conuincuntur redere disparitatem inter vo- luntatem, & intellectū ex eo, quod cog- nitio illa perpetua sui ipsius sit specula- tiua, at vero voluntas solum mouetur cognitione practica; quam non semper habet Angelus de se ipso. Vnde colligitur quod etiam si semper, & necessario se ip- sum cognoscat per essentiam suam, non necesse est se ipsum semper amare. Sed re- uera etiam si doctrina hec posset satisfacere, aut eludere arguentem, nequaquam conuinceret respondentem: quia non est idem fugere, ac dimicare: & iuxta supra dicta aptius discutere possunt aduersa- rii: quoniam sicut datur cognitio specu- latina, & practica, datur etiā amor qua- si speculatiuus, & practicus.

*Habet vim
in genere
moris solū.*

*Impugna-
tur dicta
solutio.*

26 Sed his omnis, quæ & si vera suato, non respondent contrariorum argumentis, ut dixi, integra probatio minoris subsumpta, scilicet amor sui in Angelo est potens impediri, pendet ex eo, quod cognitio propriæ substantiæ possit impediri per voluntariam distractionem, & renasci per liberam dispositionem. Et sic forma argumenti est: quæcunque cognitio inest Angelo per speciem superadditā, & nō est naturalis proprietas ipsius, sed potest adesse & ab esse sine subiecti corruptione, etiam si aliquando naturaliter adsit, potest tamen per voluntatem impediri, & liberè repeti: sed cognitio propriæ essentiae in Angelo non est naturalis proprietas, non fit per ipsam substantiam intime, & perpetuo informantem intellectum, sed per speciem concretam, quæ potuit abesse sine Angeli corruptione. Ergo talis cognitio, etiam si in primo instanti, & ortu suo non pepēderit à voluntate propria, quia nondum aderat notitia practica, sed solum fuit libera Deo, tamen postea libera perseverat, & pro libito potest impediri, & repeti. Consequentia est legitima, & maior iudicio meo certa, præcipue cum intellectus sit potentia subiecta voluntati in agendo, & nunc sermo sit de plenitudine potestatis liberæ, non autem de potentia tantum morali, quæ operatur secundum rectum, & non rectum. Sufficit adhuc, ut liberè perseveret, quod possit impediri, licet defacto non impediatur ex consilio, & prudentia. Minorem vero, in qua tota est difficultas, late probauimus lib. præced. q. 2. sect. 1. ubi requirat lector.

*Argumentum
contrariæ sen-
tentie solutio,
& ins-
antia.*

27 Argumenta autem contrariæ sententiæ omnino pereunt, si negaueris cognitionem suæ substantiæ Angelo esse inevitabilem, nullo modo contingentem, & consequenter non posse esse liberam, & sic argumentum deuoluetur ad dictam quæstionem, in qua statuimus, & probauimus Angelos non se cognoscere per propriam substantiam, sed per speciem superadditam, sicut, & alia omnia. Quia propter aut quicumque amor naturalis, siue quasi speculatiuus est inevitabilis, & non potens non esse, si aliquis talis conditionis sit, aut omnes sunt inevitabiles, & liberi siue in durando, siue in præcedendo, siue utroque modo simul. In argumentum secundo nego cognitionem propriæ substantiæ esse Angelo fundamen-

tum aliarum cognitionum. Et quid per tale fundamentum intelligant, ignoremus: nam cognitionis discursiue fundamentum est principiorum notitia, sed discursus non admittitur in Angelo ab his Auditoribus. Quare fundamentum omnium cognitionum simplicis intelligentiæ erit præter potentiam capacem, species intentionalis, & similitudo obiecti. Tertia vero, & quarta ratio solum continent congruentias quasdam, ut cognitio sui, & amor proprius non cesset, aut defacto impediatur: quod autem cessare nō possit, & impediri nullo modo probant.

SECT. III.

*Quid, & quæ sit amor electi-
uus: in quo differat à naturali, &
an reperiatur in An-
gelo?*

28 E Gimus de amore naturali quæst. 2. & in duabus sectionibus præcedentibus huius quæstionis de libertate, & non libertate illius, nunc vero tractatus occurrit de amore libero, & electiuo. D. Thomas dicta quæst. 60. art. 2. inquit: An detur in Angelo electiuus amor? ubi de omni amore libero intrinsece, & essentialiter tractat, & nomē imposuit ab electione, quæ sine libertate esse non potest, ut explicaret amorem liberum contradistinctum a naturali. Igitur in præsentī electio non ita pressè accipitur, ut significet summationem vnius medijs præ alio, vel alijs, sed ita late, ut omnem actum liberum intrinsece comprehendat: nam determinatio propria ad hoc potius, quam ad illud: & ad agere potius, quam ad non agere, electio est quædam. Determinat autem se voluntas ad amandum amando, non vero per aliquid distinctum ab amore: quia tunc daretur processus in infinitum inter determinaciones, quod est absurdum: sed ipsi actus voluntatis sunt determinaciones domini cum consilio, & cuiuscumque inferioris, & indifferentis potentiæ ad actus oportunos in occasione: & ipsi sunt intentiones, usus, imperia, electiones, & si qui sunt alij, aut alio nomine dicantur. Est itaque amor electiuus in communi idem, ac velle liberum intrinsece: & in particularibus erit quicumque actus essen-

D. Thom.

Amor electiuus dicitur actus liber.

essentialiter liber secundum diversas species.

*Quod ma-
dis differat
amor elec-
tivus, &
naturalis.*

29 Differunt autem amor electivus, & amor naturalis ex parte principij; ex parte termini, quantum ad libertatem, ex modo tendendi in obiectum, & secundum entitatem. Ex parte principij differunt siue realiter, siue virtualiter, nam amor naturalis procedit ab inclinatione naturali intellectualis naturæ cum cognitione boni speculativa: amor vero electivus actus est voluntatis utentis consilio ad se determinandum. Quorum voluntatum prima participatur secundum capacitatem creaturæ à voluntate Divinæ essentia, quæ in eo, qui per essentiam est, potentia est notionalis, per quam à Patre, & Filio procedit Spiritus Sanctus; secunda autem est participatio, & scintilla quædam voluntatis communis, liberæ ad extra, & prout dicitur omnia. Ex parte termini differunt, quia amor naturalis versatur circa bonum speculativè conceptum, & præcisam à possibilitate, futuritione, & existentia, & item à ratione finis, & medijs: electivus vero circa finem cum suis differentijs, & circa media exercetur. Quantum ad libertatem differunt; quia amor electivus est immediate, & essentialiter liber: naturalis vero est liber per accidens, & mediante libera applicatione sui obiecti, sicut etiam sunt liberi actus intellectus, & item permissivè, ut dictum est. Ex modo tendendi differunt: quia amor naturalis tendit in suum obiectum quasi speculativè, in initio affectu, & nullo modo practice: electivus autem practice, id est, active, & operative procedit in moralibus, & operabilibus. Et tandem secundum proprias entitates differunt, ut manifestum est.

*Qui actus
nomine amo-
ris electi-
vi dicatur.*

30 Quotuplex vero sit amor electivus? Idem est in præsentem, ac quærere quot actus, & qui dicantur voluntates? quam interrogationem proponimus, non quidem ad disputandum, sed ad supponendum doctrinam communem. Vniuersaliter itaque verum est quod omnis actus essentialiter liber est amor electivus, siue odium, hoc est, velle, aut nolle. Deinde dico quod obiectum voluntatis superioris est bonum contractum ad actionem, quod potest considerari in triplici statu, nempe ut est præsens, aut futurum, aut possibile: & suo modo idè dicendum est de malo possibili euenire, futuro, & præ-

Dr. Mayorga,

senti. Circa actionem bonam, vel malam præsentem possunt reperiri in voluntate permissio, seu non impeditio, & tolerantia, consensus, siue approbatio, vel prohibitio, impeditio, seu repulsa. Circa bonum possibile consequi versatur intentio, quia tali bono ex hoc ipso competit ratio finis, cuius gratia cætera fiunt. Cum autem amare sit velle bonum ali-cui, quod proprie verificatur de amore intentivo, in intentione duo respectus reperiuntur, necesse est: alter ad finem, qui intenditur, qui est concupiscentia, aut desiderium: alter ad finem cui tale bonum concupiscimus; qui respectus supponit amorem naturalem illius, cui bonum intenditur, qui amor est amicitia delectabilis, & illi superveniens componit amicitiam proficuum, aut utilem amico, secundum naturam boni, quod illi volumus. Circa media vero, & utilia ad consecutionem finis intenti versatur amor electivus, & electio proprie dicta. Circa bonum futurum arduum, si firmiter speretur, additur vigilantia, & sollicitudo in electione, & executione mediorum. Tandem usus, & imperium sunt voluntates quædam, & videntur se habere sicut commune, & particulare, nam imperium est usus quidam consequens electionem, aut decretum, quo potentia executionis determinatur ad agendum, vel non agendum, seu exequenda mandata: usus vero in quocumque ministerio nominatur, dicimur nanque uti consilio, cum tamen consultatio non imperetur. Hæc sufficiat dixisse, quæ locis suis exacte discutienda erunt.

31 Reperiri autem in Angelo amorem electivum, siue ab electione proprie dicta, siue late accepta denominetur, in confesso est apud omnes, nec licet dubitare de illo; quia de fide est Angelos habere liberum arbitrium, & voluntatem, quæ suorum actuum domini sunt; cuius velle amor est electivus. Præterea datur in eis electio propria etiam in statu puræ naturæ, in quo agunt ex motione finis, propter quæ media eligunt. Veluti ad apparendum hominibus corpora visibilia formare possunt diversa, inter quæ eligunt propter maiorem conducuntiam ad finem intentum: & item ad docendum diversis vijs procedere valent & una utuntur secundum electionem: & sic in alijs. Dices: Angelus non habet electionem; nam eligere solum datur in his, qui

*Amor electivus reperi-
tur in An-
gelo.*

Obiectio.

Soluitur.

qui volunt unum propter aliud. Quod in Angelis non reperitur; nam voluntas sequitur intellectum, ac Angelus non cognoscit unum propter aliud: Ergo neque ita vult. Hæc tamen obiectio nullam habet difficultatem: nam concesso quod cognitio Angelica non est ex alijs, sed per proprias species, & immediata, negari nequit cognoscere ordinata inter se, quæ in re ordinata sunt: & præcipue cognitione practica, & deliberativa, quæ præcipue versatur in examine utilitatis ad finem: voluntas autem non sequitur quoad hoc ordinem cognitionum, sed cognitorum, ut cognita sunt. Quare hæc obiectio non tollit, quod detur in Angelis electio propria.

SECT. IV.

Utrum Angelus se ipsum amet amore electiuo?

Angelus potest sibi aliquod bonum desiderare.

Probatur.

32. Iuxta superiorem doctrinam solū restat examinare sub hoc titulo utrum Angelus in pura natura potuerit ita se diligere, ut sibi aliqua bona intendere, atque sollicitaretur usque ad confectionem: vel an se ipsum propter Deū ultimum naturæ finem diligat, aut diligere valeat? Sed harum questionum facilis est resolutio, & in propterea ratio. Dico itaque: Angelus potest aliqua bona sibi desiderare. Quod sic patet: omne vivens intellectuale quod non est essentia liter omne bonum potest sibi aliquid bonum concupiscere, aut desiderare: sed Angelus est vivens intellectuale, & non est omne bonum per essentiam suam: ergo Angelus secundum naturalia potest desiderare sibi aliquod bonum, & illud per mediorum appositionem sollicitare. Valet quidem desiderare notitiam futurorum contingentium; & ad illam consequendam multiplici coniectura uti potest sibi cultum, & venerationem ab alijs Angelis, & hominibus concupiscere, & illius exhibitionem totis viribus sollicitare: quod primus Angelorum peccantium concupivit, & à sequacibus consequutus est: & nunc omnes Angelimales sollicitant ab hominibus. Deinde: quia si amare est velle bonum alicui, ut docet Arist. 2. Rhetoricorum cap. 4. quod axiomata de amore electiuo præcipue verificantur, necesse est quod in Angelo, qui dignus

dilectionis capax est secundum naturalia, reperiat amicitia, & benevolentia, quæ se, & alios concordes diligat, & concupiscant, per quam commoda propria, & aliorum concupiscat, & desideret.

33. Circa secundo loco propositum dubium: An nempe Angelus in natura integra, & ante quamcumque elevationem ad supernaturalia possit ita diligere Auctorem naturæ, ut ad ipsum se, & omnia sua referat? magna occurrit controuersia, si de amicitia perfecta, seu charitate sermo sit, quibusdam contendentes posse dari talem amorem sine speciali auxilio gratiæ; alijs vero à contrario defendentibus talem amorem viribus naturæ esse impossibilem. Aqua quæstione nunc ex toto abstinemus, quia neutra pars est determinare necessaria ad tractatum de Angelis; ipsam late tractant Scriptores super 1. 2. D. Th. q. 109. ubi videat, qui voluerit. Nos autem in præfati non inhaerendo vocibus amicitia, charitatis, & concupiscentiæ, quæ per particulares respectus contrahunt amorem, absolute inquirimus: utrum Angelus in pura natura possit ita diligere Auctorem naturæ, ut se, & omnia sua velit propter illum? Pro cuius dubij resolutione non immorabor in referendo, aut coniectando aliorum sententias, quia amor vulgo solum diuiditur in amicitiam, & concupiscentiā ita adæquate, ut etiam amorem sui nōninent amicitiam, & addant imperfectam: cum tamen amicitia versetur inter diuersos personas, & quoddammodo habentes æqualitatem, ut videbimus.

34. Igitur conclusio nostra est affirmatiua, nempe quod Angelus secundum vires naturæ potest ita amare Auctorem omnium, ut se, & omnia sua diligat propter illum qui auctor vere, & proprie est dilectio electiua sui. Pro explanatione, & argumento huius asserti notandum est amorem, seu dilectionem plurimas alias species amplecti, quam amicitiam, ut distinguatur contra concupiscentiā, quod singula speculando patebit. Nam primo certum est patrem diligere filios suos, & econuerso filij proprium parentem amant, quin amor iste amicitia sit, aut dici possit: neque innuitur in his reciprocatio amoris eiusdem speciei, quæ ad amicitiam requiritur. Sed alter est amor paternus, alter filialis

Secunda difficultas qualis sit in præfati.

Potest Angelus viribus naturæ se & omnia sua diligere propter Deum.

Arist.

Varia spe-
cies amoris
numquam
iure

lis. Quis dicat regem, & vasallos se dili-
gere amore amicitiae? certe nullus. Et ta-
men rex intra subditos suos amat, & di-
ligitur ab ipsis, qui boni sunt secundum
virtutem politicam; neque in his, etiam
si ad invicem se ament, datur reciproca-
tio ad amicitiam necessaria. Quare sunt
duo amores specie diversi, alter regalis,
alter obediens, idem patet in Do-
mino, & seruo, qui nunquam poterit vo-
cari amici, quantumvis ex virtute oeco-
nomica se diligit. Vbi duae aliae species
amoris reperiantur. Præterea inter be-
facientem, & gratificantem non datur
amicitia ex hoc capite, & tamen datur
inter eos beneficiæ, & gratitudo, quæ
sunt duo amores specie diversi. Demum
reperitur amicitia, quæ iuxta vulgare
proverbum est inter æquales, & consis-
tit in reciproco, & mutuo amore eiusdē
speciei inter duas personas secundum
quod habent similitudinem, & æqualita-
tem. Præter has autem species amoris
ad alterum datur amor sui, vel proprius,
qui complacentia est, & superbia appel-
latur, aut nomine caret.

Probat
conclusio.

35 Ex his manifesta est nostra cō-
clusio; nam etiam si concedamus creaturam
non posse diligere Deum amore
amicitiæ sine speculi auxilio gratiæ, ut
plures contendunt, & quin fiat quodam
modo particeps diuinæ naturæ per gra-
tiam sanctificantem, quod nos addimus;
tamen per illos amores, qui non solum
non important æqualitatem, sed suppo-
nunt, aut requirunt contrarium, potest
creatura diligere creatorem viribus na-
turæ, seque, & omnia sua in illum refer-
re. Tolle ab Angelo nunc creato gratiā
& omnia supernaturalia, quæ dum fie-
bat, recepit, ut constitueretur in via, nō
ne per naturalem sapientiam, & contem-
plationem poterat cognoscere se à Deo
factum, plenumque sapientia, & perfec-
tione naturalis? certe quidem. Cur ergo
tantum benefactorem non poterit gra-
tus diligere, etiam usque ad despectum
sui? Deinde animaduertens regimen, &
Providentiam creatoris, & gubernato-
ris omnium, cur non valebit se totum re-
gendum offerre? non occurrit ratio ali-
qua in contrarium, propter quam amor
iste electiuus possit Angelo negari se-
cundum vires naturæ. Manet ita-
que clara, & certa nos-
tra conclusio.

Dr. Mayorga

QVÆST. IV.

De actibus moralibus.

1 DE moralitate actuum, siue de esse
moralis non pauca tractantur in
prima secunda, quæ non est opus attin-
gere, quando ea, quæ nunc disputanda
veniunt de actibus Angelorum, non pen-
dent à determinata sententia circa esse
morale, sed in quocumque modo dicen-
di & que procedunt. Attamen non tace-
bo, sed breuiter exponam, quæ mihi oc-
currunt in hac materia. Iuxta vsum com-
munem esse morale dicitur vno modo,
quod est secundum iudicium prudens,
aut secundum æstimationem prudentem
alio modo dicitur per ordinem ad regu-
las ageendi ita, ut idem sit esse morale, ac
esse bonum, vel malum, (& iuxta quosdā)
vel indifferens. Et iuxta hæc genus mora-
le supponit liberum, itaque omnis actus
moralis erit liber, & per consequens im-
putabile siue in bonam, siue in malā par-
tem. Ego autē altiori principio sumpto
sic discurrem.

De esse morali.

2 Prius suppono morem, & consue-
tudinem differre, sicut vniuersale, &
particulare. Nam consuetudo dicitur nō
solum de homine, sed de animalibus bru-
tis, quæ habent inclinationem proptam
& facilem ad quædam secundum habitus
acquisitos: mos autem non dicitur de
brutis, sed de habentibus voluntatem, ra-
tionem, & intellectum. Quare mos est cō-
suetudo humana, vel Angelica, Ambro-
præfat in Lucam sic ait: *Mores proprie
dicuntur humani*. Sicut de inclinatione
naturalis naturæ cognoscitur, quæ com-
muni nomine dicitur appetitus, asserunt
omnes cum D. Th. quod in brutis dici-
tur appetitus sensitivus, in cognoscenti-
bus autem per rationem, & intellectum
appellatur voluntas; sic de more, & con-
suetudine discurre. Præterea suppono,
quod morale dicitur à more: hoc enim
est commune omnibus nominibus signi-
ficantibus formam in subiecto. Propter
quid autem denominetur infra pate-
bit.

Mos, & est
suetudo in quo
differant.

3 Sic igitur ad reliqua procedo. *Diuisio en-
tis vniuersalissimi acceptū in quatuor
species adæquate diuiditur, quæ sunt
ens naturale: ens intentionale: ens mora-
le: & ens artificiale. Entia naturalia dicū-
tur*

Diuisio en-
tis in qua-
tuor mem-
bra.

tur, quæcumque habent in se principium motus & quietis, tam actuum, quam passivum secundum physicam transmutationem; & ea, quæ ad illorum perfectionem, aut detrimentum pertinent. Talia sunt substantiæ omnes materiales, calidum, frigidum, & similes qualitates. Entia intentionalia sunt, quæcumque pertinent ad genus cognoscitivum (de tactu, & gustu si quis obiecerit transeat, reliqua nota sunt, & sufficiunt), sic dicuntur potentia, actus, species intentionales, & huius generis est lux, seu lumen tantum accidentale, quam substantiale, quod est substantia diffusiva lucis, ut sol stellæ, carbulus, & alia luminosa, quatenus talia sunt: & præcipue in immaterialibus Angelica substantia, quæ est lumen quoddam subsistens, & illuminans. Quæ entia dicantur artificialia manifestum est, nam omnia, quæ secundum artem fiunt, talia sunt, veluti domus, navis, tormētum, serra, & alia, quæ per diversas artes quotidiè componuntur, siue applicando res rebus, siue activa passivis, siue alio modo.

*Quid sit
entia morale?*

4 Ea tandem, quæ pertinent ad genus appetitivum, & neque sunt entia naturalia, neque artificialia, neque intentionalia, proprie dicuntur, aut debent appellari entia moralia, aut sine nomine relicta sunt ab Auctore nominum. Certe credo hæc communi nomine carere, & iuxta perfectiorem speciem vocari entia moralia. Nam appetitivum, seu affectivum genus commune est bruto, & homini: & in utrisque acquiritur habitus per repetitionem actuum intra hoc genus, daturque consuetudo, quæ est altera natura, unde merito posset in communi dici consuetudinale. Sed quia consuetudo in homine dicitur *mos*, omnia ea, quæ sunt intra genus affectuale, siue principia, siue actus in humana natura dicuntur entia moralia: quia sunt cause moris, siue consuetudinis humanæ, sed usus invaluit in actibus, ut appellentur morales, unde & habitus ita denominantur. Hinc, & ex superius dictis constat, quod unus, & idem actus amoris. V. g. dicitur humanus, quia est actus hominis prout distinguitur à bruto: est voluntarius, quia nascitur, aut procedit à voluntate, quæ nunquam agit sine cognitione & potest dici naturalis modo supra dicto: & est moralis: quia est principium moris, vel secundum morem, seu hum.

*Quare moralia dicantur
quoddam entia.*

nam consuetudinem, & in genere, in quo mores reperiuntur. Quæ sunt iuxta mentem D. Thomæ, qui 1. 2. q. 1. art. 2. & 3. ait: *Actum in tantum esse humanum, in quantum est voluntarius.* Et q. 18. art. 6. quod se tenet ex parte voluntatis se habet ut formale in actibus humanis. Et 3. contra Gent. cap. 9. inquit: *secundum hoc aliquid pertinet ad genus moris, secundum quod est voluntarium.*

D. Thom.

5 Habet utique hoc speciale voluntas super appetitum animale, & inde convenit suo modo actibus voluntariis, quod est inclinatio in bonum ut sic, vniuersalis, non determinata ad hoc, aut illud sed indifferens, & apta determinari per quodcumque bonum propositum, siue ante libertatem, siue ex dominio proponatur: & in continuatione actus impediri. Ex hoc autem quod actus humani voluntarij, & morales sunt à principio indifferenti, & indeterminato sunt contingentes: & quia tale principium subiectum est voluntati domini, quæ omnia gubernat secundum consilium; ipsius actus, iam morales, regulabiles sunt per regulas prudentiæ, quæ usque ad leges, & præcepta extenditur. Deinde actus morales ex eo præcise, quod cadant sub Dominio, & potestate libera imputabuntur agentis, siue in bonam, siue in malam partem, docuit D. Thom. 1. 2. q. 21. art. 2. dicens: *actum in tantum esse imputabilem, in quantum habet homo dominium illius.* In quo omnes conveniunt.

Ad morale non præcedit liberum.

D. Thom.

6 Hinc ethica, siue moralia dicuntur quæcumque pertinent ad mores, ut obiectum, & circumstantiæ actuum, actus ipsi, potentia, & habitus tam virtutis, quam vitij: necnon potestas, & dominium, usque gubernativa, & ipsæ gubernationes, siue omne velle, etiam interpretativum, & nolle circa hæc: item prudentia, consilia, leges, & præcepta moralia dicuntur, & si quæ sunt alia ad hoc genus pertinentia. At non omnia dicuntur eodem modo, & propter eandem rationem, sed unumquodque eo, quo conducit modo morale appellatur. Hæc sufficiant ad explicandum quid, & qua ratione morale dicatur, reliqua supra primam secundam D. Thomæ tractanda relinquo, ut ad propositum deveniamus, examinemusque dubia occurrentia

Non omnia dicuntur moralia una ratione.

circa actus, & moralia
Angelorum,
(222)

Di

De bono, recto, laudabili, & eorum
contrarijs malo, peccato
culpa.

7 Pro explanatione tituli, & divisione apta sectionum sequentium duo ex generalibus principiis circa actus morales prae oculis habenda sunt, quae hic breuiter proponam, & super 1.2. q.21. 76.77. & 78. latius tractabo. Primum est: quod bonum transcendente ita contrahitur ad diuersa genera boni, sicut ens ad diuersa entium genera, quare sicut de ente diximus, bonum in quatuor capita parti debet: et namque bonum naturale, intentionale, artificiale, & morale, quod cum suae denominationis ente conuertetur. Rursus quemadmodum ens dicitur non solum de rebus, quae existunt, sed etiam de potentia, seu virtute, & de actibus, & operationibus quia una quaeque res partitur in essentiam, siue substantiam, in virtutem, & operationem, ut ait Dionys. de coelest. Hierarch. sic bonum, quod integritatem, & perfectionem cuiusque in sua linea significat, reperitur in potentijs, & actionibus, & in rebus ipsis. Vnde patet quod malum oppositum bono conuertitur cum non ente, nec reperitur in rebus, potentijs, aut actionibus, quatenus sunt, sed potius, in quantum a debita integritate deficient: debitam integritatem voco, quae requiritur ad perfectionem cuiusque intra propriam speciem. Habet vero tam bonum, quam malum diuersa nomina in diuersis, & fere semper eidem bono plurima opponuntur mala, ut vnius sanctitati tot, & tam diuersae egreditur, quae proprijs nominibus dicuntur, aut ignorantur, non tamen inde mutatur essentia boni ab integritate debita in aliam essentiam, quia solum superadduntur illi materiales differentiae, quae neutrquam mutant speciem, seu essentiam boni, sed potius constituunt tale, vel tale bonum tam in specie infima, quam in indiuiduis.

8 Omisso tractatu de bono, & malo in substantia, siue essentia, & eorum nominibus, quia non est ad rem; bonum potentiae generaliter dicitur robur, cui oppositum malum vocatur imbecillitas, & debilitas: in moralibus autem bonum potentiae appellatur virtus, & opposita mala vitia dicuntur. Attamen ac-

tio bona dicitur recta, & eius bonitas rectitudo: mala vero actio quasi in concreto dicenda est peccaminosa, & ratio mali peccatum, sed inualuit usus, & actio mala dicitur peccatum tanquam concretum quoddam, & ratio formalis peccati malicia. Huiusmodi nomenclatura communis est omni actioni, & omnibus recepta, visitataque in descriptionibus earum, sed praecipue in tractatu de actibus voluntarijs, & moralibus, de quibus nunc agimus. Legat attente, qui voluerit, articulos 1. & 2. D. Thom. in 1.2. q.21. vnde, & ex Dionysio de Diu. nom. cap. 4. haec didicimus, & sequentia.

9 Igitur de moralibus proprie loquendo actio non recta est peccaminosa, & peccatum est defectus illius, quia deuiat ab itinere recto ad obiectum virtutis: a quo (quando steteris in mediocritate virtutis) deuium iter erit tam per excessum, quam per defectum in materia: & tamen semper deuiatio stabit in carentia rectitudinis. Accipiendo autem cum multis peccatum pro actione peccaminosa cauendum est, ne, quando dicimus rationem formalem peccati esse malitiam, malitiam accipiamus in sua rigorosa significatione, quae idem valet, ac peruersitas in gubernante, & domino, qui spreto consilio contra rationem vult, itque ex plenitudine potestatis. Sic namque malitia constituit malitiosum, quod est particulare malum, neque se extendit, quantum malitas, (ut sic loquar) quae est ratio formalis mali. Haec animaduerte ad intelligentiam, & loquere, ut volueris.

10 Opportet item supponere ex nostris principijs resolutionem dubij, quod mouet D. Thom. dicta quae. 21. art. 2. An nempe bonum, & malum morale eo ipso, quod reperitur in actibus voluntarijs, sit imputabile ad laudem, vel ad culpam. Cui cum S. Doctore respondemus, quod tunc rectum, & peccatum in actibus voluntarijs imputabile est, quando fuerit sub dominio voluntatis actum illud ponere, aut impedire. Quod verissimum est: quia si non est in potestate voluntatis agere, & non agere; agere hoc, & illud, non est culpabile nec laudabile in agendo quoad exercitium, neque quoad speciem actus. Vnde iuxta supra dicta, si potest dari actus moralis, & voluntarius ante libertatem, poterit dari rectum, & peccatum, quod non sit liberum, & consequenter neque laus erit, neque culpa.

D. Thom.
DionysiusPeccatum
est defectus
in actione.Laus, &
culpa oppo-
nuntur.

NOTA

Psalm. 65.
V. 1. bonum
opus dicitur
laus, ibi. Data
gloria laudis
deus, &
V. 7. ibi.
Et auditus
facile vocis
laudis
eius.

Dr. Mayorga.

culpa

Bonum
quadruplex.Malum est
defectus.Bonum,
& malum
in alijs li-
neis alia
nomina
oriuntur.Bonum, &
malum mora-
lis nomina.

culpa; quia non imputabitur. Dictum autem est supra quod affectus primo primus est actus voluntatis inferioris, seu appetitus independens à Dominio proprio in ortu suo; quare nunc necesse est disputare, utrum in Angelo possit reperiri peccatum, quod non imputetur?

*Ordo du-
biorum hu-
ius quæstio-
nis.*

11 Tandem quia causa peccati interior assignata est triplex, nempe ignorantia, passio, seu affectus, & malitia inquirendum venit de Angelo in statu puræ naturæ: An peccare possit ex ignorantia, seu inconsideratione, & an ex affectu aliquo? & an ex malitia peccatum sit ipsi possibile? Igitur, ut præfationem istam concludamus, licet de Angelo possent disputari plura dubia, quæ late tractantur in 1. 2. tamen solum opus est exponere ea, quæ specialem præferunt difficultatem, ea autem hoc ordine pertractabimus. Primo utrum Angelus in pura natura spectatus sit impeccabilis? Secundo An in actibus illius possit inveniri peccatum ex ignorantia? Tertio an possit peccare ex affectu pravo, seu ex passione late dicta? quarto An peccare valeat ex malitia? quinto utrum valeat peccare venialiter? & demum An voluntas Angeli sit immutabilis in electione sua?

SECT. I.

Utrum Angelus in pura natura spectatus possit peccare?

12 Non aggredimur celebrem cōtroversiam illam: utrum possibilis, aut implicatoria sit creatura ex natura sua, & ex proprijs impeccabilis? Sed de Angelo, ut defacto creatus est, cum perfectione, & viribus naturalibus, excluso, vel non intellecto quocumque supernaturali, an possit peccare? Supponimus tamen ex illa controuersia communem resolutionem, & nostram nempe nō posse fieri etiam de potentia absoluta creaturam intellectualem, & dominam suorum actuum, quæ ex prædicatis intrinsicis impeccabilis existat. Cum autem in natura etiam peccabili radicaliter, vitetur, aut non committantur multoties peccata propter gratiam illuminationis, & inspirationis internæ: & talis infusio scientiæ naturalium fuerit in Angelis cōnaturalis, & scientia sic comunicata per-

*Explicat
titulus.*

maneat in ipsis, sicut naturalia cetera: & habuerit naturalem inclinationem in bonum; quærimus: An Angelus ex natura peccabilis ex connaturalibus perfectionibus constituatur proxime, & defacto impeccabilis?

13 In hoc puncto prima sententia docet Angelum ex connaturalibus principijs ita esse rectum, ut non possit circa naturalia bona peccare. Sic tenent Durand. in 2. dist. 5. q. 1. n. 16. & dist. 23. q. 1. n. 7. & 8. Capreol. in 2. dist. 2. a. 3. ad argum. Durandi. Caiet. 1. p. q. 63. art. 1. §. circa consequentiam Ferrar. 3. contra Gent. c. 109. & in eam doctrinam conveniunt plures interpretes D. Thom. cuius opinionis primum argumentum desumitur ab auctoritate S. Doctoris, qui 1. p. quæst. 63. art. 1. ad 3. respondens: *naturale quidem est: Angelo diligere Deum, ut auctorem naturæ, supernaturaliter autem conuertere ad Deum secundum quod est obiectum beatitudinis, à qua auerti potuit peccando; supponere videtur non potuisse Angelum auerti à Deo auctore naturæ, & peccare in naturalibus.* Et confirmatur ex art. 3. eiusdem q. ubi peccatum Angeli explicat per hoc, quod appetiuit ultimum finem, ad quem in virtute suæ naturæ poterat peruenire, auertens suum appetitum ab ordine supernaturali. Citatur item ex q. 16. de verit. art. 2. & ex 3. cōtra Gent. c. 110. in responsione ad arg. c. 108. ubi solum explicat peccatum Angeli per ordinem ad diuinā regulam, à qua potuit deficere, quia potuit illam non considerare.

1. Sententia est non posse peccare.

Durandus
Capreolus
Caietanus
Ferrara.

D. Thom.

14 Secundum fundamentum est à ratione; & primo quia non potest voluntas peccare, nisi præcedat in intellectu aliquis defectus erroris, aut in cōsiderationis; sed in intellectu Angeli nullus defectus potest inueniri in cognitione rerū naturalium: ergo neque in voluntarijs intra limites naturæ potest Angelus peccare. Maior ex 1. 2. supponitur; & minor probatur ex doctrina de intellectu, intellectione, & de speciebus Angelo concreatis, vel congenitis: consequentia autem legitima apparet. Secunda ratio est: quia iuxta probabilē sententiā Angelus amat Deū super omnia naturaliter, & necessario quoad exercitiū: ergo probabile est non posse peccare circa naturalia. Probatur consequentia: nā omne peccatum est cōtrariū amorī Dei super omnia: ergo nullum peccatum potest con-

Rationes
1.

2.

con-

contingere, ubi non potest talis amor de
ficere. Sed amor dictus non potest abesse,
aut expelli ab Angelo. Ergo in Ange
lo non potest cadere peccatum in mora
libus secundum naturam. Tertio probat
Durandus: quia eum gradum tenet An
gelus in naturalibus inter spiritualia,
quem corpora celestia inter corporea:
sed corpora celestia deficere nequeunt
in naturali operatione: ergo neque An
geli deficere valent in actionibus intra
ordinem naturæ, moralibus, & liberis.
Tandem pro hac sententia sic argumen
tatur sapiens quidam Scriptor: Petuit
Deus facere naturam, quæ nec peccare
posset, nec vellet, saltem in naturalibus,
ut ex Aug. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 7. re
fert Magister in 1. dist. 44. Ergo verisimi
le est talem fuisse Angelum, qui inter subs
tantias creatas perfectior existit.

Augustin.
Magister.

Sententia
extreme
opposita.
Vazquez.
Gregorius
Augustin.
Fulgentius.

15 Altera sententia extreme op
posita dicit Angelum per pure natura
lia non solum posse peccare, sed non pos
se non peccare si solis naturæ viribus re
linquatur. Quam insinuat Vazquez 1. p.
in annotat. ad art. 5. q. 60. tenetque, &
probat 1. 2. disp. 193. cap. 3. n. 18. & 19.
Idem sentit Greg. in 2. dist. 29 q. 1. ar. 1.
qui in 2. probatione loquitur de Ange
lis, & adducit Aug. lib. 12. de Civit. Dei
c. 9. dicentem: non posse Angelos à Deo
creatos, se efficere bonos sine auxilio
Dei, quod Gregorius de speciali auxilio
intelligit. Eodem modo loquitur de An
gelis, & hominibus: Fulgentius lib. 2. ad
Traismundum cap. 2. & 3. Unde sic for
matur argumentum: deficiente eo, sine
quo Angelus non potest se efficere bo
num, erit, aut fieri malus: hoc autem est au
xilium Dei, quod non continetur intra
classe principiorum naturalium: ergo
Angelus in puris naturalibus non habet
id, per quod possit fieri bonus, sed tan
tum ea, per quæ si operetur, peccabit.
Vazquez autem nititur in eo, quod vo
luntas Angelica, cum sit indifferens, & li
bera pendet ad bene operandum à cogi
tatione congrua. Quod autem cogitatio
sit congrua ad bene agendum, non est
in manu creaturæ: sed à Deo præueni
te voluntatem pendet, qui non tenetur
dare cogitationem congruam potius,
quam non congruam.

Fundamen
ta,

Affertio te
nenda,

16 Tertia sententia, quam veram
existimo, tenet primo Angelos in pura
natura ornatos, & perfectos, ut defecto
creati sunt, secluso omni eo, quod perti

Dr. Mayorga,

net ad lineam supernaturalē posse pecca
re. Quæ tenet P. Suarez de Ang. lib. 3. c.
7. n. 6. qui solita accuratione illam pro
bat, & ab argumentis contrariis defen
dit. Primo itaque pro hac sententia refert
Scholasticos Scriptores, Scotum in 2. dist.
23 q. unica, Paludanum, Malonium, O Ka
mam, & Gabrielem: & in communi aduo
cat Patres, qui defendunt creaturam ex
nihilō factā posse peccare. Præterea ra
tione argumentatur primo ex factis Dæ
monum, qui in multis peccant contra ratio
nē naturalem, nā mentiuntur, decipiūt,
inducunt ad omnia mala contra legē na
turæ, & odio habent proximum: possunt
ergo Angeli in suis naturalibus peccare;
si autem dixeris diuersam rationem esse
in Angelis malis, quam de eisdem in sta
tu naturalium in hoc statu nulla haberet
incentiua ad peccandum, quia neq; sunt
ob cæcati, neque passione feruntur. At
Dæmones vehementi passione mouen
tur, ex cæcati sunt, & errant in iudicio.
Respondet quod non est necessarium al
liud incentiua ad peccandum, nisi quod
turpe contineatur intra obiectum volun
tatis, & quod ipsa voluntas libera sit, &
domina eligendi pro libito: tunc enim
peccabit, si velit.

Suarez.

Scotus.

Paludan.

Malon.

O Kam.

Gabriel.

Ratio 12

Instantia

Solutio

27

Paulus.

17 Secunda istius Doctoris ratio po
test sic ad formā reduci. Quicumque in
tra ordinē naturālē subiectus fuerit, aut
quiuerit subijci præcepto, & legi est po
tens peccare; quia lex non imponitur his,
qui naturaliter sunt ad vnū determinati;
aliās non esset virtus peccati lex, ut ait
Paulus. Sed Angelus intra naturalia ca
pax est legis, & præcepti. Ergo potest
peccare. Minor probatur: quia Angeli in
feriores sunt capaces directionis per re
gulā superioris Dei, ut est auctor natu
ræ, & forsam Angeli superioris: & item
quod præceptū possitū, & lex impone
retur eis constituens vnā rem publicā, cu
ius Princeps esset Auctor naturæ, non per
tinet ad ordinē supernaturalem. Tertiū
fundamentum est: quia sola libertas vo
luntatis creata est sufficiens causa pec
candi: sed hæc libertas reperitur in Ange
lo circa naturalia: ergo in hac materia
posset Angelus pro libito peccare, si in
pura natura crearetur. Reliqua patent:
Maior vero probatur ex Patribus Hiero
nimo, Ambrosio, Aug. Anselmo, & alijs,
qui, & liberum arbitrium creaturæ origi
nē peccati dicunt; & ex eo quod creatu
ra de nihilo facta est, mutabilem habere

Hieronym.

Ambros.

Augustin.

Xa

yoa

voluntatem, & boni, malique capacem in
ferunt.

18 Quartum, & præcipuum fūda-
mentum, quo vtitur D. Th. in hac mate-
ria est. Quia voluntas facta ex nihilo, seu
quidquid habet dominium suorum ac-
tuum, & non est per essentiam regula sue
actionis, & rectitudo: neque illam habet
infallibiliter coniunctam ad singulares
actiones potest deficere, & peccare. Sed
Angelus, & homo gaudet potestate gu-
bernativa sui in agendo, & non est per es-
sentiam regula, & rectitudo actuum; ne-
que illam habet infallibiliter coniunctā
actiue pro singulis actionibus circa na-
turalia. Ergo etiam in ordine ad finē na-
turalem peccare poterit, & deficere. Ma-
ior cum consequentia patet: Minor ve-
ro ostēditur sic. In primis negari nequit,
quod Angelus intra naturalia sit domi-
nus suorum actuum, cum sit compos li-
berij arbitrij, vt supra de fide statuimus.
Nec dici potest, quod circa naturalia nō
habet liberam potestatem. Quia hæc po-
sitio repugnat vniuersalitati naturæ in-
tellectualis in cognoscendo, & amando:
tollitque indifferentiam tam actiuam,
quam passiuam ab illa: & consequenter
liberum arbitrium, quod etiam circa na-
turalia est magna perfectio. Et tandem
si natura incapax dominij est, quomodo
constitueretur supernaturaliter Domina?
Præterea quod non est per essentiam re-
gula, & rectitudo suorum actuum, est abs-
que omni dubio: Hoc enim soli Deo cō-
petit, qui per essentiam est, à nullo depē-
det, estque perfectio omnis, & super om-
nem perfectionem: repugnat autem crea-
turæ de nihilo factæ, & ex hoc ipso muta-
bili.

*Creatura
non est rec-
titudo ipsa.*

*Nec habet
rectitudi-
nem insepa-
rabiliter
coniunctā.*

19 Quod vero Angelus in natu-
ralibus non habeat infallibiliter coniunc-
tam regulam agendi, seu naturalē recti-
tudinē eo modo, qui requiritur ad nō de-
ficiendum probo; sed prius aduerto quod
qui bene operatur, etiam si nō possit ma-
le agere simul, tamen simul potest pecca-
re: vnde etiam si Angelus esset non pec-
catus per regulam coniunctam, tamen
non inde probaretur impeccabilis. circa
naturalia. Probo autem sic: per regulam
actionem rectarum vel intelligitur vo-
luntas Dei auctoris, & gubernatoris na-
turæ; vel lumen rationis, siue prudentia;
vel singulare dictamen, & resolutio con-
siliij in particularibus negotijs, quæ pos-
sunt occurrere. Sed hæc aut non sunt in-

fallibiliter coniuncta Angelo; vel si ali-
quod inest inseparabiliter, solū est regu-
la remota, vniuersalis, & quasi in actu pri-
mo coniuncta ad regendum actiones: er-
go ex hoc capite non tollitur, quod An-
gelus possit intra naturalia peccare. Et
certe de voluntate Dei non est questio,
quia in nostro casu tantum se haberet per
modum concursus generalis, qui pressio
est omnibus recte agentibus; quatenus
vero agentia deficiunt in actibus suis ab
omnibus abest: facitque cum omnibus
causis omnia, quæ sunt, ad deficiens aue-
tem, quorum nulla est effectio, sed defectio,
nullo modo cōcurrit, vel item se ha-
beret tanquam voluntas gubernatoris
manifestata per legem.

*Voluntas
Dei quomo-
do assistit
operanti-
bus.*

20 De prudentia, quæ sola potest sig-
nificari in practicis per lumen rationis,
admisso quod inseparabiliter inest, quia
est perfectio naturalis, & cōcreata, sicut
speculatiua notitia, tamen, quia solū in-
cludit vniuersalia, & prima principia a-
gēdi, sicut in speculatiuis intellectus, qui
est habitus principiorum, vnde per par-
ticularia media descendit consultatio
ad singulares resolutiones cōsiliij; non est
regula sufficienter coniuncta in actu pro-
ximo ad probandā impeccabilitatē An-
geli intra pure naturalia. Quia etiam sub
principio vero potest mens deuenire ad
conclusionē falsam per malum medium,
siue ex ignorantia, siue ex prauo affectu,
siue ex malitia subsumptum: quod qualiter
possit contingere, vel non contingere
in Angelo infra videbimus. De regu-
la verō tertio modo accepta, scilicet
pro actuali notitia practica distincta, &
recta omniū, & singularū resolutionum
cōsiliij in, & pro singulis negotijs possi-
bilibus Angelo, quæ ad præsentia casus
occurentis moueret; qualis erat necessa-
ria ad impotentiam errandi de facto in seu
su cōposito cum illius motione efficaci,
absurdum videtur affirmare, quod sit in
Angelo, & quod inseparabiliter inest.
Præterquā quod talis notitia est chima-
rica, & adhuc admissa, si non supponatur
sensus cōpositus motionis efficaciis, non
probat impeccabilitatem habentis illā:
quia relinquitur locus peccandi contra
cōsiliū, & ex malitia vulgo de proposito,
siue apostata. Quintū fundamētū nostræ
sententiæ stat in explicatione peccato-
rū Angelo possibilium; quod in sequētib;
sectionibus particulariter exponemus.

*Prudentia
inseparabi-
lis non est
sufficiens
ad impecca-
bilitatem.*

21 Superfl. respondere argumentis cō-

*5. Funda-
mentum.*

Ad 1. ar. 3.

traria sententia, ut nostra maneat incon-
cussa. De primo nihil nunc venit dicendum,
sed in sectione sequenti eius materia exa-
minabitur: attamen Scotus, & eius disci-
puli docent voluntatem posse peccare qua-
cumque stante praevia cognitione; quia nun-
quam necessitatur per cognitionem praece-
dentem saltem quoad exercitium; & hoc
est posse de facto peccare ex malitia, de
quo agendum est *sect. 4. huius quastio-
nis.* Ad 2. argumentum dicimus falsum
esse Angelum in puris naturalibus neces-
sario amare Deum, ut auctor, & guber-
nator naturae est; ad cuius amorem non
est determinata illius voluntas neque
quoad exercitium, quia potest cessare,
sicut ab amore sui (ut supra dixi) non co-
gitando de se, aut de Deo: neque quoad
specificacionem infinitam, quia voluntas
creata etiam si sit determinata ex natu-
ra sua ad amandum bonum, & fugien-
dum malum in genere, siue ut sic: tamen
ad hoc bonum, vel ad illud, aut aliud se-
quendum ipsis simul propositis per intel-
lectum ex proprio dominio, & potestate
se determinat valendo vnum potius, quam
aliud: praecipue cum in pura natura An-
geli non videant intuitiue Deum, ut est
naturae auctor, & gubernator; quamvis
perfectissime illum cognoscant praecisi-
ue per partiales, & alienas species.

22 Tertium argumentum sum-
ptum à paritate corporum caelestium nul-
lius momenti est. Quia Coelestia corpo-
ra non habent dominium liberum sua-
rum operationum, & quatenus est ex se
vnumquodque vniuniformiter influit, va-
riantur tamen effectus propter occur-
rentiam diuersorum agentium, & maxi-
me propter materias proximas. Ange-
li autem domini sunt, & gubernatores
suorum actuum, & operationum; quare
isti agunt pro libito; illa vero necessa-
rio. Si poneretur autem libera potestas
in corpore caelesti, ut paritas teneret in
omnibus, etiam caeli essent domini suo-
rum actuum, & possent deficere in agen-
do; quia eadem ratio probat de omni
creatura habenti dominium liberum.

Ad 4. Quarta, & vltima ratio nullam maiorem
inducit difficultatem: nam falsum est
posse fieri creaturam intellectualem, aut
rationalem, quae ex naturalibus suis
impeccabilis sit, aut determinata ad
vnam speciem boni, v.g. honesti. Quia
ex hac positione destrueretur vniuersa-
litas in cognoscendo propria natura

Dr. Mayorga.

immaterialis: Deinde admitta creatura
cognoscitiua tantum honesti, & inclina-
ta ad illud incommuni, si ponatur libe-
ra inter particularia honesta, & quoad
exercitium, capax erit legis, & praecep-
ti, à quo deficere valebit, & peccare:
quapropter inimaginabile est tale ge-
nus determinationis ad vnum, & impec-
cabilitatis. Poterit autem Deus crea-
turam ex se vniuersaliter indifferentem
per auxillia gratiae redere non peccatu-
ram; sed hoc non obstat nostrae senten-
tiae. Nec Augustinus loco citato his con-
trarium docet, nam verba eius sunt:
*Quae nunquam velit peccare, & quae pos-
set non peccare; & nihilominus peccare
velit*, loquiturque de creatura factibili
à Deo. Vbi de Angelis bonis, & malis
tractat, non vero de Angelis secundum
statum purae naturae.

23 Dico. 2. Angelus, ut de facto
creatus supponitur, perfectus in natura-
libus excluso, vel non intellecto quocum-
que supernaturali dono potest laudabi-
liter agere, quin ad hoc indigeat specia-
li auxillio gratiae etiam naturalis ordi-
nis. Haec conclusio est contra secundam
partem secundae sententiae, & illius exac-
ta discussio pertinet ad materiam de gra-
tiam: nunc autem illam solum probabo so-
lutione fundamenti contrarii, & expli-
catione doctrinae pro intelligenda mien-
te D. Augusti lib. 12. de Ciuit. c. 9. Cuius
verba postea referam. Ad hoc autem no-
tandum est, quod natura ante omne super-
naturale potest considerari in quatuor sta-
tibus. Primus est naturae purae cum suis es-
sentialibus, & proprijs, sine aliquo dono,
& ornamento etiam ordinis naturalis. Se-
cundus est naturae ornata, & perfectae na-
turalibus donis. Tertius est naturae spoli-
ata: & quartus, in quo natura non solum
spoliata, sed etiam vulnerata, & lassa in na-
turalibus consideretur iuxta illud homo
quidam descendens à Hiericho incidit
in latrones, qui eum spoliauerunt, & pla-
gis impositis abierunt. Vbi omnes qua-
tior insinuantur. Quamvis vero non om-
nes possint in Angelo reperiri, quia An-
geli peccatores, ut omnes tenent, non sunt
spoliati donis creationis; neque in natu-
ra vulnerati; tamen status naturae nudae,
& integrae, siue ornatae optime cadunt, &
possunt in Angelo considerari. Haec de
natura humana examinare pertinet ad
primam secundae.

24

Natura vero Angelica

X 3

nuz

2. Conclusio

Augustinus

Status natu-
rae

nuda ab omni dono naturali, & secundum solam substantiam, & potestas existens aliter se habet quantum ad indigentiam gratiae, & naturalis auxilij ad laudabiliter operandum; quam ipsa met natura facta perfecta, & ornata in potentijs suis virtutibus naturalibus, nempe intellectu, sapientia, scientia, prudentia, & arte; validaque, & robusta virtute activa gaudens; recta, & sine mala inclinatione. Nam in primo statu non potest bene operari sine particulari auxilio, & gratia cogitationis congruat in secundo gradu dona, & auxilia omnia naturalia recipit quasi in radice, & semine, ut inde possit fructum laudis afferre. Igitur duplici modo potest Auctor, & gubernator naturae esse causa specialis voluntatis bonae Angelorum intra naturae ordinem; nempe vel in semine casti consilij, & radice bonae cogitationis, quae semit in viridario naturae immaterialis, quamodo creavit Angelos, ut fructum darent in tempore suo: vel specialiter excitando, & operando in natura, in qua prius non seminaverat, ut bona voluntas nascatur. Utroque autem modo Deus est causa specialis voluntatis bonae, & laudabilium operum; & primus conformior videtur ordini naturae. Potest etiam Deus conferre naturae secundae dicto modo beneficium actualis excitationis, ut nunc, potius, quam postea operetur; sed tamen haec gratia non est simpliciter necessaria, ad bene operandum.

25 Neque aliud probant verba D. Augustini loco citato: nam primo ibi loquitur de amore supernaturali, de quo alia est ratio. Deinde admisso quod in communi, aut de Angelo in statu naturae loquatur, solum intendit, quod bona voluntas non potest produci à natura nuda, quod nos fatemur. Nascitur ergo fructus bonus ab arbore bona: quod arbor Angelicae naturae sit bona ad agendum, non est ex viribus eiusdem naturae, sed ex dono perficientis naturae. Hoc autem donum duplici modo dicto potest conferri, in radice quidem, & permanenter, siue per specialem influxum, & transeunter; & utroque modo bona voluntas correspondet Deo Auctori, & origini omnis rectitudinis naturalis. Verba Augustini sunt: Si dixerimus nullam esse efficientem causam, etiam voluntatis bonae, cavendum est, ne voluntas bona bonorum Angelorum non facta sed coeter-

na Deo credatur. Cum autem illi facti sunt, quomodo illa non effecta dicitur. Si autem Angeli bonifuerunt prius sine bona voluntate, eamque in seipsis Deo non operante fecerunt; ergo meliores à seipsis, quam ab ipso facti sunt: absit. Profecto, & bonam voluntatem, qua meliores essent, nisi operante adiutorio creatoris habere non possent. Ecce verba Sancti Augustini, quibus nituntur contrarii, ex quo probant nostram sententiam supra explicatam. Mens autem ipsius clarior fiet lib. 5. q. 2. lect. 3. & 4.

SECT. II.

Utrum in actibus Angeli possit cadere peccatum ex ignorantia?

26 **U**T exacte valeamus discernere ignorantiae differentias, & aliqua sit causa peccati: possitque in Angelo reperiri oportunitatem existimo praebere ex dictis, quid sit intellectus practicus, quid speculativus? & an veriusque ignorantia, vel inconsideratio conducit ad defectuosas operationes? An vero solius practici? Moneor ex parte ad hoc praenotandum, quia à sapientissimo quodam Scriptore in hac materia longa disputatio texitur ad excludendos defectus intellectus speculativi à concursu circa opera moralia; & in decursu quaestionis supponit circa moralia veritari intellectum speculativum alia, quam quidditativa cognitione. Moneor item, quia cum intellectu speculativo accommodaverint nonnulli practicas cognitiones, excogitarunt, nescio quod, imperium intellectuale, satis difficulter explicatum, per quod voluntas moveatur ab intellectu; & tale imperium cum quodam iudicio explere exercitium intellectus practici supponunt. Quae, & alia huiusmodi confusa, ne confundamur, exponere, & illustrare in vestibulo controuersiae operae praetium duxi.

27 Igitur ad distinguenda muneris diversa intellectus, propter quae differentes patitur denominationes, cum sit una potentia, nullo ex principio certiori procedere valeamus, quam per differentias obiecti colligendo munerum distinctionem praescindendo pro nunc à nominibus speculativi, & practici. Dein de

*Metium
annotant,
qua sequun
tur.*

*Obiectum
intellectus
seu verum
est triplici
modo.*

*Diuisio,
eius ad
quatio pro
batur.*

*Partitio
munerum
in intellec-
tu per obie-
cta.*

de inquirendum venit: an tres operatio-
nes Mentis, scilicet simplex apprehen-
sio, iudicium, & discursus in vnaquaque
specie intellectus (vt sic loquar) reperi-
tur, necne? quibus perpenfis operationes
cuiusque patebunt, & nomina cum dis-
tinctione poterunt imponi. Est verum,
vt ad rem veniamus, obiectum intellecti
uæ potentie adequans ipsius latitudi-
nem, quod adequata diuisione, & prima
partitur in verum essentialia, seu quiddi-
tatiuum, quod conuertitur cum essentia;
& in verum existentiale, vt sic dicam,
quod conuertitur cum esse; & in verum
quod conuertitur cum actu, siue actione
non transeunte in alienam materiam, &
vocatur agibile, & cum operatione,
quod apperabile dicitur. Neque potest
reperiri aliud membrum diuisionis huius-
ce. Probatum autem quod ista diuisio de-
beat fieri, & sit adequata: quia verum
transcendentale tam late patet, ac ens,
& eadem patitur diuisiones: hæc autem
tria essentialia esse agere sic se habent in crea-
turis, vt non possint non distingui inter
se; quoniam nulla essentia creata est suū
esse neque suum agere; neque agere natu-
ra est illius: neque ista conuertuntur
inter se, licet sub communi ratione ana-
loga entis comprehendantur suo mo-
do.

28 Propter hæc tres primarias
differentias inuenimus in ratione, & in-
tellectu. Prima versatur circa verū præ-
scindēs ab esse, & actione inquirens, aut
contemplans veritatem per singula præ-
dicamenta non tantum simplici apprehen-
sione, sed etiam componendo, aut se-
parando, & item discurrendo. Secunda
versatur circa verum contractum ad es-
se: quod in triplici statu potest conside-
rari, nempe futuri, præsentis, aut præte-
riti; quare sub isto genere cognoscitiui
tres sunt subalterna differentia: & ni fal-
lor, genus non habet speciale nomē, spe-
cies autem dicuntur coniectura, visio, &
memoria. Horum trium intellectuum in-
tuitiuus exercetur per solam simplicem
cognitionem; coniecturalis per apprehen-
sionem, iudicium, & discursum: at me-
moratiuus licet in plurimum per simpli-
cem visionem internam exerceatur, ta-
men non semel ex vno attingit aliud, dis-
curritque suo modo reminiscendo, vnde
reminiscentia est memoria suo modo dis-
cursiua.

29 Tertia, & vltima differentia
Dr. Mayorga.

versatur circa verum in agendo, & ope-
rando, sicutque operabile, & agibile dif-
ferunt, sic suo modo differunt intelli-
guntur; nam intellectus artificialis ver-
satur circa veritatem operationis, quæ
consistit in ipsius rectitudine, & integri-
tate secundum regulam. Vnde notitia
huiusmodi dicitur Ars: operatio vero
in eo distinguitur ab actibus, quia est ac-
tio transiens, habensque terminum, qui
per illam suo modo fit: actus vero non
sunt actiones transeuntes in aliam mate-
riam, neque per eos aliquid aliud fit, sed
sunt eadē se ipsis, & a suo princi-
pio, immanentesque. Circa verum ita-
que in actibus, qui sub agibili compre-
henduntur, quod eadē ac rectum ver-
satur intellectus. Exercentque suas tres
operationes apprehensionis, iudicii, &
discursus ad inuentionem veritatis, & di-
rigēdam executionem, quam quam alijs
nomnibus vocentur. Et intellectus se-
cundum hoc munus prudens dicitur, &
eius virtus Prudentia.

30 His positis facile est stabilire
quis dicatur intellectus speculatiuus, &
quis practicus? Nam dubitari nequit,
quod omnes cognitiones illæ, quæ sunt
in ordine ad operationem, & actus, siue
dirigendo proximē, vel remotē, siue in-
quirendo accidentia, & circumstantias
actuum, & media in ordine ad aliquem
finem, siue alio modo, pertinent ad intel-
lectum practicum. Quare tertia supra di-
cta differentia intellectum practicum cō-
stituit. Vbi notandum est quod non mi-
nus sunt practicae cognitiones, & assen-
sus primorum principiorum, & vniuersa-
lium propositionum, quam particulariū
conclusionum. Vnde consideratio vni-
uersalium veritatum huiusmodi, quam-
vis possit dici speculatio practica, vt vi-
debimus, non tamen est actus intellectus
speculatiui, vt communiter accipitur.
Per intellectum autem speculatiuum po-
test vno modo accipi intellectus atten-
te discurrens, aut attente conspiciens;
Nam speculatiue est idem, ac attente vide-
re, & accurate considerare: & hoc modo
accepta cognitio speculatiua rā potest
exerceri circa verum contractum ad esse,
futurum, & ad operationem, & actum,
quam circa verum essentialia, & præscin-
dens à dictis differentiis. Alio modo ac-
cipiatur necesse est intellectus speculati-
uus, quando distinguitur contra practi-
cum, vt communiter distinguitur: nem-
pe

*Cognitio
practica,
quæ? &
quod eius
obiectum.*

*Speculati-
ua cog-
nitio, quæ dis-
tinguitur
contra pra-
cticam.*

pe ut sit vis cognitiua exacte, & accurate pertingens, disquirensque verum præcolum à dictis differentiis contemplando substantiam, & eius accidentia usque ad infimas species. Huiusmodi autem contemplatio nullatenus conducit ad agendum, etiam si quid sit actus: in quo differat ab operatione? an se ipso oriatur à potentia, vel actione aliqua mediante? de eius subiecto, & alia similia speculetur: quia omnia hæc non pertinent ad cognitionem directiuam praxis.

Ignorantia speculatiua non conducit ad agendum.

31 Hinc aperte constat, quod etiam si in speculatione intellectu viatoris Angeli, vel hominis possit consumari peccatum, & culpa contra præceptum fidei diuine: tamen in seculo quocumque supernaturali, & in sensu questionis intellectus speculatiui, ut supra accepti, notitia, aut ignorantia, scientia, aut error non est conducent, aut pertinens etiā remote ad operandum: quare neque ad bonum, aut malum morale per se. conducit antecedenter. Quin potius si inconsideratio, ignorantia, vel tenebræ mentis speculatiue induxerint aliquem errorem in assensu per defectum, vel excessum, etiam in supernaturalibus, in naturalibus autem circa ea, quæ pertinent ad cognitionem, iudicando sine sufficienti fundamento, talis error, aut iudicium ante omniem actum, & aduerrentiam intellectus practici erit quidem peccatum, sed nequaquam imputabitur ad culpā. Quia propter certum est quod ignorantia speculatiua, in consideratio, aut deceptio influit in assensum, & iudicium de effectu bono, & malo, sed sine culpa sicut debilitas principij naturalis ad actionem de effectu: at vero quantum ad actus aliarum potentiarum nullo modo conducit siue ad rationem peccati, siue ad rationem culpæ.

Dionysius.

32 Iam de ignorantia practica, ut distinguitur à nescientia eorum, quæ quis scire non potest, quamque Dionysius cap. 7. de celesti Hier. post medium, & cap. 6. de Ecclesiast. Hier. fatetur esse in Angelis, à quibus relegat ignorantie nomen, diuisiones non nullas tradunt scriptores. Igitur ignorantia eorum, quæ quis scire potest, diuiditur in ignorantiam præiudicii dispositionis, quæ consistit in errore actuali: ut cum quis iudicat rem esse aliter, quam est: & in ignorantiam puræ priuationis. Quæ rursus diuidenda est in eam, quæ est priuatio scientiæ, quam quis

potest habere; & in illam, quæ sit carentia actualis considerationis. Secundo ignorantia practica diuiditur in iuris, & facti. Illa contingit quando ignoratur lex, aut præceptum: hæc autem, quando ignoratur res, quæ prohibita est: ut cum quis occidit hominem putans esse feram. Tandem partitur ignorantia in antecedentem, comitantem, & consequentem. Ignorantia antecedens dicitur, quæ omnino antecedit voluntatem liberam, ita ut neque directe, neque indirecte, neque interpretatiue sit volita. Vnde appellatur etiam inuincibilis; & aliquando dicitur probabilis ab his, qui quamlibet opinionem probabilem dicunt, & tutam in praxi. Sed reuera talis ignorantia (si contingat) non erit antecedens, sed consequens, quia in electione opinionum voluntas libera reperitur, & non leuis impetus passionum, & vitiatorum mouet ad vnam potius, quam ad aliam. Hæc ignorantia est causa operis, quod aliàs non fieret, si scientia adesset. Comitans vocatur ea ignorantia, quæ neque est volita, sicut consequens: neque antecedit opus influendo in illud, quia contraria scientia, etiam si adesset, non impediret actionem: ut cum quis occidit hominem, quæ putat esse feram, & illum occideret etiam si cognosceret. Deinde ignorantia consequens appellatur ea, quæ consequitur voluntatem, siue quæ est aliquo modo volita, & si antecedit influens in aliquod opus: & diuiditur in affectatam, crassam, & supinam.

33 Ut autem ad resolutionem supra posita difficultatis: An nempe in actibus Angelorum possit reperiri peccatum ex ignorantia? deueniamus. Notandum primo est iuxta doctrinam positam in probæio huius quæst. ex D. Thom. 1.2. q. 21. & P. Vazquez ibidem, quod peccatum est de effectu, aut error actionis, cuius contrarium bonum est integritas, & rectitudo actus. Et quidem in moralibus hæc includunt, aut supponunt voluntarium, quod tale dicitur à voluntate inferiori, & est indifferens ad liberum, & non liberum. Super rationem autem peccati, & rectitudinis si accedat liberritas, seu voluntarium dictum à voluntate superiori, & domina, peccatum culpa, & rectitudo laus appellatur. Itaque culpa est peccatum in actione voluntarium, & liberum. Quæ duo confundunt scriptores, nos autem de utroque cum

Ignorantia practica diuisiones.

*D. Thom.
P. Vazq.*

disi

Voluntarium non admittit magis, & minus.

Liberum minuitur, quando crescit ignorantia, & quomodo.

De peccato inculpabili.

distinctione loquemur, quam seruabimus etiam inter voluntarium, & liberum. Nam voluntarium est quod procedit à voluntate cum cognitione, siue sapienti, siue ignorante: nec voluntarium tollitur per involuntarium actum, qui repugnat; sed per solam carentiam actus valet auferri. Liberum vero, quod procedit à principio intrinseco cognoscente singula, in quibus est actio, & per consequens dominante, & gubernante omnia, siue quo neque rectitudo, neque peccatum imputari potest ad laudem, vel ad culpam, per carentiam cognitionis practica auferitur cum proportionem. Quia, cum nihil sit volitum, quin præcognitum, circa quæ deficit cognitio, deficit voluntas, seu velle; quare nulla potest inueniri voluntas, ubi nulla est cognitio siue circa totum negotium, siue circa partem illius. Potest itaque dominatio, seu exercitium dominij totaliter auferri per in sapientiam, ignorantiam totalem, & omnimodam in considerationem inuincibilem, & nullatenus liberam. Dominatio nis amplitudo stat in multitudine subditorum, quales non sunt, quicumque ignorantur: decrefcit autem, seu imminuitur dominatus, quantum deficit in extensione cognitio.

34 Secundo quoniam, vt dictum est, peccatum vniuersalius est, quam culpa, & potest inueniri sine illa, vt in homicidio in culpabili, statuenda est vera doctrina de habitudine ignorantia cum peccato, inquirendo: An quandoque debeat præcedere ad actionem defectuosam: & quando, qualisque ignorantia necessaria sit? quæ breuiter sic expedienda sunt. Potentia, quæ nata sunt obedire voluntati Domini, alia sunt cognoscitiua, vt intellectus, & sensus; aliæ non sunt cognoscitiua, sed tamen agere nequeunt nisi præuia cognitione, veluti appetitus sensitivus, & intellectualis, qui est voluntas inferioralis vero non operantur cum cognitione, etiam si, vt in plurimum, à cognoscente in ordine ad suum finem moueantur, vt manus, & pes, quæ etiam ex sola imaginatione mouentur quandoque.

35 Dico itaque primo: Peccatum in actu cognitionis, quod est defectus veritatis, & conformationis conceptus cum obiecto, vt est in re, semper causatur ex aliqua ignorantia, sub qua comprehendendo dissimilitudinē speciei impres-

se, deceptionem circa principia, equiocationem, fallaciam, & similia. Dico. 2. in affectibus, siue motibus appetitus, & voluntatis inferioris, quando reperitur peccatum, causatur ab apprehensionis antecedentis dissonantia à recto, siue proponendo rem aliter, ac est, siue viuatius representando, quam oportet, aut nimis tepidè; quæ dissonantia optime ignorantia vocabulo comprehenditur. Dico. 3. reliquarum potentiarum actiones valent esse peccaminosæ quandoque sine ulla ignorantia, veluti quando mouentur à non cognoscente principio, qualis erit pollutio dormientis, & minime somniantis: quandoque vero ab ignorantia imaginationis causabitur, vt si imaginatio somniantis causa pollutionis sit: aliquando demum propter ignorantiam inuincibilem in intellectu practico alicuius circumstantiæ, aut differentia obiecti, veluti quando quis intendens occidere feram, occidit hominem cum ignorantia inuincibili. Quæ ignorantia tunc est causa peccati quatenus auferit scientiam, quæ impeditur actionem.

36 De culpa vero aliter omnino dicendum videtur. Nam vel ignorantia, quæ se tenet ex parte principij mouentis, & quæ semper est antecedens, est inuincibilis, & nullo modo libera, etiam in directe, aut interpretatiue; & talis licet sit causa peccati, & denationis actus à recto, tamen totaliter excusat à culpa, quia nullatenus potest esse libera circumstantia incognita in culpabilitate: vel ignorantia dicta est simul consequens priorem voluntatem, qualiscumque ea sit, & propterea libera directe, vt affectata, siue indirecte, vt crassa, & supina, & tunc ob eam reperietur in actione peccatum culpabile; verum tamen in tali causa peccatum, seu defectus in actione prouenit ex ignorantia, vt ignorantia est, & notitia carentia. Ratio autem culpe propter solam libertatem, & culpabilitatem ignorantia refunditur in opus: & patet quia libertate sublata, & ignorantia permanente actio defectuosa subsequens omnino esset inculpabilis. Ergo nunquam culpa prouenit ex ignorance, sed reducitur tanquam in causam in prauam voluntatem cum sufficienti noticia. Vnde pro intelligentia veritatis, & argumentorum solutione breuiter noto: quod omne peccatum est error quidam. Quicumque enim à recto itinere recedit, proprie

Tres conclusiones.

De peccato culpabili.

Nota.

Psalmus. fecit eos, Israelitas, in inuio, & non in via, & de tali errore verificatur quod errant omnes, qui operantur in iustitiam, aut iniquitatem. Quapropter dicta, & similia verba non probant, quod aliquo modo culpa oriatur ex ignorantia: neque quod omne peccatum ex ignorantia proveniat, quoniam multoties ex certa scientia prava voluntas tendit in actionem peccaminosam; vulgaris autem illa propositio: omnis peccans est ignorans, de errore in executione iam explicato accipienda est pro nunc, si vniuersaliter est vera: & fundamentum illius videtur iste discursus: Omnis errans est ignorans; omnis peccans est errans; ergo omnis peccans est ignorans. Hæc latius docenda erunt in 1. 2.

Controuersia de Angelis quæ?

Sententia negans.

Sententia affirmans tendens.

37 Si autem, ut dictum est, ignorantia involuntaria id est non libera excusat à culpa actionem peccaminosam, & erroneam, in quam insit, superfluum est querere: An culpa proveniens ex ignorantia possit inueniri in moribus, aut actionibus Angelorum? Sed tota cōtrouersia præsens stat in examinando: Vtrū natura Angelica perfecta ornamenti naturalibus, quibus ornata creata fuit, secluso quocumque dono supernaturali, & præcepto, potuerit peccare ex ignorantia? Et quamvis scriptores non disputent hanc questionem directe in materia de Angelis, tamen pro parte negatiua possunt referri scholastici omnes, qui, tenent Angelos circa naturalia errare non posse, neque ignorantiam incurere. Nam vel omnia actus considerant, quæ cognoscere possunt, ut quidam tenent; vel saltem, quamvis non omnia simul actu contemplantur, tamen rem, quam considerant, perfecte illam intuentur cum omnibus proprietatibus, & circumstantiis eius, siue in ordine ad cognitionem tantum, siue in ordine ad operationem illam contemplantur. Vnde cum alijs dicant non posse dari peccatum in voluntate siue præiudicio defectu intellectus, erroris, vel in considerationis; consequenter defendunt Angelos esse impeccabiles circa naturalia.

38 Verum tamen contraria sententia nobis tenenda est, quæ affirmat in actibus, vel moribus Angelorum circa obiecta naturalia posse reperiri peccatum ex ignorantia. Quod tale peccatum ex ignorantia circa supernaturalia po-

tuit reperiri, & de facto inuentum est in operibus Angelorum peccantium communis sententia est; circa naturalia vero non disputatur expresse, solum enim contendunt Authores absolute: An poterit, peccare Angelus circa res naturales? & nunquam distinguunt inter peccatum, & culpam, licet quandoque ex vi consequentiæ conclusio potius intelligatur de vno, quam de alio. Totum fundamentum nostræ sententiæ consistit in eo, quod cognitio Angelica potest pati errorem, & deceptionem circa aliqua cognoscibilia, quæ non excedunt ordinem naturalem; sed talis error aut est peccatum in se, aut in effectu suo; & error in iudicio provenit ex ignorantia principiorum. Potest ergo in Angelo reperiri peccatum ex ignorantia siue coniungatur cum culpa in ortu suo, siue pro tunc sit in culpabile. Consequentia patet: antecedens vero quoad utramque propositionem ex dictis in hoc, & præcedenti libro manifestum est. Nam lib. 2. ostendimus Angelos non recepisse à Deo species concreatas rerum secundum rationes existentiales, nempe futurorum, & existentium, quæ possunt esse absentia, & præsentia oculo Angelico, neque etiam eorum entium, quæ ocula vocamus, ut secretorum cordis, & similium, quorum cognitio plerumque pertinet ad coniecturam. Sed in coniectando, & circa ea, quorum notitia pēdet ex signis, & speciebus alienis potest decipi Angelus, & non rectum iudicium ferre ex leui coniectura, & debili consequentione rerum; ergo potest peccare ex ignorantia, seu non clara cognitione antecedentium, & non satis prudenti illatione.

39 Præterea simplex apprehensio, seu propositio obiecti, circa quod versantur motus appetitus spiritualis, qui est voluntas inferior, potest habere quamdam inordinationem debilioris, aut viuatiore representationis, quam oportet iuxta rectitudinem moralem intellectus naturalis nature, quæ in ordinatio cognitionis error quidam est, & optime ignorantia appellatur. Sed ad viuatiorem propositionem boni sequitur nimis affectus, qui circa delectabile creatum est peccaminosus ad debilem vero apprehensionem sequitur aut nullus, aut tardus affectus. At imbecillitas amoris comparatur ad bonum perfectius, ut est diuinum peccatum, & in ordinatio quædam est.

Fundamentum præcipuum.

Falibilis est in coniectando.

Mobilis ab obiecto propositio ante libertatē.

Quæ

Potest decipi in resolutione particulari practica.

Quapropter ex hoc etiam capite potest inueniri peccatum ex ignorantia in actibus, & motibus Angelorum. Tertio potest dari ignorantia in intellectu practico Angelorum ex qua nascatur peccatum. Nam, ut dictum est, Angelus in creatione sua solum ornatus fuit virtutibus practicis, nempe arte, & prudentia, in quibus non includuntur particulares omnes conclusiones, & singularia iudicia recta distincte, & expresse, quamvis prudentia sit radix, & includat vniuersalia principia rectarum resolutionum, sicut intellectus in speculatiuis. Quapropter in Angeli mente practica potest inueniri inconsideratio; & in eius consideratione cadere ignorantia, precipue si praeualeat affectus inordinatus, ut proprius amor. Fateor talem ignorantiam, si daretur, semper fore vincibilem, & culpabilem propter magnam perspicaciam mentis Angelicæ; verum enim vero ratio peccati, & defectus in actu subsequente semper causaretur ob ignorantiam, ratio autem culpæ corresponderet voluntati, propter quam ignorantia antecedens voluntaria supponitur.

Potest inferior decipi à superiori & ex tali ignorantia peccare.

40 De inde in dicto casu posset Angelus superior siue scienter, siue ignoranter decipere Angelos inferiores circa ea scilicet, quorum non habebant creatas species. Tunc vero Angelus inferior operans in illa ignorantia, & sine prudenti consultatione peccaret. Ergo posse reperiri peccatum ex ignorantia in actibus Angelicis circa agibilia ordinis naturalis. Confirmaturque hæc ratio 1. quia simile peccatum contigit de facto in Angelis, qui peccauerunt, ut suo loco patebit. Ergo possibile hoc est circa naturalia obiecta, & in actibus ordinis naturæ. Non enim additum est, aut diminutum robur naturale ad peccandum per constitutionem naturæ in initio viæ ad supernaturalem beatitudinem. Hinc autem confirmatur. 2. Ideo Angelus in via potuit peccare circa supernaturalia etiam ex ignorantia, quia ea, quæ reuelata ipsi sunt; parua, & obscura notitia, & non facialis, & clara conueiebatur, non habuit reuelationem, nec scientiam omnium agibilium in tali viâ: si namque supernaturalium euidentis notitia, & clara visio ipsi foret concessa, nequaquam posset peccare. Sed Angeli intra naturalia caruerunt certa notitia, & speciebus proprijs plurimum rerum, ut dictum est.

Dr. Mayorga.

quæ non sunt illis datae in die creationis suæ. Ergo circa illas potuerunt pati ignorantiam, & deceptionem, unde nascitur peccatum.

SECT. III.

Vtrum Angelus possit peccare ex passione, siue ex affectu prauo?

41 Est in Angelica natura inclinatio vniuersalis in bonum, & ex se minime determinata ad vnum, sicut appetitus sensitivus, quæ inclinatio potiori titulo, quam in homine appellatur voluntas: est namque abstractior à corporalibus conditionibus, quantum natura Angeli simplicior humana, & à compositione cum corpore est separata. Quem ad modum autem bonum in communi partitur in delectabile, honestum, & utile, ita inclinatio vniuersalis in bonum in tres potentias, aut tria munera diuidenda est: quia potentia specificantur ab obiectis. Bonum quidem utile electiuam virtutem terminat, & specificat: honestum vero, quod solum reperitur in actibus, voluntatem gubernatiuam, & dominantem ab alijs terminando distinguit: tandem delectabile bonum appetituum voluntatis obiectum est, & specificatum. Hanc ultimam propter maiorem claritatem doctrinæ appellauimus appetitum intellectualem, & voluntatem appetitiuam, quia est principium appetitionum; & item voluntatem inferiorem, quoniam subdita est voluntatis gubernationi, neque ex sua differentia potens est se ipsam determinare, aut mouere.

Circa bonum honestum, utile, & delectabile versatur voluntas dominatiua, electiua, & appetitiua.

42 Huiusmodi igitur voluntatis, quæ bonum delectabile affectu prosequitur, & malum oppositum auersatur, exercitia sunt actus illi, qui affectus vocantur, & quoniam non sunt actiones transeuntes, sed qualitates immanentes, nec media actione fiunt, optime dicuntur passionες. Quæ non minus valent esse pure spirituales, quando & principium, & subiectum spirituale est, quam corporales, quia recipiuntur in corpore. Sunt itaque istius appetitus intellectuales actus affectus, & passionες spirituales, quorum natura spirituum est capax quocumque nomine dicantur. De quo supra egimus in hoc libro *quest. 1. sect. 5.* Quæritur itaque: An passionες

illa

Rationes.

*An affectus
sit causa pec-
cati.*

ista, vel aliqua earum possit esse causa, radix, aut occasio peccati in actibus Angelicis circa obiecta naturalia? & quia ut dictum est, ex diuerso capite procedit, quod actio sit bona, vel mala, & quod sit imputabilis ad laudem, vel ad culpam, quod etiam nunc patet, quia aliqua passio antecedens dimittit, vel omnino tollit rationem culpæ manente actione defectuosa, ut in homicidio involuntario, seu non libero propter irā; aduertendum est nos solum loqui de peccato, seu defectu actionis præcise ab eo, quod sit culpabilis, vel excusetur à culpa, etiam si non possit non esse culpabile peccatum in tali actione, quia ipsa est essentialiter libera.

*Affirmatio
na conclusio
statuitur.*

3 Cui quæstioni affirmatiue respondeo, & dico quod in actibus Angelicis circa obiecta ordinis naturalis potest reperi peccatum. Hæc conclusio solum habet difficultatem propter restrictionem ad naturalem ordinem, nam absolute posita communis est, à qua nullus dissentit, cum ex amore proprio Angelorum peccatum originem duxisse omnes fateantur, licet in modo, & qualitate diuersi amoris reperiatur dissentio. Nihilominus tamen etiam in dicta suppositione vera, & tenenda est, & probatur. Quia Angelus in principio, & ante exercitiū quodvis dominij sui non posset non habere amorem affectiui pulchritudinis propriæ præcognitæ per simplicem apprehensionem, quem amorem supponit D. Thom. in Angel. 1. p. q. 60. & illum appellat naturalem, quem multi sequuntur. Et patet quia in Angelo, ut dictum est, creatas supponitur, inuentus est talis amor independens à supernaturali principio, qui fuit radix, & origo peccati in illis, qui superbierunt. Sed ex tali affectu, siue passione potuit resultare peccatum, & obliquitas viarum naturalium Angelo. Ergo possibile est peccatum ex passione, aut affectu in actibus Angelorum intra ordinem naturalem.

Ratio conclus.

Discursus est legitimus, & maior certa, minor vero probatur. Posito tali affectu non potuit non dari aduertentia illius, quæ oculus mentis percipit, quæcumque exercetur sine illa: post hanc vero cognitionem in manu consilij est impedire insurgentem amorem, & illum approbare, & similia; ergo potest peccare ex passione: patet autem consequentia ista ex eo, quod intra ordinem naturalem nullum principium

potest dari mouens potius Angelum, ut se, & sua omnia diligeret propter Deum autorem nature, quam ut omnia alia diligeret propter se, quare potuit secundum talem passionem concupiscere, & peccare.

44 Petes: quomodo valeat appetitus voluntatem mouere, cum sint diuersa potentia, & voluntas sit superior, & nequaquam subdita, vel subordinata appetitui etiam intellectuali; sed potius e contrario appetitui voluntas subdita est, & subordinatur arbitrio? Sed huic quæstioni vno modo possumus in presenti respondere dicendo, quod ad verificationem nostræ conclusionis solum est necessarium, quod voluntas moueatur ab affectu aliquo modo sufficiente ad hoc, ut peccatum voluntatis, & operis radicem habeat in affectu, & passione, possitque vocari peccatum ex infirmitate, quæ responsio præcise ad quæstionem de motu voluntatis, quam disputant scholastici 1. 2. q. 9. Et iuxta hæc sic interroganti respondeo, quod si semel cōueniamus de substantia motionis, de modo non necesse est disputare. Verum tamen quia petitio intendit propter difficultatem in modo tollere substantiam motionis prædictæ, aliter respondendum est. Et quidem si loquamur de potentijs, ut vulgaris loquela fert, tanquam si essent agentia principalia, ut quod, in qua acceptio ne sicut sunt duo principia, ut quo vere distincta, essent duo agentia etiam supposito diuersa, dico, quod affectus appetitus moueret voluntatem in genere obiecti cogniti. Quia per aduertentiam ad minus cognoscatur necesse est affectus ille partis inferioris, ut de illo decerneret superior voluntas: nihil enim volitum, quin præcognitum. Cognito autem amore sui, & eius suauitate percepta facile voluntas aut permitteret, aut amplecteretur illum.

45 Verum tamen quoniam iste modus loquendi est imperfectus, in quo passim committuntur æquiuocationes non causa ut causa, considerandum est, quod potentia habentes pluralitatem, & distinctionem in ratione formali virtutis habent unitatem in sua radice, & principio quod: oriuntur namque ab una substantia, & sunt vires diuersæ eiusdem nature, & suppositi: quare idem est realiter agens, quod per naturalem inclinationem, seu intellectualem appetitum affi-

Petitio.

Responsio.

Alia responsio.

Vera responsio.

afficitur, per intellectum intelligit, & per voluntatem vult, aut non vult. Hæc autem identitas realis sufficit, ut verum sit, quod amans, aut iratus mouetur passione ad decernendum, & deliberandum potius pro re amata, quam contra illam, & pro vindicta potius, quam pro beneficio offensoris, & causantis malum. Itaque ipsum agens principale mouetur à passione prius, quam agat: & quamvis plerumque inconsiderate, & imprudenter procedat ad consensum, & opus vincibili, aut concomitanti ignorantia, tamen ita decernit, ut idem eligeret sciens, quod approbavit ignorans. Hic autem est sensus illius propositionis: voluntas mouetur à passione, affectu, vel appetitu.

SECT. IV.

Vtrum Angelus peccare valeat ex malitia?

46. Ante resolutionem dubij præsentis necessarium est determinare quid sit peccatum ex malitia. De quo tractat D. Thom. 1. 2. quæst. 78. per totam, secundum cuius doctrinam sic ad nostrum propositum procedendum est. Tria principia sunt actuum moralium in quocumque agente libero creato, nempe intellectus, & voluntas appetitiva, & item dominatrix voluntas, quæ quidem dum recta sunt, & integra, operum bonorum principia existunt: cuiuscumque vero defectus, & inordinatio causa est peccati. Peccatum igitur in actibus moralibus contingit quandoque ex defectu intellectus, veluti cum aliquis per ignorantiam peccat: quandoque autem ex parte appetitus, nempe quando ex passione, & inordinato affectu mouetur ad peccandum; & tale peccatum dicitur ex passione. Ita etiam potest quis peccare ex defectu dominatiuæ voluntatis, qui consistit in ipsius deordinatione. Deinde considerari debet inordinatio trium istorum principiorum duobus modis, nempe transeunter, & permanenter, seu per modum habitus; & iuxta diuersas istas habitudines diuersa nomina sortiantur. Nam peccatum ex subito motu appetitus dicitur ex passione; ex habitu;

Dr. Mayorga.

li vero inordinatione eiusdem potentie vocatur ex infirmitate. Defectus autem in intellectu est actualis considerationis carentia, & habitualis ignorantia, & ex utraque causatur peccatum, quod absolute dicitur ex ignorantia.

47. Demum inordinatio voluntatis superioris malitia appellatur, quoniam non potest non esse libera deordinatio principij, pænes quod est potestas suæ electionis, & determinationis aliorum. Proprius autem habitualis inordinatio malitia dicitur: unde quicumque ex tali habitu peccat, ex malitia peccat; qui vero propter transeuntem inordinationem voluntatis errat, & deficit, dicitur peccare ex malitia, ex industria, siue ex certa scientia. Sunt hæc iuxta mentem D. Thomæ loco citato, ubi malitiam istam habitualement vocat habitum vitiosum art. 2. ubi concludit quod qui peccat ex habitu peccat ex certa malitia; & art. 3. supponit distinctionem dictam habituum, & esse diuersos modos peccandi ex malitia, siquidem concludit quod non omnis, qui peccat ex certa malitia peccat ex habitu. Tandem nota, quod certa malitia sic communiter accepta partitur in diuersas species iuxta differentias vitiorum, quæ inueniri possunt in voluntate superiori, & secundum eas varia nomina sortietur, ut superbia, tyrannis, vana gloria, & similia.

48. Hoc supposito duabus conclusionibus respondendum est. Sit. 1. conclusio: Angelus in statu naturæ, & secluso quocumque alio pertinetate ad ordinem supernaturalem posset peccare ex certa malitia, & quasi de industria. Pro hac conclusione citari valent quicumque docent Angelos tanta gaudere libertate quoad specificationem in naturalibus, ut possint inter bonum, & malum eligere, & peccare, si velint. Quod tenet Suarez de Ang. lib. 3. cap. 7. num. 6. & expresse docuit Scotus in 2. dist. 23. quæst. unica, quem alij sequuntur. Nam licet isti Auctores expresse non egerint de peccato ex malitia, siue ex industria, tamen affirmant posse Angelos peccare ex plenitudine potestatis, hoc autem magna malitia est, veluti abusus potestatis, & actiua denatio restrictis facultatis: quare hoc ipsum peccatum, si

Quid, & quotuplex sit peccatum ex malitia.

Angelus in statu naturæ, rationalis potest peccare ex malitia.

Scotus. Suarez.

daretur, non posset non esse culpabile.

1. Ratio.

49 Deinde probatur nostra conclusio: nam supposito quod Angelus circa naturalia peccare possit, quod diximus in hac quæst. sect. 1. facilius est quod superbia de excellentia propria prius cognita, quam quod deceptus peccet, quia potuit nolle subijci superiori, sed voluntatem suam pro regula habere agendorum, & alijs imperare pro libito: in quo nulla inuenitur contradictio. Sed tale peccatum foret ex industria, & certa scientia. Ergo. Vbi nota quod sic peccans malitiose evertens rectum ordinem naturæ intellectuales, etiam si habeat certam notitiam obiectorum in ratione boni; nam utrumque contrarium attingit sine errore in ratione delectabilis; nihilominus haberet defectum in intellectu practico in quantum operatur imprudenter. Hæc autem ignorantia, siue inconsideratio in practico intellectu est carentia consultationis prudentis circa bonitatem, vel malitiam actionum. Huiusmodi peccatum videtur commississe Roboam filius Salomonis, qui populo petenti à rege, ut leuaret iugum, quod pater suus imposuerat super eos, non acquiescens consilio prudenti seniorum, respondit populo iuxta imprudentiam inueniunt: *Pater meus cecit vos flagellis, ego cedam vos scorpionibus.*

2. Ratio.

50 Deinde probatur conclusio: quia non magis est determinata ad bonum honestum ex natura sua voluntas Angelica, quam humana: talis namque determinatio est contra essentiam libertatis creaturæ, sed humana voluntas potest spretò consilio prudenti pro libito eligere contra illum, ut patet in Robam, & quotidie experimur. Ergo similiter poterit Angelus cum certa notitia eligere, quod est malum ex plenitudine potestatis, & quasi de industria; quod est peccare malitiose, siue, ut rem explicem, deordinando se, quod non est ex habitu peccare, sed mera voluntate. Hanc plenitudinem potentia ad eligendum inter honestum, & delectabile, quod est malum morale competere voluntati creatæ probant ubique Scripta Patrum, quæ longum esset referre, & colligimus ex sacra pagina. Nam Ecclesiastic. capit. 15. ait: *Apposui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris*

Ecclesiast.

porrige manum tuam: & Ante hominem vitam, & mors, bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: quæ sententia, licet defecto applicata fuerit homini, quem Sacra Scriptura instruit, tamen omni voluntati potenti peccare, qualis est creata, æqualiter conuenit. Ergo inter bonum, & malum cognitum (nam incognita non sunt ante creaturam cognoscitiam, neque ei appositum) creatura libera potest naturæ suæ eligere, quod placuerit. Potest ergo peccare cum certa scientia, & sine præcedenti habituali inordinatione, seu malitia, ex mera potestate, prohibito, & ex industria, vulgo apostata.

51 Secunda conclusio sit: Angelus in statu naturali, ut dictum est, peccare potest ex habituali deordinatione, quæ malitia dicitur. Quod assertum nullam habet difficultatem supposita priori conclusione: si namque Angelus valet se deordinando operari, cur non poterit ex repetitione actuum habitum acquirere operandi ex placito suo, & sine subiectione ad alterum? Certè nulla est ratio in contrarium, præcipue in sententia eorum, qui tenent, unum actum sufficere ad gignendum habitum in natura Angelica.

Dices: Angelorum viam non dare locum acquisitioni, nec vsui habitus cuiusquam acquisiti, qui in vno instanti conclusa est: nam in vno instanti fuit in potentia, in altero operatus est, in tertio autem fuit in termino patriæ, vel exilij secundum iustitiam operum. Ergo neque potuit gigni habitus, neque utilis est eius positio: & hoc ipsum videtur dicendum de via in ordine ad perfectionem naturalem; nisi forsam tenendum sit, quod Angelica natura facta est in termino naturalis perfectionis, & naturaliter beata. Respondeo tamen: quidquid de duratione viæ ad supernaturalem felicitatem sit, via ad naturalem perfectionem, & ad non plus ultra, quam admittimus in Angelis, non posset vno actu vel instanti concludi. Nam eorū omnium, quorum non accepit species in creatione sua, notitia non vno actu poterat acquiri, sed post plurimos semper maneret aliquod cognoscibile, & pater in cognitione futurorum, & secretorum cordis, quæ

2. Conclusio.

Obiectio.

Responsio
1.

quæ propria industria nequaquam certo scire valeret. Quare satis diuturnam durationem haberet via ista, ut possent generari habitus in Angelo, tam in ordine ad malum, quam in ordine ad bonum.

Secundo etiam si concedamus: quod via ad merendum, & demerendum concluditur in unico instanti, tamen statim bene, & laudabiliter agendi non excluditur per beatitudinem; alias beatus non posset bene agere, quod est absurdum: & item status male, & culpabiliter agendi non cessat per condemnationem. Quare etiam si Angelus non posset peccare ex certa malitia, & habitu quantum ad demeritum, tamen absolute valeret sic peccare; quemadmodum Dæmones quotidie mala opera perpetrantur. Tercio nunc non agimus de rebus ut contingere, sed de his, quæ non repugnant naturæ Angelicæ intra naturalia, & forsam contingerent, si via prolongaretur.

SECT. V.

Vtrum Angelus circa naturalia possit peccare venialiter?

32 IN hoc puncto duæ sunt oppositæ sententiæ. Altera docet Angelos in pura natura non posse venialiter peccare: quam Thomistæ sua deuotione defendunt; quia putant eam tenuisse D. Angelicum 1. 2. quæst. 89. art. 4. cum tamen ibi solum loquatur de Angelis bonis, & malis, neque mentionem faciat de viribus naturalibus ipsorum, secluso quocumque statu supernaturali, verumtamen ratio, quam D. Thomas ponit ad probandum Angelos siue bonos, siue malos non posse venialiter peccare, est fundamentum prædictæ sententiæ in hunc modum. Quicumque, ea, quæ sunt ad finem ultimum ex præscripto naturæ, semper operatur propter ultimum finem, non potest venialiter peccare: sed Angelus in naturalibus vult propter ultimum finem, quæcumque ad illum ordinantur: ergo venialiter peccare non poterit. Maior explicata videtur certa: nam particularia bona quasi naturaliter apparent ordinata ad bonum vni-

uersale, & commune: quare si diligantur, quæ sunt ad finem optimum, verumque bonum, propter ipsum, operans semper bene agens: si vero propter malum finem agat, mortaliter peccabit, neque dabitur locus peccato leui. Minorem autem supponunt hi Doctores ex suis principijs de cognitione naturali Angelorum, & altiori modo in operando, in quo excedit rationalem naturam per alienas species cognoscentem, & subreptioni expositam.

53 Altera sententia in communi tenet, quod Angelus in puris naturalibus posset peccare etiam venialiter, culpaque leui. Sed inter ipsius defensores, dissensio est. Alij enim dicunt Angelos non fore capaces peccati venialis ex subreptione, seu ex defectu deliberationis, sed tantum posse peccare leuiter in materia leui. Quam partem docent Vazquez 1. 2. quæst. 89. in annor. ad art. 4. Suarez lib. 3. de Ang. cap. 8. num. 3. & 6. Verumtamen P. Suarez dicto num. 3. postquam statuisset peccatum leue ex subreptione non cadere in Angelicam naturam, hæc habet: *Non desunt moderni, qui hoc in dubium reuocent*: neminem autem pro hac sententia expresso nomine refert, neque ego invenire potui. Inter duas istas sententiæ hæc secunda conformior est nostræ doctrinæ, & facile colligitur ex supra dictis. Igitur ob maiorem claritatem meam mentem duplici conclusione exponam.

54 Dico. 1. Angelus in pura natura potens est venialiter peccare cum sufficienti aduertentia in materia leui. Quam doctrinam multi Scriptores tenent in 1. 2. vbi hanc controuersiam disputant; & eam sic probant. Potestas arbitrij, seu voluntatis dominantis tanta esset in statu naturæ, ut posset grauiter deniare, & prauè eligere in materia graui, sicut supra ostendimus. Ergo potens erit diuertere à recto in materia leui: nec potest inueniri, aut cogitari aliquod impedimentum, propter quod auferatur ab Angelico arbitrio facultas ista, quæ in voluntate humana reperitur. Præcipue quia si tale impedimentum daretur, pertineret ad perfectionem naturæ Angelicæ: sed neque de tali impotentia constat auctoritate, vel ratione efficaci, neque ipsa pertinet ad perfectionem naturæ dominantis. Nam tanto maior est potes-

Sententia altera

Vazquez, Suarez

1. Nostra conclusio

Thomistarum sententia

Ratio ex D. Thomæ desumpta

Dr. Mayorga

Y 2

tasi

tas, quanto limite caret, atqui maiortas, & extensio Domini perfectio quædam ipsius est; quapropter hæc limitatio potius minuit, quam perficit potestatem liberi arbitrii. Certe iuxta superius dicta non est cur negemus posse Angelum in materia naturali habere conjecturalem cognitionem non necessariam de secreto alterius, circa aliqua futura, volens altius sapere, quam oportet sapere, aut otiose cum alio loqui, & similia, quæ etiam si aduertenter, fiant in materia leui solum continent culpam venialem.

Responsio.

55 Dices propter circumstantiam finis, seu propter quid non posse contingere peccatum veniale in Angelo; sed quidquid aliàs, & in homine esset culpa levis, in Angelis continet peccatum mortale, & ratio est; quia omnis actio debet habere aliquem ultimum finem; præcipue Angelica. Quia natura intellectualis diligit semper inferiora propter superius bonum saltim existimatum, quemadmodum cognoscit conclusiones in principiis, non autem illas discurrendo, sed in eis quiescens. Vel ergo quando operatur malum in materia leui, agit propter Deum ultimum finem; & ex hoc capite peccabit mortaliter: vel sistit, & quiescit in creatura operans propter se ipsam; & tunc etiam mortaliter peccaret ponendo ultimum finem suum in bonitate creata. Quare non apparet casus, in quo Angelus posset de facto venialiter peccare.

Nō probat intentum.

56 Sed hæc solutio neque enervat vires nostri argumenti, neque firmo nititur fundamento, nec ratio adducta intentum convincit. Singula breviter declaro. nam primo Auctores dictæ sententiæ negare nequeunt talem esse potestatem voluntatis Angelicæ, ut si respectu illius esset materia gravis, & levis, posset prohibito, tendere nunc in gravem, nunc autem in leuem, quatenus est ex parte domini liberi. Sed non potest non dari materia aliqua, cuius amor non opponatur cum intentione ultimi finis veri, sicut datur materia, cuius electio componi nequit cum tali intentione. Ergo. Minor propositio sola indiget probatione, probaturque in hunc modum. Quia non omnes actus Angelici in ordine naturali forent præcepti quoad substantiam, & circumstantias singulas; aliàs maximopere es-

set ligata, & laqueis irretita ex propria conditione natura nobilis, & excellentissima; nec credi potest cadere sub præcepto naturali ea, quæ amorem veri boni non extinguunt, licet inditia sint tepidæ dilectionis, & non ardentis charitatis. Dabitur ergo materia consilij, circa quam possit dari defectus venialis.

57 Fundamentum autem totius contrariæ opinionis, nempe quod sicut Angelicus intellectus, qui non est discursivus, ita cognoscit conclusiones in principiis, ut non procedat ad illas sistens in eis: ita voluntas tendit in ea, quæ sunt ad finem, prout fiant subordinate tali, & non sistens in eis. Nam in appetibilibus finis se habet, ut principium, nullatenus firmum est. Nam primo respectu cognoscentis per species proprias nequaquam, dantur principia, & conclusiones, hæc enim tantummodo reperiuntur in discursiva cognitione per quæ procedimus à cognitis ad incognita. At vero Angelus unumquodque præcendens ab actione propria specie cognoscit, & minime in medio prius cognito. Quare suppositio illa circa principia, & conclusiones falsa est. Secundo licet hoc concedamus, paritas non probat intentum: quia, & si conexio principij, & conclusionis in ipso contenta sit infallibilis ex parte obiecti, tamen est contingens in ordine ad cognoscentem, qui potest pati deceptionem: & inde solum probatur infallibilis conexio appetibilium ex parte obiecti, non tamen in ordine appetentis, qui libere, & cum potestate deficiendi eligit. Tertio, & præcipue ostenditur infirmitas dicti fundamenti in nostra doctrina, quæ dixit Angelos in principio solum accepisse species pertinentes ad quidditativam notitiam rerum, non tamen singularium; & circa practica, seu agibilia Artem, & Prudentiam, non vero scientiam omnium singularium resolutionum consilij sui, & propriæ voluntatis circa quodcumque agibile.

58 Tandem instantia desumpta ab ultimo fine communi distinctione solvitur manifeste. Finis ultimus, ait communis doctrina, alter est ultimus simpliciter, & respectu personæ operantis: alter vero est ultimus secundum quid, ad quem terminatur aliquis actus particularis, & dicitur

Non nititur fundamento satis firmo.

Evaditur dicta responsio, & instantia.

tur finis operis. Concedimus itaque contrarijs, quod omnis actio voluntaria debet habere aliquem finem ultimum; sed negamus quod talis finis sit semper simpliciter ultimus, & finis operantis, cum pluries in ipso opere sistat affectus. Imperfectio itaque reperta in similibus actibus, ut in verbo otioso est peccatum leue non extinguens charitatem, neque destruens intentionem ultimi veri finis operantis, siquidem contrariam intentionem non supponit, neque includit. Quia potius cum gratia existere valet. Quapropter dicta ratio nunquam probabit Angelos in statu naturæ puræ non posse venialiter peccare, nisi demonstraret nullam posse dari materiam leuem respectu voluntatis Angelicæ, & hæc de prima conclusione.

Quid dicendum de peccato leui ex subreptione.

59 Dico. 2. iuxta doctrinam traditam in hoc libro de voluntate inferiori, & superiori, & modo operandi earum, facillimum est defendere posse in Angelis dari peccatum leue ex subreptione, seu defectu deliberationis. Et ratio est, quia in Angelo reperiuntur motus primo primi appetitus intellectuales, qui cum præueniant omnem cognitionem practicam, nequaquam in suo ortu impetantur ad culpam. His tamen affectibus perspectis, aut animaduersis voluntas superior potest vel consentire, vel resistere, aut illos approbare, aut omittine se habere. Non repugnat autem Angelum ad alia attentum, vel distractum aliquem talem motum leuiter aduertisse, quod sufficere ad libertatem, & non attente considerasse, ut illum impediret; præcipue cum trahat sua quemque voluptas. Tunc autem duratio affectus illius esset peccaminosa, & aliquando leuiter propter defectum deliberationis. Verum enim vero in hac parte non est recedendum à communi sententia: sed in casu posito admissis moribus non liberis voluntatis appetitiuæ dicimus repugnare Angelo semiplenam aduertentiam affectus mali, quæ possit excusare grauitatem culpæ: & etiam quia voluntas inferior non mouet

superiorem, nisi mediante cognitione suorum actuum.

SECT. VI.

Vtrum iuxta vires nature Angelus possit electionem suam mutare? An permaneat voluntate immutabilis?

60 VT amplius pateat potestas superioris voluntatis, & dominium liberi arbitrij placet mihi cum Suario lib. 3. de Ang. c. 10. nunc, quando de virtutibus substantiæ immaterialis intra limites naturales agimus: examinare: An sit immutabilis in electione sua, an vero priorem voluntatem mutare in arbitrio eius sit? Pro cuius explicatione aduertendum est: quemcumque liberum voluntatis actum in presenti electionis nomine comprehendendi, quia decreta libera etiam intentione vnum præ alio accipiunt, & consequenter elicientia eorum est electio quædam. Dicitur namque electio proprie non solum de comparatiua acceptione mediocriorum in ordine ad finem intentum, sed quotiescumque vnum præfertur alio tamen in affectu, quam in decreto etiam intentione. Verum est tamen quod acceptio prælatiua mediocriorum ex intentione finis, vulgari consuetudine, & propria notorietate sibi electionis nomen quasi vnice arrogauit in morali disciplina. Nos autem de utroque modo accepta electione in sectione præsentanti disputaturi sumus.

Quid electionis nomine intelligatur.

61 Prima sententia est Angelum esse immutabilem in electione sua, & inflexibilem postquam plena deliberatione, & noticia, qua maxime pollet in naturalibus, vni parti adhaesit. Hanc doctrinam tenent Thomistæ, & probant esse demente D. Thomæ, qui 1. p. quæst. 24. art. 2. loquens de immobilitate mentis Angelicæ ait: *Et ideo si consideretur ante adhesionem, potest libere adherere huic, & opposito in his scilicet, quæ non naturaliter vult, sed postquam iam adhaesit, immobiliter adheret, & eodem modo loquitur, & docet. 4. contra Gent. cap. 95. in fine, & q. 14. de verit. art. 10. & q. 16. de malo art. 1. quam sententiam sequuntur Capreolus, Caietanus, Ferrarientis, & alij, necnon Henricus quodl. 8. quæst. 11. qui suam quamdam rationem addidit, ut videbimus,*

1. sententia Angelum inflexibilem dicit.

*Fundamen-
tum 1.*

2.

3.

4.

*Sententia
communis,
& propria.*

62 Primum huius sententia fundamentum est. Quia voluntas sequitur intellectum, & ad modum eius operatur: sed intellectus Angeli, qui in naturalibus non discurrit, sed per proprias species cognoscit conclusiones in principiis, immobiliter adhæret his, quæ semel cognovit, sicut humanus intellectus affertur principiis. Ergo, eodem modo voluntas Angeli inflexibilis est, & immobiliter adhæret his, quæ prius elegit. Unde Angelus ex propria natura, & si libere eligat, non valet contra electionem factam mutari. Secundum fundamentum tale est. Intentio ultimi finis est principium, & radix omnium particularium electionum: sed natura Angelica immobiliter adhæret ultimo fini, quem elegit, & sibi determinavit: ergo est immobilis in electionibus suis. Minor sic probatur: Angelus naturaliter appetit beatitudinem in communi, quod autem in hoc potius, quam in illo affectet sibi summam felicitatem, provenit ex dispositione eligentis. At in Angelo nulla alia potest dari dispositio, nisi quæ se habeat ex parte intellectus cogitantis summam beatitudinem in uno, vel in alio: ergo nisi prius sit mutatio in intellectu, nequit dari in voluntate. Sed cognitio Angeli est immobilis: ergo, & voluntas.

63 Præterea Henricus ubi supra hanc excogitavit rationem: voluntas quanto perfectior est, & liberior eligit, tanto vehementius, & maiori affectu adhæret rei electæ: sed voluntas Angeli est perfectissima, & liberrime eligit: ergo per electionem suam ita adhæret rei electæ, ut ab ea separari, & moveri ex propriis minime queat. Minorem probat: quia voluntas Angeli nulla passione movetur, sed seipsam sola determinat post exactam consultationem, & cognitionem eorum, inter quæ versatur electio. Quartam rationem afferunt alij ab inconvenienti. Nam si Angelus esset mutabilis in electione sua, esset capax poenitentiae, quod est contra sensum Patrum, & probatur consequentia, quia si Angeli ex natura sua possent poenitere, non esset ratio, cur Deus statim post peccatum illos condemnaret nullo dato tempore, ut resipiscerent, & cognito errore suo ad Deum converterentur, si vellent.

64 Altera sententia, cui assentimur docet Angelos in statu naturæ non esse immutabiles in electionibus suis, sed

posse postquam libere elegit unum, voluntatem mutare. Sic docent Scotus in 2. dist. 7. q. 1. & in reportatis q. 3. Egidius q. 1. art. 2. Durandus quest. 2. & alij, quos refert, & sequitur Suarez de Ang. lib. 3. cap. 10. à num. 5. Hanc sententiam probare contendunt auctoritate D. Hieronimi Epist. 156. ad Damasc. de filio prodigo in fine, & Fulgentij lib. de fide ad Pet. c. 3. quorum verba omitto, quia, ni fallor, non locuntur in nostro casu: & demum Damasceni lib. 2. cap. 3. qui sic ait: *Est Angelus natura sua intelligens, arbitrij libertate præditus, voluntatis, ac sententia ratione mutabilis*, & addit *esse perpetuo mobilem*, ubi non solum indifferentiam voluntatis ad eligendum Angelis attribuit, sed etiam vim potestativam super proprias sententias, & electiones, ut nempe possit eas mutare.

65 Ratio fundamentalis huius asserti sic conficitur. Angelus in sua electione est liber, quod est certum etiam de fide: sed post factam electionem nihil est, quod illum necessitet, ut non possit mutare electionem, si velit. Ergo etiam postquam elegit, potest mutare electionem. Consequentia est legitima, & maior certa, solaque minor indiget probatione: quæ, supponendo non pertinere ad hanc controuersiam quidquid peragens extrinsecum siue necessitans, siue faciens mutationem provenit voluntati supra naturam, & sua naturalia, quando sermo est de Angelica voluntate pura, & ex vi naturalis potentiae, probatur sic sufficere partium enumeratione. Nam vel immutabilitas in electione facta provenit ab ipso actu electionis facto, vel ab habitu ab eo relicto, vel à proprietate ipsius voluntatis Angelicæ, vel ab intellectu: sed à nullo ex his valet nasci immutabilitas electionis. Ergo, &c. Probatur antecedens per partes seorsim, & primo de electione iam facta in hunc modum.

66 Actus, quo voluntas eligit, est intrinsece, & essentialiter liber: sed actus intrinsece liber non aufert à voluntate potestatem non influendi pro sequenti instanti: ergo non necessitatur voluntas per proprium actum ad permanendum in illo. Deinde actus contingens in essendo non includit necessitatem in conservari: sed electio causa libera est contingens in essendo: ergo non includit, aut infert necessario conservationem suam. Consequentia est legitima, & maior

*Scotus.
Egidius.
Durand.
Suar.
Damasc.*

*Fundamen-
tum nostræ
sententiæ.*

*Ab electio-
ne facta non
oritur im-
mutabili-
tas.*

for ex terminis patet. Minor probatur: quia omne contingens in fieri est contingens in esse: sed electio libera etiam Angelicè est contingens in fieri, siquidem libere fit à voluntate creata: ergo contingenter est; & dependet à causa libera, ut tali in fieri, in esse, & in conservari. Potest ergo pro libito voluntas creata electionem suam mutare in aliam, vel saltem non conservare præcedentem, & ista sublata contrariam elicere. Aliàs dominium liberum, quod est intrinsicum voluntati, vel ipsa voluntas, competens creaturæ rationali, & intellectuali sine termino, & limitatione circa gubernationem sui, & suorum subditorum, aut non est ponenda in Angelo tam amplæ potestatis, ac competit homini: aut dicendum erit, quod impeditur, limitatur, auferitur, vel extinguitur proprio exercitio, electione, & mandato. Quæ omnia in politicis, & ethicis, ut experientia docet, consolidant potestatem, & faciliorem redant dominum ad iubendum, & subditorum obedientiam. Et demum mutabitur natura voluntatis in essentiam contrariam, nempe à potentia ad impotentiam, quæ sunt absurda.

Ab habitu
non oritur
immutabi-
litas.

67 Secundo de habitu, siue dispositione probatur sic. In primis quia pura natura non includit, quin potius excludit omnem habitum, & dispositionem antecedentem operationes, quæ cadunt intra ambitum naturæ. Ergo non datur in Angelo per naturalem Providentiæ comprincipium aliquod electionis, quocum semel usa fuerit voluntas pro libito necessitetur permanere in electione facta. Ponere autem tale comprincipium supra exigentiam naturalem, & libera providentia donatum à Deo, omni caret fundamento, & paritur in conveniens: Nam 1. est contra rationem ponere in aliqua potentia comprincipium destruens naturalem virtutem agendi, & intrinseca prædicata subiecti, sicut ponere in luce tenebras, in visu obscuritatem, & in activa indifferentia habitum determinationis. 2. talis habitus causans immutabilitatem electionis, & si pro opere bono haberet convenientiam, & posset reputari donum liberaliter datum naturæ intellectuali, tamen ad permanendum in electione mala nequaquam potest attribui Deo, estque maximum naturæ damnum, & mors spiritualis. Ex alia vero parte talis habitus, si daretur, esset subiectus vsui voluntario, quia habitu quis uti

Dr. Mayorga

tur, cum vult. Nec sufficit respondere, quod tantum ad primam electionem subditur voluntati, non autem quantum ad contrariam optionem finis. Nam vel est unus solus habitus indifferens pro omni electione possibili, vel plures, & tot, quot possibiles electiones sunt; & in primo casu posita quacumque electione remanebit comprincipium indifferens secundum alias virtualitates, & subiectum voluntati ad usum earum: si autem dentur plures habitus, etiam si per illū, quo usa fuit voluntas ad eligendum hoc, non valeat retractare hanc electionem; valebit tamen cum altero, aut contrario comprincipio dinertere à priori electione, vel retractare illam.

Solutio in
sufficiens.

68 Voluntati autem creatæ nequaquam potest convenire immutabilitas ex natura sua. Nam si sumatur pro appetitu spirituali, quem appellavimus voluntatem inferiorem, est inclinatio universalis in bonum ut sic, præscindens à quacumque particulari determinatione ante propositionem huius potius, quam alterius boni, quæ apta est moveri à bono proposito sine discretionem inter vere, & apparenter bonum; & item subiecta voluntati gubernatiæ quantum ad mutationem suorum affectuum. Quare ab ista non valet oriri immutabilitas in electione, quamvis, si esset immutabilis propositio alicuius boni rapientis appetitum immutabiliter, semper instigaret supremam voluntatem ad permanendum in electione conformi tali affectui, quia in dicto casu non minus moveret ad mutandam voluntatem ab electione contraria. Voluntatis vero superioris talis natura est, ut eius potestas universaliter indifferens, & sine ulla particulari determinatione sit in moralibus. Quare si per propriam electionem fieret impotens mutare decretum, & cogeretur permanere in illo actu, esset libera solum ad destructionem sui, & exercitio propriæ vitæ periret. Non potest ergo tribui immutabilitas in electione naturæ voluntatis Angelicæ, sicut nullus ex hoc capite illam probare tentatus est.

Voluntas
creata ex
natura sua
non est im-
mutabilis.

69 Restat ostendere nullam immutabilitatem provenire Angelicæ voluntati ex parte intellectus in statu naturæ, quod brevis calamo sic probo. Primo quia intellectus, & voluntas ita se habent ut voluntas non possit in incognitum tendere, sed indispensabiliter procedit no-

Electio An-
gelica non
est immu-
tabilis ex
parte intel-
lectus.

titia

tiria agibilem voluntatis motum: attamen intellectus etiam practicus, id est, qui versatur circa verum in agendo, nunquam determinat voluntatem, aut illi imperat hoc potius, quam illud; sed à contrario omnibus propositis voluntas determinat intentione, & electione quid quid indiget determinatione, & utitur intellectu ad consilia, cuius viuacioribus cogitationibus potest resistere pro libito, & in contrarium mentem mutare valet (gratia internæ inspirationis adiuta, quando opus est): comparanturque voluntas & intellectus in ethicis, sicut Rex & eius consiliarij non habentes delegatam potestatem ferendi sententiam diffinitivam in Politicis. Ergo ab intellectu non provenit immobilitas in sententia, & decreto, cum ipse possit à voluntate regia ad consultandum de nouo compelli, & in diuersas propositiones sollicitari.

*Responsio
quedam.*

50 Huic argumento potest responderi pro sententia contraria; ita in Nobis contingere quotidie, & verum esse in electionibus imperfectis, & semiplene deliberatis Angelorum, de quibus ipsi non locuntur, quando asserunt voluntatem Angelicam esse immutabilem in electione semel facta. Sed tamen ex his non probari electionem perfectam, & plene deliberatam esse mutabilem, posseque ab Angelo retractari. Et ratio est quia præter ea omnia, quæ in plena deliberatione cognita fuerint, nihil restat de nouo cogitandum prauum, & conducentis ad talem electionem vel conservandam, vel mutandam. Quare licet intellectus ex se volare possit per omne cognoscibile, reditur immobilis ex defectu materiae, & quasi per accidens, unde enim voluntas fixa manet in electione sua prius facta.

*Solutionis
infirmas
ostenditur.*

71 Hæc tamen solutio nullatenus satisfacit argumento, sed potius concedit nobis totum, quod intendimus, & ad ratio, aut nunquam contingentem casum deducit questionem. In primis namque fatetur, quod intellectus, & voluntas Angelicæ ex natura sua nullam habent immutabilitatem in actibus suis, quod intendimus examinare in hac parte, quando ex solo defectu obiecti non posse mutari intellectum fatetur, unde reditur immobilis voluntas, & non ex alio capite. Deinde concedit omnem omnino electionem Angelicam, ad quam non præcesserit ita perfecta deliberatio, ut nihil in-

statum relinquat ex his, quæ intra limites naturæ possunt conducere ad eligendum in tali casu esse mutabilem. Attamen in his circumstantiis perfecta deliberationis quem ad modum voluntas libere eligit, sic manet cum potestate, & dominio non conservandi priorem electionem, & se ad alia distrahendi: illa vero cessante cur non poterit contrarium velle, & retractare voluntatem priorem. Tandem ita perfecta deliberatio, ut supponitur ad immutabilitatem, est moraliter saltem impossibilis. Menti create. Primo quidem in nostra sententia, quæ ut dictum est; probat Angelos quantum ad practicam cognitionem solum accepisse in creatione sua species vniuersaliū principiorum, siue Prudentiam, & nequaquam singulorum agibilem distinctam notitiam; quare in hac materia non cognoscunt conclusiones in principiis, ut dicunt, sed consultando discunt contingenter, & coniectantur. Quæ propter & possunt falli, & nequeunt agibilia, ut talia comprehendere viribus naturæ, quod videtur necessarium ad plenam, perfectamque deliberationem.

72 Hoc ipsum contraponentes Angelum cognoscere conclusiones in principiis practicis, & comprehendere agibilia omnia naturalia distincte, & in particulari sic probo. Rebus sic stantibus, & loquendo intra limites naturæ alia qua deliberatio Angelicæ est imperfecta, & non asserens immutabilitatem voluntati. Ergo licet mens Angeli quantum ad plenitudinem specierum in vniuersali sit immobilis, tamen quantum ad vsum notitiæ in particulari non est fixa in tota scientia sua, sed potest transire de vna parte ad aliam, quando voluerit. Et consequenter si aliqua electio fuerit immutabilis, hoc habebit ex præcedenti proposito, vel decreto voluntatis permanendi in prævia deliberatione, & non aliter. Aut recedens, in quo est difficultas, constat ex his: primo quia Angeli, qui peccauerunt in secundo instanti, mutauere in eo bonum propositum, quod habebant in instanti præcedenti. Deinde Dæmones, in quibus naturalia integra permanserunt post culpam, quotidie mutant vias persecutionum suarum contra Ecclesiam, & electos Dei tentando varia media, quæ non præcognouerunt in plurimum irrita fore. Et in singulari casu constat ex sacra pagina Ioannis cap. 13. Dæmonem prius

Ioannes.
prius

prius irritasse Iudæos ad occidendum Christum, & Iudam, ut illum traderet; postea vero conabatur liberare illum à morte per uxorem Pilati Matthæi cap. 27.

73 Deinde sic argumentor. Intellectus deliberans ante quamcumque electionem vel operatur naturaliter, vel ad nutum voluntatis. Primum est contra omnium sensum, & probat, quod omnis deliberatio Angelica erit plena, & perfecta, quantum conceditur naturæ, quia agens naturale semper operatur, & in quantum potest, unde omnes deliberationes erunt similes in perfectione exten- sua. Quare si Angelus est mutabilis respectu vnius, erit potens se mutare circa quamlibet. Si autem operatur libere, & deliberatio perficitur ad nutum voluntatis. Ergo ipsa plenitudo deliberationis est volita, & causata à voluntate ex intentione manendi in electione facienda. Ergo si electio facta cum plena advertentia, & examine habuerit aliquam immutabilitatem, ea proveniet ex proposito antecedenti, & libera intentione excludendi animi inconstantiam, & non aliunde. Quæ immutabilitas non est absoluta, sed ex suppositione, de qua non est controuersia.

74 Superst respondere argumentis pro contraria sententia factis. Ad primum responderi potest varijs modis iuxta diuersas opiniones. Prima solutio est Angelum non omnia cognoscere sine discursu, & immutabiliter, quia multa cognoscit ineuidenter, etiam in naturalibus, ut sunt futura contingentia, & secreta cordium, ex quorum cognitione sepe procedit electio circa res agendas, quæ sicut, & cognitio præcedens sine euidencia mutabilis est. Secunda solutio ait quod & si habeat Angelus euidentem noticiam, & habitualement omnium naturalium, tamen non semper actu considerat omnia, quæ scit, & ea applicat ad quamcumque electionem. Quia propter remanet in intellectu obiecto capacitas, ut mutari possit cognitio ab vno in aliud, & sic ex parte intellectus non fiet immutabilis electio. Hæ tamen solutiones non videntur euacuare vim argumenti, & intentum contrariorum. Prima namque magis pertinet ad cognitiones non practicas, quæ versantur circa verum præscindens ab actione, quales sunt quidditativa, seu scientialis, coniectura, visio,

Dr. Mayorga,

& memoria. Circa cognitionem autem agibilem, & circumstantiarum actionum nihil loquitur, sed videtur supponere, quod secunda responsio fatetur, scilicet Angelos à principio habuisse omnium agibilem non tantum in communi, sed in particulari perfectam noticiam, & plenam deliberationem quasi habitualiter permanentem (quomodo loquuntur, quæ species impressas virtuales tantum scientiam habitualement appellant). Vnde iuxta aduersarios facile est Angelo plena deliberatione considerare omnia pro electione particulari, & quia nihil restat considerandum, remanebunt immutabiles intellectus, & voluntas.

75 Respondendum itaque ex supra dictis est, quod etiam si Angelus habuerit infusam scientiam veri naturalis præscindens à tempore, & actione (quæ vocamus scientiam quidditativam, seu quidditativam), non tamen habuit futurorum præscientiam, existentium visionem neque præteritorum (si dentur) memoriam: neque istorum, ut talium accepit species à Deo. Et item circa agibilia, ut talia, & proprias actiones nihil accepit in particulari, sed tantummodo in communi, nempe virtutem Prudentiæ, & Artis ad operabilia. Quapropter in hac materia non videt conclusiones in principijs, sed discurrendo consultat, & inquirat, cui potius debeat adherere: unde nūquam creditur immutabilis ex viribus naturæ in consilio, aut in electione: potestque errare, & meliora sapiens errorem corrigere. Et hæc ex parte intellectus. Tertia vero solutio communis, quam

76 Secundo argumento contrarium respondetur iuxta sententiam asserentem Angelos in creatione accepisse scientiam in actu primo, seu species impressas virtuales omnium, & singulorum cognoscibilem naturalium, nulla distinctione facta inter verum essentiale, & agibile Respondetur, inquam, quod duobus modis potest amari finis ultimus, nempe expresse, & formaliter, vel implicite, & in

Responsio
propria.

3. Solutio

Secundi ar-
gum. com-
munis solu-
tio.

videt

Soluntur
argumenta
contraria.
1. Solutio.
1.

Vtraque
est imbecil-
la.

virtutē. Primo modo amabitur, quando intellectus iudicat, rem aliquā esse summum bonum, & in eo suam felicitatem consistere; & sub hac ratione propositum diligitur à voluntate. Et in hoc modo licet soleant errare homines ex falso iudicio intellectus: Angeli vero nō possūt deficere in electione ultimi finis: quia non possunt tale iudicium intellectus habere, cum sit contra naturalem euidētiā, quam ipsi habent. Vnde electio sic facta erit immutabilis quoad specificationem, non tamē quoad exercitium: quia licet non valeat Angelus constitutē re expresse vltimum finem in creatura, tamen potest cessare ab expressa dilectione vltimi finis veri. Secundo modo, id est implicite, ac virtualiter amatur vltimus finis operantis, quando sine expressa, & formali intēctione illius sit aliquid ordinabile positivē in ipsum, ut opus honestum: vel deseritur vltimus finis verus, quando sit aliquid sufficiens dissolvere, & destruere priorem intēctionem veri finis, quale est opus prauum. In hoc autē modo inquirunt, potest Angelus bene, & male eligere: quia ad hanc electionem nō requiritur in intellectu error positivus, sed tantum quod proponatur obiectum ut amabile, & conueniens sub aliqua ratione particulari, non facta plena consideratione omnium circūstantiarum actus. Qua propter re melius considerata, & omnibus perpensis in manu Angeli erit mutare, & retractare similem voluntatem, & de malo paenitere. Hanc solutionem latius tractat Suarez vbi supra num 16. & 27.

Suarez.

Examen
dicti argu-
menti in
f. 1. n. 1.
tuis princi-
pijs.

77. Quamvis autem hæc responsio satisfaciāt contrario argumento, tamen iuxta nostra principia aliquid addendum occurrit, ut omnino corrumpat adificium sublato fundamento. Supponit primo ratio aduersariorum. Quod datur in voluntate Angeli amor, seu dilectio elicita, & naturalis circa beatitudinem in communi, quod tunc impugnauimus in hoc lib. q. 2. sect. 1. statuētes voluntatem ipsam inferiorem esse inclinationem vniuersalem ad bonū, ut sic. Supponit etiam huius voluntatis actus esse electiuos, cuius contrarium ostendimus q. 1. sect. 3. & 4. supponit tertio intellectu Angeli habere quasi habitualiter species omnium agibilium non solum in communi, sed in particulari, & quia vsus prærequiritur notitiā instrumenti, & vi-

rium, conducentiamque eorum ad opus, ad deliberandū necesse erit, quod prius cognoscat omnes species suas, & quid quid per illas representatur: & sic erit sapiens antequam intelligat, quod est absurdum. His sublati fundamentis respondemus Angelū ex principijs naturalibus non esse immutabilem quoad cognitionem practicā, quoniam tam circa finem vltimum in particulari, quam circa singulas electiones contingenter discurret consultando. Quare ratione dispositionis intellectualis nullatenus potest voluntas reddi immutabilis. Neque valet constitui, & firmari in electione aliqua per naturalem amorem illum beatitudinis in communi, etiam si concedamus eum eligere: quia diuersa ratio est liberi, & necessarii: neque cogit amor boni in communi ad sequendum hoc bonum potius, quam illud, aut conseruandam aliquam electionem.

Solutio propria.

78. Argumentum Henrici nullius momenti est, & falso nritur fundamento dum supponit libertatem creaturę perfici per intensionem, ut ita sit liberior voluntas Angeli, quam hominis, quia Angelus in altiori ordine sit, quam homo. Maioritas namque, & minoritas libertatis solum stat in amplitudine, aut limitatione eorum, circa quā potest exerceri dominium eligendi. Cumque defacto sphaera eligibilium per cognitionem actualem reguletur, ea creatura dicetur liberior, cuius cognitio, & consultatio ad plura se extendit; sic se habet Angelus respectu hominis: & ille actus dicitur plene liber, quem præcessit plena deliberatio, & pro defectu cognitionis minuitur libertas. Deinde ex maiori libertate in eligendo non arguitur connatus vehemētor, vel affectus ad rem electam, quia eligere est actus voluntatis superioris, affectus vero inferioris, & appetitiue: & affectus quidem sunt differentia remissio, & feruor, tepor, & vehementia; libertas vero, & decreta voluntatis neque remissa, aut tepida, neque feruorosa dicuntur. Quare si in Angelis desunt affectus appetitus, qui in corporibus passionibus dicuntur, electio certe liberior dicitur, quia nullus aliecit affectus, sed ille connatus ab Henrico positus omnino deficiet. Ommitto quod illa propensio, & connatus, sicut non auferret libertatem ad eligendū nequaquam valet cogere ad conseruandū electionem iam factam.

Argumentum Henrici nullius est momenti.

*Angelus
capax est
penitentiae
naturalis.*

79 Ad quartum concedimus Angelos esse capaces penitentiae naturalis, qua propter naturalia motiva praeterita facta retractant, & quidem cum penitudine, si in eo, quod retractatur, aliqua ratio mali appareat. Penitentiae vero supernaturalis ex natura sua solum habent obedientialem potentiam, siue capacitatem remotam, nequaquam vero proximam, quae principia supernaturalia complectitur.

SECT. VII.

Vtrum Angelus in pura natura potuerit esse beatus?

80 VT compleatur doctrina praecedens circa potentiam peccandi, & mobilitatem voluntatis Angelicae intra limites naturalium obiectorum operae praeium est inquirere, & examinare: An natura Angelica creata solum cum suis naturalibus, vel cum ijs omnibus perfectionibus intra ordinem naturae, cum quibus defacto creata est, foret beata? Conveniunt omnes in hoc dubio sermonem non esse de beatitudine suprema, & supernaturali, quae consistit in visione intuitiva Dei summi veri, & boni, in quo quiescit omnis appetitus intellectualis naturae. Sed lis tota est: vtrum possit Angelus in naturali perfectione sistsens appellari aliquomodo beatus? Et quidem si ad naturalem beatitudinem aliqui Thomistae non requirerent impeccabilitatem circa naturalia, & immutabilem electionem, non esset varietas opinionum. Quia nemo negat Angelicam creaturam altissimam contemplationem veri essentialis, & praecissi ab esse, & actione, quod primario, & fontaliter consistit in essentia primi principij, & deinde in rebus creatis: in qua consistit beatitudo secundum quid, sicut beatitudo simpliciter stat in sola visione intuitiva eius veri, quod perfectissima est, in quo omnia vera sunt, hoc est, Dei ut est in se.

Difficultas unde oritur.

*Doctrina
D. Thomae.*

81 D. Thomas 1. p. q. 62. art. 1. ubi asserit Angelos in sua creatione fuisse beatos naturali beatitudine nullo modo curavit de rectitudine voluntatis, aut de inamissibilitate talis perfectionis, ut suam praeveneret conclusionem, ut illam probaret, aut satisfaceret alicui argumentum, sed de sola contemplatione summi intelligibilis, quam creatura possit pro-

Dr. Mayorga.

prijs viribus acquirere praenotavit: *haec, inquit, quoddammodo beatitudo, vel felicitas dicitur.* In cuius confirmatione adducit Philosoph. lib. 10. *Ethic. cap. 7. & 8.* dicens: *Vnde & Aristoteles perfectissimam hominis contemplationem, quae optimum intelligibile, quod est Deus, contemplari potest in hac vita, dicit esse ultimam hominis felicitatem.* Quod autem de sola hac contemplatione naturali suam assertionem intelligat, ostendit apperte, dum sic probat, *Quia perfectionem huiusmodi Angelus non acquirit per aliquem motum discursivum, sicut homo, sed statim ei adest propter suam naturae dignitatem, ut supra dictum est, nempe q. 18. art. 3. & 4. ut notatur in margine, ubi tractat Angelicus Praeceptor de perfectione cognitionis Angelorum.*

Arist.

82 Hinc notare placet contra eos, qui a naturalem rectitudinem voluntatis, cum impotentia peccandi ad beatitudinem naturalem requirunt, quod in eorum sententia de speciebus impressis ad beatitudinem naturalem sufficere dicunt contemplationem non actualem, sed in actu primo, imo ante quam voluntas decreverit illarum usum, quia ex una parte docent Angelos creatos fuisse cum sola scientia virtuali propter species impressas: ex alia vero tenent creatos in beatitudine naturali, cum tamen beatitudo consistat in actuali contemplatione veri, quam Angeli non acceperunt in creatione sua, licet acceperint potentiam ad contemplandum sine ulteriori indigentia specierum, & subiectam voluntati ad minus quoad exercitium. Vnde ad huiusmodi felicitatem non est requisita rectitudo voluntatis in actu secundo per dilectionem naturalem summi boni, sed sufficiet rectitudo ex parte principij per Prudentiam infusam, & carentiam inclinationis in apparenter bonum, & promptam dispositionem ad obediendum. Qui status nihil includit supra naturam, & sufficit ad beatitudinem secundum quid; & tamen non aufert libertatem creaturae intellectualis saltem quoad exercitium, & consequenter non facit illam impotentem peccare.

In consequentia quaeritur quodrumdam notatur.

83 Praeterea soli scriptores, qui dicunt esse necessariam naturalem dilectionem Dei ad beatitudinem secundum quid, praeter mentem D. Thomae & Arist. loco citato, qui sequuti sunt communem hominum acceptionem de beatitudine natu-

naturali iuxta illud Psalmi 143. *Beati dixerunt populum, cui haec sunt* id est bona temporalia afflicter, & prater doctrinam Philosophorum ponentium summam felicitatem in contemplatione separatarum substantiarum, primi entis, principij primi, & similium, vt docerent recentiores quid est beatitudo secundum quid? & questionem istam non esse tanti ponderis, vt ipsi credunt. Hi, inquam, solimagnam argumentum patientur contrarium ex duplici capite. Primo quia non audent negare de ratione beatitudinis etiam secundum quid siue naturalis esse perpetuitatem: vnde coguntur confiteri demones esse naturaliter beatos, alias antequam peccarent, non fuissent naturaliter beati, cum illa perfectio amissibilis esset, & nequaquam perpetua. Secundo: quia commune pro loquium est omnia naturalia mansisse integra in Angelis post peccatum. Ergo remansit in demonibus beatitudo naturalis cum dilectione naturali Dei. Autoris naturae, quod est difficile, ne dicam absurdum. Quod argumentum vt euadant, varias excogitarunt solutiones, & diuersos in amissibilitatis modos, qui nobis non sunt necessarii; legat curiosos Salamancaenses 1. parte q. 62. in annotat. circa art. 1. D. Th. & Vazquez disp. 226. cap. 1.

*Huiusdu-
biij propriis
Solutio.*

84 Est autem difficultas ista, mea quidem sententia, maiori ex parte de nomine pro cuius solutione dico: statum naturalem Angelorum includentem naturalia munera ex vi creationis ipsis communicata, quae sunt species, seu noticia quidditativa, Prudentia, & Ars prater potentias naturae consentaneas, optime posse appellari beatitudinem lato modo & naturalem felicitatem, quamdiu sanctus fuerit cum resistentia innata voluntatis superioris tantum, & etiam cum recta dilectione honesti. Vbi pro intelligentia nota, quod resistentia innata est integritas naturae ante omnem operationem, seu innocentia, quae per opera laudabilia & conseruatur, & perficitur: per praua vero destruitur. Quae doctrina ex hoc maxime commendatur, quod facile componit, & defendit Angelos fuisse in sua creatione beatos cum D. Th. art. 1. citato: in Angelis eleuatis per infusionem donorum supernaturalium talem beatitudinem permansisse, & fuisse eleuatam ad viam supremae felicitatis: conseruatam fuisse in Angelis bonis: & malos,

ex quo perdidere integritatem sui status, & voluntatis innocentiam peccando, nequaquam fuisse, aut vocari debere beatos. Hec insuper doctrina exade sustinet libertatem, & dominium ethicum creaturae etiam circa bona ordinis naturalis: & potest cum D. Dion. cap. 4. de bono decantare loquendo de Daemonibus; *Nec data eis Angelis a munera mutata esse dicimus, sed sunt, & integra, & nitidissima, ipsi tamen non vident, quod suas facultates cernendi causa benigne concessas obstruxerint.* His soluta manet proposita difficultas, quibus etiam recte applicatis argumenta huius materiae omniq; pereunt.

QVÆST. V!

De voluntate Angelica comparata ad habitus acquisitos.

1 AD complementum huius libri oportet examinare de habitibus naturalis ordinis, verum valeant acquiri, aut residere in voluntate Angelorum, quae tractatio pertinet ad cognitionem naturae immaterialis. Posset autem questio praesens extendi per plures disputationes dubitando seorsim de habitibus in communi, & postea de singulis: An possint in Angelo reperiri, sed ne molesti sumus, remittentes quae alterius loci sunt, solum disputabimus communia, & sectione concludemus sequenti.

SECT. VNICA.

Vtrum voluntas Angeli capax sit habituum acquisitorum, quos valeat acquirere, & de subiecto virtutum moralium.

2 Naturam Angelicam non indigere, neque capacem esse habituum acquisitorum proprijs actibus non tantum intellectibus, verum etiam voluntarijs tenent Durandus in 3. dist. 23. q. 1. ad 1. Scotus in 2. dist. 3. q. 10. ad 2. prima opinionis. Mairon in 3. dist. 33. q. 1. art. 3. Caietanus 1. p. q. 54. art. 1. & alibi, quos Thomistae sequuntur idem tenet P. Vazquez 1. p. disp. 43. cap. 7. num. 32. & disp. 219. cap. 2. & 1.2. disp. 78. cap. 3. num.

*Pars ne-
gans.
Durand.
Scotus.
Mairon.
Caietanus.
Vazquez.*

num. 20. 22. & 25. Probari potest hæc sententia: 1. Quia natura Angelica est ex se prompta, & perfecta ad eliciendos actus suos, neque ullam patitur difficultatem. 2. Quia si aliqui habitus acquiri possent in voluntate Angelica maxime virtutes morales, de supernaturalibus nanque nunc non agimus, sed istæ virtutes non sunt in Dijs teste Aristotele lib. 10. Ethic. cap. 8. ubi per Deos Angelos intelligit. Tertio tandem probatur: quia Angeli iuxta D. Thom. 1. p. quest. 60. art. 5. naturali dilectione amant Deum plusquam se ipsos, & consequenter plusquam omnia creata, quare non habent in naturalibus indifferentiam ad non amandum. Et ideo ante omne exercitium morale, & liberum habent naturam inclinationem, & facilitatem, imò, & determinationem ad amandum quidquid aliàs esset bonum morale, & obiectum virtutis ordinis naturalis.

Fundamentum.

Contraria sententia.

Suarez.

Fundamentum.

3. Contrariam sententiam, quæ docet Angelicam naturam posse acquirere habitus virtutum moralium & eis oppositos, defendunt alij graves Scriptores, quos refert, & sequitur Suarez de Angelis lib. 3. cap. 12. & num. 3. Fundamentum huius doctrinæ est: Primo quia voluntas Angeli quantumvis perfecta sit, etiam circa naturalia est indifferens, & indeterminata, utpote libera, quare per suos actus potest acquirere promptitudinem, & facilitatem in particulari materia. Secundo quia cum non sit semper in actuali exercitio, acquirere habitus continet perfectionem: quæ non est Angelis deneganda. Tertio quia intellectus Angeli capax est habituum opinionis, fidei, & notitiæ habitualiseo, quod in his naturalem carentiam habet. Ergo multo magis voluntas illius erit capax habitus affectus acquiri, & facilitatis ad agendum, cum ipsa sit universalis, & indeterminata inclinatio in bonum, vel potestas agendi, & non agendi ex se indifferens active, & non determinata ad unum. Tandem probatur: quia Dæmones habent habitus prauos suis actibus acquisitos, ut superbiendi, mentiendi, decipiendi, & similibus, circa quæ propensior, & expeditior Dæmon est nunc, quam in principio. Ergo voluntas Angeli non est à natura fixa, & determinata ad bonum verum, sed est indiffe-

rens, & capax habituum tam virtutis, quam vitij.

4. Inter sectatores huius affirmatiuæ sententiæ, quam veram existimo, dissensio est circa particulares virtutum habitus. Quidam enim aliquas tantum virtutes morales Angelis attribuant, quas in homine pertinere dicunt ad voluntatem, eas vero, quæ ut ipsi dicunt, subiectantur in appetitu sensitivo, quales sunt temperantia, & fortitudo, longe faciunt ab Angelo: quoniam in illo negant concupiscibilem, & irascibilem. Alij autem Doctores omnium virtutum moralium capaces Angelos dicunt, & tamen non loquuntur æque rigorose de omnibus. Ratio autem huiusce divisionis ex eo pendet, nifallor, quod omnem vim appetitiuam, quæ non præsupponit cognitionem præticam, seu rationis, ut ipsi loquantur, appellant appetitum sensitivum: & omnem illam, quæ præsupponit ad agendum cognitionem intellectus, etiam simplicem apprehensionem, autem notitiam speculatiuam, quæ non versatur circa agere, vel pati, voluntatem appellant: & voluntati libertatem competere sine discrimine affirmant. Vnde coguntur dicere non dari naturam appetitiuam ante libertatem, quæ non sit sensitiva: & quod natura intellectualis etiam post simplicem solam præpositionem delectabilis non potest amare, quin talis amor sit liber, & similia, quæ absurda sunt.

Divisio inter Doctores huius sententiæ.

Ratio divisionis.

5. Ut vero hæc omnia iuxta principia supra posita resolutione clara determinemus, sequentia aduertenda sunt. Primum, quod voluntas alia est inferior, seu appetitus, quæ mouetur quandoque præcipue in primo primis sola simplici propositione obiecti ante omnem deliberationem, & aduertentiam: quandoque vero per liberam propositionem boni ortam ex consilio, ut contingit in actibus secundo primis, & tunc tantum istius voluntatis motus liberi exeunt participatiue: cum aliàs nunquam possint esse intrinsece liberi. Alia est voluntas superior, quæ, & liberum arbitrium dicitur, & ita præsidet morali gubernationi, ut non possit non libere operari. Vtraque reperitur in homine, & in Angelo, ut dictum est: quæ propter naturam purè spirituales, & nullo modo composita ex corpore, & spiritu est domina sui secundum voluntatem superiorē,

Pro veritate notandum.

& partitur in concupiscibilem, & irascibilem propter inferiorem voluntatem appetitivam. Vnde posito quod natura Angelica capax sit habituum moralium, non potest probari incapax aliquorum ex eo, quod tales pertineant ad appetitivam portionem, & non ad liberum arbitrium.

Notandum
2.

6 Præterea notandum quod habitus non recipiuntur in potentijs proprie loquendo, sed in substantia radicante potentias ipsas, nam licet virtus voluntatis exercitio acquiratur, tamē supposito acquiratur, nec potentia virtuosa dici valet, nisi ut quæ virtus exercetur, subiectum autem virtutis est quod resultat virtuosum ut quod. Residens itaque habitus in substantia hominis, Animæ, vel Angeli, ut natura est, vni potentie, potius quam alteri tribuitur propter respectum ad illam magis, quā ad aliam: hic autem respectus nascitur ex specie actuum, per quos acquiruntur, & ad quos conducit. Neque hoc est tantum ludere verbis in questione de nomine, quia quæ pertinent ad unitatem habitus virtuosus, vitiosus, & eius, qui per exercitium plurium potentiarum acquiruntur, explicari nequeunt nisi per unitatem subiecti quod, de quo nunc sermo est, licet in alijs casibus non intersit hoc, vel illo modo loqui.

3. Notabile.

7 Est itaque virtus moralis tanquam in subiecto in substantia, ut natura est, unde habet unitatem entitativam, ad potentias vero comparata multiplex est actiuitate: nam primo includit rectum, & promptum iudicium prudentie particularis circa propriam materiam: deinde specialem inclinationem circa eiusdem generis honesta: Tertio autem, si virtus sit gubernativa affectuum subiectorum, inducit facilitatem in appetitu ad obediendum superiori voluntati. Et hoc sit tertium notabile. Quarto, & ultimo notandum est per frequens exercitium in materia quacumque virtutis moralis, aut vitij, per quod acquiruntur habitus, supervenire operanti non solum facilitatem agendi in tali materia, quæ communiter vocatur habitus; sed præcipue, & per se ardor quidam, calor, serbor, seu spiritus, qui propter continuationem actuum similium sit suo modo difficile mobilis à subiecto, estque habitualis amor in determinata materia, & in eo, ut iudico, principaliter consistit

virtus vnaquæque moralis. Cuius veritatis unusquisque habet in se sufficiens experimentum, si velit observare: nam qui vitio, vel virtuti alicui est assuefactus non tantum est facilis ad consentiendum pro occasione, sed etiam est habitualiter inclinatus, inquietus, & nunquam oblitiscens talia opera, & præsertim quacumque cogitatione feruet, & incalcescit nimis. Habet etiam sapiens exemplum in intellectu: nam per exercitium demonstrationis acquiratur. Mentis non solum facilitas ad demonstrationes conficiendas pro occasione, sed habitualis notitia, quæ natura sua est permanens, & circa ea, quæ sunt cum tempore pertinet ad memoriam. Huiusmodi sunt omnes virtutes, & habitus intellectuales primario, qui consequenter includunt facilitatem, quæ si fuerit potentie connaturalis, etiam quando notitia habitualis gignitur, non acquiratur, & tamen tunc dabitur habitus acquisitus scientie, opinionis, aut alterius speciei.

8 Si tamen quis pertinax sit in eo, quod habitus morales recipiantur in potentia tanquam in subiecto, & inde velit contra nostram doctrinam argumentari, aut prolongare argumentum, (permittendo hanc partem) dicendum est: omnes virtutes morales recipi in voluntate superiori, & etiam habitus contrarios, ita quod habitus, qui in appetitu, siue inferiori voluntate acquiruntur, neque virtutis, neque vitij rationem proprie obtinebunt; sed erunt aut sanitas, aut agilitates naturalis inclinationis naturæ intellectualis, & rationalis. Quod autem virtutes morales resideant in voluntate superiori sic proba. Primo: quia virtutes morales semper operantur cum Prudentia. Ergo in ea potentia resident, quæ cum consilio agit, & mentem practicam præsupponit. Sed huiusmodi voluntas est vis gubernatrix, & moderativa operum moralium. Ergo hæc est subiectum talium virtutum. Secundo quia inter actus virtutum istarum nunquam invenitur motus primo primus, sed omnes deliberati, & ex consilio: sed in sola voluntate superiori, & domina non reperiuntur motus primo primi, qui multoties dantur in appetitiva voluntate. Ergo nulla virtus moralis recipitur in appetitu, sed omnes insunt in voluntate dominativa. Tertio amplius probatur de virtutibus, quæ non sunt

Habitus
virtutum
moralium
ubi recipiuntur.

Fundamenta doctrine.

4. Notabile.

ad alterum, de quibus tantum est contro-
uersia. Quia cohibitio affectuum, & eo-
rum ordinatio secundum prudentiam
est effectus istarum virtutum, sed hæc
nequeunt perfici ab ipso principio affec-
tuum: ergo ad illud non pertinent subiec-
tiue ethicæ virtutes. Minor probatur:
nam appetitiua voluntas mouetur bono
sola simplici apprehensione proposito,
quando non imperatur actus illius, agit
que ex naturali impetu completo in ac-
tu primo propositione boni particula-
ris. At principium naturale, etiam si ex
se sit indifferens, dum non determina-
tur à se ipso, nequit seipsum moderari,
aut robotari in agendo. Vnde constat
Temperantiam, & Fortitudinem virtu-
tes esse in voluntate superiori tanquam
in subiecto iuxta hunc dicendi mo-
dum.

Resolutio
questionis.

9 His generaliter præsuppo-
sitis facile est questionem: An voluntas
Angelica sit capax habituum acquisito-
rum? determinare cum secunda senten-
tia supra relata. Dico igitur i, volun-
tas Angeli ex natura sua capax est ac-
quirendi habitus morales siue bonos, siue
malos, quatenus accipiuntur pro ca-
lore illo, aut spiritu, qui generatur ex
frequenti exercitio in vna materia po-
tius, quam in alia. Et ratio est, quia na-
tura Angeli, & ea naturalia, cum qui-
bus factus est, tam ex parte intellectus
practici, quam ex parte voluntatis, ca-
rent omni particulari determinatio-
ne, suntque indifferentia non solum
quoad exercitium, sed quantum ad spe-
cificationem. Fuerunt nanque vniuersa-
lia, & prima principia Prudentiæ, abso-
luta potestas gubernandi se, & alia, &
inclinatio naturalis innata in bonum
hoc est, Prudentia, liberum arbitrium,
& appetitus intellectualis. Sed natura
sic constituta sine aliqua determinatio-
ne apta est acquirere particulares pro-
pensiones, quæ cadunt sub latitudine
sue potentie. Ergo capax est habituum
dicto modo acceptorum. Pro hac parte
stant rationes supra factæ in probatione
secundæ sententiæ.

2. Conclusio,
& eius
ratio.

10 Dico. 2. Natura Angeli
ea capax est acquirendi habitus bonos,
& malos, habitu sumpto pro facilitate.
Nam natura Angelica non magis dispo-
sita est ex se ad agendum in vna materia,
quam in alia. At post aliquot actus in

Dr. Mayorga.

materia vnius virtutis, aut vitij promp-
tior, & habilior est, quam ante omnem
actum. Ergo exercitio acquirere po-
test facilitatem ad certum exercitium,
quæ est habitus secundum communem
acceptationem. Maior est certa, & minor
colligitur ex factis. Demonum, qui post
peccatum habiliores sunt ad male facien-
dum, quam antea. Nec obest dicere nul-
lam reperiri in Angelica natura difficul-
tatem ad exequenda quæcumque vo-
lunt; & ideo non posse acquirere aliquam
facilitatem. Non, inquam, obstat hæc
instantia. Quia licet potentia Angeli ex
se sit robusta, & non indigens comprinci-
pio ad agendum; tamen hoc est quid ge-
nerale, & præscindens à singularibus ma-
terijs. Per exercitium vero in vna spe-
cie actuum determinatur in primis illa
indifferentia ad specialem materiam: &
etiam potentia se habet quasi pullulans
tales actus, ita quod si ante habitum erat
necessarium mandatum superioris, vt in-
ferior operaretur, post habitum vix ne-
cessaria erit insinuatio: & si voluntas
prius expectabat longam consultatio-
nem ad volendum, postea cito velit post
solam propositionem obiecti. Adde quod
habitus, de quo sermo est in prima con-
clusionem, acquiri nequit, quin simul ac-
quiratur facilitas.

Obiecti sol-
uitur.

11 Argumenta contraria nul-
lam vim habent contra nostram doctri-
nam, sed fundantur in principijs, quæ
supra impugnauius, quapropter illis
negatis omnino corruunt. Primum ita-
que falso supponit naturam robustam, &
promptam non posse acquirere facilita-
tem quantum ad speciem actuum, & exer-
citiu virtutis, vt dictum est. Potest na-
que fieri promptior, & robustior intra
eamdem materiam. Secundum argumen-
tum nititur auctoritati Aristotelis, quæ
quantum ad immaterialium substantiam,
& virtutes parui momenti est. Ipse enim
intelligentias, quas posuit, Deos credi-
dit, & illis diuina attributa nonnulla at-
tribuit, quare mirum non est, quod Phi-
losophus à Dijs suis excluderet eas virtu-
tes, quas Catholici in vero Deo non admit-
timus. Deinde militante ratione contra
auctoritatem salibilem in materia phy-
sica nescio quis captiuus intellectum, &
postposita ratione dictis alterius adha-
reat? Hoc enim est intelligere ex deuoti-
one, & affectu. Tercij argumenti

Soluantur
argumenta
contraria.

fundamentum, nempe, amorem Dei super omnia inexcusabilem ab Angelo satis supra impugnauimus. Et quamuis illum concedamus, solummodo inde probari potest Angelos non valere acquirere habitus malos in materia naturali: sed ex hoc non probatur, quod absolute non possit acquirere habitus. Quia remanet capax habituum moralium. Neque con-

traria sententia vilo modo potest auferre à natura Angelica naturam indifferentiam principiorum moralium, nisi velit concedere habitus infusos, quos si admittit, non miretur Nos concedere posse dari habitus acquisitos, quando negamus infusos. Et hæc sufficiant de hac materia.

TRACTATUS DE ANGELIS LIBER QVARTVS.

DE ANGELORVM POTENTIA, ET OPERATIONIBUS ad extra.

SECT. II.

Verum Angelus possit producere substantiam?

*Ordo doc-
trinae.*

Pars ista nobis restat examinanda, ut circa naturalia Angeli, quod datum est nosse, tradiderimus. Quam ut breui, & aperto calamo percurram, diuidere oportet primo in duos tractatus, in quorum vno potentiam Angeli ad extra inspiciamus in communi, & non descendentes ad particulares virtutes, inquirendo: quid vnaquaeque sit? in altero autem tractatu agendum erit in particulari de singulis potentijs, in quo consistant, & de earum operationibus. Igitur more supra obseruato per quaestiones hae secantes prima erit de potentia Angeli ad extra. Secunda de potentia locutiva, & locutione, & simul de auditiva, & auditione. Tertia de loco motiva, & motu locali. Quarta vero, & vltima tractabit de assumptione corporum, eius potentia, & alijs, quae communiter ibi disquiruntur.

QVÆST. I.

De potentia Angelorum ad extra.

I Quid possit Angelica natura præter intelligere, & velle adhuc sub controversia est, quamquam leuis sit contentatio. Vt ergo constet extensio potentiae Angelicae, & eius ad propria genera restrictio, in presenti quaestione distincte cognoscere debemus; An possit producere substantiam? aut accidens aliquod? & quod illud sit?

Dr. Mayorga.

Triplici modo posse produci substantiam crediderim, scilicet per creationem, quando fit ex nullo praesupposito subiecto; & per rigorosam generationem, quae sit origo viventis à viuentem in similitudinem naturae, & per actionem substantialem, quae late solum generatio appellatur, quando nempe causa generatiua non est eiusdem speciei cum effectu, sicut vermes generantur ex putrefactione terrae, ut aiunt, aut per calorem solis, aut diuerso calorum influxu. Hæc placuit distinguere propter opinionem eorum, qui tenent semina esse viuentia, quæ solo calore fouente, & humido alimento paulatim perficiuntur, ut quotidie distinctior euadat organicatio, & membra consolidentur, de quo suo loco tractandum. Ad rem autem circa creationem substantiae ab Angelo illi antiqui errarunt, qui dicebant Deum creasse primam intelligentiam, & hanc de nihilo fecisse secundam, & sic de cæteris vsque ad postremam, quæ hunc mundum visibilem creauit. Et item, qui dixerunt Deum creauisse omnes intelligentias, & eas corpora creasse. Contra quos errores disputat D. Thomas 1. p. q. 44. art. 1. & saepe alibi; & fide certum est nullam creaturam posse creare. Ratio autem ex eo desumitur, quod ad efficiendam aliquam substantiam de nouo, & nullo praesupposito subiecto requiritur infinita virtus: Hæc autem

*Productio
substantiae
triplex.*

Errores.

Nulla creatura potest creare.

cuiusque creatura repugnat. Deinde quia cui competit creare, competit conseruare, & in nihilum redigere, & item concurrere per modum causae vniuersalis ad omnes actiones creaturae. Quae soli Deo conueniunt.

*Generatio
ne vniuoca
non potest
Angelus
producere
substantiam.*

3 De generatione homogenea, siue vniuoca nulla occurrit dubitandi ratio, sed omnino certum est non posse Angelis competere. Constans enim est apud omnes spirituales substantias, utpote independentes à materia corporea, & spirituali, solum fieri posse per creationem; si autem Angelus per vniuocam generationem gigneret, sine dubio genita substantia esset eiusdem rationis, & spiritualitatis cum genitore. Vnde apparet implicatio contradictionis; esset namque substantia facta simul genita, & creata, immaterialis, & ex materia producta. Quapropter tantum valet esse controuersia de productione substantiae corporalis, quae generatio aequiuoca est, quatenus genitum non nascitur simile generanti, & eiusdem speciei cum illo.

*De aequiuoca
ratio dubitandi. 1.*

4 Et licet in hoc puncto non sit diuersitas opinionum, potest formari aliqua ratio dubitandi in hunc modum. Videtur namque concedenda talis virtus caelestibus spiritibus; quia ad similem productionem substantiae non requiritur virtus infinita. Ergo non est Angelis deneganda, praecipue cum nulla ratio effica probet contrarium. Antecedens probatur. 1. quia productio homogenea substantiae, quae altioris ordinis est, non requirit infinitam virtutem, quandoquidem reperitur in creaturis, nam homo hominem generat, equus equum, & lectuca lectucam. 2. quia productio aequiuoca substantiae competit inferioribus creaturis, quae limitatae virtutis sunt, siquidem viuentia, & animalia pediculos, & vermes producunt iuxta diuersa temperamenta. 3. Caelum iuxta communem Philosophorum sententiam causa est productiua substantiae in his inferioribus, quia, ut aiunt, licet non contineat, sed supponat materiam, tamen formas inferiores eminenter continet. Sed caelum non habet infinitam virtutem. Ergo ad talem productionem substantiae virtus infinita non requiritur. Non est itaque haec potestas Angelo deneganda, qui perfectioris ordinis est, quam corporales creaturae.

Ratio 2.

5 Potest secundo formari argumentum pro ratione dubitandi; quia

sufficit ad producendam substantiam modo dicto continentia eminentialis rationum formalium rei producendae, ut valeat causa continens inducere in praesupposita materia formam convenientem prauijs dispositionibus. Sed talis continentia respectu inferiorum formarum competit Angelo, sicut, & caelo, immo & multo magis. Ergo etiam Angelus potest producere substantiam aequiuoca generatione. Illatio in eo nititur, quod continentia eminentialis consequitur excellentiam formae; atqui Angelus perfectior forma, & natura est, quam caelum; ergo maiori ratione ipsi tribui debet continentia inferiorum, quae caelo attribuitur. Et confirmatur hoc ipsum: nam quia caelum producit viuentia, & animalia imperfecta, agit ut instrumentum intelligentiae caelum mouentis; quia cum caelum non sit animatum, nec viuens non potest eminenter continere vitam, nec esse sum. Quare oportet quod Angelus tanquam causa principalis operetur, & producat substantiam. Quod autem caelum tunc operetur ut instrumentum suae intelligentiae videtur docere D. Thomas 1. p. q. 76. art. 3. ad 3. dicens: *corpus caeleste, cum sit mouens motum, habet rationem instrumenti, quod agit in virtute principalis, & ideo ex virtute sui motoris, qui est substantia viuens, potest causare vitam, & idem docet. 3. cont. Gent. cap. 103.*

D. Thom.

6 His tamen non obstantibus communis sententia omnium consensu firmata est Angelos non habere naturalem virtutem ad producendam substantiam ex praesupposita materia adhuc aequiuoca generatione. Vnitata probatio huius conclusionis est primo: quia nullibi in sacra pagina talis potestas Angelis tribuitur. Deinde quia Sancti Patres hoc docent, & adducunt canones quosdam Concilij Bracarensis 1. & Ancyrani, simileque auctoritates, quae contra Priscillianum probant, & definiunt Demones non posse aliquas creaturas in mundo efficere, quae omnia facile quis euadet dicendo: solum in eis definiiri Demones, & Angelos bonos non esse causam vnicam, & primam substantiae; neque agere nisi permissione, aut mandato Dei.

*Resolutio
questionis.*

Fundamentum commune.

7 Huius asserti communis Philosophia difficulter rationem reddit, & qui dem Suarez in Metaph. disp. 35. sect. 6. num. 4. optime docet hanc conclusionem

Suarez.

penj

Rationes.
1. Q. 2.

pendere ex alia de impotentia Angeli ad producendas qualitates materiales alterando corporeas substantias: verum tamen quando *num. 25.* debebat probare secundam partem, pro argumento hæc habet: *hæc posterior pars sequitur ex prior assertioni.* Probatum itaque 1. quia talis potestas non est necessaria in universo. In rebus namque naturalibus sufficiens virtus reperitur ad educendas formas de potentia materiae quantum ad ordinariam Providentiam, quæ ratio est Durandi in 2. dist. 7. q. 4. Secundo probatur quia nullus effectus, aut signum est in natura similis potentia. Omnia etenim, quæ ministerio Angelorum bonorum, vel opera Demonum fiunt, aut fieri apparet, per solam applicationem agentium ad passiva fieri valent, ut non semel dixit Augustinus, & est communiter receptum.

Durand.

D. Aug.

3. Ratio.
P. Suarez.

8 Tertium argumentum componit Suarez de Angelis lib. 4. cap. 25. n. 6. quia nullum est prædicatum in Angelo unde probetur ipsi convenire virtutem producendi substantiam inferioris ordinis, nisi forte excellentia natura, & perfectionis: hæc autem nihil probat. Ergo talis virtus non reperitur in Angelo. Cetera patet: minor in eo nititur, quod eandem continentiam habent formæ materiales respectu suarum inferiorum, & tamen nequeunt producere illas iuxta suas species. Ergo etiam si substantia, aut forma immaterialis aliquomodo contineat inferiores formas, illas nequit producere. Antecedens patet, quia forma animalis perfectior est forma viventis, vitamque continet, & ens, verum tamen licet possit generare sibi simile, nequit producere vivens, aut ens secundum aliquam speciem, nempe plantam, arborum, herbam, lapidem, neque metallum.

9 Ratio autem est quia essentia perfectior physice (quales sunt species logicæ inferiores respectu superiorum generum) solum includunt quidditative prædicata inferiorum generica, quæ pertinent ad lineam rectam prædicabilium; non vero perfectiones differentiales. Unde hæc ipsa prædicata generica sub alia quacumque differentia, quæ non sit sui ipsius constitutiva, produci nequeunt à forma, vel natura altioris ordinis, etiam si valeat producere sibi similem substantiam. Hinc item constat continentiam gmineatalem, si hæc voces solum signifi-

Dr. Mayorga

cant vim agendi generatione æquivoca nullatenus reperiri in aliqua creatura, seu ente ab alio, sed esse propriam quarto modo entis à se, & eius, qui est omnia in omnibus, & superat omnia, qui solus est creator. Hæc addidi, ut hoc argumentum efficax redderem, de virtute celesti postea dicam.

10 Aliam rationem assert D. Thomas 1. p. q. 110. art. 2. in hunc modum: quod proprie fit est compositum: hoc est enim subsistens, forma vero non est quod est, sed quo aliquid, nempe compositum, est. Atqui factum simile est facienti, quia omne agens generat sibi simile. Similitudo vero potest esse formalis, secundum quam ignis generat ignem aut eminentialis, quia superior substantia contineat inferiorem tam quantum ad materiam, quam quantum ad formam; quod soli Deo competit. Ergo Angelus qui nec est compositus, neque compositum totum continet eminenter, non potest substantiam producere etiam æquivoca generatione. Nec valet instantia dictum: Deus non est compositus ex materia, & forma, & tamen producit substantiam compositam ex materia, & forma. Ergo. Hoc inquam nihil valet: nam D. Th. ad solam homogeneam productionem substantiæ compositæ requirit actualem compositionem in generante: de qua productione non est questio præsens: Ad æquivocam vero productionem compositæ substantiæ solum requiritur continentia activa materiæ, formæ, & unionis quæ soli Deo competit, ut docet Sanctus Doctor, ut dictum est in præcedenti argumento.

11 Ratio cardinalis huius communis, & nostræ conclusionis est, quod nulla substantia materialis sit secundum ordinem nature, nisi vel per formationem seminis, & eius positionem in loco apto, ut nutriatur, crescatque iuxta corporaturam propriæ speciei. Est namque, nisi fallor, semen vivens originatum à vivente in similitudinem nature. Quod in matrice receptum, calore competentis formatum, & alimento proportionato nutritum virescit, & crescit, ut dictum est. Alias propria generatio non esset origo viventis à vivente. Ad istam autem productionem substantiæ, solæ illæ creature sunt potentes, quæ ut constat cap. 1. Genesis acceperunt cum existentia virtutem prolificam ut sunt heruæ, plantæ, pisces, aves, nimalia,

Ratio.

D. Thom.

Instantia.

Solvitur.

Ratio propria.

Genesis.

lia, & homo. Vel etiam substantia produ-
citur sine semine, quando materialia ele-
menta, ut terra, & aqua, aut humidum ex
utraque confectum à calore cœlesti, aut
alio proportionato sic mouetur, & co-
coquantur, ut iuxta diuersa temperamē-
ta in diuersas substantias conuertantur,
& transeant: ita quidem sunt animalia
imperfecta, & quę ex putrefactione ori-
ri dicuntur: hæc sane producuntur ex aqua,
& terra calore vitioso fonte, & corrū-
pente, siue putrefaciente, & ita apte lo-
qui possumus, quoniam legimus aquam,
& terram calore perfecto fonte, & ia-
bente Deo produxisse germinantia, piā-
tas, pisces, volatilia, & animalia perfec-
ta. Productio ista apte dicitur per reduc-
tionem formę de potentia materię, sed
non apte tribuitur celo, ut causę princi-
pali generationis, cum ipsius causatio
omnino claudatur intra limites altera-
tionis, & respectu illius generationis re-
sultent per accidens.

*Solutio ra-
tionum du-
bitandi.*

12. Hinc rationes dubitandi fa-
cile dissoluantur. Ad primam namque cō-
cedimus non requiri virtutem infinitam
ad productionem substantiæ ex præsup-
posita materia; sed negamus calum con-
tinere formas imperfectorum non solum
secundum species suas, sed etiam secun-
dum prædicata generica, quoniam iux-
ta communem sententiam neque intelli-
git, neque scit, neque vult. Quoad hoc
ergo idem dicendum est de celo, & An-
gelo; differunt autem in eo, quod calum
potest producere calorem, inducere sic-
citatem, & per hoc alterare hæc inferio-
ra; unde resultant diuersa temperamen-
ta, & ea nascuntur, quę ex putrefactione
fiunt: secus autem Angelus, qui non va-
let qualitates tales producere, ut pate-
bit sectione sequenti. Effectus autem isti
tribuantur celo, quia non apparet alia
causa factiua horum per actionem substā-
tialem: Unde moti sunt ad affectum ce-
lum continere eminenter imperfectorem
formas. Quod nullatenus est necessariū
in generatione æquiuoca, quę solum re-
quirit actionem calidi in humidum.

13. Hinc patet responsio ad secū-
dam rationem, quia neque Angelus, ne-
que celum, aut alia creatura, quantum-
vis perfecta continet eminenter formas
inferiores secundum proprias differen-
tias; sed sola prædicata generica conti-
net, & perficit essentialiter, sed non cau-
satiue. Ad confirmationem dico solum

probare causalitatem moralem in Ange-
lo utente celo, aut alio corporeo agen-
te tanquam instrumento ad alterandum
corpora, applicando actiua passiuis, aut
ē contra: sed ex hoc nullo modo proba-
tur causatio physica substantię, aut qua-
litis. Et ideo neque est produciens substā-
tiam immediate, aut mediate; sed tan-
tum intendens productionem illius.

SECT. II.

*Utrum Angelus possit producere calo-
rem, alterare corpora, alias ve qua-
litates causare?*

14. Dico 1. Angelus non potest per se
ipsum producere qualitates mate-
riales, nempe calorem, frigus, & similes.
Hęc conclusio ab omnibus defenditur,
qui consequenter tenent spirituales substā-
tias nō posse corporeas alterare. Ra-
tio communis est: quia non magis conti-
net eminenter substantiā immaterialis
materiales qualitates, quam formas eius-
dem ordinis. Sed quia non continet for-
mas non valet producere substantiam: er-
go propter eandem rationem nō potest
producere qualitatem, calorem nempe.
Maior probatur, quia immateriale non
continet, quod dependet à materia: at-
qui non minus pendet à materia formę
accidentalıs, quā substantiális, quęque in
suo ordine ergo nō magis vna, quā alia
continetur, aut valet produci. Hęc fere
Auctores de hac materia. Sed certe dum
de productione æquiuoca substantię lo-
quuntur circulum faciunt, ut supra dixi.
Nam ad probandum impotentiam pro-
ductionis substantiális supponunt Ange-
los non posse producere qualitates dis-
ponentes, postea vero, ut probent non
valere calorem causare, recurrunt ad im-
potentiam producendi substantiam, &
non continentiam formę, aut totius cō-
positi.

1. Conclusio

Ratio com-
munis.

Eius vitium

15. Aliunde ergo petenda est ra-
tio talis impotentię in substantia imma-
teriali, quam sic eformo. Certum est quā-
cumque potentiam actiuam, siue poten-
tię distinguantur à substantia, siue non;
radicari, & competere substantię secun-
dum actuale ipsius perfectionem. Quare
non calidum non habet potentiam pro-
ductiuam caloris, & ignis, quia non est
sub-

Alia ratio

substantia frigida, caret virtute produ-
cendi frigus, & in ceteris simili modo;
sed substantia immaterialis neque est,
nec potest esse calida, aut frigida calore
aut frigore materiali, siue calidum, & fri-
gidum accipiat pro substantiali tempe-
ramento, siue pro cohereto accidenta-
li: quia est altioris ordinis, & non potest
recipere similes qualitates. Ergo certū
debet esse, quod Angelus non habet po-
tentiam naturalem, nec potest habere ac-
cidentalem ad producendas dictas qua-
litates, & alterandum corpora.

2. Conclusio.
sio.

16 Dico. 2. substantia immate-
rialis creata naturaliter producit ex-
presam similitudinem sui, per quam se imbi-
cem videre possunt Angeli. Ita autem
species spiritualis manat à substantia in
genere visibilis, sicut species ab objectis,
& potentia ab anima, se ipsis quidem, &
non mediante potentia physica: sed ad
harum rerum effluxum tantum precon-
cipitur potentia logica, seu non repug-
nantia. Daturque in vnoquoque Ange-
lo potentia passiva talis formæ, passiva,
inquam ab extra, quæ entitativè non dis-
tinguitur ab intellectu, estque visus possi-
bilis, seu potentia visiva. De hac mate-
ria satis dictum est supra lib. 2. quæst. 3.
sect. 2. Circa quam nihil inuenio ab scrip-
toribus tractatum. Dico 3. creatura in-
tellectualis, immaterialisque potest pro-
ducere ad extra aliqua accidentia intel-
ligibilis ordinis, ut species, quæ dicuntur
impressæ, conceptuum suorum, & propriæ
notitiæ: & huiusmodi potentia est intel-
lectus agens, qui loquente Angelo cau-
sat species ad nutum voluntatis in intel-
lectu alterius possibili, qui respectu
huius cognitionis est potentia auditiva.
De quo late agendum est questione se-
quenti. Ratio huius conclusionis suppo-
sito in Angelis intellectu agente, de quo
supra, est manifesta: Nam exercitium
huius virtutis est producere species, &
similitudines expressas simul cum noti-
tia præexistenti siue in phantasia, siue in
intellectu. Vnde de continentia, effectus
in causa non potest dubitari. Quod autē
operetur ad extra, quando agens, & pas-
sum sunt eiusdem ordinis, nullam habet
difficultatem.

3. Conclusio.
sio.

De qualitate instrumentarias vocant earum defensores
tibus instru- & in genere intentionali collocant, dis-
m. nt. grijs. tinguuntque ab speciebus, & represen-
tationibus, controuersia non levis est in

Dr. Mayorga,

schola. Quidā enim Thomistæ cum Ca-
preolo, Caietano, Ferrarienti, & Soncina
re defendunt posse Angelos facere qua-
litates quasdam transferentes non sensibi-
les, quibus corpora moueant, & dirigāt,
ad aliquas operationes præter eorum vi-
res, vel consuetudinem. Vt V. g. quando
regeret manum scribentis, ut pulchrio-
res characteres, vel incognitos formaret,
aut velocius solito scriberet; & quando
in loco obscuro ambularem dirigeret,
aut locum illuminaret visibili splendore.
Et similiter argumentantur in alijs effec-
tibus insolitis, qui excedunt vires agen-
tium corporalium: ut videre est in appa-
ritionibus igneis, & sonis in aere audi-
tis.

18 Contrarium tenent non pau-
ci graues Scriptores, qui non esse neces-
sariam in Angelis talem potentiam de-
fendunt, & ad solam virtutem loco moti-
uam, & applicatiuam vnius ad aliud re-
ducunt effectus insolitos, qui præstant
argumenta opposita conclusioni. Nam,
inquiunt, Angelus applicando actiua pas-
siuis lucem causat, & sonos, aliaque non
tanquam agens factiuum; sed tanquam
gubernator, & artifex. Et aliqua argu-
menta componunt in fauorem suæ pos-
sitionis, quæ facile soluantur ab Autori-
bus contrariæ sententiæ.

19 Ego autem rem istam tanquā
parui momenti omittendam existimo.
Quia in hoc puncto non apparet ratio
pro vna parte, potius quam pro alia, ne-
que est locus aliquis, vnde argumentum
aliquod confici queat. Itaque vtram-
que sententiam probabilem iudico. Nā
ex vna parte valde durum est Angelos
omnino impotentes pronuntiare, ut ne-
que lucem, neque impulsus, neque direc-
tionem alterius efficere valeant, cum le-
gamus Angelum Abacuc capilo suspen-
sum ex vno in alium locum distantem
transiisse. Ex alia vero parte hos, & si-
miles effectus reducant Auctores ad mo-
tum localem corporum, & potentiam
applicandi actiua passiuis. Quia propter
cuius neutra opinio deducatur ex
dictis, nec conducat ad dicen-
da, unusquisque in suo
sensu abundet,
det.

SECT. III.

*Utrum Angelus possit se, & alia loca
liter mouere?*

20 Angelum habere potentiam motuam sui de loco in locum directe, & proprio motu solum audebit negare, qui defendere voluerit spirituales substantias nullo alio modo esse in loco, quam per applicationem virtutis, seu potentie ad aliquod corpus. Vnde Capreolus in 1. dist. 6. q. 1. art. 1. conc. 1. distincte negat Angelos posse se mouere localiter per se motu directo. Alij autem Auctores, qui constanter defendunt Angelos esse in loco per presentiam, licet difficulter explicent suam doctrinam, & grana patientur argumenta, ex eo quod locum non agnoscunt, nisi circumscriptiuum, & corporalem, tamen vnanimes statuunt Angelos posse, & de facto se mouere de loco in locum per se, & motu directo.

21 Nos autem facile concedimus Capreolo, & Thomistis quod late, translatitie, & æquiuoce loquendo de loco Angelorum, & motu locali ipsi respondent, scilicet per applicationem potentie, seu contactum virtutis Angelus non habet potentiam ad mouendam suam substantiam proprie, & directe de loco in locum. Sed tamen, quia, vt supra dictum est, creatura quamvis non possit esse in loco per essentiam, quando per essentiam non est, sed est ab alio; potest esse in loco duplici modo. Primo quidem proprie per presentiam ante quam intelligatur potens operari. Secundo autem late, & improprie loquendo per potentiam, quem admodum dicunt Theologi Deum esse ubique per potentiam, quia non est locus, in quo non operetur. Quare impræsentiam omisso translatitio, & improprio conceptualionis de loco per potentiam ad alium locum eiusdem rationis, de motu locali proprio, qui sit transitus de loco in locum per presentiam determinanda est An competat Angelo necne?

22 Dico igitur Angelos posse se ipsos localiter mouere directe, per se, & proprio motu. Hanc conclusionem certam statuunt omnes Theologi præter supra dictos,imo Suarez lib. 4. de Ang.

cap. 23. num. 3. asserit colligi ex sacra pagina ita aperte Angelum se ipsum mouere; vt sine errore negari non possit. Testimonia sacra plura sunt, quæ loquuntur de motu Angelorum, sicut communis loquela est de motu hominum, & animalium se mouentium à principio intrinseco. Sic 1. Petri 5. de Demone dicitur: *circumquærens, quem deuoret.* & Damon Iob. 1. ait: *circumui terram; & per ambulauit eam.* Mathæi cap. 4. de Demone legitur, quod accessit ad Iesum, vt tentaret eum, & quod illi Iesus dixit: *vade satana & reliquit eum diabolus.* & Angeli accesserunt, & ministrabant ei, & item Mathæi cap. 8. in fine, Marci 5. & Lucæ cap. 8. *Præcipiebat Iesus spiritui immundo, vt exiret ab homine: & item Demones rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent: & item rogabant, vt permitteret eis in porcos ingredi, & permisi illis.* Quæ omnia manifeste loquuntur de motu locali, non per operationis ad extra successionem, sed per lationem substantie suæ de vno in aliud locum, spatium vel quod intendit nostra conclusio.

23 Et conuincitur aperte ex verbis Christi, quæ habentur Mathæi cap. 12. in hunc modum: *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam, unde exiui. Et ventens inuenit eam vacantem scopis mundatam, & ornataam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi.* Quæ verba intelligi nequeunt de motu locali translatitio, & æquiuoco tantum: neque de motu violento, aut ab alio, sed expresse ostendunt motum proprium vitalem, & liberum, qui ex intentione particularis finis procedat, siquidem ad inueniendam requiem ambulare dicitur per loca arida, & ad perniciem hominum veniunt, vt intrantes habitent in eis. Est itaque motus iste proprius, latioque substantie mobilis de loco per presentiam ad locum eiusdem speciei. Sunt præterea plura testimonia Sacra Scripturæ, & Sanctorum Patrum hoc ipsum supponentia, & attestantia, quæ libenter ommitto.

24 Rationem congruentiæ formant Scriptores in hunc modum. Angelus est viuens perfectissimum, & nequit esse simul ubique, aut in pluribus locis alias non ita est affixus vni loco, vt ab eo nequeat separari. Ergo est loco

muta-

Obiectio
soluitur.

mutabilis. Ad perfectionem autem vita pertinet potestas faciendi in se hanc mutationem; vt patet in his, quæ cognoscitur sunt, etiam per sensum. Animalia enim, & homines principium intrinsecum habent sui motus. Ergo potiori ratione competere debet Angelis, quod se ipsos moueant de vno loco in alium, vt sint, quando mittuntur, & mouentur, immediata causa efficiens sui motus. Nec obest obijcere cum Capreolo Aristotelis axioma: *omne, quod mouetur, ab alio mouetur*. Nam in primis rogo: An sic obijciens, quando ambuiat, moueatur ab alio? vel à se? si hanc diuersitatem reducat ad alietatem partium in corporalibus, vel ad diuersas potentias. Cur in Angelo non sufficiat distinctio potentiarum actiue, & passiue inter se, & à substantia, vt secundum vnam rationem sit potens mouere, & secundum aliam moueri possit. Præterea Aristoteles, quando tale dictum protulit, solum agebat de substantia, & rebus corporalibus, & de istis voluit intelligi. Tandem quia Philosophus non accipit hoc assertum de motu locali, aliàs graue non moueret se ipsum per grauitatem motu naturali deorsum; nec leue sursum, quod est conforme suæ doctrinæ.

25 Addere autem non sine magno fundamento possumus hoc axioma falsum esse, si accipiat de motu locali. Nam tunc vnice nititur in vulgari estimatione, qua creditur orbes caelestes moueri circulariter ab intelligentijs, quod nullo philosophico, & positiuo argumento probatum est vsque nunc, & forsam nequit probari. Si autem dicamus motum localem circularem, vni formem, & circa centrum esse naturalem circulari corpori; sicut motus rectus sursum est leui naturalis, & graui naturalis est motus rectus deorsum; non oportebit dicere quod omne quod mouetur motu naturali ab alio moueatur. Et multo magis erit falsum de motu obliquo, seu mixto, qui sepe est à principio intrinseco: quoniam vitaliter exercetur.

26 Et iuxta hanc doctrinam potest probari à priori nostra, & communis conclusio. Nam ratio naturæ ita vniuersalis est in creaturis, vt præscindat ab omnibus particularibus differentijs, quæ contrahunt simul substantiam, & naturam; tam lateque patet natura, quam substantia, & solum addit respectum ad

motum, cuius principium explicat. Sed substantia spiritualis conuenit vniuersaliter cum alijs rebus creatis in esse substantiæ. Aliàs diuisio substantiæ in corporalem, & spirituales esset inepta. Ergo ex prædicato isto generico habet, quod sit natura, & principium motus, & quietis. At motus, ad quem dicit respectum natura præcisa à differentijs, solum potest esse motus localis. Ergo sicut competit Angelo esse naturam, conuenit ipsi potentia ad se mouendum secundum locum. Subsumptum sic probō: Natura vt sic debet pertinere motus præscindens à differentijs specificatibus naturam. Sed motus localis ab his præscindit. Ergo. Minor probatur: quia & si rationalia, sensitua, & viuientia mouentur localiter motu obliquo, aut libere, & spontaneè, aut ex impetu vitali, tamen inanimata habent proprium motum rectum sursum aut deorsum, qualis competit etiam viuientibus, &c. quatenus sunt substantiæ corporales; & per se à corpori spherico non cognoscenti, neque vegetanti naturalis est motus circularis versus cætrum. Ergo pari modo natura intellectualis ante motum cognitionis spiritualis, qui competit ipsi secundum speciem suam, habet esse principium motus localis conuenientis substantiæ incorporeæ, & cognoscitue.

27 Circa secundam partem tituli præfixi duo oportet determinare. Primum est: vtrum Angelus possit corpora localiter mouere? Secundum vero; An vnus Angelus alterum mouere valeat? circa primum dicendum est posse Angelos virtute propria corpora mouere de loco in locum. Hec conclusio est communis omnium Theologorum, Philosophorumque, & constat ex Sacra Scriptura: Nam Danielis cap. 14. à vers. 33. legitur quod Angelus domini portauerit Habacuc prophetam de Iudæa in Babylonem apprehensum in vertice capilli capitis sui, & post ministratum cibum Danieli confestim restituit in locum suum. Hoc autem factum videtur immediate, & sine corpore assumpto. Neque oportet fingere ad hoc virtutem supernaturalem Angelo communicatam: nam daemones sine illa similia faciunt. Sic diabolus assumpsit Iesum, & transtulit à deserto super pinaculum templi; vnde postea portauit in montem excelsum Math. 4. Deinde cum apparent in corporibus assumptis, ipsa

mouent, quo volunt; ut patet de Angelis, qui apparuerunt Abraham Genes. 18. & Loth. Gen. 19. & de Raphael in libro Tobie, & de Gabriele, qui visibiliter Virgini apparuit, deque Angelis, qui Christo ministrarunt.

28 Præterea in vitis Sanctorum innumeras legimus apparitiones Angelorum in corpore visibili, qui non tantum corpora assumpta mouebant per diuersa spatia, sed etiam personas, quarum cultodia præerant, vel ad quas specialiter mittebantur, que facile quisque videre poterit in vita D. Marina de Escobari. Demum hoc ipsum tenuerunt antiqui Philosophi, qui cum Aristotele 12. Metaph. docuere intelligentias mouere celos, quod etiam receptum est apud posteriores.

29 Petes: An corpora obediunt Angelis ad nutum voluntatis quantum ad motum localem? Respondeo quod si consideremus absolutam potestatem Angelis, & naturam corporalium, quemcumque motum corporum, quantumvis magnum, & insolitum potest Angelus propria virtute perficere, neque corpora valent resistere; si autem naturalis providentia legibus obligatam cõtemplemur ut nunc est, non omnia possunt mouere, quæ velle possunt. Nam sancti Angeli diuinis legibus ad nutum parent, nec ab eis discordare volunt; malis autem non est permixtum omnia, quæ physice possunt, perpetrare; partim quia eorum potentia est ligata, partim vero, quia vis resistendi addita foret corporibus. Sic Exodi cap. 7. & 8. Magi Pharaonis non potuerunt facere ciniphes. Et limitatio virtutis eorum constat in libro Iob, ubi ca. 1. dixit Deus: *omniuersa, quæ habet, in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum.* Et cap. 2. ait: *Ecce in manu tua est, verum tamen animam illius serua.* Neque ordinationem Dei potuit transgredi, quando tor mala contra Iob congesti, volens eum perdere.

30 In alio puncto, an nempe vnus Angelus valeat alterum localiter mouere? aduertendum est non disputari de motione morali, & politica, præcepto, scilicet aut insinuatione, quo medio inferior mouetur ad implendam voluntatē superiorum. Si namque fuerit inrer Angelos prælatia, & antelatio dignitatis, talis motio reperiatur necesse est, & motus localis sequetur obedientiam; ut in

misione Angelorum contingit. Questio autem est de reali, & physica motione, quæ vnus Angelus alium trahat, vel impellat; An potentia sic motiua alterius conueniat Angelo? quam attingens Vazquez. 1. p. disp. 194. cap. 3. §. ultimo dicit frivolum esse, quod quidam committuntur, Angelos aliquos tãtæ esse virtutis, ut aliquo impulsu, quasi impressio alteri Angelo ipsum moueant ad alium locum, aut certo loco alligent. Hoc enim ait, *proprium videtur esse corporum.* Quia autem hoc modo philosophantur, imaginatio potius, quam ratio ducit, videtur, cum de spiritibus eo modo philosophatur, ac si corpora essent. Deinde, ut satis, faciat argumentis talem motionem tribuit virtuti, & imperio Dei.

31 Nihilominus dicendum est Angelos habere virtutem loco motiua non tantum sui ipsorum, sed etiam aliorum Angelorum. Quam sententiam defendit Suarez de Angelis lib. 4. cap. 28. & in Metaph. disp. 25. sect. 6. num. 23. pro qua stare ait Pesantium. 1. p. q. 53. art. 1. disp. 2. Cuius art. 3. q. 5. & Maiorem in 2. disp. 2. quæst. 7. limitat autem Suarez assertionem istam addendo: *nisi alter fortior sit, & resistat.* Sed certe hæc exceptio non est necessaria, dum sermo est de potentia loco motiua alterius, & non de executione motus. Potentia namque impedita, & frustrata effectu propter aliquam circumstantiam vera potentia est: sic ignis calefactiuus est, quantumvis in aliquo subiecto non causet calorem propter nimiam distantiam, aut resistentiam contrarij, dum tamen subiectum capax sit talis motus.

32 Potest hæc conclusio probari autoritate Ecclesiæ, quæ diuino spiritu recta in officio defunctorem supponit non semel Angelos posse animas separatas à corporibus localiter mouere. Sic namque orati uibeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam paradisi perducì. Et iterum: *suscipiat te Christus, qui vocauit te, & in paradysam Angeli deducant te.* Vbi expresse sermo est de motu locali. Sed non est ratio ob quam possit Angelus animas separatas mouere, & non alium Angelum. Ergo. Nam semel admissio, quod Angelus potest extra se facere impulsu, siue qualitatem, per quam fit motus, non est differentia ex parte mobilis, ut vnum possit, aliud non possit moveri ab Angelo. Secunda ratio in hac ip-

ipsa cōparatione nititur, quam Maior format in hunc modum: Angelus potest mouere corpus secundum omnes: ergo potest mouere Angelum inferiorem, vel eiusdem speciei.

33 Tertiatio est: quia Angelus potest moueri merē passiuē ab extrinseco motore: ergo potest moueri ab altero Angelo. Antecedens certissimū est, quia nemo negabit Deū posse Angelū per loca mouere. Neque datur aliquod incōueniens in eo, quod Angelus sit mouibilis ab agente extrinseco. Quia motus localis ex suis predicatis intrinsecis non est vitalis, & immanens. Probat̃r cōsequentia. Nam ad mouendam creaturam per loca non requiritur virtus infinita, in quō omnes conuenire debent. Alias neque Angelus posset corpora; neque se ipsum locationis motu mouere: Deinde neque ex parte mobilis, neque ex parte motoris datur impropōtio, quā tantam virtutem requiratur.

34 Demum P. Vazquez illusio nihil ad rem facit; tam lōge enim abest, quod imaginatio corporeorum cogat nos loqui de spiritibus, ac si corpora essent, ut potius ipsam Vazquez tanto occupauerit, quod nequiuert per materialia, & corporea ascendere supra corpora, & locum spirituum inuenire spirituales, similiterque motum. Vnde probat̃, aut probare potest Vazquez quod esse mobilē ab alio est propriū corporum, nisi quia non examinauit naturam, & virēs spiritualium substantiarum. Nos autem ita philosophamus de Angelis, ut quascumque potentias reperimus in inferioribus altiori modo, & seclusis imperfectionibus confiteamur in supremis; præcipue autem quando talis virtus, & predicatum commune est omni naturæ creatæ, quales est loco motuum sui, & aliorum, quod competit omni substantiæ creatæ: siquidem graue non solum habet à natura principium motus sui ad centrum, sed expulsionis obliantium sibi. Quare Angelus etiam si non habeat principium determinatum motus deorsum, sicut nostra corpora, nec motus sursum, ut ignis; aut circularis, ut calum: tamen habet principium potens, licet indifferens, pro naturalis suæ ad se, & alia à se tam spiritualia, quam corporalia mouenda, quoties nullum aliud impedi-
mentum occurrat ex parte mobilis.

Dr. Mayorga.

QVÆST. II.

De locutione, & auditione, & potentijs locutina, & auditina.

PERacta doctrina de actionibus tractantibus substantia spiritualis in communi, continuo tractandum est de his, quæ à voluntate imperantur, quarum præcipuum genus est cōmunicatio per locutionem, quia præstantiorem finem habet, quam motus localis, & assumptio corporum: quando ad commercium sociale, & polycicum, & ad doctrinam ordinatur, estque manifestatiua conceptuum mentis, in quo antecedit actiones alias. Questionem istam plures Moderni statim post tractatum de secretis cordis exagitant inerrētes ordinē disputabiliū, ut maximam difficultatē circa secreta per iuxta positionem istius alterius nondum solutæ difficultatis faciliorem redant, ut ipsi aiunt. D. Thomas autem supponens locutionem actionem esse transeuntem, eius dubia dissoluit q. 107. quādo sermonem instituerat de tractantibus actionibus Angelorum; quam methodum obseruandam fore putamus. Tractat vero idem S. Doctor q. 106. de illuminatione, ut viam apperiat alteri quæstioni magis obscuræ de locutione Angelicæ: nos autem quia illuminatio locutio quædam est, sicut animal quodam est homo, & prius agendum est de vniuersalibus rationibus, quā descendamus ad specificas differentias, nunc de locutione acturi sumus, quam postea in suas species diuidemus, & singulas perlustrantes de illuminatione, seu de locutione doctrinali proprio loco disputabimus. Nec opus nobis est præponendi posteriora, cum Doctor S. datus sua antepositione docuerit nos quidquid vtile est in vna ad intelligentiam alterius difficultatis.

2 Hanc difficultatem grauissimam putauerunt Theologi, & grauiorem facit multitudo opinionum, & argumentorum, quæ hinc inde congeriuntur magis ad impugnandas aliorum, quā ad probandas proprias sententias; quæ si valeret sic arguere: non est A. nec B. nec C. nec omne quod mihi occurrat præter X. ergo est X. cū non omnia opinabilia occurrant cuique, etiam docto,

De collocā
tione huius
quæstionis.

Moderni.

D. Thomæ

Aa

semj

semper, & in omnibus. Ob breuitatem igitur compendiosam supposita inter Angelos locutione communes sententias referam ad duas classes reductas, scilicet, & ex proprijs materiae examinabo, posteaque nostrae sententiae iactis fundamentis conclusionem eliciam, rationem proponam, & argumentis satisfaciam. Post haec diuersa genera locutionum explicare non erit difficile, & insuper de auditione, potentijsque locutionis, & auditivae sermo occurret. Quae multa, & explicationi imperuia fauente Deo Vincere confidimus.

SECT. I.

*Vtrum Angeli inter se loquantur
manifestando propriam mentem
alijs per species proprias,
aut in ordine ad
illas,*

*Datur inter
Angelos locutio.*

*D. Paulus
Iudas.
Zacharias
Apocalypf.
Dionysius.
Augustin.
D. Thom.*

3 DARI inter Angelos locutionem, per quam proprios conceptus, & secreta cordis alijs manifestent, probant Scripturae, & Patres, communisque assensus inter Catholicos Scriptores. Ita D. Paulus 1. ad Corin. 13. *linguis hominum loquar, & Angelorum.* Et Iudas in sua Epist. Canonica dicit Gabrielem Archangelum disputationem cum diabolo habuisse, & ad se ipsos loqui, & clare constat ex Zachariae cap. 2. & 3. & Apocalypsis 7. & 9. & insuper alternatim per choros celebrant gloriam Domini dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, quod in Misarum solemnibus cantat Ecclesia. Hoc ipsum supponit Dionysius in libro de *Caelesti Hierarchia*, Augustinus in lib. de diuinatione Daemonum cap. 5. & 6. estque commune suppositum, vel assertum apud omnes, quod tractat, & tenet D. Thomas 1. p. quest. 107. citata. Ratio vero est, quia nullus Angelus alterius cogitationes, & internos actus cognoscere valeret viribus proprijs, quare consonum est, ut aliquo modo possit de illis doceri ad libitum alterius, hic autem modus fiat in locutione. Ergo. Denique genus cognoscituum ita consequitur societas communicationis, ut quocumque gradu participatur cognitio, eodem habeatur vis manifestandi interiora. Est ergo pro-

prietas cognoscitivae naturae, quapropter si reperitur in animalibus suo modo, & in homine locutio socialis, quare deneganda erit perfectissimis creaturis in materialibus, quales sunt Angeli. Sine ea namque erunt quasi arbores in silva, aut lapides in agro.

4 Ponenda est igitur locutio inter Angelos immateriales, & incorporeos modo perfecto, & spirituali, communicationi apto, in cuius explicatione tota difficultas versatur. Multitudo autem opinionum confussionem parit, possunt vero reduci ad duo capita, ut aptius referantur. Quidam enim Auctores ita rem disponunt, ut locutio manifestatio propriae mentis sit per proprias species actuum interiorum, siue a principio inditas, siue in occasione ab obiecto impressas ita, ut auditio proprie pertineat ad visionem, non autem ad aliud cognitionis genus: Alij tenent locutionem creatam, & ad alium, quantumvis spiritualem debere fieri per signa, siue corporalia, siue spiritalia, quae non clare, & intuitiue representent obiectum, sed obscuram, per alienas species, & fidei, fallaciaeque capacem generent notitiam. Primi capitis sententias, & modos dicendi, qui locutionem reuelatione obiecti statuunt per species proprias visuales, vel in ordine ad illas, in hac sectione referam, & impugnabo, de alijs actibus sectione sequenti. Inter Auctores autem, qui auditionem visionem quamdam esse affirmare tenentur ex consequentia doctrinae, quidam nullam efficientiam ponunt in loquente respectu audientis: alij vero defendunt Angelum loquentem aliquid facere in audiente, & locutionem esse actionem transeuntem, quos ordine proposito perpendam.

5 Primus opinandi modus est eorum, qui in quaestione de secretis cordis tenent nihil esse occultum Angelo intuenti in mente alterius, nisi intentionem, & conatum, ut Heruzus: aut intentionem, siue ordinem in finem, ut Henricus, dicuntque in praesenti vnum Angelum loqui ad alterum intelligendo, per ipsam verbum, quod elicienti intellectui repressat formaliter, alijs autem obiectiue. Nam cum actus intellectus vnius sint manifesti alijs eo ipso, quod quis intelligendo secretum suum sibi manifestat formaliter, alijs manifestat obiectiue, quare haec ipsa intellectio est locutio, iuxta hanc

Sententiarum capita due.

Angelos loqui per verbum non tantum sententia est.

opi

Henricus
Hervaeus
Maior:
Vazquez

Opinionem, tam ad intra, quam ad extra. Hæc sententia tribuitur Henrico quodl. 5. q. 15. art. 2. & Hervæo in 2. d. 11. q. 1. & Maiori d. 9. q. ultima. Quietiam differunt in modo explicandi signa, per quæ locutio fit. Nam Maior dicit signa illa interna esse ad placitum significantia ex institutione Angelorum. Huic sententiæ consentit Vazquez l. p. disp. 211. c. 11. & 12. quia licet resolutionem dubij suspendat, tamen illam accurate explicat, probat, & à contrarijs argumentis tueretur. Fundamentum huius sententiæ est, quia omnis actus intellectus est locutio quedam, cui si accedat voluntas directiva ad alium erit non tantum locutio Angeli ad se, sed etiam ad alterum: cuiusque actus intellectus unuscuiusque sint omnibus manifesti, eo ipso quod secretum intelligitur ab habente, cum animo manifestandi illud uni, vel pluribus, ipse Angelus ad illos loquitur. Quam etiam non nullis auctoritatibus confirmat Vazquez dicto cap. 11. quæ cuicumque sententiæ, facile accommodari possunt.

Reijcitur
1.

6 Hic tamen modus dicendi falsum supponit fundamentum circa ea, quæ possunt intuitu videri ab Angelo, afirmando esse visibilia, quæ nullatenus videri possunt, nempe actiones, potestates, passionem, & alia, quæ supra ostendimus esse natura sua invisibilia ab oculo creato sine corporali, sine spiritali, quia sola substantia videri queunt. Quo principio sublato nulla intellectio, quævis omnis sit interna locutio, potest esse locutio ad extra etiam si accedat voluntas manifestandi aliis secretum: non enim minus occultus est actus ille, quam quod per illum dicitur manifestari; dareturque processus infinitus sine utilitate, & voluntas imprudens. Deinde licet locutio interna siet in actione immanente, tamen locutio ad extra involuit, seu consistit in actione transeunte, nec aliter potest unus movere alium reducendo de potentia audiendi ad actum auditionis; quod est D. Thomæ doctrina manifesta; tum quia questionem de locutione in ea parte collocavit, in qua sermonem instituerat de motione unius Angeli respectu alterius, quod proprio articulo non negavit: tum etiam quia illuminatio apud D. Th. (quæ est locutio doctrinalis) consistit in communicatione scientiæ notitiæ, quæ est actio transiens. Tertio contra hæc opinionem est, quod omnis locutio ad in-

tra est non solū libera, sed imperata, locutio autē ad intra sēper est actio naturalis, quāvis nāque in radice, id est in applicatione ad intelligēdū libertas intercedat (quod forsā non contingit in simplici intelligentia per mediū incognitū), tamen ipsa verbi generatio naturalis est, & inimpedibilis, præcipue in nostra doctrina. Ergo locutio externa, qualis debet poni inter Angelos nō potest stare in intellectione sola addita voluntate manifestandi. Quarto sequitur ex hac positione non posse Angelum aliquem intelligere apud se secreta sua, quin omnibus manifestata appareant, etiā nōllere Angelo manifestare. Quia tūc dantur omnia, quæ necessaria sunt in hac sententia ad visionem.

7 Præterea nō potest Angelus loqui ad unū, vel duos, quin omnes alij intelligent negotiū, de quo sermo est, clarius, quā audiens: locutio enim ex natura sua obscuriorē notitiā causat, quā visio, & alterius generis: Nā visio præcisse manifestat existentia, præsentiaque, & non est per se cognitio quidditativa: auditus vero indifferens est ad acquirēdam notitiā quidditativā, virium, existentium, & non existentium, præsentium, futurorum, & possibilium, ad quæ visio non terminatur: Visus notitia includit claritatē, & fit per species impressas ab objectis: auditio autē obscuram parit notitiā, quare vis locutiva non profert species visuales, quæ sint expressæ similitudines rerū, sed alio modo se habentes. Insuper dubiū mentale quomodo loquetur Angelus? quomodo carenciam notitiæ exponet? Demum hæc doctrina sustinenda non est, quia nō distinguit inter locutionem, & concursū obiectuum rei præsentis: & confundit auditum intellectualem cum visu. Hæc omnia fere argumenta militant contra alias opiniones in hac sectione referendas, quæ poterit lector applicare, ne opus sit ultra repetere.

8 Secūda sententia, celebris in scholis, est eorū, qui dicunt integrā rationē, proptēquam cogitationes, & actus voluntatis unius Angeli occulta sunt alijs, esse dominiū, quo eas occultat, quādiu non vult illas manifestare uni, aut pluribus alijs. Dicūt itaq; in præsentī locutionem consistere in voluntate manifestandi, & revelandi secreta, quorum cum alijs species reperiantur in quolibet Angelo ad cognitionem claram, non est necessarium, quod loquens producat

Locutionē
essē volun-
tatem ma-
nifestandi
secreta.

Dr. Mayorga.

Aa 2

ali:

Capreolus
Caietanus
Thomistae.
Durand.

aliquam intentionem, siue speciem in intellectu audientis. Hæc opinio est Caietani in 2. dist. 11. quest. 1. concl. 3. & Caiet. 1. p. quest. 207. art. 1. & plurimum Thomist. eiusdem sententia videtur fuisse Durandus in 2. dist. 11. quest. 2. num. 12. qui nullum actum esse secretum, & occultum Angelo intuenti, sed omnia patere dixit, quare in sola directione conceptus ad alios debet ponere locutionem, & ita expresse ait in fine dictæ quest. 2. per hæc verba: *Illa autem locutio, per quam Angelus alij Angelo loquitur, fit per solam directionem, & ordinationem conceptus sui ad alterum.* Quod exemplis probatur. Primum est quando Petrus loquitur Ioanni alta voce, & si plures intelligent dicta, tamen locutio tantum est cum Ioanne, ad quem intentio dirigitur loquentis. Secundum est: quia creaturæ loquuntur ad Deum, qui omnia nouit independentem à locutione. Tercium potest addi, quoniam Angelos, & Sanctos rogamus, & inuocamus, & ipsi audiunt nos, quin aliquid faciamus in mentibus eorum. Quare tali modo, & non aliter est ponenda in Angelis locutio.

Reijcitur.

9 Hæc opinio eadem patitur argumenta, & incurrit absurda, quæ contra præcedentem congesimus. Et innane misterium confingit, dum occulti rationem ad dominium quorundam actum reducit, quasi soli actus liberi essent occulti Angelis, quod supra ostendimus esse falsum. Deinde tenet locutionem esse actum voluntatis, nempe directionem ad alterum sine motione illius. Cur rogo ante hanc reuelationem vnus, alij non cognouerunt actus ipsius, cum omnia constituentia actum primum proximum ad videndum reperiantur in eis, & eodem modo semper nulla immutatione facta à loquente. Demum iuxta hanc positionem notitia eius, qui dicitur audire, erit intuitiua orta ex visione, visio autem solum est perceptio existentiam, non quidditatum, neque futurorum, aut præteritorum, de quibus est etiam locutio. Quomodo quis manifestauit amorem suum iam præteritum, quem præsentem voluit occultare? Quomodo etiam futurum sibi consilium, de cuius existentia certo tempore habebat coniecturam, aut reuelationem, alijs poterit manifestare futurum loquendo? Et tandem iuxta hanc doctrinam impossibilis est fides inter Angelos, cum omnis auditio sit visio inquitina,

10 Alij tamen Doctores indicantes non sufficere ad locutionem voluntatem manifestandi secreta, nisi ea esset actiua saltem mediate in mente loquentis, & audientis, vel ad minus in audiente in varias sententias partiti sunt circa explicationem principij quo locutionis, & eius, quod de nouo fit, & subiecti rei factæ. Inter quos primus dicendi modus est vnus Angelum alteri loqui producendo prius in se verbum eius, quod cogitat, aut desiderat: deinde hæc cogitatio per modum obiecti efficit in intellectu alterius notitiam, & cognitionem sine productione speciei, quæ cognitionem de alter recipit, audire dicitur. Quæ opinio tribuitur Ocamo in 2. q. 20. & quodl. 1. q. 7. nec non Gabrieli in 2. dist. 9. q. 2. ar. 4. qui pro explicatione aduertit, quod locutio intellectualis fiat in productione verbi: audire autem in intellectu esse idem, quod videre, & intelligere tale verbum in mente alterius.

Alia via
explicandi
locutionem.

O Cam.
Gabriel.

11 Sed ista sententia præter quam solam potentiam visiuam requirit ad audiendum, & auditionem non distinguit realiter à visione rei in se ipsa per propriam speciem, vere, & proprie nullam motionem ponit in loquente respectu audientis, quando negat loquentem immittere, & imprimere speciem sui conceptus in potentiam cognoscitiuam audituri. Deinde chimericum est affirmare impressionem intellectionis, aut notitiæ in mente vnus ab alio fieri sine missione speciei intentionalis, quæ est vnicum medium, & motum in linea cognoscitiua, & qua sublata nullus influxus excitationis, causalitatis, aut connexionis remanet inter res, quæ potest cognosci, & potest, quæ cognoscere valet, etiã si aliunde sit plena species. Supponit etiam falsum hæc doctrinam species deservientes ad visionem rerum existentium ad extra à principio inditas, & non à rebus factas admittit.

Reijcitur.

12 Altera sententia est locutionem inter Angelos contingere ex eo quod vnus producat in alterius intellectu speciem notitiæ, quæ ipse de aliqua re habet, auditionem autem stare non quidem in pura receptione talis speciei, sed in cognitione, quam applicando illam speciem in se facit. Pro modo isto dicendi, quem sequitur, & late explicat Suarez lib. 2. cap. 27. à num. 32. citat Alens. Bonauent. & inexplicabilem consensum Richardi, Aureolumque, & Scotum quatenus tenent Angelum loquentem ad minus producere spe-

Sententia
alia ponit
productionem
speciei
esse locutionem.
Suarez.
Alens.
Bonauent.
Richard.
Aureolus.
Scotus.

Sect. 2. Locutio per signa corporalia, vel spirit. impugnatur. 283

speciem in audiente, quando non potest producere actum cognitionis. Sed de me se Scoti infra tractabimus.

Reijcitur.

13 Sententia autem ista licet in positione alicuius speciei veritatem attingat, tamen absolute, ut reperitur in Protectoribus suis, mihi videtur falsa. Nam primo locutionem constituit in productione, speciei effluentis ab actu interno, tanquam ab obiecto, quod priuserat occultum: hac autem actio est naturalis (si admittatur), sicut emissio speciei ab obiecto visibili, neque potest impediri à voluntate propria: & quamvis voluntas circa illam versetur, nequit facere eam liberam adhuc remote, sed velit nollit, conformatur naturaliter cum tali productione: si namque ipsi repugnaret ex natura, aut arbitrio, esset in tormento aut necessario, aut libero, quod dici non potest. Præterea si actus interni, & res, quæ non subsistunt, sunt invisibiles, quia nequeunt producere speciem sui, ut supra dictum est, nunquam tales species producent etiam volente Angelo, & omnibus viribus solitante: si autem sunt ex se visibiles, aut semper emittent speciem, aut nunquam, quia species ipsorum actuum essent cuicunque Angelo indita ab initio. Et sic tota ratio occulti in actibus internis stabit in sola voluntate impediendi effluxum speciei, aut in actuali impedimento, & velamine, quod Auctores isti non admittunt. Tandem omnis sententia, quæ nondistinxerit auditionem à visione rerum in se ipsis, seu prout sunt extrinsecas; & species servientes auditui à visualibus; & potentiam locutionem à virtute emissiva specierum per modum obiecti, non contemplatur exacte naturam locutionis, & auditionis; & obceatur ex vi principiorum particularium, quibus aliàs affectu assentitur.

SECT. II.

Doctrina eorum, qui Angelos loqui per signa corporalia, vel spirit. tenent, refertur, & impugatur.

14 **A**uctores alij intimius considerantes naturam locutionis, & notitiam, quæ per auditionem in audien-

Dr. Mayorga

te fit, non quiescere in opinionibus relativis, sed ultra inquirentes modum, quo auditio à visione, & notitia quodammodo obscura, capaxque terminari tam ad quidditates, & existentia, quam ad ea, quæ supra invisibilia ostendimus, secundum esse, quod habent in intellectu loquentis, à notitia intuitiva rerum in se ipsis, quæ per se tantum respicit subsistentia, quæ possunt imprimere, & exprimere speciem sui, iuxta præsentiam entitativam, distinguantur, in diversos dividendi modos divisi sunt. Conveniunt omnes isti primo in eo, quod locutio non consistit in sola voluntate manifestandi secreta, & occulta: neque in pura ablatione vel amissionis eorum: neque in missione speciei rei aliàs occultæ, quæ ab actibus internis fiat, tanquam ab obiecto. Secundo conveniunt ponenda esse necessario aliqua signa, per quæ loquens conceptum suum audienti manifestet. Desident autem in positione, & explicatione talium signorum.

15 Primus dicendi modus est: Angelos inter se loqui describendo diversas figuras in celo, quibus propriam mentem manifestent alijs, quem refert Durandus in 2. dist. 11. quæst. 2. lit. B. & tanquam ridiculum improbat statim, arguitque sic: vel ista figura, tio est per alterationem calidi, aut frigidi, aut per qualitatem per se sensibilem, & hoc est impossibile, quia calum non est capax harum qualitatum: vel per sigillationem, id est formando sigillum, aut ipso prius facto exprimendo figuram in celo: vel alio contactu sed nullum horum potest excogitari; & quolibet concesso non solvitur difficultas, quia Angelica respublica non dependet à corpore, quare deficientibus corporibus possunt loqui Angeli inter se, cuius locutionis spiritualis, quam absurdum est negare, modum inquiremus. Similiter reprobanda est in præsentique questione positio aliorum, qui dixerunt Angelicam locutionem per sonos in aere formatos contingere. Licet enim verum sit Angelos loqui ad homines quandoque sensibilibus sonis sine in corporibus assumptis, vel forsam sine illis, tamen hoc insolutam relinquit nostram difficultatem, quæ, supposito quod Angeli inter se loquantur independentes à corporibus, modum inquit locutionis spiritualis.

Concordia & definitio Auctorum in hac parte.

Modus reijcitur.

Alter modus reijcitur.

3. Sententia.

16 Est autem, his exclusis, alia sententia, quam refert Durandus ubi supra, asserens Angelos inter se loqui per signa spiritualia, quæ loquens ita intra se format, ut nullo modo transeant ad audientem. Horum igitur positio, vel formatio signorum significantium internos conceptus locutio est iuxta hunc opinionem modum: auditio autem est eorundem cognitio intuitiva. In hoc conveniunt Auctores, quos Vazquez 1. p. quest. 57. disp. 21. cap. 10. refert, licet non conveniunt in modo significationis talium signorum: An nempe significant ad placitum, & ex institutione? An naturaliter? neque circa eorum entitatem. Quidam enim dicunt hæc signa, per quæ Angeli loquuntur, non esse actus cognitionis, sed signa quædam spiritualia talis naturæ, quæ uni Angelo manifeste significant cogitationes, & secreta cordis alterius, quibus adhæret Vazquez num. 56. sub conditione dicens: *Ego potius existimarem huiusmodi signa naturalia esse non quælibet instituta, si aliqua esse possent.* Maiores autem disp. 9. quest. ultima placet talia signa esse ex libera institutione significantia, eaque esse conceptus quosdam notitiæ reflexæ, de quibus Angeli conveniunt, ut hoc, vel illud significant.

Vazquez
Maiores.Reijcitur.
& impug-
natur.

17 Verumtamen sententia ista questionem non solvit, & non lenes patitur difficultates. Quæcumque etenim positio non distinxerit inter ostensionem, & locutionem, confundit auditum cum visu, auditionem cum visione intuitivam, & notitiam per alienas species cum notitia per propriam speciem, & medium incognitum. Nec obest dicere quod signa illa attinguntur immediate, & per propriam speciem, at vero significata ab ipsis non percipiuntur immediate, sed in signo. Hæc nanque evasio primo supponit talia signa esse entia visibilia, quæ de se possint producere speciem, & similitudinem suam intentionalem, quod falsum est: quare neque in Angelis dantur à Deo species eorum, quæ visibilia non sunt, ut supra vidimus, & consequenter etiam si talia entia ponerentur à loquente in se ipso nequaquam à quovis alio viderentur entitative, essentque necessariae aliæ species productæ a loquente in audiente, quibus primo signa cognosceret, & deinde per signa res significatas; aliàs nunquam percipi poterunt ab extraneo, & si detur processus in infinitum, sine miraculo, aut

præter ordinem naturæ. Deinde qui poterunt hæc signa concipi ab Auctoribus suis, si non sint aut species intentionales rei manifestandæ, aut conceptus reflexi, & actus vitales cognitionis: quia intellectualis virtus non est factiva aliarum qualitarum neque in se, neque in alio, nisi forsam per accidens. Sed neutrum dici potest, vel admissum satisfacit questioni, quapropter sententia ista rejicienda est.

18 Probatur utraque pars dilemmatis sic. Et primo quod signa talia facta in loquentis intellectu non sint species intentionales: nam species sunt ab intellectu agente in possibile, cuius tantum est recipere species, & intelligere per illas: at hæc, & communis existimatio negat Angelis intellectum agentem; ergo causationem specierum. Deinde tales species sine ulla utilitate ponuntur, quando Angelus ab initio, exigente natura, omnium à se cognoscibilium species recipit, non sunt autem multiplicandæ entitates sine necessitate; quare neque species. Nec invenitur utilitas, aut necessitas earum in ordine ad alium, ut nempe per illas manifestare possit unus alteri secreta sua: Nam, ut dixi, species intentionales à nemine videntur, aut videri queunt, quia non valent producere speciem sui, neque datur speciei species, aut dabilis est. Unde non potest positio ista conducere ad locutionem, aliàs manifestabitur secretum per æque occultum. Altera pars dilemmatis ostenditur in hunc modum. Nam conceptus reflexi sunt tam occultati, quam directi, quia vel ratio secreti summitur à libertate, & Dominio, vel ex eo, quod ea, quæ non subsistunt, inuisibilia sunt, siquidem non est dabilis species eorum. Si hoc posterius dicatur omnino excluditur talium signorum positio; si primum, quod tenent isti Auctores, tam liber, imò magis est conceptus reflexus, qui non solum ex advertentia, sed ex deliberatione procedit, quæ conceptus directus, qui pluries sine libertate ortus reperitur: quare si non magis occultus, æque secretus est, ac directa notitia. Ergo, ut manifestetur, indiget alio signo, & hoc alio in infinitum, & tamen nunquam innotescet alteri per hoc medium. Quapropter debet hæc opinio recurrere ad voluntatem manifestandi secretum per solam directionem conceptus ad alium sine alicuius signi positione, quæ doctrinam antea excluderat, & nos supra impugnauimus.

19 Quod

19 Quod tandem signa ista, si non sunt species, neque actus vitales ficticia sunt, patet. Non enim potest reperi significatio mentis in aliquo, quod excludat similitudinem obiecti, quæ autem eam continent omnino reducuntur ad speciem impressam, quæ representat rem cognoscibilem, & ad speciem expressam seu verbum, quod rem cognitam representare natum est: ceteræ vero qualitates à significatione alienæ sunt. Ommitto alias communes impugnationes huius sententiæ, quas accurate tractat Suarez de Angelis lib. 2. cap. 26. d. num. 7.

SECT. III.

Opinio Scoti accurate refertur, & accuratius examinatur.

Motivum
huius sectio-
nis.

Scoti doc-
trina.

20 Vltimo loco sententiam Scoti examinare placuit, quia singularem doctrinam continet, suntque quædam notata digna, & maxime conducentia ad explicandam locutionem, & audicionem spirituum, quæ nostris principiis congrua sunt. Prius ergo sententiam subtilis Doctoris, ut in textu est, proponam: deinde singula perpendam iuxta propriam doctrinam. Igitur Scotus in 2. dist. 9. §. ad questionem sic ait: *Angelus loquitur Angelo, causando in eo conceptum immediate illius obiecti de quo loquitur.* Quod probat primo: quia illud, quod sufficienter est in actu primo respectu alicuius effectus, potest illum causare in receptivo proportionato approximato: Angelus autem habet notitiam habitualem alicuius obiecti, quod exemp. g. sit. *A.* est sufficienter in actu primo ad causandam intellectionem æqualem illius. *A.* Ergo potest illum effectum causare in quocumque intellectu receptivo illius: intellectus autem alterius Angeli non concipientis. *A.* distincte receptivus est. Ergo in illo intellectu potest talis Angelus causare talem conceptum. Secundo probat à simili de sumpto ex cognitione intuitiva, qua Angelus superior cognoscit intuitive inferiorem, etiam si distent localiter: ait namque quod tunc unus Angelus agit in alio intuitive illam cognitionem intuitivam & tamen illa existens cognita nihil eiusdem rationis, vel alterius gignit in medio: quia medium, in-

quit, non est capax intellectionis, neque speciei mere intelligibilis. Ego si in illo Angelo ponatur aliquid actu intelligibile natum gignere aliquam cognitionem, licet non intuitivam in quolibet intellectu passivo, & receptivo potest illud actu intelligibile gignere suam notitiam.

21 Deinde in §. *Ad ulteriorem declarationem* duo inquit Auctor subtitulis. Primum est, quid gignatur in intellectu audientis ab Angelo loquente? Cui statim respondet, quod potest causare actum tantum, ita quod non speciem: & potest causare simul actum, & speciem: & potest causare tantum speciem. Causat solum actum, quando unus loquitur alteri de aliquo habitualiter noto audienti, tunc enim non causatur nova species, quia inerat: neque præhabita intèditur, ut quando est perfectissima. Causat vero actum, & speciem, si Angelus audiens speciem non habeat illius singularis, de quo sermo est. Speciem autem solam causabit, quando loquens loquatur alteri habenti maiorem virtutem occupatam in intellectione alicuius obiecti, a qua inferior virtus non potest divertere illum, ut attendat.

22 Quarit tandem: qualis actus intelligendi est iste actus, qui dicitur audicio? Respondet autem sic: quia tripliciter potest Angelus intelligere. *A.* præter visionem ipsius in verbo. Videlicet intuitive in se: intuitive in intellectu alterius Angeli cognoscentis illud: abstractivè per speciem habitualement concreatam, vel acquisitam, & nulla istarum intellectionum est audicio. Quia nulla est per se expressa ab intelligente in quantum intelligens est: immo accidit, quod obiectum movens intelligens sit, & que enim moveret etiam si non esset intelligens. Et in omnibus istis si aliquis intellectus causet, est intellectus ipsius intelligentis, non alterius, & ipsum obiectum concurrat ibi cum intellectu ut causa partialis. Quarto modo potest iste cognoscere. *A.* ita quod intellectio fiat in eo per intellectum alium exprimentem, & intellectus illius nullam habeat causalitatem respectu actus, sed tantum sit passivus. Ista autem sola cognitio est audicio, & est expressa ab intelligente in quantum intelligens est.

23 Patet ergo differentia audicionis ab illa triplici cognitione: quæ communiter potest dici visio: quia in au-

dicio:

ditione intellectus audientis tantum est passivus, & quid quid est in eo, ita quod si habet speciem habitualem ipsius auditus, illa species etiam non agit ad auditionem; quid quid etiam est sibi præsens, ut est sibi præsens, nihil agit ad eam: nam si intuitus esset idem singulare sibi præsens, quod est præsens loquenti; illud ut præsens sibi non gigneret in eo auditionem, sed solum visionem. Solum modo ergo intellectus loquentis, vel quæ sunt in ipso, ut in ipso, vel præsens sibi, ut sibi, sunt activa respectu auditionis: hoc autem non ut proximi effectus, nã prius causant ista præsens loquenti intellectionem actualem in loquente, quam causent illam auditionem in audiente.

24 Ex his colligit primo: quomodo voluntas loquentis faciat ad locutionem, quia sicut ipsa post primam intellectionem facit ad copulationem memoriam, & intelligentiam ad quemcumque actum secundum habendum in ipso Angelo, ita potest facere ad actum illum posteriorem habendum in Angelo, audiente. Secundo: quomodo actualis intellectionis in ipso loquente non est ratio agendi sibi in quantum loquitur, sed aliquid pertinens ad memoriam loquentis. Tertio: infert, quis sit ordo auditionis ad intellectionem, quæ est visio, in eo, qui audit: quando enim Gabriel novit aliquid in genere proprio, vel revelatum, quod Michael non cognovit in particulari, potest Gabriel in intellectu istius causare conceptum, qui proprie dicitur auditio quo causato potest Michael convertere se ad intellectum Gabrielis videndum, & in eo videbitur illa intellectionis, & in intellectione videbitur aliquomodo obiectum ipsius. Sicut igitur auditio ordinatur ad cognitionem habendam alicuius incogniti, ipsa præcedit omnem visionem, tam rei in se, quam rei in intellectu alterius videntis, quam etiam rei per speciem habitualem. Quæ triplex visio distinguitur ab auditione non solum quantum ad substantiam, sed quantum ad certitudinem.

*Scotus ad
proximat
veritati.*

25 Hæc est Scoti sententia, quæ ostendit nobis viam ad veritatem inveniendam in materia de locutione, & auditione Angelorum. Licet namque aliquando diffemus in principiis cardinalibus, unde colligitur resolutio huiusmodi questionis, tamen paucis mutatis, vel aliter intellectis fere omnia Scoti asser-

ta consonant veritati. Pender quam maxime doctrina de locutione, & auditione spirituum inter se à resolutione harum questionum: An sit in Angelis intellectus agens? quæ munera exerceat? An cognitio sit actio, vel passio vitalis? quid sit verbum mentis? quomodo, & quando fiat? per quam actionem? & à qua potentia? & ex eo quod potentia locutiva ad extra, quæ est intellectus agens simul cum notitia acquisita, quomodocumque acquiratur, non vero cum virtuali notitia; hoc est, speciebus, quæ sunt medium in cognitum ad simplicem intelligentiam, distinguatur à potentia generativa verbi, quæ est intellectus in actu, seu notitia actualis obiecti, ut supra ostensum est: & ex eo quod omnis cognitio est passio non quidem verbi mentalis, aut speciei, quæ sit à sensu in actu, sed specierum, quæ à virtute agente siue externa, ut in visione rerum in se ipsis, siue interna, ut in cognitione quidditativæ earum, expressè imprimantur potentia passiva aut ab obiectis, aut à ratione, aut ab intellectu agentibus. Hæc autem omnia latius exponenda in hac questione ommissa sunt à reliquis, qui posterioribus difficultatibus in solutis priora statuerunt minus caute fundamēta, ut nos & partim supra diximus & ex toto in sequentibus explanabimus.

26 Sunt certe non nulla difficulta in doctrina Scoti etiam iuxta sua principia. Nam in conclusione ista principia: *Angelus loquitur Angelo causando in eo conceptum immediate illius obiecti, de quo loquitur*, primo si ly *immediate* copulet conceptum causatum à loquente cum obiecto, ita ut conceptus ille sit species expressa obiecti ut in se est, & non prout est in intellectu loquentis, falsa est propositio, & minime conducit cognitio causata ad auditionem, sed erit proprie visio aut intuitiva, aut abstractiva, aut quidditativa, quod est contra Scotum. Deinde si referatur ad causationem vel excludit distantiam inter agens, & patiens, vel speciem impressam, vel principium aliud intermedium. Non primum, quia non est ad rem: & quia Scotus admittit locutionem, & auditionem inter distantes localiter, & responderet obiectis. Non tertium, quia non reperitur tale aliquod medium, quod sit vel potentia activa, vel passiva, & distinguatur à virtute loquentis, & audientis. Exclusio autem

*Ex quibus
pendeat re-
solutio ve-
ra huius
questionis.*

*Difficilia
in doctrina
Scoti.*

autem speciei, quod erat secundo loco positum, non potest intelligi per *ly immedie* iuxta hunc Auctorem. Nam ex tribus casibus positus §. *ad ulteriorem*, in duobus admittit productionem speciei à loquente in audientem, & in vno simul cum actu. Deinde quia quod produci-
tur in audiente, est species expressa obiecti, quæ aliàs ab ipso dicitur verbum, conceptus, & intellectio, in cuius receptione consistit auditio, quæ propter non datur locutio, quæ non sit productio speciei, quamvis possit dari locutio, cui non correspondeat auditio, ut videre est in surdo, aut vehementer distracto.

27 Demum quando loquens gignit in audiente actum, & speciem, ut inquit Scorus, non potest non intervenire æquivocatio. Nam actus, seu conceptus in cuius causatione consistit locutio, est realiter distinctus ab specie, quia separatur ab invicem. Ergo productio speciei non pertinet ad loquentem, nisi forsitan per accidens; quare si in ultimo casu ex tribus assignatis dicto. §. *ad ulteriorem* unus Angelus ex intentione solam speciem causet in alio vehementer distracto, non loquatur ipsi; si autem dicatur i loquentem utrumque intendisse, sed unum impeditum fuisse. Contra est, quia distractio alterius utrumque effectum debuit impedire, vel neutrum, & dato, quod alter impediretur, per se intentus, & causatus, quatenus est ex parte causa non debuit pari impedimentum, sed effectus per accidens, scilicet species. Patet quia passivum intellectiois, seu actus æque capax est talis formæ cum distractione Angeli, ac sine illa, nec magis capax est speciei, quam actus. Ergo utrumque debet impediri, vel neutrum.

28 Adde: quod effectus causati à loquente ut tali, etiam qui fieret ab eo per accidens, recipiuntur in potentia auditiva per se, aut per accidens, ergo sicut conceptus loquentis recipitur per se in auditu, ita recipitur per accidens in auditiva potentia species illa. Hæc autem per se conducit ad visionem, auditus vero nullo modo est visus, quare nullatenus potest recipere species visuales. Tandem si species ista causata à loquente in intellectu distracto Angeli, ad quem est sermo, recipitur in eo, quia actualiter videat, cur non poterit actus causatus similiter recipi, & permanere sine passione vitali, ut post distractionem intellectu-

Dr. Mayerg.

tus attendens audiat, quæcumque alter antea loquebatur? Certe nulla apparet disparitatis ratio, præcipue cum hac sententia intellectiois non distinguatur à verbo mentis, quod perseverat etiam postquam Mens actualiter intelligit, neque tunc verbum subsistit, sed recipitur in memoria intellectiva. Omitto plura, ne molestus fiam.

29 Ex alio capite peccat hæc doctrina. Nam cum fateatur auditionem esse passionem, omnia enim, quæ sunt in audiente passivæ se habent ad audiendum: auditio autem sit quædam cognitio, aut intellectio; consequens est cognitionem esse passionem vitalem speciei, quæ sit expressa similitudo obiecti, vnde cumque talis proveniat species quod de omni cognitione concedit Scotus. Quapropter non recte appellat conceptum, & actum loquentis illud, quod à loquente fit in audiente per locutionem, quod non est actio, nec passio, istæ enim non causantur, aliàs daretur processus insolitus in actionibus, sed est species, seu qualitas intentionalis, in cuius receptione vitali consistit cognitio tam sensuum, quam rationis, & intellectus, siue intellectio sit quidditativa, siue visiva, siue auditiva. In quæstione itaque de nomine alienat voces, vnde & suam doctrinam confundit, & alios. Argumenta communia contra Scotum in hac parte poterit lector recognoscere apud Auctores præcipue apud Vazquez 1. p. disp. 211. cap. 3.

Peccata doctrinae Scoti.

SECT. IV.

Propria sententia exponitur, & probatur.

30 VT facilius nostra sententia comprehendipossit ab studiosis, & argumenta plura, quæ ex alienis principiis solum vim habent, evertamus, ante conclusiones proprias recolenda est doctrina supra posita de intellectu, & intellectiois in hunc modum. Intellectus, etiam in Angelis, alter est agens, alter duos potest habere status, primus est, in quo carens omni specie intentionali, & formali similitudine obiecti est pura potentia, & tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, capax tamen recipiendi similitudines rerum, per quas formatur, & re-

Prænotandum.

1. Notandum.

duci.

ducitur ad actum formalem; & in hoc statu dicitur intellectus possibilis, id est potens fieri intellectus, non aliter quam pictura possibilis est in tabula rasa, aut statua in ære. Secundus status est, in quo per actionem intellectus agentis reducitur ad actum per impressionem formæ intelligibilis, quæ est species expressa obiecti cognoscendi, sicut pictura, & statua prius possibilis in tabula, & ære, per actiones pictoris, & statuarij fit actualis pictura, & statua; sic intellectus ante formam possibilis impressione formæ fit intellectus, & dicitur intellectus in actu, qui est notitia actualis, & principium generationis verbi.

2. Notabile.

31 Deinde species intentionalis est duplex: prima est expressa similitudo obiecti, quæ vel ab obiecto, aut ab agente extrinseco pro simplici apprehensione, vel ab intellectu agenti proprio cum notitia præhabita pro secunda, & tertia cognitione ex imperio voluntatis imprimatur in intellectu possibili, per quam tamen per formam constituitur in actu & hæc similitudo expressa rei impressa ab agente in passivo, est species prima: secunda autem est verbum mentis, quæ representat rem cognitam, proceditque à notitia actuali, id est ab intellectu in actu; & est notitia, quæ permanet in memoria, diciturque habitualis. In cognitione autem visiva rerum in se ipsis obiectum, quod imprimit potentie expressam similitudinem sui, est virtus agens completa. Tandem in his omnibus duæ tantum interueniunt actiones. Prima est quæ orta ab agente terminatur ad passivum speciei productæ per illam: & hæc non est cognitio prout ab agente, neque essentialiter petit oriri à principio vitali, ut patet in productione speciei visualis, quæ nascitur ab obiecto; ut autem passio est, informatio, aut receptio formæ, seu speciei, est cognitio, & intellectio, (quæ non est actus vitalis, ut supponit vulgaris acceptio, sed vitalis passio), per quæ fit intellectus in actu. Secunda, & posterior actio est productio verbi, quæ est actus vitalis generationis, sed nequaquam est aliqua cognitio, etiam in genere passionis. Hæc sunt præcipuum fundamentum tractatus de Angelis, & cardo resolutionis huius difficultatis, plurimumque questionum in alijs materijs, quare præ oculis semper habenda.

32 Deinde notandum est, quod

voluntas non movetur nisi ex præcognitis, quare simplex, & prima notitia, quæ acquiritur per medium incognitum non pendet directe, & in particulari à motione voluntatis, quamvis ex applicatione ad intelligendum possit pendere per accidens. Insuper intellectus in actu, qui est virtus generans verbum mentis, non est potentia subdita voluntati in operibus suis, sed naturaliter eo ipso, quod est, operatur, neque ei correspondet aliqua alia operatio ad intra, vel ad extra, respectu cuius indifferens sit, & à voluntate possit determinari. Quapropter cum locutio ad extra libera sit semper in spiritibus, & in homine compote rationis, non poterit esse actus earum potentiarum, quæ non expectant imperium rationis; nec aliquis alius, qui naturaliter procedit à potentia, quæ aliquando naturaliter, aliquando libere operatur. Unde ite potentia locutiua ad extra non est intellectus agens quantum ad productionem speciei expressæ ad intra: neque intellectus in actu, neque verbum; quod & fuit effectus vitalis, non tamen est potentia viventis, neque ut obiectum potest efficere speciem sui, & quamvis eam efficeret, nunquam libere operaretur. Et his absurdis admissis adhuc illa species solum conduceret ad visionem entitativam verbi, non ad cognitionem obiecti cogniti, cuius species expressa verbum est, & consequenter non pertineret ad auditum, per quem acquiritur notitia obiecti cogniti à loquente, ut res cognita ab eo est, quam notitiam non potest causare visiva species rei præsentis.

Notabile.
3.

Verbum mentis non producit speciem sui.

33 Præterea intellectus agens post primam cognitionem per medium incognitum, quæ antecedit motionem voluntatis, subicitur dominio libero quantum ad expressionem specierum ex præcognitis, quæ species pertinent ad secundam, & tertiam operationem intellectus, quarum exercitium reperitur solum in his, qui proficiunt in scientia, & notitia quacumque, tamen vis activa earum omni substantia intellectuali creata inest. Subditur etiam voluntati quantum ad productionem talium specierum ad extra in subiecto apto. Est enim notitia post primam acquisitionem in intellectu tripliciter. Primo habitualiter, vel secundum memoriam ut ex Augustino docet D. Thomas 1. p. q. 107. art. 1. in corp. cuius sunt hæc verba. Secundo in ac-

4. Notabile.

D. Aug.
D. Thom.

tua

tuāli consideratione. Tertio ut ad aliud refertur. Et à primo statu in secundum transfertur per imperium voluntatis: similiterque ad tertium, nempe ut manifestetur alteri. Coniungitur namque ex directione voluntatis habitualis noticia, qua utitur quis, cum vult, cum intellectu agenti, ut reuocetur ad actualem considerationem, & etiam ut alteri manifestetur. Et in utroque casu producuntur species rei cognitæ, prout est in intellectu loquentis, imprimuntur autem species istæ pro primo casu in potentia propria, pro secundo vero in intellectu passivo illius, ad quem ordinantur per voluntatem. Et utraque ista manifestatio locutio est, per primam Mens loquitur sibi ipsi; per secundam vero alteri loquitur, ad quem dirigit conceptum suum per veram actionem transeuntem, per quam producit, & imprimit species.

Prima conclusio nostra.

34 Ad resolutionem autem questionis deueniendo Dico primo: potentia locutiva ad extra consistit in virtute vitali factiva specierum, (quæ in pure spiritualibus est intellectus agens, in homine vero ratio agens dici debet) simul cum noticia habituali informante, & complente potentiam in actu primo; supposito imperio, & directione voluntatis ad alterum. Constat hæc conclusio primo, quia nulli alteri potest competere ratio talis potentia. Ergo. Probo antecedens à sufficienti enumeratione, & exclusione aliorum. Nam competere nequit verbo mentis, neque intellectui possibili, nec intellectui in actu, neque voluntati etiam cum noticia habituali. Ergo solus intellectus agens constitutus in actu primo per noticiam habitualement est principium proximum locutionis: non enim est aliquid aliud intra Angelum, de quo dubium esse possit. Antecedens probatur per partes, & primo de verbo mentis, exclusa productione speciei sui in genere obiecti, quæ nullo modo datur, & admissa seruiret ad visionem rei præsentis, non ad auditionem, naturaliterque oriretur ab obiecto non expectata voluntate, essetque inimpedibilis in ortu suo, neque foret actio vitalis, probatur sic. Locutio, seu manifestatio proprii conceptus est exercitium vitæ. Ergo procedit à potentia vitæ. Sed verbum mentis, seu noticia habitualis non est principium vitale. Quare se solo non potest esse causa pro-

xima, & adequata locutionis etiam ex imperio voluntatis. Omnia sunt manifesta.

35 Deinde quod intellectus possibilis se solo non est principium actionis, exterminis patet, constitutus autem in actu per speciem formalem impressam ab agente, tantum est principium generans noticiam habitualement rei intellectæ, siquidem intellectus sic formatus est actualis noticia. Cuius operatio naturalis est, & nequaquam subdita dominio voluntatis, sicut subiecitur actus loquendi. Tandem voluntas etiam si potentia vitalis, & domina, non est per se factiva specierum intelligibilium, nec formæ intentionalis, neque remore potest ista causare per aliud, quod non sit potentia vitalis, ipsique subiecta. Solum ergo potentia locutiva consistere queit in agente intellectu simul cum noticia habituali, quæ duo coniunguntur ex directione voluntatis in vnum principium vitale, dominio libero subiectum, factivum per se specierum intentionalium ad intra, & ad extra, & causa adequata locutionis.

36 Quod autem duo ista necessaria sint ad constitutionem huius principij patet. Nam intellectualis virtus sola est vniuersalis potentia indifferens ad omnes particulares actiones, quapropter indiget particulari comprincipio determinante ad hoc potius, quam ad illud, ut reducatur ad actum primam proxime potentem causare hoc potius, quam aliud. Tale autem comprincipium solum potest esse noticia habitualis, quæ pertinet ad memoriam. Ergo. Quod patet sic. Nam tale comprincipium debet esse noticia particularis. Hæc autem in omni latitudine accepta ad tria extenditur, dicitur namque noticia virtualis species creata, & lumen naturale, aut infusum, quia noticia causa est: dicitur noticia actualis vulgariter intellecto, nobis vero intellectus in actu: habitualis autem noticia est similitudo rei cognitæ permanens in memoria, qua quisque utitur, quando vult. Primo modo accepta non potest complere potentiam locutivam, quia est medium incognitum, non parens voluntati, præceditque conceptum mentis, qui manifestatur per locutionem. Secundo modo sumpta inutilis est ad hoc munus, quia cito transit, & causatio eius non expectat voluntatis arbitrium, ut ostensum est. Ergo sola tertia noticia habitua-

Intellectus agens cum noticia præhabita est potentia locutiva.

Eius ratio.

lis, quæ est species rei intellectæ, coniungitur ad nutum voluntatis cum intellectu agenti, & ex utroque completur potentia locutiva.

*Auditiva
potentia,
quæ sit, &
quomodo de
finiatur.*

37 Dico 2. Potentia auditiva est capacitas recipiendi speciem audibilis priuata tali forma. Hæc definitio communis omni auditivo, ut clarior, & ad nostrum propositum appareat, contrahenda est ad corporalem, & spirituale auditum sic. Potentia auditiva corporea est capacitas priuata sono reducibilis ad actum per sonum, aut speciem eius receptam in subiecto apto. Et quia sonus, qui est obiectum specificatum auditus latius patet, quam sonus animalis, & rationalis, per quem exercetur locutio corporea frequenter, potentia auditiva correspondens locutivæ est species quadam auditus, non vero auditus in communi. Potest tamen conceptus mentis loquentis manifestari alteri per signa corporalia, quæ non sint soni, sed per alios sensus percipiuntur, ut scriptura, & nutus per visum, & contactus per tactum, semper autem perceptio mentis alienæ correspondens locutioni per antonomasiam dicitur auditio, & potentia perceptiva auditus vocatur. Quare perceptiva correspondens locutivæ potentia non habet proprium nomen, sed figuratum.

38 Inter immateriales vero substantias, quæ sine materialibus, corporeis ve signis colloquuntur, & suos conceptus alijs manifestant, per translationem dicuntur talia nomina, sed non possunt extendi ad diuersarum genere potentialium vires, & cognitiones, quia implicat locutio per media diuersa genere in ratione cognoscibilis. Igitur potentia auditiva immaterialis est intellectus possibilis quatenus reduci potest ad actum per speciem representantem res cognititas secundum statum, quem habeat in mente loquentis: auditio est receptio, seu passio talis formæ in potentia vitali auditus vero in actu est notitia actualis ex tali informatione resultans. Species autem à loquente facta differt essentialiter ab speciebus quidditatiuis, & visualibus quia istæ representant res, ut sunt in se ipsis secundum essentiam, & præsentiam, quæ vero à loquente mittitur, est similitudo expressa rei prout est in intellectu loquentis.

*Locutio,
& auditio
quid sunt.*

39 Dico 3. Locutio est actio supradictæ potentia, qua loquens produ-

cit speciem sui conceptus ad extra illum manifestando; auditio autem est vitalis receptio huiusce speciei. Quare eadem actio est locutio prout ab agente, & auditio prout in passio, sicut ait Aristoteles in 2. de Anima idem est sonatio, & auditio & sonus actu, & auditus actu. Hæc conclusio euidenter colligitur, & à priori ex supra positis, & manifestis principiis tamen in hac sectione, quæ lib. 2. de intellectu, & potentia intellectiva. Solum potest nunc confirmari argumento desumpto ex communiter requisitis; ex proprijs, & consequentibus locutionem, & auditionem, & etiam respondendo quibusdam dubijs, quæ communiter occurrunt & tandem contrariorum argumentorum solutione.

40 Hæc doctrina maxime videtur secundum mentem diuini Dionysij in lib. de celesti Hierarchia, quoties sermo occurrit de illuminatione, quæ est doctrinalis locutio per communicationem luminis, & sapientiæ participatæ. Sic capite 3. docet eos Angelos, qui illuminant, exprimere sacrosanctam scientiam, quam primo loco acceperunt, eamque rursus ex diuinis legibus in eos, qui illuminant, infundere, & ad cuiusque sacrarum mentium modum, captumque exprimere. De his vero, qui illuminantur, post medium capitulum inquit: qui autem illuminantur debent diuino lumine compleri, castisque mentis oculis ad habitum, vimque contemplandi excitari. Postremo vim illuminandi per communicationem sapientiæ, quæ lux est participata, explicat his verbis: Quorum vero est illustrare, id est ut mentes clariores, & eiusmodi, quæ & lumen recipere, & alijs impertiri possint, sacro splendore effusi, lumen illud, quæ undique circumfusi sunt, in eos, qui illo digni sint, deriuare, & effundere. Quid rogo, est luminis, & sapientiæ deriuatio, & effusio? quid expressio sacra scientiæ pro modo, & captu inferiorum? Est certe locutio communicando propriam scientiam per species expressas à loquente factas per potentiam intellectualem plenam lumine scientiæ, & notitiæ, diuidendo simplicem, & vnum conceptum in plures species iuxta modum, & captum eorum, qui sunt audituri.

41 Et capitulum 4. dicit quod inferiores superiores Doctores sunt, & eis quasi digito viam monstrant, & cum pluries in prædicto libro vim huiusce locutionis

Arist.

Dionysius.

locutionis, actionis modum, & terminum explicaret, quæ neque materialibus potentijs, signis, & sensibus conuenire possunt, neque in sola permissione, aut permissionis revelatione secretorum cordis, nec in positione speciei expressæ intra ipsam loquentem, exponendo illam visioni alterius, neque in emissione speciei proprii conceptus, ab ipso manantis in genere obiecti, stare, & consistere valent, ut ostensum est. Quia exigunt secundum mentem Dionysij potentiam vitalem, subditam propriæ voluntati, quæ cum scientia habituali exprimat species, & imprimat alij, excitando eos ad contemplationem, replendoque illos lumine sapientiæ communicatæ; tandem cap. 15. explicans significationes corporalium rerum, quæ in picturis attribuuntur Angelis, de auribus ait: *Aurium vero vim intelligimus, id quod in eis est particeps diuinæ intelligentiæ, ac notitiæ, eamque recipit cum iudicio, & arte. Eum vim audiendi in recipiendo intelligentiam, & notitiam rerum diuinarum assignat, quam notitiam illuminatiua per locutionem derivat, & effundit. Hoc autem clarius explicat paulo inferius dicens: Dentes id, quod alimenti adhibiti perfectionem diuidit exprimunt (unaqueque enim essentia, quæ mente prædita est, unicam intelligentiam, quam à diuiniore traditam accepit, vi quadam, quæ alijs natura consilio diuidit, atque amplificat pro capto, & ductu inferioris). Quid clarius? Hanc doctrinam intendebat Scotus supra citatus, & ex parte docuit, sed nequaquam compleuit propter distantiam principiorum.*

Optima explicatione eorum, quæ communiter locutioni, vel auditioni tribuantur, comprobatur nostra sententia.

42 **E**fficax argumentum veritatis desumitur ex eo, quod vulgari-ter attributa locutioni, & auditioni, loquenti, & audienti facili consequentia deducantur ex dictis, & luce clarior ratio eorum appareat, præcipue quando opiniones aliæ vix illa possint explicare, & aliæ eadem nullatenus admittant. Talia sunt, quod loquens per

Dr. Mayorga.

species, aut signa composita explicet audienti mentem propriam, siue quod utatur compositione, & diuisione in exponendo suum conceptum, etiam simplicem; deinde quod notitia acquisita per auditum diuersa sit ab ea, quæ per visionem, & per simplicem intelligentiam acquiritur. Tertio quomodo loquens possit mentiri, & qualiter audiens decipi valeat, & per fidem assentiri his, quæ ab alio dicuntur. Quæ omnia, & alia, ut videbimus, iuxta nostram doctrinam facile est intelligere.

43 **V**t autem singula radicibus contemplemur ab vniuersalissimis exordium sumamus. Per se notum est omne viuens cognoscituum, & solum posse manifestare interiora sua, hocque semper illi conuenire saltem in potentia remota, ita ut sit illi proprium quarto modo; quamvis non omnis manifestatio huiusmodi locutio dicatur; sed ea solum, quæ rationali, intellectuque naturæ competit. Quod autem talis potentia sit virtus agens in genere cognoscituum constat ex eo, quod ea signa exteriora, quæ manifestant affectus letitiæ, tristitiæ, & similes habitus, ut risus, fletus, vultus demissus, & alia, nequaquam sint instrumenta locutionis. Non enim loquitur, qui flet, qui ridet, nec qui suspirat: hæc nanque, & similia signa, & si ostendant statum corporis, aut animi, tamen non fiunt à potentia rationali, & pertinenti ad lineam cognitiuam per se primo, & formaliter. Vis autem ista loquendi, quæ omni ratione, & intellectu polletentiatur congenita est, ut ad exercitium operationis suæ perueniat, indiget compleri, & determinari per notitiam eorum, de quibus loquendum est, quæ notitia insit, propriaque sit eius, qui est locuturus; unusquisque enim loquitur iuxta cor suum, cor autem sapientiam significat. Cuius signum est, quod omni carens notitia non loquitur: qui errat interius, loquitur errores; sapientis sermo sapiens est, & fatui stultitia. Quapropter deficiente notitia, quæ reducatur ad actum completum, vel deficiente voluntatis motione, quæ applicetur notitia præcedens, non dabitur locutio. Quod si locutio futura est per signa corporalia necesse erit, quod potentie materiales adfint non impeditæ: ob quarum defectum mutus nequit manifestare mentem suam per so-

*Cui natura
re compete-
rit loqui.*

*Quæ nunc
examinan-
da veniunt.*

Bb

nos

nos articulos, & ignarus per litteras, aut Scripturam.

*Que noti-
tia cōpleat
potentiam
locutivam.*

44 Hinc manifestum sit quod, qui est habilis ad loquendum præter dic- tam potentiam vitalem, & organa expe- dita, promptaque, si corporea molis in- tercedat, debet habere noticiam. Est au- tem quantum ad præsens negotium no- titia duplex, altera actualis, quæ non est aliud ab intellectu in actu, solumque est notitia, aut intelligētia obiecti; altera ve- ro est notitia expressa ab intellectu actua- li, quæ repræsentat obiectum cognitum secundum statum, quem habet in intellec- tu, diciturque verbum mentis, & notitia habitualis, quia permanet, & conserva- tur in memoria, ad distinctionem actua- lis intelligentiæ, quæ cito transit. Non enim semper est sapiens in actuali cog- nitione eorum, quæ scit. Quæ autem harum deferuiat ad loquendum non potest fac- ile determinari ab Auctoribus, qui intel- lectum agentem negant in Angelis, & af- firmanz intellectionem esse productionē verbi, vel ipsum verbum mentis, aut ali- quid tale. D. Thom. autem in 1. p. q. 107. art. 1. corp. de notitia habituali docet, quod ab actu actualis intellectionis per voluntatem transfertur ad statum rela- tionis in ordine ad alterum. Et verum quidē est speciem rei cognita secundū es- se, quod habet in mente coniungi per vo- luntatē cum iam dicta potentia, eamque complere, constituereque in actu primo proximo ad hoc, vel illud loquendum, quod ad noticiam completam potentia pertinet. Quapropter omnis locutio libe- ra supponit ad minus in loquente intelli- gentiam per simplicem apprehensionem, & media incognita comparatam; & con- sequenter species à loquente factæ com- positionem, aut diuisionem includit, per- tinentem ad secundam, & tertiam opera- tiones intellectus.

*Qua vi cog-
noscantur
priuationes,
& rēf.
pectus.*

45 Inest præterea naturæ cognosci- tina sine rationali, sine intellectuali vis proficiendi, & edificandi supra semel ac- quiritam noticiam rerum, colligendo in vñ, quæ separata cum sint in prima cog- nitione, tamen connexientia sibi inuicē sunt in aliquo gradu, aut ordine, & item diuidendo, separandoque illa, quæ nō ap- se fuerint ordinata, non minus quantum ad cognitionem quiditatum, quā circa concentum, & ordinem cognoscibilium. Quæ potestas non debet Angelis denega- ri, etiam si non tā late pateat exercitium

ipsius propter plenitudinem scientiæ na- turalis, quam à principio habuerunt, si- cut in Ratione, quæ vacua formis effecta est. Ad hanc potentiam simul cū natura- li lumine pertinet aduertētia, siue cog- nitio eorum, quæ per simplicem speciē cog- nosci nequeunt, nempe priuationum, ca- rentiæ, habituum rerum inter se, siue fuerint concordantiæ, & coherentiæ, si- ue repugantiæ, & separationis. Quæ om- nia non cognoscuntur in se ipsis imme- diate, sed ex præcognitis per collationē ipsorum.

46 Deinde huic potentia, ex parte cognoscitiuæ naturæ virtus inest figen- di ex præcognitis, & per præcedentē no- titiam, addendo, subtrahendo, mutan- do, & componendo, quæ in re composita non sunt, diuidendo ve, quæ realiter sunt copulata, & coniuncta. Quæ operatio po- test sine aduertentia contingere, eritque naturalis deceptio, potestque cū aduer- tentia, & ex intentione fieri. Tunc autē si præter mentem, & cōceptum fiat, erit figmentum, probabile quidem si partes cohereant, chimericum autem, si inter se repugnent; si autem contra priorem conceptum fictio sit, mendatium fiet; quod est figmentum menti contrarium, hoc est, conceptui interno, & notitia ha- bituali, quæ non tollit, quin mentiens, & fingens actualiter cognoscat se fingere, & mentiri. Potest autem natura cognos- citiua cum habituali notitia omnibus hismodis operari producendo species ad intra, quibus intellectus possibilis proprius actuetur, & ad extra manifestando alijs, quidquid manifestare li- bet.

47 Vnde apparet luce clarius quo- modo differat notitia acquisita ab audite media locutionē à notitia quiditati- ua, quæ per species immediate repræsen- tantes essentia habetur, & à notitia, quæ per visionem acquiritur. Nam per visio- nem solum causatur notitia rei secun- dum præsentiam entitativam, qua extra causas existit in rerum natura, attingi- turque res immediate in se ipsa, non au- tem in alio prius cognito: notitia quid- ditatiua tangit essentias, naturasque re- rum, quatenus præscindunt ab existen- tia, & fieri, non quidem in alio prius cognito, sed in se ipsis, siue notitia fiat per simplicem speciem, & adæquat à esse- tia, siue per plures species cōponēdo, & diuidēdo quousque ad verā intelligētiā quid-

*De vi fin-
gendi, &
mentiendi.*

*Quomodo
differat no-
titia per
auditionē à
quiditati-
ua, & in-
tuitiua.*

quid dicitis perveniat Mens. Et in vtraque ista cognitione proprium obiectum semper attingitur, ut in se ipso est. Per locutionem vero, & auditum nequaquam communicatur, vel acquiritur noticia rerum secundum esse reale, aut essenziale in se ipsis, ita ut res, de quibus sermo fit, prout in se ipsis sunt, terminent immediate cognitionem, sed tantum secundum esse, quod habent in mente loquentis: si autem audiens post auditum, & ex eo moveatur ad contemplandas, & inspicendas naturas, & statum rerum in se ipsis, per accidens sequitur ad auditionem, quæ menti perspicaci occasionem præstat speculandi, & inquirendi. Non enim hoc facit semper, & in omnibus etiam si quandoque excuset, & in pluribus.

48 Est ergo noticia per auditum obscura, & per alienas species includentes compositionem in affirmativis, & divisionem in negativis. Quæ species, quia libere productæ, & quia sunt qualescumque similitudines rerum prout à loquente cognoscuntur, indifferentes sunt ex se ad representandum res secundum condiciones intellectus, & voluntatis eius, qui loquitur. Nam qui verum attingit in cognoscendo, si voluntate recta operetur verum dicit, si autem perversa voluntas imperet iocari, decipere, & mentiri valebit: qui vero falsus est, nec veritatem attingit in scientia, inculpabiliter falsum dicit, & etiam potest loquendo fingere præter mentem, & contra mentem ire. Quod autem Deus semper loquatur vera, nec mentiri possit, non provenit ex natura locutionis in communi, sed ex eo quod intellectus divinus est ipsa veritas, & voluntas divina ipsa veracitas; unde nec falli potest in cognoscendo, nec fallere in dicendo. Mens autem creata, quia essentialiter à veritate, & à veracitate distinguitur, in pura natura indifferens est, ut fallatur, & fallat, per super additas vero virtutes luminis, & affectus perficiuntur in ordine ad veritatem cognoscendam, & manifestandam: si tamen sibi ipsi relicta fuerit in acquisitione habituum, forte proximior fiet, ut fallatur, & propensior, ut fallat. Si vero obligata fuerit ex delicto ad cognoscendum per medium caliginosum, & turbans species, ut in Dæmonibus, semper errabit, & ferre semper mentietur, quando autem verum dixerit, ex pravo sine operabitur.

49 Restat explicare, quæ de
Dr. Mayorga,

fide, & fallacia, seu deceptione audientis in ordine ad loquentem experientia docet, nec apte congruit alijs suprà positis sententijs. Pro quo sciendum est tantum pertinere ad præsentem difficultatem locutionem eam, quæ affirmat, vel negat aliquid de aliquo, his enim tantummodo correspondet ex parte audientis assensus, consensus, vel dissensus. Nam locutiones aliæ siue dubitantes, siue interrogantes, deprecatorias, laudatorias, admirationis, & exclamatorias, nihil ponunt in rebus, vel ab ipsis assensum per est, & non est, unde neque assensum exigunt, nec dissensum, sed affectus excitant. Secundo sciendum est quod assensus, & dissensus eius, qui audit, ad propositionem auditu perceptam, distinguitur realiter ab auditu in actu, hoc est, à noticia actuali rei locutæ. Audiuntur enim tam ea, quibus assentimur, quàm illa, quibus vel dissentimur, vel assensum non præstamus, & unquidè asserto unus assentitur, alter assensum negat, alter contradicit. Est autem assensus adhesionem ad priorem sensum; dissensus vero est separatio ab illo.

50 Notandum tertio est: quod intellectus audientis dupliciter potest se habere ante auditionem, primo sine noticia eius rei, de qua est sermo, vel cum noticia scientifica, aut visuali. Intellectus obscurus, scientiaque privatus, si dictis alterius adhæret, assentitur proprie eo modo, quo assensus distinguitur à consensu, ut iam dicam; & assensus iste nullum habet motuum præter auctoritatem dicentis intellectus vero ornatus scientia, consentit asserto partim impetu proprio, partim ex auctoritate loquentis, quando ex se certus non est de sua sententia; quando autem plenus sapientia, & certus est, auditis consentit motu proprio, & non propter auctoritatem dicentis. Et in his duobus casibus adhesio mentis ad sensum alterius proprie dici debet consensus. Quæ omnia clarius patent in dissensu, qui sub vno nomine complectitur re-cesum mentis ab auditu propter defectum auctoritatis loquentis: & propter leuem auctoritatem simul cum aliquali repugnantia noticiae propriae: & propter falsitatem repertam in assertis à sapiente, qui illa audit.

51 Est autem fides noticia ex auditu orta, iuxta illud fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi,

bbz quæ

Notanda
1.

37

Fides, &
fallacia
qualiter in
his reperit
tur.

Vnde prout
mentis
ri. & ioca-
ri.

quæ semper lucet tanquam lucerna in caliginoso loco, id est, in mente ignara, & primatione scientiæ, & claritatis obscuratur: quæ notitia superueniente claritate per illustrationem transibit in scientiam, & in statu perfectionis visio erit. Neque aliunde fides habetur quam per auditum, & ex autoritate loquentis, licet lumen aliquod infundatur præuium ad fidem supernaturalem eleuans naturæ vires supra ipsammet naturam. Nec per auditum formaliter quolibet alio secluso alla notitia acquiritur, quam fides, quæ dari potest non solum circa quodquid est, siue essentiam rerum, sed item circa existentiam earum: sic nos credimus quod Saluator mundi est Deus, & homo, & item quod iam venit, quod mortuus fuit, & tertia die resurrexit. Locutio ergo, de qua est sermo, nata est causare fidem in subiecto apto. Cumque omnis creatura possit falli, & fallere, eius autoritas non est infallibilis, quare locutio manifestans res secundum statum, quem habent in mente creaturæ loquentis, capax est, & indifferens, vt moueat ad verum, & ad falsum, & item ad mendacium.

Respondendo dubijs quibusdam confirmatur amplius nostra sententia.

32 **P**lures quæstionculas pertinentes ad exactam intelligentiam doctrinæ de locutione, & auditione Angelorum tractant accurati Scriptores hoc loco, & solita eruditione resoluunt, quarum solutionem facile est ex dictis coniectare, & attexere, sed ne amplius grauemus lectorem, placet singula dubia hic breuiter determinare ordine sequenti.

Angelus potest producere ad extra qualitates intentionales.

53 **P**rimum sit: An possit vnus Angelus producere qualitatem aliquam in altero: Plurimi Auctores negant. Sed dicendum est posse producere ad extra actione naturali speciem sui expressam; vt vidimus quæstione præcedenti, & lib. 2. de necessitate specierum impressarum ab obiectis: libera, inquam, & vitali actione producere posse species rerum secundum statum, quæ habent in intellectu loquentis. Et probatur, quia virtus intellectualis actiua ex se apta est, vt coniuncta cum notitia virtuali (si eam admittere velli-

mus) causet species expressas: ad intra in passiuo capaci, quas nequit tunc facere in passiuo extrinseco, quia ante primam intellectionem non datur voluntas mouens ad extra: coniuncta vero cum notitia habituali, seu intellectuali memoria, vt inquit Scotus vbi supra, potens est producere species, seu qualitates intentionales in subiecto capaci intrinseco, aut extrinseco secundum electionem, & motum voluntatis. Estque subiectum capax talis formæ intellectus possibilis proprius, & alienus. Neque in contrarium aliquod adducitur argumentum.

Scotus.

54 **S**ecundum est: vtum inter Angelum loquentem, & audientem necessarius sit aliquis contactus? Respondeo contactum esse duplicem. Alter nanque est entitativus, siue substantialis, quo duæ substantiæ, siue corporales, siue spirituales ita coniunguntur, vt nullum mediet spatium corporale inter corporalia, aut spirituale inter spiritualia. Alter contactus est, & dicitur virtutis, & actionis, vt quando duo loci distantia præsentia entitativa inter se agunt, & patiuntur: sicut corpora superiora influunt in hæc inferiora, & album immutat oculum à longe. Dico ergo quod non est necessarius contactus entitativus, & realis inter loquentem, & audientem: est tamen necessarius contactus intentionalis virtutis, & actionis, vt vno loquente alter percipiat. Prima pars manifesta est in agentibus corporalibus, & præcipue in his, quæ intentionalia dicuntur. Secunda vero patet, quia idem est requiri contactum virtutis, & actionis, siue per actionem, ac requiri actionem vnius in alium non interruptam, & ibi terminatam in passiuo proprio, quod non indiget probatione. De spatio autem, in quo Angeli residet, distantes, aut non distantes inter se, & per quod operantur, satis dictum est supra lib. 1. in q. de loco Angelorum, & lib. 2. q. 3. se. 2. & 3. de receptione specierum ab obiectis.

55 **3.** Potest dubitari: An in quacunque distantia valeat Angelus loquens producere species iam dictas in passiuo intellectuali, ita vt audiatur? Sub quo titulo non agimus de minima distantia, in hoc enim nulla est difficultas; sed qui potest ad magis, potest ad minus distans, & ad approximatum. Sed quæstio occurrit de maxima distantia entitativa, verum videlicet habeat certum terminum spec-

An requiratur contactus inter loquentem, & audientem.

Quæ distantia impediat locutionis auditum.

sphera actiuitatis loquentis? an non? & decisione indiget, præcipue in sententia ponente efficientiam specierum visualium ab obiecto, & quod loquens efficit loquendo speciem obscuram rei (de qua est sermo) in intellectu possibili alterius. Omnis autem alijs opinionibus, quæ omnium cognoscibilium species ab initio in Angelo supponentes non possunt distinguere inter cognitionem quidditativam, & auditionem, vel ponentes species à verbo produci de nouo per modum obiecti adhuc ex imperio voluntatis, confundunt auditionem cum visione, licet isti nobis cum conueniant in conclusione, scilicet quod loquens aliquam speciem producat in audiente, ad maiorem eidentiam.

56 Suppono ex dictis de loco Angelorum non posse plures Angelos existeri in eodem loco spiritali, quare indistantia inter Angelos est contactus quidam similis ei, qui reperitur inter corpora contigua. Distant enim inter se, etiam si sint eiusdem essentiae, entitativè individualiter discontinuatione, tanquam indivisibilia non copulata, distant loco, quia non possunt duo simul eundem locum replere. A contrario itaque distantia propria, quæ intelligitur inter duo loca comparata ad se imbecem, & opponitur propinquitati, attendenda est inter Angelos secundum loca spiritalia, sicut attenditur in corporibus partes corporalia loca. Dico autem primo; Angelus potest loqui Angelo sibi propinquo, & à se indistanti, & etiam ei, qui à se localiter distat. Patet quoniam habet virtutem operativam ad extra, ut ostensum est, sed potentia operativa creaturarum inferiorum, quæ imperfectiores sunt, & multo minus potentes, extenditur ad passivum distans loco non tantum in physicis, sed etiam in intentionalibus, agunt namque corpora celestia in hæc inferiora, & coloratum aliquanto distans producit imaginem sui in pupila. Ergo facultas locutiva Angeli, quæ producit species ad extra, non est limitata propinquitate locali agentis, & patientis, sed ita robusta, & valens ponenda est, ut possit effectum suum causare in passivo localiter distanti intra sphaeram actiuitatis suæ. Dico secundo; Non est nobis notus, nec aliqua coniectura assignabilis terminus actiuitatis istius, quem Deus scit.

Dr. Mayorga.

57 Duo obijcit Doctor subtilis lib. 2. dist. 9. quest. 2. §. ad questionem contra præcipuum fundamentum suæ conclusionis, quæ militat contra nostram doctrinam, & ea oportet accurate soluere. Primum est: Non potest distans agere in distans, nisi prius agat in propinquum. Ergo non potest Angelus vñs loqui ad alium distantem: nam medium non est receptivum locutionis, nec auditivum Angeli loquentis. Quare nequit iste prius agere in propinquum, & consequenter nequibit in distans. Secundum tale est: ex Aristot. lib. 2. de Anima Tex. com. 74. constat, quod si esset vacuum nihil videretur, quia species visibilis non posset pertingere ad oculum: idem autem erit dicendum de speciebus, quæ pertinent ad auditum etiam spirituale: sed subtilis corporibus, à quibus non pendunt Angeli in loquendo, & audiendo, inter Angelos localiter distantes nihil positivum existit; ergo datur vacuum. Ergo neuter potest alium videre, neque audire. Quapropter distantia impedimentum erit locutioni, & effluxui speciei ab obiecto.

58 Priori argumento duobus modis possumus satisfacere: primo quidem admittendo suppositum, nempe quod detur medium positivum, id est, locus plenus inter Angelos distantes: & in tali suppositione distinguendum adhuc est inter corpus replens locum, & substantiam spiritualement replentem locum intermedium: nam medium corporeum positivum, & si mediet proprie, & per se inter corpora distantia, tamen nullatenus mediat inter spiritus separatos, qui etiam si corpora non essent, existerent extra causas, & alicubi, forentque distantes, vel propinqui ad se invicem comparati, ut dixi tractans de loco Angelorum. Si vero velit obiectio, quod mediet aliqua substantia spiritualis imperfecta, & hoc admittimus gratis, dicendum est cū Scoto ubi supra, & cum experientia, quod passivitas eiusdem speciei in medio, & termino fundamentum est, ut per eandem actionem idem effectus resultet in medio, ac producitur in extremo (idē dico secundum speciem): veluti sol prius illuminat aerem, quam terram, & ignis suppositus vasi à qua pleno prius calefacit vas, & consequenter aquam. Si vero potentia passiva medij, & extremi diversa sit genere, vel specie,

Bb 3

Solutio
Obiectio
una.

Obiectio altera.
Aristot.

Prima
obiectio
examinatur, & soluitur.

Præcisio
huius.

Conclusio
20.

Conclusio
20.

& tales potentiae possunt esse subordinatae, vel contrariae, tunc agens vel operabitur secundum diuersas virtutes inter se subordinatas, vel non. Si primum actio erit vna realiter, & plures in virtute, virtualitasque eius terminabitur à diuerso passiuo iuxta capacitatem suam, iuxta quā producetur effectus distinctus in medio, ac in termino. Sic sol generat in terra vermes, & non in aere, quem calefacit. Vel demum sine aliquo effectu in medio non passiuo respectu alicuius actionis potest produci ab agente forma aliqua in extremo. Sicut coloratum producit speciem in oculo, & in diaphano terminato, quin eam efficiat in medio.

*Distantia
localis non
est distantia
inter
agens, &
patiens.*

59 Vnde colligitur, quod distantia localis inter ens, & ens non est distantia inter agens, & patiens, siue inter actiuum, & passiuum illi correspondens: & quod improprie tribuitur propinquitas, & distantia (quae proprie pertinent ad vbi) actiuis, & passiuis, quae proprie dicuntur immediata, quando inter actiuum, & passiuum non reperitur aliud passiuum: dicenda vero sunt mediata, quoties per intermedios effectus peruenitur ad terminum per se intentum. Vnde etiam fit quod si passiuum sit intra sphaeram actiuitatis agentis non distat in hac linea, etiam si distet localiter ab eo, quod agit. Quapropter passiuum intellectuale existens intra sphaeram actiuitatis intellectus agentis, siue in eodem supposito, siue in diuersis loco propinquis, vel distantibus, natum est recipere species factas à suo actiuo, quin necessaria sit aliqua causatio in medio loco, vel locato. Tunc enim tale medium per accidens se habet ad causalitatem, & non collit immediationem actiui ad passiuum, & è contra.

*Vtrique
obiectioni
simulaliter
satisfit.*

60 Possumus autem alia via respondere euacuando simul vtrumque argumentum. Nam ratio prior supponit dari locum plenum semper inter Angelum & Angelum, quo negato tota vis argumenti corrumpitur, nisi recurrat ad hoc, quod per vacuum nulla actio valet pertransire. Si autem vacuitas quasi interimat actionem minime fiet aliqua forma in extremo passiuo. Dicimus ergo ex doctrina de loco tradita lib. 1. quod vacuum est duplex priuatiuum, & negatiuum. Vacuum priuatiuum est spatium non repletum, aptum tamen repleti, quod minime impedit motum localem, neque obstat actionibus transeuntibus. Actio namque

creatura in vacuo facit substantiam, quā producit replendo spatium, quod praesupponitur vacuum. Talis fuit creatio Angelorum, & vniuersi materialis: quare etiam si daretur vacuum huiusmodi in natura, posito ex vna parte corpore colorato, & potentia visiva ex alia, daretur impressio speciei ab obiecto in potentia, & coloratum videretur. Quin potius ea, quae replent loca, impediunt actiones agentium: sic opacum impedit illuminationem, & actionem productiua speciei intentionalis: sic parietes defendunt cubiculum à calore, & frigore, & cetera, quae experientia docet. Vnde quæso probatur, quod si per impossibile totum spatium, nunc repletum aere, esset vacuum, non operarentur efficacius corpora caelestia, & sol splendidius illuminaret haec inferiora? quando aer deseruit actionibus istis secundum vacuitatem talium mutationum, & indifferentem omnium capacitatem. Certe non lego aliam rationem, quam consensum eorum, qui sine speculatione dictis acquiescunt.

61 Dices ex hac doctrina sequi impossibile, quare non est admittenda. Antecedens probatur: sequitur enim quod accidentia defacto dentur sine subiecto; nam actio est accidens, in spatio autem vacuo nullo modo potest esse in subiecto, alias spatium esset vacuum, & non esset vacuum; neque actio potest subsistere. Ergo erit accidens, & non erit in alio, quod est de essentia accidentis. Hoc argumentum insolubile est in communi doctrina, quae omni omnino accidenti attribuit inherentiā nullā facta distinctione accidentium. Non nulli Auctores dubitauere de subiecto actionis: an sit agens, vel patiens? qui autem dicunt recipi in passio debuerunt dubitare: An quando agens non producit in medio id, quod facit inter terminos, ut quando sol producit vermes in terra, & non in aere, actio productiua vermium, ut talis, recipiatur in aere? si namque non recipiatur nisi in passio proprio, aut non recipiatur in aere, aut in illo generabuntur vermes eiusdem speciei: sic item actio productiua speciei intentionalis manans ab obiecto visibili in diaphano terminato, nempe in aqua fluminis, & speculo, & in oculo recipitur producens speciem, cur ergo si recipitur in aere, & corpore transparenti ibi non producit speciem obiecti? An quia tale corpus non est pas-

Obiectio

** Difficultas
erit in
doctrina
communi.*

palsium formæ? certe quidem: quod autem non potest recipere accidens factum, nequaquam effectum recipere valet. Videantur quæ dicta sunt lib. 1. q. 6. circa existentiam, & esse tam accidentium, quam substantiæ.

*Augetur
difficultas.*

62 Deinde potentia in sententia, quæ eas distinguit à substantia, in nullo possunt inhaerendo recipi. Non enim recipiuntur in subiecto extraneo, & diuerso à substantia, cuius sunt potentia, ut patet; non in substantia, quæ radix earum est. Ergo nullibi, secundam partem antecedentis probatur sic: Nam una potentia actiua v. g. reciperetur in substantia media potentia passiva, quæ etiam à substantia distincta est, & in ea recipitur. Receptio autem hæc erit mediante alia potentia, & sic in infinitum. Qui processus, ut evitetur, cogit asserere vel quod potentia recipiuntur in substantia non habenti potentiam recipiendi, quod est implicatorium: vel quod aliqua potentia non recipitur inhaerenter, quod statim dicendum est de primis potentijs, & per se notis. Demum ea, quæ non terminant veram actionem, per quam fiant, sed seipsis manant à substantia vel immediate, ut potentia, vel mediante potentia, ut actiones neque subsistunt, neque inhaerent. Vnde non est bona consequentia non recipitur in subiecto inhaerentis; ergo subsistit.

Soluitur.

63 Datur itaque medium, vel aliud genus essendi præter hoc, quod appellant communiter recipi in subiecto sustentationis, quæ phrasis impropria est, & origo æquivocationis, supponitque falsum. Nam, & si verum sit, quod rami, virgulta, & potentia sustententur, & teneantur in esse à radice originative, & quasi in continuo ortu, non tamen recipiuntur in radice. Hæc sufficiat annotasse in præfati pro claritate solutionis. Dico itaque ad argumentum, quod etiam si accidentia, quæ terminant veram actionem non possint esse sine subiecto inhaerentis, tamen ea, quæ seipsis oriuntur à radice, aut mediante potentia non indigent tali subiecto. Si autem recipiuntur, recipiuntur tantum in passivo capaci formæ fientis, non tamen in medio incapaci: si vero indigeant sustentante, dico sustentari ab agente, quandiu ab ipso oriuntur; sicut virga extensa in aere à manu forti, sustentatur extensa à robore manus, quandiu robusta est, non autem sustentatur à reclinatore.

Dr. Mayorga.

natorio, sic actio in medio, ubi agens non agit, non est tamen in reclinatorio, sed dum durat, sustentatur ab agente originative.

64 Inquiret aliquis: An intra spheram ætinitatis loquentis magis excitetur ad audiendum Angelus loco proximis, quam distans? Respondeo non plus unum excitari, quam alium, quia tota excitatio stat in impressione speciei à loquente. At talis impressio non est capax intensiōis, & remissionis, sicut nec species producta: quare nequit dari maius, & minus in excitatione, & simile est in locutione humana per Scripturam, aut nutus, à quibus omnes æqualiter excitantur, quatenus est ex parte loquentis. In locutione autem, quæ fit per sonos differentia reperitur, quia excitatio fit per qualitatem, quæ intenditur, & remittitur, & non est eiusdem virtutis in tota sphaera corporis sonantis.

*An magis
audiat pro
pinquus,
quam distans.*

65 Queritur etiam: An locutio inter quosuis Angelos sit reciproca? Pro solutione advertendum est quod locutio alia est politica, seu socialis, alia vero doctrinalis, seu illuminativa. Hic solum agimus de locutione primi generis, acturi suo loco de posteriori. Dico autem quod locutio socialis datur tam inter superiores Angelos, & inferiores mutuo, quam inter æquales: nam quantum ad hoc non est ordo superior, & inferior; omnes enim æqualiter carent speciebus rerum, quatenus in alterius mente, quare quilibet manifestans suam mentem, quoad hunc effectum superat alios, quia loquens plenus est notitia, alij vero vacui sunt tali specie, & in potentia ad recipiendam illam.

*Aliqua locutio recipit
proca est inter
Angelos.*

Utrum unus Angelus simul, & per eandem locutionem valeat loqui ad plures: & ad quot? An possit secrete loqui cum aliquibus ex eis, ad quos eadem locutio pertingeret, si loquens vellet?

66 HAS difficultates, quas sub vno titulo proponimus, quia conexio nem habent, breviter connabimur expedire, licet communi disputationi latum campum ministrent. Agitur supposito quod sphaera locutionis Gabrielis v. g.

hnt

*Vnus po-
test loqui
ad plures
stantes in-
tra spherā.*

sint quatuor miliaria, & quod Gabriel utatur sua potestate ad loquendum de vna re, quæ sit. *A.* exempli gratia, non tamē velit determinare ad quem, vel ad quos Angelos existentes intra spheram loquatur; & posito per impossibile, quod intra illa quatuor miliaria infiniti Angeli concludantur, tota difficultas est primo loco examinanda: vtrum omnes sic coexistentes audirent Gabrielem loquentem? Cui respondendo dico: quod omnes audirent, & mediante auditione cognoscerent. *A.* secundum esse, quod haberet in mente Gabrielis. Hanc conclusionem sic probata se habet locutio in ordine ad passiva apta, & disposita ad recipiendam speciem per talem actionē formādam, sicut illuminatio solis ad producendam lucem, & expressio speciei visibilis ad oculum, & sonatio ad auditivā potentiam. Sed vna, & eadem illuminatio actiua tangit, & illuminat quodque illuminabile est intra spherā; ita vt plura & plura illuminaret sine diminutione suæ actionis; si darentur, & vna actione expressiua obiecti visibilis producit species in qualibet potentia visiva apta, & intra spherā, quin vna visio impediatur alias sine termino: & idem est de sonatione. Ergo eundem loquentem vna numero locutione audient, quotquot expeditam potentiam habuerint ad recipiendam speciem gignendam per actionem loquentis. Et simile est de locutione humana, quæ fiat alta voce, & coram pluribus adstantibus. Tunc enim actio in se vna tot generat species numero diversas quot inuenerit potentias expeditas, & habiles, quin numerus audientium diminueat vires actionis.

*Qualiter
affundatur
locutio ad
plures au-
ditus.*

67 Discursus est legitimus, & alia omnia præter maiorem experientia docet. Maior autem sic probanda est: nam primo locutio est productio speciei intelligibilis representantis rem prout in mente loquentis. Productio autem speciei in quacumque potentia recipiente facit imaginem obiecti, nec potest assignari differentia inter spiritalia, & corporea. Alias in casu posito nullo ex capite limitatur actio, locutiua Gabrielis in ordine ad auditionem. Nam ex parte voluntatis loquentis nõ coarctatur, vt supponimus, etiam si posset, de quo postea: Neque etiam illimitem habet ex parte potentium audire, & terminare vitaliter illam actionem: demum auditio vnus non

tollic, quod alter audiat, neque generatio speciei in his, impedit quod fiat similiter in cæteris. Ergo. Confirmatur autem ratio ista: quia sine tali diffusionē actio- nis locutiua per spatium, siue sine eo, quod eadē actio in diuersis numero passivis producat diuersas numero formas, non potest saluari, quod plures Angeli audiant simul eundem loquentem, vel quod vnus loquatur ad plures. Necessarium est autem dicere vnum Angelū ad plures loqui ex testimonio sacro Ioannis in Apocal. præcipue cap. 7. ibi: *¶ vidi alterū Angelum: & clamauit vocem magnā quatuor Angelis dicens, & cap. 16. ¶ audiri vocem magnā de templo dicentem septem Angelis: & hoc ipsum docet Dionysius de cælesti Hierarchia, vt videbimus agentes de illuminatione, siue locutione doctrinali. Quare sicut vnum quæque Angelum intuentur plures per similitudines illius numero diversas, factas ab obiecto vno per vnicam expressiōnem sui in diuersis potētijs; vnus loquens vna locutione auditur à pluribus, quin numerus obstat, eo quod recipiatur à diuersis passivis aptis ad audiendum. Videtur sane effluxus intentionalis, & actio locutiua habere homogeneitatem, seu esse homogenee quanta, nam essentia eorū est tota in toto spatio, & tota in quacumque parte, hoc est, quod integra essentia rei semel est in toto, & semel in qualibet parte post diuisionem.*

68 Altera difficultas sub hoc titulo est: An vnus Angelus possit simul loqui ad aliquos determinatos ex pluribus existentibus intra spheram diffusionis virtutis propriæ? quæstio autē ista duos sensus habet. Primus est: An locutio possit fieri ad quatuor præcisciendo ab eo, quod reliqui audiant, vel non audiant? Cuius resolutio nullam habet difficultatem, certum est enim hoc pendere ex intentione loquentis, sicut inter homines. Potest nanque vnus alium quendam vocare inter multos, & cum illo disputare, consultare, & tractare negotium, ad quod vel ad quos verba sua dirigit, & loquitur, quin ad alios adstantes pertineat locutio, siue audierint, siue non. Sic patet in locutione imperatiua, quam & si plures audiant, soli tamen ministri deputati exequi tenentur: sic constat ex Apocal. locis relatis, & sepe alias vnum Angelum loqui quatuor, vel septem Angelis signatis super aliquam rem ad ipsos pertinens.

Confirmatur.

D. Ioan.

Dionysius.

Vnde locutio determinatur ad hos, & non ad alios ex audientibus.

Sect. 4. De sphaera locutionis Ang. & respectu ad audientes. 299

inentem, quin ad alios etiam audientes alloquatur.

*De locutio-
ne secreta.*

69 Difficilior sane est quaestio in secundo sensu accepta: an nempe possit vnus Angelus ita loqui cum vno, vel pluribus determinatis, vt alij non audiant? quod est inquirere vtrum Angelica locutio valeat esse secreta? Vt autem in hoc puncto aliquid dicere possimus, necesse est distinguere propria ab improprijs, & quae per se conducunt ad resolutionem ab ijs, quae sunt per accidens; & explicare casum controuersiae. Primo itaque supponendum est vna numero locutione ex parte agentis posse terminari ad plures potentias auditivas numero distinctas, necesse necessarias plures actiones, vt loquatur multis. Alias non daretur locus quaestioni, si enim esset distincta actio loquentis pro quolibet audituro, supponeretur secretum; & inquirendum foret: An locutio posset esse publica? Secundo supponendum est locutionem tunc posse esse secretam, & dici proprie talem, quando ex vi manifestationis conceptus vnus ad quatuor alios v.g. nullus alter audiat. Non est autem contra hanc rationem secreti, quod materia colloquij alijs sit publica, neque quod aliquis ex ijs, quibus secreto reuelata fuit alterius mens contra fidem secreti manifestet hoc ipsum alijs, nec demum quod ceteri per aliud medium impertinens ad cognitionem auditivam rei, de qua colloquium secretum est, aut praecessit, notitiam habeant. Haec enim non pertinent ad praesentis difficultatis resolutionem in doctrina distinguente inter auditionem, visionem, & cognitionem quidditativam, & inter intellectum, visum, & auditum actu, vt supra distinximus; quacumque etiam sententia, quamvis auditum a visu non separet, & auditionem visionem esse dicat; tamen quia non est verum, quod omnis visio sit auditio, etiam si omnis auditio visio sit, debet in praesenti distinguere, & loqui tantum de visione auditiva, vt tali inquirendo: An locutio Angelica ad quosdam ita possit esse secreta, vt ex vi talis medij illi tantum audiant, ad quos sermo dirigitur.

*1. Casus
quaestionis.*

70 Potest autem titulus quaestionis disputari in duplici casu. Primus est communis, quando nempe quatuor, vel quinque Angeli secreti ab alijs inter se conferunt, & colloquuntur de aliquo negotio, veluti quando tot homines in cu-

Dr. Mayorga.

biculo; & separatim negotia tractant. Cuius resolutio in nostra doctrina facilis est. Dicemus namque consequenter ad superiora locutionem tunc fore occultam, & secretam non tantum per se, sed etiam quantum ad notitias per alia media. Quod sic probatur: Tunc locutio ad quatuor Angelos erit secreta, & occulta reliquis, quando ex vi talis locutionis nullus alius moueatur ad audiendum sed in dicto casu ita contingit: ergo erit secreta. Consequentia est legitima: maior per se nota. Minorem probo sic: Omne, quod reperitur extra sphaeram alicuius agentis, nullatenus mouetur ab illo: sed in dicto casu omnes Angeli praeter dictos quatuor sunt extra sphaeram loquentis, vt supponitur, vnde cumque limitetur sphaera: ergo non mouentur a loquente, & consequenter non audiunt. Secunda pars conclusionis suis locis probata est ex eo, quod nullus alius Angelus potest cognoscere ea, quae secreto tractata sunt, per visionem, non enim ista produciunt speciem sui, sicut, & alia, quae secreta, & occulta sunt inter Angelos, vt ostensum est supra lib. 2. q. 3. sect. 6. Neque cognitione quidditativa potest haec cognoscere ista namque cognitio siue fiat per species concreatas, siue per acquisitas semper respicit essentias, & quod quid est rerum secundum se, & praescindit ab existentia earum, neque potest terminari ad res secundum quod sunt in intellectu alterius. Iuxta quem modum solum valent cognosci per reuelationem.

*Resolutio
propria.*

71 Secundus casus, in quo difficultatem habet quaestio praefata, est quando plures Angeli forent praesentes locutiter ita, vt si vnus velet loqui ad omnes, possent omnes audire, valeat Angelus loquens limitare vocem suam ad vnum vel duos immutato loco ita, vt isti soli audiant? In hoc puncto partem negativam probabilem indicat Vazquez 1. p. disp. 213 cap. 2. quam docuisse, ait Gregorium, Gabrielem, Maiorem, Heruzum, & Ochamum, qui eam iuxta diuersa principia, & modos de secretis cordium, & de locutione Angelica, diuersimode defendunt, videat curiosus Vazquez citatum. Certe sententia ista facile valet defendi iuxta nostram doctrinam de vnitatem locutionis in ordine ad plures audientes, & ipsius diffusionem; sed quia contra se habet communem populi existimationem, & nescio quid morale inclinans ad affir-

*2. Casus diffi-
ciliores.*

Vazquez.

affir-

affirmandam locutionem secretam propter quod omnes scriptores, quomodo possunt, contrariam tuerentur, ideo conuincimur rationem redere ob quam locutio inter Angelos in dicto casu secreta esse possit.

Potest locutio esse secreta respectu unius ex adstantibus.

72 Dico ergo posse vnum Angelum ita secreta loqui cum vno, vel quibusdam alijs, vt reliqui etiam praesentes non audiant. Hanc sententiam docuit D. Thom. q. 107. art. 5. quem sequuntur eius discipuli, docuit etiam Richardus, Aegidius, Bassolis, & Marsilius, vt refert Vazquez *displ. citata cap. 1.* Eam defendit Suarez de Angelis lib. 2. cap. 28. num. 25. Vbi omnino verum censet esse in potestate Angeli secreta loqui vni, alijs nihil audientibus. Vnicum fundamentum asserti huius est, quia potentia locutiva subditur omnino dominio voluntatis, tam quoad complementum sui per notitiam habitualement, quam quoad exercitium, directionem, & processum ad terminum, ita, vt solum producat speciem in potentia, ad quam dirigitur, & non in alijs. Similem operandi modum inuenimus in viribus affectivis, quae ex directione arbitrij, & non ex impetu naturae operantur: sic liberalitas quibusdam beneficit, alios praetermittit pro libito: sic dilectio ad electos terminatur: & sic in alijs. Quare ergo non est idem dicendum de potentia actiua intellectuali, quae quatenus ad operationem ad extra non minus subiecta est voluntati, quam vires affectivae.

Duae obiectiones solvuntur.

73 Neque obstat quod in homine quandoque locutio reperitur sine libertate, vt in ebrijs, phranticis, & dormientibus. Nam tales passionibus non inveniuntur in creaturis immaterialibus, & consequenter loqui non possunt secundum ordinem naturae nisi ex dominio rationis. Neque item obstat quod homo adhuc in libera locutione, & ad vnam directam tantum, non potest impedire, quod adstantes audiant. Ergo similiter Angelus hoc non poterit impedire. Non, inquam, obstat: quia locutio humana exercetur per medium, quod naturaliter diffunditur per aerem, nempe per sonum: actio autem naturalis posita causa non potest impediri a voluntate. Productio autem speciei intelligibilis in potentia auditiva Angeli non est naturaliter diffusiva sui per spatium, extendi autem

valet ex imperio voluntatis, & item coarctari.

De locutione inter Angelos, & Animas, & homines.

73 Restat explicare quomodo Angelus loquantur ad Animas separatas, & ad homines, & qualiter Animae, hominesque cum Angelis loqui valeant, & tandem quomodo creaturae ad Deum, & Deus ad creaturas loquantur: quae aliqui scriptores hoc loco exponunt, ne aliquod offendiculum propriae relinquant opinioni circa locutionem Angelorum. Nos etiam, vt praemissa carroboremus, praesentium nodorum solutionem aggredimur. Et certe quantum ad locutionem inter Angelos, & Animas separatas nulla occurrit difficultas, quo minus defendamus eodem modo contingere, ac inter Angelum, & Angelum. Anima enim separata non impeditur tenebroso corpore, quod exiit, ad operationes, & passionibus intellectuales, quare producere species rerum iuxta propriam notitiam, & recipere ab Angelo productas sine impedimento valebit. Nec huic veritati obstat argumentum commune, quod inferior non potest agere in superiorem. Haec enim differentia in gradu essentiali, non tollit, quia potentia passiva vniuersalis, seu intellectus possibilis habet inferioritatem respectu cuiusque agentis intellectualis; includit namque passivum carentiam formae, quam actiuum valet producere. Angelus autem, quamvis supremus sit, ex proprijs cognoscere non potest, quae Anima separata concipit, & occulta erunt creaturis vsque dum reuelentur per locutionem.

Locutio Angelus ad Animam, & e contra.

74 De colloquijs inter homines, & Angelos tam bonos, quam malos per signa sensibilia, & voces sonantes formatas aut in corporibus assumptis, vel positis, aut in aere, quae affectionem nunc supponimus, manifeste constat ex Sacra Scriptura. Vbi refertur colloquium Euae cum Serpente, Angelorum cum Patriarchis, Raphaelis cum Tobia, & Gabrielis cum Maria Virgine, & experimentum docet. Daemones namque confutati respondent sensibilibus verbis in quocumque idiomate. In his locutionibus mutis nullam continet difficultatem, quod spiritus sic loquantur, & audiantur ab hominibus, nec quod homines nota sibi loquela respondeant, dubitent, & arguant.

Locutio per signa sensibilia ab Angelo ad homines factis.

*Auditio
Angeli res
pectu vocis
humane dif-
ficilis.*

mententur. Sola perceptio humane men-
tis manifestata sonantibus verbis ab spi-
ritu incorporeo difficilis apparet. Non
enim possunt corporales voces immuta-
re immaterialem auditum propter im-
proportionem agentis, & passivi: neque
pertinent ad visum Angelicum, quoniam
non producant speciem sui naturaliter,
sicut obiecta subsistentia, & visibilia:
alias earum species comproducant solum
ostendunt quidditatem, & quod perti-
net ad essentialia. Ergo non cognoscun-
tur villo modo ab Angelo. Deinde obie-
cta specificativa, & formalia sensum cor-
poralem, secundum eundem conceptum,
percipi non valent nisi sensibus corpo-
reis correspondentibus: sed in Angelis
nullus corporalis sensus reperitur: er-
go ab Angelo talia percipi non pote-
runt.

*Auditium
Auctoris.*

75 Huius dubij solutio diffi-
lis est propterea quod materia ista oc-
culca est humane cognitioni, & parum
ab scriptoribus tractata, dicam tamen,
quæ occurrunt conducentia, ut perspi-
cius intelligentes, perpenſis omnia, no-
dum solvere, & obscura illustrare facile
queant. Qui per species Angelo concrea-
tas omnium omni modo cognoscibilium
notitiam inesse dicunt; mentemque An-
gelicam sola positione obiecti in rerum
natura, omni exclusa motione obiectiva
ad actum secundum reduci pro velle, li-
cet alias graues pariantur difficultates,
tamen istam facile solvunt dicentes:
quod Angelus percipit, quidquid homo
loquitur visu specierum suarum, in qui-
bus notitia rerum continetur. Et simili-
ter qui neque species congenitas, neque
acquisitas admittunt, sed extensione lu-
minis intellectualis sine motione obiecti-
ua, respondere valebunt. Hæc tamen do-
ctrina semper patitur insolutam questio-
nem hanc: vade incipit motio specierum
naturalium, per quam nunc reducitur ad
actum secundum hæc potius, quam alia
species? quoniam nec à voluntate igno-
rante, & à motione obiecti oriri potest
iuxta has opiniones: nec reperitur aliud
principium hunc processum terminans,
nisi recurrêdo ad Deum, qui passim par-
ticulari concursu agit in operibus natu-
ræ, & miracula frequentet.

*1. Conclu-
sio.*

76 Quicunque vero inquirunt An-
gelos non habuisse à principio species
actuum interiorum, & locutionem consi-
dere in productione earum, difficulta-

Dr. Mayorga.

tem patiuntur, & partem affirmativam
tenere vix possunt. Dico ergo primo: in
hoc puncto esse certum Angelos, ad quos
sermo humanus dirigitur percipere ea,
quæ homo loquitur, quomodo autem
percipiat incognitum, Dico. 2. probabi-
lius est signa corporalia loquentis non
producere species sui significati in Ange-
lo audiente. Quia si Angelus non perci-
pit sonum, non percipit sonum articula-
tum: sed probabilius est non percipere
sonum: ergo probabilius est non percipe-
re sonum articulatum. Signa autem con-
sistunt in tali sono: quare non percipiun-
tur ab Angelo per auditum intellectua-
lem. Alias sonus non est visibilis: ergo
mediante sono non potest Angelus per-
cipere mentem hominis, qui ipsi loqui-
tur. Dico. 3. quamvis locutio humana
hominis ad hominem, apta, ut percipia-
tur sensibus externis, essentialiter inclu-
dat signa sensibilia, tamen locutioni ho-
minis ad spiritum omnino accident, vel
superflue accedunt soni, & sensibilia sig-
na. Et probatur quia non minus auditur
ab Angelo loquela, & oratio hominis
muti, quæ distinguatur à sermone voca-
li solo impedimento lingue, non autem
directione, affectu, & connatu, ac perci-
pitur locutio per signa sensibilia. Ergo
hæc nullatenus conducunt ad auditio-
nem Angelicam. Consequentia est legi-
tima, & antecedens certum, quia non mi-
nus audimur à Deo, & advocatis Ange-
lis in oratione mentali, quam vocaliter
orantes.

*2. Con-
sio.*

*3. Conclu-
sio.*

77 Notandum est pro intelligen-
tia sequentium assertionum, quod locu-
tio ad alium, quæ est actio transiens, ut
diximus, alia est exercitium intellectus
agentis substantiæ adæquate immateria-
lis: alia rationis agentis, sic appellatur à
Dionysio Areop. *de Div. Nom. cap. 7.*
ibi *A divina sapientia animi vim rationi-
nandi habent, & infra, principium cog-
noscituum humanum.* Quæ actio simul
est spiritalis, & corporalis in genere in-
tentionali, sicut vis cognitiva hominis,
ut homo est, non potest non esse simul cor-
poralis, & spiritalis, de quo egimus
lib. 2. q. 1. Præterea locutio humana po-
test dari sine sensibilibus signis, & exter-
nis, & ulterius progredi usque quo mani-
festetur per signa perceptibilia à sensi-
bus externis. Quare ista non potest inue-
niri sine illa, secus à contrario. Dico er-
go locutionem hominis audiri ab Ange-
lo

Dionysius.

*Notabile
quoddam.*

*Particula-
ris resolutio.*

lo eo, quod per illam quatenus spiritalis est, producitur species rei volita manifestare in Angelico intellectu possibili. Et ideo quantum ad Angelos pertinet non est manifestior locutio hominis externa, & sensibilis, quam interna, & intellectualis. Hæc sufficiat annotasse in hoc putâto, quæ sine longiori eruditione relinquendo tractanda in lib. de Anima, & de orat. solum addere liber, quod sicut in communi doctrina intellectus agens cū Phantasmate producit species immateriales in intellectu possibili coniuncto, potest eas producere in intellectu alterius, si voluerit. Supposita namque patibilitate intellectus potest recipere formas intelligibiles non solum à principio coniuncto in eodem genere actiuo, sed etiam ab extrinseco, & transeunter operante.

An, & quomodo Angelus loquatur ad hominē interne?

78 Hinc etiam facile solui potest dubium inquirens: An valeat Angelus ad hominem loqui actione pure intellectuali? Respondemus namque quod non repugnat actio locutiva Angeli, quæ producat species obiecti voliti manifestari in intellectu possibili animæ informantis corpus. Quod patet 1. quia ex dispensatione diuina Angelus adinuenit in somnis Ioseph, vt fugeret in Ægyptum, & Magos ne redirent ad Herodem. 2. in hoc nulla apparet implicatio contradictionis. Nam intellectus possibilis hominis iuxta omnes Auctores, est potentia receptiua formarum intelligibilium. Hæ autem produci possunt ab agente intellectuali intrinseco, vt in Angelis dictum est, vel ab agente extrinseco, quod aut est Deus, aut Angelus: at quoniam intellectus possibilis est proportio natum passiuum respectu cuiusvis agentis intellectualis, quia est pura potentia, & carentia omnis actus in linea notitiæ: & agens alicuius actus principium. 3. quia forsam intellectus possibilis Animæ informantis corpus humanum non potest reduci ad actiualem informationem spiritualem per aliam potentiam actiuam ipsius Animæ informantis, ex defectu talis potentie. Quia omne, quod est anima tanquam actus, vel facultas eius, quod est essentia animæ ipsius, est actus, & forma corporis; quare pro hoc statu non potest operari nisi per corpus. Talis autem erit intellectus agens Animæ coniunctæ, ergo nequibit producere species pure immateriales. Cum vero talis po-

tentia non reperitur frustra in natura, necesse est quod possit actuari ab agente extrinseco.

79 Tandem intellectus possibilis, qui cum sit carentia actus, non potest esse actus corporis in vlla linea, pro differentia cognoscibilium, & eorū graduum, linea, modo, & ordine dicitur speculatiuus, aut practicus, visus, auditus, & c. Estque potentia naturalis respectu naturalium, & circa supernaturalia dicitur supernaturalis. Obedientialis item vocatur quando refertur ad agens ab extra in materia extra ordinem naturæ. Huius reductionem, aut statum in actu secundo circa res supernaturales *Coniunctionem* appellat Dionysius de *Div. nom.* cap. 7. initio dicens: cum intelligendum sit, mentem nostram vim quidem ad intelligendum habere, quæ ea, quæ intelliguntur, cernit: *sed coniunctionem præterea, mentis naturæ superiorem, quæ cum ipsi, quæ ipsam superant, coniungitur.* Diuina ergo non ingenio nostro intelligere debemus sed ita vt nos toti extra nos simus, totique Dei fiamus. Paulo post loquens de Angelis inquit: *quod coniunctione diuinæ similitudinis ad diuinam, sapientiaque præstantiorem, & mentem, & rationem exprimitur, atque formatur.* Poterit ergo potentia ista recipere species intelligibiles à quocumque efficiente proportionato, quæ proportio non repugnat Angelo.

Dionysius.

SECT. V.

De locutione doctrinali, & eius gradibus.

80 Communis disputatio de illuminatione, quā nonnulli cū D. Th. præponunt ad tractatū de locutione Angelorū, vt à minus vniuersali ad vniuersalius genus cognoscendum procedant, alij autē postponunt, iudicantes aptiorem doctrinæ methodum, quæ cognita essentia locutionis, differentias illius præcipue prouenientes ex materia disquirat; ad tria præcipua capita, nempe: An detur illuminatio inter Angelos? In quo differat à locutione? Et an illuminans producat aliquid in mente Angeli illuminati? quæ ex dictis fere nullam habent difficultatem in nostra sententia, vt videbimus, reducitur. Opporret autem altiori prin-

*Introduc-
tio ad hanc
materiam.*

capio sumpto per varias diuisiones locutionis descendere ad eam, de qua sermo futurus est, & remittere ad supradicta quaestiones, quae pertinent ad rationem communem, quae sub diuisionem cadit, nec ultra querere: vtrum illuminans producat aliquid in eo, qui illuminatur: cum prius decedum fuerit: Angelum loquentem producere species in passivo audientis, & consequenter dicendum sit: quod taliter loquens tales species producit, & in singulis simili modo: nec dubitandum est dari illuminationem inter Angelos, coniectum sit notitiam esse lumen mentis, & ex sacra pagina conficitur Angelos circa aliqua mysteria interrogantes edoctos fuisse, & illuminatos. De differentia autem illuminationis à locutione inter se supponere talem esse, qualis reperitur inter genus, & speciem, latius namque patet locutio, quam illuminatio. Qui enim alium decipit, & erronea fatur, loquitur quidem, mentem autem alterius non illuminat, quin potius obscurat, & tenebris confundit.

81 His itaque praetermissis, quae satis discussimus agentes de locutione incommuni, & omnia diuisione locutionis, ut talis, in suas species, nempe in affirmatiuam, negatiuam, dubitatiuam, interrogantem, admirationis, & si quae sunt aliae, quia eius tractatus aptius pertinet ad Dialecticam, & Rhetoricam, & in praesenti nullam affert utilitatem; ex parte materiae potest contemplari locutio dupliciter, quatenus scilicet exerceri valet in materia particulari, secundum quod particularis est, ut in historia, morali, naturali, aut Theologica doctrina: vel ita ut versetur in rebus particularibus secundum rationem aliquam communem, in qua omnes conveniunt, nempe in vero, vel falso: in quacumque enim materia, & quomodocumque intellecta inuenitur verum, vel falsum. Quapropter ex hoc capite locutio, quae à simplici dictione differt, diuidenda est in veram, & falsam, & quot modis aliquid falsum dici valebit, tot membra locutionis illius assignari quibunt, quae alias examinanda praetereo. Solum animaduertere licet, quod omnis falsitas est obscuritas, tenebrae, atque defectus lucis, unaquaeque secundum modum suum: est namque veritas lux intellectualis, & cunctae, quod manifestatur, lumen est, & Deus

est veritas, & tenebrae in eo non sunt ullae, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, quae propter quidquid Deo participat, eo modo, quo est, luminis participationem habet: & falsum defectu luminis dicitur tale in quocumque genere, & pro modo suo.

82 Vnde qui diuidit locutionem in veram, & falsam, ipsam partitur in doctrinalem, & deceptiuam, in illuminatiuam, & obscuratiuam, & in similia denominationum membra. Possunt autem disputari quaestiones variae tam de illuminatione, quam de obscuratione mentis, per locutionem, quae non pertinent ad praesentem tractatum. Illuminatio late sumpta complectitur omnem omnino doctrinam veritatis, potestque accipi quasi in actu primo, & ex parte agentis, & etiam consumata, & in actu secundo. Ad prioris essentiam solum requiritur manifestatio veritatis ex parte loquentis, ad complementum vero illuminationis in actu secundo necesse est, quod mens recipiens species defacto illuminetur, hoc est, transeat ad lumen de carentia lucis. Sic enim sol, quatenus est ex se, radium lucis suae expandit aptum illuminare omne capax luminis, quod autem aliqua non illuminentur, ex eo est, quod vel sunt lucis incapacia, ut Opacum, vel quia maiori luce fulgent, sicut candela aerem non illuminat splendente sole.

83 Praeterea illuminatio, seu doctrinalis locutio per tres gradus exercetur, qui sunt expurgatio, illuminatio, & perfectio. Hi autem reperientur distincti non solum in illuminato, sed etiam in prudenter, & artificialiter illuminante, & docente, si consideremus in discipulo primum transitum de ignorantia ad notitiam, siue de non luce ad lucem, qui dicitur expurgatio: deinde profectum, & motum de qualibet notitia, & lumine ad clariorem, & magnam sapientiam, qui progressus dicitur illuminatio, estque luminis augmentatio: tandem cum per doctrinam perducitur addiscens ad summum lucis radium in quocumque genere, siue iuxta naturam rerum, siue in aestimatione prudentum, tunc perficitur, & motus iste perfectio appellatur: in Doctrina autem necessaria est ars ad docendum.

*Locutio
alia vera,
alia falsa.*

*Illuminatio quid?
& eius materia*

*Tres etiam
gradus.*

*Omittitur
quoddam di-
uisio locutionis*

Dionysius.

dum, qua vnique communicet radios lucis secundum prudentiam pro capu recipientis diuidendo, quæ diuidere oportet, & vniendo, quæ coniuncta conficiunt simplicem veritatem, quod expræsit Dionysius non semel, & præcipue de Cœlesti Hier. cap. 3. dicens: *In quibus vero perficiendi vis est, ut impertietur perfectionis arte, ac scientia instructi, &c. &c. 15. ante medium: Aurium vero vni declarare inquit id, quod in eis est particeps diuinæ intelligentiæ, ac notitiæ, eam recipit cum iuditio, & arte, quæ doctrina vera est non tantum circa Hierarchica, & supernaturalia, sed etiam circa naturales sciētias, & in quavis doctrinali locutione.*

Etiam circa naturalia reperiuntur.

84 Igitur Doctrinalis locutio, quæ à simplici locutione differt; quia hæc est manifestatio proprii conceptus: illa vero est artificiosa manifestatio conceptæ veritatis ad disciplinam audientium accommodata pro capto, in quavis materia scibili potest exerceri, siue ea fuerit naturalis, siue supernaturalis ordinis, ut patet in Magistro docente physicam, & Theologiam. De Angelis autem questio non est: utrum alter alterum docere valeat circa veritates naturales? quia omnes vniuersales supponunt Angelos in primo creationis instanti plenos fuisse sapientia circa obiecta naturalia, licet ferre omnes sapientiam talem in speciebus impressis, seu in actu primo Angelis concedat, nos autem, ut dictum est, plenos dicimus sapientia acquisita per propriam intellectionem. Verumtamen, si non sint omnes æqualiter sapientes, dicendum est posse sapientia maiori ornatum inferiores instruere, & illuminare de his, quæ naturaliter nescierint. Et hæc doctrina ministratio illuminatio est, licet non sit hierarchica, & tres dictos gradus continet: solum itaque controuertitur inter Scholasticos de illuminatione superioris ordinis, per quam reuelantur creaturis supernaturalia mysteria, & diuini consilij dispositiones patefcunt, quatenus Deo placet illas manifestare.

Summa questionū.

85 Quæstiones autem hæc sunt. 1. Vtrum Deus omnes Angelos immediate illuminet? An vero inferiores doceat medijs superioribus. 2. Quæ sint materia huiusce doctrinæ; an ea, quæ superiores cognoscunt in verbo? vel quæ à Deo superioribus reuelantur? vel utraque simul? 3. Quomodo fiat illuminatio ista? An præ-

ter illuminationem locutiua Deus alio modo illuminet Angelos? 4. Tandem utrum Angeli mentes hominum valeant illuminare, & quomodo? quæ omnia breuiter determinare conabor. Animaduertere tamen oportet circa nomina: quod *illuminatio* in his quæstionibus tantum valet, quantum manifestatio veritatis ordinis supernaturalis. Huiusmodi autem manifestatio tres dictos gradus complectitur. In primo est transitus de non luce ad lucem, qui dicitur *expurgatio*: in secundo est transitus de luce ad lucem, & notitiam clariorem; qui dicitur *illuminatio*: in tertio autem perfectæ claritatis status acquiritur, & acquisitio talis vocatur *perfectio*. Quæ est Doctrina Dionysij in libris de Cœlesti, & Ecclesiastica hierarchijs. Quare noto illuminationem, de qua agimus non esse specialem illam secundi gradus, sed communem rationem impertiendæ lucis intellectualis.

Annotatio.

SECT. VI.

Vtrum Deus omnes Angelos immediate illuminet?

86 IN hoc puncto indubitata sententia est Angelos superiores immediate à Deo illuminationes recipere, & à primis illuminari secundos, & à secunda tertia hierarchia Angelos doceri. Quæ doctrinam ita à parte docuit S. Dionysius, & ex eo omnes Patres, & Scriptores, ut Durandus ab ea discedens in 2. dist. 11. q. 3. non fuerit ausus contrarium affirmare, ut postea videbimus. Hæc conclusio non tam probanda est ratione, quam autoritate; quia ista scire potius pertinet ad viros illos diuinos, qui diuina quasi contrectabant, & ad ipsorum discipulos: qualis fuit in primordio Ecclesiæ Dionysius, qui magisterio D. Pauli cœlestem hausit doctrinam, & ad diuinam contemplationem eleuatus est. Iste itaque diuinus cōtemplator lib. de Cœlesti hier. c. 3. exponens finem, & ministerium hierarchiæ postquam supremos spiritus appellauit specula maxime perlucida, & immutabilia, quæ diuinum primæ lucis radiū recipere possunt, ait: *facitque ut eadē lucis quidē, quæ eis data est, plena sint, eā autē rursus ex diuinis legibus sine inuidia*

Durandus.

Dionysij sententia.

in ea quæ sequuntur infundant. Postea superiores, seu illuminantes vocat sacram praeceptores: & in toto capite hoc supponit. In cap. 4. post alia sit ait. Et quoniam non solum in summis, & inferis mentibus, sed in eis etiam, quæ sunt eiusdem ordinis, hæc lex à Deo sancita est, ut in qua quæ hierarchia, & primi sint, & medij, & postremi ordines, inferiorumque superiores Doctores sint, eisque quasi digito viam monstrant, additumque ostendant ad diuinitatem illustrationem, atque consolationem. Quid clarius?

87 Insuper c. 7. Explicans nomen Cherubim post alia dicit significare, quod plenum est munerum, quæ sapientiâ efficiunt, eaque large, copiose quæ communikat natura cum secundis sapientiâ, quæ cõcessa est, effusione. Et iterum hoc ipsum tradit, docetque esse in Sacra Scriptura manifestatum: Hoc enim, inquit, Theologi plane tradunt, inferiores celestium naturarum ordines à superioribus rite diuinas scientias discere: summos à Deo ipso pro suo capto doceri mysteria. Quod late probat inducens testimonia Sacra, & fere nullum est caput in dicto libro, in quo eandem doctrinam non tradat, aut confirmet.

Cap. 13. questionem mouet: cur à Seraphim purgatus esse dicatur Isaias Propheta? ratioque dubitandi sumitur ex eo, quod Angeli, qui Deo præsunt, inferiores docent, per quos homines expiantur: cap. 15. exponens quid dentes significant, addit: Vnaqueque enim essentia, quæ mente pradiata est, unicam intelligentiam, quam à diuinitate traditam accepit, vi quadam, quæ alijs natura consulit, diuidit, atque amplificat pro capto, & ductu inferioris. Hanc suam mentem, & sententiam non semel reperit. in lib. de Ecclesiastica hierarchia, sed præclare in fine cap. 10. respondens cuidam obiectioni explicat qualis sit expurgatio in celestibus, Sanctisque intelligentijs, dicens: Expurgatio est inferioribus naturis eorum, quæ interim ignorantur, à Deo profectam illustrationem, quæ eas, & ad perfectiorem diuinarum rerum scientiam deducat. & ab ignorantia earum, quarum nondum scientiâ habebat, purget, ac liberet: dum à primis, diuiniorebusque essentijs ad summos, clarissimisque diuinarum contemplationis splendores efferuntur. Concludit autem caput dicens: Nā, & à nobis iam dictum est, & à scriptis diuinis diuine expositum, non esse eosdem omnes celestes ordines, nec statum;

de posse in omnibus Sanctis diuinitatem illustrationum scientijs; sed à Deo quidem primū, ac sine medio primos, per illos autē rursus à Deo inferiores pro capto suo clarissima diuini radij luce illustrari.

88 Hæc licet multa placuit transferre, quia manifestam reduunt mentem tanti Doctoris, qui de hac materia ex professo tractauit, & à Sacra Scriptura suam, & nostram sententiam deduxit: & quia plura ad nostram doctrinam de Angelis pertinentia, continent. Patrum, qui Dionysium sequuti sunt, testimonia, & nomina potest, qui voluerit, apud Auctores perlegere. Hinc contra Durandum loco citato, quando conatur mentem S. Dionysij eludere dicens: quod autem dicit Dionysius Angelos quosdam immediate illuminari à Deo, alios autem mediate, exponendum est non per causalitatem, sed per consequentiam quandam. Quia omnes quidem à Deo illuminantur, & simul tempore, sed prius vnus, quam alius, natura, vel dignitate; & ita vnus mediante alio mediatione cuiusdam consequentia, colligimus hanc materiam minime intellexisse, & contrariam Scripturæ, & Patribus sententiam tenuisse, si a perplexitate pro cautela; & falsam imponere mentem Dionysio, quem sentiebat contrarium, dicenti supremos à Deo illuminatos immediate esse inferiorum duces, praeceptores, & magistros, quibus, & sacram Doctrinam tradant, & quasi digito viam monstrant.

89 Sententia itaque Durandi, cui sictam adiungit perplexitatem, vt dixi, est omnes Angelos illuminari à Deo immediate secundum causalitatem luminis, quam probat. Primo quia beatitudo Angelorum Sanctorum tam substantialis, quā accidentalis oritur causatiue à Deo: sed illuminatio pertinet ad beatitudinem saltem accidentalem: ergo solū causatur à Deo. Maiorem probat, quia indecens est, quod beatitudo sine substantialis, sine accidentalis ab alio, quā à Deo dependeat. Secundo quia illuminatio fit proponendo obiectū, & confortando intellectū: sed solus Deus potest proponere obiectū supernaturale, & confortare naturā, vt illud cognoscat: ergo ad solum Deū immediate pertinet illuminare omnes Angelos. Ergo nullus Angelus alius illuminat causando in illo lumen doctrine. Maiorem sic potest probare. Nā propositio obiecti, & collatio lucis, quæ pertinet ad

Contra Durandum.

beatitudinem, non includuntur in viribus naturæ.

Suarez.

Hanc imaginationem optime impugnat Suarez de Angelis lib. 5. c. 11. n. 7. & 8. deductis absurdis, quæ non est opus repetere. Rationes Durandi nullius momenti sunt; utraque enim nititur in eo, quod conducentia ad beatitudinem accidentalem à solo Deo immediate possint causari; quod nos negamus, quia Angelus minister Dei, qui est beatificationis radix, causat in eo, quem docet, scientiam, & intelligentiam diuinorum mysteriorum, per quam inferiorum felicitas augetur. Secundo autem possumus respondere dictas illuminationes non fieri propter accidentalem felicitatem Angelorum; sed ad profectum, aut statum militantis Ecclesiæ, & ob salutem hominum saluandorum. Quibus fundamentis sublatis omnino corruit sententia Durandi.

SECT. VII.

Quæ sit materia illuminationis?

90 NON est nostræ mentis tractare de illuminatione late dicta, quæ sit tantum manifestatio veritatis doctrinali modo; sed altius ascendentes illustrationis hierarchicæ materiam inquiremus. Quia diuisio locutionis doctrinalis, quæ etiam in genere extenditur, ut includat purgationem, illuminationem, & perfectionem, desumenda est ex parte rerum manifestabilium. Harum autem quædam sunt naturales, aliæ supernaturales: supernaturalem veto aliquæ tales sunt quantum ad substantiam, & modum, ut mysteria gratiæ, quæ sunt ordinis diuini, diuinitatisque participes efficiunt, ut inquit Dionysius; aliæ autem supernaturales quoad modum appellantur, quæ cum sint entitatis naturæ ordinis, excedunt naturæ vires secundum aliquem respectum, ut aiunt; veluti futura contingētia, secreta cordis, & alia, etiam si non excedant entitatis naturam, tamen in ordine ad cognitionem sui supernaturalia dicuntur: quia viribus naturalibus, seculis revelatione, cognosci nequeunt. Horum supernaturalium species late tradit Ripalda de ente supern. tomo 1.

Ripalda.

91 Versabitur itaque illuminatio quædam circa res supernaturales, quæ

tales fuerint in ordine ad cognitionem humanam, vel Angelicam, si supernaturali modo manifestentur. Sed notare oportet, quod modus excedens naturam est duplex, unus, & præcipuus proveniens ex ordine diuinæ prouidentie supernaturalium, quæ vno nomine recte potest dici prædefinitio, seu prædestinatio; alter vero consequens plenitudinem omnipotentie, quæ extra, & præter iam à Deo statuta, & ordinata plura possit, de quorum prouidentia vsque nunc nihil est reuelatum. Argumenta, & probationes ex hoc secundo modo desumptæ, quibus ubique vtuntur Recentiores, hic, & fere ubique nullius momenti sunt; quia cum naturas rerum inquiremus, de præordinatis agimus, cum vero ad possibilia transcendimus, de alia non repugnante Prouidentia disputamus: in nostro autem casu patefactio diuini consilij illuminatio est; consilium autem Dei ad sui communionem, faciendæque creaturas capaces gloriæ, diuinitatis, beatitudinis quæ suæ participes pro capto, dirigitur. Igitur illuminatio propria, de qua Theologi loquuntur, & nos agimus, pro obiecto habet, & versatur circa ea, quæ sunt entitatis supernaturalia, ut mysteria gratiæ, & circa ea, quæ etiam entitates naturales sint, tamen eorum manifestatio hic, & nunc ex dispositione prouidentie supernaturalis progreditur, & tendit in finem eiusdem ordinis. Quæ locutio manifestatiua talium veritatum cum doctrina, & arte optime potest illuminatio hierarchica appellari. Nam patefactio diuini consilij à Deo incipit reuelante voluntate suam spiritibus supremæ hierarchiæ immediate, per quos inferiores ordine suo erudiuntur.

Notandum.

Diuisio supernaturalium.

Materia propria illuminationis.

92 Solum potest esse difficultas, an materia illuminationis propriæ his terminis ita comprehendatur, ut non de beatificati propria illuminatio expositio superioris ad inferiorē earum veritatum, quæ primus cognoscit in verbo, aut ex vi visionis beatæ? Nam semper sermo est de Angelis beatis, qui Deo ministrant, & circum Deum sunt. Et ratio difficultatis est: quia ex communi Scriptorum suppositione, vel affirmatione apparet, Angelum beatum per visionem attingentē in verbo veritatem, quam alius non videt, posse ipsum illuminando dicere, quæ superior cognoscit. Et hoc ipsum docet D. Th. 1. p. 2. q. 106. art. 1. ad 1. dicens: quod

An cognita ex vi visionis sint illuminationis materia?

D. Thom.

Ratio dubitandi.

quædam

omnes Angeli tam superiores, quam inferiores immediate vident Dei essentiam: & quantum ad hoc unus non docet alium: sed rationes diuinorum operum, quæ in Deo cognoscuntur sicut in causa, omnes quidem Deus in seipso cognoscit, quia seipsum comprehendit: aliorum vero Deum videntium tanto unusquisque in Deo plures rationes cognoscit, quanto eum perfectius videt. Vnde superior Angelus plura in Deo de rationibus diuinorum operum cognoscit, quam inferior, & de his eum illuminat. Refertque pro sua sententia Dionysium cap. 4. de diuinis nominibus.

Suarez.

93 Tam fixa est imaginatio ista in mente Auditorum, ut Suarez lib. 6. de Ang. c. 14. nu. 3. & 4. confessus plane omnino cessare difficultatem, quæ præmebatur, negando Angelum superiorem illuminare proprie inferiorem de his, quæ in Deo videt ex vi visionis, seu per visionem, non audet hoc negare statim, sed n. 4. dicit superiorem Angelum illuminantem alium non semper instruere illum de rebus, effectibus, vel rationibus diuinorum operum, quas ipse in verbo videt: sed posse illuminare alium de rebus, quæ extra verbum illi reuelata sunt, & ab alio nesciuntur. Quibus verbis præcipuam, principalemque materiâ strictæ, & propriæ illuminationis, cuius ultimas differentias, quas lato calamo cap. 12. examinauerat, intra ea, quæ beatus superior cognoscit in Deo per visionem, concludi supponit. Deinde n. 5. statuit posse Angelum superiorem illuminare inferiorem de his operibus Dei, vel eorum rationibus, quas ipse, & non alius in verbo videt. Quam conclusionem ibidem probat.

94 Primo ex testimonio D. Thom. supra relato. Deinde ratione sic: quia beatus potest loqui cum alijs de his, quæ in verbo videt: ergo Angelus superior potest loqui doctrinaliter ad inferiorem de his, quæ videt ipse solus in verbo. Hoc autem est illuminare ipsum; nam quæcûque veritas Dei, vel de Deo est lumen perficiens intellectum prius ignorantem. Præterea visio beata est directissima actionum ad extra etiam circa ea, quæ in verbo videntur: & ideo in eis indefectibilem consuetudinem constituit. Ergo etiam potest esse principium reuelandæ ea, quæ in verbo, & per visionem cognoscuntur. Tertio, & ultimo probatur, quia Deus ipse reuelat, quæ in se ipso vi-

det: ergo, & Angelus idem suo modo potest præstare per visionem participatam Dei, & rerum in ipso.

95 His non obstantibus dicendum est illuminationem hierarchicam, quæ sacra manifestatio est diuini consilij, proprie non versari circa ea, quæ Angelus cognoscit in verbo per visionem, vel ex vi visionis. Vnde Angelus superior beatus videns in verbo formaliter, aut causaliter aliquam veritatem, quam alter non videt, dum illam manifestat etiam doctrinali modo Angelo nescienti, non illuminat illum hierarchicæ, & strictæ illuminatione, licet latiori phrasi vere dicatur illum illuminare, quatenus veritatem aliquam excelsi ordinis docendo, purgat mentem alterius à nescientia, & claro lumine replet pro viribus. Hæc conclusio ad vnâ breuem propositionem redacta; nempe illuminatio hierarchicæ, & rigurosa solum exercetur in patefactione magni, diuinique consilij, est expressa doctrina S. Dionysij, nisi fallor. Partem affirmantem nullus negat, & nos supra probauimus. Partem vero exclusivam earum veritatum, quæ cognoscuntur per visionem beatificam primo mihi colligo ex Dionysio sic. Nam diuinus iste Magister solum tractat de Angelis beatis, & videntibus Deum, & tamen in toto libro de Cælesti hierarchia nullum verbum est circa ea, quæ in Deo videntur: neque cum tot, tantæque exempla illuminationis posuisset, semper ad Deum reuelantem immediate, & per Angelos altissimæ suæ providentiæ oculos, consilia reuerrens, aliquando visorum in verbo meminit. Item cap. 4. ubi plura eiusmodi exempla ponit, in fine docet Iesum appellatum esse magni consilij Angelum Isaia cap. 9. quia ascriptus erat pro sua beneficentia in numerum eorum, quæ mysteria nunciant: nec tamen meminit diuinitatis, aut beatitudinis. Præterea Dominus Iesus lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, docens discipulos suos Ioan. c. 15. v. 15. ait: vos autem dixi amicos: quia omnia, quæcûque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Hæc vero sūt supernæ providentiæ, & consilij diuinæ resolutiones, quas nō vt à se scitas, sed vt à Patre auditas Apostolis tradidit, illos illuminans, & perficiens, vt alios docendo illuminaret ordine hierarchico. Ergo sola prædefini-

Nostra conclusio.

Ioannes 3

tionem supremæ, & diuinæ volūtatē sunt strictæ illuminationis materia.

66 Aliæ probationes possunt desumi ex definitione hierarchiæ, ex eius fine, & ministerio eorum, qui in hierarchia ordinati sunt; quas libenter omitto, quia facile cuique patebunt legenti libros S. Dionysij de hac materia. Tantum ex illis refferam hierarchiæ definitionem, & quæ docuit de fine ipsius, ut posito antecedenti facili fieri consequentis deductio. Igitur de *Celesti hier.* c. 3. sic incipit: *Est quidem Hierarchia, mea quidem sententia sacer ordo scientiæ, & actio, quæ, & ad diuinitatis similitudinē, quoad eius fieri potest, accedit, & proportionē illustrationum, quæ ei diuinitas data sunt, ad Dei imitationē traducitur, & post pauca, quibus datam definitionem explicat, subiungit: Finem igitur Hierarchiæ sibi propositum, & Dei habet imitationem quantum hoc licet, & cum illo coniunctionem, eumque omnis Sacrosanctæ scientiæ, atque actionis ducem sequitur, & post pauca sic docet: Itaque qui Hierarchiam dicit, hic profecto sacram quamdam declarat descriptionem, quæ, & diuinæ sit pulchritudinis simulacrum in præscriptis scientijsque Hierarchiam attingentibus, & suæ illustrationis mysteria sacra peragat, & ad sui principij similitudinē, quam potest proxime, accedat. Vniuscuiusque enim eorum, qui in Hierarchia coaptati sunt, in eo posita perfectio est, ut pro sua quisque virili parte ad Dei imitationem cōtendat; & id, quo nihil diuinis est, Dei, ut Sacra Scriptura loquitur, (Math. 5. & Ioan. 5.) fiat adiutor, diuinamque in se actionem, quantum potest, ostendat.*

97 Neque argumenta supra posita aliquid probant in contrarium, nam posita distinctione illuminationis doctrinalis in latam, & propriam, siue in cōmunem, & Hierarchicam per quam arcana suprema diuini consilij manifestantur, omnia corruunt. Concedimus nanque illa probare materiam illuminationis continere ea, quæ beatus vnus videt in verbo, & alius non ita. Sed illuminatio hæc doctrinalis est lata, & communis, non vero rigurosa, & Hierarchica. Non enim beatus cognoscit per visionē diuini cordis secreta: & dato casu, quod vnum, aut alterum attingeret, si alij ignorati reuelaret motu proprio, talis manifestatio non esset Hierarchica illuminatio, sed communis. Neque aliud probant verba

D. Th. supra posita, vbi per rationes diuinorum operum, quas vnus beatus videt, & non alius ex vi visionis suæ, intelligi nō possunt diuini consilij arcana, & secreta circa supernaturalia, & mystica. Quia nulla ex his vi visionis attinguntur à beato, quantumvis superiori; sed speciali reuelatione manifestantur pro voluntate Dei, quibus manifesta sunt siue immediate, siue mediantibus alijs. Dionysius autem à D. Th. citatus cap. 4. de Diuin. nom. nostram sententiam docet, quatenus ibi oportebat, non enim loquebatur de illuminatione Hierarchica, sed de naturali scientia Angelorum, eiusque verba sunt: *Eorum, quæ sunt, rationes discit diuina sibi accommodata illustratione: rursumque sua in ea, quæ cognata sunt, diffundunt.* Vbi rationes eorum, quæ sunt, dicit, nec loquitur de supernaturalibus ibi, & fere in toto libro: & item non agit de his, quæ beatus videt in Deo, sed de his, quæ accommodata sibi diuina illustratione discit superior. Quare ex hoc textu Dionysij magis confirmatur nostra sententia, si Dionysius loquitur de illuminatione circa supernaturalia.

SECT. VIII.

De modo, quo exercetur illuminatio inter Angelos, & An Deus supremos illuminet loquendo, vel imprimendo species, aut alio modo?

98 Circa primam tituli partem nulla nobis restat disputatio, quando tan late egimus initio questionis illius de locutione Angelorum ad inuicem, & iam probatum, constansque apud omnes sit illuminationem Angelicam esse doctrinalem locutionem de certa, & speciali materia. Quare secundum doctrinam ibi traditam semper loquendū in præsentibus est addendo terminis communibus terminos restringentes, quod dialectici nō ignorant. Hoc ita supposito necessarium non est repetere tractatum de locutione, sed ad alteram tituli partem examinandam procedere.

99 Secunda igitur tituli pars inquirat: vtrum immediata illuminatio Angelorum à Deo fiat per locutionem, vel productionem specierum casualitate obiecti;

Meus D.
Thom.

Verba Dionysij.

Soluuntur
argumenta
contraria.

I. Questio
supra expo-
sita.

Quomodo
Deus supre-
mus spiri-
tus illumi-
net.
Dionysius.

Difficulta-
tis ratio-
nes.

obiecti, vel per infusionem notitiæ ali-
ter exercitam? & hoc ipsum querit tam
in ordinaria, quam iuxta extraordina-
riam providentiā. De modo, quo Deus
Angelos immediate instruit, purgat, il-
luminat, & perficit, ita loquitur S. Dio-
nysius, ut omnem humanam mentem do-
scere faciat ab eius intelligentia. Ver-
ba illius sunt de celesti Hier. cap. 3. in fi-
ne: *Vnusquisque igitur Hierarchica dis-
tinctionis ordo pro sua quisque virili co-
tendit ut divinitatem adiuvet, eaque Dei
concessu ac munere gerit*, hoc est purgat,
illuminat, & perficit, *quæ, & in Deo na-
tura insunt*, (quod prius dixit in hunc
modum loquens de Deo. Divina illa bea-
tudo, nulla perfectione indigens, ex-
piat, illuminat, & perficit, aut potius sa-
cra est expiatio lux, & perfectio, omni
purgationis, & luce præstantior, ipsa per-
fectionis auctor principalis.) & ab eo mo-
do quodam quem capere natura nostra nō
potest, aguntur, & ad mentium, quæ Deo
charæ sunt, imitationem, quæ earum na-
ture concessa est, aperiuntur. Vbi modū,
quod à Deo expiantur, illustrantur, & per-
ficiuntur Angeli immediate, in intelli-
gibilem nobis esse dicit. Ergo non sit per
doctrinalem locutionem, quem modum ip-
se Dionysius bene nouerat, siquidem per
illam superiores Angelos illuminare in-
feriores sæpe dicit, & docet.

100 Deinde is, qui per locutio-
nem illuminatur, non potest non esse in fi-
de toto tempore expurgationis, usque
quo superaddatur lux, quæ pellat obsu-
ritatem comitem fidei. Hoc autem vide-
tur indecorum, & impossibile, quod il-
lustratus claritate visionis beatificæ in-
fide ambulet, & quod Divina lux inti-
mos suos, & maxime dilectos amicos ob-
scuritate aliqua teneri patiatur. Quare
hic modus illustrationis à Deo relegan-
dus est. Præterea si illa, quæ Deus vult re-
uelare Angelo supremo, ut doceat infe-
riores, manifestet in verbo, & per visionem
in illo, vel conferendo species proprias re-
rum qualiter supra diximus repleuisse An-
gelos scientia naturalium, altiori modo
cognoscet superior, quæ Deus vult ipsi
manifestare, ut inferiores doceat, & quo-
cumque ex his modis vitatur supra dic-
tum inconueniens, quia nullus admittit
secum fidem, aut initium lucis sumit à fi-
de. Ergo non per locutionem, sed aliter
Deus immediate illuminat Angelos su-
periores.

Dr. Mayorga

101 Nihilominus dicendum est
diuinam illustrationem, qua Deus supre-
mos Angelos purgat, illuminat, & per-
ficit, esse locutionem doctrinalem earū
rerum, quæ altissimi consilij sunt, nec per-
tinent ad essentialem eorum beatitudi-
nem. Quam doctrinam, ut plurimū sup-
ponunt scriptores, nec circa illam quæ-
runt; qui vero quæstionem mouent, tan-
quam certam statuunt. Est autem, nisi fal-
lor, expressa mens Dionysij, qui diuine
illustratus primus de hac materia librū
composuit. Cum nanque pluries mentio-
nem fecerit de illustratione inferiorum
à superioribus docens illam fieri per do-
ctrinalem locutionem accommodatam
capacitatibus eorum, qui doceantur, quoties
cumque eruditionem supremorum à Deo
immediate tractat, eisdem terminis lo-
quitur, nullamque eis adiungit exposi-
tionem. Hoc ipsum clare docuit de cel.
Hier. cap. 10. in quo ante dictorum sum-
mam colligit, & ipitio dicit. *Primum na-
turarum quæ Deo præfossunt, ordinem,
à diuina illustratione rectum, quod ad eā
re nulla interiecta contendat, purgari, il-
lustrarique, ac perfici, & obscuriore, &
clariore diuinitatis lumine: & paulo ante
medium capituli sunt autem, inquit, om-
nes eorum, qui antecedunt, & interpre-
tes, & nuntij primi quidem Dei, qui mo-
tum eis affert, ceteri autem eadem ratio-
ne eorum, qui à Deo permanentur.* Est er-
go vnus modus illuminationis supremo-
rum à Deo, & inferiorum à primis, nem-
pe per doctrinalem locutionem. Præ-
terea quod loquatur de Angelis beatis ne-
mo dubitat, & ipse dicit de Ecclesiast.
Hierarch. circa finem cap. 10. & tamen de
cel. Hier. cap. 7. paulo post medium ait.
*Diuinorumque operum rationes, quæ sci-
entiam gignunt, ut prime, & quæ Deo præ-
fossunt, discunt à Deo ipso: & paulo infra
ex scriptura tradit: inferiores celestium
naturarum ordines à superioribus rite di-
uinas scientias dicere: summos autem à
Deo ipso pro suo capta doceri mysteria.*

102 Potest item nostra conclu-
sio ratione probari excludendo alios mo-
dos supra insinuatōs ab illustratione im-
mediata Dei respectu Angelorum supre-
mæ Hierarchiæ; Nam si aliter, quam per
locutionem, instruerentur à Deo, maxi-
me conferendo illis species concursu
obiecti uo, quales fuere naturalium datæ
in creatione, quæ sint formales, vel tan-
tum virtuales rerum similitudines: siue
mani-

Illumina-
tio dicta
est per locu-
tionem doc-
trinalem.

Est mens
S. Dionysij.

Ratione
probat
nostra con-
clusio.

manifestando, quæ vult Angelis reuelare, in essentia sua clare visa à Mentibus beatis. Neque cogitare possum alium modum ab his diuersum; nam quod ait *Torrejon* *appendice ad illum §. 2. notandum*: posse contingere aliam immediationem illuminationem, quam locutio doctrinalis est, per modum impressi cuiusdam *infinetus sine probatione, & discursu, visui quadam data apprehensione: propositionis cum insperata claritate*, non probat distinctum modum infusionis notitiae ab eo, in quo dantur species propriæ obiecti concursu proprio, vel suppleto. Neque est possibilis infusio scientiæ, quæ est verbum mentis sine partu, & conceptu vitalibus. Sed non illuminantur supermi Angeli per collationem specierum modo dicto, nec per visionem in verbos ergo tantummodo potest illuminatio propria, & immediata fieri per locutionem doctrinalem. Discursus est legitimus, & maior pater à sufficienti partu numeratione.

103 Minor autem probatur: quia ea, quæ sunt materia illuminationis Hierarchicæ sunt ex natura sua occulta; & inuisibilia, neque in genere obiecti possunt mittere species, sunt etenim diuini consilij, & cordis secreta, iuxta supra dicta de rebus inuisibilibus, & secretis cordium. Sed eorum, quibus repugnat emissio propriæ speciei, non est possibilis species propria, per quam videantur. Ergo de his non possunt Angeli à Deo illuminari per collationem specierum, aut per visionem in verbo. Maior ex dictis patet; & eam docuit tuo modo D. Thom. *super Pauli verba ad Ephes. 3. ibi: ut innotescat Principatibus, & Potestatibus in celestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei: dicens lect. 3. Vltimus notandum est, quod sunt quadam rationes mysteriorum gratia, totam creaturam excedentes: & huiusmodi rationes non sunt indite mentibus Angelorum sed in solo Deo sunt occulta. Et ideo Angeli non cognoscunt eas in se ipsis, neque etiam in Deo: sed cognoscunt eas, secundum quod in effectibus explicantur. Cum igitur rationes pertinentes ad multiformem sapientiam Dei sint huiusmodi scilicet in solo Deo absconditæ. & manifestum est, quod Angeli eas neque in se ipsis, neque in ipso verbo cognouerunt. Nosque eandem maiorem propositionem late explicuimus, & probauimus agentes de secretis cordium, ubi videat lector.*

104 Minor autem supra positi si logismi certa est in omni genere doctrinæ, quia cui repugnat aliquod prædicatum, aut efficientiam alicuius rei, repugnat habere substitutum in ordine ad effectum, aut constitutionem talis ordinis v.g. si albedini repugnat congregare visum nequit de potentia absoluta contingere congregatio supleta per extrinsecam potentiam virtute albedinis, & immutata ipsius essentia: alias albedo posset constituturæ nigrum. Item species rerum visibilibus non sunt visibiles, quia eis repugnat naturaliter producere imaginem sui: quomodo ergo erit possibilis ab alio productio speciei, per quam dicere videatur id, quod est naturaliter inuisibile non destructa natura rerum; & Prouidentia ratione. Ergo diuinorum secretorum supra omnem naturam talis natura est; ut nulli possint manifesta fieri per proprias species, neque videri à creatura, quantumvis beata, in se ipsis, aut in verbo. Superest itaque ut per solam locutionem, & illuminationem doctrinalem valeant manifestari etiam supremo, & perfectissimo Angelo. Contingit autem hoc miro, & altissimo modo, qui totam naturam nostram excedit, & quem per alias species ex dictis Patrum rimamur. Et hoc est, quod innuit Dionysius, quando dicit supra: *Modo quodam, quem capere natura nostra non potest. Nec alia indiget explicatione ipsius sententia.*

105 In contrarium adducta non indigent noua doctrina ad solutionem, quia ex dictis currunt. Quod autem absurdum, & indecens reputat ratio contraria, non est tale, sed potius congruum, & consonum ordini Hierarchico, Maiestati Dei, & inferioritati creaturæ. Nam ordo Hierarchiæ purgationem exigit, quæ includit exclusionem tenebrarum per lucem inchoatam: & fides destruens nescientiam perfectio quædam est. Prius autem est nescire, quam credere, & tamē omnes fateri debent, quod Angelus nescit ante reuelationem ea secreta, quæ postea reuelanda sunt. Rursus Maiestati diuinæ congruit, quod excelsior creatura gloriatur in fide secretorum eius: & hoc ipsum honor est creaturæ, nempe tantum habere creatorem, & dominum, ut eius consilia non valeat perferutari, & tamē eorum pro Domini voluntate particeps fiat iuxta propriam capacitatem, quæ paulatim illuminationem diuinam

Non possunt videri per species supletas.

Non possunt secreta Dei cognosci per proprias species.

Contraria soluntur.

D. Thom.

diuinorum exigit, ne subita illuminatio-
ne obruatur.

*Aduerten-
da pro tyro-
nibus.*

106 Tandem pro tyro, & con-
certationibus publicis quando requiri-
tur prompta intelligentia, & expedita
locutio, aduertenda est significatio ha-
rum vocum *videre in verbo cognoscere
in verbo, per visionem. & ex vi visionis*,
quibus videtur pascim vulgaris loquela in
hac parte, potens facile decipere audito-
rem. Omnia nanque, quæ beatus cognos-
cit, vulgo dicuntur cognosci ab ipso in
verbo per visionem, aut ex vi visionis, &
tamen, ut dictum est, secreta, & arcana
Dei non videt in verbo, sed speciali reue-
latione cognoscit. Igitur quod videtur
in verbo proprie, & primario est essen-
tia diuina, ut est substantialis beatitudo,
& dicitur videri per visionem etiam se-
cundum singula prædicata, & relationes:
nam Deus Pater, Deus immensus, &c. vi-
detur per visionem. Ex vi autem visionis
proprie attingitur obiectum secunda-
rium, ut quiddam creatum videtur in
Deo tanquam in causa. Ex vi visionis di-
cunt etiam cognoscere beatos, quæ spe-
ciali reuelatione docentur: quia hæc ita
reuelantur beatis ex communi Prouide-
ria, ut non reuelarentur illis, si beati nõ
essent, & ita cognoscuntur, ut aiunt, ex
vi visionis causaliter, & certe phrasis ista
impropria, & pro aliqua inforti diffi-
cultate inuenta est: solique habet se sibi
id nuncium, sicut enim album calefacit,
aut dulce disgregat visum; ita beatus ex
purgatur, illuminatur, & perficitur per
reuelationem arcanorum Dei, quæ abso-
lute possunt contingere non beato.

SECT. IX.

Angeli hominum mentes illuminant,

& quomodo?

107 Quod Angeli sancti possint illumi-
nare, & de facto illuminauerint
mentes hominum nullus catholicus du-
bitabit. Constat enim ex Sacra Scriptu-
ra, & Patribus vnanimi consensu. In
scriptura pascim legimus per Angelos
manifestata hominibus diuina mysteria,
& illustratas mentes prophetarum, secun-
dum quem sensum Daniel. 8. Angelus di-
xit propheta: *intellige fili hominis, & in-
fra: ego ostendam tibi, quæ futura sunt, &
cap. 9. & docuit me, & locutus est mihi.*

Dr. Mayorga,

*Daniel.
Zacharia.
Acta.
Lucas.*

*ego veni, ut inuicarem tibi. Zachar. 1.
Dixit ad me Angelus, qui loquebatur in
me: ego ostendam tibi quid sint hæc. Sic
Actorum. 7. constat Moysen accepisse
legem in dispositione Angelorum. Lucæ
cap. 2. Gabriel Zachariam Pontificem
docuit futurum sibi filium, & illius no-
mem; & Mariam Virginem, quæ admo-
dum in ea diuinum mysterium, quo Deus
homo factus est, fieret. Et innumera alia
huius veritatis testimonia sacra ommit-
timus, quia res est manifesta, nec indiget
probatione. Hoc ipsum docet Diony-
sius fere in toto lib. de celesti Hierar. &
ostendi. cap. 4. pluribus exemplis ex sa-
cra pagina desumptis; & cum ipso qui-
cumque venerandi scriptores hanc ma-
teriam tetigerunt.*

108 Est tamen aliqua difficultas
in modo, quo hæc illuminatio cõtingat,
ut autem punctum difficultatis appa-
reat, & certa ab incertis separemus, ad-
uertendum est duobus modis posse An-
gelos illuminare, & docere homines, nẽ-
pe sensibiliter, & insensibiliter. Primus
modus est, quando per ministerium ex-
teriorum sensuum doctrina fit formatis
signis sensum mouentibus, siue appareat
Angelus in corpore assumpto, siue non
appareat. Sic tres Angeli apparuerunt
Habraz sedenti ad hostium tabernacu-
li, & Gabriel docuit Mariam sacrum
mysterium visibiliter apparens. At 1.
Reg. 3. Angelus non apparens ad sensum
Samuelem vocauit ter dicens *Samuel,
Samuel* & postea docuit *ecce ego faciam
verbum in Israel, &c.* Circa hunc autem
modum nulla occurrit difficultas in Phi-
losophia. Secundus vero modus, qui in-
terne totaliter contingit sine vlla immu-
tatione sensuum exteriorum probatur
ex Sacra Scrip. Sic enim Angelus Ma-
gos docuit, ne redirent ad Herodem; &
S. Iosephum instruit de protectione in
Egyptum in somnis quidem, quando nul-
la est externa sensatio, ut constat Math.
cap. 1. & 2. Probat etiam: quia Dæmo-
nes possunt sic homines decipere: ergo
multo magis poterunt Angeli sancti eos
illuminare.

109 Circa internam illuminationem
quæstio est, & difficultas circa modum,
quo exerceatur, & in hac parte duplex
reperitur diuersa sententia. Prima do-
cet Angelos illuminare homines produ-
cendo, & imprimendo phantasmata sen-
sibus internis similia eis speciebus, quæ
face-

Dionysius.

*Duplex
modus illu-
minationis
hominum.*

*In quo est
difficultas.
Matheus.*

*1. Senten-
tia.*

Alensis:
Albertus:

2. Senten-
tia.

facerent obiecta presentia sensibus exter-
nis. Quam doctrinam tenent Alexan-
dri. 2. p. q. 40. memb. 4. & Alb. de qua-
tuor coequ. 1. p. q. 6. art. 11. Secunda sen-
tentia tenet Angelos mentes hominum
illuminare sine specierum productione
vlla, sed sola motione spirituum anima-
lium applicando phantasmata ante ha-
bita potentie cognoscitivæ, cum arte,
& methodo ad formandos diversos con-
ceptus, intentos ab illuminante. Quomodo
etiam Dæmones homines decipere
aiunt, & in errores deducere. Hanc sen-
tentiam tenent, quotquot statuunt spiri-
tuales naturas non posse ad extra produ-
cere qualitates aliquas etiam intentiona-
les, nisi solam lationem, seu motum lo-
calem; & illam inferunt, & confirmant
ex modo, quo somnia in nobis contin-
gunt, & deliria. Nam per nimiam motio-
nem humorum, & alterationem corpo-
rum applicantur phantasie species ac-
quisitæ aut vehementer, aut velociter;
quandoque integræ, collisæ quandoque,
unde resultat inordinatio motus men-
tis per solas causas naturales sine nouo-
rum phantasmatum impressione ab ex-
trinscco. Poterit ergo Angelus bonus,
aut malus, cui nemo negat virtutem mo-
uendi corporalia, similimodo illumina-
re, aut decipere hominem solis viribus
proprie naturæ.

110 In hac materia ex se satis
occulta utramque sententiam defen-
dam propono. Licet namque in priorē
aliquanto mouear, non possum negare se-
cundam esse probabilem, defensatu faci-
liorem, & magis accommodatam captui
humano. Solum in ea restat difficilis illu-
minatio de rebus incognitis. Nam si per
solas species acquisitas prius, velit noua
doceri, necesse est, quod ex præhabitis
noua phantasmata fiant rerum ante in-
cognitarum, & tunc vel sunt ex collisio-
ne priorum ratione motus, & resulta-
bit monstruosa cognitio; vel tertia spe-
cies fiet ab Angelo ex præexistentibus:
& in hoc casu Angelus operabitur ad ex-
tra qualitates intentionales, quod negat
sententia ista; quo admissio incidimus in
primum dicendi modum. Potest tamen
responderi Angelum bonum sapienti ma-
gisterio, & malum astutia sua ita mouere
animales spiritus, ut species novæ con-
fiant, seu resultent ex prioribus sine vlla
monstruosa representatione, qualiter dor-
mientibus sine cibo nimio, sine ebrieta,

te, & morbo capitis multoties repræsen-
tantur noua, & nunquam vlla, recte ta-
men composita, & ordinata, quin ab ex-
teriori agente noua imprimantur phan-
tasinata. Sed ex hoc patet Angelum cog-
noscere visu ea, quæ supra diximus inuisi-
bilia, nempe actus internos, & phantas-
mata hominis. Propter quæ dixi me ma-
gis inclinare in sententiam contrariam.
Communis doctrina respondere potest:
ista esse visibilia ab Angelo per species
concreatas eo, ipso quod sint, nec perti-
nere ad secreta cordis. Unde in hoc punc-
to non datur inconueniens.

111 Ad defendendam vero prio-
rem sententiam in nostris principiis al-
tius contemplari oportet; dicendumque
est Angelos virtute naturali posse loqui
ad homines interne docendo, vel seducē-
do illos, producendo species necessarias
ad exprimendum conceptus suos, quos
volunt manifestare. Ut autem facilia &
difficilioribus separemus, notandum est.
Triplicem in homine esse potentiam cog-
noscitivam. Vna est pure sensitiva, qua
communicamus cum brutis; altera est pu-
re spiritualis, qua communicamus cum
Angelis; tertia vero est proprie humana,
quæ neque est pure corporalis, neque spi-
ritualis pure, sed ex utraque composita;
per quam homo differt simul ab utroque
extremo. Ita ut in homine sit substantia-
lis compositio suppositalis, seu per assup-
tionem ab extrinscco agente ortam: Si-
cut *Anima rationalis, & caro unus est ho-*
ma, inquit symbolum S. Athanasij, *ita*
Deus, & homo unus est christus; Differūt
vero Christus, & homo, quia in hoc da-
tur confusio naturæ, secus in Christo,
qui est *unus omnino non confusione substā-*
tia. Est itaque in homine vna natura cō-
posita ex animali perfecto, & spiritali
infinio, cuius operationes sint simul spiri-
tuales, & corporales, & respondeant ho-
mini, ut homo est, & non secundum vnā
partem tantam, de quo non est opus ex-
professo nunc disputare.

112 Potentia cognoscitiva pu-
re animalis fiat in sensibus externis, qui
mouentur, & reducuntur ad actum ab ag-
gente extrinscco corporali imprimente
species, siue in genere obiecti, siue efficiē-
ter supiendo vicem illius. Dixi *ab agente*
extrinscco, quia sensus agens, ut sic loq-
uar, non est intrinsecus animali; aliā
posset brutum semel habitis speciebus
per sensus externos ad inueniendum cog-
nos-

Pro prima
sententia
notabilia;

Cognitio
hominis, ut
homo est,
qua sit;

Potentia
cognosciti-
ua anima-
lis, huma-
na, & pure
spiritualis.

noscitue procedere. Vnde colligo non dari in brutis sensum agentem, sed tantum possibilem, & similiter non datur in homine pro cognitione brutali ipsius, ut ita dicam, id est in qua nullatenus differt abuto. Potentia autem ex alio extremo pure spiritualis, ratione cuius communicat cum incorporeis naturis, est tantum intellectus possibilis, modo supra dicto, hoc est, possibilis noticia. Cum autem Anima rationalis non sit actus substantia lis in linea intellectuali, sicut est Angelus sed sit actus corporis per essentiam suam, non potest in se radicare, neque proprium habere lumen aliquod pure spirituale, per quod producat species intelligibiles pure in corporeas, quibus actus suum intellectum possibilem. Sed necesse est, quod ab agente extrinseco tales species imprimantur in illo, quibus transeat de potentia ad actum dicto modo. Hec capacitas, passiva est naturalis Angelo, & Animæ, & respectu supernaturalium dicitur obedientialis; Dionysius autem illius actum vocat non semel coniunctionem Mentis natura superiorem, qua cum his, quæ ipsam superant coniungitur. Vnde colligo in Anima, & homine non dari intellectum agentem, qui sit potentia activa pure spiritualis. Sed ad pure spirituale cognitionem etiam rerum naturalium indigere speciebus ab agente extrinseco impressas: secus ac contingit in Angelo, qui habet intellectum agentem & possibilem; quique licet pro prima simplici cognitione indigeat speciebus ab externo agente impressas, tamen deinceps ad contemplandum, coniectandum, & docendum proprio intellectu agente utitur, speciesque producit.

Potentia
cognitionis
agens, &
possibilis.

113 Naturæ vero humanæ, ut ab utraque extrema distinguitur, propria est non solum potentia activa specierum; sed receptiva earum, per quas reducibilis est ad actualem noticiam; quæ ita requisita est ad cognoscendum, ut sine illa, quocumque agente posito impossibilis sit cognitio: & possibilis ea posita sit (licet implicet intrinsicum agens) siquodlibet non repugnet. Quod vero potentia activa specierum talium propria sit naturæ humanæ probatur: quia Anima per quam informantem corpus organicum constituitur, aliquis actus est in genere cognoscitivus, & non tantum pura potentia ad essendum. Quatenus vero substantia talis proprie habere debet aliquam

Dr. Mayorga,

potentiam actuam, quæ siue distincta, siue in distincta à substantia, sit principium, quo homo operatur ratiocinando. Datur itaque in homine potentia operativa specierum, quibus Mens humana procedit ex prius cognitis ad incognita, ratione cuius maxime differt à bruto. Daturque possibilitas notitiæ actualis, quæ quantum ad simplicem apprehensionem, species recipit per sensus externos. Productio specierum ex præcognitis est actio vitalis habens terminum, est plerumque libera, & à docto agente non obiective, sed effectivè procedit. Est præterea indifferens ad producendum terminum suum ad intra, & ad extra in subiecto capaci, quæ indifferentia determinatur à voluntate. Est quædoque immanens, quædoque transiens; in quo differt ab actibus pure immanentibus, per quos non producit aliquid. Immanencia namque, & eius contrarium in actione productiva sumitur ex conditione termini. Si enim possit recipi in proprio, & alieno patibili erit indifferens; si non possit recipi in alieno, ut verbum mentis, erit omnino immanens: si vero natura sua petat extraneum subiectum, erit proprie transiens. Et demum cognitio actualis est passio vitalis.

114 Hucusque explicimus propriam mentem fugiendo terminos particulares harum potentiarum, & operationum, ne ex suppositione conclusionum discursus procederet, cauendoque æquivocationem ex terminis usualibus. Nam quandoque hæc dicuntur *phantasia*, *phantasia*, & *phantasma*, quandoque *imaginativa*, *imaginari*, & *imago*; alias *intellectus humanus*, *intellectus*, & *species*. S. Dionysius, ut sæpe notavi, principium cognitionis humane vocat *rationem*. Omnia hæc nomina apte convenient, si per ea exponamus sufficienter principium, operationem, & terminum, in quibus homo in linea cognoscitiva non conveniat cum bruto, neque cum Angelo, sed differat ab utroque. Quocumque autem nomine apte appellentur, necesse est eadem denominatione distinguere agens, & possibile. V.g. Ratio agens, Ratio possibilis intellectus humanus agens, & possibilis; phantasia agens, & possibilis ad vitandam æquivocationem. Verum tamen aprior, & ex modo significandi manifesta nomenclatura erit, si phantasia dicatur potentia factiva specierum; trahitur enim phantasia

Dictarum
potentiarum
nomenclatura.

tasia à phan græco nomine, quod lumen significat, quare idem valeat, ac illuminatio. Phantasmata species impressæ dicantur. Intellectus humanus appellatur potētia receptiva phantasmatū, quibus reducitur de potentia ad actum. Ratio denique dicatur vis quædā intimior, cuius sit contemplari, & inspicere rerū coniunctiones, & distantias, quæ est communis, & diuina; vnde oriuntur propositiones, & discursus.

*Triplex illuminatio-
nis modus.*

115 Vnde triplici modo potest Angelus bonus hominem illuminare, & docere. Primo vt dictum est, per signa sensibilia formata in aere, aut in corpore assumpto, quæ locutio apud omnes sine difficultate supponitur. Secundo producendo species pure spirituales in intellectu possibili Animæ informantis, qui est pura potentia solum actuabilis ab extrinseco agente. Et hic modus in nostra sententia nullam patitur difficultatem, licet alijs difficilis appareat, de qua interna illuminatione per productionem specierum facisegimus in fine sect. præcedētis. Tertio potest Angelus hominem illuminare interne, & docere præcipue inter dormiendum (nam in somno semper, aut fere semper huiusmodi illuminatio contingit) producendo, aut formando, imprimendoque in organis sensuum visus, vel auditus species ita levis motionis, aut strepitus, vt sentiri possint, quin valeant à somno excitare. Attamen species istæ non interna phantasmata mota sunt neque ex eis confectæ, aut per actionem veram, aut per collisionem priorū. Quæ omnia breuiter per partes simul explicanda, & probanda sunt in sequentibus sic.

*Argumenta, & manifestatio
confusionis.*

116 Quod istiusmodi illuminationes fiant per sensus præcipuos visum, & auditum patet ex sacra pagina, vt dixi; & isti sunt apti ad discendum. Quod Angeli possint formare externæ imagines, & voces, siue per veram actionem producendo, siue per solum motum localem nemo negat. Quod vero si possibilis visio & auditio sit, quæ dormientem à somno nequaquam excitet, valeat Angelus propria industria, & intelligentia formare species ad audiendum, & videndum necessarias, & eas tanta subtilitate ornare, & imprimere sensorio; vt somno sopitus audiat, vel videat, quin exciteretur; omnes concedent; quia indecēs est negare Angelo potentiam, quæ inest causis inferioribus,

quoribus nihil repugnans, aut absurdum sequitur. Quod autem visio, & auditio tales sint possibiles patet ex eo, quod pluries contingunt in dormientibus. Et exempla testimonio Aristotelis approbata in medium deduco. In lib. nanque de somnijs, & imaginibus nō longe à fine ait. *Ac primum quidem dormientibus nonnullis accidit quodammodo sentire sonum, lumen, saporem, atque etiam tactum, leuiter tamen, & quasi procul.* Habentur etiam qui somno capti suspiciant, & lumen, quod tum leuiter viderant vt putabant, experre & continuo veram agnouerint. Nec desunt, qui gallinacorum cantu, & canum latratu leuiter audito, eundem ipsum cum dormiant, manifeste perceperint. Nonnulli item ex interrogatione respondent. Quas sensationes ab insomnio differre statim subiungit Philosophus, & rationem reddit dicens: *Accidit enim in vigilia, & somno, cum alterum adsit, alterum etiam quodammodo adesse: quorum neutrum somnium esse confirmare oportet.*

Arist.

117 Denique ex hac positione nullum sequitur inconueniens. Nā hæc doctrina est consona philosophiæ naturalis: non requirit, aut supponit in Angelis intuitionem specierum incarnatarum nostrarum: neque visionem inuisibilium à creatura, quales sunt res, quæ nequeunt mittere speciem sui, vt dictum est. Et tandem potest defendi ab eis, qui dicunt Angelos tantum posse ad extra mouere localiter, sicut à contraria sententia affirmante Angelum posse ad extra producere qualitates intentionales. Præscindit etenim ab vtraque.

QVÆST. III.

De motu locali, & potentia loco motina.

1 POST explicatam questionem de locutione Angeli, per quā proprios conceptus alijs manifestat; quæ est nobilior operatio ad extra naturæ intellectualis; consequenter agendum nobis occurrit de motu locali. Quam materiam cum non semel contemplando disponere tentassem, non semel à difficultate repulsus, tandem incidi in consilium, nifallor, bonum, vt duas vias ita inter se diuersas, vt nulla alteri sit contraria in particula:

*Intentam
Auctoris.*

cularibus conclusionibus, licet à principio diuerso oriantur, seorsim, & sine confusione sententiarum, quas Authores contrarias dicunt, licet de diuerso loquantur, pertractarem; & mentem propriam de vnaquaque apperirem; quod consilium in sequentibus exequi conabor.

SECT. I.

Duæ præcipuæ viæ de motu locali Angelici proponuntur, & earum origo explicatur.

DE Deo Theologia docet quod est vbiq; per essentiam, præsentiam, & potentiam, licet propriissimus modus essendi in loco sit per præsentiam. Præsentia quidem, vt dictum fuit, est ipsum esse rei extra causas; & quia in Deo nõ distinguitur esse ab essentia, quando ipse per essentiam est, & de se ait: *Ego sum, qui st;* cõsequenter optime dicitur, quod Deus est vbiq; per essentiam infinitam indistinctam ab esse. Est tamen ista locutio vera in sensu identico. Quod Deus est vbiq; per præsentiam est formalissima propositio; quia ratio essendi in loco præsentia est. Deum autem esse vbiq; per potentiam celebrant Theologi, quoniam omnia potest, & omnia in omnibus operatur. Hæc sane assertio vera est in sensu metaphorico, translatione facta à formalitæte essendi in loco, nempe præsentia, ad operationem in loco, quæ sine aliqua assiduitate nequit dari. Itaque hæc tria dicuntur de Deo modo ipsi conueniente, & verificantur in sensu identico, proprio, & per translationem.

Ad creaturam vero descendentes secundum fidem, & rationem manifestum est, primo nullam creaturam posse esse vbiq; simul; quia nulla est, aut potest esse immensa: certum tamen est posse alicubi esse, hoc est, in loco finito, & determinato. Secundo non minus certum est, primam modum essendi per essentiam alicubi repugnare creaturæ. Et probatur tum ex terminis; quia esse per essentiam habet infinitatem, quam in loco explicamus per vbiq;, creatura autem nequit esse vbiq; propter limitationem suam; tum etiam quia in ente ab alio essentia distinguitur realiter ab esse extra causas; quare neque in sensu identico potest verificari, quod

creatura sit in loco per essentiam: neque talis locutio figuratum sensum admittit. Cum limitatione vero creaturæ congrua, & necessaria duo alij modi essendi vbiq; participantur à rebus creatis, ita vt vere, & proprie dicantur esse in loco, seu alicubi per præsentiam; & item vere, sed in sensu metaphorico dicantur esse in loco, vel alicubi per potentiam in actu primo, & per operationem in actu secundo.

4 Hinc, quia omne existens in loco limitato est mobile siue à se, siue ab alio, vel à se, & ab alio; quoniam nullum ens ita pendet à particulari loco, vt extractio ab eo sit illius corruptio, duæ viæ, & duo modi tractandi de loco, & de motu locali necessario distinguendæ sunt, inter se quidem diuersæ, sed nulla alteri contrariæ. Vna semper tractat, & discurret de loco proprie dicto, & de motu locali eiusdem proprietatis, cuius inquit essentiam, affectiones, & modos. Alia semper agit, vel agere debet de loco, & motu locali per metaphoram, & translationem accepto, discurrendo per omnem omnino creaturam, cui non sit negata potentia operatiua, & operatio. In quo tractatu præscindere oportet ab eo, quod vterque modus essendi in loco conueniat rebus, aut alter tantum. Nullus dubitat, vt exemplo rem explicem, quod substantia corporea est proprie in loco per præsentiam, neque dubitare debet quod, si talis substantia sit operatiua, & applicatio, seu contactus virtutis sit locatio metaphorica in loco per translationem dicto, illa substantia dum operatur, est in loco duplici dicto modo: & quod ipsi competit duplex motus localis proprius, & metaphoricus. Et item certum est quod tractans de vno non agit de alio, & quod non omnia, quæ de vno suo modo verificantur, possunt de altero esse vera. Nã ab omni loco improprio potest creatura absolui; at vero ab omni loco proprie dicto minime. Et ratio est: quia potest durare sine operatione; nequaquam tamen sine esse. Sunt itaque duæ diuersæ viæ, quæ in processu circa motum localem nunquam opponuntur, semel stabilito, quod de diuerso loquantur. In præsentia materia vna sententia, quam sequuntur Thomistæ tenet Angelos esse in loco improprie tali tantum, & nullatenus per præsentiam.

Duæ viæ diuersæ de motu locali.

Istæ sententiæ de diuersa re loquantur.

Esse in loco triplex.

Creatura nequeunt esse in loco per essentiam.

Alia sententia docet Angelos esse proprie in loco per presentiam distinctam à cōtactu virtutis, & de loco improprio nihil dicunt sub hoc nomine, locationē vero per operationem impugnant acriter.

*Resolutio
propria.*

5 Nos tamen in sensu explicato dicimus Angelos proprie, & vere esse in loco strictē, & sine metaphora, dicto per presentiam, de qua late lib. 1. q. 13. scilicet. 5. agentes de loco, tractauimus. Dico secundo Angelum posse esse in loco improprie dicto per potentiam, & defecto locari per operationem. Vnde vtraque via circa motum localem Angeli à Nobis complananda, & peragrandā est. Quia vero quæstione citata de loco, ubi, & presentia proprie dictis peculiarem doctrinam tradidi, & probavi, docendo, quantum ad præsens attinet, quod creatura spiritalis est in loco spiritali per presentiam spiritualem: alij vero fere omnes, qui loquuntur de modo proprio essendi in loco, supponunt locum esse vltimam superficiem corporis, &c. & nequeunt intelligere locum non corporeū: ea, quæ in communi visa, vna sola via apparebat, attentius considerata in particularibus dubijs circa motum localem in duas partitur, quarum vna ardua, & corporeis scopulis plena (qualis est communis doctrina,) tractat de motu Angelorum à loco corporeo ad locum corporealem: altera sine difficultate procedit agens de motu Angeli ab vno loco spiritali ad alium eiusdem ordinis, quā nos probamus. Ista duæ viæ exclusā controuersia circa naturam loci, ubi, & presentia. Nunquam aliās immediate opponuntur, & quidquid ex vna ad alteram contrarium obijciatur, aut dicatur, semper inuoluit petitionem principij, seu recursum ad illud.

*Quid agendum
in sequentibus.*

6 Igitur, vt hæc finem habeant, duo nobis facienda sunt in hac quæstione. Primum est examinare difficultates communes circa motum, de motu locali per allegoriam dicto, qui sit transitus Angeli de loco improprio ad locum impropriū, siue de non loco ad locum, vel de loco ad non locum. Secundum erit tractare de motu locali Angeli, qui sit transitus de vno loco proprie accepto ad alium eiusdem rationis: Primum statim peragemus breuiter. Deinceps secundū peragrabitur iter per viam, quæ locum spirituale Angelis propriū statuit, omīssa omni-

no via alia, quæ de loco corporali sēper tractat; quia in particulari progressu, etiā si ex falso, & contrario nostra doctrina principio nascatur, nunquā nobis contraria esse potest.

SECT. II.

Vtrū Angelus possit moueri localiter?

7 Ante quā ad dicta procedamus, examinare oportet si motus localis Angelo sit possibilis, necne? Quia est subiectum nostræ disputationis, nec defuerunt, qui docerent Angelos nō posse moueri de loco in locum. Herbaeus itaque, & Durandus tenuerunt Angelum nō posse localiter moueri. Herbaeus quidem in tract. de motu Ang. §. ad secundum principale, quia credit Angelum quoad suam substantiam non esse in loco: Durandus vero in 1. dist. 37. in 2. p. distinet. quia tenet Angelum esse ubique: & in vtroque casu est implicatorius transitus de vno loco in alium, vnum relinquendo, & nouum acquirendo. Probatur autem hæc assertio primo ex verbis Augustini lib. 8. de Gen. ad lit. c. 20. & sequentibus, ubi dicit creaturam spiritualement tantummodo posse mutari per tempora, corporalem vero per tēpora, & loca. Deinde ratione sic motus localis est actus existentis in potentia, sed Angelus non est in potentia ad locum, ergo per motū ad illum nequit actuari. Minor paret in his sententijs. Nam in vna nequit esse in loco; in alia vero omnia loca tenet in actu.

*Herbaeus
Durandus.*

*Non posse
Angelos
moueri lo-
caliter.*

Augustinus.

8 Sententiam istā quantum ad mentem Durandi ab scholis eliminauit veritas, neque vllus est, qui ei assentiatur: supponit nanque Angelum esse immensum, quod est replere omnem locum. Nec valeret respondere fore immensum secundū quid, eo modo, quo est æternus, seu æternus à parte post, & secundū quid. Nam diuīsiō illa per simpliciter, & secundū quid optime cadit in æternitate, & repugnat immensitati. Et ratio est quia æternum est simul durans, vel ipsa duratio sine principio, & fine, & absq; motu: potest autem concipi, & dari duratio simultanea sine motu, & sine termino à parte post, quæ habeat principium, & ab alio sit, quæ æuum dicitur, & sine absurdo vocatur æternitas secundū quid. At vero simultanea, & indiuisibilis

*Impugnatur
Durandus.*

illis assistentia ubique semper est immensitas, neque dimittit hunc conceptum, quod sit participata ab alio: quia esse a se, vel ab alio non ponit, vel aufert, quod replens omnem locum sit ubique per presentiam indivisibilem ex parte subiecti, & correspondentem termino aliis diuisibili; unde erit, ut aiunt, totum in toto, & totum in qualibet parte. Et nunquam probatur immensitas secundum quid; sed quod immensitas est duplex, alia in creatura, & creata alia. Immensum autem secundum quid foret assistens indivisibili modo pluribus locis, non tamen ubique; sed tali non repugnat motus.

Thomista
consentunt
Herbei
doctrinae.

Salmanitico.

9 Eandem conclusionem iuxta mentem Herbei defendere tenentur omnes Thomista, qui uno ore negant Angelos esse in loco proprie dicto. Miror autem quomodo Salmaniticoles 1. p. super q. 53 tract. 7. disp. 3. dub. 1. §. 2. contrariam sibi sententiam dicunt, quam docet praedictus Auctor negans motum localem proprium Angelo, quia non est in loco. Nam licet verba proprietatis introducant dicentes in sua conclusionem: *Angelum vere, & realiter posse localiter moueri*, negare nequeunt Angelos esse in loco corporeo, non vniuoce cum corporibus, sed aequiuoce, & abusive, & translaticie, & nullo alio modo in loco existere; & deinde afferunt ibidem disp. 2. dub. 3. §. 1. quod non aliter sunt in loco, quam per operationem verba eorum sunt: *Dicendum est ratione formalem in actu proximam, & immediatam essendi in loco conaturali esse quantitatem virtutis Angelicae, rationem vero in actu secundo esse actualem operationem, &c.* Ergo per eos Angelos solum est abusive, & translaticie in loco, & in hoc locatur per operationem, & non aliter; sed de loco abusive tali mutatio solum fieri potest per motum localem abusive acceptum. Ergo debent negare Angelo proprium motum cum Herbeo, quando ipsi proprium locum competere negant.

10 Nos in hoc libro q. 1. sect. 3. late probauimus Angelum posse localiter moueri de loco proprie dicto ad alium locum cum proprietate acceptum. Nunc autem addendum indico competere ipsi vim se mouendi de vno loco metaphorico in alium eiusdem generis, qui motus localis aequiuoce, & abusive, & translaticie talis dicendus sit, vel meliori nomine metaphoricus dicatur. Quapropter duas dictas vias expedire conabor tractando de

Dr. Mayorga,

motu locali Angelorum seorsim, quae communiter disputantur.

SECT. III.

Complectens doctrinam de motu locali metaphorico Angelorum.

11 **A**nte quam particularia examine mus verbis translatis, monendus est lector, quod semper ante oculos habeat proprietatem eorum, quae sub figura tractantur, ut nunquam decipiat, neque tribuat motui dicto, quae ei conuenire non possunt. Igitur cum ratio essendi in loco in actu primo sit potentia operatiua, & in actu secundo sit ipsa operatio, motus localis idem est, ac successio operationis respectu ad diuersa loca, ut v. g. operans in loco. A. transeat agendo ab A. per B. & C. usque ad D. relinquendo sine contactu. A. dum transit operans ad B. & in ceteris simili modo. Haec autem est definitio motus localis in via ista.

Admonitio.

§. I.

An motus Angeli possit partiri in per se, & per accidens.

12 **D**ivisio motus localis in motum per se, & motum per accidens communis est, sed indiget explicatione? Sunt utique motus diuersi circularis, reclusus, qui partitur in sursum, & deorsum, & tandem obliquus. Duo primi, qui per se corporalibus competunt, per naturalem, & violentum dissecantur. Possunt tamen haec praeter naturam moueri, ut quando deferuntur oblique. Exemplis recte declaro: circulus concentricus orbi naturaliter mouetur; excentricus autem violentus, si vero iste deferatur in manu, aut impositus mulo per accidens mouebitur. Sic grauius sursum violentus, deorsum natura sua mouetur, oblique autem per accidens: quapropter motus obliquus accidentalis est corporibus naturalibus semper. Eis autem rebus, quae cognitione gaudent, connaturale est principium motus localis obliqui indifferens, & non determinatum ad vnum, quod quia ab instinctu, vel arbitrio determinatur, habet suam perfectitatem in agendo ex voluntate intendente: quare si ab alio extrinseco determinatum moueretur, motus diceretur violentus, vel coactus. Per accidens vero tunc foret motus, quando praeter intentionem moueretur.

Diuersae species motus.

De 2.

15

ut qui intendens quietem in lecto in somno surgens deambulat.

13 Hæc ita sunt, sed adhuc latent membra illa diuidentia nempe *per se, & per accidens*, quoniam solum egimus de motu in ordine ad mouentem, respectu cuius difficile est motum per accidens inuenire. Dico ergo quod per ordinem ad mobile ista differentia motus accipiende sunt: nam motus, quo mobile non mouens mouetur, est motus per accidens, siue non moueat propter defectum principij talis motus, ut graue, quando fertur oblique, per accidens mouetur, cum non influat in talem motum siue non moueat potens mouere, ut homo, qui in sella portatur præter intentionem. Perferitas vero motus sumitur ex parte mouentis in ordine ad mobile, quod, si moueatur à principio intrinseco, siue ex intentione, mouetur per se. Itaque si Angelus se transfert de loco in locum etiam alieno ministerio, dabitur motus per se, si autem fertur ab alio præter intentionem propriam, tunc dabitur motus per accidens.

14 Est itaque motus localis per se, quo Angelus se mouet, quando vult, successiuus transitus operationis Angelicæ de vno corpore in aliud. Vbi aduertenter non dixi de vno loco in alium, quia corpus non prius est locus Angelus, quam ipsius operatione attingatur. Et hæc definitio ex terminis patet. Circa motum vero per accidens, quem explicant Salmanticæ loco citato ex mente D. Thom. ut ipsi dicunt, tantum esse motum localem inhaerentem corpori, in quo localiter est Angelus, ratione cuius vnâ cum prædicto corpore Angelus ipse localiter mouetur, non levis difficultas est, & controuersia. Nam Scotus in 4. dist. 10. quest. 6. quæ alij sequuti sunt, docet Angelum existentem in aliquo corpore per operationem, tanquam in loco non moueri localiter per accidens ad motum eiusdem corporis.

15 Hanc partem probat Scotus efficaciter hac ratione. Non minus mutat locum, quod mouetur per accidens, quam quod mouetur per se. Sed ad motum corporis, in quo Angelus est, tanquam in loco, talis Angelus non mutat locum. Ergo non mouetur. Consequenter est legitima, & maior videtur certa. Minor probatur: quia manente eodem omnino contactu virtutis ad idem corpus

manet idem locus Angelus, sed adhuc motus corpore, quod accingitur ab Angelo, non mutatur contactus ad idem corpus. Ergo per motum corporis non mutatur locus Angelus. Ergo Angelus non mouetur per accidens, si non sit alia ratio motus localis per accidens, quam supradicta.

16 Huic argumento respondent Salmanticæ dicta disp. 3. dub. 2. n. 28. dicendo: quod moueri Angelum localiter per accidens ad motum corporis nihil aliud est, quam per colligationem, & nexum, quæ habet effectum cum corpore, poni substantialiter, ubi ponitur corpus motum. Sed ista solutio nequaquam satisfacit, & inuoluit, supponitque ea, quæ ipsi Auctores impossibilia reputant. Non inquam satisfacit, quia nunquam ostendit, quomodo Angelus, qui nullo alio modo est in loco corporeo nisi per operationem, locum mutet adhuc per accidens in moto contactu virtutis tam ex parte agentis, quam ex parte passi. Nisi forsitan fingant aliam locationem Angelus in loco corporeo, quæ sit mutabilis motu per accidens, quam sine dubio fingunt sequentibus verbis, quibus datam solutionem explicanti: *quare, inquit, cum antea esset corpus motum in vno spatio & postea per motum sit in alio, inde est, quod Angelus ei colligatus, qui antea per accidens erat in vno loco postea per accidens sit in alio: licet semper sit in eodem corpore.* Inquit omnino illa præsentia, quæ est Angelus in loco per accidens, est ipsius operatio? aut aliud ab ea? Operatio non potest, quia ipsius contactu est Angelus per se in loco. Quid? quid aliud assignent, constituet diuersam speciem locationis Angelus in loco corporeo; quam fingere non licet apud ipsos. Præterea quid est poni substantialiter Angelum, ubi ponitur corpus motum? certe corpus ponitur in loco corporeo: ergo Angelus substantialiter, id est, per substantiam, siue secundum substantiam ponitur in loco corporeo, ergo stando præcise in sensu metaphorico loci, locationis, & motus localis per se, & per accidens, nequit sustineri prædicta definitio.

17 Aliter satisfacere conantur n. 20. prædicto argumento dicentes: quod Angelus in dicto casu, licet non opereatur in alio corpore, & in alio loco materialiter sumpto inesse entis, tamen operari in alio loco formaliter sumpto. Quia prius operabatur in illo corpore in vna distantia sito, post motum vero operatur in

Prior solutio Salmanticæ.

Reijctur.

Salmanticæ

Scotus

Ratio Scoti

Alia responsio eorumdem.

Reijcitur.

eodem corpore, ut est in diuersa distantia ad puncta fixa vniuersi. Ita tamen, ut prædicta variatio in esse loci formaliter non proueniat ex sola variatione distantie, sed præcipue ex variatione operationis Angelicæ, non quidem in esse entis, sed ut est ratio essendi in loco. Sed hæc contextura verborum argumentum non soluit, chimeras componit, & sibi ipsi resistit. Non soluit contrariam rationem, quia per motum quemcumque localem mutatur locus proprius rei motæ etiam per accidens: cumque in hac metaphora locus vnius Angeli sit, & constitutur per operationem in corpore sine ordine ad locum corporis, ut postea dicam; si operationis Angeli non mutetur terminus, non mutabitur locus ipsius. Atqui terminus operationis, ut terminat, non mutatur. Ergo. Minor patet, quia locus Angeli non pertinet ad vbi prædicamentale ex eo, quod non includit, aut connectitur cum punctis fixis vniuersi per distantiam, vel indistantiam: quare nullam dependentiam habet locatio Angeli à loco corporis, quod tangit; aliàs si tale corpus non esset in loco, ut de celo secundum extimam partem vulgo dicitur, sed ponatur in spatio imaginario, Angelus in illo operans non esset in loco.

18 Deinde quomodo potest variari operatio Angeli, dum manet idem terminus, idem contactus, & eadem applicatio vnius ad alterum. Præterea quia Angelus est immobilis loco negatiue secundum substantiam, & solum moueri potest, quatenus eius operatio valeat habere mutationem terminorum, potius probatur ex recessu corporis, quod Angelus suspenditur à loco, seu dislocatur, quam quod moueatur per accidens. Nam sicut Angelus retrahens actionem separatur à loco, ita corpore recedente à passione destruetur locus Angeli. Quod maxime vrget contra dictam doctrinam, quatenus dicit locum Angeli pendere à loco corporis; permanebit namque Angelus immotus operans in superficie eadem, & corpore succedente. Vnde iuxta dictam positionem Angelus non mouebitur per accidens moto corpore, quod attingit, nisi simul feratur ipsius locus. Quæ, & alia pro breuitate ommissa falsa sunt in hac via, & ex occasione composita ad euadendam vim argumenti, quam declinare nequeant sine recursum

Dr. Mayorga

ad aliam viam asserentem Angelum primo, & principaliter esse in loco per præsentiam, & præterea metaphorice per contactum virtutis.

19 His argumentis conuincor, ut nequaquam possim intelligere motum per accidens reperiri in Angelo iuxta definitionem relatum in via hæc metaphorica. Attamen aliter discurrendo facile inuenitur, explicatur, & describitur. Contemplor equidem motum localem, qui est transitus de loco in locum, conuenire Angelo propter solam successiuam mutationem termini sue operationis, ita quod etiam si pluries mutetur operatio circa eundem terminum, nunquam mutetur locus Angeli. Hæc autem successiuæ mutatio termini ex duplici parte procedere valet. Primo, & per se à voluntate operantis, qui pro libito operatur successive in corporibus ordine sitis ab schola ad Ecclesiam, v. g. Secundo, & per accidens, quia corpus circa quod operatur, loco mouetur aut vi, aut natura, ut aqua fluminis: & utroque modo mutatur locus Angeli. Quapropter in hoc sensu diuidendus est motus Angeli in per se, & per accidens cum proprietate supposita metaphora; quin sit necessarium recurrere ad fingendum locum per accidens, quo etiam admissio non probatur ad illum motus aliquis. Aliud est namque motus localis per se, aut per accidens; ac locus per se, & per accidens, adhuc ista admissa diuisiones: & uterque poterit acquiri, & deperdi per motum tam per se, quam per accidens.

20 Non video argumentum aliquod in contrarium ex proprijs huius materie formabile; ut autem non desit materia volentibus edificare turrim inexpugnabilem contra inuasores veritatum naturalium ex alienis, & ignotis supernaturalium secretis, breuiter dicam de motu per accidens corporis Christi Domini consecrati, unde solent argumenta desumi in hoc puncto. De corpore Christi sub speciebus post consecrationem dico. 1. Quod est in loco eo modo, quo panis erat in loco sub eisdem speciebus ante verba sacramentalia: Modus autem est, quod substantia panis, sicut, & alia quæta homogenea, est in toto pane ante diuisionem vnam, potest autem multiplicari diuisione, quoties panis species sensibiles permanserint.

*Aliter con-
tingit mo-
tus per ac-
cidens.*

*Obiectio
euerfio.*

Itaque Corpus Christi in se atereogeneum, in Sacramento est homogeneum unum tantum per indiuisiōem, sed potens diuidi in plura. Vnde occupat insensibile per se, sensibile uero per accidentia panis totum spatium determinatum & signatum per species uinas, siue diuisibiles propter minimum. Non est autem in loco per suam operationem, ut Angelus; quare de motu locali corporis Christi non est simile ad doctrinam de Angelis sub hac metaphora:

21 Deinde quia corpus in Sacramento regulariter non est sui motor secundum locum, semper fertur ab alio, quoties mouetur, & semper mouetur per accidens, sicut mouetur per accidens a deferente illum in manu V.g. Falsumque est dicere, quod moueri ab alio sit duplex per se nempe, & per accidens. Et item nō probo quod in Eucharistia motus, ut a mouente dirigatur per se ad mouendum accidentia, quæ non sunt per se in loco, sed ratione corporis facti ex pane per consecrationem, itaque quando fertur hostia consecrata de loco in locum mouetur propria, & directe per accidens tamen Corpus Christi consecratum, & designatum speciebus panis, species autem, quæ non sunt proprie in loco, non mouentur, proprie loquendo, poterit tamen dici, quod mouentur improprie, vel indirecte: & quia motus per accidens est proprie talis, nunquam est dicendum accidentia moueri per accidens: cauendaque est æquiuocatio accipiendo pro eodem indirectum, seu improprium, & per accidens, quæ in presenti diuersa sunt.

S. II.

Motus localis Angeli potest esse continuus, & discretus.

Quomodo mutationes locales differant à motu locali.

22 V Ideo æquiuocationem inter disputandum in hoc puncto, & intra viam metaphoricam, per quam pergitur; ex eo ortam, quod mutationes quasdam locales, quæ non sunt proprie motus, de quo agitur, adducuntur in medium, ut confussionem pariant. Ideo prænotandum est: diuersas mutationes attribui posse Angelo respectu loci corporei. Potest nanque se mutare de non loco ad locum, ut quando incipit operari circa corpus; & de loco ad non locum, ut quan-

do nunc operatur, & postea inspicit operationem: potest intra adequatam spheram suæ actiuitatis dominio ad maximum augere locum, & à contrario à maximo usque ad minimum diminuire spatium sed nulla ex his mutatio localis est subiectum nostre tractationis; quia non est proprie motus localis, qui est transitus de loco in locum, per quem mobile recedit à termino à quo, & acquirit nouum locum adequatum suæ virtuti, aut ex naturæ rei, aut ex suppositione decreti, quo Angelus statuat non extensurum operationem propriam ultra pedem cum possit extendi usque ad vnam v.g.

23 Deinde, ut possimus penetrare, quid sit motus localem esse continuū & discretum, scire oportet, quod nomina ista duobus modis accipiuntur. Vno modo, & visitatissimo inter physicos significant duas species quanti in linea magnitudinis. Itaque quoties duo, vel plura quanta, hoc est diuisibilia in ea, quæ in sunt, &c. ita se habent inter se, ut vnum quodque ab alijs non sit actualiter diuisum, tunc datur quantum continuum; cuius simplicior species est linea, secunda superficies, & tertia corpus: si vero dicta quanta sint actualiter diuisa, vnum quodque scilicet ab alio quanto, nullam aliam speciem magnitudinis constituunt, sed quodlibet quantum discretum, & si multa sunt, reducentur ad numerum. Alio, & latiori modo accepta quamvis significant continuā carentiā actualis separationis inter aliqua extrema alias separabilia; & discretum id, quod de facto est separatum à quolibet alio; tamen præscindunt ab hoc, quod subiectum, de quo dicuntur, sit quantum, vel non. Ita v.g. continuatio inter indiuisibilia constituit quantum in genere magnitudinis; discretio autem inter indiuisibilia pertinet ad multitudinem, cuius materia sunt indiuisibilia, aut quanta discreta.

24 Hæc ut ad propositum accomodentur notandum est: quod motus localis, etiam rerum quantarum, ex essentia sua non est quantum quoddam. Nam ratio motus localis saluatur integre, & adequate in transito vno, & indiuisibili de loco ad locum: qui quamvis attingat duos terminos à quo, & ad quem, non tamen duplatur, sed in unitate sua est simul recessus ab vno & accessus ad aliū: sicut de vnione communiter philosophamus, & sicut generatio vnus est corruptio al-

*De conti-
nuo, & discreto.*

*Motus quo
modo conti-
nuus, aut
discretus.*

terius. Præterea post vnā acquisitionem loci potest sequi altera acquisitio, vel motus, & sic alia plures, aut quies; si detur quies, prior motus dici debet discretus, sicut indiuiduum, aut vnum numero. Si vero sequantur alij transitus de loco in locum, motus dicitur successiuus: valent autem succedere immediate, & sine intermedia quiete, & tunc motus localis successiuus dicitur cōtinuus; & cum quiete, vt mobile nunc transeat, nunc autem quiescat: & tunc motus successiuus dici debet discretus, idest per motus discretos habens successionem.

Cur motus sit vnus.

Cur autem vnus dicatur motus, qui pluribus motibus componitur, ratio est. Quia motus diuisibilis, qui est successiuus, est quantum quoddam homogeneum, constans ex partibus, quarū quilibet est motus, est que simul vnum in actu propter indiuisiōem, & multa in potentia propter diuisibilitatem: sicut aqua quanta semel est aqua ante diuisiōem, & pluries in potentia; nam quilibet pars aquæ est aqua. Huiusmodi autē sunt ea, de quibus dicitur, quod eorum essentia est tota in toto, & tota in quilibet parte.

Cautio circa vocum usum.

25 Caute abstinendum est ab his vocibus positiuis *vnio partium, partes vnite, vnum per vnionem*, & similibus, quia locutio positiua multoties introducit entia, vel modos, vbi, & quando vere non reperiuntur. Nam quantum, continuum, & similia vna sunt propter indiuisiōem; indiuisio autem nihil ponit in re; at vnio dicit modum quemdā. Quare ad arguendum, & defendendum, sit Scholasticus in his caute versatus, ne in suo munere deficiat.

1. Conclusio.

D. Thom.

Dr. Mayorga.

to quanto, siue diuisibili in locum totalem, ex pluribus indiuisibilibus moribus componatur; quorum quilibet scortim acceptus est proprie, & vere motus localis, licet in ordine ad aliquod totum consideretur, tanquam pars sicut quilibet pars aquæ est aqua vere, & proprie, quod est essentiale totis, aut quantis homogeneis. Præterea: quia tribuere generi, quæ propria sunt vnius speciei, non solum est absurdum, sed scaturigo deceptionum, præcipue quando totum, & partes sunt eiusdem nominis, & non adiungitur ratio differentialis, vt in præsentī. Nam motus localis alius est simplex, seu indiuisibilis, alius vero compositus, siue quantus: motus autem compositus dicitur successiuus motus non ex eo, quod includat, & copulet qualescumque partes; sed constat ex partibus, quarum quilibet est proprie, & vere motus localis. Quia vero isti partiales motus non sunt simul, sed vnus post alium; motus totalis dicitur successiuus. Potest autem talis successio contingere absque intermedia quiete, & tunc motus totalis est successiuus, & cōtinuus; & interruptione facta inter simplices motus singulos, binos, vel ternos, si multi sunt, & tunc aggregatum, seu motus totalis est successiuus, & discretus.

Qualiter intelligenda sit dicta assertio.

27 Ratio autem conclusionis sic explicata euidenter illam probat in omni sententia supposita metaphora, sub qua loquimur, & quod Angeli operentur circa corpora. Nam motus Angeli localis est transitus operationis suæ circa corpus recedendo ab vno termino, & acquirendo alium, siue ex parte, siue ex toto diuersum locum acquirendo: sed nemo negat Angelum posse transire operando ab vno corpore per alia, quousque sistat in termino suæ intentionis: ergo nequit negari quod possit moueri localiter motu continuo. Res patebit exemplo. Sit sphaera adæquata actiuitatis Angeli ab A. ad D. & terminus intentus. L. Angelus itaque incipiat operari in A. & consequenter procedat vsque ad D. vltimū sphaeræ terminum; vt ultra operetur in E. est necessariū, quod relinquat A. sine contactu, & similiter potest procedere circa reliquas partes termini, seu patientis, quousque ultra nollit procedere. Quæ necessario concedenda sunt Angelo ab omnibus, qui qualemcumque operationem circa corpora spiritibus attri-

Ratione probatur.

accr buant. Tunc in sensu metaphorico primus contactus. A. per operationem est transitus de non loco ad locum: processus actionis vsque ad D. est mutatio de minori ad maiorem locum, siue augmentatio: transitus operationis ab. A. D. vsque ad B. E. est motus localis vnus & indiuisibilis: transitus à B. E. ad C. F. est alter motus: & alter à C. F. in D. G. qualisque successio fuerit in actione in ordine ad passum, talis ponenda est in motu in ordine ad locum.

28 Obijciat tamen aliquis in hunc modum contra præmissam conclusionem ex Herbaso in 1. dist. 37. q. 2. art. 3. & tract. de motu Angel. & ex Vallesio de Sacra Phil. cap. 41. vel motus Angelicæ est vna duntaxat operatio: circa corpus, simplex, sola, & indiuisibilis; & non coalescens ex pluribus partialibus: vel fiat in pluribus operationibus, siue contactibus totalibus sibi ipsis immediate, & sine interpolatione succedentibus. Neutro modo potest motus Angeli esse continuus. Ergo. Minor quantum ad primam partem probatur. Quia continuitas motus successiui constat ex pluribus contactibus. Si ergo contactus virtutis est operatio. non dabuntur plures contactus sine pluribus operationibus. Atqui vna simplex operatio non est plures. Ergo in vna simplici operatione non saluatur motus Angeli continuus. Deinde probatur: quia vnica operatio vnico instanti discreto mensuratur. Ergo non potest esse successiua, neque admittere motum continuum. Secunda pars minoris probatur sic. Nam diuersæ operationes, siue contactus sibi ipsis sine interpolatione succedentes, aut sunt vnitæ termino communi, aut non. Primum, in quo casu possent constituere vnum successiuum, repugnat Angelicis operationibus, sicut repugnat extensio proprie dicta: si secundum, non valent constituere vnum successiuum, & continuum. Ergo dicendam est Angelum non posse continuo se mouere de loco in locum.

*Responsio
in casu
vnius operationis.*

29 Huic argumento respondendum est negando minorem primi syllogismi quoad vtramque partem. Nam motus localis continuus saluatur optime tam in pluribus operationibus; quam in vnica, & indiuisibili. Motus etenim localis non fiat in operatione vna, aut pluribus per quas Angelus attingat corpus: hoc enim est solum poni in loco vno, vel

pluribus, si possibilia sunt, neque sufficere quod dentur plures operationes succedentes sibi: quia si vna post alteram ponatur circa idem spatium, non datur motus localis, qui est transitus mobilis de loco in locum. Et loquendo de vnica operatione ad primam probationem minoris dico, quod vnica operatio, siue contactus transiendo de vno termino ad alium includit motum localem. Quia dum Angelus transfert vnica suam actionem ab a. in b. mouetur à tali loco in talem locum; neque ad hoc conducit virtualitas, qua operatio in se vna æquiualeat pluribus, quin potius difficilius saluatur continuitas motus posita pluralitate operationum. Est tamen necesse, quod illa vnica operatio sit apta diuersificari, & quasi plurificari in ratione contactus constituentis locum propter diuersitatem, & pluralitatem rerum, quas attingit illa operatio in se vna. Ad secundam probationem vno verbo dico, quod licet dicta operatio respondeat temporis discreto, tamen mutatio, seu transitus illius ab a. in d. potest esse successiuus, continuusque, & tunc regulabitur tempore nostro.

30 Per plures autem operationes realiter diuersas difficilius defenditur motus continuus Angeli, vt dixi, quia ad hoc est necessarium, quod transitus de loco in locum sit vnus ita, quod si mul sit recessus ab vno, & acquisitio alterius; imo idem sit accessus, & recessus. Sed quando dantur plures operationes implicat, quod quilibet sit discretio vnus & acquisitio alterius, præcipue cum constituat locum, a quo incipit motus: aliis necessarium erit, quod Angelus simul retrahat, vel suspendat vnā actionem, & eliciat aliam cum ordine causalitatis v. g. quia suspendit priorem quoad totam, vel partem eliciat secundam seruata proportionē. Aliter autem se habens, vt nempe suspendens prius primum contactum immediate post, & sine quiete (quod pronunc admitto, vt fugiam quæstiones de continuo) dabuntur duæ mutationes locales, quæ adhuc non valent constituere motum, alia scilicet de loco in non locum, & de non loco in locum altera. His tamen prætermisissis probabile est, quod saluatur motus successiuus, & continuus Angeli, quoties tales operationes sibi ipsis succedunt sine intermedia quiete: nam tunc illi contactus successiue sunt, & sine

*Solutur in
casu plurium
operationum.*

actua-

Actuali diuisione, diuisibiles tamen, quod sufficit ad veram continuationem. Nam motus per solam quietem interrumpitur, & ut ita dicam, discontinuatur. Sic respondent huic conuenientia Salmant. de Ang. disp. 3. dub. 3. num. 58.

Salmant.

2. Conclusio.
De motu discreto.

31 Dico. 2. motus localis Angel. si successiuus potest esse discretus, & cum interruptione quietis. Ad huius conclusionis intelligentiam memento, quod motus successiuus est quantum quoddam, cuius partes sunt motus locales indiuisibiles, non simul, sed successiue existentes, qui sunt partes in ordine ad aliquod totum: sicut dies in ordine ad mensem, aut lapides in ordine ad acerum. Vnde excludimus explicationem motus discreti traditam à Salmant. Ibidem dub. 4. §. 1. maiori fundamento, quam P. Vazq. 1. p. q. 197. cap. 4. num. 14. eam excludit in nomine aliorum. Dicunt enim loco citato motum localem tunc esse discretum, quando mobile deserit simul totum terminum à quo, & acquirit immediate post totum terminum ad quem simul, quod tribus in casibus posse contingere dicunt. Vel ex eo, quod, inquit, intra spatium sibi adaequatum v. g. vnius leuce, habeat Angelus primo, & per ultimum esse, ac simul, quod desinat esse in prima quarta parte illius, & immediate post, ac simul in ultima quarta parte non existendo in alijs duabus partibus interiectis. Similes sunt alij duo casus. In quibus solę mutationes locales, quas supra exclusimus à ratione motus assignantur, quare agregato non comperit ratio motus localis, sed erit mutatio discreta. Vazquez vero Thomistas impugnatur ex eo, quod plures mutationes, vel motus quiete secreti, & interpolati non valeant componere vnam mutationem, aut motum vnum. Quod licet verum de quanto continuo, cuius partes non sunt actu diuisę, deficit in toto, & quanto discreto, cuius partes actualiter diuisę necessario componunt vnum, quale est acerus, aut numerus, aut exercitus.

Excluditur acceptio Thomistica.

Expositio propria dicte conclusionis.

32 Igitur transitus Angeli de loco totali, & adaequato habente quatuor partes v. g. ad alium locum adaequatum per quatuor motus indiuisibiles, est vnus motus vnitatis adaequationis, & totalitatis. Si autem quatuor illi motus partiales succedant inter se continue, & sine quiete diuidente illos; totalis motus erit vnus, quantus, successiuus, & conti-

Dr. Mayorga.

nus, si vero succedant sibi ipsis, mediante quiete, quę separaret vnum ab alio, vel à duobus inter se non diuisis, motus totalis, & adaequatus erit vnus suo modo, quantus successiuus, & discretus. Et quęvis duo motus partiales succedant sibi sine intermissione quietis, si alię partes, vel alia secernantur inter se, & ab alijs, adhuc non habebit totalis motus rationem, & nomen continui: nec debet vocari mixtus, siue partim continuus, & partim discretus; sed dici debet motus discretus absolute, & sine restrictione. Quia inter quantum continuum, & discretum medium non datur, cum illius ratio sit diuisibilitas cum carencia diuisionis inter componentia: hoc vero componatur ex partibus duabus, vel pluribus habentibus inter se actualem diuersitatem. Sed hoc modo potest Angelus mouere suam operationem, qui in agendo circa corpora omnino liber est, & potens operari, quomodo voluerit. Neque in hoc est aliqua difficultas. Ergo potest se mouere transeundo de loco adaequato in locum adaequatum motu successiuo non solum continuo; sed etiam motu successiuo discreto.

§. III.

Utrum Angelus virtute propria possit transire per motum localem de extremo ad extremum non pertransito medio.

33 Huius tituli quęstium magnę controuersię inter scriptores occasio est, eius tamen resolutio precipue pendet ex conceptu motus localis, & distinctione à ratione formali loci, & ab alijs mutationibus localibus, quę non habent essentiam motus, & inter motum localem indiuisibilem, seu simplicem, & diuisibilem, seu compositum, qui dicitur successiuus, ut infra videbimus. Igitur intra viam istam prima sententia affirmat, quę tenent Salmant. loco citato dub. 5. §. 1. & dicentesse D. Thomę, uti solent, & postea referant quā plures scriptores. Probant r. hac ratione, quā fundamentalem appellant. Angelus est in loco per operationem suam liberam, ergo potest transire de loco in locum sine transitu per medium. Probant consequentiam, quia

Vnde pendet huius difficultatis solutio.

Affirmatiua pars. Salmant.

r. Fundamentum.

quia liberum est Angelo applicare suam virtutem intra spheram sibi adaequatam toti loco, vel vni parti, & etiam operari in extremis, quin operetur in medijs. Ergo etiam poterit moueri localiter de extremo ad extremum sine transitu per medium.

Improbatur has ratio.

34 Sed quidquid sit de veritate conclusionis, ea non probatur per hoc medium; cum motus localis non sit via vnica ad acquirendum locum; potest namque acquiri totalis per mutationem de non loco ad locum: partialis vero per dilatacionem augmentatiuum loci cum interruptione ex parte termini, vel sine illa. Nulla tamen ex his est motus localis. Præterea operatio Angeli, vt est contactus virtutis constituens locum, non est motus localis: quia tunc esset simul forma constituens, & destruens locum, quod implicat. Ergo ex eo, quod possit esse simul in extremis locis suæ spheræ, & non in medio, non colligitur, quod possit transire de extremo ad extremum per motum localem non pertransito medio. Tertio in ratione illa solum continetur casus, in quo potest inueniri motus localis dicitur, si daretur; non autem probatio illius. Tandem, vel in tali casu asseritur motus successiuus, vel simplex, & indiuisibilis non successiuus, quia iste componitur ex alijs motibus: tunc autem non sunt plures; nec pluralitas motuum requiritur ad essentiam motus, quauis requiratur ad hoc, vt sit successiuus continue, vel discrete. Vnus autem motus indiuisibilis non datur ibi, quia ad hoc est necessarium, quod acquisitio vnius loci realiter saltem sit desertio alterius, & in dicto casu desertio primi extremi est suspensio concursus circa illum, quæ neque identice, neque illatiue in genere physico est contactus extremi alterius.

Ratio, 2.

35 Secundo probant: quia motus localis Angeli est intelligere, & vel le ipsius, quod est formaliter immanens, & virtualiter transiens; sed intellectio, & volitio possunt terminari ad extrema sine contactu medijs: ergo poterunt transire de extremo ad extremum sine transitu per medium. Vt puta, inquiunt, si quis sua intellectuione terminetur ad attingendam, siue conspiciendam presentiam quoad suam substantiam in Roma, non cognoscendo prius loca intermedia inter locum, in quo est distans à Roma, & inter Romam ipsam. Sed contra est: quod hæc ratio ne-

nequaquam probatur motus localis; sed tantum mutatio loci de minori ad maiorem, cum interruptione ex parte termini, vt dictum est. Neque potest verificari connexio terminorum talis discursus de motu discreto, de quo loquuntur in toto dubio, vt patet. 3. quia adhuc admissio, quod ille transitus sit motus localis, non haberet discontinuationem, quæ constituit speciem motus successiuum discreti. Hæc namque ratio differentialis fiat in eo, quod motus interrumpatur quiete ea, qua Angelus in loco acquisito quiescat non quidem suspendens operationem, quæ est in loco acquisito, sed transitum interfecans. Quod vero terminus attentus intra spheram Angeli habeat interruptionem, licet loca partialia diuidat, tamen non rumperet motum localem, si daretur. Aliàs motus Angeli corquaretur corpori; & quando transiret spatium continuum per motum interpolatum quiete, moueretur motu continuo. Quod est omnino falsum.

Impugnatur.

36 Tertium argumentum, in cuius confirmatione, & replicarum solutionibus latissime procedunt, desumunt ex parte corporum, seu spatij, supposita vulgari compositione continui, quod sic formant. Inter quolibet duo loca extrema mediant infinita loca, siue diuisibilia, siue indiuisibilia. Ergo Angelus non potest pertransire illa dinumerando omnia. Ergo oportet, quod relinquat aliquam ex prædictis locis intermedijs; ac proinde poterit transire de extremo ad extremum non pertransito medio. Hæc sane ratio directe tendebat ad finem, & si aliquid probat, cogit hos Auctores ad asserendum, quod non possit Angelus aliter se mouere, quam per saltus, & de extremo ad extremum non pertransito medio. Quia in omni casu transitus continuus ex parte termini debet non intermittere loca, & consequenter pertransire infinita loca successiue. Poterit ergo Angelus se mouere, aut non mouere, sed non erit liber ad speciem motus. Redeunt in super omnia argumenta supra facta: quod dabitur due diuersæ mutationes, sed non motus localis, quod tunc nec est motus compositus, & sic neque discretus, & intermissio spatij non facit differentiam in motu, & alia.

Fundamentum.

37 Demum solum ex definitione continui, qua dicitur quod continuum est diuisibile in semper diuisibilia, potest de-

desumi primum antecedens; unde sumpta est communis compositio continui. Est tamen falsum dari illa infinita loca intermedia inter quavis extrema, neque ideo loco deficit continuitas; nam continuum semper est diuisibile in diuisibilia; quia vnum quodque est diuisibile in ea, ex quibus componitur. Atqui continuum est quantum quodam constans ex quantis non separatis, quantum autem est diuisibile in ea, quae in sunt; & haec componentia non possunt excedere numerum ternarium. Quia si quatuor indiuisibilia coniungantur componunt quantum continuum potens diuidi in duo quata, quorum quodlibet est diuisibile in duo indiuisibilia, quia propter Aristoteles 1. de caelo cap. 1. Sic definit continuum physicum: *quod in diuisibilia semper diuisibile est*: & secundum aliam versionem: *quod est diuisibile semper in diuisibilia*, id est, quanta. Nec est fundamentum aliquod, aut in Aristotele, aut in natura, ut particula semper coniungatur in prioribus verbis cum *in diuisibilia*, & non referatur ad verbum *est*. Quin potius constructio communis definitionis est contra regulas grammaticae.

38 Potest in hac difficultate refertur contraria sententia negans Angelum posse transire de extremo ad extremum sine transitu per medium, quam extra scholam Thomisticam fere omnes tenent, & pluribus argumentis probant; sed dum peregrinamur a loco proprio, & per viam translationis pergitur agentes de loco improprio, & motu ipsi correspondenti non omnia argumenta sunt ad rem, quia loquuntur de diuerso: quapropter in concertationibus publicis caute sunt aduertenda, & per negationem suppositi deducenda est eorum difficultas, ad illam questionem: *utrum Angelus sit in loco tantum modo per contractum virtutis?* annon: & si est duobus modis in loco per proprietatem scilicet, & per metaphoram, an vnus pendeat ab alio? Possunt tamen adduci pro hac sententia intra allegoriam argumenta, quae aut praescindunt a materia, & de motu sic procedunt, aut de motu ad locum metaphorice loquuntur. Verum tamen omnia breuiter apponam, & solvam, ut nihil desit studiosis.

39 Primum argumentum est. Ordo praefixus a superiori agenti debet seruari ab inferioribus, quando operatur

circa ea, quae sic ordinata sunt. Sed ordo praefixus inter partes vniuersi est actualis collocatio ipsarum. Ergo Angelus operans circa corporalia non poterit transire de extremo ad extremo sine transitu per medium. Respondetur autem, quod ille ordo est praefixus substantijs tam spiritualibus, quam corporalibus loquendo de loco, & motu locali proprie dictis. At vero de modo essendi in loco per operationem, & motu ipsi correspondenti, siue talis modus reperiatur solum in agente immateriali, siue in quocumque operante ad extra, nequaquam talis ordo intelligi potest, quia omne agens ad extra per operationem suam ponitur in loco metaphorico; non tamen omne potest intra suam spheram variare suam operationem prohibito.

40 Secundum est: quia Angelus non potest operari in distans, quin agat in propinquum. Ergo nequibit transire de loco extremo ad alium extremum, quin transeat per medium. Antecedens, probatur; nam alias sequeretur posse operari ad quamcumque distantiam: & ratio est, quia si parua distantia non impedit, nulla impedit actionem; cum distantia non obsit. In solutione huius argumenti negatur antecedens, & ad eius probationem respondetur; quod intra spheram adaequatum virtutis Angelica nulla distantia potest impedire actionem Angelicam hic potius, quam illic. Unde non sequitur posse illum operari extra spheram suam, & consequenter neque se collocare in quocumque spatio vniuersi. Verum tamen in assignatione sphaerae talis non omnino consentio Thomistica doctrina, & phrasi. Dicunt enim, quod Angelus nullibi existens, seu non operans non habet spheram positivam; neque tunc respectu illius datur distans, aut propinquum. Et tamen, inquiunt, quod tunc poterit operari in distans, & ad quamcumque distantiam, & constituere se in loco quantumvis distanti, quam phrasim reprobo, quia etiam dato casu, si possit operari ubilibet, tamen non operabitur in distans, neque in propinquum.

41 Alio modo spheram assignat respectu Angeli existentis in loco, vel respectu loci prius derelicti ab ipso. Et tunc dicunt liberum esse Angelo intra leuca spatium v.g. operari in parte extrema, quin operetur in medijs, & derelinquens vnum extremum, in quo erat, collo-

2. Ratio euacuatur.

De sphaera Angeli Thomisticae doctrina.

Arist.

Sententia negans.

Plura eius argumenta non sunt ad rem.

1. Ratio eius solutio.

Dr. Mayorga.

Acceptio
nostra

collocari in altero non transeundo per medium. Nos vero licet negare non possumus, quod consequenter ad metaphoram, quam sequimur, possit Angelus se absoluere ab omni tali loco: & quod sit assignanda aliquomodo sphaera localis Angeli; quae translatio sit; quoniam à loco metaphorico incipit mensurari: tamen absolute loquendo negamus posse creaturam existere, quin sit in loco: & quod sphaera propria actiuitatis Angeli ea possit assignari sine recursum ad locum proprium substantiae spiritualis, aut ab eo incipiat mensurari. Intra quam dicimus posse Angelum operari adaequatè, per partes, & in distans, quin agat in propinquum. Qualiter dictum est agendo de locatione secreti Angelorum. Ex qua doctrina non sequitur in conueniens intentum ab arguente.

Ratio

42 Tercium argumentum tale est. Ad motum essentialiter requiritur, ut ante quodlibet *mutatur esse* detur aliquod *moueri*, aliquaque successio. Ergo & quod detur in spatio aliquod medium inter id loci, in quo datur hoc *mutatum esse*, & illud quod est terminus à quo. Ergo non potest Angelus transire de extremo ad extremum, & non per medium. Quia dum Angelus est in termino ad quem habet hoc *mutatum esse*, & dum inter termino à quo nondum mouetur. Ergo necessarium assignandum est medium, per quod moueatur. Huic argumento succumbit Salmant. loco citato §. 9. accepto de motu continuo: respondet autem quod si intelligatur de motu discreto, antecedens est falsum: quia in motu discreto *mutatum esse* est pars motus non vero terminus illius, ut in motu continuo, ideoque ante *mutatum esse* in termino ad quem non est necessarium, quod praecedat ipsum moueri; sed satis erit, quod praeciat ultimum esse inter termino à quo, ex eo quod in successione horum locorum etiam sine medio, & in successione duorum indiuisibilium etiam sine medio, potest stare ratio motus discreti.

Salmant.
censum res
ponso.

Instatur

43 Sed contra hanc solutionem redeunt argumenta supra facta aduersus eorum rationes. Nam 1. admittunt, quod discretio in termino constituat speciem motus discreti, qui sine media quiete non intersecatur; & qui mediantibus quietibus versatur circa spatium continuum. 2. motum simplicem, qui debet esse indiuisibilis transitus de termino à quo

ad terminum ad quem componit ex duplici mutatione, quae non valent habere similem unitatē. 3. alias, utramlibet mutationem, nempe de loco in non locum, & de non loco in locum distantem à primo loco, supponunt esse motum localem simplicem, dum integrum transitum de extremo ad extremum appellant motum discretum; qui est quantus ex specie sua, & constat ex motibus interpolatis. Unde 4. fit differentiam, quam ponunt inter *mutatum esse* motus discreti, & continui (si aliqua est) pertinere ad discernendum potius motum localem à mutatione, quam inter motum, & motum.

Propria so.
Intro.

44 Ad argumentum itaque aliter respondemus negando, quod *mutatum esse*, & *motum esse* sint termini intrinseci motus localis vni ex parte spatij, & aliud ex parte eius, quod mouetur: sed ut plurimum possunt dici terminus extrinsecus, & consequens necessario ad mutationem passiuam, & motum pro instanti sequenti. Quod sic explicio in effectione materiali, siue vni ex aliis: ubi dum actio exercetur causa non est factiua, nec quiescens post effectiōem, siue dans esse, sed tantum efficiens: terminus autem ad quem non est effectus, vel factum esse; sed precise finis, siue quod sit; terminus vero à quo non est destructum, aut quod desijt, sed quod corrumpitur, ut in tali passione, desinens, deficiens, & quod derelinquitur quare *mutatum esse* non constituitur per motum, aut moueri. Sed id quod mutabatur, aut mouebatur in exercitio motus, tanquam terminus intrinsecus, in sequenti instanti ad motum est mutatum, motum, aut effectum, quae omnia vera sunt in quiete post motum, & falsa in instanti motus, & mutationis. In quo simul, & indiuisibiliter, & per vnum actum terminus à quo deseritur, terminus ad quem acquiritur, mobile mouetur, & mutabile mutatur: in sequenti autem momento haec dicuntur relictum esse, acquisitum esse, motum esse, & mutatum esse. Quapropter nihil obest multitudo vocum istarum, si debito modo componantur, ad hoc quod motus localis simplex sit indiuisibilis, & quod motus compositus, siue quantus constet ex motibus indiuisibilibus, sitque successiuus, qui diuidi possit in continuum, & discretum propter quietem diuidentem motus partiales, vel propter carentiam illius.

45 His sic ad vnguem examinatis pro:

procedamus ulterius, & propriam sententiam intra meraphoram dictam explicare cōnemur, despiciamusque dicteria eorum, qui transitum istum Angeli de extremo ad extremum, sine tactu medij dicunt despiciendum, quia ipsi non intelligunt; unde inintelligibilem appellant, non advertentes, quod à particulari ad vniuersalem consequentia negatiua est inualida; & quod qualitates occultæ alijs, alijs sunt manifestæ. Nonne eorum mens regula est, & mensura intelligibilium? aut nesciunt, quod plura occulta sapientibus reuelata sunt paruulis! Ad rem ergo deuenientes, vt optatum finem consequamur, prius separanda sunt certa, statendaque, & si circa aliquod remanserit dubium erit dissoluendum intra limites huius viæ; in qua esse in loco corporeo est operari in corpus; & motus, vel mutatio localis est transitus, vel mutatio operationis circa corpus: & nota quod questio præsens præciadit omnino ab eo, quod sit, vel non sit Angelus in loco proprie dicto per suam substantiam, vel alio modo. Igitur supponendo quod (sphaera virtutis Angeli, intra quā semper loquimur, est leuca vna.

Conclusio
2.

46 Dico 1. Certum mihi est, quod Angelus stans in tota sua sphaera potest se reducere ad punctum, quod libuerit, mutatione locali siue continue, siue discrete propter quietes intermedias: & rursus potest se collocare in spatio adæquato, quo voluerit modo. Hæc dico certa, quia negari nequit Angelum posse sic operationem suam circa corpora versare, & disponere.

47 Dico 2. non minus certum videtur, Angelum locatum in tota sphaera posse subtrahere se à loco intermedio, remanendo in locis extremis; quin ex hoc operatio Angeli diuidatur in ratione actus, sed tantummodo in ratione contactus, qui potest deficere, permanente actione indiuisa, ex voluntate agentis, & ex defectu medij possitui, vt si corpora media deficerent, & daretur vacuum.

48 Dico 3. nullam difficultatem habet, quod Angelus existens in vno extremo quadrante suæ sphaeræ possit in vno instanti de relinquere tale extremū, & in sequenti instanti in vltima parte leuæ se collocare. Si nanque aliquid obstat posset, solū est, non posse creaturā agere in distans, quin agat in propinquū; cui argumeto iam satis dictum est neque hoc re-

Dr. Mayorga,

quirat infinitam virtutem in agente. Neque etiam obstat cōcedere, hoc quasi naturalem legem seruari in causis corporalibus, & necessarijs: quia huic ordini nō subduntur causæ liberæ, & intentionaliter agentes. Dico 4. in casu isto, de quo est difficultas præsens, dantur duæ mutationes locales immediate, & sine mora succedentes, vna de loco ad non locum, & alia posterior de non loco ad locum, quod faceret Thomistæ, sed an qualibet earum sit vnus simplex motus localis proprie acceptus, qui sit transitus de loco in locum non dubitant: quia ex terminis patet non esse ibi duos motus proprie locales. Est vero rigoroso examine dignū: An vtraque illa mutatio constituat vnum localem motum? circa hanc materiam hucusque laborauimus, & pro resolutione.

49 Dico, sitque 5. conclusio; nullo modo proprie loquendo inuenitur motus localis. Ratio ex dictis talis formari debet. Nō inuenitur in dicto casu motus simplex, neque successiuus, siue compositus. Ergo nullus. Consequentia patet à sufficiens numeratione partium: antecedens probatur, & prius de motu successiuo, qui est quantum quoddā; nā talis motus cōponitur ex motibus succedentibus inter se: Alias nec totū diceretur motus, nec daretur successio motus, neq. cōstās ex illis partibus vere esset quātū in genere motus localis, quia nō daretur pluralitas motuū; sed esse poterit quātū in ratione alia, aut pertinebit eius magnitudo ad prædicamentū aliud. Quod est absurdū. Quapropter dici nequit, quod tūc reperiat motus successiuus cōtinuus, aut discretus. Probatur præterea antecedens de motu simplici. Nā talis motus non est quātus; sed magnitudine caret; ergo est in diuisibilis transitus de loco in locū. Ergo per id ipsū, quod terminus à quo, deseritur, terminus ad quem acquiritur ita, quod simul, & eodē tēpore vnus relinquatur, alter acquiratur, vel melius acquiritur vnus phisice sit derelictio alterius. Sed in dicto casu non ita cōtingit. Ergo nō datur vnus, & indiuiduus motus. Ergo nō mouebitur Angelus tūc proprie de extremo ad extremū sine trāsitu per medium. Notādū est quod hic motus indiuisibilis reperitur, quādo nō relinquatur tota sphaera totaliter, sed tota partialiter, v.g. sit sphaera tota punctuū viginti, & per motū acquiratur vigesima primus; & primus relinquatur: tūc motus ille est

Ratio conclusionis

Et vnus,

vnus, indiuisibilis, & per eum totus locus mutatur partialiter: & ita habet habitudinem partis ad motum quantum, per quem totus locus mutetur totaliter, aut maiori ex parte, successiue tamen.

30 An vero motus sic proprius de extremo ad extremum sine transitu per medium sit Angelo possibilis? discussum non inuenio apud Thomistas, & contrarij firmiter negant. Nihilominus tamen non video inconueniens, quod obstat contra partem affirmatiuam. Quia quidquid obijci valet, reducitur ad argumenta superius soluta. Quare cum omnibus modis, quibus Angelica operatio potest comparari ad corpora, possumus loqui de loco, & motu locali spirituum, exillimo posse optime defendi, & sustineri motum proprie localem de extremo ad extremum non pertransito medio in duplici casu. Primus erit, quando sphaera ad equata virtutis illuminatiue Angeli sit v.g. spatium digitorum viginti, & Petrus existens in primo illuminatur, vel docetur ab Angelo nunc, deinde vult in sequenti instanti docere, aut illuminare Ioanem existentem in vigesima parte per eandem actionem doctrinalem, eandem dico ex parte actus, siue agentis, per quam prius docebat Petrum, & sic per conuersionem à Petro ad Ioanem simul cessat docere illum, & incipit ipsum illuminare. Tunc enim idem entitatis est recessus à termino à quo, & accessus ad quem, & dabitur proprie motus. Hoc ipsum experimur inter homines: nam Magister ad discipulos docēs nunc speciali affectu dirigit doctrinalem actionem ad vnum sibi charum existentem in A. ita vt reliqui per accidens, & ex conditione locutionis publicæ doceantur. Postea vero conuertitur ad alium existentem in P. prætermittis intermedijs, & illum incipit docere recedens à primo.

2. Casus.

31 Alter casus est, quando sphaera Angeli sit quinque partium v. g. & Angelus per vnā operationem se collocet in prima, & quarta reliquis inactis: tunc velit transire ad quintam partem sine mutatione augmentatiua, aut diminutiua loci; sed tali modo quod simul, & per conuersionem eandem ex parte actus pertransseat successiue ex latere primo spatij à prima parte ad secundam, & ex alio latere à quarta ad

quintam, quam volebat acquirere modo dicto. In hoc casu, qui nullam inuoluit implicationem, non reperitur duplex motus, neque etiam vnus partitus, sicut partitur contractus ex parte termini. Quia motus localis est conuersio Angeli operantis ab vno ad aliud, non autem ipsa operatio locatiua contingens corpus. Et tamen Angelus mouetur in extremis, quin moueatur, aut sit in medio, hoc est, in tertia parte spatij, quam nunquam attingit. Deinde quoniam motus est vnus, & indiuisibilis optime saluatur, quod sit transitus de extremo ad extremum sine transitu per medium; & quod conuersio ad quintam partem est auersio à prima, & accessus ad secundam, & quintam est recessus à prima, & quarta. Qui motus poterit dari semel, vt dictum est, & cum repetitione successiua in ordine ad partes proportionales loci. Et tunc componetur ex illis pluribus motibus motus quantus, continuus, vel discretus pro placito Angeli mouentis. Vt hac facilius capere valeas imaginare operationem Angelicam ex parte agentis, siue in ortu suo, & partitam ex parte termini, ad modum instrumenti mensurarij, quod latinis *Circinus*, Hispanis dicitur *Compas*.

§. IV.

De subiecto motus localis Angelorum.

32. Dissensio est inter discipulos D. Thomæ in resolutione præsentis quaestioni. Nam Salmanticenses relata disp. 3. dub. 6. §. 1. tenent motum localem Angelicum recipi in ipso Angelo inhaesive. Pro qua opinione & alios refferunt, & aliqua S. Doctoris verba adducunt; quæ tantum probant operationem illam, in qua consistit motus localis, debere esse actum intellectus, & voluntatis. Vnde colligunt esse actionem formaliter immanentem, & virtualiter transeantem, siquidem effectus eius causatur in diuersis locis corporeis. Et hæc est præcipua eorum ratio, ad quam fere omnes adductæ consequentiæ redacuntur. Secundum huius sententiæ fundamentum est, quia per motum mobile aliter se habet nunc, quam prius:

Vna sententia est recipi in Angelo.

Ratio 1.

prius: sed si motus non recipiatur in mobili nequit per illum aliter se habere. Ergo motus in mobili est tanquam in subiecto inhaesionis. Nec sufficit ad hoc extrinseca denominatio, quia per illam solum dicimus moveri, se aliter haberi id, de quo supponimus, & facemur nequaquam moveri, sed se habere eodem modo nunc, quam prius.

intelligere, & cum facit in actu operari immanenter in generatione verbi datur in natura immateriali, ut suo loco ostendimus: qui operatur pro placito voluntatis, quidquid potest natura intellectus, si in ea non reperitur alia potentia, quā intellectus, & voluntas, iuxta placitū D. Th. Vnde intellectus agēis actiones nō sunt immanentes natura sua, sed indifferentes, ut recipiantur in passivo coniuncto, siue intrinseco, vel in exteriori, & separato, secundum doctrinam supra tractatam.

Pro veritate notandum 1.

Sententia negans motum recipi in Angelo.

53 Contrariam sententiam tenent Caietanus, & alij, qui docent motum localem Angeli non esse intrinsece, seu inhaesive in illo; vnde consequenter dicunt operationē, in qua consistit motus, non esse aliquo modo immanentē, sed formaliter transeuntem, recipi que in corpore, in quo producit suū effectum successive. Quae sententia probatur. 1. Angelus est eliciens motū, quo movetur. Sed non potest simul esse agens, & passivus: ergo motus non recipitur inhaesive in ipso Angelo. Probant minorem: quia in Angelo nō est multitudo partium, ut secundum unā sit per se movens, & secundū aliam propriē moveatur: aliās secundum idē nequit esse movens, & mobile. Ergo motus non recipitur in Angelo inhaesive, sed per extrinsecam denominationem ipsi cōpetit moveri. 2. ratio est: quia nō datur in Angelo potentia naturalis ad recipiendum motum localem: quia non reperitur in illo inclinatio naturalis adhuc motum, vel locum potius, quam ad illum. Ergo in Angelo motus localis recipi nequit. 3. Quia motus localis petit successionē: ergo recipi non potest in subiecto indivisibili, qualis est Angelus. 4. & ultima ratio est fere eadem cū precedenti in hunc modum. Motus continuus ibi recipi debet, ubi datur duratio illius, quae dicit plures partes unam extra aliam. Ergo nequit recipi in Angelo indivisibili. Hucusque communis contemplatio.

Argum. 1.

55 2. Nota quod operatio ad extra Angeli constitutiva loci non potest esse formaliter immanens, ut ponit prima sententia, & virtualiter transiens, ut chimæra effingat. Nam ad transitum quēcumque necesse est, quod transiens sit operans, ut quod, eo modo, quo transire dicitur. Non, inquam, est illo modo immanens, quia sēper, & omnino transit in externū passivū, cum quo formaliter locum constituit, & quia non est intellectio, aut productio verbi, sed actio intellectus agentis indifferentis ad operandum ad intra, & ad extra, cuius actus, & si vitales in ortu suo, nō petūt recipi in subiecto vitali.

56 Tercio noto: quod motus localis Angeli in hac via non consistit in operatione transeunte, per quā constituitur in loco. Aliās idē esset localis, & moveri, neque posset Angelus alicubi quiescere, sed semper esset in motu, dū operatur ad extra. Quapropter necessario distinguendus est motus localis à tali operatione, sicut distinguitur motus à loco. Deinde motus localis tantum convenit ei, qui est in loco; quia nullibi existens nequit mutare locū. Quare motus localis congruit Angelo operanti ad extra, ut tali, & nō Angelo absolute, qui nullatenus est in loco. Vnde mobile, ut tale, est existēs in loco, & in nostro casu Angelus operans in corpora. Quarto absque dubio est, quod per motū localem Angeli præcise, & formaliter solū movetur Angelus operans ad extra immotis omnino corporibus secundum loca sua. Ex his tandem colligimus: quod motus localis Angeli, in hac metaphora, est transitus quidam Angeli operantis, ut talis, seu reduplicatus de loco ad locum, qui transitus, seu motio oriatur à voluntate per imperium, vel insinuationem, ut à principio movente.

Cū primā sententia convenimus in conclusionē.

54 Sed pro decisione huiusce controuersiae altius ascendere oportet, & quidem cum prima sententia dicendū in dico: motum localem Angeli intra metaphoram istam non posse non subiectari in Angelo ipso; licet in modo intelligendi terminos, explicandi, & defendendi conclusionem dissentiamur ab Auctoribus illius. Pro claritate vero omnium notanda sunt sequentia. Primo: quod intellectus agens, (quē esse in Angelo negant Thomistae, & nunc eius operationes ad extra baptizant nomine intellectiois, & attribunt intellectui possibili, cuius est

Dr. Mayorga.

57 Est igitur dicendum, quod

Conclusio propria.

Et 2. motus

motus localis Angeli recipitur tanquam in subiecto proprio, in ipso Angelo operante ad extra seduplicatiue, siue ut est in loco. Quæ conclusio euidenter colligitur ex dictis, eiusque ratio sic ad formam reducitur. In eo, quod mouetur transiens de loco ad locum, ut tale est, recipitur in hæc motus localis: sed Angelus operans ad extra, & locatus est quod mouetur transeundo de loco in locum ergo Angelus operans ad extra, & positus in loco est subiectum proprium, in quo recipitur in hæc motus localis. Qui syllogismus in hac via est demonstratiuus nam consequentia est legitima, maior ex terminis nota, minor autem euidentens.

Solutio argumentorum contra

Ad primū.

Ad secundū.

58 Solum superest respondere argumentis secundæ sententiæ, & tradere nonnulla, quæ hucusque referuimus. Ad primum itaque dico, quod non est necessaria multitudo partium substantialium ad hoc, quod motus recipiatur in eo, qui est motor, sed solum requiritur diuersitas potentiarum, & ordo inter eas secundum actiui, & passiui, ut patet in voluntate, & intellectu, qui non solum recipit intelligibilia, sed decreta voluntatis, quibus mouetur ad suas operationes. Quin potius multitudo partium substantialium, & iuxta eas diuersitas actiui, & passiui, contrariatur perfectati motus localis: nam si solum in materia recipiatur motus localis (quod est falsum; quia ipsa non est per se in loco) ea sola moueretur per se; totum autem, & partes reliquæ solum mouerentur per accideas. Et si nequit recipi motus in toto, ut tali, nequibit totum, homo v.g. per se moueri, quæ sunt absurda.

59 Ad secundum dico, quod in Angelo datur naturaliter potentia receptiua motus localis, quæ non est naturalis, id est, determinata ad vnum, sed est vniuersalis, & indifferens ad quemcunque motum recipiendum pro libito mouentis. Est tamen naturalis, prout naturale dicitur contra supernaturale. Vnde licet non habeat inclinationem aliquam ad vnum potius, quam ad alium motum, vel locum, non sequitur Angelum non habere naturæ suæ potentiam receptiuam motus, sed quod talis potentia non est determinata ad vnum magis, quam ad alium, quod est indifferenter se habere. Quod nos intendimus,

Tertium, & quartum argumentum sola negatione suppositi pereunt. Supponunt autem partes motus successiui, & continui habere coexistentiam, permanentiamque; quod est contra rationem successiui siue continui, siue discreti ita se habent, ut dum vna est, non sit alia, nihil oberit, quo minus ubi recepta fuit prima, recipiatur secunda: quia dum secunda est transitorie, prima non est, sed transijt. Quæ omnia non repugnant subiecto indiuisibili.

S. V.

Vtrum motus localis Angeli fieri possit in instanti. An debeat esse in tempore?

60 IN resolutione huius questionis omittere placet aliorum discursus, quos qui penetrauerit hucusque dicta in hac sectione, facile intelliget, & in suum locum reponet. Resolutorie itaque ut procedamus duo prius breuiter notanda sunt pro claritate dicendorum. Primum est nos titulum huius dubij aliter posuisse, ac solet proponi; ut sub vno titulo vniuersali apta diuisione prælibata nihil intactum relinquamus: utque magis pateant natura motus localis, & ipsius species. Igitur ad propositum motus localis est duplex; alter indiuisibilis, diuisibilis alter. Indiuisibilis non partitur in alias species: diuisibilis vero, qui suo modo est quantus, & componitur ex motibus indiuisibilibus, est naturaliter successiuus, quia eius partes trahunt, succeduntque vna post aliam. Successiuus autem propter modum, quo partes, hoc est, motus indiuisibiles succedunt, partitur in continuum, qui datur, quando partes sibi ipsis succedunt, sine vlla quiete media interruptente motus continuatiuonem; & in discretum, qui datur, quando inter motus indiuisibiles sibi ipsis succedentes, quietes interpolantur. Et hæc diuisio est formalis. Ex parte autem materiæ, seu spatij pertransibilis motus successiuus partitur etiam in continuum, & discretum. Continuum est, quo mobile transit de extremo ad extremum per medium: discretus autem, quo mobile fertur de extremo ad extremum, sine transitu per mediam. De his omnibus

Ad 3. & 4.

Notabile

bus potest procedere interrogatio, & de singulis breuitate opportuna curabimus respondere.

Notabile:

2a

61 Secundo notandum est. Quod cum tempus sit numerus motus secundum prius, & posterius, quotiescumque agitur de motu in comparatione ad tempus, imminet equiuocatio, & confusio dictorum. Quia multoties non percipitur, de quo tempore sermo sit: aliquando rationes habent vim, acceptæ de tempore intrinseco, & arguens colligit de tempore extrinseco; & plerumque contingit à contrario, quæ. & si ad captionem in actuali cōcertatione ex animo proficua sint, tamen ad inuentionem veritatis sunt maxime nocua. Igitur tempus aliud est intrinsecum, aliud vocatur extrinsecum. Primum est cuiuscumque motus numerus non per externam mensuram regulatus, sed ex proprio modo, & correspondentia partium ipsius: tempus vero extrinsecum vocatur illud, quod cum sit numerus motus proprii alicui mobili, & respectu illius tempus intrinsecum, propter uniformem velocitatem, & omnibus manifestam æqualitatem, statutum est tanquam regula omnium temporum particularium. Tales sunt motus celestium corporum, quæ sine interruptione, continue que mouentur, in quorum motu numerantur dies, menses, & anni.

Præterea sunt aliqua mobilia cū differentia in motu, quæ prouenit ex placito mouentis. Nam quandoque mouentur continue, & sine interruptione, & numerus huiusce motus dicitur tempus continuum: quandoque autem mouentur interpolate, id est, rumpendo continuitatem motus per quietes intermedias: & huius motus numerus vocatur tempus discretum. Motus vero vnicus in diuisibilis, post quem non est alius, nec antea præcessit, non facit tempus, quia non facit numerum. Dicitur autem instanti: quod si fuerint plura nullatenus ordinata ad aliquod vnum componendum, vocanda sunt instantia discreta. Vnde constat tempus esse quantum quoddam, si continuum in genere magnitudinis; si vero discretum in genere multitudinis.

2. Conclusio

62 Iam ad resolutionem deveniendo, omissoque motu indiuisibili, qui est instans discretum, dico. 1. loquendo formaliter de locali motu Angelico; implicat quod motus successiuus sine con-

Dr. Mayorga,

tinuus, siue discretus non fiat, vel sit in tempore intrinseco, & ratio est, quia implicat talem motum non constare ad minus ex duobus motibus indiuisibilibus: duo autem motus est numerus motus: ergo tempus. Ergo in essentia motus successiuus includitur tempus, sicut numerus motus. Neque potest dici: quod tempus complectatur tempora, & componatur ex eis; licet verum sit, quod tempus quantum sit constans ex temporibus, & sit diuisibile in ea, sicut annus ex mensibus, mensis ex diebus, &c. Aliud est enim quantum, quod componitur ex indiuisibilibus: & aliud quantum quantum, ut ita dicam, ut est continuum, quod componitur ex quantis, & propria, seu immediata diuisione in quanta est diuisibile. Numerorum quidem mirifica est harmonia, & compositio in Arithmetica discenda, ad nostrum propositum solum facit quod primus numerus, nempe duo, non componitur ex numeris, etiam si sit quantum quoddam, nec tollit quod quatuor sit numerus compositus ex numeris, & numerus quantus. Sic minimum tempus stat in dualitate motus instantanei, quin obstat, quod tempus quantum componatur ex temporibus. De hoc autem tempore loquitur D. Thomas 1. p. quæst. 53. art. 3. & ratio ipsius, sic nanteque dicit in fine corporis: *Sed istud tempus, siue sit tempus continuum, siue non, non est idem cum tempore, quod mensurat motum celi, & quo mensurantur corporalia: motus enim Angeli non dependet à motu celi.* Quapropter nequit fieri apta comparatio motus localis Angelici cum tempore extrinseco, quod resultat ex motu celi. Quia sunt diuersæ speciei.

D. Thom.

63 De motu autem in spatio continuo, vel discreto non potest esse specialis difficultas; quia continuitas spatij, aut eius interruptio non mutat speciem motus, sed affert admirationem in audiente talia. Neque enim tales differentie spatij facere possunt, quod motus ex se instantaneus fiat successiuus: neque quod successiuus sit indiuisibilis: neque quod continuus mutetur in discretum, aut è contra. Quare iuxta superius dicta breuiter determinanda quæstio est in hunc modum loquendo semper de tempore intrinseco. Potest Angelus moueri in instanti de vno extremo in aliud discretum, ut in hac

Ec 3

sec. 3

sect. probatum est n. 50. & 51. alias nunquam moueretur proprie, sed darentur duæ mutationes, quarum nulla foret motus instantaneus: & consequenter neque utraque copulata esset vilo modo motus localis proprie. Potest post hunc motum quiescere, & post quietem iterum transire de loco acquisito ad alium distitum in ætæ medio, qui etiam secundus motus erit instantaneus, & sic deinceps. Tunc autem motus constans talibus motibus instantaneis est successiuus, & discretus, & si eius componentia numerentur, numerus erit tempus discretum. Si vero nulla interposita quiete moueatur de a. in c. & de c. in e. & sic deinceps dabitur motus continuus circa spatium discretum; & fiet in tempore continuo.

3^a Conclusio.
64 De motu item circa spatium continuum eodem tenore dicendum est. Nam potest Angelus stans in tota sphaera virtutis suæ, quæ sit v. g. ab a. vsque ad m. per motum instantaneum moueri ab a. ad b. n. vel vt melius dicam non potest aliter moueri, quam per instantaneos motus: ne dentur duo motus simul; & quod est successiuum, simul sit instantaneum; & quod est quantum ex natura sua fiat indivisibile, & demum ne vnitas, & numerus sint idem. Post indivisibilem motum potest absolute cessare, & talis motus erit instantaneus. Potestque non absolute cessare, sed quiescere postea progressurus à b. n. ad c. o. & sic deinceps. Tunc autem mouebitur in tēpore discreto circa spatium continuum. Demum potest sic transire per loca continua, vt nunquam intermitterat motum vsque ad totalem mutationem suæ sphaeræ: & tunc mouebitur motu continuo circa spatium continuū. Hæc omnia colliguntur ex doctrina huius sectionis, quam non est necessarium repetere: sed indigent acuta, & formalissima perspicacia ad vicandas æquiuocationes, quæ ex facili terminorum mutatione statim scaturient, & præcipue in publicis concertationibus.

Hucusque de via metaphorica.

SECT. IV.

Complectens doctrinam de motu Angelis de loco in locum iuxta nostram sententiam, quæ asserit substantiam Angelis esse in loco spirituali per præsentiam.

65 PERegimus pertinentia ad motum localem correspondentem improprio, & metaphorico modo essendi in loco, quæ potuimus breuitate singula examinandis: & interim ea, quæ omni motui locali communia sunt, cum omni proprietate tradidimus. Iam tempus est, vt alia via pergentes, de motu locali Angelorum tractemus per quem vera præsentia localis mutatur, & Angelus indepēdenter ab omni sua operatione in vno existens, potest transire ad alium. Cuius viæ doctrina hæc sola sectione complectemur, vt in præcenti factum est.

§. I.

Distinctio viarum assignatur; quædam necessaria præmittuntur: videlicet sit motus localis, & in quo differat à locali mutatione.

66 INTER Auctores, quibus non placet Thomistica doctrina de loco Angelorum, & quicquid admittit docuerint per hanc non auferri, quod Angeli substantia sit principaliter in loco per præsentiam, adhuc quando non operatur, diuersitas inuenitur ex eo capite, quod locus, vt dictum fuit, est capacitas spatij replebilis, vel repleta. Quæ si includat carentiam, vel absistentiam corporis, erit locus corporalis: si vero spiritualis substantiæ priuationem, aut existentiam dicat, locus spiritualis erit. Vnde cum fere commune sit, locum semper esse corporeum, vt pote vltimam superficiem corporis continentis; duæ omnino diuersæ viæ sunt tractandi de loco Angelorum, & de pertinentibus ad illum: Altera in præsentia tractat de motu Angelis de loco in locum corporeum, & vltimam superficiem; altera vero de eodem motu in ordine ad locum

*De viarum distinctio-
ne.*

ca spiritualia, quæ non possent Angelum villo modo esse in loco corporeo, præter quam per operationem defendit. Harum viarum distantia circa particularia asserta, vel argumenta plerumque non inferunt oppositionem; quia loquuntur de diuerso: si autem circa motum ut sic differant, tunc dabitur contrarietas circa principia, quorum tractatus non pertinet ad hanc questionem.

Commemoranda ex lib. 1. q. 13

67 Igitur in questione de loco Angelorum dictum est: eos esse in loco spirituali, etiam quando intra vniuersum corporale sunt, & alicubi se manifestant per suas operationes, ut in energumenis: quod non possunt absolui ab omni loco virtute propria, neque ab agente extrinseco etiam omnipotente: quod intra spatium adæquatū sibi nequit Angelus collocare se in minori, & minori loco, & se iterum ad adæquatum reducere, sed semper est in loco adæquato. Insuper ostensum est, quod locus vacuus negative repugnat, vacuus vero priuatiue, & plenus sunt spatium capax rei existentis, siue nondum existat potens existeret, siue iam facta fuerit, & repleat spatium per magnitudinem substantiæ propriæ. Diximus etiam quod substantia subsistens proprie est in loco, & quod præsentia localis est esse rei cum relatione, & ordine ad spatium; quia esse absolute præscindit à loco, & tempore; esse vero cum ordine ad spatium localem præsentiam, cum permanentia æuum, & cum successione tempus constituit. Tandem dictum est, quod ubi non est forma aliqua, modus, aut res producta per motum localem; neque inherens mobili; sed est tantummodo locus signatus, & determinatus, cuius signatura ex correspondentia tali ad extrinsecum vniuersum desumitur, & huiusmodi locus mutatur per motum, dum mobile transit de vno ad alium locum particularem, & signatum. Per hanc viam itaque progredi oportet in tractatu de motu locali Angelorum, ommittendo omnia ea, quæ consequuntur ad locum corporeum spirituum, quia ad diuersam viam pertinent.

De motu locali.

68 Quis autem sit motus localis satis explicatum est sectione præcedenti, licet nanque sub metaphora ambularemus, tamen de motu in toto rigore tractauimus. Est motus localis transitus de loco in locum, distinguiturque ab alijs mutationibus connotantibus locum positum.

Dr. Mayorga.

ne tantum in vno extremo; quia per motum transit mobile de positio loco ad locum positum, illum relinquendo, & acquirendo istum, ita indiuisibiliter, quod derelictio vnius sit acquisitio alterius entitatiue, & a parte rei. Hoc autem maxime constat in doctrina reata, in qua solum duæ mutationes locales sunt ex cogitabiles nempe de non loco ad locum, & de loco ad non locum; & neutra est in manu Angeli. Prima enim physice non distinguitur à creatione; & secunda indistincta est ab annihilatione: in corpora libus autem identificantur cum generatione, & corruptione. Ex quibus mutationibus nequaquam componi motus proprius valet. Est item motus localis vel instantaneus, vel successiuus, qui, veluti quantum quoddam, componitur ex motibus indiuisibilibus, seu instantaneis successiue se habentibus (in quos diuisibilis est) siue continue propter carentiam diuisionis, siue discrete propter intermediam quietem.

69 Oportet tandem, ut non maneat æquiuocationis occasio, animaduertere, quod in ordine ad motum localem omne mobile, quomodocūque aliàs diuisibile, est indiuisibile semper; & spatium, siue locus etiam substantiæ indiuisibilis, est semper quantum quoddam, & diuisibile per ordinem ad motum. Quare per motum instantaneum, seu indiuisibilem mobile mutat totum suum locum, sed non totaliter: tunc autem locus adæquatus erit totaliter mutatus, quando secundum omnes suas partes fuerit derelictus per motum. Quod si locus haberet plures partes, non poterit fieri in instanti intrinseco, seu motu instantaneo; sed necessarium est tempus intrinsecum, hoc est, numerus motus ipsius. Neque compositionem aliquam facimus cum tempore extrinseco: quia non est ad rem. Forsam instantaneus motus primi mobilis dies est, intra quam longa successio motuum aliorum contingit.

De indiuisibilitate mobilis.

§. II.

Vtrum Angelus possit moueri localiter motu per se, & per accedens?

70 Omnia ea, quæ accidunt mobili; ut mobile est, dicuntur moueri per accedens, sic armatus currit, album mouetur.

*Explicatio
tituli.*

netur, pulchrum aſcēdit, frigidum deſcēdit, & ſimiles propoſitiones non ſunt formales, ſed predicatum per accidens conuenit ſubiecto. Per ſe autem dicitur moueri, quod conſtituit mobile in tali ratione. Vnde querere de Angelo: An poſſit moueri per accidens, idem eſt, ac inquirere: utrum Angelus ſic ſe habeat ad aliquod mobile per aliquam connexionem, ut totum reſultans per accidens moueri dicatur: ut in hac propoſitione engerumenus ſaltat. Verum tamen in hoc caſu motus nullo modo tribuitur Angelo malo, licet propter eum denominantem ſalatio per accidens conueniat cōcreto. Proprius ſic dicemus de Angelo: loquens, docens, aſſiſtens venit, recedit, aut mouetur. Quia tunc motus tribuitur Angelo, cui ſecundum munus explicatū accidentaliter conuenit. Doctrina iſta eſt iuxta mentem Ariſtotelis, & hic eſt vnus modus, quo Angelus poteſt dici per accidens moueri.

Ariſt.

71 Sed aliquid aliud ſignificat phraſis Theologorum, & in quaſtionem deducit; quia in doctrina quacumque dubium hoc ſoluitur ſine recurſu ad talem modū predicationis de ſubiecto improprio. Volunt autem ſignificare, niſi alior, voce *per ſe* idem quod à ſe effectiue, & propria intentione omnino libera, ſine aliqua determinatione ab alio, quod mouetur: voce autem *per accidens* quidquid à tali perfeſtate deſicit. Tribus autem modis poteſt ex cogitari iſte reſeſſus à perfeſtate: primus eſt, quando Angelus ſit intra corpus vel libere, vel ligatus, & tale corpus mouetur à ſe, vel ab alio, ſi ſpiritus feratur ſine cooperatione, aut reſiſtentia: tunc enim mutabuntur loca ſpiritalia Angelo non ſe mouente. Secundus modus erit, ſi in dicto caſu Angelus ſe moueat, qua proportionem corpus mouetur, & quaſi ab illius motu determinatus. Tertius caſus dici poteſt, in quo Angelus corpus aſſumptum mouet, & cum ipſo de neceſſitate mouetur. Quos tres modos in exemplis appoſitis apud Auctores iuxta varias ſententias diſtinctos reperio.

*Propria ac
ceptio vo-
cum per ſe
& per ac-
cidens.*

*1. Conclu-
ſio.*

72 Dico primo: Angelus poteſt moueri localiter per ſe omni modo perfeſtatis, quam conſeſſionem ſic probe. Angelus poteſt ſuſcipere denominationes locales, quæ pertinent, & neceſſariæ ſunt ad motum per ſe. Ergo dicto modo poteſt moueri. Antecedens cōſtat: quia

Angelus propter ſuum *vbi* poteſt dici propinquus, diſtās, præſens, abiens, quod eſt ſurſum, deorſum, a dextris, à ſiniſtris, ante, & retro, & in cæteris ſimili modo. Conſeſſuā vero probatur, quia tranſi- tus à quocumque ſtatu horum ad contra- rium eſt propriſſime, & per ſe motus. Poteſt autem Angelus propinquus rece- dere, & diſtans accedere: qui eſt ſurſum deſcendere, & qui deorſum aſcendere; & ſic in cæteris. De alio modo perfeſtatis certa eſt conſeſſio non ſolum propter communem aſſenſum, ſed etiam propter auctoritates Sacræ Scripturæ, quibus oſ- tenditur Angelos gaudere libero arbitrio, & à ſe determinari ad ſuas opera- tiones, & ad motum localem: veluti *Iob* 1. Satan interrogatus à Deo: vnde venis? reſpondit: *circuiui terram, & perambu- laueam*. Et ratio eſt: quia Angelus ha- bet dominium ſuarum actionum. Ergo poteſt ſe mouere pro libito, & nullo in- diget trahente, vel determinante. Qua- propter poteſt moueri à ſe, & motu per ſe.

Iob.

73 De motu per accidens dico. 2. Angelus poteſt moueri per accidens, ſumpto ly *per accidens* in phraſi Ariſtotelis explicata. Et ratio eſt, quia Angelus poteſt recipere plures denominationes, quæ omnino per accidens ſe habent ad motum; quales ſunt boni, & mali, ſapi- entis, & ignorantis, beati, & damnati, pacis, & belli, ſimilesque quamplures alia. Ergo poteſt moueri per accidens: nam hæ propoſitiones: Angelus bonus, ſapiens, beatus, aut pacis accedit, aut recedit, deſcendit, aut aſcendit, & ſimiles in accidentalī attributione predicati ad ſubiectum ſolum verificantur.

*2. Conclu-
ſio.*

74 Dico. 3. ſi ſpiritus ſit alliga- tus voluntate propria, vel aliena ad *vbi* immateriale, quod eſt intra corpus de- terminatum, quando tale corpus mouetur à ſe, vel ab alio motore, nihil agente ſpiritu ligato, mouebitur Angelus per accidens, hoc eſt, mutabitur locus illius propter motum corporis. Ratio conſeſſio- nis eſt: quia quoties mobile mouetur de loco in locū datur motus localis. Sed tunc Angelus fertur de loco in locum: ergo tunc localiter mouetur. Sed tunc non mouetur per ſe, aut à ſe: ergo per ac- cidens. Quod autem in iſto caſu mouetur *vbi* Angelicum ſic probe. Nam poſſi mo- tum corporis, cui alligatus eſt ſpiritus, non eſt Angelus, *vbi* erat prius; locus enim,

*3. Conclu-
ſio.*

enim, quæ habent diuersam correspondentiam distantia, & propinquitatis ad puncta fixa vniuersi etiam spiritualis, & ad alia locata adhuc immota, diuersa ubi constituunt, quare mutatur ubi spirituale illius Angeli: nec tamen spiritus diuclitur à corpore, cui est alligatus, quia tot loca mutat spiritus, quod corpus.

4. Conclusio.

75 Si autem Angelus tunc se moueat cum proportionem ad motum corporis, & quasi regulando motum suum per illum, quin aliter possit se mouere, dicendum mihi videtur, quod talis motus erit per se physice loquendo, moraliter vero per accidens; absolute tamen motus per accidens est. Conclusio ista quoad omnes suas partes sic probatur. Nam primo ille motus est effectiue à principio intrinseco, & per eum proprie mutatur mobile de loco in locum sine dependentia ab aliquo extrinseco, aut per accidens se habente: ergo mouebitur per se physice. Secunda pars constat, quia tunc Angelus non se moueret omnino libere; & ex propria determinatione, præcipue si ligatio ponatur non solum quoad substantiam, sed etiam quantum ad operationem: & nequeat moueri Angelus ad motum corporis sine motu à se physice. Quapropter illa operatio esset quodam modo præter intentionem Angeli mouentis, & per accidens; maxime autem quantum ad commensurationem cum motu corporeo. Et quia in gaudentibus libero arbitrio principalior est modus operandi ex propria determinatione, & omnino libere, vnde perfectitas dicti motus desumitur, ideo absolute loquendo dicendum erit, quod tunc Angelus moueretur per accidens, quod est tertia conclusionis pars. De tertio casu dicemus agentes de assumptione corporum.

Obiectio.

76 Obijci autem potest contra tertiam conclusionem sic: motus Angeli semper est spiritualis: ergo debet oriri à principio spirituali. Sed in dicto casu non est motor spiritualis, qui possit causare motum. Ergo tunc Angelus nequit moueri. Subsumptum probatur. Quia vel principium motus spirituale esset aliquid intrinsecum, vel extrinsecum Angeli: non primum, quia supponimus Angelum omnino quiescere, sicut homo quando fertur in nauis non est item principium extrinsecum spirituale, ut quando Dæmonium est alligatum alicui corpori,

Dr. Mayorga.

quod fertur in nauis, aut in crumena; & dæmones intra porcos delati sunt in mare. Ergo tunc nullo modo Angelus mouebitur.

77 Hæc obiectioni respondeo duplici modo dici aliquid moueri localiter. Primus est quando per motum sibi intrinsece inhaerentem vere transit de loco in locum. Secundus autem quando per solam extrinsecam denominationem moueri dicitur; cum reuera ipsum, cui imputatur motus, non moueatur, sed quiescat. Fundamentum vero talis denominationis hoc esse videtur: motus enim localis est transitus de loco ad locum ita, quod mobile post motum sit indiuerso loco; ac erat ante illum: si autem immota substantia, alias moueri potens, loca ipsius mutantur ex vi alterius motus, tunc improprie, quasi obiectiue, seu ex parte termini dicitur moueri, quod non mouetur, sed quiescit; & hoc est per extrinsecam denominationem. Informa itaque distingo primum antecedens: motus Angeli proprius, & intrinsecus semper est spiritualis concedo: motus imputatiuus, & secundum dici, nego: vel potius nego suppositum; quia tunc non datur motus Angeli, de quo spiritualitas prædicetur. Vnde reliqua, quæ sunt in obiectione corruunt; quia nullum principium spirituale est necessarium, quando non reperitur motus spiritualis, nec corporalis substantia spiritualis.

78 Sed rogabis quomodo possunt ubi mutari respectu Angeli per motum corporis ipso Angelo immoto? Respondeo eodem modo, quo portatur sarcina in iumento, & homo dormiens in nauis, portari Dæmonem, vel Angelum in eo corpore, cui est alligatus. Nam supposita alligatione, vitæ, vel nexu ex pacto, aut voluntate propria, vel aliena eodem modo feruntur, licet non moueantur. Diuersa sunt etenim motus, & latio; & per motum quidem aliter se habet mobile nunc, quam prius per motum in ipso intrinsece receptum: in latio vero sine mutatione intrinseca est, quod fertur; nunc hic, postea ibi. Non est autem difficile intellectu, quod extrinseca substantia, & ipsi non inhaerentia possint mutari sine mutatione intrinseca, sicut opertorium mutatur de super dormientem, & circumstantia hominem physice mutabuntur, vel illis ablati sine interna mutatione hominis, vel si homo recedens moueatur mo-

Solutio.

Interrogatio instans.

en

tu intrinsece inherente. Igitur locus est de natura extrinsecorum, & non inheretium substantiæ; quare duplici modo potest mutari, per motum proprium, & in mobili receptum, & per solam extrinsecam mutationem. Hoc autem posteriori modo tantum mutat locum, quod fertur, & solum extrinsece, & improprie dicitur moueri.

§. III.

An motus localis recipiatur in Angelo?

79 EX dictis sectione præcedenti, & §. 2. euidenter apparet quid dicendum est in præsentis difficultate. Circa cuius solutionem varie discurrunt Doctores, ut videri potest apud Suarez de Anglib. 4. cap. 12. 13. 14. & 15. verum tamen cum ex eorum doctrina non elucescat nobis veritas propter diuersa principia, omnia omnino sunt omittenda. Dico itaque primum quicumque motus per se Angeli recipitur in Angelo, ut mobilis est, per intrinsecam inherentiā, qualitercumque ea possit motui competere. Quod sic patet: quod mouetur est subiectum motus: sed mobile est quod mouetur: ergo mobile est subiectum motus. Sed quod mouetur de loco in locum spirituales est Angelus: ergo in Angelo, ut mobili recipitur motus localis, quoties Angelus per se mouetur.

T. Conclusio.

2. Conclusio.

3. Conclusio.

80 Dico. 2. quando Angelus mouetur per accidens modo, & phrasi Aristotelica explicata, motus recipitur in ipso Angelo, non secundum rationem illā, propter quam accidit ei motus, sed ut mobilis est, & in termino a quo proprietatis motus, veluti sursum ad descensum, & ad ascensum deorsum. Hæc autem conclusio patet ex terminis, sicut de albo dulci solet syllogizari, nam ut album non mouet gustum, neque ut dulce videtur. Pone igitur Angelum sapientem descendere de celo ad terram, motus descendendi recipitur in Angelo mobili tali motu, hoc est, qui erat in celo in sapiente vero recipitur per accidens; quia accidit ei, quod mouetur, sapiens esse.

81 Dico. 3. in casu, in quo Angelus se moueat ad mensuram, occasionē, vel proportionem alterius motus propter obligationem aliquam, quem motum

vocari per accidens moraliter, motus recipitur intrinsece in ipso Angelo, qui est causa per se effectiua illius, & qui non solum extrinsece est in diuerso loco, sed sui mutatione transit de vno loco ad alium. Eademque est ratio in hoc casu, ac in præcedentibus.

82 Quando vero Angelus nullo modo se mouet, sed ab alio fertur, ut homo in naui, solum est subiectum extrinsecæ denominationis, qua illi imputatur motus, qui re vera quiescit; & quia hoc ipsum dicunt scriptores moueri per accidens, sit quare conclusio: Motus per accidens non recipitur in Angelo. Quid autem habeat de realitate talis denominationis non facile explicant Theologi. Nos autem sufficienter explicuimus supra per paragrapho præcedenti num. 77.

4. Conclusio.

§. IV.

Virum Angelus valeat moueri de extremo ad extremum non transiundo per medium?

83 Diximus sectione præcedenti, quod Angelus possit transire de vno extremo loci ad alium extremum sine contactu medij, loquendo de loco improprio, qui solum constituitur per contactum virtutis, quia operationem suam potest mutare, quo voluerit modo, intra spheram potentia suæ. Nunc vero, quando de motu a loco proprie accepto, in quo Angelus sit per præsentiam suæ substantiæ omnino independentem ab operatione, & potentia operatiua, in locum eiusdem proprietatis, aliter dicendum, & discurrendum est. Nam diuersa ratio militat pro operatione locante, ac pro existentia substantiæ in spatio, quæ est præsentia localis in hac via.

84 Nostra itaque sententia est eundem Angelum non posse moueri de vno loco in alium qualitercumque distantem, quin præsentetur in medio. Quam conclusionem oportet explicare, ut eius vniuersalitas, & veritas pateat. Dixi eundem Angelum, ad excludendum casum, annihilationis, & iteratæ creationis, qui fingi potest, & quo dato non probatur motus localis, qui non terminatur ad substantiam, sed ad ubi. Dixi non posse moueri in passiva voce, quia non minus repugnat

Non potest moueri ab extremo ad extremum sine transitu per medium.

nat creatæ substantiæ sic moueri ab exteriori agente, quam per propriam virtutem. Tandem per locum intelligitur locus adæquatus Angelicæ substantiæ: quia ut libro 1. dictum est, non potest Angelus suam præsentiam coartare, aut extendere pro libito intra spatium sibi adæquatum vnius leuæ v.g. Primum argumentum pro conclusione nostra sic explicata, est, quod nullus Auctorum dissentiat ab ea, quatenus de virtute Angelo propria accipitur. Omnes enim, qui tractum illum de extremo ad extremum in tacto medio admittunt, semper aduertunt se loqui de loco partiali, & intra adæquatum contentum; nam de totali hoc reputant impossibile. Et questio ista solum reperitur in doctrina asserentium Angelum non esse semper in loco adæquato, sed quando vult.

1. Ratio.

2. Ratio.

85 Secundo probatur a notiori. Nam substantia corporalis eodem modo est in loco corporali, quo immaterialis substantia est in spiritali loco; sed substantia corporea non potest moueri, aut ferri de loco in locum aliquam distantem, nisi per medium: ergo neque Angelus quiuit taliter moueri. Consequentia est legitima, & minor ab omnibus cõceditur: maior autem supra patuit lib. 1. q. 13. ubi probauimus locum etiam corporum nõ esse ultimam superficiem, sed spatium capax repleti per substantiam; quod dicitur spirituale, si eius capacitas includat priuationem, aut actũ substantiæ immaterialis: corporeus vero locus erit, si priuationem, vel repletionem à substantia corporali imbibat.

Quædam
responsio.

86 Respondebit aliquis maximè esse differentiam. Nam spiritus quãtitate caret, secus corpora, & à quantitate prouenit formaliter corpori necessitas transeundi per medium, ut perueniat ad extremum; modus nanque existendi in loco connaturalis quantitati est per commensurationem ad illum, & secundum extensionem partium ad partes. Vnde prouenit, quod corpus nõ possit mutare locum, nisi successiue deserendo partes loci vnã post aliam, & inde fit, ut non possit moueri ad distantẽ locum nisi per propinquum. Quare à paritate corporalis motus nequit colligi Angelum non posse transire ad extremum nisi per medium.

87 Sed hæc responsio in multis peccat, & tandem non satisfacit argumẽ

Dr. Mayorga.

to. Primo nanque quod dicit corpus nõ posse mutare locum nisi successiue propter commensurationem cum loco, falsum est, si accipiat de mutatione loci totalis partialiter mutati: Nam quando corpus extensum ab a. vsque l. moueretur ab a. l. ad b. m. totus locus mutatur, & tota correspondentia partium corporis ad partes loci; & tamen in hoc casu non datur motus successiue: quia ubi nõ est pluralitas motus, neque successio dabitur; sed solum est instantaneus motus, & indiuisibilis, etiam si moueatur res diuisibilis. Alia est enim diuisibilitas motus, quæ tempus constituit, à diuisibilitate corporis quanti. Ergo quantitatiua extensio non excludit motum instantaneum, quasi sit fundamentum successiui. Neque successio motus sumitur à quantitate mobilis, licet motus successiue quantum quoddam sit constans ex motibus instantaneis successiue se habentibus, vel sine interruptione per quietem, ut in continuo, vel cum illa, ut in discreto. Quæ omnia reperiuntur in Angelo, qui indiuisibilis cũ sit, occupat locum magnum, qui potest mutari per partes, licet mobile partibus careat; per motum instantaneum, & successiuum continuum, vel discretum. Ergo ex hoc capite nulla est differentia data.

88 Deinde præter indignã æquocationem quantitatis motus cum quantitate mobilis, quid obest necessitas motus successiui ad motum discretum ex parte spatij, seu terminis? Non sè qui pluries saltat vno impulsu, non mouetur successiue, quia intermittit pluries contactum terræ? Minime quidem: sed quia aliunde sumitur quantitas motus à quantitate loci, & locati; poterit mobile sine indiuisibilitate, sine quantum, moueri motu continuo discontinuando loca, si potest transire de extremo ad extremum relicto medio; & item motu discreto quiescendo ubi, & quando voluerit, & tamen continuando loca. Non est ergo radix impotentie transeundi de loco ad locum relicto medio quantitas respectu corporũ; sed aliquid aliud, quod forsam commune est omni creaturæ, & in vnaquaque modo ipsi accommodato reperitur, ut postea dicam. Demũ hæc solutio non satisfacit argumento, quia non tollit veritatẽ maioris primi syllogismi, quæ concessa habemus intentum. Semper nanque verum relinquatur, quod sicut se habet corpus

*Sed est in
sufficiens,
& peccat
in multis.*

pus

pus ad spatium corporale, quod replet, se habet spiritus ad locum spiritualem.

89 Alio modo impugnatur dicta solutio, & conclusio nostra probatur. Impotentia transeundi de extremo ad extremum non per transitu medio non est effectus quantitatis. Ergo si quanta nequeunt sic moueri, non poterit substantia spiritalis. Probo antecedens: si esset effectus quantitatis, vel procederet ab ea tanquam à causa unica, vel etiam posset oriri ab alia causa independenter à quantitate; si hoc ultimum; quare talis causa, & effectus inuenitur semper in substantia corporali, & semper deficit in substantia spiritali? certe difficile est redere rationem differentie, quia nullus restat recursus ad quantitatem. Si dicatur primum; sic argumentor: impotentia motus localis de vno ad alium sine transitu per medium vnice, & solum provenit à quantitate. Ergo ea, quæ non sunt quanta sic poterunt moueri. Ergo aqua, vinum, panis, & alia homogeneæ substantiæ in minimo cōseruatæ, ita vt nequeant ultra diuidi, valebunt ferri de extremo ad extremum sine transitu per medium; quod est absurdum. In illis nanque rebus, quæ sunt indiuisibiles nulla reperitur quantitas, saltem pro eo statu.

*Iterum re-
ijcitur di-
cta respon-
sio.*

Præterea si hoc conuenit substantiæ indiuisibili, debet conuenire substantiæ quantæ: quia substantia quanta non est aliquid aliud à substantia, & substantia, aut pluries substantia, quæ si actu separentur, sunt quantum in genere multitudinis, & component numerum: si non fuerint actu diuisæ component vnum in genere magnitudinis, quod est quantum, & diuisibile in ea, quæ insunt. Vnde forma quanti quantitas non est aliquod philosophicū ens, sed sola diuisibilitas totius in ea, quæ insunt. Ergo si quanta substantia nihil est præter substantias indiuisibiles, quæ possunt moueri motu dicto: etiam quantum moueri poterit.

*Fundamen-
tum nostre
sententiæ.*

90 Ratio autem fundamentalis nostre sententiæ innotuitur, quod substantia creata est in loco, & replet spatium per se ipsam immediate; & ratio, quæ est in loco, seu præsentia localis est ipsius esse cum respectu ad spatium: & quod nequit absolui ab omni loco, & esse adhuc de potentia absoluta: & quod semper est in loco adæquato, de quo est sermo in præsentia. Potest itaque ratio sic ad formam reduci. Vel transitus de loco adæquato

v.g. A. d. in locum distantem adæquatum l.o. sine transitu per medium fieret per vnum motum indiuisibilem, & instantaneum, qui identice foret separatio à loco. A. d. & acquisitio loci. l. o. vel fieret per duas mutationes locales physice, & entitative diuersas, & non coexistentes, quod necessarium est, vt sit differentia inter partes disunctionis. Sed neutro modo potest contingere; ergo nullo modo est possibilis. Consequentia est legitima, & maior patet à sufficienti partium dinumeratione; minor autem per singula membra sic probatur.

91 Primum quidem sic. Quia ille motus est inintelligibilis, nisi hæc impossibilia possibilia redantur, scilicet quod Angelus possit suam substantiam extendere ultra locum adæquatum, vt duo loca attingat distantia vnum acquirendo, & alium relinquendo: & quod substantia sic extensa vtrumque locum attingat secundum se totam. Nam si per vnum extremum tangeret locum. A. d. illum relinquendo, & per aliud attingeret locum l. o. acquirendo, tota intermedia substantia non esset in loco, & consequenter non esset, & verificaretur de illa est, & non est. Præterea ille transitus, qui supponitur fieri per motum instantaneum, & indiuisibilem non solum homogenee in plures motus; sed etiam ætereogenee in partes diuersæ rationis à toto, & inter se, non esset vna, & indiuisibilis entitas, sed plures mutationes diuersæ formaliter & subiective, quarum vna reciperetur in vno extremo substantiæ, & alia in alio extremo. Vnde fieret quod totus Angelus moueretur, & non moueretur totus; quæ sunt absurda, & omnino impossibilem probant transitum prædictum de extremo ad extremum.

*1. Pars
novis proba-
tur.*

92 Quod autem transitus talis non valeat fieri per duas diuersas entitative mutationes probatur sic. Primo quia tunc non daretur motus localis, de quo agimus, quia nullæ plures mutationes component motum, aut indiuisibilem, qui non est compositus; aut diuisibilem, seu successiuum: quia hoc quantum est homogeneum, componiturque ex indiuisibilibus eiusdem rationis inter se, & cum toto, sicut aqua, vinum, & panis, quorum substantia semel est in toto; & semel, totaque in qualibet parte diuersa; vnde verum est dicere: quilibet pars motus est motus. Secundo quia vtrique illa

*2. Pars pa-
tet primo.*

muta-

mutatio repugnat Angelo; nam prima mutatio esset transitus de loco ad non locum, quare per illam se absolueret Angelus ab omni loco; quod fieri nequit sine annihilatione ipsius, vt supra ostensum est. Secunda vero mutatio de non loco ad locum dari nequit, nisi per reproductionem Angeli, vel cuiuscumque substantiæ, quæ non possit non esse in loco adæquato, de quo loquimur. Neque ex immediate successione harum mutationum vitatur hoc impossibile; quod solum excludit identitatem acquisitionis termini ad quem, & desertionis termini à quo. Nam successio quæuis probat diuerfitatem succedentium, & repugnat vno indiuisibili. Vnde vt proprie dicam solum verificabitur, quod Angelus nunc desinit, & immediate post fiet. Quæ omnia sequuntur ex transitu de vno loco ad distantem intacto medio substantiæ spiritualis, aut corporalis.

§. V.

De motu locali Angeli per correspondentiam ad tempus.

93 **L**ongam controuersiam componunt aliqui Scriptores circa hanc materiam, cuius intelligentia, vel difficultas vnice pendet ex compositione continui, & temporis essentia, quæ aliquanto explicuimus non semel, & præcipue sect. præcedenti §. 5. vbi eandem difficultatem expendimus iuxta viam metaphoricam loci. Omnia, quæ hic dicenda erant, ibi ex ætate discussa sunt, nec oportet ea repetere. Summa eorum est: quod motus localis est aut instantaneus, aut successiuus. Instantaneus est indiuisibilis entitas; successiuus est quantum quoddam homogeneum constans ex pluribus indiuisibilibus, & instantaneis motibus, sine chimæra illa partium, & vnionum. Hæc autem multitudo motuum potest duobus modis habere successionem, scilicet cum interruptione, & actuali separatione eorum per quietem (quia sola quiete discretur motus à motu). Et sic resultat motus successiuus discretus, vel sine actuali diuisione motuum per quietem, & componitur motus successiuus continuus. De tempore autem, quod est numerus motus, animaduertimus, quod est vnicuique motui proprius: & licet numerus motuum celestium, vt notissimus, & vniformior, sit

Dr. Mayorga.

acceptus cōmuni consensu velut mensura rerū inferiorum, non semper apta est comparatio particularium motuum, & temporum cum motu cæli, & tempore extrinseco, præcipue quoad assignationem indiuisibilium motuum. Quia intra indiuisibilem, & consequenter instantaneum motum vnus mobilis potest aliud moveri successiue, & cum tempore. Igitur tempus intrinsecum tot habet differentias, quot motus quantus. Potest autem numerum componere motus successiuus discretus; & resultat tempus discretum; & item numerus motuum succedentium sine interruptione est tempus continuum.

94 Fateor differentias istas cōtinui, & discreti dictas de tempore non tā significare minimum tempus, quod sit in dualitate motus, componi ex suis indiuisibilibus mediante quiete, aut sine interruptione; quam addere aliquid supra tempus, quod subijcitur illis. Secundum quæ contemplationem tempus continuum componitur ex temporibus non interruptis, sicut numerus quaternarius ex duplici binario. Et sicut dantur numeri lineares, superficiales, & cubici, sive quadrati, sic posset de tempore dici. Huiusmodi vero doctrina non est in vñ, nec necessaria ad tractatus rerum naturalium, quare remittenda est ad Arithmeticam, & standū in prima acceptione, vt supra explicata. Verum tamen, vt discernere valeamus instantaneum à tempore discreto, quæ esse distincta supponunt Theologi, agentes de operationibus Angelorum, dicta aduertentia est necessaria. Vnde instans discretum, vel instantaneum discreta dicenda sunt illa, quæ ita ab alijs, & inter se diuiduntur, vt nullo respectu ad aliquod vñ cōueniant, tempus autē discretum erit, quādo plura instantia non continua vñ numerum componunt: vel si inter tempus & tempus interruptio detur.

§. VI.

Quæ sit potentia, qua Angelus se, & alia loco mouere potest?

95 **N**ullo modo dissentiant Theologi in eo, quod Angeli non solum se ipsos, sed alia à se valeant loco mouere; neque in eo, quod vna sit potentia loco motiua, qua se, & alia mouere possunt, est tamen in questione posuit: An talis potentia sit intellectus, aut voluntas, aut vtraque vis simul, vel alia potentia ab

Et in

Prima sen-
tentia.

D. Thom.

intellectu, & voluntate diuersa? in qua
duæ sunt principales sententiæ inter se
oppositæ. Prima docet potentiam loco
motiuam Angeli non distingui ab eius
intellectu, & voluntate; quam pluries ex-
presit D. Thomas, quem sequuntur eius
discipuli, quamuis dissentiant in assignando principio immediato motus; qui
dam enim hoc tribuunt voluntati, alij
autem intellectui. D. Thomas quidem
quest. 16 de male ar. 1. dicit quod substan-
tia intellectualis separata à corpore po-
test mouere imperio voluntatis sua cor-
pus non sibi unitum. & quodl. 6. ar. 2. in
arg. sed contra: in Angelo, inquit, non est
alia virtus, quam intellectus, & volun-
tas: intellectus autem non agit, nisi per
voluntatem: ergo omnis actio Angeli est
per imperium voluntatis. Vnde qui di-
cunt imperium voluntatis esse actum in-
tellectus, asserunt principium immedia-
te motuum esse intellectum; qui vero im-
perium esse actum voluntatis affirmant,
eandem esse principium motus defen-
dunt; & utrique S. Doctorem pro se ad-
ducunt.

1. Ratio.

96 Sententia ista probatur pri-
mo. Quia natura Angeli est pure spiri-
tualis: ergo solum potest habere poten-
tias, quæ sunt pure spirituales. Sed intel-
lectus, & voluntas solæ inter potentias
sunt huiusmodi; ergo istæ solæ reperiun-
tur in Angelo. Ergo quicquid Angelus
facit, per intellectum, & voluntatem ope-
ratur. Secundo: quia istæ duæ potetia: so-
læ sufficiunt: ergo non est ponenda aliqua
alia, quæ esset superflua. Antecedens pro-
batur: quia solum requiritur conceptio,
& directio motus, quæ pertinent ad in-
tellectum; & executio illius, quæ ad volun-
tatis imperium pertinet. Tercio potest
probari quia anima rationalis solo intel-
lectu, & voluntate mouet corpus sibi uni-
tum. Ergo Angelus mouebit se, & alia
per intellectum, & voluntatem sine indi-
gentia alterius virtutis executivæ: siqui-
dem multo perfectior est, quam anima
coniuncta.

Huic argumento respondent non-
nulli, quod in anima distinguitur poten-
tia motiua secundum locum ab intellec-
tu, & voluntate; quia non mouet totum
corpus per se primo, sed impellendo vnâ
partem per aliam. Sed qui sic responder,
non videntur quod sua ratio solum pro-
bat virtutem motiuâ in prima parte res-
pectu secundæ, & in secunda respectu ter-

tia, & sic de cæteris: quæ admissa, cõtesa-
que eius distinctione ab intellectu, & vo-
luntate; adhuc restat verum, quod prima
pars moueatur immediate à voluntate;
& intellectu, alias prima illa pars aut mo-
ueret immota, aut dabitur processus in in-
finitum. Ergo intellectus, & voluntas Ange-
li sufficiunt ad motum localem sui, & aliorum.

97 Secunda sententia docet po-
tentia loco motiuâ Angelis esse distinctâ
ab intellectu, & voluntate. Quam tenet
Suarez in *Metaph. disp. 35. sect. 6. & num.*
21. & in tract. de Angelis lib. 4. c. 24. &
29. ubi alios Scriptores pro illa refert,
& probat. Primo quia potentia Angeli
loco motiua est vna: sed vt motiua sui
distinguitur ab intellectu, & voluntate;
ergo, & respectu cuiusque alterius mobi-
lis. Minorem probat, quia in ordine ad
mouendum se, intellectui solû cõpetit in-
telligere motum, & convenientiam illius;
ad voluntatem vero solum attinet velle,
& imperare illum. Ergo debet assignari
potentia executiua motus distincta à vo-
luntate, & intellectu. Secundo probat ex
vulgari principio: potentia specificatur
per actus, & actus per objecta. Nam tres
isti actus sunt circa objecta genere disti-
rentia, nempe circa bonum, circa verum,
& circa vbi, quæ differunt specie subal-
ternâ. Ergo sic distinguuntur volitio, in-
tellectio, & motus localis. Ergo volun-
tas, intellectus, & loco motiua sunt tres
potentia: genere diuersa.

98 Potest probari tertio ex his, quæ
idẽ Auctor dicit c. 28. n. 8. soluendo pri-
mũ argumentũ contrariorum. Natura enim
est principium motus, & quietis, est quæ
vniuersalior, quàm intellectualitas; nã ra-
tio naturæ conuenit pluribus, quæ intel-
lectualia non sunt. Ergo ante intellectu,
& voluntatẽ competit naturæ intellec-
tuali potentia motiua secundum locum.
Cũ vero rationes cõmunes, & quæ con-
trahuntur ad diuersas species, producantur
modo accommodato differentiis, cõ-
sequenter potentia loco motiua erit cor-
poralis in corpore, & spiritualis in spiri-
tu: eritque determinata ad motum in na-
turalibus, & indifferens, expectansque
mandatum superioris in agente libero.
Quapropter istius potentia: positio non
derogat excellentiæ spirituum, sed con-
formatur cum eorum natura.

99 In has angustias coacti sunt,
quicumque negarunt Angelis intellec-
tum agentem, qui sit virtus factiua
quæ

Contraria
sententia.

Suarez.

Probatur
1.

22

23

quarumcumque actionum spiritualis natura, quique possit operari ad intra, & ad extra, cuius influxus non sit immanens, sed habens terminum productum, recipiturque in subiecto, in quo terminus fit, & subieciatur, quæ potentia non est cognoscitiua, siquidem non recipit speciem impressam, quam imprimit in intellectu possibili; neque est generatiua verbi. Est autem virtus indifferens, quæ ad nutum voluntatis operatur. Dicendam itaque nobis est potentiam immediate causatiuam motus localis, quo Angelus se, & alia mouet, esse intellectum agentem sic explicatum, ut reuera est.

Conclusio.

*Probatur
argumen-
tis. 1. sen-
tentia.*

100 Hanc nostram conclusionem probant optime, & sine vlla difficultate argumenta facta pro vtraque contraria sententia supra dicta. Nam in prima sententia solum est difficile, quod intellectio, & volitio, ut tales sint ipse motus localis, vel, quod difficilius puto, sint ipsa potentia motiua. Nam si dicatur volitionem coniunctam, aut saper additam alteri potentie determinare illam ad mouendum hoc, vel illud, sic, vel sic, inciditur in nostram sententiam. Item difficilissimum est, quod actus formaliter immanens sit virtualiter, aut alio modo transiens: deberet namque ad mitti tunc causatio iaculatoria effectus extra subiectum actionis, ut passio est. Quod est contra ordinem naturæ. His autem sublati difficultibus dicta argumenta solum probant, quod potentia loco motiua est virtus intellectualis, orta, seu radicata in natura intellectuali secundum prædicata positiua; & non secundum aliquam priuationem, ut nascitur intellectus possibilis. Quæ virtus sit unica intellectualis naturæ, & intellectus agens, actiuaque omnium factibilium à natura intellectuali. Non tamen erit intellectiua: quia potentia ad sciendum oritur à substantia, ut dicit priuationem scientiæ, & est primo, & per se potentia passiva. Probant ergo nostram conclusionem, nempe quod virtus actiua intellectualis, quæ est intellectus agens, sit principium motus localis, quo Angelus se, & alia mouet secundum locum.

*Probatur
argumētis
secunda
sententia.*

101 Simili modo argumenta secundæ sententiæ nobis fauent. Solum enim, & efficaciter probant, quod motus localis non est intellectio, aut voli-

Dr. Mayorga,

tio, neque aliqua alia operatio immanens, & consequenter potentiam locomotiua distinguere ab intellectu possibili, quo acquiritur notitia, & à voluntate, quod nos probamus. Quod vero talis potentia non sit ipse intellectus agens, nullatenus attingunt; quia non venit in mentem Auctorum illorum quod vis actiua nature intellectualis est intellectus, qui agens dicitur, vel quia omnia intellectualia opera facit, vel quia continuo operatur, vel per contra positionem ad possibilem. Forsam, si vidissent, nostram amplecterentur sententiam. Tertium autem argumentum, si aliam potentiam vniuersaliorem in existendo, & propriam naturæ in communi Angelo attribuat præter intellectum agentem, falso nititur fundamento. Supponit namque naturæ ut sic competere aliquam particularem, & determinatam rationem principij, quæ per prius reperiatur in particularibus naturis, & ante potentias consequentes speciem. Quod est omnino falsum. Hoc tamen excluso restat verum naturam, ut sic, esse principium ut sic motus, & quietis; & talem naturam esse tale principium. Vnde natura intellectualis est intellectuale principium motus, & quietis, non quidem in genere passiuo, sed in ratione agentis: quare tale principium, ut quo est intellectus agens,

§. VII.

Quæ propinquitās ad mobile sit necessaria, ut Angelus illud mouere possit.

102 NON est nostræ mentis tractare in sequentibus de requisitis ad motum localem secundum metaphoricam rationem loci; propinquitatem, aut distantiam inuestigando necessariam ad motum. In hac enim doctrina tota propinquitas mouentis in actu primo ad mobile stat in aptitudine virtutis ad mouendum, eiusque expeditione; & indistantia mobilis consistit in subordinatione illius ad potētiā motiua; & cōsequēter ad hæc reliqua oportet determinare. Intendimus autem agere de vera propinquitate consequente locum proprie talem inquirendo, quæ aut quanta sit necessaria, ut Angelus alia à se valeat localiter mouere? & inter

*Intentum
Auctoris
in hac par-
te.*

Ef 2

mo 2

mobilia ab Angelo computamus creaturas non solum corporales, sed etiam spirituales. Supponimus autem aliquam propinquitatem esse indispensabilem ad localiter mouēdū, propterea quod substantia mouens intra spheram actiuitatis suae semper est praesens, sed dubium manet: utrum sufficiat ad mouēdum, quod mobile sit intra spheram actiuitatis mouētis, aut non? Sed necessaria sit propinquitās substantiae ad substantiam secundum locum?

*Moueri ab
alio est mul-
tiplex,*

103 Et quia diuersis modis potest Angelus mouere corpora, qui forsā requirunt condiciones distinctas aduertendum est: posse vnum moueri ab alio intra eundem locum, ut circulus, quae agitatio nō est proprie motus localis, quia non est transitus de loco in locum, sed speciali nomine circulatio dicitur. Potest item moueri de loco in locū tribus alijs modis, scilicet per lationem, tractionē, & projectionem. Latio contingit, quando mouens mobile portat, aut fert ad aliquem locum extrahens de loco suo, qualiter Angelus portauit Habacuc in Babylonem Daniel. 14. & Spiritus Domini rapuit Philippum Actuum. 8. & Ezechiel. 8. Angelus apprehendit Ezechielem in circino capitis, & eleuauit eum inter terram, & caelum. Tractione potest dupliciter considerari, nempe ut opponitur projectioni, quae cōtingit per impressionem alicuius qualitatis expellentis mobile de loco in locum distātem. Quare tractio sic accepta fiet per aliquam virtutem impressam mobili, propter quam de loco distanti moueatur ad propinquum ipsi motori. Exempla projectionis communia sunt apud homines: tractionis autē rara, & admiratione digna, sic magnes ferrum trahit, sic gagates paleas sibi coniunctas tenet, & affert, dum mouetur ab alio. Aliter potest tractio considerari, ut pertineat ad lationem siue portationē; sic enim ferēs aliquid de domo in plateam ciuitatis, iterum ad priorem locum reducit, & trahit, & haec nullam facit differentiam in motu, sed sublatione comprehenditur. De singulis itaque aliquid dicendum est, postquam in communi de propinquitate necessaria ad mouendum dixerimus.

*Notanda
breuiter.*

104 Prius vero annotanda sunt sequētes propositiones, in quibus, tanquā in principijs nititur doctrina huius materiae. 1. est nulla substantia operatiua po-

test agere extra, vel ultra spheram actiuitatis suae. 2. Omnis substantia operatiua potest agere intra spherā suae virtutis. 3. Sphera virtutis actiuae non semper limitatur intra spatium locale substantiae operatiuae. 4. Sphera virtutis nequit philosophice, & in particulari describi, nisi agens per suam substantiam sit alicubi praesens. Ex his fit 1. quod mobile existens intra spheram virtutis causae motricis aptum est moueri. 2. quod mobile locatum in spheram motoris non distat ab illo quantum ad efficientiam motus.

105 Dicendum itaque est sufficere ad causandum motum in genere causae effectiuae propinquitās mouētis ad mobile, propter quam mobile sit intra spheram actiuitatis, licet quando causatur motus quasi per formalem incompatibilitatem in eodem loco, sit necessarius immediatus contactus inter substantiam expellentem, & expellam. Conclusio ista sic in communi patet ex superioribus principijs. Et illam inter corporalia experientia manifestat, ut dictum est; multoque euidentius intentionalia, & occulta patefaciunt. Quomodo, quae so, visibilia videntur, si colorata non possunt mouere potentia visibilia, nisi propinqua, & intima, quando sensibile positum supra sensum laedit organum. Ergo entitatiua distantia intra spheram virtutis est necessaria, ut visus a visibili moueatur. Omitto speculorum maculas, & contractionem videndo causatas, venenum in scriptura propinatum, fascinationem, torpedinē, & alia naturae portenta, quae probant sufficere ad operandum actiue collocationem mobilis intra spheram virtutis mouētis. Quid ergo obstat, quo minus talem virtutem operatiuam ad extra intentionaliū qualitatū concedamus Angelo, cuius sphaera multo maior sit, quam spatium occupatum ab eius substantia? certe nihil.

106 Neque ex hac positione sequitur vulgere absurdū, quod neque virtus limitata ageret in distans: & quod agens in distans nō operaretur in propinquum. Certum etenim est quod nulla causa potest operari ultra, quam potest, hoc est, extra suam spheram, & ideo quod est intra spheram, non est distans ab agente, a quo localiter distat, quare ly indistans distinguendum est modo dicto. Secundum vero inconueniens solū tenet in causis naturaliter agentibus, & positis omni-

*Principa-
lis conclu-
sio.*

*Inconue-
nientia vi-
dantur.*

Omnibus requisitis ad patiendum in corpore propinquo non tamen est inconueniens in agentibus liberis, sed potius condicio necessaria ad perfectum dominium, quod valeant operari intra spheram virium suarum ubi, & quando voluerint, intra quam nihil est distans.

Confecta
nam.

107 Ex his confectarie dicere oportet, quod non est necessarium Angelum seipsum mouere ad portandum aliud mobile de vno loco ad alium, nisi quando locus ad quem fuerit extra totam spheram virtutis Angeli moueris. Neque credi potest Angelum corpus asportare, sicut homo lapidem in manu, aut humero secum affert. Idem dicendum puto de projectione, & attractione, quia ad producendum impulsus in corpore non est necessarius contractus substantialis Angeli ad mobile, sed sufficit propinquitas virtutis. Non enim projicit, aut trahit spiritus corpus, sicut homo funda, aut fune lapidem. Sed in genere causa efficiens producit in passio impulsus ad expellendum, vel ad trahendum, quin ipse moueatur. Posset tandem inquiri: An sic proiectum ab Angelo moueri posset ultra spheram proiectionis? videtur autem dicendum non posse. Et hæc sufficiant de hac materia.

Quæstio
cula solui-
tur.

QVÆST. IV.

De apparitione sensibili Angelorum,
& corporum assumptione
per illos.

I Oculam difficultatē aggredimur de assumptione corporum ab Angelis, in quibus sensibilibus hominibus apparuerunt; & de qualitate corporis assumpti, de qua Aug. in Enchirid. cap. 59. ait: quis explicet cum quilibet corporibus apparuerint hominibus, ut non solum cernerentur, verum etiam tangerentur. Fateor sane resolutionem difficilem, & in re quantum ad multa secreta; sed quando ratio, & experientia desunt, sequendo vestigia Maiorum non aberrabimus. Igitur de hac materia nunc tractatum instituiamus, quia pertinet ad operationes transeuntes ad extra. In quo supponendo certa, quædam dubia remittimus ad sua propria loca; & alia, quæ huius loci sunt, & in schola solent disputari, breuiter attingam.

Augustin.

Dr. Mayorga.

SECT. II

Separat certa ab incertis, dubia proponit, & tractanda in presenti determinat.

2 Omissa visione intellectuali, & apparitione imaginaria Sanctorum spirituum, in qua sola potentia imaginatiua recipit similitudines, & species corporales tam Sanctorum, qui sunt in celo, quam beatorum Angelorum sub forma humana, vel alia accommodata ad finem representationis illius, certum est Angelicos spiritus hominibus apparuisse in corpore per sensus externos perceptibiles. Et veritas ista tot Sacre Scripturæ testimonijs manifestata est, ut nemini liceat contrarium affirmare. Nam Gen. 3. Cherubim cum flammæ gladio positi sunt ante paradysum ad custodiendam viam ligni vitæ, quos in corpore visibili munerit tali prapositiones non dubito; cap. 19. duo Angeli venerunt Sodomam, quos Lot vidit, hospitio suscepit, qui conuiuio facto comederunt, & mane apprehentes manum Lot, & vxoris, ac duarum filiarum eius eduxerunt eos extra civitatem. Specialiter autem constat ex libro, & historia Tobie Angelos posse apparere hominibus in corpore visibili; nã c. 5. V. 5. Tobias inuenit iuuenem splendidam, stantem, præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans, quod Angelus Dei esset, &c. qui per tot munerata comitatus est eum, totque opera sensibus manifestus efficit, quæ referuntur usque ad caput. 12. Hoc autem ipsum multis exemplis comprobatur ex humana historia, in qua vitæ, & opera Sanctorum descripta sunt.

Gen. 3. 19

Tobie 3.

3 Quæstio vero est, utrum corpora, in quibus spiritus apparent, propria naturali virtute formentur, an virtute diuina efficiantur? in qua difficultate superatur humana capacitas, quia res occulta, & imperuia est, nec aliqua reuelatione manifestata. Verum tamen ea fide, qua credimus Angelos malos apparuisse hominibus in corpore visibili, tenendum est posse talia corpora virtute naturali componi, & ab eo spiritu, à quo assumuntur formari. Et ratio est: nam cum Daemonum apparitiones semper fiant ex prava intentione ad homines decipiendos, adducendosque in peccatum, credi non

Angelos
virtute
propria cor-
pora forma-
re.

Et 3

po:

SECT. II.

*Quale debeat esse corpus, & assumatur
ab Angelo?*

Dionys.

Gen. 3.

D. Thom.

*Qua sunt
hic tractanda.*

potest, quod Deus speciali virtute per se solus, aut mediante spiritu talia corpora faciat, alias esset cooperator, & auctor peccati. Quapropter si spiritus nequam in corpore assumptus se huius apparere, corpora talia nativa vi ab eis efficiuntur, & consequenter Angelica natura inest potestas huiusmodi, quæ post lapsum integra mansit, sicut cætera naturalia, ut cum *Dionysio cap. 4. de Div. nom.* tenent Theologi. Quod autem apparuerint visibiles probatur ex *Gen. ca. 3. de serpente*, qui Henam induxit ad peccandum: de *Satana*, qui Christum Dominum post ieiunium tentavit: Sed in humana historia, & traditione certum est, Magis familiaribus, hominibus, & mulieribus nequam pluries apparuisse, & cum eis concubitus, & nefaria multa perpetrasse. Vnde *D. Thom. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 6. ex D. Augustino* dicit fatuum fore negare, quæ narrantur de Faunis, & Silvanis. In vitis quoque Sanctorum frequens est narratio apparitionum visibilium Angelorum, malorum ad terrorem incutiendum, & abducendum Sanctos à via veritatis.

4. De materia, ex qua talia corpora fiunt, dissident Doctores. An scilicet formentur ex aere condensato? An ex aqua, aut ex sola materia elementari, sine mixtione, aut cum mixtione aliqua? An vero sint de materia celesti? quorum singula habent suos patronos; & tamen nihil cum fundamento dicitur. Hæc autem non conducunt ad veritatem inveniendam, sed tantum ad confusionem; quare omnino prætereunda sunt. Eodemque tenore præterire oportet, quæcumque pertinent ad effusionem corporum istorum: An nempe fiant per veram conversionem? An per solam condensationem, rarefactionemque: an per motum localem applicando actiua passivis? An alio modo? Ista namque quasi per accidens ex parte materiae se habent ad tractatum præsentem de assumptione corporum ab Angelis. His autem exclusis, solum restat examinandum: qualia sint corpora, in quibus Angeli visibiles apparent? quomodo, & ad quas operationes spirituum deserviant? & tandem quid sit assumptio corporis ab Angelo? & quomodo distinguatur ab unione substantiali, & hypostatica? quæ in sequentibus peragemus.

mus.

5. Apparere Angeli visibiles sub diversis formis, nam in forma hominis, & in forma animalium, & aliorum inanimatorum visi, & auditi sunt. Verumtamen non oportet de singulis corporum speciebus seorsim pertractare, sed sufficit qualitatem corporis assumendi, quando apparitiones sub forma hominis fiunt, in examen adducere; quia discallo difficilius reliqua sola mutatione terminorum patelcunt. Igitur de corpore illo phisico, & reali, quod sensibus externis percipitur, & apparet humanum, inquiremus, quale debeat esse; ut assumatur ab Angelo? Quamvis autem ad directam, & immediatam resolutionem præsentis questionis pauca, & superficialia sufficerent, tamen ad intelligentiam Verborum Christi Dom. *Lucæ 24. Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*, de qua hic scholas fici tractant; & ad percipiendam differentiam inter corpus humanum corruptibile, & mortale ante mortem, & incorruptibile, immortaleque post resurrectionem; & alia difficilia in sacra pagina, præcipue *1. ad Corinth. cap. 15.* pro captu intelligenda, profundius hanc materiam examinare decreui, & proponere, quæ potero brevitatem, sub correctione S. Ecclesiæ, & Sanctorum Doctorum, hinc principio sumpto.

6. Certum catholica fide est omnes mortuos resurrecturos in novissima die, tam qui bona egerunt in hac vita, & in gratia mortui sunt, quam qui in peccato decesserunt: & omnes in vero corpore humano redituros defunctis proprijs rationem. Vnde alij ibunt in vitam, alij in penam æternam sensus, & damni. Hinc colligo, quod post resurrectionem omnia corpora humana erunt incorruptibilia, & immortalia: & hoc quidem habebunt independentem à concursu speciali, & gratioso Dei. Post quem statum immortalitatis continget Sanctis immutatio illa, quam Paulus loco citato nominat, & hoc consecrarium videtur docere, dicens *vers. 51. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In*

De qualitate corporis humani assumendi.

Lucæ 24.

1. ad Cor.

Corruptibile, & incorruptibile corpus humanum.

T. F. lus.

P. mo.

momento, in istu oculi, in nouissima tuba (canet enim tuba) hæc duo fiene, & mortui resurgent incorrupti, seu incorruptibiles: & nos, idest iusti immutabimur. Omnia autem immutatione prosequitur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Igitur de mortalitate, & immortalitate corporis humani statuit, quod hoc corpus, in quo uiuimus in tempore, est corruptibile illud, quod induet incorruptibilitatem, & immortale fiet per resurrectionem, cum veritate tamē corporis humani.

7 Certum etiam est corpora humana post resurrectionem futura integra, & cum omnibus partibus organicis, quæ requiruntur ad sensitiuum perfectum & ad loco mobile, & motiuum, quales sunt carnes, ossa, & alia, quæ semper reprimuntur in perfectis sensitiuis, & potentiam mortuam habentibus. Alias non daretur in beatis gloria corporis sensitiui; neque in damnatis pena sensus. Quod vero hæc partes corporeæ, organicæ, & alijhuiusmodi pertineant ad integritatem corporis sensitiui, natura ipsa manifestat. Nam quæ parum organica sunt, parum sensus participant, vt insecta, & alia, quæ vel solo tactu viuunt, vel aliquo sensu carent, vel leuiter sentiunt, quæ etiam tarde, aut reptando mouentur. Et item quia vegetatiuum similibus partibus, & organis non utitur ad suam coctionem, distributionem, nutritionem, augmentationem; & alia, vt videre est in herbis, & arboribus: licet illa partes organicæ apto alimento nutriantur, & auascant.

8 Tertio inter Theologos certum est, quod in statu, & post resurrectionem non exercentur opera vitalia vera coctionis, coctionis, &c, neque dari nutritionem, augmentum, aut perdita substantiæ reparationem, quæ omnia, & alia vt generatio, reperiuntur in nobis, dum in via sumus. Nota quod status, & via sunt in homine tam physice, quam moraliter: nam sicut dū operamur, pergimus ad patriam, vbi speramus stare, & quiescere bono summo fruētes, sic corpora nostra corruptibilia in hac vita nunquā habent physicum statum, sed semper sunt in motu, & nunquam in eodem statu permanent. De hac igitur physica via, & statu physice immortalitatis futuro post resurrectionem loquimur in presenti. Omnia itaque opera vitæ vegetatiuæ super-

flua sunt in statu, & vbi non est mortalitas, nec corruptio, nec transitus, aut via corporum: omnes enim occurremus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

9 Hinc colligo quod vita vegetatiua, eiusque potentia, & alia ipsi soli deseruiētia superflua sunt homini in statu incorruptionis, & immortalitatis. Quoniam frustra est potentia, quæ non potest reduci ad actum. Item deduco, quod si Scholastici iuxta sua principia possent negare vegetatiuum in actu primo in corpore incorruptibili, & immortali, sicut negant illud in actu secundo, scilicet opera vegetationis, libenter negarent ad euadendas plures difficultates Theologicas. Ego autem ex dictis infero, quod sicut corruptibilitas non est de essentia corporis humani, quia potest dari, & dabitur post resurrectionem corpus humanum incorruptibile sine aliqua dote, vt in damnatis, sic etiam vegetatiuum, quod corpori tali tributū est propter imperfectam generationem, vt alatur, & crescat, sitque proficiens quotidie in perfectione propria, non est de essentia corporis humani; sed solum est simpliciter necessarium corpori humano corruptibili, & viali, vt duret, & perficiatur, & nō statim pereat. Quapropter corpus humanum ex essentia sua solum includit viuificationem spiritus necessariā ad sensitiuum, & rationale, neque indiget vita vegetatiua, licet sub differentia corruptibilis, & vialis, illi sit necessaria, & intrinseca.

10 Quod vegetatiuum non sit de essentia hominis, sed ex parte materiæ requiratur ad generationem hominis corruptibilis, confirmat probabilior opinio Medicorum tenentium, quod semen humanum, & animalium perfectorum est vegetatiuum, quod in matrice forū alimento apto nutritur, crescit, in membra varia distinguitur, & organizatur donec aptum sit informari animæ rationali. Sic pulus formatur ex albumine oui calore fouente, aliturque, & per nutritionē augmentatam membra, quæ prius erant ad sensum indistincta, distinguuntur; & aptam magnitudinem, qualitatemque acquirunt, vt formam suæ speciei recipiāt. Iuxta hoc etiam non est necessarium fingere Animam rationalem esse vegetatiuam vilo modo, quod est conforme naturæ spirituali, quæ neque in se neque in alio

Confecta-
ria.

29

29

Vegetati-
uum nō est
de essentia
corporis hu-
mani.

Integritas
corporis
humani
post resurre-
ctionem.

Quæ opera
non erunt
post resurre-
ctionem.

Iob:

alio nutritur. Et maxime, precipueque, quia omne vegetativum est corruptibile, & semper in motu: quare eo modo, quo Anima spiritualis fuerit vegetativa, corruptibilis erit. Multa circa hoc dicenda occurrunt, quae oportet ommittere in presenti, in libris de corpore, & anima tractanda. Solum aduerto lineam praedicabiliū, unde potest desummi argumentum contra supra dicta, confectam, compositamque fuisse à Porphyrio, qui non nescit resurrectionem, neque doctrinam D. Pauli dicentis loco citato: quod *mortui resurgent in corrupti*; & paulo ante v. 42. *Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione. surget in incorruptione*, & v. 44. *seminatur corpus animale. surget corpus spirituale*. Si autem Porphyrio non credidissent posteriores nonnullas evaderent difficultates.

Porphir.
D. Paulo.

Corpus of-
fensum dis-
cipulis à
Christo.

11 Iuxta hæc (ut ad rem deveniamus) corpus humanum includit in essentia sua canes, ossa, nervos, & alia, quae necessaria sunt ad sensationem, & ad motum localem peragendum: si autem fuerit incorruptibile, & spirituale, ut loquitur D. Paulus, non erit vegetativum. Unde corpus humanum, quod ostendit Christus Dominus discipulis suis debitantibus Luca 24. dicens: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet. sicut me videtis habere*, maximum est resurrectionis argumentum; & discipuli veras carnes, & ossa tetigerunt, & palparunt. Quod vero manducavit coram eis ad confirmandam veritatem, certum est, nam cum humore accepit, mastica vit, & per guttur traiecit, in quibus consistit propria comestio. Quod autem comesta concoquerit, & in propriam substantiam converterit, nullo ex verbo constat, neque aliunde potest probari auctoritate, aut ratione.

12 Ex his ad nostrum propositum habemus, corpora, quae assumuntur ab Angelis, ut appareant in forma hominis quamvis sint physica, & non solum phantastica, intentionalia, seu apparentia, tamen non esse vegetativa, sensitiva, nec vere, sed solum apparenter humana. Non enim in se habent aliquod principium vitae, sensus, aut rationis à se, vel ab Angelo communicatum: etenim carnem, & ossa non habent. Constant oculis, auribus, naribus, & alijs membris, per quae nec tale corpus, nec Angelus, neque utrumque simul videt, audit, olfacit, aut opera vitæ

Corpus as-
sumptum
ab spiritu
apparet hu-
manum.

lia sunt. Est ergo corpus vere physicum, sic dispositum, ut appareat humanum, & tali partium compage organicum, ut aptum sit ad exercitium operationum, quas Angelus per virtutem suam actuā potest operari ad extra per corpus tale.

Secl. III.

Quomodo, & ad quas operationes Angeli corpora assumpta deferunt?

13 Non est difficile determinare, quae in hac parte vera sunt, ex dictis secl. precedenti, & de locutione ad extra Angelorum, de motu locali, & de potestate operatiua ad extra intellectus agentis. D. Thomas 1. p. q. 51. art. 3. competēdiōse veritatem attigit, & explicuit distinguendo inter actiones, quae à viventibus fiunt. Quaedam enim solis viventibus propriae sunt, sicut sensatio, & volitio; aliae autem sunt viventibus, & alijs communēs, ut motus localis. Actiones prioris generis nequaquam competunt Angelo in corpore assumpto, secus posteriores. Quae doctrina vera est, sed propter discipulorum captum maiori eget explicatione. Mentem igitur Sancti Doctoris, & communem sententiam nostro modo sic explicabimus.

Doctrina
D. Thomae
vera.

14 In viventibus vita cognoscitivā, & loco motiua non tantum sunt operationes vitales, sed etiam vitales passiones reperiuntur, per quas, quod erat in potentia, reducitur, & fit actu, ut dictum est. Oñsum est etiam, quod potentia sensitiva, intellectus possibilis, & potentia loco mobilis patiuntur quandoque ab extrinseco agente, siue vivente, siue non vivente, ut v. g. visus à colorato, intellectus ab intelligibili, mittentibus species in genere obiecti; etiamque à Deo, vel creatura producente species in genere causae efficientis, & mobile moventur ab extrinseco. Quandoque vero patiuntur ab intrinseco, & vitali principio, ut quando cognoscitivum ex prius cognititis progreditur ad se perficiendum per ulteriorem cognitionem, & notitiam, & motor se ipsum movet. Unde sequentia necessario distinguenda sunt: actio non vitalis, cui correspondeat passio vitalis; ut in productione speciei ab obiecto, &

Applicatur ad nos-
tra principia.

mod

Sec. 3. Ad quas operationes corpora assumpta deferuiant? 347

motu viuentis ab extrinseco: actio vitalis, cui non correspondeat vitalis passio, vt in mouente lapidem, & corpus non viuens: actio vitalis, cui respondeat passio vitalis, vt motor se ipsum mouet, & intel ligens discurrit, aut contemplatur. In ca su etiam actionis vitalis cum passione vi tali distinguendum venit, datur namque actio vitalis, cuius passio pertinet ad idem subiectum, vt quando intellectus in actu producit verbum ex essentia sua im manens; vnde actio per se, & proprie im manens appellatur: Alii quando quis per intellectum agentem ad se ipsum loquitur, vel ad alios, species producta à lo quente indifferens non est ad passionem vitalem, sed tantum ad receptionem in intellectu loquentis, aut alterius perso næ; & huiusmodi actus non est ex se imma nens, sed per accidens recipitur in passi uo intrinseco. His ita prælibatis.

*Conclusio
nostra.*

15 Dicendum est: de eas solas operationes vitales Angeli potest deferui re corpus assumptum, quæ sunt transe untes in aliud subiectum, siue requirant passium vitale, siue non. Hæc conclusio intentata est ab omnibus scriptoribus istius materiæ, licet diuersis modis suam mentem exponat, potestque probari du pliciter, primo excludendo ceteras ope rationes: secundo autem discurrendo per singulas, quæ corporis ministerio fieri possunt. Quantum ad primum sic argu mentor. Præter operationes Angeli trā seutes nulla est; quæ possit ministerio cor poris exerceri. Ergo. Probaturs antee dens: quia præter illas solæ reperiuntur actiones, quæ in eodem Angelo à quo oriuntur, subiectantur. Sed huiusmodi ac tiones nequeunt fieri per extrinsecum in strumentum, & præcipue, si corporale fue rit. Ergo solæ actiones transeuntes An geli aptæ sunt, vt in corporibus assump tis exerceantur.

*An corpus
assumptum
possit serui
re ad passio
nem vita
lem?
Pars affir
mans pro
batur.*

19

16 Quia verò in conclusione nos tra excludimus ministerium corporis as sumpti ab eo omni, quod non sit opera tio transiens, quæret aliquis: an saltem ad passionem aliquam vitalem Angeli ab extrinseco agente possit deferui re cor pus assumptum? & pars affirmatiua potest probari; nam Dæmones patiuntur ab igne corporeo mediante depreSSIONE, & aligatione Angeli ad illum: hoc autem facit assumptio quantum ad coniunctio nem corporis ad spiritum, quod depre sio, & aligatio ad ignem. Ergo per cor

Dr. Mayorga.

pus assumptum potest Angelo superue nire aliqua passio. Deinde: quia, vt dixi mus, Angeli recipiunt species singulariū existentium ab obiectis etiam corpora libus. Cur ergo easdem recipere non po terunt mediante corpore sibi coniuncto per assumptionem? Et confirmatur hæc ratio, quia, vt infra dicā, Dæmones per ignem, cui sunt aligati quantum ad cog nitionem, patiuntur perturbationem, & errorem in cognoscendo. Ergo & Ange li per corpus assumptum tanquam per medium possunt pati aliquid pertinens ad cognitionem saltem quoad modum.

2.

3.

17 Nihilominus pars negatiua est vera, tenendaque. Nam aliud est corpus assumptum videri ab Angelo per specie à se eo in genere obiecti emissam, & in An gelo receptam; aliud autem corpus as sumptum esse medium instrumentale, per quod exterius agens aliquam qualitatē aut speciem possit imprimere in poten tia, passiva Angeli. Primum supposita di cta sententia verum est, & consequenter dictum. Nam corpus assumptum mittet speciem sui, sicut quodlibet aliud mittit. Neque ad hanc passionem aliquo modo conducit assumptio, sed omnino per ac cidens se habet, sicut dulcedo albi ad dis gregandum visum. Secundum vero est falsum: Nam ad tale ministerium necesse est, quod corpus assumptum esset substā tialiter organicam, & viveret vita cog noscitiua per sensus, & haberet veram carnem, & ossa; & insuper quod esset ho mo, vel saltem quod informaretur ab Angelo, sicut corpus humanum ab Ani ma rationali, quæ absurda sunt.

*Pars nega
tiua tenen
da.*

Probaturs.

18 Neque rationes adductæ ali quid probant in contrarium: nam ex eis solum colligitur directæ efficientiæ inten tionalis alicuius corporis in spiritum, quæ sit in linea causæ obiectivæ; sic nau que percipitur dolorosum, & molestum, vnde dolor, & molestia nascuntur, quod suo loco dicam. Confirmatio autem so lum addit, quod ignis turbat species, quibus Dæmones sunt intellecturi, miris, & indicibilibus modis, de quo postea. Ex his vero non probatur corpus assumptū posse esse instrumentum, per quod passio Angeli ab agente extrinseco proveniat.

*Soluuntur
argumēta.*

19 Secunda probatio nostræ prin cipalis conclusionis discurrendo per sin gulas operationes omnibus notas proce dit, quam breuiter expediam. Huiusmo di actiones communiter reducuntur ad locu;

2. Proba
tio praci
pue conclu
sionis.

locutionem per voces, scripturā, & alia signa, ad ambulationem, cubationem, & comestionem, quibus addere possumus subleuationem manuum iacentis, percussionem, incisiones, & artificiales actiones alias, quas Ars per sua instrumenta exequitur. Ista enim omnes, & alia similes ad sui exercitium solum indigent spiritu sapiente, & mouente ex parte causa principalis, ex parte vero instrumenti mobili prompto, & apto moueri ad nutum artificis: instrumentum autem non petit ex ratione sua habere propriam vim motiuam, ut serra, & ascia ad incidendum, neque illam excludit, sicut manus discipuli regitur ab artifice. In nostro autem casu corpus assumptum ab Angelo est instrumentum nullatenus ex se habens vitam, aut motum: est tamen aptum moueri artificiali impulsu, & intentione, sicut instrumenta emortua Artificum, quibus mirabilia operantur. Et hæc est doctrina D. Thomae loco citato.

D. Thom.

20 Hæc omnia operari potest Angelus visibilis in humano corpore per solum motum localem artificiosum, per impulsu, & intentionalem expressionem suæ mentis, aut conceptus ad extra, per motus ipsos, & ea, quæ ex motibus resultant, ut in locutione per voces sonantes, vel scriptas, & ite in artefactis, quæ sapientiam Artificis sine voce loquuntur, & admirando manifestant. Sunt quidem actiones istæ veræ, & reales, & solum apparenter humanæ, quod de comestione, & potatione Raphael docuit Tobiam dicens: *videbar vobis manducare, & bibere* significans sumptionem earum rerū, quæ sunt animantibus alimentum, & refrigerium, solum dici proprie mādicationē, potationemque, quando à viventibus sumuntur. Quapropter comestio Christi Domini coram discipulis suis post resurrectionem, quando ipsi putabant se spiritum videre, vera manducatio fuit, & humana, & optimum argumentum præstitit ad probandum veritatē humani corporis, & quietandos Apostolos, qui timidi erant tunc quantum ad assensum, ut refert D. Lucas cap. 24. Christus nanque vere, & proprie manducavit, ut verus homo, Raphael vero, & alij Angeli visibiles in corpore humano, apparenter tantum manducare queunt, quoniam non sunt veri homines, sed apparenter tantum.

D. Lucas.

SECT. IV.

In quo consistat assumptio corporis ab Angelo? & quo modo differat ab assumptione hypostatica, & vnione substantiali?

21 DVbitari non potest ex Angelo assumente, & corpore assumpto vnū aliquod fieri; hæc enim duo inter se habent aliquem ordinem, respectum, & proportionem, quæ non reperitur in quocūque alio corpore, & Angelo. Qui ordo sufficiens est ad fundanda nā aliquam vnionem, qua perspecta nō difficulter inueniemus, quid sit talis assumptio, & quo modo differat ab alijs vnionibus substantialibus, & accidentalibus, & hypostaticis assumptione. Ad cuius examen tantumquam certum suppono non fieri vnū substantiale ex corpore, & Angelo siue per vnionem formalem, siue per suppositionem. Quamvis enim non defuerint, qui dicerent Angelum vniri corpori assumpto per modum formæ substantialis non implicare contradictionem; quod tribuitur Aureolo; & assumptionem istam fieri per vnionem substantialem; quod tribuitur Tertuliano lib. de carne Christi cap. 3. & 6. Tandem istæ propositiones ab omnibus reiiciuntur. De repugnantia compositionis substantialis ex Angelo, ut forma, & corpore, ut materia multa diximus in hoc opere lib. 1. q. 4. & 5. Nunc autem satis probatur propositum: quia corpus assumptum tunc esset organicū, constaretque vera carne, & ossibus, & item foret vere sensitiuū, & haberet principium motus, & alia, quæ si non tribueret substantia spiritualis informans, vel assumens, corpori informato, vel assumpto substantialiter, nescio quem alium essentia gradū possit cū illo constituere.

1. Notabilis.

Aureolus
Tertulianus.

22 Præterea à cōpositione vnus resultantis ex Angelo, & corpore assumpto, excludi debet inter accidentales vniones, quæ partes integrantes, & eterogeneas in aliquo toto cōiungit. Quia corpus non pertinet ad integritatem entitativam Angeli, nec è contra. Item releganda est compositio quanti homogenei, quod est proprie tale. Quia substantiæ illæ non se habent, sicut aqua, & aqua, ut participet eandem essentia, potentes coire

2. Notabilis.

in vnum magnum, cuius essentia sit vna, & tota in toto, & tota in qualibet parte, sicut in aqua quanta contingit. Demum excludenda est compositio quæcumque constituens vnum quoddam pertinens ad *quale*, siue ad tertium prædicamentum. Et ratio est, quia neque Angelus in hæret corpori, nec corpus Angelo, vel tanquam forma, vel tanquam potentia, aut habitus, vel tanquam aliquid aliud reducibile ad prædicamentum dictum; neque conflatum ex corpore, & Angelo aut Angelus ipse denominationem aliquam huius generis sortitur: quin potius nomine caret, aut spiritus appellatur, vt Lucæ 24. *quia spiritus carnis, & ossa nō habet.*

gelorum per partes, & proprietates corporum, quas late explicat Dionysius de cæl. Hier. cap. 15. nihil probat in præsentia causa. Quia ibi tractatur de manifestatione Angelicarum proprietatum per figuras sensibiles, vt possit humana mens intelligere suo modo Sacram Scripturæ quantum ad figurales descriptiones, in quibus formalissime loquitur ponendo, & exponendo semper proprietates Angelorum, quæ conducunt ad finem descriptionis totius. In præsentia autem solū agitur de representatione hominis, aut alterius animalis in corpore assumpto, cui per accidens est, quod per suas partes representet proprietates Angelicas in signorum Theologia.

Dionysius

Vnus motus dicitur.

23 Quid ergo dicendum. Potest responderi, quod in solo respectu motoris ad mobile fundatur vnitas illius compositi. Sed certe hoc non sufficit: nam si ordo motoris ad mobile sufficeret ad assumptionem, quidquid ab Angelo moueretur, esset ab eo assumptum, vt corpus cæleste, Habacuc, & Daniel. Quod est absurdum. Addunt præterea nonnulli, quod corpus assumptum vnitur Angelo, vt motori representato per corpus mobile assumptum. Quare ibi datur vnio mobilis ad motorem, & insuper corpus formatum ita, vt per figuram, & proprietates exterius sensibiles representet virtutes intelligibiles. Vnde non omnis motio est assumptio, neque enim motor cæli assumit illud, nec mouens Habacuc, aut linguam asinae Balaam, aut corpora arreptitiorum mouentes Dæmones assumpserunt illa. Quia facta non sunt talia corpora ad representandum proprietates suorum motorum.

25 Propter hæc alij fatentur non sufficere ad assumptionem corporis vnionem motoris ad mobile, dicuntque requiri intimam assistentiam motoris ad mobile cum representatione, per quam Angelus assumens corpus ita illo vtitur, vt vna persona cū ipso esse, & in illo, ac per illud non tanquam extrinsecus motor, sed tanquam intrinsecum principium operari videatur: ita vt per illud corpus se representet ad eum modum, quo Anima per externas operationes se manifestat, non quidem ad æqualitatem, sed cū quadam imitatione. Hæc est sententia Suarez. *tract. de Ang. lib. 4. cap. 37. num. 5. & 8.* quæ propinquior est ad huius dubij resolutionem, & forsam totam difficultatem euacuat.

Sententia Suarez.

Additio quotidiana.

24 Verum enim vero etiam si posita præfata differentia recte soluantur instantiæ oriætes ex ordine motoris ad mobile. Tamen ista positio videtur voluntaria; nam directa intentio, seu similitudo directe intenta in formatione corporis, quod assumitur, est imago hominis v. g. quantum fieri potest, perfecta, similisque homini vero, & aliquando huic, aut illi homini. Quare ad assumptionem corporis humani, vel columbæ, aut alterius solum requiritur optima, aut sola representatio humani corporis, columbæ, vel alterius, in cuius specie Angelus velit apparere visibilis. Deinde fundamentum huiusce positionis, scilicet quod in Sacra Scriptura significantur proprietates An-

26 Aliter tamen hoc ipsum exponit Doctor Torrejō in manuscriptis de Ang. q. 4. in corollario de apparitione Angelorum. Vbi proprius naturam assumptionis declarat, & antiquos doctores quantum fieri potest, defendit. Dicit namque assumptionem *in facto esse* consistere in assistentia Angeli ad corpus per præsentiam secundum essentiam, & in exercitio vitæ spiritualis ad extra mediante corpore, ita vt motus corporis informetur vita spiritali in actu secundo; sicut hominis sonantia verba, dum loquitur, continent verbum, & informantur conceptu mentis. Corpus autem assumptum non informetur vita, aut vegetatiua, aut sensitiua, neque quantum ad substantiam neque quoad aliquam operationem. De qua informatione locutos credit antiquos Patres, qui insinuant, quod Angeli possunt informare corpora, quæ assumunt.

Doctrina Torrejon.

Impugnatio.

*Excludun-
tur quidam
modi ab as-
sumptione.*

27 Re itaque intime considerata certum existimo in assumptione corporis ab Angelo non esse per se intentam aliquem Angeli representationem, aut manifestationem, siue in partibus corporis, siue in operationibus, quæ per corpus exercetur. Sed proprias finis est imitatio prototypi tam in essendo, quam in agendo, quantum possibile est quod vero sit Angelus, nomine proprio, vel alieno operans, & apparens, ex circumstantiis actionis, & præcipue locutionis colligitur: ut patet in iuvene committante Tobiam, qui nunquam manifestauit se esse Raphaelem, neque cognitus fuit à Tobia per signa, per opera, aut per sapientiam, quæ pollebat. Si vero talis representatio requireretur, frustratus esset præcipuus finis assumptionis corporis. Deinde assistentia localis per præsentiam substantiæ est commune requisitum ad operandum intra spheram actiuitatis, siue in corpore assumpto, siue in quolibet alio. Denique quando Angelus non operatur per corpus tale, adhuc corpus est assumptum: ergo assumptio non consistit in operari per corpus. Operatione autem sublata restat sola intima assistentia substantiæ Angeli in loco corporis, quæ non sufficit ad assumptionem: aliàs in quocumque corpore Angelus esset præsens per substantiam, tale corpus assumeret, quod est falsum. Quapropter illa assistentia Angeli ad corpus non est sola intimitas localis, & proptitudo motoris ad mouendum, mobilisque ad moueri, sed aliquid aliud est, per quod assumptio in ratione sua constituitur.

*Quæ dicen-
dum.*

28 Dico ergo quod assumptio potest considerari ut actio assumpti, & ut passio corporis, quod assumitur: &

item in sequenti instanti assumptio significat esse corporis assumpti, ut est actus essentis, & ut nascitur à dante esse. Per singulos autem statos inquirendo, quia singula singulis quodammodo debent conuenire, concludo, quod assumptio actiue est formatio, aut effectio corporis ad similitudinem prototypi, aptique, ut per illud artifex possit operari quando, & quomodo voluerit. Assumptio vero, ut passio, est fieri, seu effectio talis corporis per talem causam. In statu autem, siue in facto esse, ut dicitur, assumptio ex parte causæ est influxus illius, non per modum actionis, sed quasi manu tenentia, & ut ita dicam existentia: ex parte autem passi est esse, siue existentia illius, in quantum assumptum est. Vnde assistentia Angeli ad corpus necessaria ad assumptionem est per virtutem factiuam, & conseruatiuam illius. Præsentia vero localis intimitatis sub qua questione est: nam qui dicunt talem contactum non esse necessarium inter agens, & passum, sed sufficere existentiam mobilis intra spheram actiuitatis motoris ad motum, talem intimitatem non requirunt ad essentiã assumptionis.

29 Vnde supposito, quod assumptio corporis ab Angelo non est substantialis compositio, formalis, aut hypostatica, ut dictum est: neque aliqua accidentalis copulatio ex his, quæ pertinent ad quantum, vel quale, colligitur esse noui genus compositionis accidentalis, quæ si alicui alteri assimilatur, maxime assumptioni hypostaticæ, a qua similitudine nomen accepit; sed differunt penes substantiale, & accidentale. Et hæc

de substantia, & virtute
naturali Ange-
lorum.

TRACTATUS DE ANGELIS LIBER QUINTVS.

CIRCA SVPERNATVRALIA CONSIDERATIO

Diuisio operis.

SECT. I.

Fundamenta necessaria iaciuntur

Quia contrariorum eadem est disciplina, oportet in hoc libro tractare de Angelis bonis, & malis, deque eorum operibus, & his, quæ vel opera antecedunt, vt principia, aut dispositiones, vel ipsa consequuntur, vt præmium, & pœna: & de alijs, quæ circa hæc scire necessarium est. Vt autem hanc materiam breuiter percurram, & meam mentem clarius exponam. Ipsam in quinque questiones diuidere placet. In prima post iacta fundamenta fere totius tractatus, dubia quædam communia omnibus Angelis, quæ pertinent ad esse in linea supernaturali, expediemus. Deinde agendum erit de virtute operatiua, & operatione; sed de hac circa bonos Angelos tractabimus questione secunda; & circa malos questione tertia. In quarta de præmio bonorum; & de malorum pœna in quinta disputaturi sumus.

QVÆST. I.

Fundamenta iaciuntur, & communia tractantur.

Non pauca sunt in hoc opere, quæ diuersis modis accipiuntur à diuersis, & diuersimode opinantibus; vnde facile potest æquinocatio oriri; præcipue quando inter arguendum nunc in vno sensu, nunc in alio sine annotatione sumuntur.

Et sunt alia, quæ cum pluries repetere opus sit, oportet illa in principio explicare. Quapropter ante dubia certa proponimus.

Dr. Mayorga

Via est distantia inter terminum à quo, & terminum ad quem. Primo, & proprie dicitur de distantia inter duo loca: quia vero in termino ad quem consideratur perfectio quietans impulsus, & appetitum, & in termino à quo carentia perfectionis, optima metaphorâ transfertur vox ista ad significandam distantiam pertransibilem inter carentiam perfectionis, & perfectionem potentem acquiri. Alio item modo significat ipsum motum, & actualem progressum ab vno ad alium terminum, & sic vulgo dicitur *viage*, latine *iter*, & quæ præparantur ad viam dicuntur *viaticum*. Igitur quodcumque mouetur de priuatione ad formam, & de non perfectione ad perfectionem, siue seipsum moueat, siue ab alio feratur dicitur esse in via. Viator autem solum dicitur, qui seipsum mouet à principio intrinseco. De viatore autem, qui se mouendo est in via agendum est in præsentibus; quia agens per liberum arbitrium, quod solum est capax supremæ perfectionis, seipsum mouet, licet vires, & auxilia ab alio recipiat, non vero fertur, nam motus per accidens impossibilis est agenti; & præcipue libero.

2 *Esse in via* potest considerari tripliciter, 1. & proprie de eo, qui progreditur, & exequitur motum continue, aut cum intermissione quietis; & sic communi phrasi est *esse in via* in actu secundo. Deinde dicitur esse in via in actu primo; quicumque ita para-

Quid sit via

Viator quis

Esse in via triplex

Gg tus

tus est ad iter, ut habeat dominium sui, virtutem elicitiuam motus, & expeditio nem ex parte mobilis, nondum tamen cepit moueri. Tertio dici potest in *via esse*, qui non solum non est in exercitio itineris, sed neque habet potentiam motiuam a se, vel ab alio communicatam, habet tamen capacitatem naturalem, & expeditam recipiendi formam superantem naturam eius, quæ sit principium motus supernaturalis. Quæ capacitas est potentia obedientialis vocata, estque pure passiva; & a beato Dionysio non semel appellatur *coniunctio*, quam dicit esse mentis natura superiorem, quia est supra omne naturale principium motus, & quietis mentis creatæ. Hic tertius modus essendi in *via* solum reperitur in creaturis rationalibus, & pure intellectualibus circa supernaturalia: duo autem priores competunt omni mobili a se circa naturalem perfectionem per vires, & motum naturæ; & circa ultimam perfectionem supernaturalem per supernaturalia principia, & opera.

De Diu.
nom. c. 1.
¶ 7.

Contempla
tio circa
viam crea
turarum.

3 Creaturarum quædam in fieri suo acceperunt totam perfectionem suæ speciei, id est, ortæ sunt perfectæ in substantia sua: & istæ sunt incorruptibiles, non sunt in motu substantiali, sed permanent. Tales sunt in spiritualibus Angelus, & Anima rationalis; in corporalibus cælum. Quædam oriuntur in minimo substantiali, in quo potest saluari tota essentia; & data est illis vis proficiendi, & se sustentandi, quæ est vegetatiua. Et hæc sunt in continuo motu substantiali, & auctquam in eodem statu permanent: suntque in continua pugna cum invadendibus vitam contrariis. Vnde temporalia sunt, & tandem corrumpuntur. Horum autem quædam sunt tantum vegetatiua, quædam vero vegetatiua, & cognoscitiua.

Bruta non
habent prin
cipium mo
tus cogniti
ui.

4 Cognoscitiuorum autem animalia solum gaudent paribilibus ab extrinseco obiecto, aut agente, & speciebus factis a sensu in actu: non vero habent principium intrinsecum motus cognoscitiui, quo possint ex præcognitis ad ulteriorem cognitionem procedere, & se perficere; quod in nobis fit per contemplationem, & secundam, tertiamque operationem intellectus. Habent tamen instinctum pro capacitate naturæ materialis ad suam gubernatio-

nem; qui non est lumen supra ipsorum naturam, aut spirituale assilens, sed perfectio quædam propriæ substantiæ in temperamento, & organis. Huius generis sunt animalia bruta. Alia vero non solum sunt apta moueri ab extrinseco obiecto, & agente, ut cognoscant; sed habent insuper per naturam principium se perficiendi, & proficiendi in notitia ex præcognitis. Et horum duo sunt genera: nam quædam sunt pure spiritualia, ut Angelus: quædam simul spiritualia, & corporalia, ut homines.

5 Homo post peccatum semper nascitur sine ornatu naturalium perfectionum, quas per naturam valet acquirere, tam quantum ad substantiam, quam quoad notitiam; & amorem, quapropter in terra naturalia ipsa dupliciter est in *via*. Primo secundum substantiam, in qua *via* semper est in motu; graditurque potentia vegetatiua. Secundo ad perfectionem sapientiæ, & in hac *via* mouetur a se, ex præcognitis autem intellectus procedit ad ulteriorem notitiam. Cuius triplicem motum rectum, circularem, & obliquum explicat Dionysius capit. 4. de Diuinis nom. tam in homine, quam in Angelo. Angelus autem creatus est perfectus in substantia propriæ speciei, neque quantum ad hoc est aliquomodo in *via*, aut motu, sed in statu, & termino. Potestque in hac parte dici beatus per oppositionem ad infelicitatem, & miseriam continuæ mutationis humanæ naturæ, & eius mortalitatem. Deinde Angeli in primo instanti fuisse fuerunt sapientes, ut dictum est: quare nunquam fuerunt in *via* ad acquirendam eam perfectionem, in qua Philosophi naturalem beatitudinem consistere dicunt: quapropter in hac parte merito possunt dici beati, ut ostendimus lib. 4. quaest. 4. sect. 7. sed quidquid sit de hoc non interst in presenti.

Homo post
peccatum
dupl. est in via.

6 Igitur creatura rationalis, & intellectualis dominamur motum suorum ad consequendam perfectionem suam naturalem, præter liberum arbitrium habet a natura potentias omnes necessarias siue elicitiuas, siue passivas, ut illam consequi possit, si velit: in ordine autem ad supernaturalem perfectionem seu beatitudinem præter liberum arbitrium solū habet ex essentia sua capacitas ad

Dionysius.

Potentia obedientialis qua fit.

recipiendum ea omnia, quæ sunt necessaria ad eius consequentiam, vel ad illam conducunt. Hæc autem capacitas passiva est potentia obedientialis communiter dicta, D. Dionysio vocata *coniunctio de Divi. nom. c. 7.* dum ait: *Habent præterea coniunctionem Mentis natura superiorem qua cum his, quæ ipsam superant, coniunguntur.* Vbi potentiam obedientialem supponit haberi ab Anima, excedereque principia motus, & quietis Mentium, hoc est naturam. Qua potentia capacitate coniunguntur cum his, quæ non possunt oriri à natura, quia ipsam superant, quando agens supernaturale infundit, & facit in Animo, aut Mente formam supernaturalem, quæ est sanctitas, & gratia sanctificans; & ea, quæ consequuntur ad formam, nempe virtutes supernaturales, quæ radicanter in natura supernaturali, sicut potentia naturales radicanter in natura naturali. Quapropter creatura rationalis, & intellectualis siue beata, & perfecta intra naturalia, siue misera, & imperfecta, semper ex se est distans privative à sua ultima, & supernaturali perfectione, quæ est visio Divinæ essentia vitæ æternæ, & summa felicitas & consequenter in via ad illam tertio modo supra dicto.

Via ad supernaturalem beatitudinem.

7. Ut autem secundo modo, id est in actu primo completo, constituatur in via ad perfectionem supernaturalem, necesse est, quod recipiat à primo supernaturalizante formam, & potentias supernaturales, iumen, & species intelligibiles eiusdem ordinis, ut sit, complete potens se movere, seu operari actiones supernaturales: An omnes Angeli fuerint in hac via, & gratiam receperint, vel non? quædo, aut quomodo illam habuerint: in hac questione disputabimus. In via tandem primo modo, & in actu secundo creatura sic ornata, & auxiliante Deo adiuta libere operando se constituit. In manu enim ipsius est agere, & non agere, quod est ambulare, & quiescere; & item recedere à via, quod est male agere: potest etiam intra viam torpescere per defectus leves, & ferventius ambulare propter dona gratuita collata. Et hæc de via dicta sunt.

De duratione viae, & eius instantibus.

8. Restat de via duratione, & de partibus eius, siue morula, siue instantia sint, cum distinctione prælibare. Vbi prius notandum est: illam tantum personam, quæ per propria opera per-

git ad gloriam, seu ad consequendam ultimam suam perfectionem, dici proprie viatorem: non enim est in via parvus ante usum rationis in gratia decedens, cui visio beatificans datur tanquam hereditas; non autem ut premium, & corona. Deinde coronari, aut præmiari, quod est recipere ultimam perfectionem intentam, non est aliquid intrinsecum viae, sed illius terminus: quapropter solum tempus merendi est duratio viae, quæ ducit ad vitam, & tempus demerendi duratio viae, quæ ducit ad perditionem, quæ ni fallor, in Apocalypsi mors secundæ dicitur pro hominibus, qui primo mortui sunt in originali peccato. Quare duratio viae primo supradicto modo accepta est solum instans elicientia vnius tantum operationis meritoria, vel demeritoria. Via autem secundo modo duo instantia requirit: & tria tertia. Quod autem unica operatio necessaria sit, & sufficiat patet. Quia habens gratiam, & non meritum non est viator: habens vero gratiam, & vnum solum actum meritorium, recipit suam perfectionem, ut hereditatem, & ut premium.

9. Vnde ad essentiam viae in actu secundo solum requiritur una operatio bona, vel mala: quod autem operans habeat tempus sufficiens ad multas, & varias actiones accidit vig. & eam facit longam, & diuturnam iuxta illud Psalmi 119. *Heu mihi, quia incolatus meus pro longatus est. Multum incola fuit anima mea.* In Angelis ergo via non est longa, aut brevis, sed tantum includit, quæ ad essentiam viae requiruntur. In hominibus autem, qui in hac vita mortali non recipiunt mercedem suam, via, quæ moriendo finitur, quandoque est longa, quandoque brevis, quandoque sola essentialia viae completitur, ut quando quis post primum opus moreretur.

10. Tandem aduerto hanc distinctionem instantium viae, & aliam quamcumque fieri pœnes ordinem passionum, aut operationum Angeli existentis, eius duratio est simultanea, permanens, sine successione, & ævum; quare non recte in ordine ad viam consideratur Angelus in fieri, & in facto esse: quia dum sit, non est, quando autem non est, nequit operari, nec habet posse. Licet sit necessariū considerare, quæ cōferebantur Angelo fieri, ut sciamus, quæ habet, dum est. Præterea hæc instantia ordinē habet successionis

Datur successio in instantibus.

& ad vnum aliquod diriguntur, includitque transitum ab vno statu ad alium, quare numerus eorum tempus dici debet, si tempus est numerus motus secundum prius, & posterius. De comparatione autem huius temporis, & instantium, ex quibus componitur, cum tempore nostro extrinseco incerta omnia, & implicita sunt propter communem compositionem continui, quare ea omittenda sunt in presenti, & deinceps dubia, quae de ea loquuntur praeferenda; quia inutilia sunt ad inveniendam veritatem, & difficultates non leues inuoluant, quae pendent ex alienis principiis.

*Conclusio
ex dictis.*

Ex dictis concludimus, quod tota varietas, & successio Angelorum consideranda est in ordine supra naturam, in quo per naturam solum habent puram potentiam passivam, id est possibilitatem vitae, aut vitam possibilem. In hac autem linea qualibet mutatio ab alia mutatione diuersa facit diuersum instans intrinseco temporis; etiam illa, quae in tempore extrinseco componuntur intra vnum instans cum ordine prioris, & posterioris naturae, ut dicitur. Quapropter instantia omnia vitae, & termini, sic ordinata sunt in nostra doctrina iuxta varios modos opinandi in sequentibus difficultatibus, supponendo semper: omnes Angelos accepisse in creatione sua prae ter puram naturam, gratiae auxilia necessaria, ut possent se disponere ad sanctitatem formalem. Primo itaque si omnes Angeli habuerunt in via sanctitatem, quae est radix vitae supernaturalis, 1. instans est fieri auxilliorum, 2. Dispositio ad gratiam, 3. collatio gratiae, 4. meritum in bonis, & de meritum in malis, 5. vita aeterna in bonis, & in peccatoribus poena, aeternaque mors. Si autem mali peccauere ante instans gratiae, res aliter circa ipsos ordinatur. Nam 1. instans est fieri auxilliorum, 2. peccatum superbiae infidelitatis, 3. vero poena. Si denique solus Lucifer sic peccauit, & sequaces induxit ad peccatum, respectu aliorum ordo primo loco assignatus, in quo quartum instans est demeriti, & quintum poena observandus est.

SECT. II.

Utrum Angeli immediate post creationem fuerint beati perfecti, & Supernaturali beati tudine?

12 Communis rictus huius quaesiti est, utrum in primo instanti creationis, & quali creatio plura haberet instantia, & esset diuisibilis: & qualiter terminus creationis foret creatum esse, aut Angelus existens, quod est falsum: ut terminus illius sit quod creatur, ut tale, hoc est fiens. Præterea post creati Angelum sequitur esse, seu Angelus existens, cuius esse non habet instantia plura, neque temporale est: quia non est successiuum, sed permanens, & aeternum. Quapropter supponit falsum titulus communis, siue creatio accipiat in fieri, siue in facto esse, ut solet partiri, & ideo his titulis reiectis pro hoc, & sequentibus dubijs, in quibus verum Angeli immediate post creationem fuerint beati? Dolet autem notari distinctio beatitudinis supernaturalis in perfectam, & imperfectam, seu viam. Ita quod ipsa temporalis participat in aeterna vita beatitudo quodammodo sit. Ad hanc vero excludendam proponimus, sermonem esse de perfecta beatitudine, quae est vita intellectus aeterna.

Dubio sic explicandi respondendo iuxta potentiam absolutam, & secundum communem Providentiam, siue de facto, dicendo: 1. non repugnat Angelum ita creati, ut immediate post fuerit beatus, & videns Deum. Repugnat Angelum ita creati, ut immediate post fuerit beatus ex meritis habueritque gloriam, ut coronam. Itaeundem conclusiones ex terminis patent. Nam circa primam nulla excogitari valet implicatio contradictionis: quia hoc maximum beneficium non est extraterminum infinitae liberalitatis, & beneficentiae, quae termino caret. Alias potuit omnipotens simul Angelum creare perfectum in substantia, & in linea supernaturali, conferendo ipsi vires, & speciem diuinae essentiae, seu reuelare seipsū, ut immediate post videretur. Quomodo illi con-

*Titulorum
collatio.*

*Duae con-
clusiones
circa.*

Et statim repletur sapientia. Ergo. Secunda conclusio in eo verificatur. quod primum supponit meritum, quod necessario mediat inter fieri rei, & beatitudinem, ut coronam, & primum.

3. Conclusio
fidei

14 Tercio dicendum est de facto Angelos omnes non ita fuisse creatos, ut immediate post fuerint perfecti, & supernaturaliter beati. Etiam conclusio ista manifesta est: quia de malis Angelis constat ex fide catholica, quod peccaverunt, & eieci sunt de caelo. Atqui cum perfecta beatitudine, & vita æterna non componitur peccatum, nec infernas seu mors. Ergo saltem Angeli, qui recesserunt à via veritatis, non sunt ita creati, ut immediate post beati fuerint. Nec obest dicere, quod omnes Angeli ita facti sunt, ut immediate post viderint Deum transeuntibus, ut cognoscerent ad quam vitam, & felicitatem creati, & ordinati sunt. Hoc inquam non obstat: quia, & si concedatur possibile, tamen de facto sic fuisse patratum nullo fundamento nititur; estque extra ordinem providentiæ supernaturalis, & non facile admittendum. Et etiam admissum de facto non est contra nostrum assertum, quod loquitur de perfecta supernaturali beatitudine, quæ est vita æterna, & inamissibilis. Qualis neutiquam esse potest visio Dei per modum transeuntis, & instantanea. Hoc ipsum docuit D. Augustinus lib. de correptione & gratia cap. 10. ubi loquens de beatitudine viæ, quam lib. 11. de ciuit. Dei cap. 12. sic explicat: *Non imprudenter beatos vocamus, quos videmus iuste, ac pie cum spesatura immortalitatis hanc vitam ducere sine crimine, aut non habuisse summam beatitudinis plenitudinem, neque stabilitatem, ut cadere non possent;* utique Angelos, de quibus loquebatur.

Obiectio
soluitur.

Augustinus.

4. Conclusio
fidei.

D. Thomas.

15 Dico 4. Nullus Angelus fuit beatus plena, & perfecta beatitudine immediate post creationem. Hæc conclusio est communiter recepta, quam docet D. Thom. 1. p. quæst. 62. art. 1. Probaturque primo ratione S. Doct. sic: quia beatitudo supernaturalis non est aliquid naturæ, nec perfectio ipsi debita, Ergo Angeli non debuerunt illam habere ab initio, sed solum illam potuerunt per opera proportionata acquirere. Secundo quia nullum est fundamentum ad inæqualitatem inter Angelos, ut Deus quosdam conderet beatos, alios autem non. Quia hoc fundamentum vel foret

inæqualitas in natura, vel voluntas libera Dei: Neutrum potest dici: ergo. Non primum: tum quia natura non est mensura supernaturalium: tum quia potentia sola obedientialis inter naturalia habet respectum ad ea, quæ naturam excedunt; hæc autem æqualis est in omnibus: tum denique inter Angelos peccatores ceciderunt multi ex supremis ordinibus, & saltem Lucifer factus in naturalibus perfectior, quam plures ex bonis. Reducere autem hanc differentiam in solam potentiam Dei est contra leges providentiæ, quæ per Paulum inquit: *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.*

16 Tandem sic probatur. Omnes Angeli fuerunt in viâ ad beatitudinem. Ergo nullus fuit à principio beatus. Antecedens de his, qui peccauerunt, non habet dubium: de bonis autem probatur auctoritate Sanctorum. Nam Gelasius Papa disputans contra Pelagium docet: *Angelos ad profectum conditos promereri de salutis æternæ, carere indicat, quoniam si sic facti essent, ut ulterius nihil agerent, nulla pars eorum ullam potuisset defectum.* Deinde D. Gregorius hom. 7. in Ezechiel. hoc ipsum docet dicens: *Natura Angelicæ quando creata est, liberum accepit, utrum vellet in humilitate persistere, & in Omnipotentis Dei conspectu permanere: an ad superbiam laberetur, & à beatitudine caderet.* Vbi de beatitudine viâ loquitur, cum qua componitur perfectas peccandi; quare supponit Angelos omnes ab initio caruisse perfectâ, & completa beatitudine, quæ inamissibilis est: sic loquuntur alij Patres, & præcipue colligitur ex D. Augustino, docente liberos fuisse ab initio, & libera voluntate quosdam cecidisse, alios autem in veritate permansisse, lib. nanque de correptione & gratia cap. 10. citato inquit: *Dei sic ornasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quod posset liberum arbitrium; deinde quid posset sua gratia beneficii, & paulo post subiungit: per liberum arbitrium in veritate steterunt, & c. 11. post mentionem maiorum Angelorum dicit: ita Sanctos Angelos per liberum arbitrium stetisse, & huius mansionis debitam mercedem meruisse.* Fuerunt itaque omnes tam boni, quam mali in statu viæ, & potentes mereri, aut de mereri supremam beatitudinem. Nullus ergo fuit à principio beatus.

Gelasius.

D. Gregorius.

Augustinus.

17 Sed obiecit nobis quispiam D. Augustinus, testimonia, in quibus docere videretur Angelos creatos in visione Dei

Obiectio
ex Augustino.

perfectione & beatitudine supernaturali. Nam per cognitionem matutinam intelligit notitiam rerum in Deo clare visam lib. 4. de Gen. ad litt. 24. Atqui docet cognitionem rerum matutinam prius habuisse Angelum, quam vespertinam, quia non est rerum in se ipsis. At tamen vespertina habuit ab initio: ergo, & matutinam. Ergo Deus ab initio clare vidit, & consequenter fuit ab initio beatus. Respondeo tamen visionem matutinam esse cognitionem quod diratiuam rerum, vespertinam vero cognitionem creaturarum in se ipsis secundum esse futuri, presentis, & praeteriti. Utraque autem duplex: una per media naturalia, & altera per medium supernaturam. Et semper matutina cognitio est nobilior, priorque dignitate, quam vespertina: & in Angelis prior tempore, secus in hominibus iuxta naturae ordinem. Augustinus itaque loquitur de cognitione matutinam per medium naturale, quod est Deus Auctor naturae clare visus per species Angelis concreatas. Quam cognitionem Angeli habuerunt ab initio, & in ea fuerunt naturaliter beati, ut sect. praecedenti praelibauimus. Attendere itaque oportet, quando conferuntur diuersi termini ex diuersis locis ad arguendum, in quo sensu unusquisque accipitur in suo tractatu.

Alia obiectio ex eodem August.

18 Secundo obijciuntur alia S. Augustini testimonia, in quibus dicit Angelos fuisse ab initio beatos ea beatitudine, quam nos speramus, sic lib. 4. de Gen. ad litt. cap. 24. & lib. 11. cap. 26. libro etiam confess. cap. 9. exponens illa verba in principio creauit Deus caelum, de Angelica natura ait esse factam participantem aeternitatis, & inhaerentem Deo, ex quo facta est, & ex dulcedine felicissime contemplationis supra omnem mutabilitatem, & volubilem vicissitudinem temporum fuisse. Respondeo tamen clarissime patere ex contextu Augustinum loqui de Angelis secundum naturalia, intra quae fuit ab initio dupliciter felix. Primo secundum perfectionem substantiae, quae est incorruptibilis, immortalis, & aeterna, particepsque aeternitatis, & supra vicissitudinem temporalium mutationum. Secundam beatitudinem ab initio habuit Angelus in parte cognoscitua; quia statim ac fuit, repletus est sapientia, & contemplatione Dei per species concreatas, quin restaret aliqua de nouo intelligendum, in quo etiam fuit super omnem mu-

Soluitur.

tabilitatem, & temporalem motum. His duabus felicitatibus homines priuati sumus in hac vita; quas simul cum supernaturali Dei visione, & suprema beatitudine habituros in alia speramus: dum credimus resurrekturos immortales, & sapientia plenos, euehendoque ad supernam, aeternamque vitam cum Deo. Iuxta hanc itaque doctrinam intelligendus est Augustinus etiam in alijs locis minoris momenti, quae congerunt Scriptores.

SECT. III.

Utrum Angelus in creatione sua receperit Sanctitatem?

19 **T**ota difficultas in presenti versatur circa factum, nam de possibili nemo dubitat posse Deum creaturam, quam condidit, simul perficere in naturalibus, & supernaturali sanctitate ornare, ut de Beata Deigenitrice Maria dicendum puto. Dubium autem est: An Angeli sic fuerint defacto creati, ut simul fierent in natura, & in gratia, ita quod non prius extiterint in natura, quam essent Sancti, prioritate aliqua realis mutationis condistincta a prioritate naturae, quam concipimus inter subiectum, & accidens? Nec difficultas ista coincidit cum illa communi quaestione: Utrum omnes Angeli in via fuerint aliquando in statu gratiae, & sanctitatis? bene: namque componitur non fuisse creatos in gratia, & tamen illam habuisse tempore vitae. Secundam controuersiam postea examinabimus. Nunc autem nulla facta distinctione inter Angelos, qui postea peccarunt, & eos, qui permanserunt, quia non est necessaria, priorem disputabimus.

Distinctio quaestio.

20 In hoc puncto duae sunt sententiae contrariae. Prima docet Angelos in gratia fuisse conditos. Quam sequitur Suarez lib. 5. cap. 4. pro qua D. Thomae, & plures refert Scholasticos: eamque aliquibus testimonijs Sanctorum Patrum, & diuersis congruentiae rationibus acute, ut assolet, probat. Secunda sententia est Angelos non recepisse gratiam Sanctificantem in instanti creationis, quam plurimi tenuere Theologi, & probant, quia contrarium non est aliquando reuelatum, nec ab Ecclesia definitum. Deinde auctoritate Leonis Papae in Epist.

Due sententiae reseruitur.

Epistola ad Isaac Syracusanum, ubi de Demone ait: *dolet satis, & erubescit charitatem, quam in celo nequirit habere homines constantes ex lutea materi. tenere in terra.* Item Gregorij, Ruperti, & aliorum. Et aptas satis congruentia afferunt in eius probacionem. Quapropter ambigua manet mens in eius resolutione, oportetque ulterius rem istam contemplari.

21. Ego non longe absum, ut redam totam contrarietatem in hac parte oriri ex diuersa instantum, seu morularum Angelica via partitione, & talis divisionis fundamento. Vnde fit quod tenentes contrarias conclusiones quantum ad instantia, seu tempus via, eadem in re dicant, & conueniant quantum ad mutationes, seu passiones, & actiones Angelorum in via. Nam Suarez loco citato dicit Angelos in primo instanti fuisse sanctos, & tamen insequentibus capitibus docet se disposuisse ad gratiam sanctificantem per auxilia gratis collata. In qua serie hac reperiuntur diuersa, receptio auxiliorum, eorum usus se disponendo, & receptio formae sanctificantis, & virtutum eam consequentium. Cur autem hac tria vnum instans componant, & non potius vnum tempus, quod est numerus motus, aut mutationis? non capio. Praecipue cum ordo ad vnum finem, aut negotium non valeat ipsa plura facere vnum, nisi vnitate, qua numerus, quaternarius v.g. vnum est. Quare veritati, & claritati consulens hac tria instantia voco, ut secl. 1. notauimus & iuxta hunc modum.

22. Dico: Primum esse Angelorum in linea supernaturali non fuisse constitutum per formam sanctificantem. Hanc conclusionem tenent Auctores secundae sententiae a quibus dissentimus, quatenus addunt Angelos creatos fuisse in pura natura, ut sectione sequenti videbimus. Probatum autem sufficienter ex Augustino de Genesi ad litter. saper illa verba *in principio creauit Deus caelum, & terram, & illa fiat lux*, ubi nomine caeli intelligit Angelicam naturam informem, quae formata fuerit per gratiam sanctificantem, in verbis illis *fiat lux*. Et praeterea sequentibus congruentius confirmatur. Prima est, quia si omnes fuissent in gratia creati, nullus postea caderet. Quia iam omnes fuissent supernaturaliter in Deum conuersi; voluntas autem Angelica est immutabilis, aut saltem difficile mobilis, quapropter aut nullus cade-

ret, aut sine magna prouocatione peccaret. Secunda est, quia non fuit expediens gratiam dari cum natura: alias, crederetur naturalis; & in hoc statu magis occasio superbiendi praestita, fuisset Angelo, & Deo posset tribui scandalum admodum. Tertia congruentia petitur ex eo, quod gratia mediat inter naturam & gloriam, quasi titulus hereditarius: non videtur autem congruum, quod nascerentur heredes, & sine possessione hereditaris; quia in Angelis non est caro, & sanguis, aut mortalitas, quae visionem beatificam impedit.

23. His praemissis congruentiae rationibus ulterius probodictam conclusionem. Quia natura Angelica in tota sua perfectione naturali; & cum sola, nullaque capacitate supernaturalis status non est apta ad informationem sanctitatis. Sed desunt illi dispositiones aliquae in eadem linea preparantes habitaculum spiritui sancto. Ergo secundum ordinem supernaturalem nequisit dari gratia sanctificans cum natura. Antecedens nisi nota ponantur miracula, certum est. Consequentia vero probatur sic. Licet dispositiones naturales ad formam possint fieri simul cum forma: quia vtriusque sit agerante; tamen dispositiones libere apponenda ab eo, qui recepturus est formam, non possunt simul fieri cum forma: quia pendent a diuerso agente. At in praesenti dispositio necessaria ad sanctitatem formalem est huiusmodi. Ergo non potest simul fieri cum forma. Ergo non potuit gratia dari in creatione substantiae, alias infunderetur pure naturae, & nullo modo disposita. Quod licet non sit impossibile, est tamen extraordinarium privilegium.

24. Et confirmatur, quia talis dispositio naturae debet esse supernaturalis, & a principio intrinseco. Sed natura nullum tale principium habet ex se. Ergo ut sit subiectum aptum gratiae sanctificantis non solum eget dispositione per proprios actus liberos, sed debet recepisse principia, & alia necessaria ad eos elicendos pro velle. Nequeunt autem esse, aut concipi simul collatio virtutis dispositivae efficienter, & infusio formae, ad quam per talem virtutem se debet disponere agens liberum. Ergo dispositio talis, & forma non possunt esse, aut intelligi simul in instanti creationis adhuc infieri. Prioritas vero, & posterioritas naturae

Specialis ratio.

Confirmatur.

Sententia propria.

Probatum.

tate inter dispositionem & formam non enacunt argumentum: sed potius confirmant. Supponunt namque diuersas mutationes in natura in ordine ad vnum finem; quæ sunt diuersæ instantia compositionis numerum, & consequenter temporis.

25 Tandem probatur conclusio, supposito quod in hoc puncto nihil est reuelatum, aut ab Ecclesia definitum, vel traditione Apostolica insinuatum, aut ratio conuincens, ex sola connexionione doctrinæ, & facili questionum sequens solutione: & insuper ex maiore conformitate ordinis supernaturalis cum ordine inter causas, & effectus, dispositiones, & formas, & in creatione Angelorum statuto ab Autore naturæ: vt conferenti singula singulis, & dicta cum dicendis patebit.

Explicatur Augus-
tinus addu-
ctus à con-
trarijs.

26 Neque huic sententiæ contraria dicuntur testimonia Patrum, quæ pro contraria conclusione referuntur. Nam ubi Augustinus dicit lib. 12. de ciuitate Dei cap. 19. *Et istam (bonam voluntatem) quis fecerat, nisi ille, qui eos in bona voluntate, id est cum amore casto, quo illi adhaerent, creauit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam. Unde sine bona voluntate hoc est, Dei amore, nunquam sanctos Angelos fuisse credendum est, non loquitur de gratia sanctificante formaliter, sed de sola gratia auxiliante; quæ includit iuxta D. Augustinum non solum rectam cogitationem, sed etiam bonam voluntatem, quam vocat amorem castum, quæque est inclinatio supernaturalis adhaerens Deo, quam gratiam Angeli habuerunt, quamprimum creati sunt, vt se disponerent ad formæ sanctificantis infusionem, vt dicemus sect. sequenti. Et hoc confirmat paulo post de malis Angelis dicens: *isti autem, qui cum boni creati essent, mali sunt, &c. aut minorem acceperunt adiutori amoris gratiam, quam illi, qui in eadem persistenter, aut si utrique boni equaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimifcerent, peruenierunt.* Vbi gratiam, de qua loquitur, vocat adiuantem, & supponit dari maiorem, vel minorem, quæ non conueniunt sanctitati formali, sed gratiæ auxilianti, quæ maior, aut minor esse potest iuxta cogitationis viuacitatem, & bonæ voluntatis impulsum. Et de hac ipsa gratia loquuntur*

Gregorius, & alij latini qui citantur.

27 Ex Græcæ Ecclesiæ Patribus virgencius loquitur Basilus Psalmo 32. super illum versum *verbo Domini califirmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum*, dum dicit: *Nihil factum est sine Spiritu Sancti presentia. Angelos namque in initio, vt essent verbum opifex omnia condidit sanctificationem vero simul illis impendit Spiritus Sanctus.* Non enim in instanti statuta sunt creati, deinde paulatim exercitati, atque perfecti, sic spiritus per susceptionem digni sunt habiti: sed in ipsa constitutione, & quasi quadam conspersione suæ substantiæ simul infusam habuerunt etiam. Difficilia tamen verba, & quæ Basilium huius mentis fuisse docent, vt teneret Angelos recepisse in creatione sua non solum gratiam auxiliantem, quæ est quasi via ad sanctitatem, vt cum Augustino dicam sectione sequenti, sed ipsam sanctitatem formalem. Verum tamen si commentarium conferamus cum textu, & notemus quod motio spiritus sancti, & dispositio ad sanctitatem formalem, quædam sanctitas est, dicendum videtur fuisse locutum de sola sanctitate, quæ in amore casto, sancta cogitatione, & motione spiritus sancti reperitur. Nam verbo domini calose esse firmatos intelligendum est in esse, & perfectione naturali: quod autem ab spiritu oris domini sit omnis virtus operatiua Angelorum in linea supernaturali, solum probat naturam quantumvis perfectam nullam vim habere supra se, sed omnem probenire ab spiritu sancto: quod autem detur natura in disposita aut præuia dispositione gratiæ sanctificantis non probatur ex textu. Sed cum ex parte Angeli non sit instantium successio, & omnia, quæ ad negotium sanctificationis conducunt pro vno reputantur instanti, & simultanea dicuntur: ideo dicit Basilus Angelum simul fuisse creatum, & sanctificatum; non tamen

Basilus

Basilus interpretatur.

negat habuisse sanctitatem præuia dispositione per Spiritus Sancti gratiam libere facta.

SECT. IV.

Quales in linea supernaturali fuerint Angeli defuncto creati?

28 **E**xclusimus ab instanti creationis Angelorum in substantia infusio nem gratia sanctificantis naturam, ut principium quod, & potentias, ut principia, quibus operationum sanctarum, & conaturalium statui supernaturali. Quare consequenter exclusa sunt ab instanti illo, & sequenti opera meritoria vite aeternae, quae a principio non habito, et quod nequeunt oriri. Restat autem determinare quales fuerint Angeli effecti in linea supernaturali per influxum Spiritus Sancti, quando creabantur in propria natura. Supponimusque in titulo in productione Angelorum totam T. initia rem fuisse operatam a Patre per verbum facti sunt, & per Spiritum Sanctum, qui est largitor bonorum, in aliquo gradu supra naturam sunt collocati, iuxta illud Psalmi 32. explicatum a Basilio: *verbo Domini caeli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorum.*

29 **V**nde rejicimus sententiam eorum, qui cum dubio precedenti tenebant Angelos non fuisse factos cum gratia sanctificante, quos in hac parte secuti sumus, addiderunt creatos fuisse in puris naturalibus; quasi non esset medium inter naturam, & gratiam formalem, quod non solum precedat sanctitatis infusionem prioritate naturae, sicut dispositio praecedit formam naturalem, quando idem agens naturale disponit, & formam producit. Sed reali prioritate antecedit gratiam, imo & per instantia duo. Nam ad infusionem gratiae per spiritum oris Domini praecedat dispositio subiecti, quae est per actus creaturae mota, & adiuta ab Spiritu Sancto: ante dispositionem vero aeternalem debet praecedere eleuatio inchoata naturae, & collatio auxiliorum liberalis, quae secundum Augustinum, & veritatem ad intellectum, & voluntatem pertinent. Cum autem haec ita sint extrinsecum miraculi, & altius providentiae non est congruum affirmare Angelos creatos fuisse in pura natura, & nuda potentia obedientiali, sicut tabula rasa, in qua nihil est scriptum, Neque ideo cogi-

Dr. Mayorga.

mur asserere fuisse sanctificatos in creationis instanti.

30 **D**icendum itaque est Angelos in creatione sua accepisse per spiritum oris Domini, seu per spirationem diuinam auxilia omnia, & vires, quae necessaria sunt, ut quis non peccator, sed innocens se disponat ad gratiam sanctificantem. Vbi nota 1. nos non loqui de augmento gratiae ad quod promerendum sanctitas formalis praesupponitur, sed de prima, & simplici sanctificatione. Nota 2. dispositionem creaturae capacis gratiae fieri ordinario per proprios actus, qui in praesenti nequeunt esse alij, quam fidei, & ad summum spei. Oportet namque accedentem credere, quia Deus est, & quod remuneretur etiam alius etiam nemo sanctificator inuitus. Ad fidem autem praerequiruntur se per volitio libera assentiendi, & propositio, seu reuelatio rei, alias incognita, de liberatio praecedens decretum liberum assensus, affectus amoris ad loquentem, & si assensus futurus sit supernaturalis principium effectuum, quae omnia esse necessario praeterea in materia de fide probabimus, interim credo non posse cum fundamento negari. Nota tertio ex materia de gratia affectum illum ad reuelantem, seu potius ad personam, de qua reuelatio est vel ad rem reuelatam, maxime mouere ad assensum, aut dissensum. Nam si bona reuelantur de amico facile credimus, de inimico vero difficulter, & cum dolore assentimur, si credimus, & contrario modo mouemur circa mala.

31 **N**ota 4. hunc affectum bonum circa Deum reuelantem, & de quo reuelatur, quem Augustinus supra, & pluries alibi appellat bonam voluntatem, & amorem castum, non esse liberum in nostro casu. Quod patet ex ipso Augustino, & ratione: nam Sanctus Doctor ubi supra hanc voluntatem bonam factam esse a Deo, qui Angelos creauit, docet per haec verba. *Et istam bonam voluntatem, quis fecerit, nisi ille qui in bona voluntate, id est, in amore casto, quo illi adherent, creauit.* Si ergo Deus illam fecit in Angelis, non est libera ipsis, quoad existentiam, quamvis permanentia bonae illius voluntatis ab eorum pendeat arbitrio. Quae amoris gratiam appellat subdēs: *in eis condens naturam, & largiens gratiam, utique auxiliantem.* Ratio autem est, quia ista voluntas bona non est actus elicitus a voluntate creaturae, quae est pure

Nota Conclusio.

Notabilia quaedam.

Est medium inter sanctitatem formalem, & puram naturam.

pure naturalis, sed sicut in naturalibus voluntas est inclinatio naturæ in bonum ut sic ita inclinatio in bonum summum, nempe in Deum in ordine supernaturali, quæ infunditur, & liberaliter datur per Spiritum Sanctum, voluntas bona est, & amor castus. Quare non potest esse libera creatura, nisi tantum quoad permanentiam.

*Probat
conclusio.*

32 Igitur nostra sententia probata manet primo per exclusionem aliarum: & secundo per doctrinam D. Augustini explicatam, cui adiungi quæunt aliorum Patrum, & Scholasticorum verba, quæ vel optime intelliguntur de Sanctitate inchoata in auxilijs, vel in vno creationis instanti includunt gratiam ad se disponendum dispositionem, & formæ infusionem, ut dictum est. Accamen quod in primo instanti, sic magno, Angeli fuerint sanctificati, non probat, quod in ipsa creatione sanctificati fuerint formali gratia. Tercio: modus esse videtur accommodatissimus providentiæ, quia frustra consideretur natura sine elevatione, quæ statim conferenda erat, quando simultanea collatio non repugnat: & sine fundamento multiplicantur actiones Dei erga Angelos. Ex alia parte aptius est naturam dominam sui status, & motus constitutere potentem operari in linea supernaturali, & relinquere illam in manu consilij sui, ut se disponat, si velit, quam ex abrupto, & sine consensu Angeli infundere sanctitatem. Optime quidem poterat verbum carnem assumere in utero Virginis Maria in consensu, & tamen ipsa consentiente facta est incarnatio; quia talia beneficia non conferuntur nescientibus, sed ijs, qui sciunt, & acceptant.

SECT. V.

Verum omnes Angeli in via acceperint gratiam sanctificantem?

Tituli expositio.

33 Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, quæ propter idem est inquirere utrum omnes Angeli in tempore viæ receperint gratiam? ac quaerere: An omnes consentientes Deo vocanti, & mouenti se disposuerint ad illam? credendo Deum esse Auctorem, & finem vitæ supernaturalis, & æternæ, quam per obscuram reuelationem tantum cognoverant, vel, ut melius dicam, quam audie-

rant, seque remuneratorem iustum, qui erat daturus præmium vnicuique secundum opera sua, &c. in qua quaestione possunt excogitari varia responsa. Sed eis prætermis prius de Angelis bonis statuemus, quod certum est, posterius autem de malis dicemus pro capto. Quia materia est occulta, & nihil de ea reuelatum, aut definitum hucusque.

34 De bonis Angelis, qui glorificati sunt, dubitari non debet: utrum acceperint gratiam, necne? quoniam in Sacra Scriptura tam veteris, quàm noui testamenti frequens mentio est eorum, qui Deo assunt, & ministrant, deque Angelis custodibus, de differentia illorum & præstantia inter se in muneribus hierarchicis, & ipsorum gloria: & item merita eorum significantur, præcipue in magno illo prælio facto in celo Michaelis, & Angelorum sequentium Dominum cum Dracone, & Angelis eius, in quo pars, quæ quis fecit Deus? acclamauit: victoriam optinuit, & propter merita coronata est in celesti regno; reliqui autem ceciderunt, & eieci de celo nisi sunt in tenebras exteriores. Præterea Angelos bonos meruisse vitam æternam communis Ecclesiæ traditio est, & Sanctorum Patrum vno ore consentitur scripta; ratioque probat. Nam si Angelis sine merito collaturus esset Deus summam beatitudinem, à principio illos condidisset beatos: neque tunc esset discrimen inter eos in ratione boni, & mali, maioris, & minoris beatitudinis; sed omnes forent beati, & æqualiter felices: aut Deus prohibito quosdam beavit, quosdam creauit torquendos, quod dici nequit. Sed non potest dari meritum vitæ æternæ sine gratia sanctificante naturam, & opera: non enim meretur apud Dominum inimicus, aut extraneus. Ergo necesse est Theologico discursu Angelos bonos habuisse in via gratiam sanctificantem, quæ Deo chari fierent.

Angeli boni habuerunt gratiam in via.

De malis Angelis.

35 De Angelis autem, qui cecidere, difficultas est, & controversia inter Scholasticos, nihil namque de illis definitum extat, sed omnia probabilia sunt salua fide. Certum quidem est peccasse culpabiliter; sed ad hoc peccandum non prærequiritur forma sanctificans, sed sola potentia ad non peccandum, & ad summum ad bene agendum, quam Angelos, dum creabantur, accepisse statimus sect. 4. Deinde gratia sanctificans non facit creaturam

turam impeccabilem, dum amitti potest. Quare siue fuerint, siue non fuerint in via sancti formaliter veritas catholica integra manet.

1. Modus dicendi.

36 Tribus itaque modis respondere possumus interroganti: vtrum Angeli, qui peccauerunt, habuerint aliquando gratiam in via? & omnes tres erunt probabiles. Primus modus est affirmas omnes Angelos, qui ceciderunt, prius fuisse sanctos in gratia, & amicitia Dei, quem tenuit D. Thomas 1. p. q. 62. art. 3. & cum eo plures scriptores, docuit etiam Gerson 4. p. in principio; sermone de Angelis. Quibus adheret Suarez de Ang. lib. 5. cap. 3. & probat. Primo ex locis Sacrae Scripturae, in hac parte communibus, quae prius inefficacia declarauerat, & nos infra exponemus. Secundo probat testimonijs Patrum, qui dixerunt Diabolum peccando cecidisse à dignitate, qua fuerat prius honestatus: vel à gratia, aut beatitudine viae. Et specialiter refert D. Hieronymi verba super illud Osee. 3. qui diligunt vinaria vinarum in hunc modum: quae vina non habent, & pristinam gratiam perdididerunt sicut Demones, qui lapsi de propria dignitate aridi sunt. Et Gregorium in lib. 3. Moral. c. 18. dicentem: quid boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit. Et alia huiusmodi.

37 De non hac sententia confirmatur à simili: Nam homo antequam peccaret, habuit statum gratiae habitualis, ut satis clare constat ex Concilio Trident. sess. 5. in principio de peccato originali; quod nos etiam concedimus pro argumenti occasione. Ergo Angeli omnes, qui ceciderunt, aliquando fuerunt formaliter sancti. Quid argumentum sine recursum ad naturam humanam potest fieri ex comparatione Angelorum bonorum ad alios, qui damnati sunt. In utroque enim casu eodem modo probatur consequentia: Nam finis creationis utrorumque est idem, nempe vita aeterna ex parte autem Dei non est acceptio personarum; ex parte vero Angelorum erat maior congruitas, quam in homine & forsamquam in aliquibus Angelis sanctis propter naturae excellentiam. Ergo dicendum omnes Angelos etiam peccatores sanctos fuisse aliquando in via.

2. Modus dicendi.

38 Secundus modus respondendi est negando aliquem Angelorum peccantium habuisse in via sanctificationem for-

Dr. Mayorga.

malem, & charum Deo fuisse. Quam opinionem non pauci scholastici tenent: cum Magistro in 2. distinct. 5. Probaturque primo auctoritate, deinde ratione: Nam in Epist. 1. S. Ioan. cap. 3. legimus quod *diabolus ab initio peccat*. Ergo nunquam fuit sanctus, quia ante initium non est; quando sanctus esse potuerit: vox autem *diabolus* indefinite accepta vniuersaliter significat malos spiritus. Deinde Ioannes Papa in Epist. ad Isaac Syracusanum de Demone inquit: *Dolet satis, & erubescit charitatem, quam in celo nequiuisset habere*. &c. D. Gregorius etiam de Luciferi loquens locito citato, postquam illius naturalem pulcritudinem extulit; de supernaturalibus explicans illa verba Ezechielis: *Aurum dextoris tuae, & foramina tua in die, qua creatus es, preparata sunt*: dicit: *quia si repleti voluisset, stantibus Angelis, tanquam positis in ornamento regis lapideis, potuisset inbarene. Habuit ergo foramina sed per superbiam vitium, charitatis auro non sunt repleta*. Ergo Angeli prauatoratores nunquam fuerunt Deo chari, & sanctificati.

39 Ratione autem potest probari in hunc modum. Nam vel Angeli maius acceperunt gratiam mediante sua dispositione, vel independenter ab illa. Si primum nequirent peccare ex superbia, siquidem iam cognouerant Deum esse supremum dominum, & ipsis largiturum vitam aeternam, si illam mererentur, & se ipsos agnoscentes imperfectos, & indigentes tali bono, credendo Auctori naturali subiecerant. Non esset itaque vnde postea superbirent. Secundum vero dicitur nequit, quia talis infusio gratiae est extra consuetum ordinem providentiae, & non sunt adstruenda miracula sine urgente necessitate. Deinde: quia Deus primum experiri voluit, quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset suae gratiae beneficium iuxta Augustinum ubi supra. Tandem quia si essent creati in gratia statim meruissent, & vitam eternam consequerentur, neque unquam peccassent.

40 Tertio modo potest responderi per factam quaestioni dicendo non omnes Angelos, qui peccauerunt, caruisse sanctitate in via, neque omnes illam recepisse, qui modus dicendi medius est inter praedictas opiniones, & reuera facile soluit argumenta illarum, & auctoritatibus scripturae, & Patrum satisfacit, imò illis probatur. Hunc modum opinandi non

3. Modus dicendi.

non lego apud scholasticos neque probatum, neque exclusum, cum tamen sit probabilissimus, & conformis scripturæ, & Patribus. Liceat mihi illū statuere, probare, & defendere relictis alijs in sua probabilitate. Quod ut perficiam expresse apponenda est conclusio, nam quamvis potuerint salva veritate dictarum propositionum non accepisse gratiam quatuordecim, aut viginti, & plures combinationes fieri valeant, tamen de vno solo videtur insinuatū, quod peccaverit in eo instanti, in quo debebat credere, & se disponere ad gratiā, qui Lucifer, & Diabolus solet appellari, & excellentissimus in naturalibus supponitur, nisi forsam fuit omnibus perfectior.

Nostra conclusio.

41 Dico ergo solum Luciferum inter omnes Angelos non habuisse sanctitatem formalem tempore viz, quia superbiendo, & propria potestatis delectatione corruptus veritati reus latē noluit assentiri. Hæc conclusio quantum ad partem affirmatiuam potest probari argumentis primæ sententiæ; quantum vero negat supremum Angelum inter peccatores habuisse aliquando gratiam, cū secunda conuenit, & eius argumentis fulciri valet. Verum tamen specialiter probatur auctoritatibus, & ratione. Nam primo Isaia. 14. improprie Dominus regem Babilonis, & obicit ipsi, quæ Luciferi superbo contigerunt dicens: *quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris, ubi casum eius in ortu fuisse supponit, & antequam lumine sanctitatis repletur: & infra nomine Luciferi dicitur: qui dicebas in corde tuo, in caelum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum &c.* ubi per astra Dei Angeli intelliguntur in allegoria, quæ verba vni supremo spiritui, & principi peccatorum maxime conueniunt; nec omnibus facile adaptatur. Similiter accipi valet locus Ezechielis 28. prophetantis contra regem Tyri iuxta expositionem D. Gregorii supra datam; Hæc tamen cum allegorica sint, non multum probant.

Isaia

Ezechiel.

Ioannes.

42 Secundo probatur ex verbis Christi Ioha. 8. v. 44. de diabolo dicens: *ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo.* Non stetit quidē in veritate, quæ à Deo ipsi reuelata est, sed potius negando Deū esse Dominum gloriæ, & vitam æternam, obtenebratus est, & errore captus, non remansit veritas in eo. Circa quæ verba

multa congerunt nonnulli, ut exponant vocem *stetit*, sed ea non sunt necessaria, quia dicto modo facile intelligitur: nam cadere, & stare contraria sunt, cadit autem à veritate, qui non assentitur reuelatis, & qui contraria credit, sicut Diabolus fecit in instanti dispositionis: quare gratiam non accepit. Et in eodem sensu loquitur D. Ioha. Epist. 1. cap. 3. v. 8. dicens: *qui facit peccatum, ex Diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat.* Præterea Apocalyp. cap. 12. expressum est; quod Draco magnus rufus, qui cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misceas in terram, fuit supremus, & rex inter peccantes, quia dicitur v. 7. *& draco pugnabat, & Angeli eius, & v. 9 qui vocabatur Diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem.* Hic ergo primus peccauit abiciens Deum, & eius diuina mysteria, reliquosque seduxit, & cauda suæ pestiferæ suasionis denotare facit. Quapropter ille solus nunquam gratiam habuit in via.

Apocalyp.

43 Præterea Iob. 11. Sophar Naamathites dixit ad Iobum v. 17. & 18. *Orieris, ut Lucifer, & habebis fiduciam proposita tibi spe.* Vnde supponitur Luciferum splendidum habuisse ortum, quem statim obscurauit deficiens in fide, & spe. Tandem Paulus ad Hebræos cap. 3. loquens de Christo v. 14. ait: *ut per mortē destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* Ergo Diabolus incurrit primus mortem spiritualem peccando, reliquosque seducens suo subiunguit imperio, sic etiam pluries in Sacra pagina de Diabolo specialis mentio fit. Nam Math. 25. dicitur v. 41. *discedite a me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo, & Angelis eius, &c.* Quapropter quæ de diabolo legimus, & audimus de vno primo peccante, & omnes alios, vniuersumque mundum seducente accipienda sunt. Qui in errorem propria superbia cadens, à veritate defecit, & alios ut deciperet, ad seque traheret, plura cōfinxit, & loquutus est mendacia. Vnde mendax, & pater mendacij appellatur, sequaces autem eius filij diaboli.

Iob.

D. Pauli

Matthæus

44 Ratione item, & cōgruentijs potest probari sententia ista, supposito quod omnes, qui se disposuerunt, acceperunt sanctitatem in via quia facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiā. Nam primo difficile est tot Angelos, quot ceciderunt, restitisse veritati discre-

Rationes nostri asserti

Idendo à solo principio extrinseco sine suggestionem illam, & tentationem ab extrinseco, quæ si daretur, opus solius Diaboli foret. Secundo, quia dissensus infidelis, & desperatio ortum habuere à superbia, & estimatione propria. At solus Diabolus habuit, unde superbiret; reliqui vero ordine inferiores, & natura minus perfecti unde superbirent? Tercio hi omnes non videntur peccasse ex superbia, quia hac non vult habere superiorem, illi vero Diabolo consenserunt, & se subiugarunt. Cur ergo non potius Deo? Ergo non peccarunt ex superbia respicientes dominum. Ergo non peccarunt in instanti dispositionis, quando seductor fiebat, nec poterat alios seducere. Tandem sit argumentum veritatis, quod in sequentibus difficultates occurrentes, alijs graves, leues fiunt iuxta hunc modum discurrendi, ut videbimus.

QVÆST. II.

*De Sanctorum Angelorum merito,
& gloria.*

Hæc duo, quæ in prohemio libri diuisa promissimus, sub vno titulo coniungere placuit; quia de hac materia pauca quædam disputantur in scholis. Quapropter ea tantum differemus, quæ ad prioris doctrinæ complementum necessaria sunt; & in precedentibus non sunt discussa.

SECT. I.

*Vtrum Angeli boni, quando se dispo-
nebant ad gratiam fuerint prome-
riti ipsam gratiam, &
gloriam?*

DE Angelis inquit in ea acceptio-
ne, in qua Sancti Patres eos appel-
lant bonos ante quam sanctificantem gra-
tiam per spiritum Dei acciperet, & quo
modo nos supra diximus omnes nullo
dempto fuisse, cum crearetur in natura,
instructos, & factos in gradu supernatu-
rali; ita nempe ut quamprimum existe-
rent, haberent perfectionem, seu comple-
mentum in naturalibus; & circa super-
naturalia, præter potentiam obedi-
entiam.

Dr. Mayorga.

tialem, quæ naturæ propria est, habe-
rent inchoatam vitam, seu inchoamen-
tum vitæ, hoc est, omnia requisita ex par-
te actus primi, ut viuerent, si vellent;
operando intra eandem lineam secun-
dum vires gratis collatas. Sic accipi-
mus Angelos bonos, qui Diabolo ex-
cepto, ut dictum est, se præpararunt ad
recipiendam vitam radicalem, hoc est
habitum gratiæ sanctificantis, & de tali
dispositione inquirimus: An fuerit meri-
toria aliquomodo ipsius gratiæ, seu vi-
tæ temporalis in hac linea, & gloriæ, seu
vitæ æternæ.

2 Difficultas autem, & diversitas
sentiendi, quacumque sit, contingit
solum inter Auctores, qui tenent Ange-
los ex gratia auxiliariæ, & gratis data se
preparasse ad sanctitatem formalem: nā qui
dixerint fuisse creatos cum gratia sancti-
ficante formaliter, & sine aliqua præuia
dispositione per actus assensus, & adhesio-
nis, non habent subiectum, de quo quæsti-
onem similem moueant. Est quidem inter
eos, cum quibus acturi sumus, stabilitum
de instantibus viæ Angelorum, ut dixi,
quod omnia, quæ pertinent ad vnum ne-
gotium, seu finem sanctificationis, aut ali-
quem alium, dicatur vnum instans, etiam
si plures mutationes, aut actus includat,
quod aggregatum tempus potius, quam
instans dici debebat. Unde in primo in-
stanti multa concludunt, quæ coexistere
non valent. Nos autem aliter assignaui-
mus instantia viæ, quæ sit, præced. sect. 1.
claritati consulentes, & nunc caute non
querimus de instantibus, sed de valore
actuum ad receptionem gratiæ, & gloriæ.
Quapropter ly *quando* in titulo positam
non significat extrinsecam aliquam du-
rationem, intra quam dispositio, gratia
sanctificans, & opera sanctæ coexistent,
licet inter se, & intrinsece successionem
habeant, sed solum significat intrinsecum
instans dispositionis necessariæ, ut bonus
sanctificaretur, fieretque Sanctus.

3 In puncto quæstionis sic expo-
sito doctrinam P. Suarez lib. 5. de Ange-
lis cap. 10. num. 11. & 12. nō facile capio.
Nam cum num. 11. recte statuerit secun-
dum sua principia omnes Angelos glo-
riam in primo instanti creationis suæ
de condigno meruisse per opera, quæ
iam sancti, & per fidem vitam li-
bere operabantur, se convertendo in
Deum ex gratiæ auxilio. Quæ propo-
sicio, & eius ratio veritatem continent,

Hh

*Status con-
trouersia.*

*Suarez
Doctrina.*

*Angeli bo-
ni quæ*

& Catholicam Doctrinam quoad substantiam asserti, seclusa quaestione de instanti primo, secundo, aut tertio, quæ nullus est momenti. Tamen num. 12. hæc habet: *Actus autem conversionis in Deum, licet iuxta nostram sententiam antecesserit quoad substantiam, & entitatem suam, gratiam habitualement, tamen ut meritum de condigno non antecessit illam, quia per illam formaliter constitutum est in ratione, & valore meriti de condigno.* Vbi loqui videtur de eademmet conversione in Deum, quæ ante formam sanctificantem non fuerit meritoria de condigno vitæ æternæ, post gratiam vero meriti rationem induerit. Si namque loqueretur de diuersis conversionibus, non foret necessaria aduertentia, aut expositio illa. Tum etiam quia opera Sancti, & amici Dei non proprie dicuntur conversio in Deum, nam conversio supponit auersionem, vel prauitiam, vel contrariam, amici autem nullo modo sunt inter se auersi.

4 Si loquitur itaque de diuersis actibus nulla occurrit difficultas; sed superflua est expositio relata. Quia certum est Angelos, qui glorificati sunt, habentes prius gratiam habitualement, meruisse de condigno gloriam per opera intra amicitiam facta: & item est certum conversionem fidei ex auxillio factam, per quam se disposuerunt, & aptarunt ad suscipiendam gratiam, præcessisse gratiâ ipsam. Vnde non potuit esse meritoria de condigno alicuius præmij. Si autem loquatur de eodem actu conversionis in Deum, hæc sunt difficultates. 1. Quod idem actus prius sit fides, & postea sit opus per fidem vitam libere factum: prius sit dispositio ad amicitiam, & desponsatione; postea vero sit opus amici, & sponsa. 2. Quod actus prius elicited non meritorie, posterius possit esse directe, & per se meritorius; quin idem ipse reproducat per gratiam. Poterit sane actus reflexus circa illum meritorius esse de condigno, ut si cum seruire quis illum Deo offerat, & gratias pro illo agat: attamen si in fieri non participauit dignitatem meriti, nunquam erit meritorius de condigno. Alias opera bona, quæ a peccatore fiunt, per subsequentem iustificationem meritoria fiunt. 3. Quidquid habet res in facto ex intrinsecis suis non potest non participasse in fieri: sed in fieri dicta conversio non accepit ratio-

nem meriti: ergo neque illam postea habuit; nisi quis audeat dicere dignitatem meriti esse extrinsecam denominationem, vel accidens migrans de subiecto in subiectum.

5 De prima autem gratia sanctificante postquam catholice dixit, non posse mereri de condigno, quia principium meriti non potest cadere sub merito, medianre dicto num. 12. dicit Angelos primam gratiam habitualement meruisse de congruo per conversionem liberam in Deum ex speciali auxillio gratia. Cuius rationem reddit. 1. nam sicut Angeli per illam conversionem se præpararunt ad gratiam modo conuenienti, & quasi connaturali, ita per eandem dispositionem gratiam impetrarunt, & congrue meruerunt. 2. Quia contritio peccatoris meretur de congruo primam gratiâ. Ergo maiori ratione conversio Angelis in Deum dispositiua ad gratiam. Quia peccator est persona indigna; Angelus autem, & homo in statu innocentia non habent indignitatem. Tertio quia ad meritum de congruo sufficit motio spiritus Sancti, & proportio actus.

6 His non obstantibus dicendum est, 1. Angelos, quando se disponebant ad recipiendam gratiâ habitualement, non meruisse vitam æternam de condigno, nec de congruo. Hæc conclusio quantum ad meritum condignum nullam habet specialem difficultatem supposito, quod Angeli quando se disponebant ad primam gratiâ habitualement, non habebant eam gratiam primam. Quod ex terminis patet, & supra ostendimus probantes, quod Angeli non fuerunt creati sancti formaliter, sed tantum cum auxillijs gratis datis necessarijs, ut se disponerent, si vellent. Sed sine gratia meritum condignum vitæ æternæ est impossibile. Ergo Angeli, qui se disponendo ad gratiam primam non potuerunt operari, ut Sancti, & Deo grati per eandem gratiâ, & consequenter neque per aliam formam sanctificantem, non potuerunt mereri tunc de condigno gloriam. Quantum vero ad meritum congruum vitæ æternæ (si tale meritum datur) eadem ratio est: quia gloria nullatenus potest mereri ab eo, qui non est coniunctus, & amicus Dei; sed qui se disponit ad gratiâ primam nondum est coniunctus Deo, sed in via ad coniunctionem, & amicitiam cum eo: ergo nullo modo potest mereri eius visionem. Quod nanque oblevisse sit leue, aut leuissimum non tollit quod

De merito congruo.

Assertio 1.

Difficilia in dicta positione.

Difficilia in dicta positione.

exhibeatur necessario ab amico, & non ab extraneo. Et confirmatur: quia ubi non est semen vite æternæ, quod est gratia, nullus potest oriri fructus conducens ad æternam vitam.

7 Dicendum est 2. Angelos bonos, quando se disponebant ad primam gratiam, non potuisse mereri propriam sanctificationem de condigno, nec de congruo. Hæc conclusio quantum ad primam partem de merito condigno est fide certa, nec indiget argumentis. Secunda vero pars de merito congruo potest dupliciter probari. Primo iuxta sententiam eorum, qui ad primam gratiam nullum meritum etiam impetratorium admittunt, quam satis efficaciter probant ex Scriptura, Concilio Trident. Patribus, & ratione; iuxta quam in nostro casu est etiam negandum meritum omne respectu gratiæ in dispositione ad illam. Sed in præsentī abstinere placet ab huiusmodi argumentis, ne longam disputationem de merito congruo inuoluamus. Secundo potest probari adhuc admissio merito de congruo in operibus, quibus peccator se disponit ad propriam iustificationem. Nomine peccatoris intelligitur, qui cum renatus fuerit à morte peccati ex meritis Christi per baptismum, perdidit gratiam peccando, non tamen perdidit fidem, & spem, sed est Christi, & Ecclesiæ membrum ægrotum tunc, & in umbra mortis sedens, ut filius prodigus, qui peregre proficiscens dissipauit omnia bona sua.

8 Sic argumentor: licet filius, seruus, aut amicus, cum perdidit gratiam coram Patre, Domino, aut amico, possit reconciliari cum eo cōfitendo peccatum suum, dolendo peccasse, petendo veniam, promittendoque se nunquam amplius peccaturum, tamen qui nunquam fuit in domo Domini, reconciliari nequit. Ergo etiam si peccator habens fidem, & characterem posset adiutus mereri quodammodo recōciliationem, & gratiam; tamen qui nunquam fuit de domo Domini, nequit ullo modo mereri primam gratiam, etiam adiutus auxilijs gratuitis. Explicatur, & confirmatur ratio ista: nam qui non est in aliqua linea non potest ullo modo operari intra eam; ergo non potest exhibere aliquod obsequium eiusdē ordinis, per quod impetret esse, etiā si eius esse pendeat ab alio. Sed qui non est in linea supernaturali, saltem per si

dem, & spem, nullo modo est, ut Angelus in instanti dispositionis. Ergo Angelus tunc, & homo in statu innocentie per dispositionem ex auxilio ad primam gratiam nullo modo potuerunt mereri ipsam gratiam primam.

9 Ut autem manifestior appareat veritas nostræ conclusionis, fateor cū ponentibus meritum de congruo respectu primæ gratiæ, à qua quæstione nunc præcindo; quod si collatio formæ sanctificationis distaret à propria, & necessaria dispositione per aliquod tempus, vel instans, posset recte dispositus ad primam gratiam, illam de congruo mereri, aut impetrare per opera facta ex fide, & spe; ut supponit Suarez, qui licet intra vnicum instans, aut negotium, tamen opus ex fide factum includit in dispositione ad gratiam, per quod optime possit impetrari sanctificatio. Nos autem solum actum fidei, quo Angelus credidit Deo reuelanti mysteria, & promittenti gloriam: & inchoatam spem in assensu promissionū, vel forsam eius actum, intelligimus esse dispositionem ad primam gratiam; quæ nūquam differtur ex communi prouidentia, sed bene disposito statim datur. Quæ propter nullum aliud opus intelligi valeat intermedium aut tempore, aut natura, quod sit meritum de congruo.

10 Nec obest, si dixeris, solam fidem, quæ est dispositio, esse etiam impetratoriam gratiæ, & mereri de congruo. Sed contra sic argumentor: qui non credit in Deum, non nouit ipsū Auctorem supernaturalem, quomocumque cognouerit auctorem naturæ: quia ante visionē beatificam omnis creatura ambulat infide. Sed ei, quem non agnoscit, nullum potest exhibere obsequiū. Ergo ante fidem nemo potest offerre aliquod opus Auctori gratiæ. Ergo nequit moveri apud illū. Qui autem primo credit, non est, sed fit fidelis, & cognoscens Deum: ergo non operatur ut fidelis, seu ex fide; ergo non præstat obsequiū acceptabile apud Deū in ratione meriti, quamuis sit dispositio, ut compleatur opus Dei.

11 Respondebis; quod fides nō indiget alia priori fide, ut sit obsequium præstitum Deo, sicut alia opera, quæ si nō sunt ex fide, peccata sunt, ut ait Paul. ad Roman. 14. Nam fides est per quam viuificatur opera, aliās nō viuificat ratio viuificans nō indiget alio viuificante, aut dabitur processus infinitum. Ergo licet

Quæ sit dispositio ad gratiam in nostro casu.

Responsio impugnatur.

Solutio ad 11.

Assertio
2.

Eius ratio.

*Impugna-
tur.*

opera alia non sint obsequium sine fide, tamen fides ipsa per se est obsequium, & consequenter meritoria de congruo. Sed contra: licet ea, quæ superueniunt fidei in facto, vt perseverantia, feruor, & augmentum sint meritoria, quia sunt opera fidelis, vt talis, tamen primum credere non est obsequium, quia est transitus de non fidei ad esse fidelem; quare cum sit actus liber supposito auxillio est motus à non fidei oriens. Quapropter licet fides in fidei sit obsequium exhibitum Deo, tamen prima fides in fieri, quæ est assensus non fidelis, vt fidelis fiat, nullo modo est obsequium impetratum primæ gratiæ, sed dispositio subiecti ad illam.

12 Obijcies: esto fides prima in fieri non sit impetratoria, aut meritum de congruo, tamen pro illo nunc dispositionis ad gratiam primam Angelorum non potest non dari actus amoris liberi, & conuersionis in Deum. Qui simul pertineat ad præuiam dispositionem ad primam gratiam, & sit meritorius illius de congruo, & per modum impetrationis. Ergo Angeli dum se disponebant ad primam gratiam, eam merebatur de congruo.

13 Hæc tamen obiectio primo aspectu difficilis nullius momenti est illi, qui recte cognouerit supra traditam doctrinam de voluntate, & libero arbitrio lib. 3. & quæ diximus quæst. præcedenti de auxilijs, & gratia, in qua Angeli creati sunt, ex Augustino, & Patribus. Quæ cognita omnino extinguunt obiectiōem. Breuiter autem tesseram, quæ sunt necessaria ad solutionem. Primo voluntas amatoria, & voluntas dominatiua sunt duo diuersa: illa est principium omnium affectionum; nam est inclinatio naturæ rationalis, & intellectus in bonum; eius actus non sunt intrinsece liberi, sed sicut potentia inferioris ab extrinseca sibi voluntate. Voluntas vero superior, & dominatiua est supra omnes potentias, & vires operatiuas naturæ intellectus, quæ ipsæ subdantur quantum ad agere, & non agere, agereque hoc, vel illud, seu quoad exercitiū, & specificationem. Vt autem liberum arbitriū, siue voluntas dominatiua sit, aut non sit in negotio aliquo nunquam ante discussio, opus est simplici cognitione boni, ad quæ sequitur amor naturalis in voluntate inferiori: huius datur aduertentia, post incipit esse liber prædictus amor, si non impediatur. Deinde succe-

det intentio libera, & ceteri actus intellectus practici, & voluntatis dominatiui, vt decreta, electio, imperium, & usus.

14 Quando itaque eleuatur natura ad vitam supernaturalem, tot vires debent ei conferri supernaturales, quot habet circa naturales actiones proportionem seruata. Nam sicut natura est radix potentiarum, voluntatis actiua, quæ est inclinatio in bonū, vt sic, & intellectus. Sic gratia sanctificans naturam est principium radicale virtutum Theologicarum, fidei, quæ correspondet intellectui, spei, quæ correspondet voluntati inferiori, vt est appetitiua boni ardui futuri, quod minus vocatur *inseparabilis* in appetitu sensitiuo; & charitatis, quæ est vis elicitiua amoris, dilectionis, seu actus charitatis. Estque inclinatio in verum bonum diuinum consequens infallibiliter formam sanctificantem naturam; & suo modo in appetitu sensitiuo vocatur concupiscibilis. Attamen voluntas superior, seu dominatiua non habet virtutem aliquam sui similem, quæ infundatur cum gratia; sed tantum valet intelligi supernaturalizatum, quando subdantur ei supernaturales vires quoad exercitiū, & quia intellectus practicus circa supernaturalia versatur. Sic est natura in linea superiori constituta in actu remoto, vt autem constitutur in actu primo completo indiget propositione boni, amore illius, & alijs, quæ circa naturalia narrauimus. Talis autem amor quando est primo primus, etiam si sit elicitus à charitate, non est liber ex essentia sua; quia charitas non est habitus liberi arbitrii, sed voluntatis inferioris. Et in his, quæ ad operandum dantur à Deo, consistit gratia auxilians.

15 Hæc, quæ reperiuntur in natura eleuata in facto esse per habituales virtutes, reperiuntur in eleuatione in fieri per quamdam motionem Spiritus Sancti transeuntem, præter formam sanctificantem, in cuius infusione eleuatio perficitur. Quare ex parte intellectus datur lumen fidei, & ex parte voluntatis impulsus, ex quo oritur amor charitatis nondum liber. Dantur etiam auxillia gratificata ad completum posse, vt simplex propositio boni, prudentia, reuelatio veritatum de Deo, & forsam bonorum promissorum, & sic præuetus Angelus habet in potestate sua assēiri, vel nō, & etiā disētiri. His positis (quæ, & si multa sūt, sepe erūt proficua) ad obiectiōem respondeo

Ad eius solutionem præscieda.

Obiectio soluitur.

negando in dispositione Angeli ad primam gratiam reperiri amorem charitatis liberum, quamvis detur bona voluntas, seu amor castus iuxta Augustinum, qui producit aut nascitur ex motione Spiritus Sancti, quasi naturaliter, ad propositionem veri boni. Vnde cōcludimus in prima dispositione Angeli ad formam sanctificantem nulla ex parte reperiri meritum de congruo primæ gratiæ.

SECT. II.

Vtrum Angeli Sancti, & an omnes meruerint augmentum gratiæ, vitam æternam, & augmentum gloriæ?

*Status du-
bius.*

16 OMnes Angeli, qui crediderunt, & sperarunt, gratiam habitualemente cepere, & cum solum essent boni, sancti facti sunt, nullo ipsorum merito precedente, sed ex liberali benignitate Dei, qui initium dedit, & compleuit opus, ut dictum est. Et licet verum sit, quod ita sancti habeant ius hereditatis ad vitam æternam taliter, ut si in eo puncto finiretur status viatoris beatitudinem consequerentur, sicut parvuli cum gratia baptismali morientes: tamen quia certum est post infusionem gratiæ fuisse adhuc viatores, (quin potius recte potest dici ex tunc fuisse adequate viatores, quia tunc primum fuerunt adequate potentes operari), & ut dixi, nullum haberent meritum vitæ æternæ, restat scire: vtrum Angeli sancti fuerint promeriti augmentum gratiæ, & æternam vitam, augmentumque gloriæ? & An omnes, qui tunc sancti erant, tale meritum habuerint?

17 Ratio autem dubitandi nullo modo est accipienda ex morulis, seu instantibus viæ, quia certum colligitur ex Scriptura, traditione, & Patribus Angelos Sanctos fuisse adhuc viatores; siquidem indubitatum est aliquos ab statu gratiæ cecidisse. Atqui si non essent in via non possent cadere, & perdere suum principatum, & domicilium. Ergo Angeli, qui se disposuerunt, & receperunt sanctitatem, adhuc post hoc instans fuerunt viatores. Quod vero via postea du- rauerit per unum instans, aut per plura, nec auget, nec minuit difficultatem; quia non est ad rem.

De Mayorga

18 Igitur dubium nascitur ex una parte, quia videtur non posse Sanctos mereri illa tria præmia, nempe augmentum gratiæ, vitam æternam, & augmentum gloriæ. Nam ea, quæ uni debentur, non potest promereri: sed vitæ æternæ debetur Sancto: ergo non potest illam mereri. Aliàs si posset quis promereri vitam æternam, posset mereri primam gratiam, quæ est ius ad gloriam. Sed nemo potest mereri primam gratiam: ergo neque primam gloriam, quæ est vita æterna. Pro parte autem affirmatiua vrget Concil. Tridentin. sessio. 6. cap. 32. Vbi post alia damnatur eum, qui dixerit iustum non posse mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ susceptionem, si in gratia decesserit, & gloriæ augmentum. Sed eadem regula est Angelo Sancto, & homini iusto in ordine ad meritum. Ergo sicut debemus fateri iustum posse mereri vitam æternam, sic est dicendum de Angelo Sancto. Nullaque differentia est inter utrūque, sed de quolibet potest hæc questio æque disputari.

19 Nescio: An propter istam difficultatem solliciti fuerint Docti Scriptores in defendendo Angelos, quando se disponebant ad sanctificationem, meruisse de condigno vitam æternam, seu gloriam primam, quamvis nullo modo, aut saltem de congruo mererentur primam gratiam; non inuenientes quomodo debitum iure hereditatis possit de condigno mereri.

20 Dico igitur: quod multi ex Sanctis Angelis post acceptam gratiam meruerunt augmentum gratiæ, & vitam æternam, seu gloriam, & gloriæ augmentum. Hæc est communis sententia inter Patres, & Scholasticos, & eam sic probor. Angeli tunc erant in statu, in quo poterant mereri, & multi ex eis operati sunt opera virtutum supernaturalium: ergo licet non omnes, tamen multi promeriti sunt, quæ poterant promereri. Sed tria dicta poterant mereri ab Angelis. Ergo ea de facto multi meruerunt. Discursus est legitimus, & primū antecedens, ostenditur per partes. Nā 1. omnes Angeli præter unum Diabolū erant tunc viatores, ut manet probatū; nondum enim acceperant beatitudinē, aut damnationē, 2. erant liberi plene, & potentes diligere Deū, & consentire Diabolo illos sollicitati, & tādē erant in statu gratiæ, & sanctitatis, &

*Ratio dubi-
tandi.*

*Nostra cō-
clusio.*

præsentia auxilijs necessarijs ad operandum. Quapropter fuerunt tunc in statu, in quo possent bene agere, & peccare.

Probat. 21 Quod autem multi ex eis fuerint bene operati, dubitati nequit, & constat ex eo, quod Angeli beati non potuerunt non transire illam viam, ut peruenirent ad gloriam: ergo tunc Deo adhæserunt per charitatem, & omnia revelata crediderunt, & sperauerunt in eo. Deinde quia ex quo diabolus surrexit contra Deum, sollicitabat alios coniungere sibi socios, & milites, quos verbo, & exemplo suadebat, ut ipsum sequerentur. Ergo qui resisterunt inimico, Deo adhiærente, bene, & viriliter egerunt; præcipue quia viam gloriam consecuti sunt. Quare non potuerunt se habere pure omisiue, & indifferenter, & dato casu talis indifferenter, qui sic se haberet, peccaret ex defectu fidei. Ergo omnes tunc operati sunt bene, vel male. Ergo omnes pro illo tempore viæ meruerunt, quidam vitam æternam, & augmentum gratiæ, & gloriæ; quidam autem infernum (qui in Scriptura Sacra mors appellatur), & penam sine fine.

Ratio dubitandi soluitur. 22 Nec obstat huic merito ratio dubitandi: quia bene potest una, & eadē res deberi, & dari duobus titulis, tanquā hereditas nempe, & tanquā corona, & premium. Sed distinguere oportet inter filium naturalem, & adoptiuum: nam hæreditas debita filio naturali non potest cadere sub merito proprio, sed per quamdam appropriationem virtutum polycitarum, & corporalis pulchritudinis bene mereri regnum dicitur filius regis. At vero extraneus ex beneficentia, & liberalitate receptus in familia, & adoptivus solummodo habet ius ad hæreditatem, ortum ex patris benefica acceptatione. Hic autem, cui hæreditas debetur ex gratia, optime potest post adoptionem mereri augmentum gratiæ apud patrem & dominum, & ipsam hæreditatem ex iustitia, vel gratitudine, iuxta diuersas opiniones de merito condigno, quas omitto, similimodo mereri potest augmentum gloriæ, & felicitatis. Neque sequitur vilo modo ex his posse filium adoptiuum mereri suam adoptionem, & gloriam primam, neque titulum ad hæreditatem.

Obiectio quadam. 23 Sed dicit aliquis: ad meritum vitæ æternæ, & augmentum gloriæ necessarium est assignare plura instantia viæ

Angelorum, quam supra posuimus. Nam per id ipsum per quod meretur Angelus gloriam, non meretur augmentum illius, sed in his datur prius, & posterius; ergo debent dari plures actiones succedentes, ut per priorem respiciat gloriam, & per posteriorem augmentum eius. Ergo & plura instantia, cum hæc mensuratur per actiones. Ex hoc autem sequeretur tantam fuisse viam Angelorum, ut qui bene & laudabiliter cum Michael pro Deo pugnabrant, possent cadere, & indigerent nona gratia ad perseverandum; qui vero à Deo receperant, etiam Diabolus, possent resipiscere, & converti penitentiam agendo, & saluari; & sola proterbia, & duritie cordis permanserunt in delicto, resistendo prædicationi, & argumentis Michaelis, & sociorum eius.

24 Quibus ut satisfaciam, colligo ante omnia finem viæ Angelorum ex textu Ioannis in Apoc. cap. 12. ubi prælium magni factum in celo dicitur inter Angelos, quando mulier amicta sole, quæ erat paritura Christum Dominum, apparuit in celo; hoc est quando inter alia diuina mysteria, quæ Angelis in celo existentibus reuelabantur, reuelatum est sacrum incarnationis mysterium. Et Draco, seu Diabolus paratus erat infantem deuorare negando eius diuinitatem, & emisit de ore suo aquam pestiferam, & hæreticæ doctrinæ suæ, ut traheret ad se mulierem. Prælium itaque istud fuit totum negotium viæ Angelorum, finis autem viæ victoria; nam qui vicerunt celebrantes nomen Domini, & gloriam Dei, triumphando coronati sunt; victi autem relegati sunt in infernum, & locus eorum non est amplius inuentus in celo. Vnde videtur dicendum, quod mora viæ, seu instans Angelorum post receptionem gratiæ non possit menturari per vnam, & in diuisibilem actionem, sed includit plures, & diuersas actiones tam eorum qui pro fide pugnabant, quam eorum, qui secuti sint Diabolicam doctrinam, quæ, quia omnes ordinabantur ad vnum finem glorificandi Deum stabiliendo fidem, & expugnando inimicos veritatis, vnum instans componunt propter vnitatem intentionis.

25 Respondeo itaque ad argumentum, quod Angeli sancti, qui postea fuerunt beati, ex amore charitatis, & intentione stabiliendi fidem, & honorem Dei, multa laudabilia opera patrarent, per

De duratione viæ.

Solutio obiectio.

per quæ meruerunt non solum augmentum gratiæ, & vitam æternam, quæ, vt correspondet merito, gloria vocatur, quod supponit Concilium Trid. loco citato, sed etiam augmentum gloriæ. Ex hoc autem non sequitur Angelos habuisse tempus poenitendi post commissum delictum; quia iam via intelligitur finita. Dum vero prælum gerebatur multi forsam ambigui fuere, & dubitantes neutri parti adhererant; donec aut omnes, vel aliqui veritate ducti confirmati in fide Deum sunt secuti, aut falsis documentis obsecrati passioni, & Diabolo consenserunt. Quod qui diceret nullum incurreret inconueniens.

SECT. III.

*Vtrum Angeli sint consecuti gratiã,
& gloriam secundum quantitatem suorum naturalium?*

56 Consummata via receperunt Angeli mercedem secundum merita sua, non quidem in eodem instanti ultimo viæ, sed immediate post. Quapropter qui inuenti sunt fideles, & cum bono merito præter augmentum gratiæ, quod viatores receperant, consecuti sunt gloriam iuxta quantitatem meritum sine ulla acceptione personarum. Cum autem ex Sacra Scriptura, & Patribus, præcipue Dionys. toto lib. de celesti Hier. consensit sic supremi ordinis spiritus in gloria, & intimitate cum Deo, esse eos, qui inter alios perfectiores sunt, secundum naturam videntur supernaturalia ipsis communicata iuxta perfectionem naturæ. Ad huius itaque difficultatis elucidationem recte queritur à D. Thoma 1. p. q. 62. art. 6. vtrum Angeli sint consecuti gratiam, & gloriam secundum quantitatem naturalium?

27 In hoc puncto non est diuersitas opinionum, sed omnes vno ore fatentur datam fuisse Angelis inæqualem gratiam, & gloriam secundum inæqualitatem in natura, quam conclusionem statuit D. Th. articulo citato, & rationibus infra adducendis probauit. Nimis scrupulose hanc materiam pensantes nonnulli addiderunt in distributione gloriæ attentam rationem meritum egisse Deum, & non

Dr. Mayorga,

attendisse ad naturalia. Et Salmanticenses in annotatione circa hunc articulum aduertunt non esse sensum Angelici Preceptoris, data esse Angelis dona supernaturalia secundum gradum suorum naturalium, tanquam propter dispositionem, siue proximam, siue remotam. Quibus annotationibus clara textus doctrina obsecrant. Quis rogo dubitaret de mente D. Thom. ante commentum istud? certe nullus inquirens veritatem. Et tamen eius denoti aut dubitarunt prius, aut angelis dubio præstiterunt.

28 Igitur conclusio D. Th. quæ sequitur, est: Rationabile est, quod secundum gradum naturalium Angelis data sint dona gratiarum, & perfectio beatitudinis. Quam probat primo ex parte Dei, qui per ordinem suæ sapientiæ diuersos gradus in Angelica natura constituit. Sicut enim natura Angelica facta est à Deo ad gratiam, & beatitudinem consequendam: ita etiam gradus naturæ Angelicæ ad diuersos gradus gratiæ, & gloriæ ordinari videntur. Ergo videtur, quod Deus Angelos, quos altioris naturæ fecit, ad maiora gratiarum dona, & ampliorum beatitudinem ordinauerit. Vnde distinctio graduum in natura videtur facta ex ordine ad finem supernaturalem; & vt vasa aptaretur capacia gratiæ, quam liberaliter dare decreuerat Angelis secundum diuersos gradus. Secundo probat ex parte Angelorum. Nam in Angelo ornato gratia sic collata iuxta gradum naturæ nihil est, quod impediat, aut retardet, quo minus natura cum gratia toto connatu ad Deum conuertatur; & sic maiorem gratiam, & gloriam valeat consequi per merita. Et tamen semper colligitur, quod Angeli, qui habuerunt meliora naturalia, habuerunt plus de gratia, & gloria.

SECT. IV.

Vtrum Angelus beatus peccare possit?

29 Quæcumque hic disputantur de Angelis, proprium locum habent in tractatu communi de beatitudine, vnde de vno, vel alterum dubium nunc adducemus, in quibus nostræ doctrinæ progressus aliquam peculiarem explicationem, argumentum, aut sententiam attigerit.

Salmanticenses.

Conclusio eius argumenta.

Motiuum dubij.

Doctrina D. Thom.

*Intentum
Auctoris.*

rit. Inter illa vero primum sit: utrum beatus possit peccare? in cuius resolutione licet pars negativa certa sit inter Patres, & Scholasticos, quidquid Origenes erraverit. Verum tamē difficultas occurrit in assignanda ratione huius impeccabilitatis, & varia argumenta constant, quibus propositis Scriptores postremi adhuc non quiescunt. Meæ mentis est singula breuiter referre, & tandem rationē D. Thomæ r. p. q. 62, art. 8. in corp. conuincere dictam conclusionem, monstrare, & quod si aliqua ratio ex relatis vim habet, ex principijs, in quibus nititur argumentum D. Thomæ eam participat. Prætermittimus sententiam Scoti in 4. dist. 49. q. 6. §. *Dico ergo*, qui nulli argumento subditus ad extrinsecā providentiam, & protectionem recurrit. Et item omnino rationem, quæ communiter sumitur ex dilectione beata, quæ nascitur à voluntate creaturæ cum habitu charitatis, præuenta cum visione Dei, & omnibus auxilijs ad operandum requisitis. Quia huiusmodi argumentum est à posteriori, & sicut de priori scientes fuerimus, ita de consequenti dicendum erit.

Rationis.
19

30 Igitur non posse beatum villo modo peccare ex vi, & efficacia visionis summi, & veri boni, contendit probare Ricardus apud Vazquez 1. 2. disp. 18. c. 2. num. 10. sic. Voluntas non potest appetere aliquid nisi sub ratione boni: sed videntes Deum nihil possunt in eo videre, quod habeat rationem mali, nihilque in creatura, quod non videant multo excellentiori ratione in ipso Deo, etiam si non secundum eamdem rationem vniuocā: ergo nihil possunt diligere, nisi Deū, aut propter Deum ergo non possunt peccare. Secundam rationem affert D. Th. 4. contra Gent. cap. 92. in 5. loco in hunc modum. Non potest dari peccatum in voluntate, nisi præcedat defectus in intellectu. Sed qui videt Deum non potest propter vim visionis habere aliquem defectum in intellectu in ordine ad ea, quæ oportet agere: ergo non potest peccare. His rationibus, & præcipua D. Th. infra tradenda quodammodo notatis tertiā adiungit Vazquez num. 13. quam ex duabus illis recte intellectis, ut ait, componit, & est huiusmodi. Talis naturæ est voluntas, quod peccare non possit, nisi aliquis defectus in intellectu præcedat, saltem in considerationis. Impossibile autē

est voluntatem moueri ab eo, quod leuiter proponitur, contra id, quod proponitur efficacius; nisi apprehensio ex parte intellectus mutetur, cuius mutatio est in manu voluntatis. Sed visio diuinæ essentiae est tantæ efficacitatis, & virtutis in illustratione intellectus; ut quoties homo vel Angelus conuertit se ad bona creaturæ, non possit non considerare efficacius, quod est secundum voluntatem Dei, quam oppositum. Ardentius igitur considerans beatus inter bona creaturæ, ea quæ honesta sunt, non potest contra rationē aliquid eligere, & peccare.

31 Si de his argumentis iudicium ferre liceat, existimo Ricardi argumentū, si recurrat in probatione minoris ad doctrinam statim tradendam optime probare assumptum: & idem contingit in ratione D. Th. ex 4. contra Gent. adducta, quæ habet aliunde difficultatem iuxta doctrinam eorum, qui dicunt sine illo defectu in intellectu posse voluntatem eligere inter opposita, & peccare. Ratio autem P. Vazquez pauca addit supra discursum D. Thomæ, quæ non caret difficultate. Quid quæso, est beatum se conuertere ad bona creaturæ? est ne ad speculandum essentias rerum, vel ad diligendum illa? Prima conuersio non conducit ad operationum, nisi talis contemplatio fiat ad celebrandam sapientiam Dei: nā ad inquirendum nouum cognoscibile dari nequit. Conuersio autem voluntatis per adhesionem, & affectum contingit. Ergo beatus conuertens se ad bona creaturæ, diligendo ea se conuertit. Et si diligit ea propter ipsa, aut ex curiositate peccabit. Deinde quid intelligit per bona creaturæ respectu beati non capio: nam respectu videntis Deum ea, quæ dicuntur bona, quia talia nobis apparent, bona non sunt, nec apparenter. Si autem sola bona verā videt beatus in creaturis conuersiue, & quæ non sunt talia bona auersive, ut quid est necessarius recursus ad efficaciam, & in efficaciam cogitationum, quædo apparens nobis bonum, non apparet beato bonum, sed malum, quod efficaciter odio habet. Ommitto hæc.

32 Igitur ratio à priori, & efficax nostræ conclusionis est, quam adducit D. Th. dicta q. 62. art. 8. dicens: Angelorum beatitudo in hoc consistit, quod per essentiam Deum vident: essentia autem Dei est essentia bonitatis, vel ipsa bonitas. Unde hoc modo se habet Angelus videns

*Iudicium
circa vim
harum rationum.*

*Ratio
D. Thomæ.*

videns Deum ad ipsum, seu ad ipsam bonitatem, sicut se habet quicumque non videns Deum ad communem rationem boni, Impossibile est autem, quod aliquis quidquam velit, aut operetur, nisi attendens ad bonum, vel quod velit diuertere à bono in quantum huiusmodi. Angelus igitur beatus non potest velle, vel agere, nisi attendens ad Deum: sic autem volēs vel agens non potest peccare. Vnde Angelus beatus nullo modo peccare potest. Hæc est ratio S. Doctoris, ipsius verbis relata.

1. responsio
P. Vazq.

33 Huic argumento dupliciter respondet Vazquez loco citato num. 9. Primo quidem aliter diuerso modo comparari bonum vniuersale cum singulis obiectis voluntatis, quam Deus. Nam bonum ut sic essentialiter includitur in singulis obiectis, ad quæ mouetur voluntas actu prosecutionis, & sic non potest voluntas aliquid velle, quod non sit bonum, nec potest auerti ab aliquo, quod bonum sit: ut vero Deus non includitur in singulis obiectis voluntatis. Quare videns Deum poterit moueri in aliquod obiectum, in quo non includatur Deus, & peccare.

34 Hæc tamen solutio non infirmat rationem D. Thomæ. In primis namque non distinguit inter voluntatem, seu inclinationem creaturæ intellectuales in statu imperfectionis sue, qualem habet, dum est in via ad perfectionem ultimam suam, & inter voluntatem naturæ perfectæ, & completæ in gradu intellectuali. Primo modo est inclinatio concupiscentiæ ad bonum, quod deest: omne autem, quod apparet bonum, deest, quare inclinari potest in bonum quodcumque, ut tale propositum. Et in hoc statu eius obiectum non limitatur ad bonum verum, sed extenditur ad bonum præcognitum, siue sit vere tale, siue non. Vnde natura imperfecta potest peccare. In statu vero perfectionis veræ voluntas non est inclinatio ad bonum, quod deest, sed ad bonum, quod adest, & possidetur quare non est concupiscentia, sed amor, & dilectio charitatis cum gaudio. Bona autem particularia in quibus est Deus, ut essentia bonitatis participatiue, diliguntur à perfectis quasi extensione caritatis. Neque aliquid creatum, quod non sit in se bonum dicto modo, apparet perfectio bonum, & amabile, sicut imperfecto, & viatori: quare perfecta natura cum visione Dei peccare nequit villo modo.

Dr. Mayorga

35 Deinde non potenti falli nequit apparere bonum, quod vere non est tale; sed videns beatifice Deum falli non potest: ergo nequit apprehendere, ut bonum, quod non est vere bonum: quare non potest moueri bono existimato tantum, & sic non potest peccare. Neque hic est ad propositum distinctio de sensu composito, & diuiso, quia nullus negat creaturam rationalem absolute loquendo posse peccare: sed difficultas est in redenda ratione ob quam beatus habeat impotentiam proximam peccandi. Neque tandem ex his læditur dominatiua potestas arbitrii, aut ex contrario perficitur, licet quasi materialiter minuat. Nam non magis est rex, dominus, aut imperator, qui subditas habet centum vrbes, quam qui dominatur super quinquaginta. Sic arbitrium naturæ rationalis non magis est dominium propriarum actionum, si regni sui ambitus extendatur ad vere, & apparenter bona, ut contingit in imperfecto, quam si solum claudatur in vere bonis secundum Deum, ut contingit in natura perfecta visione beatifica: multitudo namque, aut paucitas subditorum non est forma regni, sed materia potestatis.

36 Secundo respondet P. Vazquez proposito argumento, quod ipsi Deo non solum opponitur malum, sed etiam aliquod bonum singulare; nempe illud, quod est contra rationem, & quævis opponatur ratione malitiæ moralis coniunctæ: tamen voluntas creata fertur in illud ratione bonitatis, & ita non tendit ex instituto in aliquid, quod opponatur Deo. Quid ergo obest, ut videns Deum possit aliquod peccatum committere. Sed hæc solutio in multis peccat: nam 1. arguit ab statu imperfecto naturæ ad statum perfectionis suæ confundens utrumque. 2. falso supponit, quod naturæ rationalis, & intellectuales bonum est aliquid, quod non est secundum rationem, aut rationi opponitur. Delectatio quidem appetitus inferioris bona est appetitiua, sed quandoque est bona, quandoque mala operanti secundum rationem rectam. At beatus, & perfectus semper operatur secundum rationem rectam, & eius voluntas est inclinatio caritatis, vel, ut sic dicam, est caritas habitualis, aut iuxta modum communem est rectificata charitate. Ergo non potest appetere beatus ea bona, quæ non bona sibi, & consequenter non potest peccare. Tandem hoc quod est

Impugnatur. 2.

Non laeditur potestas arbitrii.

2. Responsio
P. Vazq.

Excluditur.

Impugnatur 1.

est proponi ut bonum, quod non est verè tale, solum conuenit naturæ in statu imperfectiōis. Per visionem autem beatificam ita perficitur creatura, ut neque valeat ipsi proponi non bonum, ut bonum, neque data per impossibile tali propositione, voluntas charitate ardens, seu charitas illud prosequeretur; sed potius quasi instinctu Diuino tale obiectum odio haberet.

SECT. V.

Utrum Angeli beati possint proficere in beatitudine? & an eorum beatitudo possit augeri?

37 **Q**ui uoluerit circa hæc longissimam tractationem, legat Suarium de Angelis lib. 6. à cap. 6. usque ad nonum, ubi multa inueniet, quæ ad summam reuocari nequeunt. Omnibus autem omnisficientem propriam breuiter apperiã. Igitur duo in titulo quaerimus. Primum est: an beati valeant proficere in beatitudine? quod querit D. Th. art. 9. dictæ q. 61. & communiter Scriptores. Secundum est: utrum beatitudo Angelorum possit augeri? quod est peculiare dubium. Ratio autem huius additionis est; quia prima pars tituli loquitur de profectu, qui fiat à principio intrinseco, siue per meritum, siue alio causationis modo, & nequaquam tangitur augmentum beatitudinis, quod causari potest, vel nõ ab agente extrinseco, siue à Deo, quod in presenti nõ debet omitti. Vtraque uero pars potest intelligi tam de beatitudine essentiali, quam de accidentali.

38 Quid autem sit beatitudo essentialis, & quid accidentaria ex tractatu de beatitudine breuiter notandum est. Essentialis beatitudo constituit beatum in esse beati secundum gradus perfectionis, quos correspondenter ad merita diuina prædestinatio ordinauit: estque uita æterna quasi radicalis cum proprietatibus suis, quales sunt uirtutes ad operandum beate, & perfecte, includitque ea omnia, sine quorum quolibet non esset essentialiter beatus in gradu suo; quia includeret defectum. Beatitudo uero accidentalis consistit in exercitio uitæ beatæ, quæ in nobis uiuentibus explicari potest; nam uita essentialis est natura ipsa

cum omnibus suis potentijs, & uiribus naturalibus: uita uero accidentalis consistit in exercitio vitali. Cum autem duplex genus potentiarum vitalium sit, nempe passiuæ, & actiuæ, duplici modo potest exerceri uita patiēdo nempe, & agēdo. Et actiones quidem vitales semper sunt à principio intrinseco; passionēs autem possunt provenire ab intrinseco, & extrinseco agente, ut sepe diximus. Sic beatitudo essentialis includit omnia ea, quæ pertinent ad esse uiuentis perfecti ante omne exercitium vitale: accidentalis uero stat in exercitio vitali siue passiuo, aut receptiuo lucis ab illuminante, siue actiuo operationum vitalium tali statui correspondentium.

39 His prælibatis, circa beatitudinem essentialē dico 1. De potentia absoluta, & independentē à præsentī prædestinatione non implicat essentialē beatitudinem augeri. 2. Secundum eandem suppositionem non implicat beatū proficere in beatitudine essentiali. Vtraque autem conclusio est manifesta cognitioni termini inam seculā præsentī ordinatione gratiæ, & gloriæ potest Deus se magis, ac magis communicare menti creatæ per visionem: & item potest acceptare opera beatorum, ut eorum merito augeatur essentialis beatitudo; quin in his aliqua contradicō inuoluatur.

40 3. Conclusio sit in statu præsentis prouidentię beatus nõ potest proficere in essentiali beatitudine. 4. Conclusio est: secundum eandem præordinationem non potest augeri dicta beatitudo ab extrinseco agente. Vtraque etiam conclusio claret per rationem D. Thomæ in corpore dicti art. 9. Nam creatura ex se non potest consequi suam ultimam perfectionem, quæ est uita æterna: quare oportet, ut moueatur à Deo; qui non mouet illam in finem indeterminatum, sed ex determinata intentione determinati finis. Ergo præordinauerat gloriā, ad quam unumquem moueret. Quæ consecuta nõ potest Deus ex vi præsentis decreti ultra gradum intentum creaturam beare: neque sic beatus potest mereri augmentū gloriæ suæ, & proficere in beatitudine. Quia qui elegit ipsum ad tantam gloriā, & mouit in uia, statuit coronaturum semilites suos ex meritis, quæ dum militarent, haberent; quare præter profectus in uia, nullus conducit ad augmentum gloriæ.

*Beatitudo
accidentalis
quæ*

*In eadem
neq.*

*Conclusio
nes*

*Ratio 3.
& 4. con-
clusionis.*

*Quid sit
beatitudo
essentialis?*

rix. Adde quod meritum solum reperitur ex natura sua, ubi est difficultas vincenda per opera sancta, ut in via, quam aduersarij obsident. Vnde in patria non reperitur meritum, sicut non datur certamen, aut pugna.

41 De augmento autem beatitudinis accidentalis fit. 1. conclusio: Beatitudo accidentalis Angelorum potest augeri ab extrinseco agente scilicet Deo, non solum de potentia absoluta, sed intra providentiam presentis predestinationis. Secunda conclusio fit: Beatitudo Angelorum augetur de facto ab auctore supernaturali. 3. conclusio erit. Hoc genus augmenti vsque ad diem iudicii durabit. Istarum conclusionum veritas, & intelligentia stat in eo, quod reuelationes, illuminationes, & patefactiones Diuinorum secretorum circa saluandorum salutem non solum possunt fieri Angelis in hac providentia, sed de facto fiunt, quando, & quomodo ordinatum est a Deo, & fiet vsque ad iudicium finale: sed dictæ reuelationes pertinent ad gloriam accidentalem Angelorum. Ergo beatitudo dicto modo recipit augmentum. Consequentia videtur legitima; & minor est certa. Maior autem in Sacra Scriptura frequentissima quantum ad factum diuinarum reuelationum, nam quotidie loquebatur Deus per Angelos suos cum Patribus, & insignibus viris, & cum prophetis: illuminabat ergo Deus supremos spiritus, & per eos inferiores reuelando arcana consilia, & recondita mysteria; & Gabrieli Archangelo manifestauit reconditum incarnationis mysterium, ut illud annuntiaret Mariæ: & posteriori tempore in vitis Sanctorum multa legimus reuelata per Angelos amicis Dei, quæ omnia vel aliqua speciali illuminatione nouerunt Angeli beati. Quod autem huiusmodi augmentum possit contingere vsque ad diem iudicii non potest in dubium verti supposita diuina providentia, & cura Dei circa sanctam Ecclesiam, membraque ipsius. Vnde quia tempore iudicii finitur via status, & militantis Ecclesiæ peregrinatio, optime colligitur cessaturum tunc huius augmentationis gloriæ genus.

42 Antandem possit beatus proficere in beatitudine accidentali? Dico 2. non potest proficere merendo. Quia soli viatores mereri possunt: & quia in patria nullum præmium corresponderet ta-

li merito: non enim potest tunc mereri augmentum vitæ æternæ, ut dictum est: non reuelationes secretorum Dei, quod per se patet: non exercitium vitæ beatæ, aliàs operatio esset meritum sui ipsius, aut daretur processus in infinitum: & tandem vel beatus potest elicere actionem non promeritam; vel non potest: si hoc aut nunquam operabitur; aut erit processus in infinitum: si primū, ergo ex virtute beatitudinis operatur laudando Dominum, & gaudendo de reparatione peccatorum per penitentiam secundum illud Luca. 15. *Gaudium est Angelis super uno peccatore penitentiam agente.* Vnde dico 2. Beatus potest exercere vitam suam beatam operando iuxta suam perfectionem, & sic proficere in beatitudine accidentali, non quidem intensius, sed extensius: sicut viuens exercendo opera vitæ plura, & diuturnius proficit in vita accidentali, & eam auget, quasi extensiuo modo. Vnde videtur dicendum. 3. quod talis profectus semper sit duraturus: nam etiam post iudicium beati continuo clamabunt dicentes: sanctus, sanctus, sanctus, &c. & gloriam Dei celebrantes.

SECT. VI.

In quo consistat visio diuinæ essentia?

43 Communis suppositio est in materia de visione Dei ex libris de Anima visionem, & cognitionem quamcumque esse operationem intellectus, a qua dissentiunt, qui dicunt cum Scoto visionem produci ab extrinseco, & recipi in potentia, sicut qualitas, & forma in iubjecto: & nos etiam alio modo dissentimus agentes de intellectu, & intellectione: ubi diximus primam intellectionem, quæ est per medium incognitum, id est, per speciem impressam ab obiecto, vel ab agente extrinseco suprente vicem obiecti (si Deus species, quas Angelis, dum crearentur, impressit, produxit in genere causæ efficientis, & non in genere obiecti) non esse actionem, sed passionem vitalem, per quam forma intelligibilis recipitur in intellectu possibili. Sicut species nanque albi, quæ est formalis imago, & expressa similitudo obiecti, impressa visui in potentia facit visum in actu formaliter; & receptio talis formæ est visio, ita imago

ex 2

Dr. Mayorga.

De aug-
mento bea-
titudinis a
Deo.

Dionysius.

De exerci-
tio vitæ
beatæ.

expressa, seu species intelligibilis obiecti impressa intellectui possibili a obiecto, aut agente est forma constituens intellectum in actu: & intellectio est receptio vitalis illius. De quo satis dictum est lib. 1. & libro 2. tractando de intellectu possibili, de intellectione, & specie impressa.

*Visio diuina
essentia
est passio
vitalis.*

44 Quapropter ne quis existimet nos inconsequenter sentire de intellectione, & argumentari velit contra dicta locis citatis à visione beata; licet hoc negotium alibi examinandum ex professo sit, oportet nunc breuiter annotare, quæ dicenda sunt in materia de visione Dei. Igitur simili modo ac in naturalibus, in supernaturalibus dicendum est, quod visio intuitiva Dei non est operatio creaturæ intellectualis, adhuc præuentæ, & dispositæ lumine gloriæ, sed est passio vitalis intellectus possibilis elenati, & dispositi lumine dicto, sine receptio formæ intelligibilis, per quam constituitur intellectus in actu, & notitia actualis. Præsciendo nunc à questione: utrum de facto Deus videatur à beatis media specie creata, vel immediate per suam essentiam actuando intellectum? quia eius neutra pars interfit in nostro casu. Itaque lumen gloriæ non est ratio agendi totalis, aut partialis, sed est totalis ratio eleuandi, & confortandi intellectum, ut capere, & sustinere valeat magnitudinem tantæ intellectualis perfectionis; & tale munus fiat intra genus dispositionis. Cane vero, ne dicas cum Scoto visionem recipi in intellectu, quia passionis non est passio, neque receptionis receptio: nec visio producit à Deo, quia passio non fit, aut producit. Quod autem Deus facit, supposita specie, est imprimere illam potentiam, vel suam essentiam coniungere, & intellectui disposito per lumen imprimere, in cuius vnione, receptione, aut passione visio consistit.

Obiectio soluitur.

45 Nec obest si obijcias: beatitudo consistit in operatione perfecta; sed visio Dei permanens est beatitudo: ergo est operatio. Non inquam obest, nam beatitudo est duplex, vna essentialis, & accidentalis altera: beatitudo essentialis est essentia beati, ut talis, & pertinet ad esse, non autem ad operari: qui fit namque beatus non operatur beatifice, sed constituitur vitaliter in ratione talis; cum autem est beatus beatitudo est essentia, & forma illius in tali statu. At beatitudo acciden-

talis consistit, ut dixi præcedenti sect. in receptione luminis, & operatione vitalibus beati, ut talis est. Quia vero prius est esse, quam operari, necessario dicendum venit, quod beatitudo quoad essentiam non consistit in operatione, sed præsupponitur ad operari: quare argumentum factum loquitur de beatitudine accidentalibus, & falsum sumit, si intendat probare de essentiali beatitudine. Et ita syllogismus factus habet quatuor terminos: nam beatitudo in maiori sumitur pro accidentali, in minori autem accipitur de substantiali; aliàs falsa erit vtraque propositio, & in omni euentu consequentia nulla.

QVÆST. III.

De peccato Angelorum quoad culpam.

1 DIXIMUS lib. 3. quæst. 4. in prohemio malum in actibus dici peccatum iuxta D. Th. 1. 2. q. 2. 1. art. 1. & 2. quam sententiā 1. p. q. 63. art. 1. in corp. confirmat dicens: peccare nihil est aliud, quam declinare à rectitudine actus, quod debet habere, siue accipiat, peccatum in naturalibus, siue in artificialibus, siue in moralibus. Potest itaque dari peccatum sine culpa, & si genus morale non includit essentialiter libertatem, ut dicto loco statuimus, poterit etiam actus moralis esse peccaminosus, quin sit culpabilis. Quæ distinctio inter peccatum, & culpam in sequentibus vtilitatem importat. Igitur postquam egimus de merito, & præmio Sanctorum Angelorum, superest de malis pertractare primo de eorum culpa in hac questione: & in sequenti de pena Daemonum. Et quidem de primo in hunc modum.

*Peccatum
& culpa
quomodo
differunt.*

SECT. I.

Utrum malum culpæ possit reperiri in Angelo? & an valeat fieri creatura ex natura sua impeccabilis?

2 SI non potest dari creatura impeccabilis, consequitur Angelos de facto creatos capaces esse peccati, & culpæ: quare nunc optima ratione disputamus

tunc

tant scholastici: vtrum creatura impec-
cabilis per essentialia sua implicatoria
sit, necne? cum quibus, vt veritatem in-
quiramus, suppono sermonem non esse
de creatura, vt sic, sed de sola rationali,
aut intellectuāli: & de hac loquendo ex-
cludendus est quicumque casus, in quo
creature superueniat impeccabilitas per
gratiam, & gloriam. Deinde suppono
communiter accipi nomen *peccatum* in
hac, & alijs difficultatibus pro malo cul-
pabili carum; quia supra dicta ex D. Tho-
ma distinctio non est hucusque observa-
ta, quamuis per materialiter, & formaliter
idem vellint dicere Recentiores, in
quibus verbis facilis occurreret æquiuoca-
tio. Nos autem cum S. Doctore loco ci-
tato defectum in actione dicimus pecca-
tum, cuius contrarium est reſtitutio: si
autem adsit libertatis exercitium pecca-
tum dicitur culpa, & reſtitutio laus, & in
vetroque sensu, si oportuerit, peccatum
accipiemus; dum tamen hoc non annota-
mus, in vsuali loquimur sensu.

3 Duobus modis conuati sunt Anti
qui defendere posse dari creaturā impec-
cabilem ex natura sua, quæ sit rationalis,
aut intellectuālis. Primo dicendo possi-
bile esse creaturam rationalem, aut intel-
lectuāle, quæ careat libertate, sitque de-
terminata ad vnum in materia virtutis, vt
nequaquam peccare possit, quā senten-
tiam docuit O Kam, & secuti sunt Nomi-
nales. Contra quos acriter inuehitur P.
Vazq. r. p. disp. 23 r. c. 3. intendens pro-
bare implicatorem esse naturam ratio-
nalem sine dominio sui operis, aut libero
arbitrio. Verū tamen assumpto cōcēso,
quod verum existimo, nō probatur crea-
turam essentialiter esse potentem pecca-
re: quia ex hoc capite præcisse nō repug-
nat creatura impeccabilis, sed potius
perfectum dominium liberum cū impec-
cabilitate componitur, vt in Deo; & si
hæc duo repugnarent inter se, & in bea-
tis aut mutata esset natura ablata liber-
tate in beatificatione, aut esset in statu
violento, & contra essentialē exigen-
tiam creature rationalis respectu domi-
nij sui ad agendum. Quod non debet con-
cedi in casu impeccabilitatis, per gra-
tiam, aut gloriam. Quapropter ex alio
capite querenda est repugnantia creatu-
ræ impeccabilis.

4 Secundo modo probare conuati-
tur alij impeccabilitatē creaturæ ex eo,
quod nullus possit dari defectus in volū-

tate, nisi præcedat error in intellectu. Er-
go in eo gradu, in quo intellectus creatu-
ræ nequiverit errare, nequiuit peccare
voluntas ipsius. Vnde Durandus, & alij af-
firmant non solū esse possibile, sed defac-
to dari intellectuālem creaturā, quæ cir-
ca naturalia peccare nequeat, vt est An-
gelus. Circa supernaturalia vero impos-
sibile, & repugnātē talē creaturam per
propriā impeccabilem reputant. Et hæc
secundam partem à contrario argumen-
to deducunt. Priorem autem confirmat
Durandus ab exemplo perfectionis ex-
lorum, quod parum probat, aut nihil, &
nullo modo nos docet radicem peccabi-
litis, aut fomitem peccati, sed de his
iam egimus dicta quæstione 4.

5 Communis sententia, quam
veram iudico, docet repugnare creatu-
ram rationalem, & arbitrij compotem
suapte natura impeccabilem. Quæ fre-
quenter probatur auctoritate, & ratio-
ne. In hunc sensum exponit Ambrosius
lib. 3. de fide ad Gratianum c. 2. illud 1.
ad Thim. 6. *qui solus habet immortalita-
tē*, quia solus non potest peccare, creatu-
ræ vero non habet immortalitatē, quia
mori potest per peccatum. Eiusdem mē-
tis sunt Cretensis, Hieronimus, Fulgen-
tius, Gregorius, & Damascenus, cū qui-
bus Augustinus sentiens lib. 12. de Ci-
uit. Dei c. 1. sic docet: *Dicimus itaque im-
mutabile bonum non esse, nisi vnum Deum
verum beatum: ea vero, quæ fecit, bona
quidem esse, quod ab illo: verum tamen mu-
tabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta
sunt.* Rationes diuersas diuersi addu-
cunt, vnusquisque iuxta principia sua.
Quidam probant cum Augustino, quia
libertas creata non potest non include-
re potentiam ad peccandum. Alij cum
D. Thom. quia virtus agendi, quæ non
est prima regula suorum actionum, po-
test deficere à reſtitutione actus: atqui
nulla voluntas creata est, aut esse, po-
test prima regula agendorum: ergo. Scot-
us sic arguit: voluntas non satiata per-
fecto bono valet appetere bonū appa-
rens; sed omnis voluntas creata per pro-
pria est non satiata sumo bono: ergo po-
test appetere bonū apparens. Ergo pec-
care. Alij recurrunt ad intellectum ex ea
parte, quæ capax est erroris, aut ignoran-
tiæ, quā capacitatē excludere non valet
essētia creaturæ rationalis, nisi ei sit coes-
sentialis visio beata; quod est impossibile.
Alij demū quia voluntatē moueri putāt

*Sententia
communis
tenenda.*

*Argumenta
varia.*

*Duo præ-
notanda.*

*Nomina-
liū opinio.*

*Dominium
liberū, &
impeccabi-
le non re-
pugnat.*

*Aliam viā
sequitur
Durandus.*

Dr. Mayorga.

li

ab

ab intellectu per cogitationem efficacem, aut efficaciorē, sic arguerantur: Ratio virtutis est particulare bonum, quare materia virtutum non potest ita clare apparere sub omni ratione boni, ut voluntatem ex se liberam ad se necessario trahat. Poterit ergo proponi voluntati aliquod aliud bonum, & efficaciter cogitatum eam allicere, ut moveatur ad illud, sicque peccet.

*Dubium
adhuc su-
perst.*

6 Inter tot argumenta adhuc non quiesco desiderans scire radicē peccabilitatis; quæ non est potestas, & dominium; nam stante rege, & Domino impeccabili peccare possunt subditus, & servus; & item peccatum datur ante libertatē, & independentē ab illa, ut dictum est ex D. Thoma, dum autem nescimus originem peccati, & in cuius potestati actibus reperiatur, frustra congerimus rationes ad probandam peccabilitatē creaturæ, ab incerto loco eam desummentes. Oportet itaque hoc prius investigare, & postea solida argumenta nostræ conclusionis apparebunt. Ut autem radicē peccabilitatis inueniamus breuiter ex dictis notanda sunt sequentia.

*1. Notabi-
le.*

7 Primum quod voluntas determinatiua diuersa est entitatiue, aut formaliter à voluntate appetitiua, cuius actus sunt amor, odium, & ceteri affectus: & quod illius actus sunt essentialiter liberi; istius vero tantum extrinsece, quatenus sunt imperati, aut permissi. 2. indifferentiam duplicem esse, & maxime diuersam, reperiri que in causa libera. Prima consistit in potestate determinandi se, & alia quæcumque principia ad agendum, quæ excludit determinabilitatem omnem ab alio: in qua indifferentia actiua consistit libertas; secunda indifferentia consistit in capacitate, ut ab alia causa determinetur, seu moveatur ad causandum hoc potius, quam illud, vel ad quiescendum. Prima indifferentia secundum essentialia non suscipit magis, nec minus, quamvis ratione materiæ maior, & minor esse possit, sicut non magis est rex ille, cui subdantur centum provincie, quam ille, cui viginti solæ subiectæ sunt, cum neuter habeat superiorem. licet verum sit regna utriusque non esse equalia. Igitur voluntas superior propter suam indifferentiam potestatiuam apta est regere, & gubernare, quæcumque ipsi subdantur siue multa, siue pauca, & eo modo quo subiecta sint; quia augeatur

*2. Notabi-
le.*

libertas, quando extenditur regnum, aut minuatur, quando minus sit.

8 Secunda indifferentia, quæ non est cum potestate propriæ determinationis, nullo modo constituit libertatem, licet requiratur indispensabiliter in his potentijs, quæ dominio libero subiectæ sunt; quia quæcumque ex se sunt determinata ad vnum, nequeunt ab alio gubernari, & si talis indifferentia inferioris coniungatur cum potestate determinationis propriæ; tunc inferior erit creatura rationalis, & personæ, & dominiū politicum, aut æconomicum, de quo non agimus; sed solum de ethico, in quo inferiores indifferentiam habent absque propria determinatione. Si itaque egerint ex determinatione arbitrij, libere operabuntur, secus si ab obiecto, aut alio agente moveantur: nec tamen per hoc tollitur, aut laeditur libertas arbitrij quoad substantiam. Hæc inquam indifferentia dicitur in indifferentiam ad agendum, & ad non agendum, quæ vocatur quoad exercitium, seu contradictionis, quia versatur inter agere, & non agere, quæ sunt contradictoria, & in indifferentiam quoad specificationem, seu contrarietatis, quæ est inter agere hoc, vel illud. Nunc autem specificatio late sumenda est, ut ad superiores species extendatur, quæ sub se alias species cōplectuntur. Nā bonū ut sic aliud est vere bonum, aliud solū apparens, & fallax, & utriusque mēbrum varias recipit diuisiones específicas: quare inclinatio ad bonū potest multipartiri; & si accipiatur vniuersaliter ad bonum ut sic, appellatur voluntas, cui cōpetit indifferentia vniuersalis: si autē accipiamus inclinationē ad vere bonū, ea non dicitur voluntas, sed charitas, cuiq; correspondet specifica indifferentia inter vere bona. Nec propterea tollitur, aut laeditur potestas arbitrij, licet ad pauciora coartetur.

9 Quamuis autem charitas, seu amor, quod nomē proprius explicare naturam Dei dicit Dionysius cū Ierotheo de Diuin. nom. c. 4. non possit esse naturalis inclinatio creaturæ, supponamus nūc contrarium ad inuestigandā radicē peccati. Tunc enim creatura illa esset naturaliter inclinata in verum, & diuinum bonum tantum: & à posteriori constat non fore capacē cognitionis falsæ, aut erroris naturā intellectualē, cuius charitas natia inclinatio sit. Et ista creatura esset libera, & tamē impeccabilis. Creatura

*Inferior de
termina-
tus ad vni-
us non subest
regimini
alterius.*

*Impeccabi-
lis quæ do-
foret crea-
tura.*

igitur intellectualis, cuius inclinatio est vniuersalis in bonum, & ista nunc supposita non differrent quantum ad libertatem substantialem; sed solum quoad materiam illius, nempe maius, vel minus regnum. Et tamen illa supposita esset impeccabilis, peccabiles autem sunt, quæ defacto dantur. Vnde constat peccabilitatem non consistere in libertate creata; sed oriri ex indifferentia vniuersali voluntatis inferioris, quæ est inclinatio in bonum vt sic, & est propria potentia naturæ intellectualis vniuersaliter indifferentis ad omne intelligibile, & nullatenus determinata ad vnum.

10 Igitur peccabilitas in moralibus ex hac vniuersalitate inclinationis ad bonum dependet. Culpabilitas autem non stat in dicta indifferentia, quia hæc non constituit principium liberum, sine libertate verò culpa non est: neque identificatur cum indifferentia Domini; quia non omnis actus liber est culpabilis. Quapropter consistere videtur in aliquo modo, aut aptitudine liberi arbitrii potentis trahi ab affectu, seu voluptate, iuxta illud: *trahit sua quemque voluptas*; quam aptitudinem nonnulli vocant flexibilitatem: & in indifferentia intellectus practici potentis vincibiliter falli. Vnde libero arbitrio imputatur peccatum ex passione, ex malitia, & ex ignorantia. Quæ omnia facilius intelliguntur, si loquamur de supposito operante, & nolumus ea tribuere potentijs, aut principijs, quibus operatur.

11 His annotatis facile quis poterit supra positas rationes ponderare, leues, aut falsas rejicere, & intelligere sequentes, quibus probamus nostram, & communem conclusionem. Prima est: quia implicat creatura, quæ per suam essentiam sit summa veritas, & summa perfectio. Ergo implicat creatura rationalis, aut intellectualis, quæ sit prima regula rectitudinis: sed natura, quæ non est prima regula rectificans actiones, potest deficere, & peccare. Ergo implicatoria est creatura ex essentia sua impeccabilis. 2. est: quia implicat creatura, cuius voluntas non sit inclinatio vt sic in bonum etiam indefinite acceptum: sed in talis inclinationis vniuersalitate fundatur peccabilitas, vt dictum est: ergo nequit dari creatura intellectualis ex essentia sua impeccabilis. Maior probatur: quia tantum patet inclinatio naturæ

intellectualis, quantum intellectus attingere potest. Sed implicat intellectus creatus, cuius obiectum non sit intelligibile, vt sic. Ergo, & voluntas, quæ non sit inclinatio in bonum, vt sic.

12 3. Creatura impeccabilis ex essentia sua pondus, & inclinatio naturalis esset charitas, nec haberet voluntatem appetitivam, qualis est in homine, & Angelis: & consequenter nihil ei deesset; & eius amor foret non concupiscentia, sed per modum quieris gaudium, dilectio, aut spiritus. Quæ sunt impossibilia. Adde quod sic facta creatura non posset operari. Quia ad extra non esset factiva rerum, ad intra autem nihil ei deesset; alias se haberet per intellectum, & voluntatem, sicut defacto Angelus creatus est. Nam ratio, quæ probet vnum aliquid dictæ creaturæ deficere, probabit ipsi non esse essentialia, quæcumque defacto sunt extra essentiam Angeli supremi. Quare certum nobis est creaturam impeccabilem esse impossibilem; & consequenter Angelos defacto creatos fuisse se capaces peccati, & culpæ.

SECT. II.

Vtrum Angeli in primo instanti creationis sue peccare potuerint?

13 Celebris controuertitur difficultas inter scholasticos, quæ ad vnguem examinare opus est in presenti, tū vt proprio muneri, & studiosorum desiderio satisfaciamus, tū vero, vt magis pateat veritas, & maiori explicatione natura instantiū, quæ non leue offendiculi sunt in hac materia, pateat. Sed in limine ipso difficile contemtor tituli intelligentiæ: nā quid per instans creationis accipiat, non patet, quando questio esse debet de re creata, & in eo instanti creata non sit, sed creetur. Præterea augetur difficultas ex eo, quod inquisitio fiat de primo instanti creationis, cū reuera creatio in vnico instanti concludatur: quare nescio, quid per primum instans significetur. *Esse autem Angeli instantia* p̄iora habet iuxta cōmunē opinionē: nā in vno Angelos est, in alio, & sequētibz conseruatur. Sed ad præsens negotiū tria tantū cōsiderare est necessariū, i. in quo Angelus sit; in quo est; autē in quo cōserua-

Circa titulum aduersus

Peccabilitas, unde?

Culpabile quid?

Rationes nostræ contra conclusionem.

tur in esse: & ideo primum istans creationis, secundum essendi, tertium vero conservationis appellanda sunt.

14 Quod itaque inquirunt Doctores de primo instanti creationis ex cursu tractatum cognoscendum est. Loquantur autem inter disputandum de Angelo in primo instanti sui esse; & tota confusio nascitur eo, quod in instanti creationis remesse creatam dicunt, cum reuera in eo instanti non sit, sed creetur Angelus. Dum nanque est generatio, vel productio, essentia gignitur, vel producit, quando autem producit, nondum est, sed immediate post erit. Nec quantum ad hoc differentia est inter productionem successivam, & instantaneam; quia quando influxus causæ est productio, siue indivisibili, siue longo tempore duret, res producit, dum autem sit, non est, neque dum primo est, conservatur. Sed differentia est inter actiones grammaticales, quæ sunt qualitates, per quas nihil fit, & actiones reales, & proprias: quapropter quæstio ista nullatenus disputari potest de Angelo comparato ad creationem, ut creatio est, quia sic omnia erunt falsæ suppositionis, disputabitur nanque de Angelo existenti pro eo instanti, in quo nondum est, sed creatur. Datur itaque instans essendi medium inter creationem, & conservationem. Admitto nunc ad maiorem claritatem esse, æternorum continuari, & æterna conservari; & de Angelo in dicto instanti præcise, quod est primum sui esse, inquirimus: utrum potuerit peccare? Quod est intentum ab omnibus, licet aliter explicatum.

15 Pro cuius maiori intelligentia noto, quod licet diversis modis possint computari, & defacto numerentur instantia Angelorum, scilicet quandoque pro quolibet actu accipiendo unum instans, quandoque numerando solos actus liberos, aliàs per diversa negotia instantia regulando, quod possumus vocare tempus intrinsecum; tamen in præsentī disputatione solum est sermo de instanti primo esse Angeli, quod est mensura extrinseca actionum illius. Itaque locum etiam habet controversia in doctrina, quam sequuti sumus agētes de voluntate, asserentes ante omne exercitium voluntatis liberæ præcedere amorem, siue actum voluntatis inferioris circa particulare aliquod bonū, tunc prius

cognitum; & quod talis actus non potest in ortu suo esse liber in casu primo primo: & dato quod talis actus non possit esse cum defectu adhuc inculpabili. Quod probabimus de primo actu voluntatis inferioris Angeli in primo instanti essendi.

16 In hoc puncto duæ sunt celebres sententiæ. Una docet Angelos non potuisse peccare in primo instanti sui esse, quam tenent D. Thom. 1. p. quæst. 63. art. 5. & de malo quæst. 16. art. 4. & in 2. dist. 1. Capreol. dist. 4. quæst. 1. art. 1. concl. 4. Heruzus dist. 5. quæst. 2. art. 2. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 109. §. sed circa prædicta, & Caietanus cum Thomistis dicto art. 5. Quam etiam sequuntur Alexand. Alensis 2. p. quæst. 29. memb. 1. art. 7. Albert. in 2. distinct. 3. art. 14. & ibidem Ricardus art. 2. quæst. 2. Bonavent. in 2. p. dist. art. 1. quæst. 2. ad 3. Durand. dist. 5. quæst. 2. Argēt. dist. 6. quæst. 1. art. 7. Holkot, Adamus, & Henricus, quæ fuit opinio Hugonis de Sancto Victore in summa sentent. tract. 2. cap. 2. & tribuitur Anselmo lib. de casu Diaboli cap. 12. & seq. quam sequitur P. Suarez de Angelis lib. 7. cap. 20. num. 48. ubi cum à num. 12. impugnasset, & reiecit omnia fundamenta Auctorum huius sententiæ, ipsam leniendo, & pie explicando; ut ait, num. 47. concludit non posse Angelos in primo instanti creationis peccare secundum ordinariam potentiam, & providentiam. Quam conclusionem à num. 54. quadam ratione congruentiæ, & decentiæ probat.

Prima sententia celestis.

Rationes huius sententiæ refferuntur, & earum vires examinantur.

17 PRIMO loco ponitur ratio, quam Scotus postremam refferit 2. dist. 5. q. 2. quæ talis est: Actio creaturæ non potest esse in instanti: ergo Angelus in primo instanti non potuit habere aliquem actum, per quem peccaret. Antecedens probatur ex Arist. 6. Phis. ubi probat quod nulla virtus potest movere in instanti. Sed hæc ratio reiecitur ab omnibus, quia multa sunt instantaneæ, ut illuminatio aeris à sole, species ab obiecto: & Aristot. loco illo tantum loquitur de motu corporeo, & indivisibili.

Aristotel.

18 Secunda ratio Alensis in hunc modum proponitur à Suarez: nulla res habet operationem in eodem instanti

Ratio 2.

in quo fit: sed Angelus in instanti creationis fit: ergo in illo non potest operando peccare. Hoc autem argumentum aliter format P. Vazq. disp. 236. cap. 3. dicens: in eodem instanti, in quo res est producta non potest operari villo genere operationis. Quæ duæ propositiones diuersum enuntiant iuxta supra notatam distinctionem inter esse, & fieri: nam si rigoroſe loquamur, & Angelus dum fit, non est, & conſequenter dum fit, non potest operari; quia eſſe, & operari, aut poſſe pro eodem instanti debent coexiſtere. Sed ſe hoc ſenſu nulla eſt controuerſia, quia loquimur de Angelo producto, & in primo ſui eſſe, ſine hoc inſtans dicatur primum creationis, ſive primum inſtans eſſendi. Et in hoc ſenſu accepta maior argumenti Alexandri falſa eſt: quia quam primum facta eſt lux illuminat; nec prius exiſtit colloratum in luce, quam mitteret ſpeciem; nec intellectus in actu prius exiſtit, quam generatio. Quod autem nõ ſit neceſſaria præexiſtentia cauſæ completæ in actu primo ad actionem pluſ, quam notum eſt in philoſophia.

Ratio 32

19 Alij argumentantur pro iſta ſententia intendentes probare actum liberum non poſſe reperiri in primo inſtanti; & conſequenter neque peccatum, aut culpa, quæ ſine libertate reperiri nequit. Quod aſſumptum diuerſo modo probat. Igitur tertia ratio eſt: quia voluntas prius debet eſſe libera in actu primo, id eſt, potens operari, & non operari, ante quam operetur liberem in eodem inſtanti, in quo operatur nõ poſſe non agere: at ante primum inſtans non eſt quando voluntas fuerit ita potens. Ergo in primo inſtanti non potuit dari libertas in actu exercito, ſed ſolum in actu primo ad agendum libere in ſequenti inſtanti. Hugo hac vtitur ratione, quæ probant Bonauentura, & Holkot. Sed tanquam improbabiliſſime communiter reiicitur: quia ſola prioritas naturæ ſufficit ad libertatem, vt voluntas præcedat indiſſerens, antequam operetur, & in eodem inſtanti determinetur. Deinde indiſſerentia, quæ præſupponitur ad actum liberum participatiue ſtat in vniuerſalitate potentiæ exequentiæ, quæ datur eo ipſo, quod ſunt: & indiſſerentia, ſeu vniuerſalitas domini in ſuperiori voluntate eſt eius eſſentia, quare actus eius ſunt eſſentialiter liberi, quin ad eos præcedat ſua cauſa pluſquam natura, quare poſſe dari volitio libera in eo inſtanti,

Dr. Mayorda

in quo voluntas primo eſt. Imò tota præcedentia temporis, vel inſtantis ex parte cauſæ liberæ, ſeu volutatis ſuperioris, tam per acciſſens ſe habet ad libertatem actus, quam ad eius eliciſſentiam. Sicut ad imperandum nunc non conducit fuiſſe imperatorem heri, aut nudius tertius; ſufficit autem, & requiritur, eſſe tunc imperatorem, dum imperat.

20 Quarta ratio aliter probare nititur principium illud, nepe actum liberum non poſſe eſſe in primo inſtanti. Nā operatio naturalis præcedit liberam, & occupat primum inſtans: ſed in operatione naturali non poſſe reperiri peccatum culpabile: ergo in primo inſtanti exiſtentia Angelus non poſſe culpabiliter peccare. Imò nullo modo, quia, vt ſuppoſitum eſt, primus ille actus nequit eſſe peccatum naturæ. Sic argumentantur Capreolus, Caietanus, Ferrara, & Ricardus; & eadem ratione vtitur Henricus, quamuis dicat primum illum actum poſſe eſſe peccaminofum, inculpabilem tamen propter carentiam libertatis. De quo infra occurreret occaſio tractandi. Hæc autem ratio, etiam ſi probet primum actum voluntatis Angelicæ non potuiſſe fieri cum peccato adhuc inculpabili, & perinde non potuiſſe Angelum peccare in primo actu, quod concedimus; tamẽ in præſenti non probat ſufficienter intentum propter duo. Primum eſt quia non oſtendit rationem impotentia ſimultatis actus naturalis, & actus liberi pro eodem inſtanti. Quæ infra reddere conabimur. Secundum eſt: quia in eodem primo inſtanti, in quo negat libertatem ad malum, & peccatum, eadem defendit in ordine ad bonum, & meritorium actum. Quod eſt falſum, & inconſequenter dictum. Nā idem ordo actuum reperitur in principio agendi circa bonum, ac circa malum. Et itẽ quia prius eſt eſſe liberum, quàm bonum, aut malum eſſe. Actus autẽ primo primus requiritur ad libertatis exercitiũ præciſe, & per acciſſens ad exercitiũ liberi acciſſentia bonum, & malum.

21 Quinta ratio conficitur probando actionem liberam non poſſe dari in primo inſtanti ex eo, quod ad peccandum requiſitus ſit actus plene deliberatus. Sed plena deliberatio non poſſe dari in illo inſtanti; ergo neque peccatum. Sed argumentatio iſta in pluribus peccat. Primo nanque falſum eſt non poſſe reperiri culpam niſi poſt plenam deliberationem; cum frequenter peccata ex in

Ratio 47

Capreolus
Caietanus
Ferrara
Richardus
Henricus

Hugo.
Bonauent.
Holkot.

Ratio 51

consideratione, & ignorantia culpabili
causentur, si enim cognouissent utique
Iudai, nequaquam Dominum gloriæ cru-
cifixerant. Secundo sola aduertentia si-
ne posteriori actu positivo sufficit ad
peccandum: ut si actus ille naturalis esset
peccaminosus, ut notavit Henricus, &
post aduertentiam circa illum sequatur
omissio libera, seu non impeditio illius.
Tertio quia propria deliberatio versa-
tur circa electionem mediorum, ut com-
muniter dicitur: Atqui peccatum reperi-
tur in intentione finis, in affectu ad delec-
tabile, & sæpe aliàs, sine mediorum colla-
tione, & deliberatione. Tandem quia An-
gelus non indiget tempore ad delibera-
ndum.

Obiectio
quadam.

22 Præterea communis obie-
ctio est contra tres istas rationes, quam
ponit Scotus loco citato. Quia ex hac
doctrina sequitur non posse Angelos in
dicto primo instanti libere operari, & sic
nec laudabiliter agere, nec se disponere
ad gratiam, si absque illa creati sunt; ne-
que mereri, si illam habuere cōcreatam,
vitā eternā, & illius augmentum. Nec po-
test redi ratio disparitatis propter quā
in primo instanti habuerit Angelus liber-
tatem, & expeditum dominium ad operā-
dum bene, & laudabiliter; secus vero ad
defectuose, & culpabiliter agēdū. Quod
autem Angeli in dicto primo instanti po-
tuerint bene, & laudabiliter agere, & si
in gratia fuerint creati, mereri vitā eter-
nam, & sic de facto contingit in pluribus,
communior, & probabilior sententia est,
quam sequuntur multi, qui huic parti ad-
herent, inter quos D. Thom. dicta q. 63.
art. 5. ad 3. dicens: *Quidquid est in meri-
to, est à Deo: & ideo in primo instanti sue
creationis Angelus mereri potuit, sed non
est similis ratio de peccato.*

Ratio 6.

23 Sexta ratio conficitur qua
si redendo disparitatem inter operatio-
nem bonam, & malam, propterquam illa
libera esse possit in primo instanti, secus
vero ista. Potest Angelus in primo instā-
ti cognoscere verum bonum, & circa il-
lud operari; non tamen potuit cognosce-
re bonum apparens in illo instanti, & pro-
ponere illud voluntati. Ergo licet potue-
rit se mouere circa verum bonum, & be-
ne agere, non potuit habere libertatem,
& se mouere circa bonum apparens pec-
cando. Ratio disparitatis est: quia bonū
apparens non cognoscitur absolute, sed
per comparisonem ad verum bonum:

quare illius cognitio supponit cognitio-
nem istius, quæ duæ cognitiones non pos-
sunt esse in eodem instanti. Hanc rationē
refert, & rejicit Durandus ubi supra.
Quia Angelus non peccat per errorem,
sed appetēdo verum bonum inordinate.
Secundo eam rejiciunt alij: quia si cogni-
tio boni apparentis esset possibilis An-
gelo, eam posset habere in instanti: quia
cognitio boni apparentis non supponit
cognitionem veri boni, neque illud cog-
noscit per comparisonem ad illud. Deinde
de bonum apparens cognosci non est iu-
dicare de obiecto occurrenti, quod non
est vere bonum, quamuis appareat bonū:
tale enim iudicium magis conducit ad
fugiendum bonum fallax, quam ad sequē-
dum illum. Sed cognitio boni apparen-
tis est absoluta obiecti, quod in re nō est
conforme rationi, est tamen delectabile,
quæ cognitio nullam aliam supponit, &
potest in instanti haberi.

Durandus

24 Durandus argumentatur ad
probandam conclusionem præ fatam ex
alio capite, cuius ratio septimo loco ta-
lis est, vel Angelus creatur in gratia Dei,
aut in pura natura. Si primum nō potuit
peccare in primo instanti; quia nequit si-
mule esse in gratia, & peccare. Vel creatur
in pura natura, aut cum sola cognitione
naturali; & sic non potest peccare; quia
Angelus circa naturalia impeccabilis
est: aut cum cognitione supernaturali;
& tunc per ipsam noticiam supernatura-
lium sic non posse peccare: quia Angelus
solum valet peccare per inconsideratio-
nem, quæ cum actuali notitia repugnat.
Sed hæc ratio nullius momenti est, nec
ad propositum quæstionis inquirentis vi-
res Angeli in primo instanti sui esse abso-
lute loquendo, & sine positione gratiæ;
hoc enim pertinet ad quæstionem de fac-
to. Supponit nanque Angelos fuisse im-
peccabiles circa naturalia, quod falsum
esse suo loco probauimus. Deinde falsum
etiam est per solam inconsiderationem
posse Angelos peccare. Tandem hoc ad-
misso pro primo instanti, & posita reuela-
tione diuinorum mysteriorum, & gratia
auxiliante, ut dictum est; potuit pecca-
re in primo dicto instanti. Quia nō cogi-
tans auctoritatē Dei reuelatā ex amore
proprio noluit credere, nec Deo subijci.

Ratio 7. est
Durandi.

25 Octaua occurrit ratio alio-
rum, quam Scotus secundo loco propo-
nit, & dissolvit. Nam Angelus non habet
primum velle à se, sed ab alio: sed non po-
test

Octaua ra-
tio.

Anselmus.

fest peccare nisi se mouendo per propria volitionem: ergo non potest peccare in primo actu voluntatis: deinde illud velle, quod de foris est non potest habere nisi à Deo, qui non potest peccare. Maior probatur ex Anselmo de casu Diaboli cap. 13. qui sic discurret: voluntas non potest se applicare ad agendum, nisi volens, sed ante primum actum suum non vult. Ergo ad primam determinationem suam habet ab extrinseco primum velle; qui actus non potest esse peccatum; quia non est à voluntate se determinante. Hæc tamen ratio in primis falso nititur fundamento; & etiam admissa nihil probat in presenti, quia si primum velle foret ab extrinseco, esset concreatum, sicut species; & ideo non occuparet eorum primum instans, sed in eodem instanti coexisteret cum velle libero. Quapropter solum probaret ratio dicta, quod prima voluntas à Deo recepta non esset peccatum; non vero, quod Angelus non potuerit peccare in primo instanti sui esse. Et hæc responsio sufficienter excludit talem discursum in presenti.

Reijcitur.

26 Est autem falsum, quod voluntas superior, & domina recipiat aliquod velle ab extrinseco agente. Nam talis actus aut est voluntas vniuersalis circa rectum, vt sic, vel particularis circa hoc obiectum v.g. Primus modus destruit naturam libertatis potentialis, quæ stat in indifferentia actiua vniuersali cum carentia determinationis. Deinde si velle reflexum requireretur ad volendum hoc, aut illud, non sufficeret velle vt sic, sed necessarius esset particularis actus habens pro obiecto ipsam directam volitionem. Rursus si per velle ab extrinseco datum voluntas vult, omnes volitiones poterunt ab alio oriri; vel dabitur processus in infinitum. Nam ad primum velle, quatenus est Angeli, requiretur aliud prius, & ad hoc aliud, & sic deinceps. Si vero sit velle particulare, in quolibet negotio, siue serie operationum primus actus voluntatis erit à Deo. Et tunc si secunda, & directa volitio peccatum foret; Deus, qui dedit primum actum, vt vellet, esset volens peccatum. Præterea primum illud velle semper erit inclinatio naturalis ad obiectum bonum; at potestas regia, aut domina voluntatis tali inclinatione ex natura sua caret, quæ omnia sunt absurda. Tandem falsum est requiri velle reflexum ad volendum libere.

Dr. Mayorga.

27

D. Anselmus autem loqui videtur de voluntate inferiori secundum sententiam, quæ dicit dari in Angelis amorem naturalem boni sub ratione boni, qui sit pondus, & propensio naturæ ex parte actus primi ad actus particulares eliciendos, qui amor dicitur voluntas, si cut habitus principiorum intellectus: si ne quo actus nullus alius singularis dari potest in hac sententia, quæ illum actum naturalem amorem ab Authore naturæ datum iuxta aliquos tuetur. Et in hac positione consequenter dicendum est, quod voluntas nullum particulare obiectum vult nisi volens, & quod primum velle non est à voluntate, sed à Deo. Sed hæc non sunt accipienda de voluntate superiori, libera, & domina suorum actuum, & potentiarum inferiorum, & subditarum. Hæc autem confundere continet equiuocationem malignam. Verumtamē mens Anselmi alia esse potest, adhuc non admissa dicta sententia. Nam voluntas inferior est inclinatio ipsa naturæ intellectus ad bonum, quæ mora ab obiecto particulari proposito, vel à voluntate superiori amat, aut odio habet illud, aut sine libertate, aut libere: cui voluntati circa naturalia, in supernaturali statu non correspondet alia natura inclinatio, ab intrinseco orta; sed in eo statu reperitur ante infusionem habitus charitatis motio, seu spiritus, aut inclinatio ad verum bonum, quæ pertinet ad gratiam auxiliantem, & ab Augustino appellatur bona voluntas à Deo facta; quæ motio, seu voluntas est principium suorum actuum, sicut in naturalibus voluntas naturalis; & sine illa nullum velle supernaturale dari potest (hæc motio Spiritus Sancti est completa adueniente charitate). Et in hoc sensu potest loqui Anselmus etiam de voluntate in naturalibus. Et in vtraque interpretatione male adducitur in presenti argumento.

28

Nona ratio, & præcipua inter omnes est, quæ vtitur D. Thomas in art. 5. citato, ubi postquam exclusit argumentum quorundam ex eo desumptum, quod cum duæ operationes se consequuntur, videatur impossibile, quod vtraque in eodem nunc terminetur, probat suam sententiam sic. Illa operatio, quæ simul incipit cum esse rei, est ei ab agente, à quo habet esse: sicut moveri sursum inest igni à generante. Ergo operatio, quæ incipit cum esse Angeli est à Deo creant;

*Anselmus explicatur.**Aliter explicatur.**Nona ratio D. Th.*

creante. Sed Deus auctor naturæ nō est causa deficere potens in sua operatione. Ergo operatio incipiens cum esse Angeli non potest esse mala. Vnde Angelus in primo instanti creationis suæ non potuit peccare. Hæc est ratio Angelici preceptoris, in cuius ponderatione, & defensione ex vna parte, & impugnationibus ex alia paginæ quotidie crescunt. Breuitate tamen, quæ potero, iudicium meū, circa illius efficaciam explicabo.

*Perpendi-
tur.* 29 Et primo quidem hæc ratio: ne ostenditur ea omnia, quæ in creatione fuere Angelo collata à Deo, vt species rerum, & auxilia ordinis supernaturalis, quæ tunc data supponimus; necnon eæ congenerationes, vt ita dicam: quibus Angeli proprietates oriebantur à substantia, & si quæ aliz operationes simul cum Angelo fiebant, non posse villo modo defectum includere: quia tunc nō datur alia causa, in quam dicta resferrerantur, præter Deum, qui deficere non potest in agendo. Et quantum ad has emanationes, quæ naturaliter, & necessario sequuntur naturæ productionem, vim habent exempla de motu sursum, qui tribuitur generanti ignem extra centrum & de tibia clauda, cuius defectus correspondet imperfectioni generantis virtutis.

*Examina-
tur am-
plius.* 30 Secundo licet non tam immediate, efficaciter probat ratio dicta, cognitionem omnem; quæ per species concreatas tunc primo perfecta est, caruisse defectu ignorantie, & erroris secundum gradum vnicuique Angelo proprium. Nam in primo illo instanti non erat alia causa, cui attribui posset cognitio illa, quam Auctor naturæ creans substantiā perfectam cum potentijs suis, & conferens species cognoscibilem, easque imprimens in potentiam intellectus possibilis. Quare neque in speciebus obscuritas, neque in intellectu debilitas potuit reperiri, vnde defectuosa cognitio fieret. Ex his sequitur tertium, scilicet actum voluntatis inferioris, qui ad simplicem propositionem obiecti, & primam, erumpit naturaliter, contingenter, & nō necessario, & tamen non libere, non posse fieri cum defectu, & peccato etiam in culpabili. Patet quia talis actus nullum alium auctorem tunc habere potest, quā Deum: sed Deus non est auctor peccati etiam mediante creatura; ergo amor ille primo primus Angelus nequit esse defectu-

tuosus, & malus: nam talis defectus, si daretur, esset imputabilis Deo auctori, quāvis non imputaretur creaturæ, quod est impossibile. Sola maior propositio indiget explicatione, patet autem sic. Quia amor ille sui v.g. erumpit ab inclinatione naturali in bonum, cui solum compegit indifferentia passiva alienæ determinationis, & nequaquam potestas se determinandi, completa in actu primo ad hunc amorem, potius quam ad aliū particulare bonum cognitum, & applicatum; & hæc determinatio ab obiecto nō est solum quoad specificationē, sed etiā quoad exercitium. Hæc autem omnia nullum habent Auctorem in primo instanti, nisi Deum, qui creabat substantiam in sua specie perfectam cum potentijs, & species imprimendo formabat. Ergo si esset defectus in tali actu resfunderetur in principij sui debilitatem, & tandem debilitas potētiz resfunderetur in Deū, quod est impossibile.

31 Reperitur autem specialis difficultas circa actus liberos tam laudabiles, quam culpabiles, qui proprij sunt creaturæ propter dominium suorum operum, quantumvis Deus concurrat ad illos, vel ad aliquos eorum. De quibus videtur dicta ratio nihil probare. Nam actus liberi creaturarum habent propriū, & immediatum auctorem creaturam dominam sui actus quoad speciem, & exercitium, in quem immediate resfunditur, quidquid in actu libero est imputabile siue ad laudem, siue ad culpam, & vituperium. Etiam si quantum ad actus perfectos indigeat auxilio, & gratia eleuante naturam, & quamvis adiungetur partibus suasionibus, & donis; quorum nullo indiget ad actus defectuosos, & forsā indifferentes, si dantur, in individuo. Ex his autem solum sequitur, quod Deus sit speciali modo operum bonorum, vt talium auctor, sollicitator, aut super auctor, & super intendens: & vt sic ei tribuantur opera laudabilia, & meritoria vitæ æternæ. Quantum vero ad libertatē omnia reliquit in manu consilij creaturæ, vt tanquam domina suorum actuum operetur, si velit, hoc, vel illud, aut non operetur. Quare in quocumque actu libero imputatur creaturæ directe, & immediate quidquid boni, aut mali reperitur; & precipue in malis, quorum sola, & sine alterius iuuamine auctor est. Simile omnino reperio in polyticia in eo, qui cunctus prius

*Specialis
difficultas
perpendi-
tur.*

prius

prius ad amicitiam regis, constituitur su-
per prouintiam, ut illam secundum leges
gubernet; & specialibus donis potestatis
auctus, quotidianisque documētis moni-
tus, & consiliarijs munitus semper ha-
bet in ditione sua bene, & male guber-
nare, bene quidem ex potestate accepta,
auxiliorum frequentia, quorum usus in
sua potestate existit: male vero ex pro-
pria voluntate peruersa secundum dis-
cessum à lege, & ingratus tantis benefi-
cijs. Huius igitur gubernatoris opera
bona sibi proxime, & secundario regi tri-
buuntur, mala autem ipsi soli imputan-
tur ad culpam.

Extensio
difficulta-
tis.

32 Nec maior difficultas occur-
rit in primo instanti esse Angeli, aut in
primo actu creaturæ, si admittatur,
quod in primo instanti includi potest ac-
tus liber, aut quod primus omnino actus
voluntatis creatæ possit esse exercitium
liberum. Nam dato casu nulla est differe-
tia, nec aliquid speciale reperietur in pri-
mo actu, aut in primo instanti extrinse-
co, propter quod agens liberum creatum
non sit specialis auctor operum suorum,
sicut in alijs actibus, & instantibus poste-
rioribus. Casus autem, in quo primus om-
nino actus voluntatis sit liber, impossibi-
lis est in quo vero dentur duo actus in-
tra idem instans, primus non liber, secun-
dus autem libertate gaudens ab omnibus
admittitur, & à D. Thoma probatur in
art. citato argumentando contra quam-
dam rationem prius allatam. Quare nul-
lo modo sequitur, quod primum pecca-
tum Angeli imputetur Deo, etiam si pec-
caret in primo instanti.

Responsio
Salmanti.
censum.

33 Respondent autem Salmant.
super dictum art. disp. 11. §. 3. num. 18.
talem actum liberum attribui Deo propter
specialem applicationem, sine qua An-
gelus non posset operari. Nam licet verum
sit, quod ille actus vitalis, & liber est ita
elicitus ab Angelo, & ab eius potentijs
elicitivis, ut non possit elici à principio
extrinseco, tamen potest esse ab alio ap-
plicatiue, & indiget peculiari applica-
tione alterius, quare in primo instanti non
potest elici actus vitalis, & liber à suis
potentijs, nisi specialiter applicentur ab
auctore naturæ; & ita actus ille liber in
primo instanti tribueretur Deo tanquam
auctori, unde non potest esse peccaminosus.

Reijctur.

34 Hæc tamen solutio repugnan-
tia inuoluit, & destruit naturam potestatis.
Dr. Mayorga.

tis liberæ. In primis nanque aliquid ampli-
us requiritur, ut actus sit liber, quam
ut sit vitalis, ad hoc nanque sufficit, quod
ita eliciatur à potentia vitali, & intrinse-
ca, ut non possit ab extrinseco principio
fieri; ut autem sit liber necesse est, ut pro-
cedat à principio intrinseco se ipsum mo-
uente, & determinante, aut ab inferiori
potentia à tali principio applicata ad
agendum. Quare appetitus rationalis, ut
aiant, seu voluntatis indifferentia, aut eli-
cientia non constituit liberum, sed potius
est aptitudo, ut determinetur ab alio, nam
sine tali applicatione nunquam operabi-
tur. Si itaque applicetur appetitus hic
ab obiecto, aut extrinseco agente (quod
sola propositione obiecti mouebit) tunc
eius actus eriam si vitales, contingentes,
& voluntarij sint, tamen nullo modo sunt
liberi: si autem applicetur à voluntate su-
prema, & domina agendi, & non agendi,
sive per sympathiam, sive per propositio-
nem obiecti, eius actus erunt, præter dic-
ta, liberi. Vnde fit quod applicatio ad
agendum ab extrinseco motore, & liber-
tas sunt contradictoria; & consequenter
si primus actus Angeli supponatur liber,
excluditur specialis determinatio virtu-
tis elicitiue à Deo, & titulus propter quem
ille actus, & eius defectus Deo tribuatur.
Itaque non probatur dicta ratione An-
gelum non posse peccare in primo instan-
ti sui esse.

35 Propter hæc secunda senten-
tia docet Angelos potuisse peccare in
primo instanti, in quo fuit; quam tenet
Scotus in 2. dist. 5. q. 2. Gregorius q. 1.
art. 2. Bassolis q. vnica art. 2. Maior q. 3.
Gabriel dist. 7. q. 1. art. 3. Marsilius 2. q.
3. art. 2. Ocham quodl. 2. q. 6. quos se-
quuntur Palatius. 2. disp. 5. ad finem, Mo-
lina 1. p. q. 63. art. 5. Valentia ibidem q.
4. punct. 4. Vazquez disp. 236. cap. 3. &
Suarez de Ang. lib. 7. cap. 20. num. 47. il-
lam tenet absolute loquendo. Solent etiã
referri pro hac sententia Hæricus quod
lib. 8. q. 10. & Aureolus in 2. dist. 4. q. vni-
ca art. 2. qui cum limitatione, aut condi-
tione loquuti sunt; & item D. Augusti-
nus libro 11. de Gen. ad lit. cap. 9. & se-
quent. Vbi supponit tanquam possi-
bile Angelos fuisse malos in
primo instanti per pro-
priam volun-
tatem.

Contraria
sententia.
Scotus.
Gregorius.
Bassolis.
Maior.
Gabriel.
Marsilius.
Ocham.
Palatius.
Molina.
& alij.

Ratio

Rationes huius sententiae proponuntur, & examinantur.

*Ratio
Scoti*

36 Prima ratio, & fundamentum huius assertionis, quae praecipue videtur Scotus loco citato, talis est. Angelus potest peccare in quolibet instanti post primum suum esse. Ergo etiam potest peccare in primo. Probatur consequentia: nulla causa, vel impedimentum assignari valet in primo instanti, quod talem impotentiam inducat. Nam vel tale impedimentum erit ex parte voluntatis, vel ex parte intellectus; sed neutro modo reperitur: ergo. Minor probatur per partes. Nam voluntas eandem vim adiuuantem habet in primo instanti, ac reliquis; & consequenter etiam habet eandem potentiam eligendi, & libere operandi, si ex parte intellectus obiectum sufficienter proponatur, id est, cum indifferentia, & aptitudine iudicii, ex qua usus libertatis in voluntatem derivatur. Nec etiam potest esse impedimentum ex parte intellectus: quia Angelus non cognoscit per discursum, & paulatim sicut homo; sed in primo instanti, & semper repletus est sapientia, & notitia: quare tunc habuit sufficientem cognitionem, ut voluntas libere vellet, & eligeret.

Reponatur

37 Haec tamen ratio non est ita efficax in nostris principiis, quam est in vulgari doctrina circa constitutionem principij liberi, & distinctionem inter voluntatem appetitivam, seu inferiorem cum sua indifferentia passiva tantum determinationis ab alio, & voluntatem superiorem cum sua potestate universali determinationis sui, & omnium inferiorum. Nos enim potestatem dominatricem in radice, aut quasi in actu primo remoto invenimus in omni creatura rationali, & intellectuali eo ipso, quod est: quae sicut est perfectior, & ultima potentia talis creaturae in ordine emanationis à substantia, siue in essendo; ita est posterior in operando praecipue in negotio primo occurrenti, & nunquam praeterito. Primo itaque necesse est, quod intellectus per simplicem apprehensionem proponat obiectum bonum; deinde voluntas inferior afficitur, aut amat hunc amorem sequitur advertentia, quae est simplex cognitio intellectus practici; postquam incipit exercitium voluntatis superioris, & dominat

vel permittendo, vel impediendo, vel intendendo, vel ulterius consulendo, & quae facienda sunt decernendo.

38 Quapropter nisi tres illi actus, scilicet simplex cognitio boni, affectus voluntatis, & advertentia possint esse simul cum exercitio dominij aliquid quo ex dictis modis simul, inquam, per correspondentiam ad instantis extrinsecum, nequaquam potest dari peccatum Angelum in primo instanti sui esse. Si autem non possint simul coexistere ad argumentum respondeo, quod eodem modo reperitur in primo instanti, ac in reliquis ea, quae sunt necessaria ad potestatem liberam quantum ad essentiam, & existentiam ipsius; non tamen reperiuntur eodem modo ea, quae sunt necessaria ad exercitium liberum, sine quo nequit esse peccatum. Et ita solum sequitur, quod primum exercitium liberum Angeli potuerit esse peccaminosum.

39 Secundum argumentum huius sententiae est. Quia Angelus in primo instanti potuit libere operari se disponendo ad gratiam, aut bene merendo si illam habuit. Ergo potuit etiam resistere gratiae, & demereri. Ergo in primo instanti peccare potuit. Hoc tamen argumentum praecipue militat contra eos, qui admiserint libertatem in exercitio in primo instanti extrinseco, ut dictum est, vel intrinseco, id est in primo actu, & tamen dixerint posse tunc dari actum laudabilem, non posse vero dari peccatum, aut culpa quod sequuntur Thomistae. Nos autem nullo modo praeiudicamus, qui dicimus Angelos non prius potuisse bene agere, quam male operari; & ita quando extitit dispositio ad gratiam, potuit existere indispositio, & resistentia culpabilis. Si autem haec potuerunt dari in primo instanti esse Angelici, vel non, pendet ex possibilitate coexistentiae dictorum actuum intra tale instans ipsis extrinsecum, & ex eius repugnantia.

40 Tertia ratio simili modo contra Thomistas, & ex eodem principio desumpta est in hunc modum. Quia in primo instanti, in quo Angelus bene laudabiliter egit, habuit libertatem saltem quoad exercitium: sed haec sufficiens erat tunc ad peccandum: ergo in dicto primo instanti potuit Angelus peccare admittens peccatum omissionis. Consequentia est legitima, & maior certa, minor autem probatur. Nam in eodem primo instanti

Ratio 2a

Tertia ratio.

ti, in quo Angeli sancti se converterunt ad Deum, urgebat præceptum dilectionis Dei super omnia secundum D. Thomam, vel saltem præceptum fidei, contra quod poterant peccare non amando, aut non credendo. Sed hoc argumentum contra nos nihil probat; concedimus namque Angelos in eodem instanti, in quo potuerunt convertere se ad Deum libere, potuisse peccare non solum peccato omissionis. Quod autem hoc fuerit, vel non fuerit in primo instanti creationis Angelorum, in hoc argumento non probatur, sed supponitur; & ex alijs principijs pendet eius resolutio.

41 Omitto alia argumenta contra eos, qui defendentes Angelos posse operari libere in primo instanti; aut in primo actu, dicunt posse bene agere, non autem peccare. Suntque potius replicæ contra hos auctores, quam probationes directæ supra positæ conclusionis. Quia nullo modo militant contra eos, qui æqualem potentiam ad bonum, & malum actum ponentes, dixerint in primo instanti ad utrumque potuisse, vel ad neutrum.

42 Suarez loco supra citato media quadam via procedens utrique sententiæ quodammodo adhæret, & discedit ab utraque. Afferit enim primo num. 47. non esse impossibile Angelum peccare in primo instanti creationis non supposita aliqua speciali Dei providentia, & mantenentia Dei. Quam conclusionem statuit conuictus rationibus secundæ sententiæ relatæ. Deinde vero num. 48. dicit, quod de potentia ordinata, & secundum leges diuinæ providentiæ consentaneas, non possunt Angeli in primo instanti creationis peccare. Pro hac secunda conclusione citat Malonium in 2. dist. 6. disp. 7. cuius rationem refert, & late, beneque impugnat. Ipse autem num. 54. & seq. unica ratione congruentiæ probat Angelos non peccasse in primo instanti, potius quam non potuisse peccare. Ratio autem talis est: Non decet secundum leges diuinæ providentiæ, bonitati, & sapientiæ consentaneas peccare Angelum in primo instanti Deo permitte peccatum. Sed aliter non potest contingere. Ergo. Maiorē probat. 1. quia quod Deus hæcenus non permisit, nec permittitur, signum est, non esse consentaneum legibus providentiæ suæ. 2. quia hoc videntur præbare Patres, cum di-

cunt confidenter, omnes Angelos malos aliquando fuisse bonos. Tertiā & quartā adducit confirmationem, quæ non maiorem vim habent, quam præcedentes, nec aliquomodo impossibilitatem peccati probant, sed carētiā illius defecto in primo instanti.

43 Quis autem non videt hanc specialem legem, providentiam, aut decretum de manutenendo Angelum, ne peccet in primo instanti, cum quæ impossibile redatur peccatum, esse gratis confictam ad euadendam præsentem difficultatem? Nonne debilior factus est Angelus à Deo, aut minus rectus, quam homo, quem fecit rectum, & reliquit in manu consilij sui? Aut humanum consilium sanioris resolutionis, quam Angelicum est? Vt hominem sine alia manutenentiā, in manu, & potestate sui consilij reliquerit? Aut minoris momenti fuit apud Deum salus humana, quam Angelica; ut suam hanc creaturam in infantia protegerit, & manu teneret, illam autem quasi despiceret. Certe utriusque æqualem curam habere suo modo maxime decens est diuinæ bonitati, & providentiæ, & tamen fecit Deus hominem rectum, & reliquit eum in manu consilij sui; cur ergo Angelos, quos rectos creavit in manu consilij sui non reliquit, sed speciali manu, & providentiā protexit? quare sine ullo fundamento, & gratis confingitur manutenentiā specialis circa Angelos in primo instanti, ne peccare potuerint tunc in sensu composito cum illa.

Iudicium auctoris exponitur, & probatur.

44 Vt meam mentem apperiā in hac difficili materia, in memoriam revocanda sunt breuiter ex supra stabilitis, quæ ad eius resolutionem conducunt. Et primum sit, quod primus actus voluntatis inferioris, qui in dispētabiliter præcedit cognitionem prædicti intellectus, nullo modo potest oriri liber, quamvis permanentia eius libera sit, & quamvis in negotio saltim semel præcognito libere fiat, & ex arbitrio voluntatis Dominæ, quod late probauimus lib. 3. q. 3. sect. 1. Vnde in presenti has duas conclusiones præambulæ occurrunt. 1. est: Angelus in actu voluntatis simpliciter primo nequit culpabiliter peccare. Et ratio est, quia

Notanda ex supra dictis.

13

quia talis actus nequit esse liber. 2. Conclusio subsumpta ratione D. Thome ad probandum, quod si Angelus peccaret in primo instanti, peccatum tribueretur Deo Auctori, colligitur in hunc modum: voluntas Angeli simpliciter prima non potuit esse peccaminosa per defectum physicum, sicut tibia nascitur clauda.

45 Secundum reuocandum in memoriam est voluntatem creatam dominam suorum actum, cuius obiectum est honestum repertum in actibus humanis, & nullo modo in rebus ipsis, propter vniuersalitatem suam in determinando, & intellectus practici in consulendo, voluntatisque inferioris indifferentiam passuam intra bonum ut sic, eo ipso quod potest exercere Dominium suum, posse peccare. Ut ostendimus lib. citato, & sect. precedenti. Vnde istę duę conclusiones deducuntur ad propositum. Prima est. Non implicat primum actum liberum Angeli fuisse peccatum culpabile, quæ ex dictis ponderando, & soluendo rationem D. Th. supra allatam solidatur. Secunda conclusio talis erit: in eodem instanti, in quo Angelus potuit primo bene, & laudabiliter operari, potuit culpabiliter peccare. Quę conclusio non indiget probatione.

46 Tertio ex dictis lib. 1. q. 12. De duratione Angelorum reuocandum est in memoriam: quum esse indiuisibilem durationem eorum, quæ æterna sunt; ita quod de Angelo non possit verificari, quod conseruatur per continuatam productionem, quemadmodum conseruatur corruptibilia: sed eius esse, seu existentia est indiuisibile, per quod Angelus semel, & semper à parte post est. Videat lector, quæ loco citato dixi, propter difficultatem rei, & nunc omitto, quia multa non oportet repetere. Vnde ad propositum fit, quod influxus causæ respectu Angeli solum potest habere duplicem rationem, seu gradum, indiuisibilem, & diuersam naturæ. Primus est in ratione creationis, & secundus in quantum est esse Angeli, qui dicuntur instantia; quare creatio vnicum instans complectitur, & sub eodem conceptu non habet secundum: & ita neesse Angeli est vnicum, & indiuisibile instans sine primo, & secundo. Quia Angelus, aut æterna non conseruatur. Vnde excludenda est à titulo questionis vox primo huc loquatur de instanti creationis, ut creatio est, huc de instanti esse

Angelici. Et præterea colliguntur istę duę conclusiones. 1. In instanti creationis Angeli, ut creatio est, non potest Angelus bene, aut male agere. Cuius ratio est: quia quod non potest agere, nequit bene, aut male operari: sed in instanti creationis nequit Angelus agere; quia tunc non est, sed fit, aut creatur. Ergo non potest agere bene, aut male. 2. Conclusio intra instans essendi Angeli indiuisibile non solum potuit bene, & male operari; sed includuntur omnia opera Angelorum per totam æternitatem à parte post. Quia tale instans est tota eius duratio.

47 Igitur solum restat respondere ad questionem in casu ficto, in quo imaginarie mensuretur esse æternorum, sicut temporalium, quæ sunt in continuo motu; & per tempus nostrum correspondent illi attribuamus instantia plura primum, secundum, &c. dico per tempus nostrum imaginaria diuisione partitum, secundum quam vnicus motus primi mobilis partitur in horas, & earum partes, & in partium partes sine fine. Loquendo itaque de instanti temporis extrinseci in diuisibili dico 1. Si possunt coniungi in eodem dicto instanti actus voluntatis inferioris, & actus voluntatis superioris consentientis, vel acceptantis amorem proprium, vel saltem post aduertentiam permissio illius vrgente præcepto fidei, vel dilectionis Dei super omnia, poterit dari in primo instanti peccatum. Si vero isti actus nequeunt simul reperiiri cum sola differentia prioris, & posterioris nature, nullatenus potuerunt Angeli peccare in primo instanti. Hanc conclusionem sic conditionalem placuit præmittere ad ostendendum totam difficultatem istius questionis post supra dicta, ad hoc vnicum punctum reduci: utrum duo actus superioris dicti possint dari in eodem instanti? Et ut ingeniosi possint, quam elegerint, partem defendere, & soluere argumenta contraria, quem admodum ea soluimus supra.

48 Verum tamen absolute loquendo sit secunda conclusio: Angelus non potuit peccare in primo instanti sui esse dicto modo explicato. In qua assertione omnes Auctores supra relati proprio sententia conueniunt, licet in probationibus illius non consentiant. Ratio, quæ potissima sit in circumstantiis explicatis, desumenda venit ex incompossibilitate

Statu
questionis.

1. Conclusio.

Secunda
Conclusio.

*Ratio eius
potissima.*

litate eorum, quæ ad primum exercitium liberum indispensabiliter præsupponuntur, intra vnicum instans, & primum. Cum Angeli substantia congenerabatur potentia, & concreabantur species naturalium rerum quiditativæ, & practicæ quantum ad prudentiam, & artem in communi, & infundebantur supernaturalia principia requisita ad operandum, tam ex parte intellectus, quam ex parte potentia amariæ. Oportuit itaque, ut prius haberet simplicem cognitionem delectabilis boni, quam consequatur affectus: deinde advertentia, postquam datur exercitium libertatis, & quamvis duo prima valeant coniungi in vnicō instanti cum prioritate, & posterioritate naturæ, & similiter posteriora duo; tamen duo prima non possunt coniungi cum posteriori dualitate in eodem instanti. Cum autem peccare non possit Angelus, nisi per duo posteriora, sequitur non potuisse peccare in primo instanti.

49 Quod autem illa quatuor, quæ necessaria sunt ad peccandum in casu primo occurrenti, & nunquam ante præcognito, neque ante esse simul in instanti probatur amplius. Nam primo ordo naturalis eorum talis est, ut includat successionem, seu prius, & posterius. Sed non sufficit ad existentiam omnium successio per prius, & posterius naturæ: ergo non valent reperiri intra vnicum instans. Maior patet ex supradictis, minore autem probo. Tum quia inter duo priora, & posteriora duo non datur mutua subsistendi consequentia, qualis datur inter naturam, & proprietates, & necessaria est ad prius, & posterius naturæ: & sicut valet inter duo priora, & inter posteriora sic est advertentia, ergo libertas, & e contra est libertas, ergo advertentia; & item causalis; quia datur advertentia, & notitia datur libertas. Tum quia etiam si vnum prius, & posterius naturæ, aut intelligentia claudatur in vnicō instanti, tamen duæ prioritates, & posterioritates inter inconnexa, & quando primum secundi ordinis supponit secundum primum, nullo modo concipi possunt intra vnicum instans.

*Secunda
ratio con-
clusionis.*

50 Secundo probatur: quia duo posteriora, in quibus stat libertas, non possunt esse cum duobus primis concomitanter in instanti eodem in casu primo primo. Ergo nullo modo potest contingere peccatum in primo instanti,

Consequentia patet, & probatur antecedens. Tum quia ordinata à natura cū successione nequeunt simul esse, nisi contra, aut præter naturam, quod non est in potestate creaturæ, nec in providentia ordinaria. At Deus non facit miracula, vel utitur absoluta potentia, ut redat creaturam habilem ad peccandum. Tum quia advertentia, & exercitium potestatis præsupponit obiectum cognoscibile, & materiam, circa quam voluntas superior versetur acceptando, aut prohibendo, iuvendoque. Quæ nequeunt præcedere in casu concomitantia, & similitatis per accidens; quia obiectum cognitionis practicæ, & materia, circa quam voluntatis libera sunt actus morales, & voluntarij sub ratione boni honesti, aut contrarij. Tum denique, quia in negotio primo occurrenti non est caput, unde incipiat cognitio practica sine dependentia à naturali. Non enim ex præcognitis, quæ non possunt dari in casu non prius deliberato; neque est aliud, aut cogitari potest præter primum actum naturalem, nisi velis fingere Deum aliquid contra naturam posse facere, ut detur in primo instanti potentia peccandi. Quæ sunt absurda.

51 Tertio, & ultimo probatur nostra conclusio respondendo objectionibus, quibus impugnant Suarez, & Vazquez ubi supra, rationem Capreoli, Caierani, Ferrariensis, Richardi, necnon, & Henrici, quam proposuimus quarto loco pro prima sententia, & tunc insufficientem iudicavimus propter alia motiva, quæ ibi adduximus. Igitur Vazquez *disp. 236. cap. 3. num. 15.* obijcit; quod operatio voluntatis in via, etiam si sit necessaria quoad specificationem, non tamen est necessaria quoad exercitium. Quod probat quia nullum obiectum præter Deum clare vultum voluntatem creatam necessario movere quoad exercitium. Ergo in voluntate naturali potest dari libertas quoad exercitium, quæ sufficit ad peccandum, & per consequens in primo instanti Angelus peccare potuit.

52 Hoc autem genus impugnationis contra nostram doctrinam; quia arguit ex principijs, quæ omnino negamus, & confundit contingentiam actus cū libertate sine aliqua distinctione inter indifferentiam passivam alienam determinationis, & activam propriam determi-

*Obiecta
soluturæ*

*Solutio
præ
ma obiec-
tionis.*

nationis, & omnium subditarum virium, & nunc loquitur de vna, & colligit postea de alia; deinde operationem voluntatis vocat quemcumque actum potentie inferioris agentis etiam sine ratione, cum operatio dicatur proprie solum de actionibus artis, quod omitto; quæ omnia supra tractata sunt, & non oportet ea ubique repetere. Respondeo ergo in forma distinguendo antecedens: si per operationem voluntatis intelligat actum voluntatis inferioris negamus illud; nam talis potentia non solum in patria determinatur à Deo clare viso quoad specificationem, & exercitium actus; sed etiam in via determinatur utroque modo à bono proposito præcipue in actibus primo primis. Si autem intelligat actum voluntatis superioris, & dominantis, concedimus antecedens: sed nihil de hoc continetur in consequenti. Dico itaque quod voluntas in via, cui correspondet charitas in patria, determinatur quoad speciem, & existentiam actus ab obiecto, sicut in patria charitas ad dilectionem. Et ille est primus actus indispensabiliter præcedens exercitium libertatis. Qui est voluntati naturalis, & contingens in suo esse quoad speciem, & exercitium; & ideo nullo modo est proprie necessarius, improprie vero potest sic appellari, quatenus necessarium idem valeat, quod non liberum. Vnde in primo actu, & instanti nequit reperiri libertas, & consequenter neque opus laudis, aut culpæ.

*Obiectio
alia.*

53 Suarez cap. citato num. 14. arguit contra rationem nostræ conclusionis sic. Primo quia nulla est necessitas probans debere præcedere actum naturalem voluntatis ad actum liberum, & longum dilemma format circa naturalitatem, quod magna ex parte non est ad rem: ex alia vero continet argumentum præcedens, quæ omnia nova solutione non indigēt. Supposito vero tali actu circa præcedentiam illius ait. Vel præcedit duratione, vel tantum in ordine naturæ. Respondeo, quod actus ille primo primus præcedit exercitium liberum. Sed instat quia operatio naturalis ex eo solum potest requiri ante liberam, quia sit causa liberi actus; ex alio enim capite nequit esse necessario requisita. Tunc sic causa, & effectus sunt simul duratione in his, quæ in instanti fiunt; sed actus naturalis, & liber in instanti fiunt. Ergo possunt esse simul re,

& cum sola præcedentia naturæ, quæ sufficit inter causam, & effectum. Respondeo tamē quod prærequiritur necessario, non quidem in genere causæ efficiētis, neque formalis, sed solum tanquam obiectum cognoscibile cognitione practica, & materia, circa quam exerceri valet potestas, & dominium voluntatis superioris. Ita tamen ut possit prior actus existere, quin detur advertentia prævia ad libertatē; & quamvis dum posteriores actus fiunt necessario coexistat prior, tamen ut fiat posteriores debet præcedere duratione obiectum, & materia illorum, quia nihil potest videri antequam sit.

Solutio.

54 Dicit aliquis circa supernaturalia non est necessarium præcedere actum primo primum, qui libertate caret. Ergo in primo actuali exercitio in ordine supernaturali potest dari libertas, & consequenter potentia peccandi contra supernaturalia præcepta. Respondeo tamē negando antecedens: quia simili modo, ac in naturali processu actuum moralium præcedere debet dictus actus, & necesse est, præcedat in Angelis, & homine adulto, qui habet usum rationis in ordine, & exercitio vitæ supernaturalis affectus charitatis elicitus à motione Spiritus Sancti, quæ ab Augustino dicitur *voluntas bona*, postquam amorem boni veri sequetur actus liberi supernaturales. Quin potius multo minus potest reperiri libertas in primo exercitio ordinis supernaturalis. Nam Angelus in creatione sua tantum accepit gratis ea, quæ pertinent ad elevationem, quasi dispositivam ad gratiam sanctificantem, in qua stat elevatio habitus naturalis naturæ. Illa autem sunt ex parte amoris motio Spiritus Sancti, seu voluntas bona, & ex parte cognoscitiva lumen confortans, & species veri boni, siue supernaturalis beatitudinis. Revelationes autem mysteriorum non sunt illi factæ, dum fiebat, sed quando iam erat; quia per locutionem Dei acceperunt eorum notitiæ. Locutio vero solum potest versari circa eum, qui iam est; & post revelationem factam, non vero ante potest dari fides, aut infidelitas. Quapropter in primo instanti non habuerunt Angeli libertatem expeditam ad peccandum, aut bene agendum; sed tantum coessentialem po-

*Altera
obiectio.*

testatem propriæ determinationis.

SECT.

SECT. III.

Vtrum aliquis Angelus peccauerit in primo exercitio suae liberae potestatis.

55 DIXIMUS in hoc lib. q. i. sect. 5. Diabolum non recepisse gratiam sanctificantem, quia quando occurrit negotium dispositionis ad illam per fidem, & spem noluit se submittere Deo Auctori supernaturali. Nunc autem disputandum venit: vtrum in primo exercitio suae libertatis peccauerit, ita quod nullum actum laudabilem, & meritorium habuerit in decursu viae? quam difficultatem tractant aliqui suo modo inquirendo: An in secundo instanti statim Angeli peccauerint? Praeuit autem hunc titulum pretermittere, ut euitarem tædiosam, & confusam instantium repetitionem: & quia dicenda in hoc puncto aptius, & expressius conueniunt titulo praefixo.

56 Ante omnia supponendum est contra Manichæorum, & Priscillianistarum hæresim omnes Angelos naturæ esse bonos, & à Deo creatos esse rectos, cum potestateque suæ bonæ operationis auxilijs gratia præuentos. Quare id, quod de hominibus legimus, potest ad Angelos accommodari dicendo, quod fecit Deus Angelos rectos, & reliquit eos in manu consilij sui. Sunt itaque propria voluntate effecti mali, quicumque ceciderunt. Ad veritatem autem catholicam non pertinet: An bonitas, & rectitudo, in qua creati sunt Angeli, fuerit non solum naturalis, & gratuita per principia eleuantia naturam supra seipsam, & per auxillia adualia, sed etiā formata per gratiam sanctificantem? Quapropter nullatenus sapit errorem illum, dicere aliquem Angelum nunquam habuisse gratiam sanctificantem in via; neque aliquod opus bonum, & laudabile effecisse.

57 Nescio quo argumento conuincuntur aliqui, ut defendant, ita necessariam fuisse primam sanctificationem Angeli antequam peccet, quod licet in componendis instantibus gratia, peccati, & poenæ difficultatem patiantur, nequeant à dicto principio resiliire. Certe praesistentia gratia non requiritur ad

peccandum, neque ex parte causae: neque propter indifferentiam actus liberi, quia potestas peccandi non requirit potestatem ad merendum, in qua includitur gratia habitualis, sed sufficit ad indifferentiam specificam potestas bene agendis nec demum requiritur gratia ad peccandum tanquam forma expellenda; quia Gentiles, & Hæretici peccant, peccataque multiplicant sine expulsiōe gratiae, & ante primam sanctificationem fides est necessaria, cuius defectus in adultis peccatum est. Quapropter sine aliquo scrupulo supponimus ex dictis Angelos non fuisse creatos cum gratia sanctificantī formaliter; & omnes illos, qui postea sanctificati sunt, mediante propria dispositione ex auxilio gratuito, ad sanctitatis infusionem peruenisse. Vnde difficultas est: An Diabolus quam primum potuit libere operari, peccauerit.

58 Dicendum itaque est: primum Angelum inter peccatores, & principem omnium, qui ceciderunt, qui in Scriptura, & Patribus Diabolus nominatur, in primo exercitio suae liberae potestatis peccasse. Hanc conclusionē probant testimonia Sacra Isaiæ 14. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris;* Iohan. 8. V. 44. ubi Christus de Diabolo ait: *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo.* Et Iohan. in Epist. 1. c. 3. *Qui fecit peccatum ex Diabolo est, quoniam ab initio Diabolus peccat.* Vnde licet argueret: ille qui initium viarum suarum habuit peccaminosū vere dicitur ab initio peccare: sed de Diabolo testatur Sacra Scriptura, quod ab initio peccat: ergo Diabolus habuit initium viarum suarum peccando. Deinde potest probari nostra conclusio: quia primum Angeli peccatum iuxta nostram, & communem sententiam superbia fuit. Sed si semel ponatur Sanctus, & subiectus Deo per fidem, non est facile inuenire motiū superbiae, ut iam dicemus. Ergo, & creatus fuit sine gratia sanctificante, & estimatione propria ductus noluit se subijcere Deo, & ad illam se disponere. Alias non esset verum quod Diabolus ab initio peccat, ergo primum exercitium liberum Diaboli peccaminosum fuit.

Nostra conclusio.

Probatū auctoritate, & ratione.

Tituli esse positio.

Non est de hac Angelos fuisse creatos Sanctos.

Neque ratione proba.

SECT. IV.

*Quid sit, & quoniam superbia, &
An in Angelis possit in-
veniri*

59 **Q**uamvis frequens scrupulus cir-
ca propriam nominum significa-
tionem non parum sit molesta, quando
tamen maxime conducit ad veritatem
inveniendam, & ex omissione scrupulo-
si examinis via veritatis occluditur, non
debet pratermitti. Sic ni fallor, contin-
git in presenti, & sequentibus difficulta-
tibus circa primum Angelorum pecca-
tum, quod iuxta veram, & communem
sententiam superbia fuit: nam nomina *ap-
petitus*, & *concupiscentia* in proprietate,
secundum quam dicuntur in sensitiuis,
vsurpantur ubique, etiam in actibus vo-
luntatis naturæ spiritualis.

*Amor pro
supponitur
ad concupis-
centiam.*

60 **I**nclinatio quidem naturæ
sensitiuæ in bonum suum appetitus est;
naturæ rationalis, & intellectualis volun-
tas; naturæ autem sanctificata per gra-
tiam propria inclinatio charitas, & si-
cut ascendendo perfectior est inclinatio
perfectioris naturæ, ita actus propriæ in-
clinationis, quo inferius principium ha-
bent, tanto imperfectiores sunt, & nobi-
lius principium adepti, altiora nomina,
& quiditatem hereditabunt. Vnde quia
in pure sensitiuis non est superbia, non de-
bet in eius diffinitione poni nomen *appe-
titus*; sed potius est voluntas, affectus,
aut amor. Neque *concupiscentia* pertinet
ad essentiam illius; sed potius consequi-
tur amorem tanquam eius effectus. Sinã
que te primum non amares, non tibi con-
cupisceres honorem, diuitias, commo-
daque alia. Concupiscentiæ autem, quæ
reperitur in appetitu, correspondet in
voluntate desiderium; quamvis multo-
ties etiam nomen *concupiscentia* repe-
riatur in Scriptura: ut non *concupiscens*:
*concupiuit anima mea desiderare in iusti-
ficationes tuas: & concupierunt concupis-
centiam in deserto*: quam concupiscenti-
am alibi vocat Plaltes desiderium di-
cens: *Non sunt fraudati à desiderio suo*.
Quia concupiscere, & desiderare idem
est, sed concupiscentiæ nomen ad appe-
titiones depressum est, desiderij autem
minime.

*Quomodo
diffirant de
siderium,
& concupis-
centia.*

61 **D**uo amores, inquit Augus-
tinus, fecerunt duas civitates; amor Dei
vsque ad despectum sui edificauit ciuita-
tem Ierusalem, amor vero sui vsque ad
despectum Dei edificauit ciuitatem te-
nebrarum, & discordia; iuxta verba
Christi: *Qui vult venire post me, abne-
get semetipsum, & qui amat animam
suam perdet eam &c.* quapropter amor
sui, vel proprius est fundamentum om-
nium malorum, sicut in eius abnega-
tione stat perfectio sequentium Chris-
tum, & diligentium Deum super om-
nia, qui nanque se amat, non amat Deum
super se. Amor itaque sui vnus in se, &
sine entitativa diuisione propter mul-
tiplicem materiam, in qua operatur,
diuersa vitiorum, & peccatorum nomi-
na sortitur: sicut intellectus vnus cum
sit, partitur in quiditatum, intui-
tuum, & practicum, propter differe-
ntias intelligibiles: & Ars vna in va-
rias species secatur per ordinem ad ma-
teriam diuersam, vt fabrilis, & lapida-
ria.

62 **E**st igitur amor sui vsque
ad despectum Dei initium omnis pecca-
ti, & consequenter superbia, quia vt
dicitur Ecclesiastici 10. *Initium super-
bia hominis apostatare*, id est recedere à
Deo: quoniam ab eo, qui fecit illum, re-
cessit cor eius: quoniam initium om-
nis peccati est superbia. Sed recedere à
Deo est initium prauitatis amoris sui.
Ergo amor sui sine ordinatione ad Deum
superbia est. Cum autem ex amore ini-
tium sui omne peccatum prodeat, qui
se enim, & omnia sua dirigit in Deum,
non peccat, bene additur, quod ini-
tium omnis peccati est superbia. Qui
itaque perfectum se iudicat, & amat,
superbit, præcipue si audiat loquen-
tem de eius imperfectione aliqua pro-
pria, & instruat de perfectione, quæ
illi desit. Amor iste secundum essentiam
suam non recte appellatur amicitia,
quia hæc est ad alterum, neque cum fun-
damento dicitur luxuria spiritualis;
quia improprie dicitur luxuria, vbi est
impossibilis delectatio carnalis. Et hic
solus inter omnes species amoris, vt
dixi lib. 3. quæst. 3. sect. 4. non est ad al-
terum, nec de illo verificatur, quod anima
re est velle bonum alteri: cuius autem pro-
prium nomen *superbia* est, aut non ine-
caret.

63 **I**n superbia autem, seu amore
sui

*Lib. 24.
Cin. Dei
cap. 28.*

*Quando ad
mare nō est
velle bonū
alicui.*

*superbia
non est con-
cupiscētia.*

sui usque ad discedum Dei non inclu-
ditur concupiscētia alicuius honoris,
aut desiderium excellentiæ propriæ: quin
potius concupiscētia causatur ab eo
pro occurso occasione, & materiæ, quæ
iuxta varias species diversa constituit
peccata. Si enim appetitur dominium su-
per alios, & excellentia, superbia voca-
tur, & iniustitia tyrannica videtur; si ap-
petatur cultus, idololatria erit, si divi-
tiarum avaritia; & sic in cæteris. Quod au-
tem in superbia proprie dicta, quæ est
initium omnis peccati, non includatur
concupiscētia, patet ex eo, quod con-
cupiscens aliquid sibi, prius quærit in
se ipso dilectione proprii boni præsen-
tis, deinde cupit omnia sibi subijcere;
& item quia concupiscens aliquid bo-
num, cognoscit, & fatetur se carere illo,
& consequenter se non esse perfectum.
Quæ magis conducunt ad humilitatem,
quam ad superbiā.

*Angelica
natura ca-
pax est su-
perbiæ.*

64 Quantum ad secundam ti-
tuli partem communis sententia est, à
qua nemo dissentire potest, Angelicam
creaturam esse capacem superbiæ. Et ra-
tio est, quia inter obiecta peccatorum,
obiectum superbiæ est maxime propor-
tionatum creaturæ spiritali, quoniam
præscindit à corporalibus conditioni-
bus. Probaturque per euentum ipsum
ex Sacra Scriptura, & Patribus dicen-
tibus saltem de Lucifero, seu Diabolo,
quod per superbiā peccavit. Primum
testimonium est Isaia 14. in illis verbis:
*Qui dicebas in corde tuo in cælum conscen-
dam super astra Dei exaltabo solium
meum, &c.* Secundum autem Ecce-
chiæ cap. 28. ibi: *inventa est iniquitas
in te: eleuatum est cor tuum in decore tuo.*
Tertium desumitur ex Iob 41. in fine,
cap. in illis verbis: *Non est super ter-
ram potestas, quæ comparetur ei, qui
factus est, ut nullum timeret, omne su-
blime videt, ipse est rex super omnes filios
superbiæ.* Quæ interpretari nequeunt de
balæna, seu cete, aut aliquo animali
bruto; quoniam hæc non sunt capacia
potestatis, & dominij: nec aliquid eo-
rum factum est, ut nullum timeret, cum
omnia ab strepitu fugiant: nec possit di-
ci, quod cete regnum teneat super om-
nes filios superbiæ, qui sunt aut spiri-
tus, aut homines peccatores. Quare
de Diabolo ad litteram textus loqui-
tur, qui cum esset supremus inter An-
gelos, nec parem haberet potestatem

Dr. Mayorga

super terram, &c. per superbiā pec-
cans, & alios inducens ad peccandum
factus est rex super omnes filios super-
biæ.

65 Adducuntur item duo tes-
timonia, alterum ex Luca 10. ibi: *vide-
bam Satanam tanquam fulgur de cælo
cadentem;* & aliud ex 1. ad Thimoth. 3.
ubi Paulus docens Episcopum non de-
bere eligi neophytum, rationem reddit:
*Ne in superbiā elatus in iudicium in-
cidat Diaboli,* hoc est ne peccans per su-
perbiā indicandus veniat sicut Diabo-
lus. Super hæc autem, & alia loca Scrip-
tores Sacri peccatum superbiæ in Da-
monibus reperiri aut supponunt, aut ex-
primunt. Ego autem addo quod in Sa-
cra pagina quasi anthonomastice Dia-
bolus, demonesque dicuntur superbi, &
filij superbiæ; imò Diabolus dicitur
superbia. Nam Psalmo 118. legimus
nomine Christi, aut animæ perfectæ sic
*Superbi inique agebant usque quæque
à lege autem tua non declinavit:* hoc est
Demones tentantes sollicitabant varijs
modis ruinam, nec quidquam efficere va-
luerunt.

*S. Lucæ
1. Ad Thim
mot.*

SECT. V.

*Vtrum primum Diaboli peccatum fue-
rit superbiæ?*

66 Nemo dubitat, aut dubitare po-
test, quod primus Angelorum
actus liber fuerit amor: quoniam amor
est radix cæterorum actuum voluntatis.
Nec dubium cadere potest in eo, quod
primus amor in illis, qui se disposuerunt
ad gratiam, fuerit affectus charitatis, &
amor Dei cum despectu sui, ex auxilijs
à Deo liberaliter collatis, & bonâ vo-
luntate elicitus: in illis verò, aut in eo,
qui non se disposuit ad primam gratiæ
receptionem, fuerit amor sui cum despec-
tu Dei, & recessu ab illo, quin potius
prius intelligitur in amore proprio à
postasia, siue recessus à Deo iuxta Ecce-
lastici verba data, quam conuersio ad
se ipsum per amorem. Nemo etiam du-
bitare debet hunc amorem sui fuisse
peccaminosum: cum sit ex essentia sua
moralis malus, & defectum inclu-
dens: unde consequenter fit in hoc a-
more sterisse primum Diaboli pecca-
tum. Quapropter tota huius sectionis
dis-

*Quædam
certa, &
status con-
trouersia.*

KK 3

dis

*Isaias.
Eccchiæ.*

Iob.

difficultas consistit in eo: An fuerit superbia propria, nec ve?

*Vnde varie
est opinio
Aur.*

67 Vis autem presentis difficultatis, & scaturigo aliarum, quas examinant Scriptores, vtralis superbia motuum, & rationem reddant, in eo consistit, quod superbiam propriam, & primo dictam, esse concupiscentiam supponunt unanimiter: quia omnes amare esse velle alicui bonum, credunt. Vnde coguntur inquirere obiectum huiusmodi appetitus peccaminosi; & vnus quiescit in propria beatitudine: alter pergit ad beatitudinis supernaturalis concupiscentiam indebito modo habitam: alius recurrit ad aequalitatem cum Deo, & alius ad vniorem hypostaticam. Rursus tenentes superbiam esse amorem concupiscentiae diuiduntur: nam quidam dicunt distinguere entitatem amorem sui, & concupiscentiam, seu appetitum bonorum propter se, vel sibi; & hunc actum oriri ab amore sui dicunt, & consequenter coguntur asserere, quod primum Luciferi peccatum non fuerit proprie superbia. Alij autem superbiam concupiscentiam esse fatentur, sed hanc à sui amore non distinguere tenent; quare primum peccatum Angeli identice fuisse superbiam, defendere possunt, formaliter vero non tam facile defensabunt. Nos autem amorem sui vsque ad despectum Dei ab amore concupiscentiae distinguimus realiter: & illum priorem esse superbiam primo, & principaliter sustinemus, concupiscentiam vero, siue excellentiae propriae appetitum superbiam dici secundario, siue participatue defendimus, quia quia notior, vulgare nomen sibi arrogauit.

Scoti sententia.

68 His praelibatis concertatio communis in hoc puncto talis est. Scotus in 2. dist. 6. q. 2. & in Report. q. 1. in fine post longum discursum concludit primum peccatum Angeli fuisse in ordinatum amorem amicitiae sui, quod pertinere dicit ad luxuriam quandam spirituales: deinde infert secundum actum maius fuisse nimiam concupiscentiam beatitudinis: & tandem tertium peccatum post haec scriptum fuisse dicit inordinatum appetitum excellentiae respectu aliorum. Hanc connexionem actuum sic probat Scotus. Quia prima inclinatio voluntatis debet esse per amorem: sed amor iste non fuit amor Dei, in cuius tendentia non inuenitur peccatum; non fuit aliorum, quia prior est amor sui ip-

sius, quam alterius personae diuinae. Ergo fuit nimis amor sui. Secundus autem amor, & maxime connaturalis est appetitio proprii boni delectabilis, quod est beatitudo: ergo proxime sequitur ex propria amicitia, seu ex beneuolentia sui. Appetitus autem excellentiae respectu aliorum nascitur ex beneuolentia sui, & concupiscentia propriae perfectionis in seipso, quam supponit: quare tertio loco reperta est in Angelo, & non ante.

69 Quod autem primum peccatum Angeli non fuerit superbia propria, probat primo; quia primum peccatum fuit in amore nimio sui ipsius, qui non est concupiscentia: sed propria superbia pertinet ad amorem concupiscentiae: ergo primum Angeli peccatum non potuit esse superbia. Secundo: quia amor inordinatus amicitiae erga alterum non est superbia: ergo neque amor sui, nam par est ratio. Tertio: quia superbia propria est inordinatus appetitus excellentiae respectu aliorum: sed nimis amor amicitiae sui est omnino absolutus, & sine comparatione ad alios. Ergo non est propria superbia. Quo argumento probat etiam secundum actum, nempe appetitum propriae beatitudinis superbiam non fuisse: quia talis concupiscentia non est respectiva aliorum. Addit tamen hic Auctor primum actum amoris sui esse quodammodo superbiam; quia est complacentia in bono proprio, tanquam magno, & excellenti in se; unde arrogantia, & praesumptio nominatur: & prius, propriusque pertinere ait ad luxuriam spirituales, quae circa delectabile, ut sic, & propter nimiam delectationem versatur. Hanc Scoti opinionem sequuntur discipuli eius.

*Eius ratio
nes.*

70 Ex alia parte militat communis sententia, quae ad tria puncta reducitur: Primum est deuere ita loqui virum Theologum, ut asserat Diabolum, seu Luciferum primo per superbiam deliquisse: secundum esse superbiam istam non distinguere à primo amore, & amore concupiscentiae, quo se Lucifer inordinate amauit. Tertium vero est quod primum peccatum Angeli simul fuit propriissima superbia, & inordinatus sui amor. Haec est doctrina P. Suarez de Ang. lib. 7. cap. 9. qui primam conclusionem probat auctoritatibus Scripturae, & Patrum, quam nunc veram suppono, & infra adducam, ponderando sententiam eorum pra-

*Communis
sententia.*

Suarez.

præcipue Augustini, qui non fauet secunda affectioni prædictæ, quam examinare in præsentio oportet: quia hinc pender totus apparatus difficultatum huius materię; quatenus supponit hoc principium: *Omne amare est velle bonum alicui*, esse sine distinctione verum: vnde sequitur, quod omne amare est concupiscere, & appetere sibi, aut alteri bonum.

Amorē sui esse amicitiam, & concupiscentiam quæ probant.

71 Igitur prædictus Auctor loco citato cum Caietano 1. p. q. 63. art. 2. §. ad 2. dubium, a num. 13. intendit probare amorem sui in Angelo simul esse amicitiam, & concupiscentiam; & malitiam non habere ex obiecto, ut est amor sui, aut ex circumstantia, nisi transeat in aliquem inordinatum concupiscentiæ affectum. Primam partem probat. Quia amare aliquem est velle illi bonum, seu bonitatem aliquam: ille ergo amor, ut respicit personam est amicitia, ut autem respicit perfectionem illi volitam est concupiscentia. Ergo non est facienda distinctio inter amorem complacentiæ, & concupiscentiæ: sed est vnus, & idem actus cum duplici respectu; ad finem cui, secundum quem est complacentia sui, vel alterius, & ad finem qui appetitur, & ex hoc latere concupiscentia est. Additque Suarez, quod in Angelo non est necessarium distinguere philosophice istos actus: quia vno, & eodem actu potest Angelus amare sibi, & bonitatem substantialem, quæ a sua essentia non distinguitur, & potentias, & habitus earum, & quidquid perfectionis in se habet per accidentia a substantia distincta; quia in hoc nulla est repugnantia, & vniuersalis virtus Angeli potest facile hæc omnia sub ratione vnius perfectionis, & excellentiæ sibi vel le: quod est amare seipsum amore amicitia, & omnia illa, quæ sibi vult, amore concupiscentiæ. Verba eius sunt.

Borum in efficaciam.

72 Sed hæc non probant, quod omne amare sit concupiscere, sed solum quod omnis concupiscentia sit, imbibat, aut supponat aliquem amorem siue sui, siue alterius, quia appetere, vel concupiscere nequit dari, nisi præcedat impulsus affectus, vel amoris. Certe appetitus, & concupiscentia supponunt defectum in eo, cui desideratur commodum aliquod, eiusdem commoditatis; nam quæ habentur non desiderantur, aut cupiuntur, sed de illis, & in illis est gaudium, complacentia, delectatio, & voluptas quietis, quæ est fructus: quibus contrariatur

Dr. Mayorga.

motus appetitiuus, concupiscentia, & desiderium. Quapropter amor sui, qui optime potest generaliter loquendo vocari complacentia, & amor alterius personæ, qui solus dicitur amicitia, per prius, & ante omnem concupiscentiam reperiuntur, & pertinent ad genus beneuolentiæ, seu complacentiæ; & tunc vterque amor erit solum per modum delectationis. Deinde occurrente occasione indigentia, aut perfectionis possibilis haberi, erumpit appetitus concupiscentiæ, & desiderium, quo illam appetimus nobis, vel amico. Si vero desit talis inopia, vel occasio, permanebit complacentia amoris delectabilis, quin sit necessaria concupiscentia propter defectum materiæ.

73 Hinc distinguo antecedens primi argumenti contrarij: *Amare aliquem est velle illi bonum*; nam si amare sumatur vniuersaliter pro omni amore est falsum, & negandum, si autem accipiat de quodam amare, id est concupiscendo, est antecedens verum, sed nihil ex eo colligitur in fauorem huius sententiæ. Neque Aristoteles in *Rhetor. c. 4. v. 1* de sumptum est dictum: prouerbum de alio amore loquitur, quam concupiscentiæ, & amicitia vtili, ut ex contextu patet. Secunda vero ratio nullius momenti est. Nam falso supponit perfectiones eas sine congenitas, siue cōcreatas, quas Angelus habet, & quasi possidet, desiderare sibi, aut sibi amare concupiscendo; (nisi concupiscentia late sumatur, ut sit actus concupiscibilis, & delectationem comprehendat). Nam circa ea sola delectatione gaudet, & forsam potest desiderare permanentiam perfectionum, quæ auferri, aut deperdi valent, & ita amor in argumento positus non constat duobus actibus, sed in vno solo consistit, qui nullo modo est appetitus, concupiscentia, aut desiderium.

74 Multa alia adducit Suarez contra Scotum ad probandum primum amorem sui, qui ab ipso dicitur amicitia, & reducitur ad luxuriam quandam spirituales, non esse malum, aut eius malitiā non esse sufficientem ad explicandum, & constituendum primum Diaboli peccatum; quæ licet accuta sint, & contra sententiam Scoti satis efficacia, tamen omittenda indicamus, quia, & si distinguamus cum subtili Doctore amorem absolute dictum ab amore concupiscentiæ, non conuenimus cum illo in substantia actus,

Solutio ad argumentum dictum.

Aristoteles 1.

actus, & in genere malitia, & ideo nostra non interfuit ad præsens examen; si quid autem opportunum occurrerit, suo loco apponemus.

*Primum
diaboli pec-
catum super-
bia fuit.
Ecclesiast.
Tobias.
Isaias.
Ecclesiast.
Iob.*

75 Prima itaque conclusio nostra est primum diaboli peccatum fuisse superbiam. Quam tenent frequenter Patres, & Scriptores Scholastici cum D. Thoma 1. p. q. 63. art. 2. & 3. & sequitur Suarez loco citato, ubi multos alios refert. Probaturque primo ex Sacra Scriptura; Nā Eccles. cap. 10. docemur, quod *initium omnis peccati est superbia* quem locum optime intelligemus ex verbis Tobias. 4. *in superbia initium sumpsit omnis perditio*. Atqui in primo Luciferi peccato sumpsit initium omnis perditio, id est omne peccatum; ergo primum Diaboli peccatum superbia fuit. Præterea potest probari ex Isaiā cap. 14. & Ecclesiast. cap. 28. Ex Iob. cap. 41. in fine ubi post alia dicitur *ipse est rex super omnes filios superbia*, de Behemoth sub quo nomine intelligitur Satan, qui licentia obtenta à Deo tanta mala congescit adversus Iob; quod expressè patet ex contextu duorum cap. 40. & 41. quæ & similia testimonia etiam si non loquantur aperte de primo peccato, tamen Luciferum per superbiam peccasse dicant: quæ sententia absolute accepta potius de primo, quam de alio quovis peccato videtur intelligenda.

D. Aug.

76 Doctrina hæc communis est inter Sanctos Patres; referuntur namque pro ea Chrysostomus, Fulgentius, Rupertus, Ambrosius, & alij non pauci, quorum verba ommitto in re manifesta. Solum adducam verba Augustini, qui hanc materiam discuit ex professo, quia in eis non solum rem istam testatur, sed viam sternit ad nostram sententiam intelligendam, & firmandam. Divus itaque Augustinus lib. 11. de Genesi cap. 14. docet primum Angeli peccatum fuisse superbiam, quæ est radix invidia, & cap. 15. idem probat ex verbis Ecclesiast. 10. Et in lib. de civitate Dei non semel hoc tractat. Igitur lib. 11. cap. 1. & 6. ait: *cum causa miseria malorum Angelorum queritur, ea merito occurrit, quod ab eo, qui summe est, averti, ad se ipsos conversi sunt*. Et præterea: *hoc vitium, quid aliud, quam superbia nuncupatur, initium quippe omnis peccati superbia*. Et infra: *hic primus defectus, & prima inopia, primumque vitium eius naturæ, quæ ita creata erat, ut non summa es-*

set: lib. autem 14. cap. 11. dicit: *superbum Angelum, ac per hoc invidum, per eandem superbiam à Deo ad se fuisse conversum*. & quodam tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse subditum elegisse. Quibus in locis manifeste statuit primum Angeli peccatum fuisse superbiam, & duos superbiam species significat dari, vnam, & primam in amore sui avertente à Deo, & respiciente superiorem, & dominum, cui proprium nomen non est impossibile; alteram vero, quam vocat fastum tyrannicum, quæ duos respectus positivos includit, vnum ad se, & alium ad eos, quos subditos concupiscit; cum tamen prior superbia solum habeat vnum positivum respectum ad se, & alium negativum supremi domini, de quo infra.

77 Per hoc assertum, & responsionem ad argumentum Scoti satisfactum esset titulo proposito, nisi sub illo oporteret examinare materiam, id est, actum, vel actus per quos superbia exercebatur, & motum ipsius, in quo pondus difficultatis consistit. De obiecto, & motivo superbiam Diaboli in sequentibus sectionibus necessaria trademus; nunc vero ut materiam illius invenire valeamus sit secunda conclusio. Amor sui cum despectu Dei, & Domini, sine motu affectus habere aversionis à Deo Domino, & conversionis ad se, ante omnem respectum positivum concupiscencie propriæ, fuit primum Diaboli peccatum. Hæc propositio supponit, quod detur amor absolutus sui, & aliorum sine respectu concupiscencie. Quod probatum est lib. 3. q. 3. sect. 4. & in hoc lib. sect. 4. & in præsentia paulo superius; estque doctrina Scoti, & discipulorum eius. Et insuper probatur quia nulla invenitur repugnantia in tali amore absolute, nec potest impugnari aliquo fundamento, saltem apparenti.

78 Deinde quia appetitio, concupiscencia, & desiderium solum repertur in eo, cum aliqua perfectio deficit aut secundum naturam, & erit inclinatio naturalis, qualis est ipsa voluntas respectu boni, secundum existimationem, & sic appetitio elicita erit concupiscencia, vel desiderium pro diversitate naturæ cognoscentis; nam in appetitu sensitivo, & in voluntate ex se non libera, quæ speculativa propositione obiecti movetur, concupiscencia reperitur, post cognitionem vero practicam desiderium. Econtra ratio autem in perfecto, ut tali, illi actus

2. Conclusio
suo.

[Amor dicitur
aversus à eo
concupiscencia]

cus

tus non reperiuntur, sed potius quies, voluptas, & amor, quem explicamus nomine gaudij. Sic in Deo non est voluntas, seu inclinatio appetitiva sibi alicuius perfectionis, & nemo appetit suam essentiam, vel ea quæ est, aut possidet. Et ita se habet, qui est perfectus vere; & qui solum in ultimatione sua perfectus nullo alio indigere putat. In quo amor sui sine concupiscentiæ amore reperiatur.

Probat
asser. um.

79 Hoc autem supposito probatur conclusio primo auctoritate Augustini relati dicentis: *Cum causa miserie malorum Angelorum quaritur, ea merito occurrit quod ab illo, qui summe est, auersi, ad se ipsos conuersi sunt.* & lib. 14. cap. ultimo ubi concludit amorē sui usque ad contemptum Dei diaboli regnum, seu terrenam ciuitatem edificasse, & cap. 13. dixerat initium male voluntatis esse sibi nimis placere, & sæpe alias hoc ipsum docet. Secundo probatur quia primum peccatum non potuit non esse in actu amoris, qui est primus actus voluntatis, & radix ceterorum, omnis namque nollitio fundatur in aliqua volitione. Atqui primus ille amor in diabolo non fuit amor Dei, ut per se patet, non fuit aliorum à se, quia in quacumque persona prior est respicere se ipsum, quam alios à se diuersos; ergo fuit amor sui inordinatus primum Luciferi peccatum. Deinde includebatur in illo motu contemptus Dei; quare fuit primum & grauissimum peccatum. Et confirmatur quia primum Diaboli peccatum fuit committendo, & non per omissionem, ut omnes fatentur. Sed inter actus positiuos primus est amor: ergo per amorem inordinatum primo peccauit Angelus.

Obiecto
nes quædam

80 Nec obstant contra dictam conclusionem, quæ Caietanus ubi supra & Suarez obijciunt in hunc modum. Primus Angeli amor sui ex obiecto est bonus, & honestus sed non potest fieri malus, nisi trahatur in aliquem inordinatum concupiscentiæ effectum. Ergo non potest primum peccatum Angeli consistere in tali amore. Maior supponitur certa ex eo, quod amor ille est valde naturalis, & per se necessarius ad conseruationem, & perfectionem naturæ, ac per hoc conformis rationi naturali; & per consequens honestus. Minor autem probatur: quia amor ex obiecto bonus non potest fieri malus nisi per circumstantiam actus, quæ in hoc casu solum valet esse maioris intensi-

Dr. Mayorga.

tionis, vel ex parte obiecti. Prima non reddit actum amoris sui malum, cum aliàs fuerit bonus; sed intensio amoris tantum potest facere bonum magis tale, & similiter malum magis malum. Ergo ex hac parte amor sui bonus non potest fieri malus. Et si quando redatur malus ex intensione, hoc erit, quia vel cauet aliquem alium actum indebitum, vel impedit amorem debitum. Vnde derivari possit in ipsum malicia. Ex parte vero obiecti si redatur malus necesse est ponere aliquam mutationem in obiecto, aliàs semper erit idē actus physice, & moraliter. Atqui talis mutatio non potest dari, nisi per hoc, quod non solum Angelus se amet, sed aliud quod aliud bonum sibi velit, seu per extensionem obiecti. Ergo etiam dabitur mutatio ex parte actus, per quam ex pura amicitia sui fiat concupiscentia. Igitur amor sui ante omnem cupiditatem malus non est ex se, & si malitiam induat ex nimietate, non sufficit ad primum Diaboli peccatum, quod fuit grauissimum.

81 Hæc, inquam, non obstat nostræ doctrinæ. Primo propter communē solutionem istius argumenti docentem; amorem sui nimium non esse ex dictis capitibus malum, sed ex modo volendi obiectum; quia nempe complacet in se, & perfectione sua, tanquam sibi sufficiat, & tanquam in ultimo fine, iuxta doctrinam Augustini 14. de ciuit. cap. ult. & 11. de Gen. ad lit. cap. 13. 14. & 15. Vbi sic ait: *ita factum esse, ut Angelus sua potestate propter excellentiam delectatus tum se, tum seipsum superbia, & à Societate Sanctorum Angelorum segregaretur.* Ergo ex mente Augustini ante omnem propriam concupiscentiam peccauit Angelus: nam delectatio propria excellentiæ ante cupiditatem exiit; peccauitque superbia tumescens. Quod noto propter tertiam conclusionem statim probandam. Nō potest autem intelligi malicia talis amoris, seu delectationis per intensiōem actus, aut per additionem ex parte obiecti, ut patet: ergo solum stat in modo amandi se, & sua tanquam summum bonum, super omnia, & plusquam Deum.

82 Secundo specialiter non obstant in nostro casu, & propria doctrina. Nam primus amor sui liber (de quo sermo est) in Diabolo, seu Lucifero simul fuit estimatio propria, & contemptus Dei Domini, vel conuersio ad se, & auersio à superiori bono iuxta phrasim Augusti-

Soluntur

Solutio propria.

*Qualis
fuit actus
primi pecca-
ti*

gustini, & Diui Thomæ; initiumque ha-
buit in apostasia iuxta Ecclesiasticum ver-
ba iam data, & terminatus est ad pro-
prium excellentiam complacendo, & de-
lectando. Vnde colligo obiectum adæ-
quatum amoris peruersi, qui edificauit
Ciuitatem Babilonis, & Diaboli regnū,
fuisse non solum propriam Luciferi ex-
cellentiam tanquam terminum *ad quem*
sed etiam celsitudinem Dei Domini, &
supernaturalis beatitudinis, tanquā ter-
minum *à quo* apperte, ex presse, & non so-
lum latenter, & remote, (vt in particula-
ribus peccatis contingit) apostabat, &
recedebat. Fuit namque ille primus actus
motus quidam à Deo ad se, & vtrumque
terminum includit eius obiectum adæ-
quatum; sicut obiectum motus localis,
vt ita dicam, complectitur indiuisibili-
ter terminum *à quo*, & *ad quem*, & inci-
pit à termino recessus, finiturque in ter-
mino accessus, siue *ad quem*. Quapropter
talis primus amor est malus intrinsece, &
ex obiecto suo adæquato, & iniquissi-
mus ante omnem propriam concupiscen-
tiam, siue appetitum cuiusque boni, à se
& intrinseca perfectione Angeli distin-
cti. De concupiscentia vero improprie
dicta, quæ non distinguitur à delectatio-
ne gaudij circa propria, & possessa, vt ta-
lia, non est curandum, quia nullum rea-
le fundamentum habet; & adhuc admisa
non facit ad rem. Quæ omnia clarius pa-
tebunt in sequentibus.

*Tertia con-
clusio.*

83 Sit itaque tertia conclusio.
Hic amor peccaminosus Diaboli fuit
propria, & iniquissima superbia. Hæc af-
fectio continet totam pondus difficulta-
tis, & nullum pro se habet ex modernis
expresse, quia omnes ad rationem super-
biæ inueniendam ad concupiscentiam re-
currunt. Verum tamen, nisi fallor, est senten-
tia D. Augustini, & D. Thomæ, deberet
que eius discipuli in ea quiescere, non
enim opus est transire ad appetitum ali-
quem inquirendum suæ perfectionis, aut
beatitudinis, aut modum ipsius ad saluā-
dam essentiam superbiæ in primo pecca-
to Diaboli. Quapropter necesse est illam
accurate exponere, & accurate probare,
præcipue autem quia ea admisa tollun-
tur de medio omnes quæstiones, satis
molestæ, quæ de obiecto concupiscentiæ
communiter requisiti ad superbiam dis-
putantur.

Probat.
1.

84 Probo itaque conclusionem
propositam primo hoc syllogismo ab

authoritate composito: secundum com-
munem sensum Sacre Scripturæ, & Sane-
torum traditionem, vt videmus, primū
Diaboli peccatū fuit propria superbiæ;
sed ex mente Augustini amor sui vique
ad contemptum Dei fuit primum Dia-
boli peccatum, vt dictum est: ergo amor
sui contemptius Dei fuit, & est propria
& iniquissima superbia. In quo discursu
si mutetur minor extremitas, seu subiec-
tum minoris in æquivalentes terminos,
scilicet conuersio à Deo ad se, siue auer-
sio, recessus, & apostasia à Deo, & conuer-
sio, accessus, & vnitio ad se ipsum, idem
concluditur in terminis D. Thomæ, Tho-
millarum, & Sacre Scripturæ.

85 Secundo probatur quia dictus
motus amoris à Deo ad se ante omnem
proprium concupiscentiam est intrinse-
ce malus. Et non pertinet ad inuidiam,
sed potius hæc causatur ab illo, non ad
auaritiam, aut Luxuriam spiritalem.
Ergo est specialissima, & propria super-
bia. Dices talem amorem non esse specia-
le peccatum, sed generale vitium, quod
serpit per omnia peccata; quia nullū dicitur
peccatum, in quo peccans non auer-
tatur à Deo, & summo bono, & conuer-
tatur ad se, & ad bona inferiora. Sed cō-
tra 1. Nam hæc obiectio vel solutio est
contra mentem D. Augustini, qui talem
amorem speciale peccatum esse suppo-
nit, & dicit esse in genere superbiæ, & si
quando meminit propriæ potestatis An-
geli, fuit in ordine ad delectationem, vel
si respectu aliorum compationem fecit;
aliam speciem superbiæ posuit, quam ap-
pellauit Tyrannidem. 2. Quia generalis
ratio auersionis, quæ repetitur in quibus-
vis peccatis non est directe volita, sicut
in contemptu Dei; sed solum ex conse-
quenti, aut per accidens, quatenus con-
iuncta est cum amore ad delectabilia, &
caduca bona. Quare diuersus est physi-
ce, & moraliter amor proprius expresse
contemptius Dei, ab amore proprio,
qui est affectus ex se non malus, sed prop-
ter effectus suos malitiā incurrit. Quod
autem contemptus Dei sit intrinsece ma-
lus, patet. Quia nullo modo potest honestari,
nec valet non esse liber.

Probat.
2.

*Obiectio sol-
uitur.*

86 Tercio probatur redendo
differentiam, quæ reperitur inter amorē
proprium communem, & eum, qui est ex-
pressus contemptus Dei etiam in mate-
ria superbiæ. Nam qui superbit appeten-
do sibi excellentiam supra alios, vultque
eos

*Tercio pro-
batur.*

eos sibi subiugare, non utique contemnit Deum expresse, legemque illius, sed quasi oblitus humilitatis, & præcepti appetit, quæ non licent. Ita quod si Diuina bonitatis, & mandatorum Dei haberet actualem considerationem, vel retraheretur à peccando, vel retardaretur in peccati executione: qui autem in bonis suis, & excellentia propria delectabiliter quiescit contemnens Deum, eius illustrationes, & præcepta, non peccat ex inimitia, aut in consideratione, sed ex certa malitia. Quare auersio à Deo, quæ in alijs peccatis se habet tanquam consequens conuersionem ad se, in contemptu Dei est per se, & directe volita, ut infra ex D. Thoma adducam, & ex verbis sapientis: *initium superbia apostatare à Deo patet, & ipsa ratio contemptus probat.* Igitur in superbia contemptus includitur ita, quod superbiens contra Deum, Deum contemnat: qui contra Regē, qui contra æquales, vel subditos superbit, illos contemnit; & ex hac parte peccatum fit ex malitia; tamen contemptus Dei, & auersio ab illo, ut Domino solum in superbia contra Deum fit per se, & directe inclusa, in alijs autem superbijs se habeat tanquam quid consequens contemptum Regis, subditorum, vel æqualium. Vnde maximum peccatum est superbiendo Deū contemnere, & propriæ superbiæ actus erit amor sui vsque ad contemptum Dei: amor, inquam, sui per delectationem, ante qualemcumque appetitionem, aut concupiscentiam propriæ dictam.

Quarto
probat.

87 Quarto, & ultimo efficaciter probatur nostra conclusio ex doctrina de superbia 2.2. *quest.* 162. ubi D. Thomas, & Caietanus in commentario illius multa docent, quæ hanc conuincunt veritatem. Sed quia nominatur pluries appetitus in eorum scriptis, qui multas questiones peperit in hac materia, nota antequam rem aggrediaris, quod appetitus propriæ excellentiæ, seu celsitudinis potest esse duplex, nempe per modum delectationis, quando excellentia, seu celsitudo est, aut indicatur existens in eo, qui superbit: & per modum concupiscentiæ, aut desiderij, quando excellentia propria in futuris quaeritur, non vero reperitur in præsentibus bonis. Hoc aduerte, & nota, quæ sequuntur inueniensque propriissimam superbiam reperiri in amore sui irreuerenti, & contemptiuo Dei.

88 Nam 1. Caietanus inquirens
Pr. Mayorga,

quod quid est superbia super art. 1. & 2. *dicta* q. 162. post aliqua dicta de excellentia, quæ ponitur in definitione superbiæ: An nempe sit absoluta, an comparatiua, an vtrique communis. Et hinc provenit, ait, quod tam appetitus excellentiæ absolute, quam relatiue verificatur, & attribuitur superbiæ, & nunc per celsitudinem, nunc per excellentiam definitur. Per celsitudinem quidem à D. August. 14. de ciuit. Dei, per excellentiam à D. Thoma hic. Et ultra inquirens celsitudinem, quæ est obiectum superbiæ, potest considerari celsitudo, inquit, sicut celsitudo simpliciter distinguitur formaliter à celsitudinibus concretis tali, & tali materia: sicut motus simpliciter est alterius rationis à motibus applicatis, puta, locali, alterationis, generationis. &c. & post alia concludit: ita quod obiectum superbiæ est celsitudo simpliciter. & non in tali vel tali materia: præsumptio autem ad celsitudinem operum supra se, ambitio ad celsitudinem honoris deferuntur. Quam doctrinam statim amplius declarat dicens: & si perspicatius per scrutati fuerimus, inueniemus, quod sicut celsitudo iuncta operibus, vel præmijs inuenitur obiecta dictis vitijs, ita celsitudo iuncta propriæ personæ inuenitur obiecta superbiæ. Ita quod quem ad modum præsumptuosus in celsum opus, ambitio in celsum honorem, ita superbus in celsitudinem suam tendit. Et ratio est: quia hæc sola directe est celsitudo peruersa simpliciter, aliæ vero solum sunt peruersæ ex parte materiæ. Est igitur superbia exaltatio sui supra se, ad cuius malitiam non requiritur aliqua propria concupiscentia. Vnde patet in nostra conclusio.

89 Post hæc, & alia probat, quod magnitudo personæ, quando transit in rationem formalem obiecti constituit superbiam, sicut abiectio sui est proprium obiectum humilitatis ex verbis Domini: *qui se humiliat, exaltabitur; & qui se exaltat humiliabitur*, & auctoritate Aug. D. Thomæ, & Benedicti de gradibus humilitatis, & tandem distinguens humilitatem, & vitia opposita subdit: Et quoniam diuina reuerentia radix est humilitatis, subaudiendus est in his ordo diuinæ reuerentiæ, ita ut humilitas sit virtus, qua homo ex diuina reuerentiā se conferens Deo, in omnibus se habet, ut subditus: superbia vero vitium, quo homo diuina abiectio reuerentia, in omnibus se

Caietanus
super 2.2.
D. Thomas
q. 162.

Amor sui
vsque ad contemptum
Dei non includit concupiscentiam

communiter se habet ut celsus. Abiectione vero est vitium, quo quis diuinam non se querens reuerentiam, se habet vtrabiectus, seu vilis. Ex quibus omnibus aperte constat superbiam, ut ab alijs particularibus peccatis in materia celsitudinis distinctam, nullum includere appetitum per modum desiderij, aut concupiscentiam proprie dictam, sed intra complacentiam sui irreuerentem, & contemptiuam Dei Domini consistere. Quin potius particularium bonorum celsitudines, ad quæ feruntur concupiscentia orta ex superbia, ad particularia vitia, & peccata, quæ non sunt per se primo superbia, pertinent. Ergo amor sui usque ad contemptum Dei independentem ab omni concupiscentia propria, & desiderio cuiusvis extrinseci boni possibilis, est propria, & iniquissima superbia, per quam Diabolus primo peccauit.

90 Tandem hoc ipsum probò supposita doctrina communi, quam affert D. Thomas loco citato articulo 6. in corpore. Quæstio erat: utrum superbia sit grauissimum peccatorum? qui respondet affirmatiue, & incipit discurrere sic: in peccato duo attenduntur, scilicet conuersio ad commutabile bonum, quæ materialiter se habet in peccato, & auersio à bono incommutabili, quæ est formalis, & completiua ratio peccati. Ex parte autem conuersionis non habet superbia, quod sit maximum peccatorum: quia celsitudo, quam superbus inordinate appetit, secundum se non habet maximam repugnantiam ad bonum virtutis. Sed ex parte auersionis superbia habet maximam grauitatem: quia in alijs peccatis homo à Deo auertitur, vel propter ignorantiam vel propter imitationem, siue propter desiderium cuiusvis alterius boni, sed superbia habet auersionem à Deo ex hoc ipso, quod non vult Deo, & eius regulæ subijci. Sed in primo amore libero Diaboli fuit conuersio ad commutabile bonum delectando in se ipso, & magna celsitudine propria; & auersio à Deo directe, & expresse volita, & in super contemptus Domini, & legum ipsius. Ergo ille amor ante omnem propriam concupiscentiam superbia fuit. Et hoc ipsum innuit Doctor Sanctus dum asserit non causari auersionem in superbia repertam à desiderio alicuius alterius boni. Maneat ergo certum, quod primum Diaboli peccatum superbia fuit, non autem Luxuriæ spiritualis, vel alte-

rius distinctæ speciei; & quod in eius conuersione ad commutabile bonum non fuit alicuius alterius boni desiderium, aut propria concupiscentia.

91 Aliud genus probationis sententiæ propriæ constare solet ex solutione argumentorum contrariarum; sed inter supra posita nullum inuenio, quod indigeat solutione. Verum tamen quia defendentes ad superbiam propriam necessario requiri concupiscentiam, seu desiderium alterius boni distincti à propria celsitudine, nullum non mouent lapidem, ut impugnent sententiam, quæ docet Luciferum primo peccasse per inordinatum amorem suæ beatitudinis naturalis, & tamen superbiendo, aduertere oportet, quod nostra doctrina etiam si ex parte conuersionis ad bonum mutabile non differat ab hac opinione, quam tenet D. Thomas, ex parte tamen auersionis maxime differre. Nam hæc sententia uno modo defenditur ponendo auersionem à supernaturali beatitudine per positiuam displicentiam, & despectum illius talis autem modo negativæ, aut præcisivæ, ita quod Angelus quiesceret in beatitudine naturali non ascendendo ad supernaturalem, quasi per incoGITANTIAM, aut præcisionem ab illa. Sed uterque modus in eo conuenit, quod terminus à quo auersionis sit beatitudo supernaturalis, quæ est obiectum maxime appetibile. Nos vero terminum, à quo auertitur superbus, dicemus cum D. Thoma, ubi supra esse Deum Dominum, præcipientem, & reuelantem necessario credenda mysteria, ac per hoc instruente Angelos de his, quæ eisdem deerant. Quæ auersio est contemptus positivus, resistencia, aut oppositio contra Deum, ut Boetius dicit apud D. Thomam ubi supra.

92 Hinc excluduntur omnia argumenta, quæ Suarez dicto lib. 7. cap. 10 machinatur contra hanc sententiam, quia nullatenus militanti contra nos. Solum aduerto quod iste celeberrimus scriptor fatetur num. 23. D. Augustinum fuisse in nostra sententia, dum illam sibi contrarium obijcit, ut interpretetur eius verba, de cuius mente supra vidimus, & similiter D. Ambrosium Epistol. 33. de Diabolo, dicentem cecidisse quoniam sua potestate & dignitate, quam à Deo acceperat, sibi placuit. Respondet autem num. 24. dictos Patres in his, & similibus locis non excludere à peccato Luciferi appetitum ultimum.

Notatio attendenda.

Argumenta Suarez excluduntur.

terioris excellentiæ, quem alij illi attribuant. Quæ responsio est inere voluntaria, & si suppetent loca contraria, vel vnum foret apponendum ibi in testimonium. Et adhuc posito maneret instantia, cur potius hic per alterum sit interpretandus? & non e converso. Præterquæ quod mens Augustini in verbis supra relatis, & ex contextu capitum appetitissima est, dum docet amorem sui vsque ad contemptum Dei ædificasse civitatem Babylonis, & Diaboli regnum, Dei, inquam, gubernatoris, & Domini, cuius cõtempus proprie, & per se pertinet ad superbiam: nam quod sit summum bonum per accidens se habet ad superbiam: vt patet in superbiente, & contemnente regem suum terrenum, qui non est beatus aliquo modo, & tamen contra illum elatus superbus est.

*Solutio re-
igitur.*

93 Nec valet respondere, quod amor proprius non constituit in se Diaboli superbiam, sed tantum fuit occasio superbiendi, quatenus ex illo ortus est appetitus alterius excellentiæ super alios, qui fuit primum Angeli peccatum, & superbia propria. Non, inquam, hoc valet. Tum quia suppositum est falsum, nempe quod omne amare est velle alicui bonum, & quod nequit dari amor absq; sine cui. Tum quia, vt dixi, primus amor propriæ celsitudinis fuit in Lucifero cõtemptus Domini Dei, & legis abiectio, & perinde propriissima superbia, & maximum peccatum. Tum quia hoc ipsum constat ex illis verbis Eccechielis c. 28. *Elevatum est cor tuum in decore tuo: nã elatio ista non est bona ante appetitum alterius excellentiæ, sed ex se, & ante omnem propriam concupiscentiam est exaltatio sui ipsius contra Dominum, & perinde superbia propriissima.* Tum denique, quia, & si verum est, quod Lucifer in via fuerit blasphemus, invidus, & ita superbus, vt super alios Angelos excellere, & dominari, appeto Marte sollicitaverit, tamen hæc omnia sunt posteriora peccata: nec est fundamentum aliquod ad probandum pertinuisse ad primum peccatum Luciferi.

*Genus pro-
bationis
aliud.*

94 Aliud argumentum veritatis conclusionis nostræ est, quod secundum illam excluditur omnino procellosa disputatio circa obiectum appetitus superbi primi Angeli peccantis, quæ omnia movet, vt nauiculâ humani ingenij hinc inde naufragantem sine portu, submer-

Dr. Mayorga.

gat; & ad vsque unionem hypostatice prorrumpat, quærens salutem in salvatore. Quorum expugnatione per propria, & immediata argumenta alijs relinquo, ne in longum abeam; & quia hæc concertatio nostræ doctrinæ nec proficua, nec nociva est.

95 Tandem quia optimum præliandi genus includit providam defensionem, non erit abs re parare propugnacula, aut vitare offendicula in stadio nostræ concertationis ponendo casum, in quo sic opinamur. Supponimus Angelos, & inter primos Luciferum creatos fuisse in naturalibus perfectos, & decoros, in supernaturalibus vero ornatos, non quidem gratia habituali sanctificante naturam, sed solum auxiliari gratia eam eleuante, & constituyente potentem operari in eadem linea, si voluerint. Deinde sunt vocati, vt se disponerent ad suscipiendam sanctitatem formalem: & quia principalis dispositio est per fidem, & obedientiam humiliando se Domino, proposita sunt illis eloquia Dei mysteriorum, & præceptorum adeos, eorumque gloriam pertinentia, vel quæ Deus voluit. Sic autem ad sui dispositionem accincti fuere, & in primo actu Lucifer decore suo elatus Deum, & Dominum contempsit, omnia gratuita perdidit, & tenebræ caliginis torus obrutus est: alij Deo adherentes crediderunt, & gratia sanctificati sunt.

*Casus totius contro-
versie.*

SECT. VI.

Vtrum diabolus præter dictam superbiam alia peccata in via commiserit, & qualia?

96 **Q**ui Angelum bonum peccavisse fatetur, vt debet, facile credet Angelum iam malum omni iniquitatem perpetrasse: quapropter in hac sectione breuiter insinuabimus peccata, quæ à Patribus, & Doctoribus Diabolo attribuitur. Ante omnia vero nobis occurrit dubium in materia fidei: vtrum Lucifer superbus resisterit diuinæ revelationi, an fuerit assensus Deo revelanti diuina mysteria? Et ratio difficultatis est, quia nullus est locus Sacræ Scripturæ, aut Patrum, in quo infidelitas Diabolo imputata reperitur, neq; hucusq; de hoc peccato dubitatio occurrit. Vnde magnum ar-

An Diabolus fuerit infidelis.

gumentum sit ad probandum esse impossibile Angelo infidelitatem, etiam iuxta opinionem eorum, qui tenent Angelos esse capces fidei. Ex alia parte probatur sufficienter, posse in Angelo reperiri infidelitatem, licet non tanquam primum peccatum, quia causari nequit nisi à prava voluntate, & ex superbia. Nam si aliquid obstat esset sola evidentia in attestante; & hæc duobus modis potest redere impossibilem infidelitatem, vel quia cum ea non componitur fides, & per consequens neque eius contrarium; vel ex eo quod tolleretur liberam potestatem ad dissensum. Illud prius non est ad rem, quia non disputamus in sententia Paludani, & aliorum, qui tenent non dari fidem, quando datur evidentia testificationis, sed in contraria, quam veram existimo. Altera vero pars disiunctionis falsa est apud omnes. Nec aliquis audebit negare libertatem in assensu fidei.

*Diabolus
fuit infidelis.*

97 Dicendum autem Nobis est, quod Lucifer, seu primus Angelus inter peccantes elatus in decore suo non solum contempsit Deum Dominum, & legislatorem; sed etiam revelantem divina mysteria; quare præter superbiam infidelitatis peccatum commisit resistendo supernaturali veritati, & doctrinæ. Hoc assertum non solum supra insinuatum solum probare possumus in præsentia, quia non opponitur alicui testimonio Scripturæ, vel Sanctorum; & quia cum possibile fuerit talis contemptus, & resistantia, non datur fundamentum ad probandum non contigisse defecto sic. Et quia de Diabolo omnis iniquitas, quæ non repugnet spiritui, facile credi potest. Et tandem quia credi nequit Diabolum se subiecisse per fidem Deo, quem despiciebat Dominum superbus. Tum etiam quia assensus liber ad veritatem revelatam dari nequit sine consensu voluntatis, quæ tam longe aberat ab affectu charitatis, & conversione ad Deum, ut ab illo ad se ipsum recederet per contemptum. Nec adducta in contrarium aliquid probant: Nam quod circa hoc nihil reperiatur in sacra pagina, solum arguit negotium istud non fuisse necessarium, nec utile ad rectum Ecclesiæ regimen, & instructionem fidelium: Patres vero de illo non tractarunt, vel quia non occurrit, vel quia in sententia afferente Angelos omnes habuisse gratiam habitalem, fides supponitur quasi dispositio ad illam.

98 Ut autem de peccatis alijs, quæ Diabolo passim à Patribus tribuuntur, determinemus, & supra dicta radicibus pateant, considerare oportet, quod superbia secundum rationem genericam est æstimatio propria excellentiæ, sine celsitudinis, quatenus consideratur perfecta, & sine aliquo defectu. Nam qui consideraret proprios defectus sine in essendo, sine in agendo potius moveretur ad humilitatem, vel ad abiectionem, quàm ad superbam æstimationem. Vnde qui superbit, se contempletur magnum, & celsum, neque tunc videt imperfectiones, seu defectus proprios. Quare obiectum, & motuum superbiæ est excellentia propria, siue celsitudo, non intellecta alia inopia, aut paruitate. Tendentia in hoc obiectum potest esse quadruplex, & propterea assignantur à D. Gregorio quatuor superbiæ species. Primus modus tendendi in propriam excellentiam in essendo, tanquam à se ipso habitam constituit primam speciem superbiæ, sic explicatam: *Æstimare bonum à se ipso habere*. Secundo hoc ipsum iudicando de excellentia operum, & est secunda species, quæ dicitur: *Sibi datum desuper, credere propriis accepisse meritis*. Tertius tendentiæ modus est iactando se habere plusquam habet. Quartus vero est delectando in excellentia habita, alios despiciendo, & explicatur sic quarta species superbiæ: *Despectis cæteris singulariter videri appetere habere quod habetur*, quæ verba latine incongrua, & obscura Hispanus sermo clare, & eleganter sic vertit: *con desprecio de los otros gozarse de tener lo que tiene*, ad quam speciem primum Angeli peccatum pertinet.

*Quatuor
species superbiæ
explicantur.*

D. Gregorius.

99 Hæc autem omnia ante omnem concupiscentiam proprie dictâ, seu desiderium existunt, & ratio est quia ante quàm defectus alicuius boni possibilis appareat voluntati, nullum datur desiderium, sed sola delectatio per modum quietis. Dû vero superbus advertit aliquid sibi deficere incipiunt concupiscentiæ, & desideria, aliæque peccata consequuntur. Si itaque cognoscit deesse sibi excellentiâ dominij politici super alios, illam concupiscit, & sollicitat; & hic appetitus est superbia, quâ D. Augustinus supra tyrannidem appellat, dum ait: *Superbiam Angelum, ac per hoc invidum, per eandem superbiam à Deo ad se fuisse conversum, & quodam tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse sunt.*

In concupiscentia superbi quæ peccata sunt.

sub.

subditum, elegit. Ex superbia præterea nascitur ambitio, quæ est appetitus honoris ab alijs exhibendi. Superbiam con- sequitur invidia de bono alieno. Demum omnes peruersæ concupiscentiæ, & amor- res iniqui ex superbia, & propria æstima- tione mediate, vel immediate nascuntur iuxta dictum sapientis: *Initium omnis peccati superbia.*

*Quæstio-
communi-
trina.*

100 Nunc iam de peccatis Dia- boli, dum esset in via, secundum dicta Sanctorum discurremus per obiecta, cir- ca quæ communiter disputari solet. Et quidem de beatitudine, perfectione, aut excellentia naturali, quantum ad deside- rium, est quæstio falsæ suppositionis, quâ- rum vero ad delectationem, & modum tendendi in talem celsitudinem satis dic- tum est sectione præcedenti. Circa su- pernaturalem beatitudinem, quæ est magna perfectio possibilis, desiderium reperiri potuit in Diabolo, quale sine du- bio fuit in alijs, qui per propriam dispo- sitionem peruenierunt ad sanctitatem for- malem; quod vero ipse peccauerit illam inordinate appetendo, non lego aliqua auctoritate Scripturæ, aut Patrum dis- finitum. Quare simile peccatum illi impu- tare nollo, donec testimonium videam fide dignum: præcipue quia Lucifer non credidit, aut crederet esse summum bo- num visionem, & amicitiam Dei, quem contemnebat, vel contempserat.

*Isaias.
Ezechiel.*

101 Quod Diabolus pecca- berit appetendo æqualitatem cum Deo, licet hoc peccatum non fuerit prima eius superbia, magnum fundamentum habet. Nam hoc videtur expressum in cap. 14. *Haic per hæc verba: Ascendam super al- titudinem nubium, similis ero Altissimo.* Et item Ezechielis 28. ibi: *Elenatum est cor tuum in decore tuo, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris.* Præterea quia dum Mi- chael clamabat contra Diabolum: *quis sicut Deus*, unde nomen accepit; nam mi est quis interrogationis, *ca*, idem quod sicut, & *el* Deum significat in lingua he- braica, supponit iactantiam iniqui Ange- li dicentis: *Deus ego sum*, & male loquen- tis de vero Deo. Inter Patres consen- tiunt Nazianzenus Carmin. 6. dum ait: *Lucifer (eximio nam quod frueretur ho- nore sperabat regale Dei, soliumque, de- cusque. Et intra: Dum Deus esse cupit te- tra caligine totus obrutus est, & oratione 27. in suam defensionem n. 8. sic ait: indig-*

Nazianz.

Dr. Mayorga,

num, atque intolerandum dicebat Luci- fer se, cum diuinus esset, non Deum quo- que existimari. D. Ambrosius Epist. 33. de Lucifero dicit: *quoniam sua quam ac- ceperat potentia, & dignitate sibi pla- cuit, seque Auctoris sui gloria compara- uit, à celesti sublimitate deiectus est, & su- per Psal. 118. Oet. 3. ille, inquit, sic se exaltauit, ut vellet æquari, & similis es- se Altissimo, & simili modo loquuntur Chrysostomus, Hieron, Isidorus, & alij.*

*Ambrosius
Chrysosto-
mus.
Hieronim-
us.
Isidorus.*

102 In controuersia: vtrum Diabolus peccauerit de facto appetendo vnionem hypostaticam? Nec verbum du- bitationis reperitur in Sacra, aut Sanc- torum Scriptura, quanto minus affirmati- onis, aut fundamenti ad stabiliendam partem affirmatiuam pro aliquo super- bia peccato, quanto minus pro primo, quod intendunt affirmantes in hoc quæ- sito. Igitur sententia tenens Luciferum primum peccasse superbe appetendo si- bi vnionem cum persona diuina, nulli in- nititur auctoritari, sed aliqua verba, quæ de superbia tractant, detorquet in sui fauorem ad sensum neque ab auctore illorum, neque ab interpretibus cogita- tum, ut velint nolint ipsi consentiant. Non item probatur directe aliqua sal- tim apparente ratione, sed quibusdam coniecturis à longe confouetur: & sola argumentorum in contrarium solutione aliquali probatur.

*De appeti-
tu vnionis
hypostati-
cæ.*

103 Nos autem sine vlla neces- sitate recurrendi ad talem vnionem du- bium circa primam Diaboli superbiam reuoluimus, & in presenti tali recur- su non indigemus, quapropter contrariæ sententiæ adhaerendo dicimus, quod Lu- cifer nunquam peccauit in via appeten- do sibi, aut naturæ Angelicæ vnionem hy- postaticam, vel inuidendo Christo Domi- no. Hoc autem intelligendū est de facto, quidquid sit de possibili. Probatur con- clusio primo: quia nullum fundamētū est contrarium probans; aut necessitas talis positionis, ut dixi. 2. Auctoritate negati- ua, quia Sacra Scriptura, & Ecclesia Pa- tres conueniunt in taciturnitate huius facti, unde non solū colligimus non exti- tisse, sed etiā non fuisse possibile. Terti- o quia ante reuelationē factam Angelo de Christo D. non potuit dari peccatū ta- le: sed credibilius est Deum non reuelasse Angelis dispensationem diuini consilij circa naturam humanam: ergo credi- bilius est Luciferum dicto modo non

*Pat. nega-
tiua proba-
tur.*

2:

3:

Lia

pecc

peccasse. Consequentia est legitima, & maior patet. Quia voluntas non fertur in incognitum: atqui nec possibilitas vnionis verbi cum natura creata, nec mysterium incarnationis cognosci potest viribus naturæ, sed per solam reuelationem: ergo ante illam nequit Angelus sic peccare.

104 Minor autem probatur prætermisso ordine decretorum. Tum quia nullum est argumentum in contrarium: tum quia credi nequit Deum manifestasse Angelis ab initio omne arcanum consilij sui; quando hæc reuelata sunt solum ad ministeria Angelorum exercenda: & in via non erant apti ad illa, nec erat tempus talis ministrætionis, quia non erant homines custodiendi, aut docendi, ad quorum salutem ordinantur patefactiones istæ. Tum superfluum foret manifestare Angelis in via, quæ non conducebant ad eorum salutem, & gloriam consequendam. Tum præcipue in nostra sententia: nam reuelationes similes non fiunt nisi amicis, & dilectis à Deo: Angeli autem ab initio, etiam si boni, non tamen fuere creati in gratia iustificante formaliter: quare non erant apti, vt talia arcana cognoscerent.

105 Denique admissa reuelatione de assumptibilitate naturæ creatæ à diuina persona, probatur nostra conclusio quantum ad superbiam. Quia incredibile est Luciferum appetuisse vnionem hypostaticam sibi ipsi, aut spirituali naturæ vage acceptæ: ergo. Hoc vltimum patet 1. quia assumpti naturam Angelicam in particulari à verbo non est propria excellentia, aut celsitudo Diaboli: & sic nec motuum superbiæ ipsius. 2. Quia hic appetitus repugnat superbo: idē enim esset, ac desiderare, quod in natura generis sui daretur alia persona maior, & dignior se, & cui subijci teneretur. Prior pars dilematis probatur: quia assumptio naturæ à persona impossibilis est, nisi simul, & per eandem actionem natura creabilis fiat, & assumatur, siue suppositetur. Estque chimærica compositio creatæ naturæ, & existentis in proprio supposito, per quam solum assumatur natura ad vnitatem personæ: sed talis vnio ficta, foret personæ ad personam, & componeret aggregatum personarum, aut personam quantam: quod est omnino absurdum. Ergo Angelus appetens sibi vnionem hypostaticam in vnitate suæ

postei, appeteret destructionem suam, & alicuius in post assumptionem: si autem vellet vnionem personæ ad personam, appeteret impossibile, quæ omnia continent absurdum, & nequaquam probant intentum. Sed de his satis.

106 Aliam concupiscentiam iniquam, & ad superbiam pertinentem, Lucifero tribuunt Patres, & vulgaris acceptio, per quam appetierit alijs præse, & dominari. Quod peccatum fuisse primum Diaboli superbiam tenent ex scholasticis Bonau. in 2. dist. 5. art. 1. q. 2. Alex. Alen. 2. p. q. 98. memb. 3. in corp. & ad 2. & Guill. Paris. in 2. p. de vniuers. & 109. & 110. 1. partis eius. Tenet etiam Scotus in 2. dist. 5. q. 2. licet non admitat fuisse hoc primum Luciferi peccatum. Quem sequuntur eius discipuli, quæ sententiam nos quoque veram putamus præcise ab eo, quod tale peccatum fuerit primum, vel non, primum Diaboli, de quo te & præcedenti egimus.

107 Dico ergo Diabolum in via peccasse per tyranidem appetendo dominium, & politycam potestatem super alios spiritus, & defacto sollicitasse illos, vt sibi adherentes recederet à Deo, & ipsius duce Michaelis. Quam sententiā tenent Lyra, Burgenfis, & alij expositores super Isaiam cap. 14. & præcipue in illis verbis: *super astra Dei exaltabo solium meum*, vbi per *astra Dei* Angelos intelligunt iuxta illud Iob: *Cum me laudarent astra matutina*. Favent Patres communiter, sed in particulari Basilii in *constitu. Monasterij* c. 10. dicit Luciferum peccasse *imperandi libidine*, & Gregor. lib. 34. Moral. c. 14. alias 17. & lib. 4. Epist. c. 82. dicit: *voluisse alijs præesse*. D. Augustinus sæpe hoc exprefit, & tyranidem hunc appetitum appellauit, qui lib. 11. de Ciuit. Dei c. 33. sic de Diabolo ait: *Tu mentem typho propria celsitudinis immundo amore fumantem sua fastu subde di, & nocēdi libidine ex esuantes*, & lib. 14. cap. 11. Lucifer, inquit, *tyranico fastu gaudere subditis, quam esse subditum eligens, de spiritali paradyso cecidit*, & lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 15. Diabolus, ait, *cecidit, qui non amauit pecuniam, sed propriam potestatem, quam postea vocat arrogantem dominationem*. Et ratio est, quia hoc obiectum, nempe excellentia potestatis super alios est maxime appetibile à superbo: quia pertinet ad conseruationem, & au-

De fastu tyranico.

Bonauet. Alexand. Guill. Paris. Scotus.

Nostra cōclusio.

Lira. Burgenfis. Basilii. D. Gregorius. Augustinus.

men;

mentum, seu ampliationem propriæ excellentiæ, & celsitudinis. Neque est aliquod argumentum cōtra conclusionem acceptam, ut dictum est, de dominio, & potestate politica.

Tribuuntur Diabolo arrogantia.

Nazianzenus. Elias cretin. Presumptio. Ambrosius. Martialis.

108 Attribuantur etiam Diabolo diuersæ malitiæ, quas breuiter attingam. Arrogantiam vocant eius peccatum Nazianzenus Orat. 12. dicens: *Luciferum dignas arrogantie sue pœnas dedisse.* Elias ad Orat. 19. *Nazianc.* in Scholio ad *§. iam quis magis*, ait: *Arrogantiam esse Demonum inuentum*, & alij. Nam Diabolus plus de se existimauit, & iactauit, quam erat. Præsumptione, quæ humilitati opponitur, Diabolum peccasse dicit Ambrosius Epist. 33. & Martialis in Epistola ad Burdegala. cap. 11. *Luciferum*, inquit, *per superbiam præsumpsisse cœlum habitare*, & D. Hieronimus super Iob cap. 40. ait: *Leuiathan excedendo præsumptionis modum sibi superbiam addidisse.* Vbi aliam præsumptionis malitiam, quæ opponitur magnanimitati, videtur Diabolo tribuere. Nam præsumptio secundum communem acceptionem opponitur humilitati, magnanimitati, & spei. Humilitati quidem quatenus est appetitus excellentiæ singularis: magnanimitati autem contrariatur præsumptio, quia, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 103. art. 2. Magnanimus intendit magna cum proportionem, & moderationem respectu virium suarum; præsumptuosus vero cum excessu spei vero opponitur præsumptio, quando appetitur præmium sine meritis.

D. Thom.

Ambitio. D. Thom. Ignatius.

109 De ambitione, quæ iuxta D. Thom. 2. 2. q. 131. est immoderata cupiditas honoris sic loquitur Ignatius Epistol. 8. ad Philippens. *illam Luciferum*, inquit, *decorem suum amisisse per auaritiam*, & *ambitionem*, ubi per auaritiam superbiam sine dubio intelligit metaphora vsus, sicuti per diuitias explicantur excellentia bona etiâ supernaturalia in his locis *diuitias misericordie sue*, & *iam diuites facti estis, iam saturati estis, sine nobis regnatis.* Item adiungit Ignatius vanam gloriam dicens: *Per inane gloriam inhonoratus es.* Et Chrysostomus hom. 5. imperf. in Matth. loquens de tentatione Satana: *sicut ipse*, inquit, *concupiscentia vanæ gloriæ ruit de cœlo.* Demian Antonius Epistol. 2. ad fratres, sic inquit: *Cum Diabolus per superbiam, & vanam gloriam no-*

Vanagloria. Chrysostomus. Antonius.

Dr. Mayorga.

uerit cœlitus se fuisse deiectum, per eadem nos aggreditur, sciens, quod per ista nos a Deo segreget.

110

De omnibus his malitiæ speciebus facile credimus propter auctoritatem Sanctorum fuisse in Diaboli actibus ante statum damnationis, & casum e cœlo, quia spiritalis natura illarum capax est, & quia non multum tempus requiritur ad earum consummationem. De inuidia, quæ absque dubio reperitur in Diabolo, quæstio est etiam inter Antiquos; utrum hoc peccatum repperit fuerit in Lucifero ante casum? An vero postea quam homo creatus est? A qua disputatione, & alijs huiusmodi dubijs nunc suspendere placet sermonem; quia in schola non sunt in vsu.

De inuidia.

SECT. VII.

Vtrum Lucifer alios Angelos induxerit ad peccandum?

111 DICTUM est supra solum Luciferum superbiam peccasse in instanti dispositionis ad infusionem gratiæ sanctificantis, reliquos vero ex auxilio Dei se disposuisse, & gratiam recepisse, quod sine dubio facilius est capto, & cōforme dictis sanctorum, qui tenent omnes Angelos in via gratiam habuisse siue concretam, siue postea infusam. Nunc tamen aduerto illam cōclusionem non fuisse solum excogitaram ad euadendum difficultatem, quæ nunc occurrit, si dicamus Luciferum alios induxisse ad peccandum, & teneamus simul omnes, qui peccauerunt, vel aliquos in eodē instanti, & ante receptionem gratiæ formales, peccasse. Quia quodcumque primo peccauerunt, potuerunt induci à Diabolo, ut videbimus.

112 Certum autem est, & de fide non solum Diabolum peccasse, & deiectum fuisse de cœlo, sed multos fuisse peccatores, qui ceciderunt cū illo, ut ex pluribus sacris testimonijs patet, & suppono cū comuni sententia peccatores fuisse ex omnibus ordinibus Angelorum. Præcindoque à comparatione numeri peccatorum cum numero eorum, qui glorificati sunt, aut cum numero hominum, qui saluandi sunt, aut quocumque alio. Quia hæc pure coniecturalia sunt, &

L13 para

1. Senten-
tia.Guilielm.
Paris.

Albertus.

Castro.

Durand.

Vazquez.

Rationes.

paruum, vel nullum habent fundamen-
tum; ut veniam ad punctum presentis
disputationis. In quo duplex sententia
est: Prima docet Angelos inferiores ita
sponte sua peccasse, ut nullatenus a Dia-
bolo, vel vnus ab alio induceretur. Eam
tenet Guilielmus Par. in 2. p. princ. de
vniuers. in 1. eius parte; & tribuitur Al-
berto, & Castro. Alij cum Durando, quos
sequitur Vazquez disp. 238 dicunt rem
esse dubiam, & iudicium suspendunt.

113 Potior ratio inter aliquas
coniecturas, quibus hæc sententia pro-
batur, stat in eo, quod omnes Angeli pec-
cauerunt simul: ergo nullus potuit alte-
rum sollicitare verbo, vel exēplo ad pec-
candum. Si autem Lucifer prius peccas-
sit, non potuit sic inducere alios ad pec-
catum, quia statim damnatus est. Sed
iam damnatus, non potuit Angelos so-
licitare, ut eum sequerentur: quoniam
Angeli, etiā inferiores, vident reliquos
etiam superiores, & consequenter Luci-
ferum viderent in statu damnationis. In
quo casu nullatenus moueret eos ad pec-
candum. Præterea talis inductio debe-
bat fieri per locutionem: ergo erat neces-
saria successio inter peccatum Diaboli,
& aliorum peccata. Et probatur conse-
quentia; tum quia locutio illa nequiu-
it dari ante consummatum peccatum Dia-
boli: tum quia ad suadendum non vide-
tur sufficiens instantanea reuelatio pro-
priae mentis: tum quia sic vnus pecca-
tum esset causa alterius, & in diuersis sup-
positis, ad quod non sufficit prioritas na-
tura. Tum denique quia dum Diabolus
voluntatem suam alijs manifestaret, il-
lius turpitudinem aduerterent audien-
tes, & cum magna difficultate, & dispen-
dio temporis persuaderi poterant, ut il-
lam sequerentur. Quare vel non pecca-
uerunt omnes simul, vel dicta suasio im-
possibilis est.

2. Senten-
tia.

D. Thom.

Caietanus.

Bonauent.

Richard.

Ægidius.

Suarez.

114 Secunda sententia commu-
nior est Diabolum induxisse alios ad pec-
candum; quam tenet D. Thom. quæst.
63. art. 8. & ibi Caietanus, & D. Thom.
explicatores, Bonauent. in 2. dist. 5. art.
2. quæst. 2. Richardus art. 2. quæst. 13.
Ægidius dist. 6. q. 1. art. 3. & alij, quos se-
quitur Suarez de Ang. lib. 7. cap. 17. Hæc
assertio vera est, vel saltem probabilior,
& iuxta superius dicta necessario susti-
nenda adiunctis Scripturæ testimonijs,
& Sanctorum auctoritatibus, quibus cō-
muniter probatur dicta sententia. Nam

tota difficultas illius stat in simultate
pro eodem instanti peccati Luciferi, so-
licitationis aliorum, ut ipsum sequerentur,
& eorum casus; quæ licet in alijs
doctrinis componantur, tamen non sine
difficultate, sicut in nostra, ut videbi-
mus.

115 Probatur communiter ista
sententia primo Sacra Scriptura. Nā
Isaia cap. 24. dicitur: *Num. quid iste est
vir, qui conturbauit terram.* Vbi suppo-
sita Metaphora per virum Lucifer, &
per terram habitatio Angelorum in via
intelligitur: & ita D. Hieronymus se-
quentia verba: *Tu enim terram tuam dis-
perdidisti, tu populum tuum occidisti de
Lucifero interpretatus ait Eos quos tibi
Deus in correptionem dederat, tu per-
nitus perdidisti.* Secundus locus sumitur
ex cap. 28. Ezechiel. in illis verbis: *In
multitudine negotiationis tuæ repleta
sunt interiora tua iniquitate.* Vbi, si tex-
tus iste metaphorice Luciferi accommo-
detur, negotiationis nomine sola sollicita-
tio inferiorum Angelorum, ut ipsum se-
querentur, intelligi valet. Tercium testi-
monium sumitur ex Iob 41. vbi Deus de
Leuiathan, quo nomine non cete, aut
aliquem piscem magnū, & horribilem
intelligit, sed cum spiritum nequam, qui
permittu Dei contra Iob pugnauerat, ut
ex contextu patet hæc ait: *Ipse est rex
super omnes filios superbiae* id est Dæmo-
nes, qui sollicitati, & tentati a Diabolo
superbo, & per superbiam peccarunt, &
partes superbi sequuti sunt. Vnde Chri-
stus Mathæi 25. ait: *qui peratus est Diabo-
lo, & angelis eius.* Et Apoc. 12. dicitur:
Draco pergnabat, & Angelis eius.

116 Quarto probatur ex dicto
cap. 12. vbi de Dracone, qui est Diabo-
lus, ut infra exponitur, sunt hæc verba:
*Caudatus trahebat tertiam partem stel-
larum cæli, & misit eas in terram.* Vbi
per caudam intelligitur falsa Luciferi
doctrina, iuxta illud Isaia cap. 9. vers.
15. *Propheta docens mendacium ipse est
cauda,* vel blanda sollicitudo, quæ per
caudam significari optime potest, & quā
uis probabiliter exponatur prælum
in cælo factum de tempore post aduen-
tum Christum: tamen Draco, qui apparuit
iam trahebat cauda sua tertiam partem
stellarum cæli. Si autem dictum prælum
accipiatur primum factum inter Ange-
los tempore viæ, apertius probatur
nostra conclusio.

Isaia.

D. Hiero-
nimus.

Ezechiel.

Iob.

Matheus.

Apocalips.

Exponi-
tur textus
Apocalip-
sis 12.

Hoc

Nazianz.

Hoc ipsum secundo probatur ex doctrina Sanct. Patrum, quod diserte dixit Nazianzenus *car. 6. de substantijs* mente prädicitis loquens de Lucifero sic.

Haud solus cecidit, verum agmine septus

Iagenti sceleris cui dux fuit, atque magister.

Nam velut auerit commissum proditor agmen

Regis ab imperio, multas sic ille cohortes

Regis ab obsequio magni, catuque piorum

Adductos ad se allexit.

Cesarius.

Et frater eius Cesarius *dialogo. 1. longe à principio* sic ait: *Ad malum versus auctor ille mali Diabolus secum ad defecti-*

Origines.

nem multos Angelorum trahens, non natura sed voluntate mutatos per ducis suggestionem, qui convenientem suo facto suscepit appellationem. Origenes autem *lib. 1. Periarcho* in probatio sic ait: *Apud plurimos ista habetur opinio, quod Diabolus apostata effectus, quam plurimos Angelos secum declinare persuaserit, qui & nunc usque Angeli eius nuncupantur.* Ex latinis eandem mentem explicarunt inter alios D. Ambrosius in *Ep. 33. alias 84. ad Demetrium* dicens: *Diabolus, qui quoniam sua, quam à creatore suo acceperat, potentia, & dignitate sibi placuit, cum ijs Angelis quos in consensum impietatis suae traxerat, à celesti sublimitate deiectum esse.* Et Lactantius *lib. 2. institut. cap. 14.* quidquid sit de errore in alijs, hoc expressius dixit per hæc verba: *Diabolus ceteros sectatores suos ad vitia pellexisse; eosque ex Angelis Dei, suos fecisse satellites, & ministros.* Hæc placuit referre, quæ clarissima sunt, qui plura voluerit legat Suarium *di. 10. lib. 7. cap. 17. à num. 16.*

Ambrosia

Lactant.

Euentus re
presenta-
tio.

117 Ipsa connexio euentuum ostenderet veritatem, si possemus qualiter cumque casum describere, aut simile imaginari statui, quem à principio, & per tempus viæ habuit multitudo Angelorum; in quo quasi in speculo, melius quam disputando res attinguntur. In principio itaque creauit Deus celum, idest substantiam spiritualem iuxta probabilem sententiam, multis ordinibus, totque personis distinctam, vt à nobis numerari non possint; easque simul factas tota perfectione compleuit in gradibus suis, & intra ordinem nature inter quas re-

Dr. Mayorga,

pertæ sunt supremæ, mediæ, & infimæ, & superiores quidem potentissimæ viribus, sapientia, & decore, & omnes Angeli vocantur. Quid putas ad primum ipsorum conspectum dicerent intra se, aut inter se adinuicem colloquerentur? Adde quod etiam si natura perfecta foret, tamen circa supernaturalia ex se erat tanquæ tabula rasa, in qua nihil est scriptum, nec virtuti inerat ad delineandum; dedit autem illis Deus gratuito vires sufficientes ad incipiendum, & cogitationem necessariam, vt agerent, si vellēt. Et hæc quidem priuatim, & ad vnum quemque seorsum, & secundum gradum suæ diuinæ ordinationis. Post hæc omnibus simul, vna locutione reuelauit mysteria, ab Angelis credenda in saluationem; & legem tulit, qualiter ipse scit. Vocem quidem loquentem omnes audierunt, neminem autem viderunt. Quia Deus tunc erat omnibus spiritibus occultus, etiam vt auctor naturæ quantum ad visionem intuitiuam, & in supernaturalibus proponebatur cognoscendus per fidem. Tunc in Lucifero erupit superbia, & propria cellitudine delectatus Deum contempsit reuelantem, & reuelationes, legemque desuper datam spreuit, & ad ceteros loquens sollicitauit illarum contemptum, & sui exaltationem apud alios. Quæ sollicitudo superba, fallacijs innixa, blanditijs munita, & promissis roborata plures attraxit, & ad peccandum induxit; peccauerunt autem, qui Diabolum sequuti sunt, quando vero peccauerint, Deus scit. Potuerunt quidem statim peccare ante assensum fidei, & postquam crediderūt, & gratiam acceperunt, cadere, quod supra fuimus secuti; & potuerunt quidam ante, quidam post peccare. Quid autem defacto contigerit nescire me fateor.

118 Hoc supposito ad soluendas occurrentes difficultates aduerto distinguere oportere in negotio Angelorum viam ad saluationem, vt ita dicam, à viali duratione ante glorificationem bonorum, & malorum electionem de celo. Nam via salutis per vnum peccatum deserta est à malis, qui statim damnati sunt, & obdurationis, excitationisque pœnam sustinebunt: non tamen statim iecti sunt de celo in loca penalia; sed ibi permisi sunt remanere, donec compleretur via sanctorum, ad istorum profectum, & finem magni prælij. Via autem, quæ ducit ad vitam, secuta à Sanctis Angelis, inter ardua præ-

Duo nota
tanda.

lij pericula constantes, & gloriam Deo
amantes, eos ad eternam, summamque
beatitudinem introduxit. Insuper nota,
quod interiora Angelorum, & secreta
conscientiae nemo alius videt, nisi Deus;
creatura autem coniectari quoquomo-
do possunt per externa operum signa iux-
ta illud Christi: *ex fructibus eorum cog-
nosceitis eos*. Quare contentientes Diabo-
lo non viderunt, nec suspicati sunt ipsius
prauum statum; secus vero qui Deo ad-
haerentes Diabolo resisterunt, qui ex suas-
sionibus iniquis iniquam eiusdem volun-
tatem cognouerunt, & sollicitationes spre-
uerunt.

*Argumen-
ti contrarij
solutio.*

119 Vnde ad argumentum con-
trarium respondeo, quod non peccaue-
runt simul omnes Angeli, quāvis statim
ac peccauit vnusquisque, damnationis se-
ntentiam incurrerit, & remanserit inca-
pax penitentiae propter penalem obdu-
rationem, & ex citatem circa supernatu-
ralia, quidquid sit ex natura substantiae
spiritualis: reiecti tamen sunt simul de cae-
lo, nō quidem statim post peccatum, sed
quando susceptis ad gloriam sanctis, &
Prudentibus clausa est fatuis ianua calo-
rum. Quod autem sic damnati non potue-
rint alios tentare, & aliquos ledere fal-
sum est: quia nullus penetrat alium, vt vi-
deat interiora eius: circa naturalia vero
peccantium nulla supercecidit obscuri-
tas, caligo, vel macula, perquam reliqui
statum eius cognoscerent, fugerentque:
nam, vt dicit Dionysius cap. 4. de diu. no-
min. in *Demonibus omnia naturalia inte-
gra, & lucidissima remansere*. Quapropter
toto tempore, quo Lucifer in caelo
mansit, potens fuit alios tentare, & sedu-
cere. Et ideo nec est necessaria simultas
plurimorum actuum, neque timenda in-
stantium multitudo, aut temporis succes-
sio ad penitendum, si liceret, sufficiens.

Dionysius.

SECT. VIII.

*Quale fuerit peccatum inferiorum An-
gelorum?*

120 Communis sententia Theologo-
rum est Angelos inducos à Luci-
fero. Primum peccasse per superbiam, nec
quantum ad hoc reperitur opinandi va-
rietas. Primumque fundamentum sumit-
ur ex D. Thom. q. 63. citata art. 2. vbi
docet in Angelis non esse formaliter, &

D. Thom.

secundum affectum, nisi peccatum inini-
dia, & superbiam, & inuidiam de superbiam
nasci, non autem à contrario. Quod sine
dubio verum est de primo peccato An-
gelorum, quomodo Caietanus sententia
S. Doctoris intelligit. Quamvis autem
in assertione nulla reperiatur dissensio,
tamen in eius probatione, & intelligen-
tia discordia est duplex. Prima inter eos,
qui dixerint omnem amorem includere
concupiscentiam proprie dictam; quia
omne amare est velle bonum alicui, &
eos, qui amorem absolutum distinguunt
à respectiuo. De quo satis didū est *sect.*
5. Secunda controuersia est inter eos, qui
sine concupiscentia propria, & appetitu
alicuius alterius excellentiae superbiam
non admittunt: nam isti dissident in assig-
nando obiecto, & motui superbiam infe-
riorum Angelorum, sicut in quaestione
de obiecto Luciferianae superbiam. Nos
autem loco citato ex D. Augustino, &
alijs in prima controuersia sustinimus,
quod ante omnem propriam concupiscen-
tiam, & alterius excellentiae desiderium
superbia Diaboli completa est. Quare
nec nunc necessarium nobis est recurrere
ad alteram appetibilem excellentiam.

*D. ff. rso
opinionum.*

Dico ergo Diabolum alijs An-
gelis suadere curasse pulchritudinem, ex-
cellentiam, dignitatem, & potentiam An-
gelicae naturae, quodque ea non indige-
bat alio bono, propter celsitudinem suam:
neque debebat humiliari, & subijci oc-
culto, & non apparenti Domino, & ad
haec sine dubio multa confixit mendacia,
multaque promisit. Cui suasioni quicu-
que cōsensere, ex amore sui, & delectati,
gaudentesque de propria excellentia,
Denique, cuius iam prius adhaerant, con-
tempserunt. Quod peccatum iniquissi-
mam superbiam esse late ostensum est su-
pra. Nec alia differentia est inter Diabo-
lum, & Angelos eius, nisi quod ille pri-
mus, sine exemplo, aut suatore ex certa
malicia superbij; reliqui autem à Dia-
bolo verbo, & exemplo sollicitati pecca-
runt. Vide quae loco citato dicta sunt,
non enim oportet illa repetere.

*Nōstra do-
ctrina.*

QVÆST. IV.

De penis Angelorum, qui peccauerunt.

1. Post tractatum de malo Angelo-
rum quoad culpā, agere oportet de

de malo panæ, ut totum opusculum cōpleatur, quæ pars difficilis sane lato calamo sic à quibusdam extenditur, ut modum excedat: alij vero, ut breuitati cōsulant, integritati aduersantes scitu digna ommittere non dedignantur. Ego autem inter vtrumque extremum pergere altiori via curabo, per quam necessaria non taceam, & vitem superflua.

SECT. I.

Respondendo quibusdam quæ sitis ap-
peritur via ad soluendas plures, & gra-
ues difficultates huius ma-
terię.

Lex impo-
sita Ange-
lis.

2 S Vpposito quod Deus creauit mul-
titudinem Angelorum, eosque fe-
cit perfectos in naturalibus secundum
species suas, & insuper sua liberali, &
benefica voluntate illos eleuauit supra
eorum naturam, ornanitque auxilijs, &
gratia necessarijs, ut possent supernatu-
raliter operari. Petes 1. An Deus Ange-
los sic ornatos reliquerit sine vlla lege?
Respondeo quod non. Quia creaturæ in-
tellectuales, & rationales lege illustran-
tur circa operabilia, ut possint discerne-
re inter bonum, & malum. Aliàs non pos-
sent peccare, quia vbi non est lex non da-
tur peccatum: *Peccatum non cognoui nisi
se per legem* ait Paul. ad Rom. 7. & 1. ad
Corinth. 15. *stimulus mortis peccatū est,*
virtus vero peccati lex. Fide autem cons-
tat Angelos peccasse. Ergo certum est
habuisse legem.

Non singu-
lis seorsim
tada sed om-
nibus si-
mul.

3 Petes 2. vtrum lex talis fuerit
singulis Angelis seorsim, & secreto quasi
per infusionem data: an vero omnibus cō-
muniter, & publice pronuntiata? Respō-
deo circa hoc nihil esse reuelatum, de fi-
nitum, aut à Sanctis Patribus traditum.
Probabilius tamen videtur, quod palam
& coram omnibus fuerit publicata, & in-
timata, ita ut quilibet non solum eā cog-
nouerit, sed sciret alijs quoque esse no-
tam. Aliàs non posset ex Angelis vna cō-
munitas, & republica componi.

Non solum
fuit directi-
ua sed pœ-
nalis.

4 Petes 3. An præter legem dire-
ctiuam, & præceptiuam aliqua alia pu-
blice nota fuerit omnibus Angelis? Res-
pondeo: ad consecutionem præmij vite
æternæ, quæ proponebatur bene operan-
tibus non fuisse necessariam aliam legē;

Dr. Mayorga.

sed tamen contra malos, & violatores le-
gis, aut præcepti, credi potest commina-
tam fuisse panam, latamque publice le-
gem panalem, ut non solum allicerentur
spirituum voluntates ad obseruationem
præcepti ex magnitudine boni proposi-
ti, sed auerterentur à violatione illius ex
magnitudine panæ comminata, per
quam puniendi erant apostata, & pecca-
tores.

5 Petes 4. Quæ potest esse lex ista,
vel quas panas comminauerit? Respō-
deo per legem talem imminere primo
amissionem, & priuationem bonorum,
decorisque supernaturalis, ipso facto in-
currendam, & ante sententiam iudicis.
Deinde exilium perpetuum, siue exter-
minium à patria non quidem sanctorum,
& beatorum, à qua exul esse nequit ma-
lus, quia ibi nunquam fuit, aut eo perue-
nit, sed à loco conaturali, vbi Angeli
creati sunt, siue à paradyso calorum. Tā-
dem tormentum, siue cruciatum æternū
in inferno inferiori per ignem, qui para-
tus est Diabolo, & Angelis eius. Quæ
duæ pœnæ etiam si ipso facto incurreren-
tur quoad reatum: tamen infligendæ non
erant ante iudicis declarationem. Lex
autem ista fuit Angelis inter articulos fi-
dei collocata, & intimata, ut nullam ig-
norantiæ excusationem possent habere;
sicut in Ecclesia militante pro homini-
bus lex panalis proposita est, ut timore
illius auertantur à malo, & cognoscant
terminum viæ pessimæ.

Pana Ange-
lis com-
muna
quæ?

6 Petes 5. Vtrum lex panalis pro
Angelis, & hominibus sit omnino eadē?
Respōdeo multa inuolui in quæ sito, qua-
re cum distinctione loquendum est. Di-
co ergo quantum ad primam panā amif-
sionis bonorum ipso facto incurrendam
eamdem esse legem latam pro Angelis,
pro primis nostris parentibus, & pro sin-
gulis hominibus inde oriundis: quantum
ad exilium à paradyso item fuit eadem
pro Angelis, & pro Adamo, & Heua, qui
eiectioni fuere de loco voluptatis in perpe-
tuum pro se, & semine suo. Quare respec-
tu posterorum Adam potius continua-
tio exilij erit, quā propria eiectionis: sicut
qui in captiuitate nascuntur, captiui sunt
licet proprie non capiantur: tandem quā-
tum ad panam ignis in reatu eadem lex
est pro quocumque peccato mortali, ac-
tualis, & personali, siue Angelorum, siue
hominum. Nam per quodlibet reus est
peccator æternæ combustionis in infer-

An lex pœ-
nalis pro
Angelis,
& homini-
bus sit om-
nino eadē?

no: quantum vero ad executionem videtur dicta lex diuersa: nam pro Angelis est absoluta, pro hominibus autem conditionem paritur, nisi egerint penitentiam, & veniam optinuerint, satisfactio nemque praestiterint. Est insuper differentia quod peccatum Angelorum nec fuit necesse potuit vitium, deordinatio, malum, aut peccatum totius naturae in radice, quale in nobis est peccatum originale. Vnde natura Angelica non indiguit redemptore, sicut humana, quae mortua circa supernaturalia, sub iugo Diaboli mansit per peccatum, unde per se euadere non potuit. Venit itaque Redemptor Christus Iesus, ut vineula mortis dirumpere, & mortem nostram moriendo destrueret, vitamque resurgendo repararet. Quae omnia compleuit, & ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, deditque dona hominibus. Redemit itaque humanam naturam à seruitute peccati, & singulis hominibus resurrectionem à morte peccati, reuocationemque ad vitam in Baptismo collocauit, ad reparationem vitae Eucharistiam instituit, & per abundantiam misericordiae suae labentibus propter propriam fragilitatem, & Diaboli sollicitudinem medicinam in penitentia saluari praeparauit.

Cur non habuerunt locum penitentiae?

7 Petes. 6. vtrum aliqui Angeli penitendo veniam consecuti sint, aut consequentur, & cur non habuerint locum penitentiae? Ad primum respondeo quod nullus ex illis, qui peccauerunt, & mortui fuere à vita supernaturali, ad primum statum restitutus, seu ad vitam reuocatus est. Et ratio est, quia dicta restitutio, & resurrectio non solum est impossibilis viribus naturae, sed neque intra genus naturale, tanquam impossibilis, cadit, neque contingere potest (exclusa absoluta potentia) nisi per gratiam Mediatoris, siue ex meritis Christi redemptoris. Quo beneficio caruerunt Angeli, quia peccata eorum fuere solum delicta personalia & forsam carerent homines, si inter eos non esset peccatum originale. Vt v. g. si omnes fuissent simul creati, nec esset propagatio, sed sicut in Angelis, qui peccaret, sibi soli peccaret, & non alijs, nec posteris; solusque esset reus mortis perpetuae. Et per hoc patet responsio ad secundum.

De poenis quae sunt creatum, & cecitatem.

8 Petes. 7. & ultimo: An, & quando istae poenae executae sint? Respondeo primam poenam amissionis omnium bono-

rum statim, & ipso facto peccaminoso incursum, & executam fuisse: secundam vero exilij, & eiectionis de caelo ipso facto incursum esse, eius autem executio usque ad particulare iudicium Dei, in quo distretur inter bonos, & malos Angelos dilata est. Tunc enim sanctos separauit ab iniquis, illis ostendens faciem suam in gloria, istos repulit, & eiecit de caelo in tenebras exteriores. Tertia demum poena cruciatus, & ignis infernalis, quantum ad reatum ipso facto incursum est: quantum vero ad realem executionem, & inflictionem sub lite est, vtrum Angeli simul fuerint de caelo eiectionis, & in infernum detrusionis, statim cruciandorum vero usque ad iudicium vniuersale, & magni Dei fuerit eius executio dilata: quam litem specialiter sectione infra discutiam.

SECT. II.

Quanta sit in Angelis malis cecitas mentis?

¶ Inter bona, quae Daemonibus ipso facto peccaminoso pediderunt, alia sunt pertinentia ad potentiam cognoscitivam, & cognitionem, alia vero ad vim amatiuam, seu voluntatem. Carentia autem potentiae cognoscitivae cecitas est, de defectu autem bonae voluntatis duritia cordis; quae etiam obstinatio vocatur. Quare haec duo mala inter poenas peccantium Angelorum numerantur communiter, & de illis seorsim disputatur. Quamvis autem dubitari possit: vtrum cecitas mentis, & duritia cordis sint immedie, & per se poena Daemonum; an potius sint effectus consequentes spoliationem, seu amissionem bonorum? tamen ab hac quaestione, cuius resolutio non inest in praesenti, abstrahendo, examine oportet primum, quanta fuerit cecitas mentis in Daemonibus, & postea agemus de duritia cordis, seu voluntatis sectione tertia.

10 Dico 1. quantum ad cognitionem supernaturalem per se mali Angeli ipso facto incurrerunt propriam cecitatem, seu amiserunt potentiam cognoscitivam: fuerunt namque exinde damnati. & exportati caelestis luminis, & illuminationis, ut recte dicit Anastasius Synaita lib. 4. examer. Probatur autem sic. Carentia potentiae cognoscitivae in subiecto ex-

Circa superiora naturalia cecitas facti sunt mali Angeli. Synaita.

natura sua apto est cæcitas mentis. Sed quantum ad vitam supernaturalem in linea cognitionis Angeli mali caruere potentia cognoscitiua, cum ex natura sua sint apti ad habendum illam, imò illam habuerunt gradis datam, & per peccatum amiserunt: ergo quantum ad vitam supernaturalem per amissionem bonorū proprie cæci facti sunt. Consequētia est legitima, & sola minor indiget probatione. Probatur autem sic: potentia cognoscitiua vitalis supernaturalis aut est solū lumen supernaturale, vel habitus, aut cōponitur ex intellectu naturali, & cōprincipio supernaturali, siue sit lumen, siue habitus, aut aliquid transiens. Ergo siue tali lumine, vel habitu, vel transiente non reperitur potentia cognoscitiua supernaturalis, sed potius carentia illius in subiecto capaci propter obedientialem potentiam. Sed inter bona perdita per peccatum vnum est lumen intellectuale constitutum, aut completum intellectu supernaturalis. Ergo Angelus peccando excacauit mentem propriam quā tum ad supernaturalem cognitionem.

D. Ignat.

11 Hoc ipsum testatur D. Ignatius in epist. ad Philip. quæ est. 5. non semel, ostendens Diaboli ignorantiam mysteriorum pertinentiam ad Christum, & hanc incurrisse peccando docens, dum ait. *Multiformis est enim malitie princeps furans sensus, contrarius sibi met ipsi, & alia quidem suggerens, alia vero ostentans, cuius rationem redit Ignatius dicens sapiens est enim ad male faciendum, quod bonum est autem nescit aliquando; ignorantia enim repletus est per inobedientiam.* Præterea aliquāto post ad illum dicit: *& tu non videns, pessundas eam.* Et post aliam replicam contra principem huius mundi, hoc nomine de Diabolo loquitur, sic illum improperat: *non me latuit tuum consilium, neque ignoro, quoniam sine cura, & lubrico incedis, tu autem ignoras, quis est, qui intus est, qui omnia sci resingis, & item ait: ignorantiam igitur olim incurristi per contumaciam.* Factus itaque est Angelus propter peccatum suum tenebrosus, ignorans, & impotens cognoscere supernaturaliter diuina mysteria.

Obiectio
soluitur.

12 Nec aliquam vim habet contraria obiectio desumpta ex verbis Iacobi. 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt, quibus aliqui moti sunt, ut fateantur fidem informem posse reperiri in Dæmonibus.*

Dr. Mayorga.

nibus. Nam sanctus Apostolus verbum credendi lato modo ibi accepit, qualiter assensus rerum non visarum fides dicitur; nec oportet omnem fidem, etiam circa obiectum supernaturalem esse supernaturalem. Nam reperitur etiam assensus naturalis propter auctoritatem creaturæ, à nativā potentia ellicitus, qui est proprie fides, ut distinguitur à scientia, opinione, & coniectura. Huiusmodi assensus naturalis siue per signa coniectando, siue dictis motus potest in Dæmonibus reperiri, de qua Iacobus loquitur. Qui nequaquam est supernaturalis, & cōsequenter neque fides informis dici valet. Cui sententiæ alludit Ignatius loco citato dicens: *Te ipsum torquens, & manifestatione virtutis sue affligens, hæc omnia videns, non habes, quid facias, nisi tenebrosas vertigines.*

13 Dico 2. eorum, quæ pertinent ad naturalem constitutionem, & naturam Angelicam integritatem, nihil amisit Angelus per peccatum. Hanc conclusionem nemo negare potest, quia essentialia, & propria deficere nequeunt, non intereunte substantia: atqui substantia Angelica nec interijt, nec interire potuit per peccatum: ergo neque quoad partem, & aliud quod minus potuit interire. Non solum conveniunt omnes in assertionem sic positam, sed plures addunt non fuisse priuatos species rerum naturalium à principio datis, sed dubitant circa cognitionem practicam, & aliquam diminutionem in illa admittunt. Ego autem non solum de quidditatiua notitia, sed de practica per species concreatas acquisita modo, & mensura supra dictis, non vereor asserere, quod Angelus peccando nihil perdidit, quia hæc sunt connaturalia, & quodammodo à natura petita. Nec habet aliquid quod inconueniens hoc affirmare.

14 Hæc doctrina non solum est naturali lumine nota, sed eam satis appertè tradidit Dionysius in libro de Diuina nom. cap. 4. ubi tractans: An malum sit in Dæmonibus ait: *Non igitur malum est Dæmonum genus, quatenus inest in eo quod est secundum naturam: sed quatenus abest: nec mutatum bonum vniuersum, quod eis tributum est sed ipsi à toto bono, quod eis datum erat, deslexerunt: nec datæ eis Angelicæ munera mutata esse dicimus, sed sunt & integra, & nitidissima.* Vbi pro grammaticali sensu adverte, quod verbum dicimus suppletur ibi *mutata*.

Naturalia
post peccatum
integritatem
seruauerunt.

mutatum hoc modo: *Nec mutatum dicimus bonum vniuersum, & infra: res data eis, &c.* Quibus verbis aperte docet nihil mutatum fuisse per peccatum eorum, quæ data sunt Angelis ad essentiam, & integritatem naturæ.

De sapientia eis data quid dicentiam. Ecclesiæ.
 15 Dico. 3. & ultimo: Angeli mali peccando perdidere ad minus naturalis luminis splendorem, seu viuacitatem ad veritatem cognoscendam in posterum. Dixi ad minus, quia adhuc dubius sum, an perdidissent naturalem sapientiam, & virtutes intellectuales à principio datas iuxta illud *Ezechiel. 28. Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*, id est quia eleuatum est cor tuum in decore tuo. Hanc conclusionem videntur mihi exprimere, vel attingere Patres, quando consequentia peccatum Luciferi per caliginem, & tenebras describunt. Sic ait *Damasce. lib. 2 de fide cap. 4. Damon lux à creatore conditus, bonusque pro creatus libera voluntate caligofactus est.* Quin potius in scriptura nomine tenebrarum, & caliginis Diabolus, & Angeli eius intelliguntur non semel, & regnum eius regnum tenebrarum dicitur. Vnde verba *Dionysij* loco citato intelliguntur, & nostram continent sententiam: post supra dicta namque continuo addit: *ipsique non vident, quod suas facultates cernendi causa benigne concessas obstruxerint.* Obstructio sane non est ablatio potentie, sed impedimentum illius, tenebræ autem visionem quidem non auferunt, sed imbecillem reduunt: & hoc propter debilitatem luminis intellectus alius; obscuratum namque videtur ex delicto. Quod paulo ante explicauerat *Dionysius* in communi loquens: *Mali autem ait, ex eo dicuntur Dæmones esse, quod in naturali actione imbecilles sunt.*

SECT. III.

De duritie cordis, seu obstinatione voluntatis malorum spirituum.

Impotentia penitentia salutaria unde malis Angelis proneniat.
 16 DE obstinatione voluntatis Dæmonum, & idem erit de hominibus damnatis, in ordine ad duo communis agit disputatio. Vnum est respectu salutariæ penitentia, quæ & peccata præterita delere, & ad pristinum statum restituere possint. In quo puncto conclusio est certa fide Catholica, & Ecclesiastica traditione, sanctorumque testimonijs con-

firmata, nempe Dæmones ita esse obstinatos, ut nunquam sine consequuturi venis, & remissionem suorum peccatorum, nec illam per veram penitentiam consequi possint. Tota vero difficultas versatur in assignanda causa tantæ obstinationis. Quam tetigimus *sect. 1. petit. 5. & 6.* dicendo, quod amissio bonorum supernaturalium finaliter incurta per peccatum est causa huius impotentia. Nam per vires naturæ non solum lapsæ, sed etiam integræ non potest fieri actus supernaturalis, sed necesse est, quod principium elicitum sit supernaturale siue adsit per modum habitus, siue tanquam virtus, & motio Spiritus Sancti transiens. Atqui damnatus siue Angelus, siue homo per peccatum mortale quolibet in Angelo, & finale in homine incurrit amissionem omnium supernaturalium non solum in reatu, sed in executione irrenocabiliter. Ergo incurrit immediate, vel mediate obstinationem dictam, seu impotentiam penitendi salubriter.

17 Solum superest probare, quod poena ista amissionis omnium bonorum in damnatis, & finita via sit æterna. In quo maximè differunt viator, & qui est intermino, siue damnatus: nam qui peccat, & post peccatum adhuc manet in via, ut homo, potest ex meritis Christi per veram penitentiam gratiam consequi, & remissionem peccatorum; & Angelus si post primum peccatum viator existeret ex liberalitate Dei penitere posset. Quia amissio, vel priuatio talium bonorum non est æterna in viatoribus, est tamen æterna in damnatis. Tum quia in inferno, seu in damnatione nulla est redemptio. Tum quia sententia finalis in executione completa irrenocabilis est. Tum quia damnati non sunt obiectum diuinæ misericordie, sed potius diuinæ iustitiæ. Tum denique quia damnati propria voluntate se interemerunt, & mortui sunt quantum ad supernaturalem vitam: resuscitare autem, siue vitam restituere magnum miraculum est, nec passim concedendum. Vbi nota quod peccatum mortale viatorum in Scriptura dicitur *umbra mortis* iuxta illud *Zacharie, illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent* addigendos pedes nostros in viam pacis. Peccatum vero finale mors appellatur, & infernus mors æterna. Nam in *Apocal. cap. 20.* dicit Evangelista: *beatus, qui habet partem in resurrectione prima; hic non*

Viator, & qui est in termino differunt.

ledetur à morte secunda: & Ecclesia orans pro defunctis petit, quod liberentur à morte eterna in die iudicii vniuersalis.

18 Secundo agitur de obstinatione voluntatis Daemonum, siue spirituum damnatorum in ordine ad operationes ordinis naturalis, inquirendo: vtrum Daemonum voluntates ita sint obstinatae, & in malo fixae, vt non possint bene agere. In quo puncto non est tam certa resolutio, sicut in precedenti. Nam Scotus in 2. dist. 7. quest. unica, Tartareus, quest. 1. dub. 2. Ballol. quest. 1. art. 3. Durand. quest. 2. & alij quidam tenent Daemonum voluntatem quantumvis obstinatam in peccato suo, quoties libere operatur, posse efficere aliquos actus moraliter bonos. Fundatur ista sententia vnice in eo, quod voluntas Daemonum, & damnatorum est libera non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Ergo habet potentiam non solum ad non operandum male, sed etiam ad faciendum opus absolute bonum.

19 Antecedens probant primo de libertate quoad exercitium, quia voluntas Angelica ex natura sua est potens non agere cessando non solum ab hoc actu in particulari, sed absolute omittendo omnem actum ordinis naturalis: sed in damnatis nihil reperitur, unde contraria necessitas prouenire queat: ergo voluntas sic potens, & libera in Daemonibus reperitur. Minor probatur: quia talis necessitas, aut esset voluntas Dei, aut peccatum habituale, vel actus prateritus. Non est autem voluntas Dei, quia hæc non determinat ad actum malum eliciendum, aut continuandum. Non est peccatum habituale, nec actus prateritus, quia ista solum cogere valent ad continuationem sui, quod nullo cum fundamento dici potest. Atqui Daemon sic se habens non peccaret agendo, dum omitteret: neque peccaret omittendo, quia non habet particulare præceptum semper agendi. Item probatur de libertate quoad specificationem: nam voluntas Angeli in pura natura hac potestate gaudet: ergo etiam in statu damnationis habet potentiam ad bene agendum, quia in Daemonibus naturalia integra, & nitida manserunt secundum Dionysij doctrinam. Si dixeris voluntatem naturalem integram permanisse, sed impediram quantum ad potentiam boni operis. Contra est: quia peccatum semel commissum non potest omnino impedire

indifferentiam voluntatis ad bonum, & malum actum, & ita nec tollere vsum libertatis quoad specificationem.

20 His tamen non obstantibus contraria sententia vera est, quæ docet Demones, & damnatos ita obstinatos habere voluntatem, vt non possint bene moraliter operari. Hæc sententia probatur primo ex communi assensu, & apprehensione fidelium, qui ad contrarij asserti auditionem quasi reformidant, & expauescunt, non facile assentientes: secundo ex communi Theologorum consensu, qui adhuc scientes magnam difficultatem in assignanda causa tantæ obdurationis, huic adherent sententiæ: quamquam aliqui caute conclusiones proponant præsciendū à posse, & non posse, sic: *Demon in omnibus actibus, quos libere operatur, male moraliter agit.* Et: *Demon nunquam cessat ab omni actuali peccato, sed aliquod semper committit, quamuis libere saltem quoad exercitium;* qui vellint, nollint cum Scoto conveniunt, ipse namque concludit, dum ait: Probabile esse Demones nunquam exire in actum per potentiam bene agendi, propter vehementem malitiam, secundum quam magis probabile est agere, quam secundum potestatem naturalem, quam habent ad oppositos actus.

21 Tertio probatur Patrum auctoritate, inter quos Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. expresse docuit dictam conclusionem dicens: *Ex quo ruit illius meriti in hanc inferiorem sunt detrusi caliginem, bonam non poterunt retinere voluntatem:* & infra, *quam sic amiserant Angeli, ut amissam deinceps habere non possint;* & post alia eiusdem sensus concludit: *Sicuti beati nullas in se male voluntatis reliquias habebunt, sic Dammati nullam bonam habere poterunt voluntatem.* Vbi non solum loquitur de existentia actuum, sed probat impotentiam ad habendam bonam voluntatem, & bene agendum. Alij ita loquuntur, vt non negent potentiam, sed exercitium boni operis, sic Innocentius tertius lib. 3. de contemptu mundi cap. 10. dum ait: *voluntas damnati, licet amiserit potestatis effectum, semper habebit malignitatis effectum.* Sic Prosper, Bernardus, & alij.

22 Quarto probatur auctoritatibus sacris, adiuncta Sanctorum expo-

Demones non possunt bene moraliter operari.

Fulgentius.

Innocentius. Prosper. Bernardus.

De duritia cordis in ordine ad agendum bene.

Scotus. Tartareus. Ballolis.

Possent bene agere quæ probant.

D. Ioannes
D. Paul.
Ecclesiast.

fritione. Nam Ioannes cap. 9. dicit: *Venit nox, in qua nemo potest operari, & cap. 12. Ambulate, dum lucem habetis, ut non tenebra vos comprehendat: & ad Galat. 6. dicitur: Dum tempus habemus, operemur bonum. Et tandem comprobatur sententia Ecclesiast. cap. 9. ibi: Neque opus, neque ratio, neque sapientia, neque scientia erunt apud inferos. Quæ verba tractans Innocentius III. supra citatus ca. 7. dicit: *Tanta erit in reprobis mentis obliuio, tanta cecitas animi, tanta confusio rationis, ut raro, vel nunquam ad cogitandum quidquam de Deo possint assurgere, nedum ad consistendum valeant aspirare. Ad quæ etiam alludens D. Ignatius in Epist. citata ad Philipp. Diaboli ignorantiam arguit, & obiurgat dicens: Ignorantia op-
pletus est propter voluntariam dementia, quo enim modo non est huiusmodi, qui nec ante pedes, & pro patulo positam rationem non videt.**

Ignatius.

S. I.

Ratio à priori, & causa tanta obstinationis iuxta alias sententias examinatur.

33 **A**liquibus congruentijs, & inconuenientibus solet probari hæc sententia, quæ partem vim habent, & libenter omitto, ut veniam ad præcipuam difficultatem huius dubij, nempe ad querendam causam, propter quam voluntates Dæmonum, & damnatorum ita sint obstinata, ut bene agere non possint. Quidam volunt causam esse priuatiuam: alij assignant positiuam, cum quibus prius disputabo; quia nullius mali potest dari positiva causa; & ita excludendo causas effectiuas appropinquabimus veritati. Igitur prima opinio inter eas, quæ causam positiuam impotentia Dæmonum ad bene agendum assignant, tenet habitum vehementer inclinante voluntatem damnati ad male operandum, & talem necessitatem inducentem, ut voluntas ei resistere non possit, esse causam obstinationis Dæmonum. Et hunc habitum à Deo infundi fatetur hæc sententia, neque potest illius alia causa assignari. Sic sentit Aureolus in 2. dist. 7. quæst. 1. art. 1. & Holchor in 2. quæst. 4. versus finem litt. KK & Maior in 2. dist.

2. Sententia-
Aureolus.
Holchor.
Maior.

7. quæst. 1. Hunc dicendi modum probabilem reputat.

24 Hæc sententia merito ab omnibus rejicitur, & impugnatur; quia videtur facere Deum auctorem mali, & culpæ, quod est absurdissimum. Deinde quia talis habitus non potest inferre necessitatem male agendi, neque quoad exercitium, neque quoad specificacionem, nisi destruendo naturam libertatis, & tunc potius auferret potestatem agendi moraliter, quam inclinabit vehementer ad male moraliter operandum: si vero posito illo habitu manet essentialis libertas, reperitur in voluntate potestas agendi, & non agendi etiam in particulari, & agendi hoc, vel illud: quoniam utraque indifferentia pertinet ad naturalem libertatem arbitrij. Rursus de natura habitus est subijci arbitrio quantum ad exercitium, quia habitibus utimur, cum volumus; quia etiam habitus non se determinat ad causandam illam impotentiam ad bene agendum, alius esset principium libertatis. Ergo mouetur vel à Deo, vel ab ipso Dæmone habente illum. Primum est inconueniens secundum est contra positionem, quoniam sic non necessitat ad male agendum, nisi in vi prioris voluntatis libertatis. Adde quod nullus defectus habet causam efficientem, qualis sit, necesse est, positius habitus: atqui impotentia bene agendi defectus est; ergo ab habitu non potest causari. Præterea habitus est potentia quædam, sed potentia non potest esse causa formalis, nec efficiens impotentia. Ergo. Unde dicta sententia rejicitur, & probari videtur, quod obstinatio, cum sit sola impotentia bene agendi, ut fatentur Scriptores inter arguendum, non habet causam positiuam.

Reijcitur
communiter.

25 Secunda sententia tenet causam obdurationis voluntatis in damnatis, siue impotentia ad bene agendum esse actum quemdam, ita necessarium, ut non possit à voluntate suspendi: & ita prauum, inordinatumque, ut cum illo simul bonus actus esse non possit. Dicit etiam hunc actum esse odium Dei, ex quo semper operantur Dæmones, & sic semper male agunt. Et addit ad tale odium necessitari voluntatem à Deo: vel quia Deus solus efficit talem actum, & voluntas solum passive se habet, ut dicunt Gabriel in 2. dist. 7. quæst. 1. art. 1. & Ochā in 2. q. 19. & quodlib. 1. q. 14. vel quia de.

2. Sententia.

Gabriel.
Ochā.

Determinat voluntatem Daemonis, ut eū actum semper eliciat. Probatum autem in primis: quia necessitare voluntatem creatam aliquo ex dictis modo Deo non repugnat. Deinde quia quidquid non est peccatum, non repugnat fieri à Deo: at odium tale non est peccatum; quia nullatenus est liber: ergo non repugnat fieri à Deo. Præterea quia actus ille odij Dei non habet rationem culpæ, sed tantū est pena, & conformis statui damnatorum, sicut statui beatorum conformis, & quasi connaturalis est amor Dei necessarius.

Notatur
ab aliqui-
bus.

26 Hic dicendi modus à multis censura notatur, & impugnatur ab omnibus. Communis autem impugnatio triplex est contra tres partes eiusdem sententiæ, scilicet talem actum esse vitalem: esse necessarium, seu non liberum; & esse odium Dei. Primæ partis impugnatio vñalis est, quod actus vitalis non potest non oriri à principio intrinseco, respectu cuius vitalis dicitur: vnde si odium Dei à solo Deo fit, tolli ipsi erit vitalis, & nequaquam erit actus creaturæ. Odium autem non est recipere odium alterius, vel ab altero factum, sed elicere talem actum. Deinde etiam admissis passionibus vitalibus falsa est dicta sententia: nam qui esset subiectum vitale odij, non per hoc ipsum odio prosequitur, quin potius potest se retrahere à tali passione, vel si non potest se retrahere, potest saltem dolere, & tristari de illa, quia est odium Dei, vel amici sui. Nam illa dolorosa receptio propter violentam impressionem non auferit à voluntate amorem alterius, sed potius exercebit illum, & cum merito, si debito modo fiat. Sed tamen supposita passione vitali nunquam recipitur tanquam actus vitalis, nisi qui procedit à principio intrinseco: quare cum amor, & odium sint actus vitales, & immanentes non tantum recipiuntur in potentia intrinseca vitali, sed eliciantur, necesse est, à principio intrinseco viuenti. Quia potius ad actum vitalem non requiritur necessario immanentia, quia potest dari actus vitalis transiens, qualis est locutio Angelica, est autem insupplebilis ortus à propria vita.

Item de
aliocapite.

27 Ex secundo capite, nempe, ex necessitate talis actus impugnatur vulgariter ista sententia. Quia Deus non potest necessitate inferre voluntati Daemonis per productionem ipsorum actum amoris, aut odij, ut ostensum est: non per

Dr. Mayorga

aliquid aliud: ergo si tale odium Dei reperitur in damnatis, esset liberum, & sic non potest esse radix impotentiae bene agendi, seu obstinationis. Supsumptū probatur: illud aliud aut esset habitus, quod supra impugnatum est, & non admittit ista sententia: aut esset aliqua motio transiens, & hoc non: quia talis motio nunquam potest dari ad malum, nam defectus non habet causam positivam; & præcipue non potest dari à Deo summo bono, qui nec mouere ad malum potest, & aliàs talis motio subiecta esset arbitrio quantum ad exercitium: & cum esset distincta rationis, ac habitus, foret quidem transiens, nec perpetuo necessitaret ad odium Dei. Præter hæc autem solum est recursus ad visionem beatificam, quæ in nostro casu implicat reperiri. Hanc rationem quidam infirmam dicunt. Quia efficacior est diuina potentia, quam causa creata, & effectus talis necessitatis non repugnat. Sed contra: verum est quod diuina potentia excedit creatas vires, cum possit tollere essentiam, & naturam; sed conservando naturam non potest plus, quàm præordinata in diuina providentia. Si autem auferatur potestas propriæ determinationis tollitur natura rationalis: quare illatio tantæ, & perpetuæ necessitatis interitum involuit naturam, quæ interire non potest. Demum admissio quod voluntas creata possit necessitari ad amorem, odium tamen non potest non esse liberum. Quia semper nascitur in vi præcedentis voluntatis, & ita non potest dari ante vsum rationis; nisi rapiatur voluntas contra malum sub ratione mali propositum in prima cognitione.

28 Efficacius, & ex animo reiicienda est dicta positio ex tertio latere, quia facit Deum auctorem peccati, & causam mali. Nam odium Dei est intrinsece malum, & ante prohibitionem quamlibet peccatum eo sensu, quo malum in actione, & operatione peccatum proprie dicitur, quāvis imputabile non sit, quando liberum non est, ut notauit ex D. Th. 1. 2. q. 22. sed Deus iuxta hanc sententiam est causans odium Dei in damnatis ex intentione: ergo est causa mali, & auctor peccati, quod est absurdum. Quā consequentiā late, & diuersis rationibus impugnat Dionysius de diuin. nom. c. 4. post verba Hierothei. Nam malum in quacumque linea cogitetur phisica, vel morali non est per se ens, sed tantum defectus aut naturalis constitutionis, aut

Ex tertio
capite rei-
ciatur.

D. Thom.

Dionysius

Mm2

fa2

facultatis, aut actionis: defectus autem, privatio, seu carentia horum non potest habere causam efficientem, quia efficientia terminatur ad ens, sed solam deficientem; quatenus imbecillitas causa fundat carentiam actionis, & rei productæ. Sed Deus non est causa debilis, aut imbecilla, nec habet, vel habere potest actionem defectuosam physice, aut moraliter. Ergo non potest Deo attribui malum repertum in acta odij etiam quantum ad naturalem malitiam.

*Responsio
quædam
excluditur*

29 Audent respondere quod nullum habet inconveniens dicere Deum esse causam, & auctorem mali naturalis. Sed hæc responsio primo cauenda est, ut advertit Suarez lib. 8. de Ang. cap. 10. num. 10. quia favet hæreticis, qui dicunt Deum esse auctorem omnium malorum, quæ nos committimus, & defendunt non esse auctorem peccati. Deinde si Deus est causa mali naturalis, quo odium boni veri est intrinsece malum, non potest non peccare culpabiliter in productione talis odij. Quia quoties tale malum fit scienter, & volenter, cum culpa fit: sed Deus semper operatur ad extra sciens, & volens: ergo quando causaverit malum actum, non operabitur sine culpa. Dices: quamvis odium Dei sit intrinsece malum, quatenus est elicitum à voluntate, aut in illa receptum; tamen non est malum, ut terminat actionem Dei producentis illud ad extra: quare etiam si Deus non patiens illud, sit in naturali peccato, dum illud habet, Deus non peccabit producens efficienter tale odium.

Impugnatur.

30 Sed hæc solutio in multis peccat, & non evadit inconveniens. Nam supponit actus vitales esse accidentia de genere qualitatis, quæ possint produci per actionem à se distinctam, & in subiecto receptam. Deinde quia malum non fit à bono, nec arbor bona potest malos fructus facere; non evadit dicta solutio inconueniens illatum. Nam effectum esse malum, non est essentia rei, quæ producit; quia essentia secundum se non est mala, nec perfectio illius. Ergo esse malum in facto provenit per actionem defectuosam à causa deficiente in agendo. Ergo odium Dei, quod dari nequit sine malitia, fieri non potest, nisi à maligna causa per actionem pravam. Unde Deus non solum erit causa peccati, sed etiam peccabit; quia peccatum, & culpa non reperitur solum in actione immanente, sed etiam

infectis transeuntibus, ut homicidium, adulterium, furtum, &c.

31 Tertia sententia docet oblationem Damnatorum oriri ex misera conditione sui status, adiuncta naturali fragilitate voluntatis creatæ, sibi ipsi reflectæ sine ullo auxilio gratuito, cum solo concursu generali. Quam doctrinam tenuerunt Gregorius in 2. dist. 7. q. 1. art. 2. & cum eo Gabriel ibidem q. unica art. 2. cap. 3. & 2. Soto in 4. dist. 10. art. 4. & 5. Molina 1. p. q. 64. art. 2. disp. 2. Valentia quæst. 15. punct. 1. & Malonius late in 2. dist. 6. disp. 13. quos refert, & sequitur P. Suarez de Ang. lib. 8. cap. 11. qui verba quædam generalia D. Gregorij lib. 9. Moral. ca. 39. aliis 48. adducit, in quibus magnitudinem pænarum inferni describit, sed de causa positiva oblationis nihil loquitur: sic enim ait: *Damnatus quisque dum foris flammæ succenditur, intus cæcitatibus igne devoratur, atque in dolore positus, interius, eterniusque confunditur.* Vbi penam damni simul dari, quando damnati ab igne torquentur, ostendit, sed obdurationem à pæna sensus, quæ est positiva, oriri nequaquam docet, quin potius insinuat defectuosam actionem à tenebrosa interna confusione procedere, quæ obscuritas in privatione lucis tantum consistit.

3. Sententia ratio

Gregorius
Gabriel.
Soto.
Molina.
Valentia.
Malon.
Suarez.

32 Condiciones autem status damnatorum, in quibus nititur hæc sententia, dux assignantur. Prima est, quod eorum intellectus semper habet aliquos actus de objectis sibi valde disconvenientibus, & dolorem excitantibus. Secundo semper memorantur mala, quæ commiserunt, & bona, quæ perdidit. Tercio habent perpetuam perceptionem pænae ignis, quo graviter torquentur. Quæ cogitationes sunt, inquit, necessariae, & non subdita libera voluntati. Secunda conditio ponitur ex parte voluntatis damnati, in qua semper est tristitia de bono amisso, & de tormento ignis: desperatio evadendi pænas, aut diminutionis illarum: & odium Dei semper eos pungentis. Unde sic argumentatur sententia ista: Damnati semper cogitant, & cogitant habentes estimationem de Deo, tanquam de malo sibi: sed cum hac cogitatione non stat rectum consilium, aut operatio bona; ergo cum statu damnationis non compatitur bonum opus.

33 Hæc tamen ratio mihi displicet propter duo. Primum est quia adhuc

*Displicet
propter
quod*

huc admissis omnibus, quæ supponit, & Scotus in 2. dist. 7. q. unica, Vazq. 1. p. disp. 24. l. c. 3. & alij non leuiter impugnant, solum probat moralem impossibilitatē, seu in actu primo proximo ad operandum bonum opus ordinis naturalis, propter quam verificetur, quod damnatus nunquam bene operabitur. Quod faceret Suarez dicto cap. 11. n. 23. & addit hanc impossibilitatem sufficere ad obstinationem simpliciter, quod nullo modo probat, cum communis consensus sit obstinationem damnatorum excludere potentiam boni operis, & propter hoc tanta sit difficultas in redenda ratione, & causa obstinationis Daemonum, & tanta opinionum varietas. Secundum est, quia facit talem obstinationem omnino dependentem à pœna sensus, & tormento ignis damnatorum, ita quod, si forte suspenderet Deus ab aliquo damnato pœnam sensus, iste talis non maneret obstinatus, & si verum est, quod Angelus peccans ipso facto incurrit damnationis sententiam, quæ statim executā est quantum ad priuationem bonorum; & exequenda erat quoad exilium in instanti discretionis bonorum à malis Angelis, quoad vero tormentum ignis differenda forsam executio vsque ad iudicium universale, quid erit dicendum. Nonne in dicto casu Dæmones forent obstinati ante pœnam sensus, vel non? Certe forent obstinati non solum ad non penitendum, sed impotentes operari bonū, quia forent in statu damnationis per sententiam irremediabilem, licet non quoad omnes pœnas executas.

S. II.

*Quarta ratio expenditur, & Verum
Angelus post primam electionem
sit ex natura sua inflexibilis
examinatur.*

34. QVARTO loco occurrit ratio, quæ discipuli D. Thom. probare cōtendunt Dæmones non posse bene moraliter agere, quæ talis est: Daemon ex natura sua immutabilis in electione plene deliberata nihil potest operari nisi circa, aut propter finem primo plene intentum, in cuius adhesionem peccauit: sed quicumque actus versetur circa talem finem prauum, aut ex intentione illius

Dr. Mayorga.

griatur est moraliter malus: ergo Daemon non potest agere; nisi actus moraliter malos. Ergo nequit bene operari. Maior infra examinanda est: minor vero probatur: quia intentio finis vniuersalis est radix ceterarum volitionum, radix autem peruersa non potest bonos fructus facere. Quapropter Dæmones ita sunt obstinati in suo peccato, ut non possint actum moraliter bonum elicere. Hac ratione vtuntur discipuli D. Th. Capreolus, Ferrara, Caietanus, Bañez, & alij, quos referunt Salmant. sup. q. 64. D. Th. disp. 13. dub. 2.

35. Fateor sane vim huiusce discursus, qui apud me supposita immutabilitate voluntariæ adhesionis ad finem prauum, siue amoris propriæ celsitudinis, in quo Angelus primo peccauit, magni momenti existit: capere tamē nō valeo, quomodo immutabilitas post primā electionem sit Angelis ab intrinseca natura, & essentia eorum: neque efficaciam rationū, quibus probant Thomistæ, Angelos esse ab intrinseco inflexibiles. Hoc autem si damēto sublato tota ratio corrui apud eos auctores, qui præcipuam radicē obstinationis Daemonum esse dicunt propriam naturam, & conditionem suarum potentiarum, & forsam non admittent posse prouenire à sola causa extrinseca, & sine exigentia naturæ. Ideo prius examinare placet hanc quæstionem, quam de dicto argumento iudicium feram.

36. Afferit itaque ista sententia, quod voluntas Angeli est flexibilis ad vtrūque oppositorū ante quā eligat: sed post electionem manet immobilis, & inflexibiliter adherens parti præelectæ, independēter à quocūque extrinseco. Totū fundamentum istius asserti desumptū ex verbis sui magistri ponunt Thomistæ in eo, quod appetitus sequitur cognitionē, & proportionatur cū illa, à qua mouetur, sicut mobile à motore. Et ita sicut sensus est apprehensiuus singularium, eorum etiam sensitiuus appetitus: voluntas autem versatur circa bonum vniuersale, quia intellectus est vniuersalium apprehensiuus. Sed in modo intellectualis apprehensionis differt intellectus Angeli ab humano: nam ille apprehendit immobiliter quæcumque plene cognoscit; vnde voluntas Angeli adheret inflexibilis præelecto bono; voluntas vero humana mutabilis est, qualiter hominis cognitio mutari potest circa conclu-

*Salma
censes*

*De inflexi
bilitate
agitur.*

*4. Senten
tia Thomis
tarum.*

Min 3. si qd

siones, & particularia obiecta. Vnde sic in forma argumentum disponunt. Salmā rientes loco citato §. 3. Angelus ex sua natura habet apprehendere omnino fixe, & immobiliter: ergo etiam habebit omnino fixe, & cum eadem immobilitate eligere id, quod dicto modo apprehendit. Et antecedens probant, quia Angelus apprehendit sine discursu, per simplicem intuitum.

*Displicet
hæc doctrina.*

37 Huc tamen asserto, & fundamentum assentiri non possum in multis, quæ supponit, & confundit, quæ satis distincta, & in contrarium probata sunt lib. 2. & 3. de intellectu, voluntate, & libero arbitrio Angelorum, & nunc breui compendio attingam, & ad propositum ponderabo. Et primo quidem in presenti sermo est de solo intellectu, & cognitione practica, qui distinguitur ab intellectu quidditatiuo, & intuitiuo ex obiecto suo, quod est verum agibile, ut agibile est, (omitto rationem, quæ pertinet ad artem). In quo non potuit Angelus peccabilis habere congenitam, aut concreatam scientiam vniuersalem, & particularium usque ad minimas differentias. Quia cum hac, atque ex ea nequit dari cognitio falsi boni apparentis tanquam verum; nam talis cognitio non continetur in speciebus à Deo datis, aut à substantia Angeli oritur, nisi per discursum, qualiter cognoscuntur priuationes per formas, & vnum contrarium per aliud. Alias Angelus esset omnino impeccabilis ex parte intellectus, quia neque per intellectum naturalem, neque per notitiam supernaturalem posset eius voluntas moueri ad bonum fallax. Vnde dicendum venit, quod Angelus non habuit ab initio tantam notitiam practicam; vel quod voluntas non mouetur omnino ab intellectu, sed quodammodo potest ei resistere, & inter proposita sequi, quod voluerit; vel simul tenendum est non accepisse à Deo notitiam practicam, nisi solum quantum ad vniuersalia principia, & voluntatem dominatricem non moueri ab intellectu determinatiue, & resolutorie, sed tantum indigere praua cognitione, quia circa incognita non fertur.

*Doctrina
notanda.*

38 Secundo maxime noranda est distinctio inter voluntatem inferiorem, quæ claudit iram, & cupiditatem, siue quæ est irascibilis, & concupiscibilis, nec ad aliud munus extenditur eius

potestas; & inter voluntatem superiorem, quæ non est ira, nec cupiditas, sed supra hæc reperitur locata sicut dominus super seruos, & Rex super subditos, tanquam gubernaculum ethicorum, seu moralium, qualiter œconomus super domestica, & Rex super politica, aut Civilia. Prima voluntas, nentiquam domina sui motus, mouetur ad affectum apprehensionis obiecti non solum quoad speciem, sed quoad exercitiū actus; ita quod si apprehensio sit libera, vel non libera talis nascatur affectus; si fuerit immutabilis quoad speciem, & exercitiū, non possit non esse affectus talis; sed tamen nulla similis propositio obiecti est, aut esse potest ex intrinsecis naturæ intellectualis; & si possit aliunde immobilis reddi. Voluntas vero superior, quæ est essentialiter libera, idest domina suorum, & inferiorum virium actuum, non determinatur ab intellectu apprehensiuo, neque practico, neque ab aliquo affectu, quamuis allici, & sollicitari queat ad hanc, aut illam determinationem. Quæ vis, si robusta fuerit, & naturalibus virtutibus ornata, cui cumque affectui potest resistere, & prauam apprehensionem repellere, & mutare, si vero seipsam deprauauerit, & virtutes perdidit, nequibit omnem, & quamcumque propositionem mutare, aut expellere. Deprauatio autem huius facultatis nequit provenire ex intrinsecis naturæ intellectualis: ergo inflexibilitas, seu immobilitas voluntatis dominatorum ab aliquo extrinseco provenit, quod infundicam, & non est naturalis intellectualis creaturæ.

39 Plura de inflexibilitate, seu obstinatione voluntatis. Demonū in malo adducam explicando propriam sententiam in principali difficultate proposita, ubi argumentum à paritate beatorum impeccabilium, qui quamvis primæ electionem per gratiam fecerint, erunt tamen post illam naturaliter impeccabiles, & non per nouam gratiam, aut superuenientem statum, proponam. Sed hoc, & alia argumenta, quæ videri poterunt apud P. Vazquez r. p. disp. 239. c.

3. & 4. nunc omitto, ut ad intentum redeam.

(???)

§. III.

Causam priuativam obstinationis damnatorum diuersi diuersimode assignarunt.

40 **H**is ocellus sola restat via ad reddendam rationem inflexibilitatis, & obstinationis damnatorum per priuationem, & carentiam perpetuam alicuius rei necessariae ad posse bene agere, quæ non intret constitutionem essentialem naturæ intellectualis, aut rationalis, sed cum sit illi super addita, continet omnem eiusdem perfectionem non tantum in ordine supernaturali, sed etiã in linea naturalis actionis, per cuius defectum reddatur natura impotens bene agere. In hac via vniuersaliter loquendo duplex tantum refertur sententia: prima causam obstinationis damnatorum reducit ad priuationem auxilij diuini gratuiti, quæ non vno modo defenditur ab omnibus; sed vt quisque de gratia sentit. Secunda sententia obstinationis, seu impotentiae bene operandi causam esse dicit denegationem concursus generalis, de qua postremo loco tractandum est.

1. Sententia.
Egidius.

41 **P**rimam sententiam sequitur Egidius in 2. dist. 7. q. 1. art. 1. quam sic explicat in ultimo eiusdem art. discursu: triplex motus est in voluntate, naturalis nempe, gratuitus, & electius; ex his naturalis, inquit, potest esse in voluntate Dæmonis, & est bonus bonitate naturali, non autem liber, sed est ab inclinatione propria naturæ, quæ non potest non esse bona. Motus gratuitus non potest esse in voluntate Dæmonis, quia non potest fieri sine gratia, quæ ipsi denegata supponitur. Electius autem motus reperiri valet in Dæmonibus: sed quia semper eligunt ex amore sui, semper talis motus est moraliter malus. Quod probat: quia Angelus destitutus omni auxilio gratuito non potest eligere supra se ipsum: sed Dæmon non habet auxilium gratiæ, quo exeat extra, & supra se: ergo semper eligit se, vel in ordine ad se. Ergo omnis motus electius damnatorum, quibus auxilium gratiæ perpetuo est denegatum, semper erit malus.

Dr. Mayorga

42 **H**ic tamen modus dicendi quamvis in radice veritatem attingat, tamen non satisfacit adæquate difficultati propositæ; quia totale fundamentum obstinationis damnatorum, siue impotentiae bene operandi non solum supra naturam Angelicam, sed etiã intra naturalia non solidauit. Solumnanque videtur probare, quod damnatus numquam operabitur bene in linea supernaturali, & quod intra eam non possit bene agere. Nam in eo solum genere, & modo carentia formæ potest fundare impotentiam, in quò, & quomodo forma posita fundat vel constituit potentiam: sed omne auxilium gratuitum, & gratia sanctificans solum fundat, aut constituit potentiam simpliciter, & in hoc, aut illo gradu in linea tantum supernaturali. Ergo eius carentia solum intret, vel constituit impotentiam bene agendi supra totam naturam. Et confirmatur: quia gratia Angelis initio data non fuit reparatiua alicuius damni, quod pateretur natura; neque supplementum naturalis virtutis ad agendum bene moraliter intra naturalia; sed fuit eleuatio naturæ integræ, & minime corruptæ ad statum supernaturalem, conferendo ipsi in singulis personis potentiam actionis radicalem, & proximam, cuius gratiæ priuatio solum fundat impotentiam ad supernaturalia, non tamen auferret potentiam naturalem ad opera naturalium virtutum, quam dicta gratia non constituit, sed supponit.

Non soluit
adæquate
difficultatem.

43 **T**unc inquiri: si Angelos in eo statu naturali, à quo eleuati sunt statim supra naturam, relinqueret Deus per aliquam durationem, eleuandos postea, an possent tunc libere operari? vel non? Si primum, quod est verum, iterum rogo: an potuerint agere secundum rectitudinem naturalem, vel non? hoc est absurdum: si autem possent; ergo cum priuatione auxilij gratuiti, & sine gratuito motu potest natura Angelica electione bonam ordinis naturalis: vel dicendum est omnem cogitationem, & motum electiuum secundum naturalem rectitudinem esse, & supponere speciale beneficium, & gratiam gratis datam, de quo statim dicendum erit. Ergo potentia bene agendi secundum naturam non tollitur per priuationem gratiæ supra naturam. Cur igitur in damnatis natura non possit bene moraliter eligere non dicit sententia ista. Si autem respondeat hoc prouenire

Vltra im-
pugnatur.

ratione status: instantia est manifestata: ergo in statu damnationis est aliquid aliud prater carentiam gratiæ, cum quo non compatitur potentia ad bene agendum, quæ in pura natura coniungeretur cum priuatione auxiliij gratuiti.

*Sententia
P. Vazq.*

44. Alio modo conatur P. Vazquez I. p. disp. 241. cap. 4. reducere prauitatem damnatorum, ratione cuius non possint bene agere, ad carentiam gratiæ. Vbi concludit: *Demonibus non denegari omnem bonam cogitationem moralem, etiam non congruam sed tantum congruam, & efficacem.* Supponit itaque auctor ille cogitationem congruam, seu efficacem ad opus bonum etiam in linea naturali esse auxilium gratuitum, quare potest non dari à Deo, cum non sit debitum, & Demonibus iuste perpetuo negatur in pœnâ peccati. In explicando autem gratiam, in cuius negatione consistat impotentia bene agendi, firmus non fuit; nam num. 14. sic scribit: *dico igitur Demones nō posse bene operari, non quia illis iam preparatis ad operandum denegat Deus concursus cooperationis sue, sed quia denegat illis auxilium operans, & prœueniens.* In quibus verbis approbare videtur impotentiam antecedentem ad bene agendum. Sed postea coniectus argumento à libertate desumpto; quia scilicet non potest patrari peccatum, quin præcedat in intellectu propositio boni, & mali, fatetur solam cogitationem congruam denegari damnatis, non vero sufficientem, & ita sola impossibilitate consequenti non possunt Demones bonum moraliter operari.

Reijcitur.

45. Modum istum defendendi inflexibilitatem naturæ Angelicæ ad bonum, seu obstinationem in malo consequentem Demonum peccatum efficaciter excludit Suarez loco citato cap. 9. Primo quidem quia suppositum istud, in quo vterque dictus modus opinandi conuenit, scilicet ad quodlibet opus bonum & laudabile intra ordinem naturæ esse necessarium speciale auxilium gratiæ vere, & proprie dictæ negat sine ulla distinctione, quo sublato tota ratio deducta corrumpitur. In hac tamen negatione absoluta non conuenio; quia quidquid non est essenziale, aut proprium, aut proprijs viribus acquisitum, inest tamen tanquam perfectio naturæ, benignam liberalitatem donantis includit. Vnde in ordine supernaturali tam sancta cogitatio, quæ

bona voluntas est propria gratia, quæ ad nullam earum est conatus in naturæ: at intra naturalia inclinatio ad bonum est ipsa voluntas, cognitio autem prima, quæ non potest non esse ab extrinseco mouente per collationem specierum quodammodo gratuita est, licet iuxta conatum, & exigentiam naturæ. Posteriores vero cognitiones, quæ ex præcognitis sunt à principio intrinseco mouente non sunt gratis data, nec alio auxilio egent præter concursum generalem; in hoc nanque ratio, & intellectus excedit sensum, quod animalia non habent principium, quo se moueant in genere cognoscitiuo de vna noticia ad acquirendam aliam, sicut Angelus, & homo. Quare in sola prima propositione indeliberata veri boni etiam naturalis potest dari, & de facto reperitur gratuita collatio: & in eius denegatione pœna: quæ vero cognitiones motu proprio consequuntur solæ sunt in radice talia.

46. Secundum argumentum admissa doctrina P. Vazquez est in hunc modum: cogitatio honesta de se sufficiens non est congrua, & efficax ex se, sed solū ex eo, quod voluntas ei consentit, & cum ea operatur: & à contrario incongrua erit: quoties voluntas ei resistat. Sed in damnatis, seclusa absoluta potentia, impossibile est consensus voluntatis respectu cogitationis sufficientis: ergo in tali statu impossibile est aliquam cogitationem constitui in ratione congruam, & efficacem. Ergo posito auxilio sufficienti ad opus bonum in sola potestate voluntatis creata est congruitas, & inefficacia cogitationis: vel oportet addere aliam gratiam, ut velit consentire; & consequenter non est in manu Dei dare, vel negare cogitationem congruam, ut congrua est & si voluntas creata decernat, ut potest in hac sententia, cuiusque bonæ cogitationi consentire, nequit Deus illam obstinare, nisi negando omnem cogitationem sufficientem ad bonum, quæ sublata auferitur libertas, & peccabilitas; & sic obstinatus non poterit peccare. Ergo vel damnatus non habet potentiam sufficientem ad bene agendum (potentiam sufficientem voco essentialem vim voluntatis inferioris cum aliqua cognitione veri boni) vel obstinatio consistit in naturali immutabilitate, & fixa adhesionem voluntatis ad finem præelectum. Hoc argumentum alia via late urget Suar. loco citato.

47 Tercio ista positio admittit
 3. damnatos esse simpliciter potentes bene
 agere, & si nunquam sint operaturi be-
 ne, quod propter libertatem ad peccan-
 dum fatetur Vazquez, & ita veram obs-
 tinationem damnatorum non attingit,
 quæ includit carentiam potentia suffi-
 cientis ad bene agendum per modum pæ-
 næ, ut videbimus. Quarto damnati, qui
 4. sunt in pæna damni finaliter contenti,
 sunt extra totam providentiam bene fa-
 ctam Dei, seu beneficiorum; quare nul-
 lam gratiam accipiunt, nec accipere va-
 lent; & ita cogitatio bona, & sufficiens,
 si est gratia secundum hanc doctrinam
 non erit in Damone, aut damnato, neque
 potentia sufficiens ad bene agendum. De-
 inde Dæmones, & damnati nunquam vo-
 cantur ad salutem, nec vocandi sunt, nū-
 quam excitantur ad bene agendum, vel
 ad opus virtutis naturalis, nec potest as-
 signari finistalis excitationis: ergo nec
 habent, nec habebunt potentiam sufficie-
 tem bene operandi, nec sunt, aut erunt
 in occasione resistendi auxilio gratiæ, &
 consequenter obstinatio eorum non stat
 in sola denegatione gratiæ congruæ.

5. 48 Denum expugnatur, quia
 nulla differentia reperitur iuxta hūc mo-
 dum inter obdurationem viatoris, & dā-
 nati. Nam utriusque voluntas potest suf-
 ficienter bene operari; & utraque libere
 non consentit, & redit incongruam præ-
 iudicem cogitationem. Hunc argumēto res-
 pondet Vazquez dicto in capite, differ-
 re viatores duos corde, & obstinatos à
 Dæmonibus, non quidem ex parte impos-
 sibilitatis, quia eadē est in utrisque, quia
 Dæmonibus publica, & manifesta lege de-
 negatur congrua cogitatio; viatoribus
 autem denegatur quidem, sed ita occulte,
 ut super sit in eis spes.

Solutio ex
 pugnat.

49 Hæc tamen solutio non satis-
 facit: tum quia aliquid positivum requi-
 rit ad propriam, & perpetuam obstina-
 tionem damnatorum, nempe positivam
 notitiam. Tum quia scire vel non scire
 statum suum non constituit obstinatio-
 nem, nam damnatus vere esset impotens
 bene agendi, quomodocumque erraret
 contrarium iudicando. Quare obstinatio
 non pendet ab hac scientia, vel nescien-
 tia. Tum quia talis notitia solum condu-
 cit ad auferendam spem salutaris pæni-
 tentiæ; non vero ad impotentiam bene
 agendi intra naturalia. Tum quia eandē
 notitiam possunt habere reprobi viatores.

Dr. Mayorga.

res, & forsam habuere aliqui insignes
 peccatores, qui memorantur in sacra pa-
 gina. Tum denique quia talis notitia non
 impedit collationem auxilij, & eius suf-
 ficientiam. Ergo non redit voluntatem
 impotentem ad bene operandum: ergo
 ex hac parte nec vera obstinatio consti-
 tuitur, nec valet differentia data, & ad-
 missa solvere præfatum argumentum.

50 Secundam sententiam, quæ
 asserit obstinationem damnatorum pro-
 venire ex denegatione non alicuius auxi-
 lij gratuiti, sed communis, & generalis
 concursus ad operandum bene, insinuat
 Marfil. in 2. q. 5. art. 3. post. 4. concl. & te-
 nent Paludanus in 4. dist. 50. q. unica n.
 16. & Molina 1. p. q. 64. art. 2. Hæc ratio
 non displicuit Scotto, & probabilis cen-
 setur à Suariorum, & alijs, quamquam eam
 impugnent, & in illa non quiescant. Fun-
 damentum ipsius est, quia iuste potuit
 Deus negare hunc concursum damnatis
 in pænam peccatorum suorum: aliàs hoc
 modo facile intelligitur, quomodo dā-
 nati nullum opus bonum efficiant. Ergo
 hæc est optima ratio, & propria obstina-
 tionis, quæ sola auferat totam difficulta-
 tem. Si obijcias, hoc esse perpetuum mi-
 raculum, respondet Paludanus non esse
 miraculosam denegationem concursus
 respectu damnatorum, quia est confor-
 mis legi convenienti tali statui, quam-
 vis sit præter, aut supra naturalis per cō-
 parationem ad puram naturam. Addit
 que magis supernaturale esse spiritū tor-
 queri ab igne corporeo, & Angelum vi-
 dere Deum, & tamen hæc non sunt pro-
 pria miracula.

Ultima sen-
 tentia.

Marfilius
 Paludanus
 Molina.

Eius ratio

51 Contra hunc modum arguit
 Scotus, quod ita fieret perpetuo violentia
 voluntati paratæ, & in actu primo cō-
 pletæ ad agendum. Respondet tamen pri-
 mo: quod Dominus omnium non facit
 violentiam. 2. quod non datur violentia
 sine actione positiva, aut forma contra-
 ria. 3. & ad propositum concedendo ta-
 lem violentiam in pænam peccatorum: si-
 cut violenter & contra libertatem nati-
 nam Dæmones perpetuo carceri condē-
 nati sunt, & potentia eorum ligata. Sua-
 rez arguit contra rationem istam: quia
 sic vellet Deus negare suum concursum
 ad impedienda bona damnatorum, quod
 indecens est cogitare de Deo etiam in
 pænam peccati. Deinde quia hinc sequi-
 tur, quod mala opera damnatorum fiant
 non solum Deo permittente, sed etiam

Impugnatur ab
 Scotto.

Suarez.

volente. Nam in dicto casu non habet Deus communiter paratum influxum, ut determinetur à causa secunda, sed speciali decreto, & voluntate pro quolibet singulari vult prestare, aut negare concursus suum: ergo sicut vult carentiam boni operis, vult existentiam actionis prauae. Quod non est admittendum.

Et à nobis.

52 Item per hanc rationem non saluatur impotentia bene agendi in Demonibus, quam obstinatio includit, sed potius supponitur potentia in actu proximo completa, cui soli denegatur concursus generalis. Tandem nescio quomodo imaginatur hæc sententia concursus generalem, ut hoc affirmet de illo, quasi de particulari influxu, qui pro singulis occasionibus singularibus decretis conceditur, aut negatur. Vnde etiam vigilantia quædam necessaria videtur, ut repelatur exigentia, aut petitio concursus ad bonum, & impleatur ad malum morale. Vltimum argumentum falsitatis huius positionis est, quod qui eam probabilem fatentur, quasi innata apprehensione ab ea recedunt, & difficiliora agrediuntur. Fateor ipsam esse facilem defensionem, impugnationem difficilem, & impossibilem suaderi, sed hæc signa præscindunt à veritate, & falsitate, conueniunt autem propositioni de materia incognita, & incognoscibili.

S. IV.

Propria, & adequata causa obstinationis Demonum exponitur, & probatur iuxta doctrinam, & mentem S. Dionysij.

Diuersitas statuum naturæ Angelica.

53 Qui spirituales substantias etiam in statu damnationis pulchras, perfectas, & ornatas pulchritudine, perfectionibus, & ornamentis in ordine naturali contemplantur, nequeunt videre ad æquatam causam priuatam obstinationis Damnatorum, seu impotentiam ad bene, & laudabiliter operandum etiam intra rectitudinem naturalem distinctam à supernaturali. Si autem consideremus naturam spirituales peram, id est, cum sola essentia, & potentijs potuisse creari, sed super vestitam, & ornata fuisse intra naturalia sapientia, prudētia, alijsque virtutibus ad agendum hoc, vel illo

modo, & eleuatam ad supernaturalem gradum accepisse necessaria ad operandum, videbimus per proprium peccatum, & deordinationem sui potuisse perdere, & ipso facto perdidisse irreuocabili sententia omnia supernaturalia, respectu cuius vitæ mortem incurrit; & omnia naturalia ornamenta, quæ quoad modum collationis in principio, simultatis, & perfectionis, in qua data sunt, fuere gratuita, secus quoad substantiam, quomodo possunt haberi acquisita; quibus non intellectus pura natura relinquitur. Attamen pura natura duplicem statum habere potest; vnus est quasi innocentia, antequam ornatur, & super vestiatur alter vero erit malicia, & prauitatis, postquam spoliata est, & perdidit, peccando ornamenta omnia, mansitque damnata.

54 Inter hos duos status ante omnem aliam penam exilij, aut sensus executionem, sine dubio magna est differentia. Per quid autem differant, non facile explicari potest. Non deerunt, qui aliquid posituum affirmant reperiri in natura damnata, ponentes habitum vitiosum, siue ex præteritis relictum, siue de super infusum. Sed hoc iam supra ex parte reiectum est, & excluditur totaliter, quia nullus habitus posituius per vnum actum potest acquiri; & quia, cum malum non sit ens, sed defectus entis, nullus habitus malus est posituius entitas, sed defectus ordinis, aut debite constitutionis permanens. Deinde in primo statu natura pura non includit aliquam carentiam, cuius ablatione per formam contrariam aliquod malum reperiat in statu damnationis. Quare perdidisse credo ex parte voluntatis inferioris æqualitatem indifferentiam ad bonum verum, & apparens, manens quasi insipida circa honestum: ex parte etiam voluntatis superioris rectitudinem; & ex parte intelligentiæ perdidit visionem veri boni manens circa supernaturalia omnino impotens, circa naturalem vero rectitudinem cum potentia visiva, sed impedita, & clausa.

55 Fateor me non satis expedite hoc explicasse, sed imperitia mea non debet præiudicare veritati. Forsam facilius intelligetur ex verbis S. Dionysij de Diu. nom. cap. 4. cuius mentem in hoc puncto sequi contendo. Dionysius itaque agens de malo, postquam probasset malum non esse aliquid posituum, & quod *Dæmones non sunt mali*, secundum

Explicatur more nostro.

Declaratur verbis S. Dionysij.

dum quod, & sunt, & viuunt, & intelli-
gunt, omninoque inest in eis mosus quiddā
appetitus; loquens de eis præscindendo à
quacumque alia pena præter amissionem
bonorum, quæ perdere potuerunt peccā-
do, inquit. *Mali autem ex eo dicuntur es-
se, quod in naturali actione imbecilles sūt.*
Ecce tractat de naturali linea, & non me-
minit ordinis ad supernaturalia, in quo
nullo modo sunt. Deprauatio igitur eis
malum est, & ab eis, quæ illis digna sunt,
diffessus, repulsa, cessatio, & imbecillitas:
facultatis quæ in eis perfectionem conseruā-
tis infirmitas, declinatio, prolapsio. Per
hanc facultatem sine dubio intelligit vo-
luntatem superiorem, cui cura propriæ
perfectionis incumbit, quia postea agit
de voluntate inferiore, & de intelligen-
tia, præter quas non est alia in substantia
spirituali de qua loqui possit. Hucusque
autem nullum positum exprefit.

56 Sed quid aliud malum est in
Dæmonibus? subiungit, & respondet ex
propria sententia, non vero iuxta men-
tem aliorum, ut ei falso imponitur; ira
auersa à ratione, amens cupiditas, præceps
visio, id est irascibilis, & concupiscibilis
quæ sunt vna voluntas inferior, seu appe-
titus intellectus, nec audiendi sunt,
qui iram, & concupiscentiam, seu cupidi-
tatem ab spiritibus reiiciunt, quia sensi-
tini nō sunt. Nam tales affectus ex se præ-
scindunt à sensu, quamvis non præscin-
dant à cognoscitui; & ex sacra pagina
Apocalip. cap. 12. constat iram in diabo-
lo reperiri in illis verbis: *De terra, &
maris, quia descendit diabolus ad vos habēs
iram magnam.* Ipseque Dionysius statim
dicit reperiri hæc in Dæmonibus, & nō
esse ex se mala dum ait: *Atque hæc & si
in Dæmonibus insunt, non tamen omni ex
parte, neque in omnibus, neque ipsa per se
sunt mala.* Quod infra probat. Quare ira
non est mala, sed eius auersio à ratione,
& restitudo, neque cupiditas, sed ip-
sius amentia, &c.

57 Concludit autem subiungēs:
Non igitur malum est Dæmonum genus,
quatenus inest in eo, quod est secundum na-
turam, sed quatenus abest: nec mutatum
bonum vniuersum, quod eis tributum est,
sed ipsi à toto bono, quod eis datum erat, de-
flexerunt, non quidem bonum mutatum
est in malum, quasi in alteram naturam;
sed totum bonum amissibile perdere
peccando, nec data eis Angelica munera,
id est facultates, siue potentias, mutata

in alias facultates, esse dicimus, sed sunt, &
integra entitatie, & nitidissima, quia
sunt lumina quædam, præcipue intellec-
tus, de quo progreditur dicens: *ipsique
non vident, quod suas facultates cernendi
causa benigne concessas obstruxerint.* Ita
fit, addit resumens asserta sua, ut quod
sunt, & ex bono sint, & boni: pulchrum-
que, ac bonum appetunt, cum statum, nem-
pe esse, vitam, intelligentiam, quæ extāt
appetant: atque bonorum, quæ ipsis accom-
modata sunt, & priuatione, & declinatio-
ne, & prolapsione sunt mali: sunt quæ mali
quatenus pulchri non sunt, & quod non
est vere bonum appetentes, malum appe-
tunt.

58 Hinc (licet imponere nomina
priuationibus sit difficile) facile constāt
tria hæc: 1. quod Dæmones, & damnati
circa supernaturalia non habent statum,
aut esse, neque vitam, neque operationē;
sed sunt quasi mortui: 2. quod in ordine
naturali sunt, viuunt, & operantur: tertium
vero est, quod carent pulchritudine quā-
tum ad substantiam, robore seu virtute:
quoad potentias, & facultates; & recti-
tudine quantum ad operationem. Quia
propter circa naturalia habent intellec-
tum, sed obstruunt ad verum, habent li-
berum arbitrium sine virtute ad bonum
motum; habent appetitum insipidum res-
pectu veri delectabilis, & voluptuosum
circa apparens; & inde habent semper
operationes de se & uosas, & malas, cum
impotentia bene agendi connaturali sta-
tui damnationis, in quo natura nec reci-
pit aliquod beneficium, nec habet aliquā
dignitatem, aut exigentiam ad illud; sed
potius exigit condignam negationem il-
lius.

59 Nota autem quod impotentia bene
agendi tali statui connaturalis non
excludit radicalem potestatem, & remo-
tissimam, sine qua natura intellectualis
non esset, & quæ deperdi non valet durā-
te natura, quantum vellis, priuata, & im-
becillis: Neque consistit in eo solū, quod
nunquam sit bene operatura voluntas,
quam quam possit bene agere, quæ solet
dici impotentia moralis; sed excludit om-
nem bonam cogitationem, per quam po-
testas quasi essentialis cōpleatur in actu
primo, ut aiant, siue proximo, & cōgruo
aut, efficaci, siue in actu primo sufficien-
ti, & remoto. Quapropter impotentia
bene agendi in damnatis independen-
ter à pena sensus est carentia potesta-
tis

Corollaria
tria.

Impotentia bene
agendi qua
lis.

ris ad bonum tam congrua, quam sufficientis.

60 Quomodo autem fieri possit, quod damnati nullam omnino habeant cognitionem boni, & si ullam habent, moriantur potius ad odium, quam ad amorem, satis apparet ex dictis. Quia nempe habent facultatem cernendi obstruam, & appetitum insipidum, voluntatem autem pravam. Quæ omnia à contrario non difficulter intelligere poterimus considerando impetibilitatem beatorum, quæ reperitur in eis pro tali statu. Beatus namque est impotens peccare, non solum quia nunquam elicit actum defectuosum; sed etiam quia nunquam est habiturus, potentiam sufficientem ad peccandum. Impotentia autem hæc non potest excludere, essentialem indifferentiam voluntatis inferioris; neque radicalem potestatem arbitrii; quia hæc non possunt deficere non deficiente natura; & illis positis nondum reperitur potentia sufficiens ad agendum. Per applicationem autem obiecti, quæ simplici cognitione non libera, aut deliberata contingit, appetitui constituitur potentia sufficiens ad suum motum (permitto nunc cogitationem sufficientem) distingui à congrua respectu appetitus voluntatis, quod est falsum; proposita materia circa quam per cognitionem practicam est liberum arbitrium sufficienter potens consentire, vel non consentire.

Comparatio inter beatos, & damnatos.

61 Si ergo ita sit intellectus illustratus, ut non valeat cognoscere non bonum tanquam bonum, nec speculatiue, nec practice, nequibit dari potentia sufficiens ad prosequendum bonum apprensens, & ad peccandum. Quæ dispositio intellectus reperitur in beatis propter visionem intuitivam Dei. Præterea voluntas inferior naturalis ordinis est abnegata totaliter per charitatem perfectam, quam abnegationem requirit Deus in amicis suis, iuxta illum Christi, qui vult venire post me, abneget semetipsum: & ita insipida facta circa delectabile non verum, ut si proponatur, potius ad odium, quam ad voluptatem excitet. Voluntas vero dominatrix celesti dono reificata, & impotens mali consensus, quia impossibilis est materia illius. Ergo à contrario sensu damnatorum obstinatio includit excitatem, seu obturationem intellectus ad videndum verum, quam Ignatius ad Philip. improprie Diabolo in-

spidam voluntatem concupiscibile circa bonum verum, effrenemque iracundiam; & pravam arbitriam propter suavitatem hoc est, contrarium abnegationis sui. Et inde fit dari in damnatis impotentiam bene agendi quæ est carentia potestatis sufficientis ad opus rectum.

62 Superest respondere obiectioni occurrenti ex eo, quod negata damnatis, & damnatis potentia sufficiens ad bene agendum non remanet in eis libertas sufficiens ad peccandum. Ergo nunquam peccabunt. Contrarium autem videtur docere scriptura, dum Ioan. ait: *Diabolus ab initio peccat.* Si vero agat, & agendo non peccant. Ergo bene operantur. Cui obiectioni, & argumentis Scoti in principio positus ut respondeamus, ex dictis advertendum est. 1. omne malum in actione esse, & dici peccatum; quod, ut sit culpa, & imputabile, debet esse cum libertate, ut docet D. Thom. 1. 2. q. 22. art. 1. & 2. Quare omnis actio defectuosa, & inordinata est peccaminosa, etiam si libera, & culpabilis non sit. Unde cum Diabolus, & damnati semper tale operentur, semper, & in omni actione peccabunt, etiam si careant potestate sufficiente ad aliquod opus bonum, & rectum. Et in hoc sensu testimonium D. Ioannis probat sententiam nostram: forsam tamen solum intendit Evangelista dicere Diabolum fuisse primum peccatorem, & inventorem peccati. Et introque sensu vera sunt verba Ioannis, & nostra doctrina illis conformis.

Obiectio soluitur.

Notandum.

D. Thom.

63 Secundo adverte communem phrasim non distinguere inter liberum, & morale entitativum, & ut plurimum pro eodem accipit voluntarium, & liberum practice cum sermo est de actibus liberis. Quæ omnia sic distinximus: voluntarium dicitur à voluntate inferiori, quæ non est essentialiter libera; identificaturque cum morali, quamvis diversa sit utriusque ratio. Quare omnis actus voluntarius est moralis, & è contra; estque contingens in essendo propter indifferentiam voluntatis elicitivæ determinabilem ab alio, cui ipsa non includat potestatem suæ determinationis; unde hæc tria voluntarium, morale, & eorum contingentia sunt ante liberum, & à libertate præscindunt. Indifferentia vero nativa voluntatis est universalissima, & ad omnia contenta sub bono, ut sic; ratione autem statim supervenientis naturæ supervenit limitatio.

Notandum.

Nam

Nam in stato beatitudinis obstruitur, aut impeditur indifferentia ad malum; in damnatis vero indifferentia ad bonum quasi mortua est. Quapropter dicimus. Quod Dæmonum peccata sunt voluntaria, & moralia, contingētiaque intra genus mali quoad speciem, & individuum, & si possunt cessare ab omni actu, etiam quoad exercitium, & simili modo opera beatorum recta sunt voluntaria, moralia, & contingentia intra genus boni quoad speciem, & individuum, & si possunt cessare ab agendo, & præceptum abest, etiam quoad exercitium, & omissionem. Aliter vero loquendum est in phrasi vulgari: & caue in consequentiā, ne capiatis.

De imputa-
bilitate
operum.

64 De libero autem, & An peccata Dæmonum culpabilia sint? & opera recta beatorum laudabilia? dicendū est: quod etiam si dominium arbitrij ex se sit vniuersale, & aptum regere bene, vel male quoscunque subditos regiminis capaces, & determinare quamcumque eorum indifferentiam; tamen non exigit tales, aut tales subditos, neque in subditis hanc, aut illam præcisam indifferentiam. Quapropter eo modo, quo appetitiua fuerit indifferens, subijciatur potestati, & actus illius erūt capaces libertatis. Vnde opera bona beatorum possunt esse libera intra genus boni quoad speciem, individuum, & exercitium in casu dicto: & similiter peccata Dæmonum poterunt esse libera intra genus mali. Si autem ista libertas sufficit ad imputabilitatem alij viderint. Quidquid dicant de beatis, debet dici de damnatis; quia ratio est eadem. Ego magis inclinor ad hoc quod sit sufficiens, quia in vtriusque limitatio indifferentiæ vniuersalis ad bonum, ut sic, fuit libera. Ad merendum sola libertas non sufficit, quia requiritur status viatoris, & alia suo loco tradenda.

Obiectio.

65 Demū sequenti obiectioni satisfaciamus, ut nullum remaneat offendiculum. In Sacra Scriptura tribuuntur damnatis aliqua bona opera: ergo propter obstinationem non debet eis negari potentia sufficiens ad bene operandum. Antecedens probatur ex cap. 5. Sapient. ubi damnati dicuntur errorem suum cognoscere, & de illo affligi, & dolere, quod est bonum saltem ordinis naturalis. Item Luca cap. 16. diues damnatus, expertusque penas inferni dicitur condoluisse fratribus suis, & curasse, ne in eundem

Dr. Mayorga.

locum tormentorum venirent. Super quē textum Chrysost. Homilia 4. de Lazaro, inquit: vide quam humanum, quam mansuetum poena illum reddiderat.

Chrysostomus.

66 Respondeo autem in loco citato Sapientia non fieri mentionem de aliquo actu bono damnatorum, sed de remorsu, seu verme conscientia, qui in eis semper erit, & semper cogitatione suarum iniquitatum damnatos cruciat, & dolorem penalem excitat ex amore proprio, & invidia contra iustos; solum verba illa vers. 3. Dicentes intra se, poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, poterunt interpretari de dolore bono, & honesto naturaliter; si autem attendatur contextus, talis dolor, qui poenitentia dicitur nascitur ex invidia felicitatis eorum, quos antea spreuerant. Hoc etiam comprobatur ex fine cap. 4. & initio 5. Venient, inquit, vers. 20. in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traduent illos ex aduerso iniquitates ipsorum. Tunc erunt, quæ continet cap. 5. Tunc ergo non pauebat eos peccatorum commissorum, sed dolebant de aliena felicitate, & miseria propria.

Responsio.

67 Quod vero ex Luca 16. adducitur de diuite epulone nihil probat in contrarium. Nam dubitatio est vtrū narratio Christi sit parabolica; & multi interpretes, quos refert, & sequitur Maldonatus super dictum caput, affirmant esse parabolam. Adduntque etiam si quoad priorem partem narratio concedatur historica, tamen ultimam partem de colloquio cum Abraam, & cura fratrum esse parabolam à Christo adiunctā ad docendum Apostolos. Præterea adhuc admissa historia communiter respondetur: illam petitionem non fuisse factā à diuite damnato ex misericordia, aut amore fratrum; sed ex amore proprio, ne augetentur tormenta sua ex aduentu fratrum ad eundem locum, & cruciatum.

SECT. IV.

De tempore executionis poenarum spirituum prænatorum.

68 Sub alio titulo, nempe quādo mali Angeli damnati sint, & ultimo supplicio affecti? discutit Suarez de Angelis lib. 8. c. 2. quæcūque ad condēnationem

Suarez.

Na

nem

nem per sententiam incursum, & penam executam pertinent, non distinguens inter penam, & penam quatenus ad executionem, nec inter reatum poenae, & poenae inflictionem. Et quidem pluralitas, diversitasque penarum sufficienter admittit, quod una post aliam exequatur: nec contradicit ratio condemnationis, ad hoc enim solum requiritur, quod sententia lata fuerit incursum, quamvis non sit poena totaliter executam, sed exequenda. Quod patet in iure polytico; nam si lex alicui delicto imponat penam extraneitatis, amissionis honorum, deportationis ad vincula, & tenebricosos carceres triennales, v. g. & tandem combustionis per ignem; delinquens ipso facto est damnatus per legem, & incurrit penam, quae ipso facto exequitur, factusque est extraneus, & reus aliarum mansit usque ad executionem secundum legem, & declarationem iudicis. Semper tamen sic delinquens damnatus est.

1. Sententia.

Caietanus Ferrara.

2. Sententia.

Suarez.

69 Refert autem sub titulo sic confuso duas sententias, quarum primam tribuit Caietanus l. p. q. 63. ar. 6. & Ferraricus 3. contra Gent. c. 110. quos alij sequuntur. Quae docet: Angelos in eodem instanti, in quo peccaverunt, fuisse damnatos. Fundamentum autem eius ad receptionem poenae, etiam ultimae recurrat, pendetque à particularibus assertis circa instantia viae, & termini Angelorum. Ab ista vero sententia Suarez n. 4. discedere intentat asserens: Angelos non fuisse damnatos ultima poena in eodem instanti, in quo peccaverunt, & hanc conclusionem dicere esse communioris inter Theologos, probatque non paucis, nec leuibus argumentis contra primum dicti modum. Et ni fallor, duae posita assertiones non opponuntur, sed utraque veritatem attingit. Prima quidem, quatenus damnatio praescindit ab executione poenae: quoniam Angeli prauaricatores ipso facto damnati fuere ad omnem penam, licet non omnis tunc executam sit, sed sola priuatiua, quae non expectat declarationem iudicis, nec indiget actione externa executiua. Secunda autem assertio vera erit, quatenus pro eodem accipit damnationem, & inflectionem ultimae poenae. Quam acceptionem non solum conclusio supponit, sed eius argumenta passim ostendant.

70 Ut autem directe respondeat proposito sibi titulo, dicit n. 8. ma-

los Angelos post consummatum peccatum in breuissima mora, seu indelubili instanti Angelico, immediate post illud fuisse damnatos. Et loquitur de executione ultimae poenae sub nomine damnationis, ut antea, & in toto capite, unde contingit, quod non probat intentum. Primum argumentum desumit ex Genes. 3. ubi Diabolus sub specie serpentis decepit Euam, & Sapient. 2. inuidia Diaboli mors introiit in orbem terrarum. Ergo damnatio Diaboli, & Angelorum eius non solum non differtur in diem iudicii vniuersalis, sed executam est, quoad ultimum supplicium ante peccatum primum Parentum. Sed reuera haec testimonia solum probant, quod Diabolus erat damnatus, & de caelo eiectus in tenebras exteriores exulabat; non vero quod receperit totam penam, cuius reus erat per suum peccatum. Et hoc tantum probant, & ostendunt verba Hieron. Isaia 14. ponderantis dictum Christi Domini Lucae cap. 10. Videbam Satana sicut fulgur de caelo cadentem, quod Hieron. sic exaggerat: Videbam, non modo video, sed prius videbam, quando corruit: & similimodo Cyprianus ab eo citatus de casu, & eiectione à caelo tantum loquitur, dum ait: Ante hoc temporale initium ipse Christus in principio ante hominis conditionem superuenientis Diaboli ruinam vidit, & affectat dominationis ambitionem deiectionis eius fuisse causam. In quibus de solo exilio, & eiectione de caelo sermo est, nec verbum reperitur insinuans, aut fundans conclusionem de tempore executionis ultimae poenae ignis, & sensus.

71 Probat autem suum assertum ratione, quia Dæmones statim post peccatum fuerunt obstinati: sed obstinatio pendet à poena, & tormento sensus executam: ergo statim post peccatum damnati sunt, id est, ultimam penam receperunt. Sed haec ratio nihil probat, quia minor est falsa, ut sectione praecedenti vidimus: obstinatio namque Dæmonum ex sola poena damni dependet, quae ipso facto executionem habet. Unde Diabolus fuit damnatus, punitus, obstinatusque antequam eijceretur de caelo, & pateretur tormentum ignis.

72 Secunda sententia esse potest, ait, n. 3. Angelos desertores non solum non fuisse in eodem instanti punitos, verum etiam non recepisse ultimum suorum me-

Genes.
Sapientia.

Hieronim.
Isaia.
Lucea.
Cyprianus

Hilarius.
Iustinus.
Irenaeus.
Lactantius.
Eusebius.
Nicephorus.

torum supplicium, neque vique ad diē iudicij esse damnandos. A qua sententia excusat Hilarius, Iustinus, Irenaeus, Lactantius, Eusebius, & Nicephorus, & merito. Quia assertio dicta licet secundū partem vera sit, tamen secundum omnia non videtur vera. Nam mali Angeli ipso facto damnati sunt, & puniti pena damni, quae est grauissima omnium, & postea in particulari iudicio separati sunt à Sanctis, eiectione in tenebras exteriores, seu in tartarum exilij penam sustinere, de pena vero sensus nihil est definitum, imò non pauca sacra testimonia probare videntur executionem tormentorum ignis infernalis quoad Angelos malos vique ad vniuersale iudicium non esse faciendam. Quae infra adducam.

73 Nos autem titulum immutauimus, vt esset locus distinctioni sectae istius quae & paulo ante insinuada, secundum quam iudicio facile responderi quaesito, & satisfieri occurrentibus difficultatibus sine larga interpretatione Scripturae. Ea igitur distinctione supposita, & salva fide. Dico 1. Angeli prauaricatores in eodem instanti, in quo peccauerunt, & ipso iniquo facto incurrunt condemnationis sententiam lege praescriptam, factique sunt omnium poenarum rei. Dico 2. Amissio omnium bonorum amobilium ab Angelo in eodem instanti, & ipso facto executi sunt. Dico 3. pena exilij, & eiectionis de caelo executi sunt, quando particulari iudicio discretus Deus inter bonos, & malos, illos in patriam adducens, istos eiiciens foras, & circa haec nulla se se offert obiectio, aut difficultas.

74 Dico 4. Probabilissimū videtur, & Sacrae Scripturae cōformius Angelos Damnatos nondum recepisse vltimā penā perpetuae carceris in gehenna, aut stagno ignis, & sulphuris, vbi in aeternum cruciabuntur ab igne post vniuersale iudicium. Nam Christus Math. 25. dixit de aeterno igne qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, non autem dicit: qui cruciat. Petrus Epist. 2. c. 2. ait: Si enim Deus Angelis peccantibus non peperit, sed reudentibus inferni detractos, in tartarū tradidit cruciandos in iudicium reservari: & Iudas in sua Canonica inquit: Angelos, qui non seruauerunt suū principatū, sed dereliquerunt suū domicilium, in iudicium magni diei, vinculis aeternis sub caligine reseruant Deus, ex alijs locis collat,

Dr. Mayorga

quod spiritus nequā eiectione de caelo maseunt, in hoc mūdo terreno ligati potestate, vbi cōmorantur, & nullo testimonio constat ex tunc ignis tormētū pati. Apocal. nanque c. 12. V. 12. dicitur: *Vetera, & mari: quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnā, sciens quod modicum tēpus habet, & infra ostendit eū ambulare, & stare in locis terrenis.* Quod de Satan appertū est Iob c. 1. & 2. qui cū staret quadā die in conspectu Dei, interrogatus à Domino: vnde venis? respondit: *Circuitui terrā, & perambulauit eā.* Et Apocal. c. 20. Angelus descendens de caelo ligasse dicitur serpentē antiquum, qui est Diabolus, & Satanas, & illum misisse in abyssum, clausisseque. Ergo antea non fuerat ligatus, neque in abyso degebat, sed supra terrā superficiē persequens iustos, & seducens gentes, & in eodē cap. V. 10. dicitur quod tēpore vltimo, *Diabolus, qui seducebat eos, qui circuierunt castra Sanctorū, Missus est in stagnum ignis, & sulphuris.* Quod docet satis clare Paulus Apostolus ad Ephes. 6. dicens: *Induite vos armaturam Dei: vt possitis stare aduersus insidias Diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnē, & sanguinē, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mūdi rectores tenebrū harū, contra spiritalia nequitiae in caelestibus, & in eadem Epist. c. 2. Diabolum vocat Principem potestatis aeris huius.* Hoc ipsum supponunt Dæmones ipsi dum dicunt Matth. 8. *Quid nobis, & tibi Iesu filij Dei, venisti hic ante tēpus torquere nos, & Luca c. 8. Rogabant, inquit, illi, ne inperaret illis, vt in abyssū irēt, vbi paratū sibi ignē sciebant, quē nō dū patiebantur.*

75 Supra posita igitur asserta praeter hoc vnū, scilicet, quod poena ignis, & gehēnalis cruciatus differatur Dæmonibus vsque ad diē iudicij, passim leguntur apud Patres, & nihil habent speciale, quod maiori indigeat probatione. Quod vero Angeli mali exilij sui penā in hoc aere caliginoso luant, & tormētū ignis differatur vsque ad vltimum, & generale iudiciū docet discrete Aug. lib. 11. de Ciuit. c. 33. exponens verba Petri rellata: *Peccasse quosdā Angelos, & in huius mundi tēpore detractos, qui eis velut carcer est vsque ad vltimam, in die iudicij damnationem.* Apostolus Petrus appertissime ostendit, dicens, quod Deus Angelis peccantibus non pepercerit, sed carceribus caliginis inferni retrudens, tradiderit in iudicium.

Augustinus

deorum puniendos reservari. Idemque docet lib. 21. cap. 23. & tomo 6. lib. de nat. boni, cap. 33. ait: *Quamvis iam hunc infernum, hoc est, caliginosum aerem, tanquam carcerem acceperint. Nec instantia desuper ta ab animabus morientium in peccato, quæ statim mittuntur in ignem æternum, aliquid valet. Nā ista secundum leges divinas executionem habent; Deus autem discrevit inter Angelos malos, & animas damnatorum; & quidem differentiam esse revelavit, rationem autem minime.*

76 Verum tamen quia communis acceptio, & frequens Patrum locutio supponit nunc etiam Angelos prævaricatores torqueri gehennali igne, & prædicta testimonia sacra interpretatur suo modo, vel suspendendum est iudicium resolutorium usque ad Ecclesiæ determinationem. Vel dicendum cum cōmuni sententia Dæmones nunc etiam torqueri in inferno, & quando discurrunt hæc aera permissione, ab eodem igne modo iam dicendo, qui non requirit physicam approximationem similiter torqueri.

SECT. V.

An, & quomodo Dæmones torqueantur in inferno ab igne materiali, aut corporeo?

77 **Q**uia scitione præcedenti diximus probabilissimum esse, & Sacra Scripturæ conforme cruciatum sensus, & pœnam æternæ ignis post finale iudicium respectu Angelorum peccantium fore exequendum, & nunc ipsos per aera discurrere tebris obvolutos, quam opinionem multi non admittunt, advertendum est difficultatem istam præscindere à tempore executionis dictæ pœnæ. Itaque quamvis in sequentibus per verba importantia tempus præsens, aut futurum loquamur, (quod necessarium est) non ideo vel prædictæ assertioni dissentimus, vel adharemus contrariæ. Supponendum est autem tanquam certum ex communi omnium Patrum, & Scholasticorum consensu ignem inferni verum, & corporale esse; quod ex non paucis Scripturæ testimonijs colligitur. Et præcipue Apocalips. cap. 20. dicitur: quod Diabolus *Missus est in stagnum ignis, & sulphuris*, & idem habetur bis in eodem capite, & cap. 21. vers. 8. *Pars aut, illorum, qui peccaverunt, erit in stagno ardenti ignis, & sulphure.* Adduntque multi ex Patribus oportum esse caligine, & nullam lucem habere, dum exponunt illa verba: *Mittite eum in tenebras exteriores.*

78 Tota itaque difficultas consistit in explicando modum, quo possit ignis corporeus spirituales substantias torquere. Cum causa materialis nihil queat agere in spiritum: neque spiritus receptivus sit corporalium qualitarum, coloris, frigoris, & similibus. Ex alia parte catholicum est verè cruciari, aut cruciandos esse Dæmones ab igne infernali, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Quare unusquisque pro capto sua doctrinæ connatus est hanc ennodate difficultatem, & orta est multitudo sententiarum, quas brevitatè possibili referam, & perpendam. Ad ordinatum autem processum adverramus oportet, dolorem, afflictionem, tristitiam, & quocumque nomine dicatur tormentum ignis, siue patra sensus, non posse reperiri nisi in his, quæ cognoscitiva sunt, & prævia cognitione. Quia nec ea, quæ sunt, neque quæ videntur, capacia sunt talis passionis, vel affectus, ut patet in lapidibus, & plantis: neque cognoscitiva dum non cognoscunt, attinguntur, vel cruciantur, ut constat in dormientibus; nec per ea, quæ ignorant, torquentur; quamvis à solum apprehensis tribulationem patiantur, quod in somniantibus contingit. Vade ad tria capita reducuntur opiniones in proposito. Primum est tenendo per ignem torqueri spiritus, quin agat in illos: secundum tormentum hoc media actione intentionali sola ab igne causari docet. Tertium vero præter impressionem intentionalem faciliam ignis actionem prærequirit. Quæ in omnibus suis opinionibus sic se habent.

Status difficultatis.

Advertentia.

S. I.

Per solam apprehensionem ignis sine eius actione spiritus torqueri sententia affirmans refertur.

79 **I**gnem inferni torquere spiritus nequā sine aliqua reali actione productiva, aut impressiva, sed per solam ap-

*Auicena.
Algazel.*

apprehensionem, qua illum apprehendat sibi disconuenientem primus modus dicendi est. Qui tribuitur communiter Auicena lib. 9. *Metaph. cap. ultimo*, & Algazeli 1. *Phil. cap. 5*. Sed quidquid isti dixerint, positio hæc solum potest fundari in eo, quod ignis corporalis nihil potest producere in spiritum actione physica, aut intentionali. Omnes namque effectus causæ corporalis corporei sunt, corporaliū autem incapax est spiritus.

*Reijcitur
1.*

80 Hæc sententia, cuiuscumque sit, communiter reijcitur. Primo quia penam sensus ab igne spiritus pati Sacra Scriptura, & Patres testantur: in hoc autem modo non ab igne quidem cruciabantur, sed seipso falsa apprehensione cruciabant. Quod reprobatur expresse Gregorius lib. 9. *Moral. cap. 38. aliis 43.* dicens: *Rebte inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiant, neque poena transitoria, neque phantastica imaginatione, sed ultione solida cruciant.*

D. Gregorius.

*Reijcitur
2.*

81 Secundo reijcitur: quia tormentum hæc non potest dari in Dæmonibus sine graui mentis deceptione; qualis in spiritibus malos non potest cadere. Quia ipsi vident ignem, & euidenter cognoscunt an agat, vel non, torquendo illos. Vnde nequit dari talis falsa apprehensio, & si forsam accidat, poterit per iudicium, erum corrigi, & expelli: & ita tormentum erit temporale; non vero æternum. Et confirmatur: quia ad tantam afflictionem, quantā pro merito reperitur in Dæmonibus, non sufficit simplex apprehensio, sed necessarium est iudicium de aliquo vehemente malo, quod præsens esse, & personam affligere indicetur. Verum tamen quidquid sit de dicta sententia, hoc argumentum, & eius confirmatio falsa suppositione nituntur. Nam cum Angeli peccatores amiserint peccando quidquid amissibile habuerint salva substantia cum facultatibus propriis, quas etiam debilitasse, & deprauasse propria iniquitate diximus, & tenebris obscuratos mansisse; nunc recurrit dicta ratio ad species concreatas, reatūque earum vsum, ut decipi non possint, aut deceptionem expellere valeant.

Euacuatur hæc ratio.

*Distinctio
inter voluntatem inferiorem, & superiorem.*

82 Præterea quando distinguitur quantum ad afflictionem, causandam inter apprehensionem, & iudicium; illa, quæ insufficientem reputat, secus illud. Supponit voluntatem inferiorem, quæ

Dr. Mayorga.

cupiditas est, & ira, quæque omnium omnino affectuum est elicitiua, cuique non competit gubernare, & imperare, sed solum gubernari, regi, & ab alio determinari, per iudicium practicum moveri. Cū hæc talis voluntas solum lequatur simplicem apprehensionem ita, quod proposito bono amet, proposito malo fugiat, & de bono præfenti delectetur; tristetur autem, & doleat de præfenti malo. Quælis autem debeat esse hæc præfentia infra patebit §. 3. Quapropter quodcumque malum ponatur, siue actiuum, siue inhaerens, per solam apprehensionem, hoc est, dum primo, & directe attingitur, torquet. An vero præter dolorem istum directe causatum ab obiecto nociuo sit aliter reflexus; & quasi internus dolor in discursu patebit.

83 Sed his non obstantibus si præposita sententia admittenda non est, quia talis apprehensio non potest reperiri sine specie ignis infernalis. At species talis vel imprimitur ab agente intrinseco, vel ab extrinseco agente, vel obiecto. Ab extrinseco non imprimitur, ut ista sententia supponit; quæ nullam actionem ignis in spiritum admittit. Ab intrinseco autem causari non valet, nisi ex præcognitis, & prius apprehensis. Ergo si nunquam ab extrinseco principio mota fuerit cognitiua facultas tali specie ignis, nequaquam poterit dari dicta apprehensio. Neque fundamentum dictæ assertionis solidum est. Quia etiam si causæ materiales non possunt agere naturaliter in spiritum; tamen ignis ut instrumentum diuinæ iustitiæ, potest intentionaliter agere in spiritus damnatos, quod omnes fatentur, & iuxta graues Doctores valet producere actionem, quæ non sit linear intentionalis, aliquam qualitatem

*Repulsa
huius videtur.*

§. II.

Tormentum Dæmonum per solam actionem intentionalem ignis in eos alij conuincuntur defendere, sed differunt in modo.

84 Secunda sententia proprius accedens ad veritatem supponit ignem inferni tamquam instrumentum diuinæ virtutis punitiuæ posse agere in intellectum spirituum

Nn 3.

tuum

Albertus.
Heruæus.

trum saltem a ditione intentionali imprimendo speciem sui; & docet per talem speciem moueri spiritum ad apprehensionem molestam, dolorosam, siue contristantem ipsum. Quæ sententia tribuitur Alberto in 4. dist. 44. art. 20. ad vltimū, & Heruæo quodl. 5. q. 7. & in 2. dist. 7. q. 2. art. 2. probaturque. Quia dolor, & molestia non potest inueniri nisi in cognoscitiuis, vt talia sunt; nam omnibus, quibus repugnat cognitio, repugnat dolor, & tristitia. Ergo per solam cognitionem obiecti nocui, & molestantis, sufficienter intelligimus spiritus cruciari. Atqui ad dictam apprehensionem requiritur, & sufficit impressio speciei ab igne, quæ dicto modo possibilis est. Ergo cruciatus Daemonum ab igne a ditione intentionali sola indiget ad sui consummationem. Et confirmatur ex mente D. Thomæ in 4. dist. 50. quæst. 2. ar. 3. quæst. 1. ad 3. lumen ait: *Passionem damnatorum ab exterioribus non esse futuram materialem, sed spiritualem secundum quod sensibilia agunt in sensum, imprimendo illi formam secundum esse spirituale.*

D. Thom.

Impugna-
tiones in
commun.

85 Hæc sententia sic vniuersaliter posita solum potest impugnari ex eo, quod ignis materialis, & corporeus nequeat imprimere in intellectum. Deinde speciem apertam ad intelligendum, etiam si agat vt instrumentum Diuine potentie, quod aliqui defendunt. Sed quæ difficultas probationis sit hoc intentum per se patet, & confirmatur ex dictis lib. 2. de speciebus, vbi non solum diuina virtute, sed virtute luminis ab Angelo diffusis corporalia posse imprimere speciem sui in intellectum intuitum ostensum est. Quare argumenta ex hoc capite, tanquam nulla, prætermittenda sunt. Potest etiam iudicari insuficiens, quamvis vera, ad saluandam doctrinam Patrum de pœna sensus, vt aliqui iudicant, cum quibus postremo agendum est.

Modus
huius sentē-
tie.

Bonaue-
tura.

86 Nunc autem propter particulares doctrinas eorum, qui hanc viam sequuti sunt, impugnatur in vnaquaque, sed non tollit veritatem generis non bene accommodata accidentaliter differentia. Igitur Bonaventura in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 3. in fine corp. dicit actionem intentionalem ignis in spiritum non esse miraculosam, sed connaturalem tam spiritui, quam igni. Quia spiritus est receptiuus specierum intentionalium, & ignis est aliquomodo causa intentionalium passio-

num. Quod acrius notat Suarez lib. 8. c. 13. num. 6. quam impugnat. Addit vero Bonaventura malum, de quo Damon tristatur, & dolet, consistere in eo, quod diuina virtute alligatur indissolubiler ad ignem tanquam carcerem: vnde excitari dicit in spiritu timorem, & tremorem, seu horrorem ignis, & caloris eius, quem refugit. Nam licet per naturam nocere ipsum non possit: nihilominus Deus immitit illum terrorem, in suæ iustitiæ vindictam.

87 Hoc tamen additamentum, vt bene aduertit Suarez n. 7. recurrere videtur ad sententiam ab ipso Bonaventura reprobam, quando dicit: *Credimus etiam, quod pœna illa infernalis sit per veram ignis actionem non per phantasticam imaginationem.* Nam ille timor, & tremor est de apparenti malo iuxta ipsius sententiam. Dicit namque: *Quod anima refugit ignis calorem, qui per naturam nocere non potest, & trepidat timore, ubi timor non est, siue ubi non est malum, & vere timendum hoc iudicatum.* & infra inquit: *non esse contra ordinem naturæ spiritum trepidare, ubi trepidandum non est,* cum autem timor, & tremor sine malo mouente non sit, quoties talis affectus reperitur, & datur noxamentum verum, & reale, consequitur, quod malum apprehensum, & solummodo existimatum sit motuum tremoris, & trepidationis, ubi non erat timor. Quod est conforme sententiæ Auicennæ.

Suarez.

88 Alij aliter tormentum ignis per solam actionem intentionalem explicant. Inter quos Agidius quodlibet 2. q. 9. & quodl. 4. quæst. 15. in fine dicit dolorem esse primo, & per se in potentia cognoscente, sensibilem quidem in sensu præcipue in tactu, & intellectualem in intellectu. Quod vero immutatio intentionalis, & intellectualis posuit causare dolorem declarat, distinguendo inter impressionem prouenientem à causa extrinseca, à qua dependet intellectus, & à causa, à qua nullo modo dependet: dicit quæ immutationem intentionalem vehementem à causa, à qua pedit intellectus, esse causam doloris, qualis est impressio speciei ab igne diuina virtute operante: impressionem vero ab alia causa, à qua non pender in esse, minime esse dolorosam, aut molestam. Hunc tamen modum dicendi apperto Marte rejiciunt, qui solum admittunt dolorem

Modus
huius sentē-
tie.
Agidius

ing.

In quo pe-
cat via
hec.

interni appetitus esse actum per modum fugæ, aut auersionis, nec inveniunt moles tam sensationem, aut cognitionem obiecti physice non vrentis, de quo §. 5. dictum est. Quod attinet autem ad prædictam distinctionem inter causam imprimentem, à qua pender in esse cognoscitiua natura, vel non pender mere voluntarium, & sine fundamento videtur. Quia nec tactus ab igne vrente, nec intellectus à caligine perturbante depēdet: & aliàs molia, & iucunda nequirēt afferre voluptuosam iucunditatem sine tali dependentia, quod falsum est.

Alij modi
huius sentē-
tie exclu-
duntur.
Ricardus.
Scotus.

89 Ab hac viâ non recedentes quidam dixerunt speciem ab igne impressam non esse spiritui noticiam, sed habere illam à corpore ignobili esse magnam imperfectionem quæ satis potest spiritus molestaré. Alij vero dicunt cruciari damnatos ab igne, quia iste vt instrumentum Dei vehementius imprimit speciem, & intellectum immutat, quam eorū natura patiatur. Ex quo valde perturbantur, contristantur, & affliguntur. Qui modus attribuitur Ricardo in 4. dist. 44. art. 2. q. 9. Tandem Scotus dicta distinct. articul. 2. & Ockam quodl. 1. q. 9. & alij dicunt ignem interni damnatos spiritus torquere per actionem intentionalem, per quam producat intellectiōem in intellectu Dæmonis cogendo illum, vt in tali actu permaneat semper, ita quod ad alia obiecta diuertere pro arbitrio non possit. Verum tamen varietas ista nullo modo leuat pondus difficultatis, quantum ad cruciatum dolorosum, nec aliquid nociuum assignat, quod valeat facere dolorem, dum intelligitur, aut intellectum contristare: & specialem habet difficultatem in tractatu de intellectu, & intellectiōe examinanda ex professo.

Ockam.

§. III.

Per solam physicam actionem, vel per
physicam, & intentionalem torqueri
Dæmones varie sustinent
Auctores alij.

Motuum
variandi.

90 Nonnullis Doctoribus visum est non explicari sufficienter cruciatum Dæmonum ab igne per impressionem speciei intentionalis, vel productionem
Dr. Mayorga.

intellectiōis; quia vel species concreatas adhuc in damnatis permanere affirmant; vel talem impressionem etiam virtute diuina impossibilem credunt: vel quia non cognoscunt dolorosam apprehensionem, sed dicunt dolorem esse actum appetitus interni, præsupponereque iudiciū præsentis, & illati nocuenti, ex quo, nescio quæ qualitas dolorifera resultet, propter quam tristetur voluntas. Aliam igitur viam aggressi sunt. Conanturque inuenire aliquid causatum ab igne actione physica, & quasi corporali, quod receptum in spiritu ipsi nocuentum afferat, vnde tristiari possit, & dolere, & ad hunc finem varias semitas tentauere. Solus P. Vazquez 1. p. disp. 243. cap. ultimo postquam alios impugnauit, impugnari nollit, sed fatetur cū Ecclesia, & Patribus Dæmones vere, & non imaginarie torqueri ab igne, quomodo autem torqueantur, se posse assequi desperauit. Quare eo in sua quiete relicto.

Vazquez.

91 Prima, præcipuaque sententia docet spiritus damnatos ab igne torqueri, quatenus virtute diuina ad ignem alligantur, ita quod impediuntur libere agere suas operationes, & per diuersa loca corporea discurre. Quæ alligatio, & detentio maxime molesta spiritui nobili dicitur, & sic, & non aliter cruciatur, & torquetur. Hanc assertionem tenuit D. Thom. 1. p. q. 64. art. 4. ad 3. & latius lib. 4. contra Gent. cap. 9. & q. 26. de verit. art. 1. alijsque in locis, quem eius discipuli sequuntur. Hoc ipsum tractant Salmantic. de Ang. disp. 2. dub. 4. agentes de loco violento Angelorum, dicuntque Dæmones alligari ad ignem nihil esse aliud, quam pati actionem ignis diuina virtute eleuati, & operantis in ipsos. Sed tamen nullus assignat terminum istius actionis ab igne progredientis; si autem nihil producit in Angelo, neque ipsa actio recipietur in illo, nam calefactio, & calor in eodem subiecto esse debent. Deinde per talem actionem potius probatur quod ignis eleuatus est in Angelo, tãquam in loco, quã Angelum alligari ad ignem violente tanquam ad locum. Quia in hac metaphora locationis per potentiam, & contactum virtutis, id solum ponitur in loco, quod operatur, quod autem patitur, gerit munus superficiem loca-
lis.

1. Sententia

D. Thom.

Salmantic.

92 Præterea hac locatio abusua
ylo.

violenta non potest impedire actiones Angeli sic locati, quæ sint adæquate immanentes, & mere interiores, nec eas, quæ fuerint quoquo modo transientes. Ergo non potest magnam causare molestiam: quin potius, si actus internos impedit, nullam, quia deficiente cognitione nequit dari dolor, tristitia, aut afflictio. Antecedens quoad primam partem probatur. Quia iuxta hos Auctores in Daemonibus non solum potentia, sed species congenita clare, & nitide persisterunt, quibus positus spiritus intelligit, quoties, & quidquid vult. Non est autem unde dicta passio locali voluntatem possit impedire, ne velit intelligere, & contemplari. Ergo spiritus sic ligatus libero usu potentiarum suarum gaudet, præcipue earum, quæ distinguuntur à potentia, media qua patitur actionem ignis. Simili modo probatur altera pars antecedentis: nam passio potentie passivæ non tollit actum alterius virtutis activæ. Cur ergo nequit Daemon sic ligatus aerem distantem movere, aut Iudam seducere, aut alijs phantastice apparere? potest quidem, & fecit, estque simul alligatus ad ignem. Ergo tunc erit simul in loco violento propter actionem ignis, & in loco naturali propter actionem suam quomodolibet transentem. Et confirmatur, quia in ista sententia Angeli substantia non continetur loco, nec mutatur localiter, nec est in loco per se, sed per solam operationem.

93 Tandem si verum fuerit poenâ ignis, & cruciatum per illum nondum fuisse executam circa Dæmones damnatos, sed exequendam post universale iudicium, ut videtur colligi ex supra datis scripturæ testimonijs, Dæmones nunc non erunt ligati, quoad potentiam, quia ignis non agit in illos. Et tamen certum est habere nunc sic alligatas vires suas, ut non omnia, quæ possunt, facere sinantur. Essent itaque in dicto casu nunc liberi, & soluti quoad motum localem proprie dictum, ligati vero, & impediti secundum vires ad plurimoseffectus ipsis possibiles alias, id est, permittente Deo; hoc autem impedimentum non nascitur ex actione ignis, sed ex divina providentia denegante concursum, ne omnia subvertant. Unde tristantur sine dubio: sed hæc tristitia non pertinet ad poenam ignis, & cruciatum eius.

94 Alias ista sententia non admittit

in Angelo potentiam præter intellectum & voluntatem, circa quas sola operatio intentionalis versatur, quapropter actio ignis solum poterit esse productio speciei, aut amoris; quod non admittunt hæc Auctores. Præterea vel illa potentia passiva, quæcumque sit, est naturalis spiritui vel non respectu talis actionis. Secundum dici nequit, si primum autem, dicta passio connaturaliserit, & per illam nulla violentia fiet. Deinde vel est potentia vitaliter in genere cognoscitudo passiva, vel nullo modo est vitalis. Si hoc dicas: talis passio non potest esse dolorosa, vel molesta, sed se habebit Angelus ad illam, sicut lignum ad incisionem, & combustionem, & lapis ad idum. Quia ubi deest cognitio, non reperitur dolor, nec molestia. Si dicas primum: tunc is ad actionem intentionalem, seu impressionem speciei, quam expugnaueras, & incurres argumenta tua, & omnia, quæ contra sententias positas, præcedenti obijciuntur. Quare poena sensus, & tormentum ignis non satis per hanc alligationem intelligitur. Si autem aliqua tristitia interna subsequatur ex reflexa consideratione sui, non causabitur specialiter ab igne, sed ab impedimento potentie ad agendum; quod impedimentum non minus potest oriri ab aqua, terra, aut aere, quam provenire dicitur ab igne. Unde remote solus & per accidens spiritus torquetur ab igne infernali. Adde quod in ista positione poena ignis, & sensus erit æqualis pro omnibus spiritibus damnatis: quoniam alligatio dicta est indivisibilis, nec suscipit magis, & minus. Alias impugnationes huius sententiae videat exactus indagator apud Suarez de Ang. lib. 8. cap. 14. ad num. 11.

95 Alia sententia est Dæmones, & animas separatas torqueri ab igne per qualitatem ab eo productam in spiritu, quæ sit corporeus calor. Quam tenuerunt Henricus quodl. 8. q. 34. & Soto in 4. dist. 50. q. unica art. 2. licet diverso modo defendant. Nam Henricus tenet ignem propriam, & naturali virtute talem qualitatem producere spiritum vero disponi à Deo, ut pati possit ab igne corporeo, cuius verba sunt: *Quod Deus natura spiritus Angelici & humani communem vim, quam pati possit ab igne corporeo, imprimit super naturaliter vel sic utrique naturaliter inest, licet nos lateat.* Soto autem dicit ignem producere qualitatem, quam facit

2. Sententia.

Henricus

Soto

In spiritu, tanquam instrumentum Dei diuina virtute eleuatum. Nam hanc vim inquit, habet ille ignis, ut instrumentum diuina iussit in Dæmones, & animas, nempe quod afflictionem, quam in anima mediante dolore corporis reasumpti effecturus est, faciat absque illo dolore. Deinde illi duo Auctores supponere videntur, quod ipsa externa perceptio obiecti molestantis est dolor, quo mediante causatur interna tristitia, & afflictio in anima corpori coniuncta: attramen Soto docet in anima separata, & dæmonibus causari ab igne internam afflictionem sine dolore externo mediante. Henricus vero hunc dolorem admittere videtur causatum ab igne in spiritus separatos, dum ait: ignem affligere spiritum, in quantum calidus est, & eodem genere afflictionis, quo affligeret sensum corporis.

Reijcitur.

96 Hic autem modus dicendi cum omnibus suis differentiis admittendus non est, quia continet solam voluntariam positionem, & non verisimile ad euadendam huius materie difficultatem, quam non explicat, & alijs non paucis, nec leuibus implicatur. Nam primo contra Henricum sic argumentor. Certum est quod ubi non datur causa, vel obiectum nocitum, non potest reperiri dolor, siue res illa sit conformis nature cognoscitiue, siue extra ordinem potentie, & inde desit nocendi vis. Sic calor non audibilis, nec visibilis nequit molestare auditum, aut visum, licet tantum affligat, qui in perfecta temperatūra primarum qualitarum consistit. Sed ignis ut calidus non valet nocere spiritibus separatis. Ergo neque ipsos potest affligere dolore quasi externo: neque mediante illo, aut absque eo causare afflictionem in voluntate. Maior cum consequentia patet: minor probatur. Nam eos solos potest ledere ignis, qui ex elementorum mixtura consistunt. Nec qualitas à Deo impressa spiritibus potest eos disponere, ut sentiant ignis ardorem: Tum quia ea non est corporea, sed spiritalis, & hæc nequit deprimere spiritus extra suam lineam, quare si ex se sunt immutabiles ab igne, similiter, & multo magis erunt illæsibiles posita tali qualitate. Quia qualitas positiua, & physica spiritalis potius est perfectio nature, quam imperfectio. Tum illa qualitas deprimens substantiam immaterialem vel transmutat illam in aliam ordinis corporalis, quod dici nequit, veleam relin-

Dr. Mayorga.

quit in suo proprio gradu: ergo si non mutatur substantialiter spiritum, non facit eum patibilem ab igne, aut ab alia causa corporali.

97 Pondus communium impugnationum contra hanc sententiam stat in probando non esse eiusdem rationis afflictionem, & cruciatum, quem anima separata, Dæmonque patiuntur ab igne cum ea, quam anima coniuncta corpori patitur, cui contrarium docere videtur Dominicus Soto. Sed certe si supponamus ignem producere aliquid in spiritus, quo affligantur, & crucientur, ut talia argumenta supponunt; quod sit eiusdem, aut diuersæ speciei cum cruciatu anime informantis per corpus, parum, vel nihil interfit. Quapropter his relictis directe expugnandus est modus iste dicendi. Nam vel ignis eleuatus, & torquens virtute diuina producit aliquid in spiritu, vel non? Hoc enim non determinat Soto. Si nihil producit, solum per apprehensionem illius torquebuntur Dæmones, & anime; quod est sententia Auicennæ, & Algazelis. Si aliquid producit, vel hoc solum intentionale est, vel physicum? Si primum, faciet solam speciem, aut intellectiorem, & incidit in aliquam ex sententijs exclusis §. precedenti.

98 Si vero producit aliquid physicum, seu non intentionale, iterum rogo an illud sit corporeum, an incorporeum. Si primum: debet esse calor, qui est specificus effectus calefactionis; quia nulla virtus actiua, non mutata natura in aliam speciem, eleuari potest, ut agat extra specificam spheram actiuitatis suæ. Et ita eleuatio solum deserviet, ut valeat producere calorem spirituale, quem prius non poterat, vel ut producat calorem, quem poterat, in subiecto, in quo prius, & solus nequibat operari: & ad hoc magis conducit depressio passiva, quam ponit Henricus, quam eleuatio ageris, quæ placuit Soto. Si dicas producere calorem corporeum; obstat ratio supra data contra Henricum. Et alia communis desumpta ex eo, quod subiectum spirituale, utpote indiuisibile nequit recipere qualitates, quæ ex natura sua perunt extensionem, qualis est calor. Demum si respondeas illud productum ab igne eleuato in spiritu esse aliquid spirituale, debet poni in genere qualitaris. Nam si discurremus per omnia prædicamenta solum de ubi, & quali potest esse dubitatio. Vbi autem

exclu-

Impugnatio communis.

Expugnatio propria.

excluditur per supra dicta contra alligationem ad ignem: & quia ad eundem in loco per potentiam solum deseruit operatio transiens; ad eundem vero in loco per presentiam sola substantia existens conducitur: in sententia item communi cum locus sit ultima superficies corporis, spirituale ubi non inuenitur.

99 Restat ergo quod tale productum sit qualitas vel actus, & erit de genere caloris, vel nullius actus, & erit tanquam macula, siue qualitas fadans. Calor autem spiritualis non est aliud quam amor, qui cum sit actus vitalis nequit produci ab igne. In damnatis vero carentia boni amoris, seu frigiditas, inuidia feruens, & cupiditas amens reperiuntur: qui affectus ab igne calido neque effeet, neque obiectiue causari valent, quia talis ignis non est voluntas spirituum, nec principium cum illa; & solum potest esse obiectum fuge, & occasio ire, si noceat. Alia autem qualitas maculans, & fadans substantiam spiritualem pertinet ad aliam sententiam, quæ statim examinanda restat.

100 Tertia, & ultima in hac parte sententia dicit ignem inferni, ut instrumentum diuinæ potentie, producere in spiritu separato qualitatem quandam in suo ordine doloriferam, dolore utique pare spirituali, qui hoc ipso maior erit, quam corporalis. Quam opinionem prius retulere, & impugnauerunt Albertus in 4. dist. 44. art. 20. ad ultimum; & Durandus ibidem q. ultimum. 15. postea vero defensandam suscepit P. Suarez de Ang. lib. 8. cap. 15. a num. 41. qui discurrens de dicta qualitate dolorifera, concludit non esse de genere actus, nec recipi in aliqua potentia, sed esse maculam, aut malam dispositionem substantie spiritualis, & forsam esse, ait, sceleratam contrarie oppositam pulchritudini gratie sanctificantis. Probatio eius tota consistit in exclusione aliarum opinionum, supposito quod ignis torquet spiritus per physicam actionem producendo aliquid non intentionale in ipsis, & ita quod perceptio externi cognoscibilis nullo modo est dolorosa formaliter, sed omnem dolorem esse actum voluntatis praua perceptione mali presentis, id est, in heretis substantie, vel potentie ab extrinseco patibilis. Et in non repugnantia talis qualitatibus spiritualibus. Et in aliquali resolutione ad argumentum Durandi.

101 Sententia autem ista admitenda non est. Primo quia illa reiecta cum reliquis precedentibus, alia superest via planior ad defendendam doctrinam Catholicam circa torturam demonum ab igne corporeo. Et ita collectio probatoria illius est insufficiens; quia non procedit à sufficiente partium enumeratione, & exclusionem. Quam viam §. 5. ostendam, & probabo. Deinde quod productio physica physice qualitatibus saltem spiritualibus sit necessaria ad causandum dolorem, & tormentum spirituum falsum est, ut §. 4. sequenti, & §. 5. patebit. Et item est falsum, quod cognitio obiecti huius non sit dolorosa eo modo, quo necumetur a feris, & demum quod omnis dolor sit actus voluntatis prauente cognitione dolorifera cuiusdam qualitatibus, quæ non est formaliter dolor, quæ omnia, quantum ad rem attinet in dictis locis clarescent. Quibus sublati hæc positio, & alia multe corrumpunt.

102 Deinde similis qualitas reijcitur à Durando loco citato. Quia qualitas dolorifera non est nociva secundum id quod in subiecto ponit, sed quatenus excludit debitam constitutionem subiecti, vel formam ipsi congruam, & profectiuam. Sed spiritualis qualitas est perfectio personæ recipientis, & nihil potest excludere conueniens: quin potius tenebras, & caliginem excludet, quia omnia spiritualia sunt in genere luminis, & splendoris. Ergo talis qualitas est impossibilis; & hinc à posteriori reditur impossibilis eleuatio ignis ad producendam illam. Deinde qualitas non causat dolorem, nisi quatenus nociva temperamenti, & disponit ad corruptionem, sed neque subiectum spirituale potest ad corruptionem disponi, quia est incorruptibile: neque hunc effectum præstare potest forma spiritualis. Ergo. Demum qualitas spiritualis perficit personam; quia aut erit illi conaturalis; aut supernaturalis, & utroque modo erit perfectio spirituum. Unde videtur talis qualitas repugnans, & conficta solum ad euadendam præsentem difficultatem.

103 Huic argumento Suarez cedendo prius talem qualitatem in substantia spiritus receptam nihil illius minueret, aut posse disponere ad corruptionem, neque ab ea aliquid formaliter excludere, respondere conatur primo diligendo illam qualitatem maculantem substantiam

Reijcitur

19

21

37

47

[Responso]

S. Sententia

Albertus.
Durandus
Suarez.

Impugna-
tur.

stantiam spiritus nequam posse imagina-
ri quasi formaliter contrariam pulchri-
tudi supernaturali, seu gratiæ. Et tunc
sicut carere gratia, & pulchritudine est
obiectum doloris, & tristitiæ: ita & mul-
to magis fæditas positiua causabit do-
lorem, & hæc erit pæna sensus. Sed hæc
doctrina non satis facit. 1. quia supponit
probandum, nempe quod sit possibilis
qualitas spiritalis, quæ sit turpitudine,
fæditas, vel macula substantiæ immate-
rialis, cuius repugnantiam satis probat
argumentum Durandi. Nec probatur
ex eo, quod prædictus Pater post verba
Hagonis: *Non est mirum, si Mirabilis
mirabilia operetur*, subiungit dicens:
*quin potius mirabile esset, si nec Deus ip-
se posset spiritus creatos, & malos afflige-
re, aliquid positiue agendo in ipsis.* Nam
idem argumentum potest facere Henricus,
& recurrendo ad qualitates occultas,
& omnipotentiam, eius opinio facili-
or est, quam ista. Deinde vnde constat
potentiam Dei esse limitatam ad modos
hucusque excogitatos; aut Deum non
posse, nisi quæ homines imaginari valent?
Secundo impugnatur solutio, quia pul-
chritudo non habet positium contra-
rium, ut ait Dionysius de Diu. nom. cap. 4.
Sed fæditas est carentia rectæ consti-
tutionis, & ordinis: omnis autem carentia
perfectionis in Dæmonibus pertinet
ad pænam damni. Et confirmatur; quia
contraria debent esse sub eodem genere
& ordine. Quare fæditas contraria pul-
chritudini supernaturali erit supernatu-
ralis. Quod est absurdum.

104 Per hoc etiam ipsum exclu-
ditur secunda responsio, quæ est mera re-
petitio conclusionis cum eadē falsa sup-
positione non repugnantia qualitatis
spiritalis, quæ fæditas, & macula sit im-
materialis substantiæ; quæ licet ad cor-
ruptionem non disponat, aut illam dimi-
nuat, aut aliquam perfectionem ab ea ex-
cludat, possit eam ita deturpare, ut ve-
hementissimi doloris obiectum præstet. Hoc
autem est, quod falsum convincit ratio
facta, quæ ex his nullo modo soluitur.

105 Denum ista sententia expug-
natur. Quia dicta qualitas non est malum
quid oppositum bono transcendentali,
liquidem entitas est: non est nociua spiri-
tui; quia ab eo nihil excludit, neque illius
causat mutationem secundum totam sub-
stantiam, aut secundum partem. Ergo
afflictio, & dolor internus, si sequatur ad
Dr. Mayorga.

illius cognitionē, nascetur ex falsa ap-
prehensione, quæ imaginatur Dæmonē mo-
lestum sibi esse, quod reuera molestum nō
est, neque nociuum. Tantam vero decep-
tionem non admittit hic Auctor impug-
nans Avicenam. Et tunc rogo: an illius
apprehensionis torquentis falsitas, & ve-
hemētia requisita ad causandam afflictio-
nem proueniat à perturbatione mentis;
aut à libera applicatione ad cogitan-
dum, vel à Deo, vel à dicta qualitate, vel
ab igne immediate? A Deo non potest
prouenire, qui non infundit spiritum er-
roris: ab igne non causatur immediate,
quia solam dictam qualitatem producit
in substantia spiritali intactis poten-
tijs: qualitas vero nihil aliud facit, quā
imprimere speciem sui, sicut, & alia cog-
noscibilia; in qua non est fundamentum
deceptionis, & proterniæ. Vnde fit quod
ignis non cruciat Dæmones actione phy-
sica, neque immediate, sed media qualita-
te non torquente formaliter, neque effe-
ctiue spiritualem substantiam, sed solam
speciem intentionalem sui imprimente
ad cognitionem. Et ita hæc doctrina de-
finit à proposito. Superst ergo quod pro-
ueniat à perturbatione mentis pertinen-
te ad pænam damni. Hanc tamen pertur-
bationem non admittunt, quicūque amis-
sionem specierum concreatarum non po-
nunt in Angelis peccatoribus. Quapropter
reducenda est actiue origo crucia-
tus spirituum nequam ad liberam volun-
tatem sic apprehendendi, ut torqueatur;
Quod est absurdissimum.

§. IV.

*Nulla actio ignis physica, idest, dis-
tincta ab intentionali, est necessaria
ad verum dolorem spirituum,
& pænam sensus.*

106 PRæcipuum argumentum ad exclu-
dendas sententias præcedentes de-
sumitur ex eo, quod nulla actio distinc-
ta ab intentionali, quæ sit productiua ali-
cuius physice formæ siue corporeæ, siue
spiritalis in spiritu, propria, aut diuina
virtute, est necessaria, ut per ignem vere
doleant, affligantur, & crucientur spiri-
tus damnati in inferno. Quod stabilis-
sime oportet, ut planior fiat nostra sen-
tentia tradenda paragrapho sequenti.

107 Si notum esset apprehensio nem esse passionem ipsam speciei intelligibilis, impreciseque intellectui possibili ab agente interno, vel ab obiecto externo, aut illius vicem suplenente causa, quae species sit expressa similitudo, & imago rei intelligenda, & nondum intellectus; & sic similiter sensationem externam esse passionem ab obiecto sensibili, ut tali: & quod dolor est dolorosa sensatio actus, non foret absurdum contrariam sententiam falsam pronuntiare: & asserere, quod vita cognoscitiva videndo, & tangendo patitur; & quod detur dolorosa sensatio & apprehensio obiecti molestantis, dum cognoscitur, iuxta illud Gregorij, *et in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt.* Quae sit verus dolor, & obiectum non alterius doloris interni; quia nullus datur in voluntate similis dolor; sed fugat ex cuius passionis insanabili vulnere afflictio, & tristitia penalis sequitur inevitabiliter.

*Doctrina
notanda.*

108 Vnde cum dolere, & delectari sit ita proprium naturae cognoscitivae ut tali, quod ipsi soli, & omni creaturae conveniat, quamvis non semper: vita autem cognoscitiva sola intentionali actione, vel passione exerceatur: constat actionem quamlibet aliam physicam per accidens se habere ad immutationem sensus, & intellectus, & ad dolere, & delectari directum, nec aliter conducit, quam calor ad dulcedinem, vel amaritudinem. Dulci namque gustus delectatur, & amaro torquetur, sine frigida sine hinc calida. Tactus etiam, in quo nonnulla apparet difficultas, sola immutatione intentionali dolet, aut delectatur. Secunda namque, & non aliter qualitates in duro, aspero, levi, & molli corpore tanguntur cum dolore, aut delectatione, & tunc non datur productio physica physicae qualitatis, sed solius speciei intentionalis impressio. Ergo ad dolorem non praerequiratur physica effectio qualitatis eius, quae vocatur dolorosa. Quando vero concurrat productio physica, ut in calore, dicendum est ipsam physicam productionem illius esse intentionalem impressionem formae per se sensibilibus. Hoc autem contingit propter caloris perfectionem, & infinitatem temperamentum ad actum requisiti. Et confirmatur: quia nulla combustio est dolorosa nisi fuerit tractata substantia, ut talis, ut patet in ferro, ligno, & ar-

bore. Quae omnia sequenti discursu patebunt.

109 Bonum aliud est absolutum aliud relatum. Illud vocatur transcendente, & convertitur cum ente, ita ut quantum quidque est, tantum bonum sit, & non amplius cui oppositum malum cum non ente convertitur; de quo multa alias. Nunc ad relatum transcamus, quod ad propositum pertinet. Bonum relatum est, quod per habitudinem ad aliud constituitur eo, quod illi proficuum, & commodum sit; quod dividi solet in delectabile, & utile. Quae divisio sic constat. Nam bonum relatum aliud est causale, seu factivum, aliud affectivum: illud quod per suam efficientiam bonum est, & dicitur utile, & hoc per dominium, & liberam dispositionem possidetur. Bonum vero affectivum non per efficientiam, sed per inhesionem bonum facit subiectum, quia est conaturale, aut perfectio ipsius. Hoc autem est duplex, sicut & eius subiectum: nam aliud est perfectio substantiae, ut substantia est praescindendo a vita cognoscitiva, & hoc non est per se primo delectabile; aliud est perfectio viventis cognoscitis, ut talis, & hoc per delectabilem cognitionem inhaeret, & eius contrarium malum per dolorosam apprehensionem, aut sensationem.

110 Hoc autem bonum diversorum graduum est iuxta diversitatem potentiarum, ad quas fieri potest comparatio. Est bonum appetitus obiectum, cumque appetitus alius sit naturalis (summo naturale pro infimo gradu, scilicet non viventium), alius vitalis, sensitivus, seu animalis alius, intellectualis alius, & deum alius rationalis; qui quidem omnes realiter differunt sine dubio inter se, siue potentiae distinguantur a substantia, siue non. Est autem unicuique bonum, quod secundum propriam inclinationem illi convenit, estque natura eiusdem conservationis, vel perfectivum. Bonum ergo infimi appetitus, seu naturalis communiter dicitur *naturale*, sic frigus aquae, & gravicentro appropinquatio bona sunt, & naturalia. Estque etiam in his ordo secundum magis, & minus, ut per suos gradus ad summum suum bonum talis appetitus satiarium perveniat: quod bonum v.g. in gravibus erit omnimoda centro penetratio.

*Appetitus
naturalis.*

111 Vitalis appetitus bonum reperire facile est contemplantibus com-

*Appetitus
vitalis.*

moda.

moda, & proficua operibus vitæ vegetatiuæ, quæ sunt nutritio, augmentatio, & sui similis generatio, quibus sollicitat conseruationem, perfectionem, & speciei perennitatem. Ea ergo erunt bona vitæ, quæ nutritioni commoda secundum magis, & minus: & maximum bonum in hoc genere foret, quod nullo modo contra vitales potentias reuelans in patiendi reageret; qualis forsam fuit fructus arboris vitæ in paradyso voluptatis.

Appet. sens.
sensitius.
112 Sensitius appetitus pertiri debet, ne tenebris lucem, quam quærimus, confundamus. Alius est enim appetitus sensuum exteriorum, alius æstimationis, quorum ille isti quodammodo subordinatus est, ut infra dicam. Sensuum appetitus experientia monstrat in perceptione obiecti delectabilis cuiusque sensus, quam statim sequitur delectatio, seu voluptas ita inseparabiliter, ut nonnullos retraheret ab opinando eorum distinctionem. Nos ideo cum Aristotel. lib. 3. de anima cap. 7. tenendum putamus hunc appetitum non distinguere realiter à sensibus, sed solum formaliter. Est namque appetitus mensura quædam sensibilium: visque perceptiva obiecti quatenus talis, dicitur sensus, est autem appetitus, quatenus obiecta cognoscendo regulatur, delectando de bonis, dolendo de malis, seu nociuis, & molestis.

Mens. & verba Arist. de dolore.

113 Hæc sunt verba Aristotel. loco citato: *Atque delectari, aut dolere est operari ipsa medietate sensus ad bonum, aut malum, ut talia sunt; & fuga, & appetitus, qui est actu, hoc sunt, & non aliud est appetituum, aliud fugitiuum, nec alia sunt ista à sensitivo; quamquam ipsorum ratio non est eadem, sed diuersa, ubi clarissimus est Aristoteles. Nec minus clare eodem lib. cap. 2. docuit, quid sit bonum sensuum, dicens, quod sensus est quædam ratio rata, & quasi contentus, cuius bonum consonum est, & dissonum malum: Atque ob id ipsum, ait, exuperans quodque tam acutum, quam graue corrumpit auditum, atque deuastat, & in saporibus gustum, & in coloribus visum, id quod nimium est splendidum, & tenebrosus: & in odoribus vehemens odor, siue dulcis, siue amarus. Quia sensus ipse quædam est ratio rata, & post alia multa concludit: Sensibilium autem ea, quæ exuperant, aut dolorem afferunt*

Dr. Mayorga.

ipsi sensui, aut tandem ipsum corrumpit.

114 Ex qua doctrina deduco *Corollaria*
ex dictis.
1. Eandem partem esse sensitiuam per impressionem obiecti, & appetitiuam, licet sub ratione diuersa 2. In sola perceptione intentionali, sine alia actione diuersi ordinis, iucundi, vel molesti dari delectationem, aut dolorem ita, quod recte definiatur dolor per hæc verba: est dolorosa sensatio obiecti molestantis, per ipsam vtrique sensationem 3. dolorem non solum reperiri in tactu, sed in quocumque sensu: est namque in vno quoque obiectum molestant, sicut, & iucundum, licet hoc nomen principaliter dicatur de tactus molestia 4. bonum sensibile in ratione talis consistere in quadam temperatura, & proportionem ad sensum; malum vero, & nociuum erit, quod à tali proportionem distet per excessum, vel defectum.

115 Est etiam experimento *Appetitus sensitius internus.*
notus appetitus sensitius alter, qui sequitur æstimationem, seu naturale lumen, & instinctum, qui sensuum passionibus aliquomodo dominatur, analogiam quamdam, similitudinemque præferens partis rationalis humanæ: quem sic declaro. Nulli dubium, quin sicbundo animali delectabilis foret aquæ potio, & tamen, si aliunde coniectatur, vel olet nocuum, à potu abstineret. Sic de quibusdam animalibus legimus, quod dum ad fontes venenatos accedunt in certa terræ parte, ubi multa venenosa animalia degunt, non bibunt quousque vnicornis cornu tangat aquas. Timore namque mali præsumpti, à delectatione, seu delectabili sensatione continent appetitum exterioris sensus per internum sequentem naturale dictamen. Et ne hoc tanquam fabulam, quis rejiciat, totam contempletur naturam, & idem inueniet.

116 Quo, queso, appetitui loco mouetur animalia? somnū inhiant? quietem amant? hæc potius, quam illa sequuntur, & alia similia operantur? quorum narratio, & homini iniuria, & Scriptori molesta foret. Nonne sensuum appetitum? Minime quidem: nam & multa absque externa faciunt sensatione; & quod magis est, sentire ipsum, & delectari externum obiectum sunt appetitus interni; quem quærimus. Est ergo notus experientia duplex sensitius appetitus, alter exterior, ut sic loquar; in-

Oo ter

ternus alter: quorum obiecta etiam distincta sunt. Externi appetitus obiectum est sensibile incommensurabile, vel molestum sensui cuique: interni conueniens, & disconueniens, proficuum, vel damnosum animantis natura. Inferiorum namque bona per superiores procurantur, vel debent.

De dolore, & delectatione pro diuersitate appetitus.

117 Ex qua doctrina deducere oportet, diuerso modo reperiri in utroque appetitu delectationem, & dolorem, & diuersis nominibus appellari. Est in appetitu exteriori delectatio, & dolor, qui est delectabilis, aut dolorosa sensatio. In interno autem gaudium, seu letitia, tristitia, siue afflictio; illa de bono adeptio, aut vitatio mali: ista de malo praesentis, aut perditio boni concupiscentia, vel amara. Hae in animantibus dicto modo sunt diuersae, & limitatae; in homine vero praeter superiorem voluntatem, seu liberum arbitrium, pauciores quam est dominium, & regimen propriorum actuum, reperiuntur distincti duo dicti appetitus externus, & internus: ille quidem limitatus ad delectabilia, & molesta sensibilia per quinque sensus, tactum gustum, &c. Ille vero sine limitatione, estque vniuersalis inclinatio ad bonum sub ratione boni, quae consequitur naturam non determinatam ad vnam notitiam insitam, seu instinctum, sed capacem cognitionis cuiusque veri, siue vniuersalem in cognoscendo. Qui appetitus nominatur voluntas in homine, & spiritu separato. De qua satis dictum est supra lib. 3. & alias.

Appetitus internus est in homine voluntas.

118 In spiritibus autem independentibus, & separatis à corpore muneribus istorum appetituum reperiuntur in vna potentia, quae est voluntas inferior identificans entitatem munus appetitus sensuum exteriorum quantum ad delectari, & dolere; quia sicut comparantur sensibilia ad sensum, ita intelligibilia ad intellectum, utique apprehendentem propter impressionem ab extrinseco agente, vel obiecto, ut docet Aristotel. lib. citato capit. illo 7. & saepe alias. Quare sicut in sensitiuis datur voluptuosa, & dolorosa sensatio, datur in intellectualibus voluptuosa, & dolorosa intellectio, siue apprehensio independentes à praua physica productione dolorifera, ut inquit, qualitatis. Identificat etiam irascibilem, & concupiscibilem, estque elicitiua omnium

Hae quoque modo sunt in Angelis.

nino affectuum, quocumque nomine dicantur, quorum capax fuerit immaterialis substantia. Quamvis autem de voluptuosa intellectione, & dictis affectibus facile quis suadeatur; tamen de dolorosa apprehensione, seu intellectione tristici (mutantur saepe nomina cum subiectis, ut appetitus dicitur in homine voluntas) difficilimum est cogitare, & multo magis suadere.

116 Oritur autem difficultas ex eo, quod bonum intellectus non consistit in mediocritate intelligibilis, sicut sensus bonum in medio, & proportionem sensibilem stat; sed potius quo magis intelligibile est obiectum, & spiritualius, eo maius bonum ipsius est, ita quod summum bonum sit intelligibile summum, cuius intellectio, & summa felicitas, & delectatio beatifica est. Hoc non obstant ex consideratione facta solui potest praedicta difficultas: & quamvis posset dici, quod verum est intellectum non habere duo mala extreme opposita, cum non consistat in ratione rata, sicut sensus; verumtamen summum intelligibile in se bonum esset maxime damnosum, & molestum intellectui creato, quia ipsum destrueret, nisi adiuuaretur lumine supernaturali, sicut excellens sensibile destruit sensum ratione excessus. Sed haec doctrina, & si alias probabilis, in praesenti non est necessaria. Ea igitur exclusa certum est, summum intelligibile esse summe delectabile intellectui, quia vltima eius perfectio. Quo ergo vnum, quodque à tanta perfectione distauerit, tanto minus delectabile erit, & inintelligibile summum malum in hac linea foret. Haec autem cum sint mere priuatiua non possunt causare dolorosam intellectiorem, sed solum pertinent ad partem damni, & ad tenebras, prout sunt carentia lucis.

120 Postivum itaque malum intellectus debet esse intelligibile molestans, dum intelligitur: quod sic invenimus. Accidit sono, seu audibili consonantia, & melodia, quae maxime auditum delectat, & item dissonantia positiva, quae torquet illum molestia sensatione. Accidit visibili, quod sit positivae tenebrae, summe vex parte obiecti, ut in sulphureo igne, qui non plus lucet, quam requiritur, ut ostendat suam caliginem, vel ex parte medij, ut quando spiritus inordinato motu, aut situ, ita movent, & transmutant

*Postivum malum in intellectu-
lis natura.*

Species visuales, ut quæta moueri videantur, sicut contingit in vertigine, & quæ sunt sursum appareant deorsum, & sic in alijs differentijs, ut si per spicillum velociter circumvolutetur ante oculos at tendentis ad videndum per illud, molestissimam redderet visionem. Horum ergo ad similitudinem inquirendum est intelligibile positine molestant intellectum in sui intellectione sive productione physica, quemadmodum sensus torquetur sine illa, per solam impressionem speciei, in cuius receptione, seu passione in potentia vitali consistunt intellectio, & sensatio.

121 Igitur quamvis apprehensio, & intellectualis visio non possit esse dolorosa, & molesta ex parte obiecti, tamen, si ex parte medijs potuerint species inordinari, & perverti ita, ut visio vertiginosa, perturbata, & falsa fiat, neque correspondens obiecto, non parum molesta, penalis, & dolorosa apprehensio erit. Talisque molestia, aut dolor non est actus aliquis voluntatis inferioris elicitiuus affectuum, qui sub amore, odio, & ira continentur; quia consistit in sola receptio formæ intelligibilis molestæ, saltem quoad proximam representationem falsam, & erroneam, postquam subsequuntur affectus dicti, quando dantur. Cognitio itaque vera delectabilis est; erronea vero molesta independentem ab omni actione physica distincta ab intentionali: sic visio summe vera est beatifica delectatio, quam sequitur actus charitatis, seu amor ante omnem deliberationem.

122 Huius positivæ lucis, armoniaque in vero repertæ carentiam, quæ malum est intellectus, alia sequuntur privativa mala: velut carentia delectationis, seu voluptatis, pacis internæ, gaudij, & conformationis cum veritate etiam in practicis. Quæ omnia in damnatis pertinent ad pœnam damni, suntque mala opposita bono transcendentia, ut dictum est. Positivum autem intellectus malum, contrarie oppositum, confuso, proficuo, & delectabili vero, stat in perturbata intellectione, & erroneo discursu, estimatione falsa, & quasi vertiginosa cognitione, qualis contingit in deliranti mente: Hæc certe cognitio etiam si ex parte actus sit claritas quædam, tamen respectu obiecti obscuritas est, tenebræ, & caligo, estque dolorosa

Dr. Mayorga

appetitui intellectuali, qui est voluntas interior, per modum passionis, ad quam sequitur tristitia in eadem voluntate per modum actus eliciti. Desperat Mens de consecutione lucis, & veritatis, augeaturque afflictatio, pœna, & ægrotudo: cōnatur intelligere, & intelligendo confunditur, quodque futurum erat lux, claritas, & ordo, caligo est, obscuritas, & inordinatio positina: tenebræ palpatum quarit lumen, & difformi, vertiginosaque sēper intellectione tenebrascit. Quæ intellectio maxime dolorosa est, summe torquet, & eius vehementia augeatur tristitia, ut in melancholicis. Et quod peius est, incomprehensibilis confussionis, & inordinationis abyso tota mens obruitur non tantum quoad speculationem, & visionem, sed etiam quoad practica: quibus cum dirigatur voluntas superior, omnia in ordinate prosequitur iuxta passionem, & impetum, nullo prudentiæ gubernaculo, quia nullum est in tenebroso mentis consilio, sed omnes electiones peruersæ à peruerso iudicio procedunt.

123 Ex his apperte constat, quid sit dolor, qualiter reperiatur in cognoscentibus solis, & quomodo intellectualis naturam possit affligere; quin adhuc actio physica prævia necessaria sit, nec qualitas dolorifera fingatur. Cōstat etiam per solam actionem intentionalem dolere, cruciari, & torqueri cognoscitina corporea, & spiritualia: & item constat diversitas inter mala privativa, quæ pertinent ad pœnam damni, & inter mala positina, id est, nociua, quæ causant dolorem, & nocumentum pertinent ad pœnam sensus. Restat autem exponere modum, quo pœna ista in inferno exequitur, & exequenda est ab igne corporeo, & inextinguibili circa Dæmones, & animas damnatorum.

Conclusio
totius

5. V

Propria sententia ponitur; & probatur.

124 Dico 1. Dolorosa intellectio, vertiginosa cogitatio, & præcepta caliginosaque visio est tormentum spirituum damnatorum, infernalis cruciatus, & pœna sensus. Hæc conclusio probatur

Quæ

quod

Mala est
menti ver-
iginosa in-
tellectio.

Iob.

Ecclesiast.

Ecclesiast.

Ioannes.

Iudas.

Hieroni-
mus.Ambrosi-
us.Nazianc.
Imperfec-
tum.Damasce-
nus.D. Grego-
rius.

auctoritate, & ratione. Auctoritas est per prius Diuinæ Scripturæ, & deinde Sanctorum Patrum, quorum verba plurima sic nostræ Doctrinæ conveniunt, ut nosea scripsisse videamur. Ex sacris eloquijs probatur; nam Iob cap. 10. dimitte me, inquit, ut plangam palatum dolorem meum, ante quam vadam ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine, terram in serie, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Ecclesiast. 2. 1. Via peccantium complantata est lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebræ, & poena. Ecclesiastes cap. 9. Neque opus, ait, neque ratio, neque sapientia, neque scientia erunt apud inferos, vivunt autem ibi spiritus immortales: ergo vita contraria rationi, sapientiæ, & scientiæ apud inferos exercebitur. Ioan. 9. inquit: Venit nox, in qua nemo poterit operari, & cap. 11. Ambulate utique per viam salutarem, dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant. Iudas etiam in Epist. sua inquit: Angelos, qui non servaverunt suum principatum, &c. Vinculis aternis sub caligine referuavit. Quæ verba de tenebris, & caligine spiritualibus intelligimus cum D. Hieronimo ibidem; & Ambrosio lib. 7. in Lucam ad cap. 14. §. ad pauperes, & alij.

125 Ex Patribus quam plurā testimonia probant caliginosam mentem, & cognitionem damnatorum spirituum; nam supponendo, quod nunc, & statim post peccatum puniri fuerit Damones poena sensus, quam sententiam plurimi tenuere, quando de caligine loquuntur, assertum nostrum expresse docent. Sic Nazianc. Carm. 6. Dum Deus esse cupit, tetra caligine totus obrutus est. Et Auctor imperi. homi. 40. in Matth. de Diabolo dictum est: quomodo cecidisti de cælo Lucifer. Quod Apostoli, & Sancti interpretantur non de altitudine cali ad terram sed de Angelica dignitate ad ignominiam tenebrarum. Gregor. Nazianc. Orat. 42. ait: Ille ob splendorem Lucifer, ob superbiam caligo factus est. Item Damasc. lib. 2. de fide capit. 4. Damon, ait, lux à creatore conditus, bonusque procreatus, libera voluntate caligo factus est, non quidem quantum ad substantiā, sed quoad noticiā, & operationes.

126 Hoc ipsum non semel docuit D. Gregorius ita clare, ut nullum relinquat dubium de nostrā sententia. Nā

lib. 9. Moral. cap. 39. aliis 48. explicans illud Iob: Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, post alia dicit: quia ipsa quoque supplicia, quæ per iustitiam veniunt, ordinata procul dubio in corde damnatorum non sunt. Nam damnatus quisque, dum flamma foris succenditur, intus cecitatis igne deuoratur, atque in dolore positus interius, exteriusque confunditur, ut sua deterius confusione crucietur, & intra: Ordo in supplicio non erit, quia in eorum morte atrocius ipsa confusio mente sauit. Vbi docet damnatos homines torqueri corporaliter ignea flamma comburente, sed non consumente corpora eorum; spiritualiter vero tetra caligine confundente mentales operationes. Clarissimus autem est ad intentum nostrum lib. 4. Dialog. cap. 29. dicens: Torqueri debemus spiritum per ignem, ut in tormento ignis, videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt, & quia cremare se aspiciit, crematur, quæ verba etiam torquet Suarium ubi supra, qui affirmat visionem dolorosam, & cognitionem molestant. Nec satis apte interpretatur priora ad sensum posteriorum; & quia cremare se aspiciit, crematur, quasi de eadem re Gregorius utrobique loqueretur, quod est falsum. Nam in illis verbis: Ignem namque eo ipso patitur, loquitur de directa cognitione ignis, & passione ab illo, quæ est dolor: in sequentibus vero explicat reflexam cognitionem doloris, postquam sequitur in voluntate tristitia cordis, & affligens, quæ non est passio ab igne, seu ignem pati, sed est actus elicitus à voluntate propter dolorem, atque torquentem, & cognitum.

127 Ratio autem desumitur ex test. primo ex inductione exclusiua præfatarum sententiarum, & proprijs aduersus illas argumentis. Secundo ex his, quæ de dolore dixi §. precedenti, unde præcipue constat non esse necessariā ad dolorosum cruciatum per ignem physicam aliquam qualitatem; & argumentū sic ad formam reduci valet. Per, id solū, per quod causatur verus dolor, & afflictio torquetur Damones ab igne; sed per solam cognitionem ignis molestare potest spiritus, imò, & corpora sensitiva, & causari verus dolor, & tenebræ caliginosæ: ergo per solam apprehensionem ignis molestans torquet damnatos spiritus, & homines. Tertio demum, quia per hunc modum dicendi bege intellectum soluntur

Ratione
probatum.

facile, vel excludantur omnes difficultates huius questionis in quantum mens humana capere potest.

2. Conclusio.

128 Dico. 2. Non solum torquet ignis penalis spiritus damnatos per dolorosam cognitionem sui, sed etiam quia perturbat, & confundit species intelligibiles illorum, siue tales species fuerint illæ in principio datæ, & permanentes, (cui parti non attentior, siue fuerint de nouo acquirendæ, & accipiendæ abs rebus, vt supra docui. Quod assertum explico amplius in hunc modum. Ignis penalis vt instrumentum Dei punientis peccatores, non solum imprimat speciem suæ tenebrosæ lucis, & caliginis; sed vel continet vim impressivam specierum omnium cognoscendorum à Dæmone, dum sic puniatur, & has immittit turbatas, & erroneas, vt semper mens vertiginosa deliret vel saltem habet, quod sit medium vnicum, per quod spiritus damnati species recipiant ab obiectis; sicut lux est vnicum medium impressionum visibilium, & audibilium aer: & non solum in se tremulū, sed à stitue respectu specierum, quas motu inter se collidit, & confundit, unde & excitat spectra monstruosa, & mentem vertiginosam, & deliram facit. Quo malo quid pēius?

1. Fundamentum.

129 Cardines, super quos nostra doctrina mouetur, & discurrit, sunt hi. Primus est spiritus nequam propter suū finale peccatū perdidisse etiam intra naturalia, ea omnia, quæ à mobilia erāt ab ipso sine mutatione, aut diminutione substantiæ, & naturæ, cuius item debilitatē, & imbecillitatem contraxerunt. Vnde sapientiam, & species impressas, si dabantur, perdidere; ita quod à principio intrinseco ex præcognitis cognoscere non possent; & remansere indigentes ad cognoscendum impressione specierum ab extrinseco obiecto, vel agente. Deus autē immediate tale munus non gesit postquā peccauerunt, sed vt viuerent, & cruciarentur pro debito, eam potestatem contrahit creaturæ elenando ignem gehennalem, vt species mentibus præstaret, & vertiginosas efficeret (quamvis hoc potius naturaliter facere valeat).

2. Fundamentum.

130 Aliud vero cardinale fundamentum est, quod cum Angelica natura intra naturalia bona habuerit lucis diffusiuam virtutem per intellectum agentem, media qua luce, & illuminatione eleuabat obiecta materialia, & corporalia, vt

aptas species ad sui visionem imprimere possent in intellectu, quem ad modum intellectus agens noster, vt aiunt, illuminat phantasmata, vt valeant immittere species intelligibiles in intellectum possibilem, hanc etiam perdidit per peccatum eo modo, quo potuit amittere, nepe quo ad exercitium propter carentiam lucis diffundendæ, quæ carentia in tenebris continetur. Et ita quando accedit pena sensus, spiritus alligatur ad ignem penalem tanquam ad medium vnicum, & causam specierum cognitionum suarum. Hæc autem alligatio non pertinet ad locum per præsentiam, nec metaphoricum per contactum virtutis; quia in primis apprehensionibus dolorosis spiritualis natura non agit, sed potius patitur ab igne unde melius diceretur, ignem esse in Dæmone, quam Dæmonem esse in igne tanquam in loco.

Ratio Conclusionis.

131 Hæc doctrina ex eo solum probatur sufficienter, quod quæ reperiuntur in inferioribus, proportionem seruata contingunt in superioribus, nec oportet fingere noua entia, aut providentiam nouam, sed perfecte calere inferiora, & sapienter ad superiora conscendere. Sed in cognoscitiuis inferioris ordinis dicta vera sunt sine speciali providentia: et goerunt similiter vera in cognoscitibus incorporeis, addita eleuatione opportuna, & congruentia posita necessaria. Minor, quæ solā indiget probatione patet ex dictis §. 4. & exemplis, quæ sequuntur. Sic iuxta communem sententiam alligatus est intellectus hominis ad phantasmata, dum vivit homo; quod nihil valeat intelligere naturaliter nisi dependenter à corporali phantasmate; & quod si phantasia deliret, intellectus errore affigatur, & crucietur. Sic etiam experimur visum turbari circa situm, quantitatem, figuram, & colores, quando medio tremulo, aut velociter moto; & colorato utitur ad videndum, & tali visione torquetur. Hoc experietur qui per aquam motam, aut tremulam, lucem attendat videre.

Exemplum.

132 Eodem modo damnatorum mentes dolorosa, & molesta perceptio- ne ignis, & eorum, quæ ab igne imprimuntur tenebrosæ, vel turbantur ab ipso, sicut à medio, cruciantur ab igne. Indeque insaniunt, & ignorantia positiva, aut erronea tabescunt; voluntas tristitiam parit, & persona spiritualis vnde quæque

cruc.

Dr. Mayorga.

cruciat, affigitur, & torquetur. Ad illos loquitur, & conqueritur, sed pro solatio augetur in confusione tormentum loquentis, & audientis; quilibet ergo & se, & alios torquet. Dæmones itaque caliginosi, & deliri superbia construunt edificium, in quo semper contrumaces laborant, & ab amore superbo non cessant. Practica mens similiter deliria prosequitur mala, pessima eligit pro pondere cupiditatis, & iræ, erroneaque vertigine cruciat, ut sic damnatus quicumque, dum ignem patitur, in rota torquetur Ixionis. Nec aliud potest excogitari nocumentum intellectualiter perceptibile.

Interrogationi respon-
detur.

133 Si autem quis querat: cur potius ab igne, quam ab alio elemento, vel re creata hæc patiantur Dæmones in inferno? Facile est respondere primo, quia sic placuit Deo. Deinde quia inter corpora materialia ignis subtilior est, dici- que potest spiritalis in eo sensu, in quo vocantur spiritus animales, & vitales: crassitudine, & viscositate caret; calidus est, & facile mobilis; ideoque inter alia elementa accommodatior ad vitam, & sensum. Sicque Auctor natura illo usus est cum certa temperie ad constandas potentias sensitivas, præcipue visum, sensus internos, & phantasiam. Aer post ignem subtilior est, sed cum frigida natura sit, & lumine careat, ad hæc non conducit. Aqua vero quia diaphana, & humida aliquatenus temperat ignem ad visum, & interiorum constitutionem, ita tamen ut quanto magis aqueus humor fuerit, tanto hebetior sensus fiat. Terra demum crassior, & durior inter elementa, inutilis est ad lucidam motionem specierum. Quare aptissime secundum rerum naturam, quam præuisit omnibus sic disposuit creator, Dæmones torquentur ab igne potius, quam ab alio elemento, aut substantia corporea.

S. VI

Quibusdam obiectionibus satisficit, & amplius explicatur nostra sententia.

1. Obiectio

134 CUM in publica concertatione Theologica supraposita doctrina non semel, nec sine plausu defenderetur ante hos annos, per doctus quidam Regentior contra illam, quæ sequuntur, fa-

bricatus est argumenta, non leuia quidē & quibus necessarium est respondere, & hac occasione confirmare nostram sententiam. Prima obiectio est quod nostra positio quodammodo conuenit cum asserto Auicena lib. 9. *Math. cap. ultimo*, & ideo patitur omnia argumenta, quibus passim Auicena impugnatur. Verum tamen sententia nostra longe distat ab opinione relata, & reiecta à nobis speciali argumento §. 1. quæ solet tribui Auicena, & consistit in eo, quod sola apprehensio ignis, ut disconuenientis, sine aliqua ipsius impressione torquet spiritus. Quæ assertio supponit species concreatas ad visionem intuitiuam, quod nos suo loco reiecimus, & quamvis eas ante peccatum admissemus, peccando eas perdidisse dicimus. Quapropter sine impressione ignis non potest attingere ignem, aut obiecta molesta molesta visione, & dolorosa apprehensione. Nec omnes apprehensiones chimericæ sunt. Quamvis hoc nomen in melancholicis cogitationes sine fundamento significet. Prima autem ignis apprehensio, si non est dolorosa contraria, ut nos ponimus, solum modo potest causare internam tristitiam, vel similem affectum, verum autem asserre nequit. Argumenta vero communia contra Auicenam duo tantum sunt: Quæ loco citato æqua lance perpendimus.

1. Obiectio

Eius solutio.

135 Secundo obiectio est: quod ista sententia est contraria S. Dionysij verbis de *div. nom. cam. 4.* dum ait: *In omnibus omnia naturalia integra, & lucidissima remanent*; quæ verba communiter intelliguntur de substantia Angeli, de eius potentijs, de habitibus naturalibus & speciebus infusis. Si ergo dictæ species non representarent res, sicut sunt in se, non essent integra; & lucidissima. Hæc tamē obiectio nulla est; quia per naturalia non intelliguntur habitus, aut species, aut aliquid eorum, quæ amitti possunt salva, & non mutata Angelica natura, ut ex contextu verborum S. Dionysij constitit in hac *q. scilicet. 3. §. 4.* Nec innodari potest melior interpretis textus, quàm auctor ipse.

2. Obiectio non obstat.

136 Contra eam nostræ sententiæ partem, quæ supra dolorosam intellectiōnem ignis addit vertiginosam, & delirā fieri cognitionem spirituum virtute ignis infernalis, sic arguit. Primo: quia in hac sententia species representarent falsum; sed implicat, quod species Angeli

*Impugna-
tio. 3.*

illi representent falsum. Ergo implicat dicta conclusio. Minor probatur: nam illa species, quæ commotione ignis representat falsum intellectui Dæmonis, vel est infusa à Deo in prima Angeli creatione; vel desumitur ab obiecto, si primum etiam si commoueat ab igne frangi, & confundi nequit, quæ admodum substantia ipsius non confunditur, nec frangitur etiam si ab igne commoueat. Si vero dicatur secundum, sic inquiri: quando species leonis representat equum, vel est immissa à leone, vel ab equo. Si mittitur à leone; ergo representabit leonem: quia hoc est ei essentiale; commotio autem ignis non potest auferre ab specie leonis, quod ei conuenit per essentiam suam: vel species impressa à leone representat equum & e contra: quod intelligibile non est.

*Solutur
accurate.*

137 Huic tamen argumento respondeo, quod species, quibus spiritus damnati intelligunt non sunt à Deo infusæ, nec in principio, nec postea, sed mediante impressione ab extra acquirunt notitiam, quam habent. A quo autem recipiunt species? dico quod ab igne, ut in strumento Dei punientis, operante quæ eo genere causæ, in quo creator species initio Angelis impressit, siue efficienter, siue obiectiue; (cuius resolutio non est ad rem, ego tamen magis inclinor inefficietiam intentionalem). Nam post finale iudicium non erunt leo, equus, & similes res quæ immittant species, & tamen pænæ, & cruciatus Dæmonum per ignem non habebit finem. Ignis itaque, cui alligatus est Dæmon quantum ad cognitionem, sicut hominis intellectus ad phantasmata, sic imprimit species pro primis, & simplicibus apprehensionibus (ante omnem spiritus volitionem) confusas, contrarias, & inordinatas; sicut in delirantibus phantasmata vi intellectus agentis species intelligibiles. Et in homine quidem representant multa, confusa, inordinata, chimerica, ut experientia docet tam in delirijs, quàm in vertiginosa visione. Quid rogo species deprauat, collidit, & redit vertiginosas? nonne spirituum, & humorum velox, & inordinatus motus? certe quidem. Ergo respectu Dæmonum velox, caliginosa, & tremula impressio specierum multarum, quæ non dependet à voluntate ipsorum, species collidit, confundit, & vertiginose immittit. Hoc autem ipsum dicendum est contingere in igne tanquam in medio, si vellis admittere, quod obiec-

Dr. Mayorga.

ta imprimunt species; sicut in crepusculo vespertino res aliæ videntur, quam sunt, mittantque species; & causa talis erroris paruitas, & quasi obscuritas lucis est.

138 Ex his facile soluitur alia obiectio, quæ talis est. Vel Dæmon cognoscit tales species representare falsum, vel indicat representare verum. Si hoc secundum; ergo non torquetur; quia tunc Angelus malus esset ignorans; & pure ignorans non torquetur in eo, quod fallatur. Si primum. Vel tunc Angelus habet iudicium, quo dicat: obiectum est, quomodo ab specie representatur; vel quo dicat: obiectum est aliter, ac ab specie representatur. Si hoc secundum dæmon non errat, nec delirat: si primum; ergo in intellectu illius coniunguntur duo iudicia contradictoria, nempe: *Hæc species representat falsum, & obiectum eo modo est, quod ab specie representatur.* Ista inquam, obiectio non habet vim; quia loquitur quandoque de mente sana, quam aliàs supponit infirmam cum doctrina, quam impugnat, aliàs non erit ad rem. Mens autem agra semper, & imbecillis nulla talia iudicia facit, nec supra se reflectitur contemplando, si res sunt tales, vel non: sed impetuosè rapitur ab obiectis; & si cõcedas aliquando sistere, & cogitare, in absurda prorumpit tam in practicis, quam in speculatiuis, & graditur de tormento in tormentum; mensque sic delira non abhorret contradictoria, & absurda, obscenaque quasi materialiter, quæ mens sana, & bene composita abhorret, fugit, & non admittit. Et hæc in delirante homine cõtemplatiuis manifesta sunt, & apud medicos sunt nota.

139 Tandem argumentatur in hunc modum. Dæmon verè cognoscit plura singularia, sicut sunt in se: ergo pænæ sensus non consistit in prædicta deceptione, & errore. Antecedens patet. Nam Diabolus verè cognouit, & cum distinctione Adamum, & Epam; quando istam in forma serpentis tentauit, & decepit, ut constat ex sacra pagina Gen. 3. Deinde Dæmon cognouit verè Iudam esse Iudæ & Apostolum, & socium Christi: ite cognouit uxorem Palati esse illius uxorem; quando illam noctu commouit, ut sollicitaret solutionem Christi, & liberaret eum a morte, Marth. cap. 27. *Nibil tibi, & ius to illi, multa enim passa sum, &c.* Demum quando assumunt Dæmones aliqua corpora, in quibus appareant, verè cognoscunt,

*Alia obiectio
soluitur,
ex dictis.*

*Ultima
obiectio.*

tunt, & determinate formata esse ex aere v.g. & non ex terra, vel aqua, ergo vere cognoscit eorum aeternam, terram, & aquam figuram corporis, & alia item vere noscitur se ab igne torqueri, & igni alligari. Ergo dæmon non errat circa singularia, & consequenter non potest in hoc consistere pœna sensus.

1. Respon-
sio.

140. Respondeo tamen primo: quod admittitur sententia, quam in hac q. feci. & conc. 4. probabilem diximus, & non paucis, nec obscuris testimoniis sacris probauimus, nulla est talis obiectio. Quia quando hæc omnia habebant, diabolus, & Angeli eius non cruciabantur igne infernali, nec pœnam confusionis erroris, & caliginosæ vertiginis patiebantur. Quamvis & tenebris merè priuatiuis essent obscuri, & haberent paratum ignem æternum Matth. 23. ubi suo tempore immissi cruciabantur die, ac nocte, id est se per, in sæcula sæculorum Apocal. 2. Respondeo 2. ex D. Gregorio lib. 9. Moral.

2. Respon-
sio.

cap. 39 alias 45. quod *quomodo ignis ille ad consolationem non lucet, tamen, ut magis torqueat, ad aliquid lucet.* Quapropter æternam continue dolorosa visione ignis, deceptio circa singularia quandoque intermittitur permissione Dei, quando peccata Dæmon sollicitat, tentans homines; aut dispositione diuina, quando monita salutis cogitur dare, aut bonos ad maiorem coronam exercet, ut Iob, Paulum, & alios istos. Et tunc etiã circa alia torquetur, & circa hæc ipsa, imo hæc ipsa ignorantia delira motus operatur. Quod Dæmon exprobrat S. Ignatius in Epist. ad Philipp. in dicto casu suggestionis Iudæ, & precum uxoris Pilati circa mortem Christi.

S. Ignat.

3. Respon-
sio.

141. Respondeo 3. & ultimo non consistere pœnam sensus præcipue in di-

formi apprehensione singularium, quam quam hæc pœnalis sit, dum datur, & vertiginosa est; sed consistit in molestia, & dolorosa inuitabili cognitione ignis infernalis molestantis immisione intentionali, & in delira cogitatione, ad quam sequitur interna tristitia, molestia, & afflictorio, aliisque affectus peruersi maiori impulso torquent. Delirium autem non fiat in simplicibus apprehensionibus, sed in motu mentis, quæ solum mouetur cogitatione, & contemplatione comparando singula singulis tam in practicis, quam in speculatiuis, & sic colligendo ab vno ad aliud progreditur; quem motum explicuit Dionysius de diu. nom. cap. 4. & diuisit in rectum, circularẽ, & obliquũ. Igitur quamvis singularia quandoque cognoscant damnati spiritus, ut existunt, tamẽ illis simplicibus notitijs male vtuntur ad ambulandum, & dum ex se mouentur, delirant, præcipitantur, & errant; inique consultant, & prauè operantur. Et forsam ob hæc, & alligationem mētis ad ignẽ, qualem habet intellectus noster ad phantasmata inter mala Dæmoniorum numerat S. Dion. de diu. nom. cap. 4. præcipitem visionem, seu phantasmam proteruam, ut alij interpretantur.

Dionysius

142. Hæc nunc occurrunt dicenda ad defendendam Catholicam doctrinam circa tormentum Dæmonum in inferno, & pœnam, quam patiuntur ab igne sulphureo materiali. Quæ si non sufficiant, sint tanquam probabiliter asserta pro captu meo. Deinceps autem cū Augustino dicam, ibi latere nos mysterium miris, & mirabilibus modis, sed veris spiritus pati ab igne: nõ enim est mirum, quod Mirabilis mirabilia faciat.

Omnia, quæ in hoc opere Scripta sunt, libenti animo, & humiliter subiectione Sanctæ Romanæ Apostolicæ Ecclesiæ correctioni, & me ipsum in omnibus, submitto.

E I N I S

IN

INDEX

RERVM MEMORABILIVM.

F, Folium: C, Columnam: N, Numerum significat.

A.

Acceptio specierum ad videndum non consistit in actione Angelicæ, fol. 168. n. 37.

[Accidentia obiecti visibilis non possunt representari per unam speciem influxam, fol. 169. n. 40.

[Accidentalis beatitudo Angelorum potest augeri, & augetur de facto in presenti Providentia, fol. 373. n. 41.

[Actio bona dicitur recta, & eius bonum est rectitudo, fol. 241. n. 8.

[Actio Angeli constitutiva loci non est motus localis, fol. 329. n. 56.

[Actio, & passio dicitur unus influxus agentis, fol. 51. n. 7.

[Actio diæa immanens est vitalis actiue, & passiue, fol. 143. n. 45.

[Actio mala est peccaminosa, & malum eius peccatum, fol. 241. n. 8.

[Actio non recipitur nisi ubi terminus eius causatur, fol. 295. n. 58.

[Actio nulla videntis requiritur ad accipiendam speciem obiecti, neque ad videndum illud, fol. 168. n. 37.

[Actio physica ut distincta ab intentionali necessaria non est ad dolorem, aut delectationem, fol. 434. a num. 107. vsque ad 123.

[Actiones sunt suppositorum, fol. 151. n. 74.

[Actio vitalis non requirit passivum vitale, sed potest esse transiens, fol. 143. n. 45.

[Actus corporis non est intellectus in actu, sed sensus in actu, fol. 12. col. 1. num. 25.

[Actus, & potentia disparate se habentes non conveniunt ad ullam compositionem, fol. 39. col. 2. num. 15. & fol. 40. num. 16.

[Actus liberi qui sunt; & quali libertate quisque gaudeat? fol. 228. n. 1.

[Actus naturales voluntatis non sunt ne-

cessarii, sed contingentes, fol. 220. nu. 43.

[Actus primo primus nascitur à voluntate inferiori post simplicem propositionem boni, fol. 217. n. 33. & 34.

[Actus secundo primus nascitur à voluntate inferiore post liberam applicationem obiecti ipsius, fol. 217. n. 33. & 34.

[Actus voluntatis etiam non liberi sunt contingentes, & non necessarii, fol. 220. num. 4.

[Actus voluntatis non liber in suo ortu in secundo instanti potest impediri, fol. 235. num. 23.

[Addiscere, inuenire, & considerare diversa exercitia mentis sunt, fol. 189. num. 12. & 13.

[Æternitas est esse essenziale, fol. 87. n. 7.

[Ænum quid sit, fol. 88. n. 8.

[Æterna conservantur à Deo sine continua productione fol. 89. nu. 11. & 12.

[Affectus subsequens possessionem boni non est per modum appetitus, sed per modum quietis, fol. 226. n. 21.

[Agens intellectus quomodo faciat species intelligibiles, fol. 7. col. 2. n. 12.

[Alligatio spirituum ad ignem est quantum ad cognitionem, fol. 439. nu. 129. & 130.

[Amisio omnium bonorum amobilium ab Angelo peccando executæ est, fol. 425. num. 73.

[Ambitione Diabolus peccavit, fol. 403. num. 109.

[Amisio bonorum supernaturalium in hac Providentia non est æterna in viatoribus, est tamen æterna in damnatis, fol. 410. n. 17.

[Amor electivus reperitur in Angelo, fol. 237. n. 31.

[Amor electivus, & naturalis quomodo differant, fol. 237. n. 29.

[Amoris electivi nomine qui actus comprehendantur, fol. 237. n. 30.

[Amor ut sic circa bonum ut sic elicited non reperitur in voluntate creaturæ, fol. 222. num. 10.

Index

- Amoris plures species refferuntur, fol. 239 num. 34.
- Amor naturalis repertus in Angelo ab initio non fuit amicitia, nec concupiscentia, neque vtrumque simul, fol. 227. num. 27.
- Amor præsupponitur ad concupiscentiã, fol. 390. n. 60. & fol. 393. à n. 72.
- Amor sui cum depectu Dei Domini ante propriam cõcupiscentiam fuit primum Diaboli peccatum, fol. 394. num. 77. & est propria, & iniquissima superbia, fol. 396. num. 83.
- Angelus non potest producere substantiam vniuoca generatione, fol. 272. n. 3. Nec etiam æquiuoca productione. Ibidem, n. 6. & fol. 273. n. 11.
- Angelus non potuit culpabiliter peccare in primo instanti extrinseco sui esse, fol. 386. n. 48.
- Angelus viribus naturæ potest se, & omnia sua diligere propter Auctorem omnium, fol. 238. n. 34.
- Angelus recipit species ab obiectis ad visionem singularium, etiam corporeorũ, fol. 168. n. 37.
- Angelus in actu voluntatis simpliciter primo nequit culpabiliter peccare, fol. 385 num. 44.
- Angelus non habuit concreatam notitiam singulorum agibilium distinctam, & claram, fol. 231. n. 10.
- Angelus vna intellectiõne totali cognouit omnia quidditatiua rerum naturalium, fol. 198. n. 44. & 45.
- Angelus potest sibi aliquod bonum desiderare, fol. 238. n. 32.
- Angelus per suam substantiam non cognoscit omnia naturalia, fol. 130. n. 6.
- Angelus quid sit, fol. 9. col. 2. num. 18. & sequent.
- Angelus non semper est in actuali visione intuitiua rerum, fol. 195. n. 30.
- Angelus quomodo producat, fol. 3. col. 1. n. 13.
- Angelus, vt defacto creatus est, potest peccare circa naturalia, fol. 243. n. 16.
- Angelus, vt defacto creatus est, falli nequit in notitia quidditatiua, fol. 203. num. 58. sed factus in putat natura falli posset *ibidem* in coniectura, & in consultatione practica potest falli. *Ibidem*, num. 59.
- Angelus nequit mutare locum suũ quoad maius, aut minus per motum localem, fol. 103. n. 44. & infra.
- Angelus nequit cognoscere futura per proprias species, fol. 171. numero 47.
- Angelus sapiens notitia expressa habituali dominus est particularium suarũ meditationum, quoad ortum, & durationem, fol. 198. n. 42.
- Angelus est capax penitentia naturalis, fol. 263. n. 79.
- Angelus potest loqui ad hominem interne producendo species in intellectu possibili, fol. 302. n. 78. & 79.
- Angelus non potest producere qualitates materiales, calorem, &c. fol. 274. num. 14.
- Angelus cognitione quidditatiua comprehendit res inferiores, & superiores, quorum accepit species, fol. 187. num. 9.
- Angelus nequit nutrirĩ, neque augeri, fol. 27. à num. 47.
- Angelus secundum naturam habet potentiam receptiuam motus localis fol. 330. num. 59.
- Angelus cur dicatur spiritus, fol. 3. col. 1. num. 3.
- Angelus non est immensus, fol. 316. n. 8.
- Angelus non constans materia constat genere, & differentia, fol. 49. n. 18.
- Angelus vt defacto creatus in naturalibus est potens peccare ex ignorantia, fol. 250. num. 38. & ex affectu prauo, fol. 252. num. 43. & item ex malitia, fol. 253. num. 48. & fol. 254. num. 51. & deum venialiter, fol. 255. num. 54. & sequentibus
- Angelus non componit, nec diuidit circa quidditatiua ad proficiendum in notitia, fol. 199. num. 47. Nec etiam in visione intuitiua, & memoria, fol. 200. num. 48. vsque ad 52. in cognitione coniecturali potest componere, & diuidere mentaliter, fol. 201. num. 53. Ad docendum alios componit, & diuidit per propositiones, & syllogismos. *Ibidem*, num. 54. & 55.
- Angelus semper est in aspectu quieto selectorum suorum, fol. 193. num. 26. & 27.
- Angelus repletus est sapientia in primo instanti intelligendo, fol. 156. num. 92. & 93.
- Angelus per corpus assumptum solum potest agere vitaliter transeuntes actiões, fol. 347. num. 15.
- Angelus locatus metaphorice in tota sua sphaera potest se subtrahere à locis intermedijs remanendo solum in extremis, fol. 327. n. 47. existens autem in vno extremo quadrante sphaeræ potest in vno

Rerum Memorabilium.

- instanti de relinqueret illud, & in sequenti acquirere aliud extremum. Ibidem, num. 48. sed tunc non datur motus localis. Ibidem, & n. 49.
- Angelus habet virtutem loco motivam sui, fol. 276. n. 22. Aliorum spirituum, & corporum, fol. 277. à n. 27. usque ad 34.
- Angelus est fallibilis in coniectando, mobilis ab obiecto, potest decipi in particulari consultatione, & alium decipere, fol. 250. & 251. n. 38. 39. & 40.
- Angelus cum speciebus virtualibus se habet tanquam potens scire, fol. 156. n. 92.
- Angelus neque se, neque alios videt per propriam, aut aliorum substantiam, fol. 133. num. 16.
- Angelus nihil cognoscit per suam substantiam tanquam per speciem incognitam, fol. 130. num. 7.
- Angelus fuit sapiens in primo instanti sui esse, & quomodo, fol. 191. n. 19. & c.
- Angelus, & si non haberet species ab initio, posset notitiam acquirere, fol. 154. num. 85.
- Angelus se, & alios videt per species impressas ab obiectis, fol. 162. n. 20.
- Angelus seipsum semper intuetur, fol. 195. n. 31. & semper se quidditative cognoscit, ibidem.
- Angelus per media naturalia habuit notitiam Dei auctoris naturæ, fol. 158. n. 6.
- Angelus in primo instanti essendi non potuit habere aliquem actum liberum, fol. 230. num. 6.
- Angelus sola coniectura potest futura cognoscere, fol. 173. n. 51.
- Angelus non audit voces corporales, nec sonos, fol. 301. n. 76.
- Angelus potest moveri in instanti intrinseco de uno extremo ad aliud discretum, quæ sint loca metaphorica, fol. 331. n. 63. quomodo possit moveri circa spatium continuum, fol. 332. n. 64.
- Angelus potest bene agere intra naturalia sine speciali auxilio gratiæ etiam ordinis naturæ, fol. 245. n. 23.
- Angelus potest loqui Angelo sibi propinquo, & etiam à se distanti localiter, fol. 295. n. 56.
- Angelus nequit occupare duo loca adæquata, fol. 113. n. 81.
- Angelus operans, seu existens in loco movetur, fol. 329. num. 56.
- Angelus stans per contactum in tota sua sphaera potest se reducere ad quodlibet punctum illius, fol. 327. numero. 46.
- Angelus potest loqui secreto cum alio, quin audiant reliqui astantes, fol. 299. n. 69. 70. 71. & 72.
- Angelum fuisse beatum in primo sui esse non repugnat, fol. 354. n. 13.
- Angelum loquendo causare immediate in audiente conceptum eius, de quo loquitur, est difficile, fol. 286. n. 26.
- Angelum componi posse ex forma, & materia eiusdem rationis cum nostra quæ probent, fol. 28. col. 2. à num. 3.
- Angelo invisibilia, & secreta quæ sunt, fol. 179 & 180. n. 70.
- Angeli supremi immediate illuminantur à Deo, fol. 304. n. 86.
- Angeli ad Animam separatam, & e contra, locution non differt à locutione inter Angelum, & Angelum, fol. 300. n. 73.
- Angeli non loquuntur per verbum mentis in genere obiecti, fol. 281. num. 6. & 7.
- Angelos existere congruentiæ probant, fol. 2. col. 1. n. 1.
- Angeli sunt in loco independentes à corpore, fol. 95. n. 16. & fol. 96. num. 21.
- Angeli inter se non loquuntur, per signa corporalia, neque spiritualia, fol. 283. num. 15. & fol. 284. n. 17. 18. & 19.
- Angeli non fuerunt creati formaliter sancti, fol. 355. num. 22. sed creati sunt boni, num. 26.
- Angeli plures esse possunt simul in eodem loco, fol. 112. num. 7.
- Angeli propter quid dicantur, fol. 86. num. 15.
- Angeli non fuerunt beati in primo sui esse, fol. 355. n. 14. & 15.
- Angeli plures solo numero differentes de facto existunt, fol. 80. n. 4.
- Angeli sunt incorruptibiles, & immortales, fol. 86. n. 1.
- Angeli cur dicantur intelligentiæ, fol. 61. col. 1. n. 8.
- Angeli omnes creati sunt boni, & recti, reliquæ in manu consilij sui, fol. 389. num. 56.
- Angeli boni omnes acceperunt gratiam in via, fol. 360. n. 34.
- Angeli cur non habuerunt locum poenitentiae, fol. 408. n. 7.
- Angeli non dicuntur filij Dei in sacra pagina, fol. 48. n. 14.
- Angeli mali ipso facto suo damnati sunt, & facti omnium poenarum rei, fol. 425. n. 73.

Index

Angeli sunt proprie in loco ante omnem suam operationem, fol. 96. n. 20.
 Angelos in creatione sua fuisse beatos quod modo fit accipiendum, fol. 264. n. 84.
 Angelorum multitudo finita est, sed nostris numeris inexplicabilis, fol. 55. n. 6. & 7.
 Angelica natura facta est ornata naturalibus donis, fol. 153. n. 81.
 Angelica nomina explicantur, fol. 2. n. 3.
 Angelica natura capax est superbiæ, fol. 391. n. 64.
 Anima rationalis non habet intellectum agentem circa naturalia, fol. 123. n. 23.
 Anima rationalis cur non sit intelligentia, fol. 8. c. 1. n. 12.
 Anima separata non se intelligit per suam substantiam, fol. 11. c. 2. n. 23.
 Anima rationalis non est intelligentia, & cur? fol. 11. c. 1. & 2. n. 23.
 Anima est actus corporis concreatus, fol. 15. col. 2. n. 6.
 Anima rationalis vocatur spiritus in S. Scriptura, fol. 3. c. 1. n. 3.
 Animam esse totam in toto corpore humano, & totam in qualibet parte eius quomodo accipiendum, fol. 116. n. 191.
 Animalia bruta non habent principium motus cognoscitivi, sicut homo, fol. 39. col. 2. n. 15.
 Appetitus desinit, quando res possidetur, fol. 9. c. 1. n. 16.
 Apparitiones Angelorum in corpore visibili negari non possunt salva fide, fol. 343. n. 2. & 3.
 Arbitra potestas propria est naturæ intellectualis, ut potentis cognoscere agibilia, fol. 216. n. 31.
 Arbitrium liberum, & voluntas appetitiva distinguuntur, fol. 210. n. 14.
 Arrogantia Diabolus peccavit, fol. 403. num. 108.
 Archangeli propter quid dicantur, fol. 85. n. 14.
 Assensus, & consensus mentis quomodo differant, & quando reperiuntur, fol. 293. n. 50.
 Assensus, & dissensus ad asserta locuta distinguitur ab auditu in actu, & auditione, fol. 293. n. 49.
 Aspectus quietus scitorum interrumpitur in homine, & non in Angelo, & quare, fol. 194. n. 28.
 Astra, & cæli adoranda non sunt, fol. 46. col. 1. n. 7.
 Assumptio corporis ab Angelo qualis cō-

positio sit, fol. 350. n. 28. Assimilatur compositioni hypostaticæ, estque in genere accidentali. Ibidem, n. 29.
 Attentio videntis solum requiritur ad visionem attentam, fol. 168. n. 37.
 Auditio quid sit, fol. 290. n. 39.
 Auditio Angeli respectu vocis humanæ difficilis, fol. 301. n. 74. & sequentibus.
 Auditiva potentia quæ sit, & eius definitio, fol. 290. n. 37.

B.

Beatitudo essentialis non potest augeri, neque beatus potest in illa proficere iuxta præsentem providentiam, fol. 372. num. 40.
 Beatitudo naturalis consistit in contemplatione summi veri secundum naturam, fol. 263. n. 81. & 82.
 Beatus Angelus peccare nequit, fol. 371. n. 29. & sequentibus.
 Beatus per visionem non attingit divini cordis secreta, fol. 308. n. 97.
 Bonum ut sic est obiectum voluntatis, ut sic, fol. 218. num. 25.
 Bonum potentia dicitur robur, & malum debilitas, fol. 241. n. 8.
 Boni quando, & propter quid dicantur Angeli, fol. 363. n. 1.
 Bruta non habent principium motus cognoscitivi, fol. 352. n. 4.

C.

Caligo sub pedibus Dei qualis, fol. 3. c. 2. n. 11.
 Carentia formæ distincta à substantia constituit subiectum accidentium, fol. 15. col. 1. n. 4.
 Carnes, & ossa corporis humani non satis probant vitam vegetativam, fol. 345. n. 9. & 10.
 Causæ universales, & particularis non sunt duæ causæ partiales, fol. 49. n. 16.
 Cherubim propter quid dicantur, fol. 85. num. 11.
 Cælum, & astra non producant substantiam adhuc imperfectam, sed solum alterant corpora, fol. 273. num. 11.
 Cæli, & stellæ adorandi non sunt, fol. 46. col. 1. num. 7.
 Cælum incorruptibile propter quid est, fol. 223. n. 11.
 Cognitio demonstrativa, opinativa, & philosophica.

Rerum Memorabilium.

- phistica quid sint, & quomodo differat, fol. 157. num. 4.
- Cogitationes cordis quæ sint, fol. 179. num. 68.
- Cognitio Dei, ut est in se, quid datatiua, & non intuitiua repugnat, fol. 160. n. 12.
- Cognitio quid datatiua pertinet ad sapientiam, fol. 146. n. 55.
- Cognitio practica, quæ sit, & quod ipsius obiectum, fol. 247. n. 30. in quo differat ab speculatiua. Ibidem.
- Cognoscitiua tantum sunt capacia doloris, tristitiæ, & afflictionis, fol. 426. num. 78 & solum cognoscens torquetur. Ibidem.
- Cognita ex vi visionis, seu in Verbo & si possit beatus docere alios, non sunt materia illuminationis hierarchicæ, fol. 307. num. 95.
- Comparatio inter beatos, & damnatos, fol. 422. num. 60. & 61.
- Comparatio mentalis fiat in propositione & syllogismo affirmatiuo, fol. 202. n. 56.
- Compositio ex materia, & forma in corporalibus non datur, fol. 19. col. 1. n. 19.
- Compositio ex quod est, & quod est, qualis sit, fol. 52. num. 12. & 13.
- Compositio substantialis in eodem genere substantiæ excluditur, fol. 20. col. 1. n. 22. & deinceps.
- Compositio ex Angelo, & corpore assumpto qualis non sit, fol. 348. n. 22.
- Compositio hominis est quasi suppositalis fol. 55. col. 2. num. 6.
- Compositum corporale, cuius forma sit perfectior anima rationali repugnat, f. 45. à num. 5.
- Comprehensio est cognitio, per quam nihil rei lateat videntem, fol. 187. num. 7.
- Concretum quotupliciter dicatur, fol. 12. col. 2. num. 28.
- Concupiscibilis, & irascibilis non distinguuntur intuitiue, fol. 28. num. 37.
- Concursus obiecti pure terminatiuus non datur, fol. 167. n. 35. Nisi visio fiat per exterminationem. Ibidem.
- Concursus vniuersalis determinatur à particulari, fol. 49. n. 16.
- Consuetudo, & mos quomodo differant, fol. 239. n. 2.
- Coniectura, prophetia, & visio prophetica quomodo differant, fol. 157. n. 7.
- Coniecturæ fallibilitas qualis, & vnde, fol. 173. n. 52.
- Consequencia ista: *Non recipitur in subiecto inhesionis ergo subsistit*, non est bona, fol. 297. n. 62. & 63.
- Contemplatio semper est libera, fol. 194. num. 29.
- Contactus entitarius non est necessarius inter loquentem, & audientem, fol. 294. num. 54.
- Contemplatio est actus sapientis in quantum sapiens est, fol. 190. à num. 16.
- Continui species, & eius compositio, fol. 106. n. 53. & infra.
- Corpus humanum post resurrectionem integrum erit cum omnibus partibus conducentibus ad loco motuum, sensitiuum, & rationale. Ibidem, n. 7. opera vitæ vegetatiuæ non dabuntur post resurrectionem, num. 8.
- Corpus spirituale quid sit in D. Paulo, fol. 346. num. 10. Corpus Christi ostensum discipulis fuit vere humanum. Ibidem, num. 11. corpus assumptum ab spiritu est solum apparenter humanum. Ibidem num. 12.
- Corpus organicum, cuius Anima est actus non componitur ex materia, & forma fol. 21. col. 1. n. 23.
- Corpus organicum perfectius est corpus humanum, fol. 48. num. 15.
- Corpus assumptum non potest deseruire Angelo ad aliquam passionem vitalem, fol. 347. n. 17. & 18.
- Corpus humanum aliud est corruptibile, aliud incorruptibile, fol. 344. n. 6.
- Corpus Christi sub speciebus panis est in loco modo, quo panis ante consecrationem sub eisdem speciebus in loco erat, fol. 319. num. 20.
- Corpus non mediat inter spiritum, & spiritum, nec spiritus inter Corpus, & corpus, fol. 295. num. 58.
- Corpus Christi sub speciebus panis semper mouetur per accidens, fol. 320. n. 21.
- Corpus organicum, ex quo homo componitur, est sensus possibilis, fol. 39. col. 2. num. 15.
- Corpora, quæ ab spiritibus assumuntur, ab ipsis possunt formari. fol. 343. num. 3.
- Corpora non replent locum spiritualem fol. 97. n. 22.
- Corpora assumpta ab Angelis non sunt vegetatiua, nec sensitiua, nec vera, sed solum apparenter humana, sunt tamen vera corpora, & non phantastica, fol. 346. num. 12.
- Corpora celestia non sunt organica, fol. 48. col. 2. num. 15.
- Corporalia occultant spiritualia, fol. 132. col. 2. num. 31.

Corporalia capacia sunt illuminationis
 spiritualis, fol. 170. num. 44.
 Corporeum, & materiale quomodo diffe-
 rant, fol. 157. num. 2.
 Corruptibile, & incorruptibile quid signi-
 ficent, fol. 86. num. 1.
 Cor in moralibus quid dicatur, fol. 179.
 num. 69.
 Creatio Angeli est positio eius in loco, seu
 locatio, fol. 97. n. 23.
 Creatura pura quantumvis perfecta nequit
 rem aliquam comprehendere, fol. 187.
 num. 8.
 Creatura non potest creare, fol. 271. n. 2.
 Creatura intellectualis, & rationalis secun-
 dum naturalia quodammodo potest di-
 ci in via ad visionem beatam, fol. 353.
 num. 6.
 Creatura non potest absolui ab omni loco
 & ubi, fol. 99. n. 30.
 Creatura non loquitur producendo spe-
 cies substantiales, fol. 8. col. 2. n. 14.
 Creatura nullo modo potest esse ubique
 fol. 315. n. 8. Neque esse in loco per es-
 sentiam, Ibidem.
 Creatura impeccabilis repugnat, fol. 375.
 n. 5. Ratio propria fol. 377. n. 11. & 12.
 Creatura non est rectitudo, nec habet rec-
 titudinem inseparabiliter coniunctam,
 fol. 244. n. 18. & 19.
 Creatura exprimit pulchritudinem crea-
 toris, fol. 2. col. 1. n. 1.
 Creatura sola, quæ habent principium mo-
 tus cognoscitui, possunt esse in via ad
 suam perfectionem in eadem linea, fol.
 352. n. 4. & 5.
 Culpa est defectus in actione non solum vo-
 luntaria, sed etiam libera, fol. 249. a. n.
 33.
 Culpabilitas unde proveniat, fol. 377. num.
 10.
 Cupiditas, & ira reperiuntur in Angelis,
 fol. 219. n. 38. & 39.
 Cur potius ab igne, quam ab alio elemen-
 to Demones torqueantur? fol. 440. n.
 154.

D

Damatos torqueri in rota Ixionis quo-
 modo accipiendum, fol. 440. n. 133.
 Definitio Angeli quæ, fol. 13. col. 2. n. 32.
 Definitio res Angeli per ea, quæ dicuntur
 de corpore, spiritum non attingunt, fol.
 13. col. 2. n. 31.

Delectabile est obiectum voluntatis appe-
 titivæ, fol. 218. num. 35.
 Demonstratio qualis cognitio sit, fol. 157.
 num. 4.
 Desiderium quomodo differt à concupiscen-
 tia, fol. 390. num. 60.
 Deus non est in hierarchia, fol. 82. num. 23.
 Deus cognoscit futura, & quomodo, fol.
 173. n. 50.
 Deus loquitur ad extra producendo sub-
 stantias spirituales, fol. 8. col. 2. n. 14.
 Deus est actus purus, fol. 6. col. 1. n. 9.
 Deus est ubique per essentiam, præsentiam
 & potentiam, fol. 315. n. 2.
 Deus non causat malum morale per creatu-
 ras, tanquam per instrumenta, fol. 2. col.
 2. num. 2.
 Deus præscientia tangit futura, visione præ-
 sentia, memoria præterita, fol. 173. num.
 50.
 Deus supremos Angelos illuminat, & do-
 cet divina mysteria immediate per locu-
 tionem, fol. 309. n. 101.
 Deus quatenus intellectus exprimit verbū
 fol. 6. col. 1. num. 9.
 Diabolus, seu Lucifer solus inter peccan-
 tes non accepit gratiam sanctificantem
 in via, fol. 362. n. 41.
 Diabolus peccavit in primo actu libero,
 fol. 389. n. 58.
 Diabolus fuit infidelis, fol. 400. n. 97.
 Diabolus alios Angelos induxit ad peccā-
 dum, fol. 404. n. 114.
 Dispositio Angelorum ad sanctitatem for-
 malem non fuit meritoria vitæ æternæ
 de condigno, nec de congruo, fol. 364.
 n. 6. Non fuit nec potuit esse meritoria
 de condigno, nec de congruo primæ gra-
 tiæ sanctificantis, n. 7.
 Dispositio Angelorum ad gratiam qualis,
 fol. 359. num. 30. & 31.
 Dissensus & assensus ad propositionem audi-
 tam distinguitur ab auditu in actu, &
 ab auditione, fol. 293. n. 49.
 Distantia vitra spheram actiuitatis loquen-
 tis impedit auditionem, fol. 294. n. 55.
 Divisio mentalis stat in propositione, & sy-
 logismo negativo, fol. 202. n. 56.
 Divisio locutionis in affirmatiuam, negati-
 uam, & alias pertinet ad Dialecticam, &
 Rethoricam, fol. 303. n. 81.
 Dinturnitas viæ per accidens est ad eius es-
 sentiam, fol. 353. n. 9.
 Doctrinalis locutio est artificiosa mani-
 festatio conceptæ veritatis, &c. fol. 304.
 n. 84. exerceturque tã circa naturalia,
 quam circa supernaturalia. Ibidem.

Doctri-

Rerum Memorabilem.

Doctrina de motu locali Angelorum à loco per operationem, & à loco per præsentiam non opponuntur, quia agunt de diversa re. fol. 315. & 316. n. 4. & 5.

Doctor debet se accommodare in docendo captui addiscentium, fol. 192. n. 23.

Dolor, & delectatio quid sint? quomodo causentur? & quibus competit dolere, & delectari, fol. 434. à num. 107. vsque ad 117.

Dolorosa intellectio, verriginosa cogitatio, & præceptus visio est tormentum ignis, & poena sensus spirituum damnatorum, fol. 438. n. 124.

Dominium liberum, & impeccabile non repugnat, fol. 375. n. 3.

Dominationes propter quid dicantur, fol. 85. n. 12.

Dominio determinandi carent potentia amativa, & vis consultiua, fol. 212. num. 19.

Dominium Ethicum, Politicum, & economicum quid sint, & quomodo differant, fol. 219. n. 1.

Dæmones fugat sub fumigium sulphureum fol. 2. col. 2. n. 2.

Dæmon exprobratus occulta manifestat, fol. 2. col. 2. n. 2.

Dæmones peccando naturalem beatitudinem perdidit, fol. 264. n. 84.

Dæmones, & damnati habent impotentiam bene operandi, fol. 411. n. 20.

Dæmones fugiunt digitos consecratos Sacerdotum, fol. 2. col. 2. n. 2.

Dæmones, & damnati in linea supernaturali sunt quasi mortui, fol. 421. n. 58. in ordine naturali sunt, viuunt, & operantur. Ibidem. Carent pulchritudine, virtute, rectitudineque. Ibidem.

Durandus sinistra Dionysium interpretatur in puncto illuminationis, fol. 305. n. 88. & 89.

Duratio quid? & quotuplex sit, fol. 87. n. 5.

E

Ea sunt vnum numero, quorum materia est vna, quomodo intelligatur, fol. 73. num. 26.

Eiectio malorum de cælo executæ est in particulari iudicio, quando Deus bonos Angelos glorificauit, fol. 425. num. 73.

Effectus particularis tribuitur agenti particulari, non causæ vniuersali, fol. 499. 16.

Electio non necessitat Angelum ad nō mutandam resolutionem propriam, fol. 258. n. 66.

Eleuatio ignis inferni ad torquendum malos spiritus quæ, & propter quid? fol. 439. n. 129.

Ens morale quid sit, fol. 240. n. 4.

Essentia substantiæ non pendet à subiecto, in quo fol. 53. n. 14.

Essentia vno modo est actus essentis? fol. 50. n. 3. & 4.

Essentia, & existere non distinguuntur, fol. 52. n. 9. & 10.

Essentia in via ad beatitudinem supernaturalem in actu primo completo præter naturalia, quæ constituent, fol. 353. n. 7.

Essentia in loco determinato cōpetit creaturæ fol. 315. n. 3.

Essentia quotuplex sit, fol. 53. n. 14.

Essentia in loco per essentiam rapugnat creaturæ, fol. 315. n. 3.

Essentia independens à subiecto non subsistit, sed est substantia, fol. 53. n. 14.

Essentia in via triplex, fol. 351. n. 2.

Essentia est actus, quo essens est, fol. 51. num. 7. & 8.

Essentia alio modo significat quod quid est fol. 50. n. 3. & 4.

Essentia mittens speciem sui pure quidditatiuam ageret independentem à causa prima, fol. 152. n. 76. & 77.

Essentia præscindens ab existentia non potest producere speciem sui, fol. 151. n. 74.

Essentia via saluatur in vna sola operatione meritoria, vel demeritoria, fol. 353. n. 9.

Essentia rerum non respondent causæ efficienti, sed exemplari, fol. 40. col. 1. num. 17.

Essentialem beatitudinem augeri non implicat de potentia absoluta: neque beatum proficere in beatitudine, fol. 372. n. 39.

Existentia distinguitur ab essentia, vel quod quid est, fol. 52. & 53.

Existentia partiales dari nequeunt, fol. 52 & 53.

Existentia Angeli in loco per operationem non tollit existentiam in loco per præsentiam: nec e contra, fol. 315. n. 4.

Existentia Angelorum non potest demonstrari à priori, fol. 2. col. 1. n. 1.

Executionis poenarum Dæmonum tempus, & ordo, fol. 408. n. 8.

Exercitium vitale quotuplex sit, fol. 347. 214.

Expressio speciei propriæ substantiæ est in
impedibilis ab Angelo, fol. 163. num.

21.

Expurgatio, illuminatio, & perfectio sunt
tres gradus locutionis doctrinalis, seu
illuminationis, fol. 303. n. 83.

E

Fallacia qualis cognitio sit, fol. 157. n. 46.

Fastu tyrannico appetiuit, & sollicitavit

Diabolus omnibus præesse, fol. 402. n.
106. & 107.

Fictio, & mendacium quomodo cōtingat
fol. 292. n. 46.

Fides solum habetur ex auditu, & per so-
lam auctoritatem dicentis, fol. 294. n.
51.

Fidei assensus solum datur circa occulta,
& prius incognita, fol. 294. n. 51.

Fidei, & spei actus fuerunt dispositio An-
gelorum ad primam gratiam, fol. 365. n.
9.

Filij Dei dicuntur renati à culpa origina-
li, fol. 48. n. 14.

Filij hominum quæ dicantur, fol. 48. num.
14.

Filij Dei non significat Angelos, fol. 48. n.
14.

Finis viæ sanctorum Angelorum fuit vic-
toria de diabolo, & Angelis eius, fol.
368. n. 24.

Forma sanctificans non fuit infusa Ange-
lis dum crearentur, fol. 355. n. 22.

Formæ inferiorum non continentur in su-
perioribus creaturis secundum specifi-
cas differentias, fol. 274. n. 13.

Futurum non potest imprimere speciem
sui, fol. 172. n. 48.

Futurum nequit ab Angelo cognosci per
propriam speciem, fol. 171. n. 47.

G

Gratia sanctificans non fuit data Angelis,
quando creabantur, fol. 355. n. 22.

Generatio Verbi Divini exprimitur in lo-
cutione ad intra, fol. 8. col. 2. n. 15.

Generatione univoca non potest Angelus
producere substantiam, fol. 272. n. 3.

Gubernatio actualis præsupponit per se
immediate consultationem, fol. 217. a
pam 32.

I

Habitu rater f
dunt quemdam, aut spiritum,
fol. 268. n. 7.

Habitus potest acquiri per unum actum,
fol. 204. n. 4.

Habitus Prudentiæ, & Artis acquisitus
fuit in mente Angeli ab initio, fol. 205. n. 9. Habitus alios pertinentes ad intel-
lectum practicū potuit Angelos acqui-
rere. Ibidem n. 10.

Habitus concreatus, congenitus, aut per
accidens infusus non datur in intelle-
ctu Angeli circa naturalia, fol. 205. n. 6.

Datur sapientia habitualis acquisita.
Ibidem. In coniectando potest Angelus
acquire facilitatem. Ibidem n. 7.

Hierarchia non est in Deo, fol. 82. n. 2.

Hierarchia quid sit, fol. 82. n. 1.

Homo post peccatum dupliciter est in
via intra naturalia ipsa, fol. 352. n. 5.

Homo est quasi substantiale phantasma,
fol. 7. col. 2. n. 11.

Homo habet Rationem agentem, fol. 123. n.
23.

Homo parvus mundus cur dicatur? fol. 62.
col. 2. n. 10.

Homini, ut homo est, non competit intelle-
ctus agens, qui sit potētia pure spiritua-
lis, fol. 313. n. 113. & 114.

Homini resurrectio in reproductione phā-
tasmatis apparet, fol. 7. col. 2. n. 12.

Homini compositio qualis sit, fol. 15. col.
2. n. 6.

Homines illuminari possunt ab Angelis du-
plici modo, fol. 311. n. 108.

Honestum est obiectum voluntatis gubernat
natiæ, fol. 218. n. 35.

I

Ignorantiæ practicæ diuisio, & membrorum
explicatio, fol. 248. n. 32.

Illuminatio ut sic per tres gradus exerce-
tur, fol. 303. n. 83.

Illuminatio est locutio doctrinalis, & vera
fol. 303. n. 82.

Illuminantur homines ab Angelo sensibili
locutione, fol. 311. n. 108. & etiam insen-
sibili, seu interna. Ibidem.

Immensitas est attributū Dei, fol. 93. n. 102.

Impotentia bene agendi in damnatis qua-
lis, fol. 421. n. 59.

Immort

Rerum Memorabilium.

Immortalitas spirituum probat distinctio-
nem intellectus possibilis à substantia,
fol. 25. col. 2. n. 41.
Impenetrabile non est idem quod quantū,
fol. 112. n. 398 & 6.
Immaterialia apud Aristotelem sunt æter-
na, fol. 73. n. 35.
In corruptibilibus actus, seu forma termi-
natur potentia materiali, fol. 38. col. 2.
n. 12.
Incorruptibilitas vnde proveniat rebus,
fol. 41. col. 2. n. 22.
In concupiscentia superbi quæ peccata
sint, fol. 400. n. 99. 100. & 101.
Individuum non est, cuius non est species,
fol. 69. n. 19.
Individuo cuique vt tali per accidens est
aliorum existentia, fol. 71. num. 25. &
26.
Individuatio est productio rei ad extra, f.
69. n. 20. & 21.
Individuabile est essentia specifica, fol. 70.
n. 24. & 25.
Individualitas est esse rei extra causas, fol.
69. n. 20. & 21.
Individuum dicitur contra divisibile na-
turæ specificæ, fol. 69. n. 19.
In eodem instanti, in quo Angelus potuit
bene laudabiliter agere, potuit culpabi-
liter peccare, fol. 386. n. 45.
Influxus agentis solum recipitur, vbi ter-
minus eius causatur, fol. 295. n. 58.
Inferiores Angeli à superioribus docen-
tur, illuminanturque, fol. 304. num.
86.
Inflexibilitas naturalis Angelorum vnde
reijcienda, fol. 415. n. 37. & 38.
Inherere accidentibus est esse, fol. 52. num.
9.
Incorruptibilia non sunt in via ad perfec-
tionem suæ substantiæ, fol. 352. n. 3.
Individuabile est materia individuatio-
nis, fol. 70. n. 24. & 25.
In instanti creationis non potest Angelus
bene, aut male agere, fol. 386. n. 46.
In moralibus bonum potentiæ est virtus;
& malum eiusdem viciū vocatur, fol.
241. n. 8.
Impotentia prænitendi vnde malis proue-
niat, fol. 410. n. 26.
Incarnatio Verbi adumbratur in locutio-
ne ad extra per signa corporalia, fol. 9.
c. 1. n. 15.
Indifferentia inferioris non constituit su-
periores Dominum, fol. 211. n. 17.
Instantia Angelica quæ, fol. 90. n. 15.
Instantia fieri, esse, & conservari sunt diver-

sa, & vnum est post aliud ordine certū,
fol. 229. n. 2.
Intelligere, quo Angelus est à Deo, est eius
esse, fol. 119. n. 7.
Intellectus quandoque est in potentia, si-
cut addiscens; quandoque sicut sapiens
non considerans, fol. 189. n. 12.
Intellectus possibilis Angeli nunquam fuit
vacuus speciebus impressis expresse re-
presentantibus objecta, fol. 192. n. 24.
Intellectus possibilis capacitas non habet
terminum, fol. 5. col. 1. n. 6.
Intellectualis natura potest producere spe-
cies suorum conceptuum in passio alie-
no, fol. 275. n. 16.
Intellectus practicus quis sit, & eius obiectū,
fol. 247. n. 28. & 29. eius operatio-
nes. Ibidem.
Intellectum possibilem identificari cum
substantia spirituali quæ probant, fol.
23. col. 1.
Intellectus agens simul cum corpore facit
phantasmata, fol. 8. c. 1. n. 13.
Intellectus in actu quid? fol. 5. col. 1. nu. 6.
Intelligibile non potest fieri ex materia,
etiam si fieri possit cum materia, fol. 8.
c. 1. n. 13.
Intellectus in actu non est potentia intel-
lectiva, sed ipsa notitia, fol. 10. col. 1.
num. 18.
Intelligentiæ cur dicantur Angeli, fol. 63.
col. 1. n. 8.
Intellectus agens sine consortio corporis
facit species intelligibiles, fol. 8. col. 1.
num. 13.
Intellectus agens quomodo format spe-
cies, fol. 5. col. 2. n. 6.
Intelligentia simplex, & composita quæ di-
catur, fol. 157. n. 3.
Intelligere quo Angelus est intelligens;
non est eius esse, fol. 118. n. 7.
Intellectus possibilis quid sit? fol. 5. col. 1.
n. 6.
Intelligentia, & visio quomodo differant;
fol. 157. n. 3.
Intellectus agens reperitur in natura im-
materiali secundum quod est actu, fol.
313. n. 112.
Intellectus possibilis capacitas est vniuersa-
lis, fol. 124. n. 25.
Intellectus possibilis quid sit, fol. 122. n.
20. reperitur in omni substantia intellec-
tualis creata, fol. 123. n. 21. & 22.
Intellectus agens reperitur in Angelis, fol.
121. n. 17.
Intellectus agens non producit species ad
simplicem notitiam, fol. 143. n. 46. 73.

Intelligibile in actu est intellectus in actu, fol. 5. c. 2. n. 7.
 Intellectus in actu est potentia expressiva sui, dictiva, seu generativa verbi, fol. 8. c. 2. n. 14.
 Intellectus agens creatura non potest producere substantiam, fol. 123. n. 23.
 Potest producere species ad intra, & ad extra. Ibidem.
 Intellectus in actu factus per speciem impressam est virtus generans verbum, fol. 125. n. 28.
 Intellectus agens est potentia locutiva ad extra, fol. 288. n. 33.
 Intellectus non est potentia cognoscitiva ad extra, fol. 131. n. 8.
 Intellectus in actu non intelligit se ipsum per se ipsum, f. 10. c. 2. n. 21.
 Intellectus agens quid sit, fol. 120. n. 14. 15 & 16.
 Intellectus in actu, qui est principium generans verbum non precedit tempore ipsam generationem, fol. 193. n. 25.
 Intellectus in actu non est actus corporis, fol. 47. n. 11.
 Intelligere Angeli non est eius substantia, fol. 117. n. 2.
 Intellectus agens motus a contemplatione producit species composita cognitionis, fol. 127. n. 37.
 Intentio semper est actus liber, & voluntatis superioris, fol. 217. n. 33.
 Intentionem semper precedit advertentia, & advertentiam quandoque actus primo primus, fol. 217. n. 33.
 Intra instantis essendi Angeli includuntur omnia eius opera, fol. 386. n. 46.
 Invidia reperta est in Diabolo, fol. 403. n. 110.
 Invisibilia Dei per ea, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur, fol. 4. c. 1. n. 2.
 Iocari, & mentiri loquentem unde proveniat, fol. 293. n. 48.
 Ira, & cupiditas reperitur in Angelis, fol. 219. n. 38. & 39.
 Irascibilis, & concupiscibilis non sunt potentiae antitativae distinctae, fol. 218. n. 37.

L

Laus, & culpa, rectitudo, & peccatum dicuntur de agilibus secundum diversos status, fol. 14. n. 9. & 10.
 Lex imposita fuit Angelis, fol. 407. n. 2.
 Omnibus simul nota, & promulgata, n.

3. Non solum fuit directiva, sed poenalis, n. 4.
 Lex poenalis pro Angelis, & hominibus in quo differat, fol. 407. n. 6.
 Libertas creaturae non perficitur per intentionem, fol. 262. n. 78.
 Libertas non est ratio propter quam cogitationes cordis sunt secreta, fol. 179. n. 68.
 Libertatis radix non est indifferentia servi, sed potestas domini, fol. 211. n. 17.
 Libertas arbitrij non minuitur propter impeccabilitatem beati, fol. 371. n. 35.
 Libertas operum qualis reperitur in beatis, & damnatis, fol. 423. n. 64.
 Liberum arbitrium reperitur in Angelo, fol. 209. n. 9.
 Liberum, voluntarium, morale quomodo distinguantur, fol. 422. n. 63.
 Limitatio creaturarum quae sit, fol. 19. col. 2. n. 20. & 21.
 Locus latius patet, quam ultima superficies corporis, & c. fol. 91. n. 1.
 Loci divisiones ponuntur, fol. 92. sect. 2.
 Locus Angeli est indivisibilis quantitati, fol. 108. n. 58. & infra.
 Locus Angeli, & si magnus, non est quantum continuum, nec discretum, fol. 108. n. 58.
 Locus Angeli non potest augeri aut diminui per potentiam naturalem, fol. 102. n. 41. & 42.
 Locus Angeli est capax mensurae divisibilis, fol. 108. n. 58. & infra.
 Locust est spacium capax praesentiae rerum, fol. 92. n. 4.
 Locus Angelorum est spacium intellectuale, fol. 96. n. 18.
 Locutio Angelorum non consistit in sola voluntate manifestandi secreta, fol. 282. n. 9. Neque in eo, quod verbum mentis producat speciem in audiente, fol. 283. n. 13.
 Locutio, & auditio quid sunt, fol. 290. n. 39.
 Locutio reperitur inter Angelos, f. 280. n. 3. semper est libera, fol. 288. n. 32.
 Loqui quali natura conveniat, fol. 291. n. 43.
 Locutio ad extra quandoque est pure spiritalis, quandoque est etiam corporalis, fol. 8. c. 2. n. 14.
 Locutio ad extra fit per intellectum agentem, fol. 8. c. 2. n. 14.
 Locutio humana externa, & mentalis auditur ab Angelo eodem modo, f. 302. n. 77.
 Lo.

Rerum Memorabilium.

Locutio communis reperitur non solum inter aequales, sed inter superiores, & inferiores mutuo, fol. 297. n. 65.

Loquentem Angelum, qui non dirigit actionem suam ad aliquem determinate, & solum, quotquot fuerint intra sphaeram audient, ut inter homines, fol. 298. n. 66.

Lucifer primus inter preuaricatores peccauit in primo exercitio suae libertatis, fol. 289. n. 58.

Lucifer non peccauit appetendo sibi vniorem hypostaticam, fol. 401. n. 103.

Lucifer non habuit in via sanctitatem formalem, fol. 362. n. 41.

Lumen potentiae visus sufficienter illuminat obiecta, ut mittant species, fol. 171. n. 44. *S. Ad ea.*

Lumen complet principium expressuum specierum visibilibus, fol. 170. n. 41.

Lumen quanto perfectius est, tanto perfectior mittitur species, fol. 170. n. 43.

Lumen immateriale diffusum lucis, quae est eius species, existit, fol. 163. n. 21.

M

Magnitudo substantiae aetereogenez secundum propriam integritatem non percipitur ad secundum praedicamentum, fol. 73. n. 33.

Mala est menti vertiginosa intellectio, fol. 428. n. 122.

Malum potentiae dicitur imbecillitas, bonum autem robur, fol. 241. n. 8.

Mali Angeli caci facti sunt per peccatum circa supernaturalia, fol. 408. n. 10.

Materia illuminationis Theologicae sunt supernaturalia, & occulta Diuini consilij, fol. 306. n. 91.

Materia indifferens ad corporeum, & non corporeum dicit negationem spiritualitatis, fol. 35. col. 1. n. 2.

Materia est carentia priuatiua formae in subiecto, fol. 15. col. 1. n. 4.

Materia spiritualis implicat, fol. 18. col. 2. a num. 17.

Materiae spiritualis informis creatio quibus probetur, fol. 16. & 17. a num. 11.

Materiae substantiali est intrinseca ratio potentiae, fol. 10. col. 1. n. 20.

Materia, quae potentia ad eundem dicitur davenit, fol. 7. c. 1. n. 10.

Meditare nequit, qui caret notitia, fol. 190. n. 16. & 17.

Memoria, coniectura, & visio quid sint,

quomodo differant, & de earum obiectis, fol. 157. n. 3.

Medium tremulum turbat visum, fol. 440. n. 132.

Medius status reperitur inter sanctitatem formalem, & puram naturam, fol. 359. n. 29.

Mens creata non potest attingere futura per proprias species, fol. 171. n. 47.

Mens praeter meditationem proficientis habet contemplationem per modum quietis, seu aspectum scitorum, fol. 192. n. 23.

Mendacium quid sit, & quomodo contingat, reperiatur ve in locutione, fol. 292. n. 46.

Mentiri, & iocari unde proueniat, fol. 293. n. 48.

Modus essendi corporis Christi sub speciebus panis non probat Angelum posse esse in duplici loco, fol. 115. n. 18.

Modales entitates, & quae non sunt ut quod sunt invisibiles per species proprias, fol. 183. n. 78. 79. & 80.

Monarchia, & Poliarchia quomodo differant, fol. 119. n. 1.

Morale non praesupponit liberum, fol. 140. n. 5.

Morale, voluntarium, liberum quomodo distinguantur, fol. 422. n. 63.

Morale diuerso modo accipitur, fol. 239. n. 1. & fol. 240. n. 6.

Morulae via Angelorum quomodo sunt accipiendae, fol. 354. n. 11.

Mos, & consuetudo in quo differant, fol. 239. n. 2.

Morale quid sit, fol. 86. n. 2.

Motus Angeli de loco in locum per operationem diuersus est a motu de loco in locum per praesentiam, fol. 315. n. 4.

Motus compressionis, & dilatationis repugnat Angelo, fol. 105. n. 50.

Motus localis quadruplex est, & qualis dicitur per se, quis per accidens, fol. 317. n. 12. 13. vsque 21.

Motus localis de extremo ad extremum sine transitu per medium in loco metaphorico potest reperiri in duobus casibus, fol. 328. n. 50. & 52.

Motus mentis contemplantis triplex, fol. 194. n. 29.

Motus metaphoricus Angeli non est actio transiens, fol. 329. n. 56.

Motus successiuus semper est intempore intrinseco, fol. 331. n. 62.

Motus quomodo continuus aut discretus esse valeat, fol. 320. num. 24. Quomodo

fit vnus, ibidem. Motus localis alter est indiuisibilis, alius quantus, n. 26. quantus potest esse continuus, ibidem. Potest item esse discretus, & cum interruptio-
ne quietis, fol. 323. n. 31. & 32.

Motus localis proprius.

Motus localis est transitus de loco in locū, fol. 333. n. 68. Distinguitur à mutationibus localibus, ibidē. Mobile, aliās diuisibile est physice indiuisibile in ordine ad motū, n. 69. Quæ accidunt mobili per se dicuntur per accidens moueri, fol. 334. n. 70. Perseitas motus quomodo accipiēda, n. 71. Angelus potest moueri per se omni modo perseitatis, n. 72. Potest etiā moueri per accidēs motu proprie dicto, n. 73. Motu item lationis potest mutare locū, n. 74. Potest etiam mutare locū motu, qui fit simul per se, & per accidens respectu diuersorū, fol. 335. n. 75. Bene potens aliquis quiescens mutari secundum locum. Ibidem, nu. 77. Motus per se recipitur semper in Angelo, vt mobili, fol. 336. n. 79. Motus per accidens recipitur in subiecto proprio motus per se, n. 80. In eodem subiecto recipitur motus moraliter per accidens, n. 81. Motus per accidens, seu per denominationem non recipitur in Angelo, nu. 82. Nequit Angelus trāire de extremo ad extremum locum sine trāitu per mediū, n. 84. In casu anihilationis, & reproductionis non reperitur motus localis. Ibidem. Mobile diuisibile potest loco moueri in instanti; & indiuisibilis substantia moueri potest motu diuisibili, fol. 337. n. 87. Impotentia transeundi de extremo ad extremū sine medio non est effectus quantitatis, fol. 338. n. 89. Angelus non potest se absolvere ab omni loco, n. 90. Mutationes de loco in non locum, & de non loco in locum sunt Angelo impossibiles, n. 91. & 92. Motus localis alius instantaneus, alius successiuus: iste est aut discretus, aut continuus, fol. 339. n. 93. Cōparatio motus cū tēpore. Ibidem, & n. 94. Potentia loco motiua Angeli est intellectus agens, fol. 341. n. 99. Circulatio non est proprie motus localis, fol. 342. n. 103. Latio, tractio, & projectio quomodo differant. Ibidē. Nulla substantia operatiua potest agere ultra spherā suā actiuitatis. Omnis substantia operatiua potest agere intra spherā suā actiuitatis. Sphæra actiuitatis nō semper limitatur ad spaciū locale substantiæ operatiuæ. Sphæra actiuitatis nō potest in singulari describi, nisi agens sit alibi præsens per suā substantiā, fol. 242. n. 104. Mobile existens intra spherā virtutis motricis aptū est moueri. Mobile locatū intra spheram motoris non distat ab illo quantum ad hunc effectū. Ibidem. Solū quando causatur motus propter in compatibilitatem in eodē loco, necessarius contactus substantiæ ad substantiam, fol. 242. n. 105. Agens intra spheram suæ virtutis non operatur in distās, n. 106. Angelus non indiget semouere ad portandū aliud mobile intra spherā suā; secus autem si extra illam portet, fol. 343. n. 107.

Multitudo indiuiduorum sub quauis specie Angelica non repugnat, fol. 74. n. 39. &c.

Multitudo partium substantialiū, & iuxta eas diuersitas actiui, & passiui motus localis tollit perseitatem motus, fol. 330. n. 58.

Multitudo indiuidualis non repugnat absolute in natura Angelica, fol. 61. n. 6.

Multi sancti Angeli meruerunt augmentum gratiæ, & vitam æternam, fol. 387. n. 20.

Mutatio localis differt à motu locali, & quot sint species mutationis, fol. 320. n. 22. plures mutationes non componunt motum localem. Ibidem.

Mutatio substantialis non datur in substantia spiritali, fol. 24. & 25. per totum.

Mutabilis est Angelus in electionibus suis secundum naturam, fol. 258. n. 64.

Mundus paruus cur homo dictus, fol. 6. col. 2. n. 10.

N.

Natura Angelica capax est acquirēdi habitus morales bonos, & malos, sumpto habitu pro affectu habituali, f. 269. n. 9. & sumpto pro facilitate. Ibidem, n. 10.

Natura Angelica non habuit Redemptorem, & cur, fol. 408. n. 6.

Naturæ immaterialis, seu intelligibilis propria est primo potentia intellectiua, fol. 216. n. 30.

Naturæ intellectualis creata habet vim proficiendi in notitia, f. 9. c. 2. n. 17.

Naturæ manifesta sunt nobis occulta, fol. 3. col. 2. n. 1.

Natura pura duplicem habet statum, fol. 420. n. 53. Explicatio vtriusque, fol. 420. n. 54. 55. & 56.

Rerum Memorabilium.

Naturæ rationali, & intellectuæ soli solummodo competit loqui, fol. 291. n. 43.

Naturæ intellectuæ propria est inclinatio in bonum v. sic, quæ dicitur voluntas, fol. 216. n. 30.

Naturale quodplex est, fol. 226. n. 22.

Naturalia Angelorum integra manserunt post peccatum, fol. 409. n. 13.

Nescientia, & ignorantia differunt, fol. 248. n. 32.

Notitia experimentalis est de re præsentē per contactum cum potentia, fol. 169. num. 39.

Notitia est in intellectu tripliciter, fol. 289. num. 33.

Notitia complens potentiam locutiua est notitia genita, conceptus, vel potius paratus, seu verbum mentis, fol. 292. n. 44.

Notitia per auditum quomodo differat à quidditativa, & intuitiva, fol. 292. nu. 47.

Non repugnantia rei intra nihil est terminus à quo creationis, fol. 15. col. 1. n. 4.

Non implicat primum actum liberum Angelus fuisse peccatum culpabile, fol. 386. num. 45.

Nulla potentia actiua est Angelus essentia, fol. 119. n. 9.

Nutritio non reperitur in Angelis, fol. 27. num. 47.

O.

Obstinatio Demonum non pender à pœna sensus, fol. 414. n. 33.

Ocultorum quædam dicuntur secreta cordis, & quare sic dicantur? fol. 183. n. 80.

Omnis potentia passiva distinguitur à substantia rei spiritualis, fol. 119. n. 10.

Operatio Angelus constitutiva loci metaphorici nullo modo est immanens, fol. 329. n. 55.

Operationes solas vitales transeuntes potest exercere Angelus per corpus assumptum, fol. 347. n. 14. & 15.

Operatio Angelus constituens locum non est motus localis ipsius, fol. 324. n. 34.

Opinio qualis cognitio sit, fol. 157. n. 4.

Ordo in operando intellectus, appetitus, & voluntatis, fol. 230. n. 7.

Ordo per se nobilior est ordine per accidens quid valeat, fol. 81. n. 7.

Oratio mentalis ad Angelum producit speciem in intellectu Angelus, fol. 302. num. 77.

Ordo gradualis rerum, fol. 2. col. 1. nu. 1.

Ossa, & carnes non probant corpus vegetativum, fol. 345. n. 9. & 10.

P.

Panis Angelorum quis sit, fol. 27. col. 22. num. 49.

Partes motus successiuæ nunquam coexistunt, fol. 330. n. 59.

Particulare dicitur contra commune, fol. 69. n. 19.

Passio vitalis non requirit agens vitale, fol. 142. n. 45.

Passio Angelus, quæ est auditio, non causatur à loquente, fol. 287. n. 29.

Passibile intra spheram actiuitatis est sufficienter approximatum agenti ad patiendum, fol. 194. n. 55.

Peccatum primum Diaboli non fuit, nec esse potuit peccatum naturæ, sed solum personale, fol. 408. n. 6.

Peccatum ex malitia quid, & quodplex sit fol. 253. u. 47.

Peccabilitas unde provenit, fol. 377. num. 10.

Peccatum, & culpa quomodo differunt? fol. 374. n. 1.

Peccatum, malum, & bonum pluries significant quasi nomina abstracta, fol. 241. n. 8. & 9.

Peccatum etiam morale est defectus in actu voluntario, fol. 248. n. 33. Non est imputabile nisi accedat libertas: ibidem.

Penetratio non repugnat naturæ corporis, in genere, sed alicui, fol. 112. n. 6. & 113. n. 10.

Penetrabile, & impenetrabile proprie solum dicitur de corpore, fol. 13. col. 1. n. 29. & 30.

Perfectibile est materia perfectionis, fol. 15. col. 1. n. 5.

Perfectibile est materia, ex qua fit perfectum, fol. 14. col. 2. n. 3.

Perfici substantialiter quæ possint, fol. 14. col. 2. n. 2. & 3.

Perseitas motus localis petit, quod subiectum motus sit mobile secundum se totum, non vero secundum vnam partem, fol. 330. n. 58.

Personalitas est existentia naturæ Rationalis, aut intellectuæ, fol. 52. n. 9.

Phantasma importat exemplum humani totius, fol. 7. c. 2. n. 11.

Phantasma non est pure corporalis imago obiecti cogniti, fol. 7. col. 1. numero

11.

Qq3

Phan.

Index

Phantasia vertiginosa erroneum facit intellectum, fol. 440. n. 131. & 132.
 Phantasma est species expressa simul corporalis, & spiritualis, fol. 7. col. 1. n. 11.
 Poenae Angelis comminatae in principio quae, fol. 407. n. 5.
 Positum malum intellectualis naturae, ut cognoscitua est intelligibile molestiae, fol. 437. n. 120.
 Potentia ad essendum praesupponitur ad individuationem, fol. 63. n. 13.
 Potentia obedientialis quae est, Angelis, & Animae est naturalis, fol. 353. n. 6.
 Potentia auditiva quae sit, & quomodo definienda, fol. 290. n. 37.
 Potentia locutiva ad extra est virtus vitalis factiva specierum, simul cum negotia interna complente, & determinante illam ex imperio voluntatis, fol. 289. n. 34.
 Potentia materiae substantialis intrinseca est substantiae corruptibili, fol. 38. col. 2. n. 12.
 Potentia materiae substantialis non est accidens substantiae physicae, fol. 119. n. 10.
 Potentia ad essendum intrinseca substantiae praerquiritur ad individuationem generabilem, fol. 63. n. 13.
 Potentia ad essendum in duplici statu reperitur, fol. 15. col. 1. n. 4.
 Potentia domina in homine, & Angelo qualis est, fol. 213. n. 23. & infra.
 Potentia absoluta operatur secundum aliquam ideam, fol. 40. col. 1. n. 17.
 Potentia ad essendum quoduplex, fol. 7. col. 1. n. 10.
 Potentia intrinseca substantiae non aduatur sine mutatione ipsius substantiae, fol. 38. col. 2. n. 12.
 Potentia receptiva formae intellectualis est intellectus possibilis, fol. 37. col. 1. num. 9.
 Potentia passiva distincta ab essentia substantiae solum est receptiva accidentium, fol. 10. col. 2. n. 20.
 Potentiae distinctae a substantia non recipiuntur in ea inhaesive, fol. 297. n. 62.
 Potentiae humanae, ut tales, non sunt pure corporales, nec pure spirituales, fol. 122 num. 18.
 Potestates propter quid dicantur, fol. 85. num. 13.
 Pradicabile quid, & cur dicitur, fol. 69. num. 19.
 Praeexistentia specierum virtualium non sufficit ad liberam volitionem, nec ad volendum, fol. 197. num. 39.

Pradicata differentialia inferiorum non continentur in superiori, fol. 153. n. 79.
 Praterita, qui non vidit praesentia, solum scire valet per auditum, fol. 174. n. 54.
 Praterita, quae Angelus vidit praesentia, recollit per species in ipso relictas à visu, fol. 174. n. 54.
 Praesentia intima obiecti cum potentia cognoscitua non est contactus entitativus, sed intentionalis, fol. 182. n. 76.
 Praesentia localis physice non distinguitur ab existentia, fol. 93. h. 12.
 Praesumptionis peccatum commisit Diabolus, fol. 403. n. 108.
 Principium naturale indifferens quod est, fol. 226. n. 23. & 24.
 Principium cognitionis est triplex, sensus, ratio, intellectus, fol. 157. n. 2.
 Principium naturale quoduplex est, fol. 226. n. 23.
 Principium indifferens est duplex, fol. 226. num. 24.
 Primum Diaboli peccatum fuit amor sui usque ad despectum Dei, fol. 391. n. 66.
 Principatus propter quid dicantur, fol. 85. n. 14.
 Prius non pendet à posteriori, sed à contrario, fol. 72. n. 31.
 Privationes, & respectus quomodo cognoscantur, fol. 292. n. 45.
 Probabile est executionem poenae ignis in ferni dilatam esse usque ad uniuersale iudicium pro Angelis malis, fol. 425. num. 74. & 75.
 Pro instanti, in quo datur amor Angeli absolute primus, nequit reperiri alius alius liber, fol. 233. n. 17.
 Productio speciei ab Angelo loquente solum diffunditur per spacium pro voluntate loquentis, fol. 300. n. 72. & 73.
 Productio substantialis repraesentatur in emissionem speciei intentionalis, fol. 6. col. 2. n. 10.
 Prophetia differt à coniectura, & in quo differat, fol. 157. n. 3.
 Proximus loco Angelo loquenti non audit intensius, quam distans loco, fol. 297 num. 64.
 Prudentia Angelo concreata non est sufficiens ad impeccabilitatem, fol. 244. n. 20.

Q.

Quae dona supernaturalia accepit Angelus in creatione sua, fol. 359. R. 30.

Quae

Quæcumque Angelus facit ad extra, facit
per intellectum agentem, fol. 123. n. 23.
Quæ possit Angelus facere per corpus as-
sumptum, fol. 347. n. 19. & 29.
Qualitates sensibiles potius obscurât, quã
explicant substantiam immaterialem, f.
12. col. 1. n. 26. & infra.
Quomodo differat corpus assumptum ab
Angelo in forma humana à corpore
Christi post resurrectionem, fol. 344. n.
6. & c.
Quando amare non est velle bonum alicui
fol. 390 n. 62.
Quantitas non est aliqua res physica, fol.
107. n. 55.
Quantum quid sit, & quotuplex, fol. 106.
n. 52. & infra.
Quantum homogeneous solum est in loco
diffinitive, fol. 106. n. 19.
Quantum continuum, & discretum quid sit
fol. 320. n. 23.
Quatuor species superbiz explicatur, fol.
400. n. 98.

R

Ratio agens est potentia productiva spe-
cierum ad humanam cognitionem secu-
da, & tertia operationis, fol. 313. num.
113. & 114.
Ratio materiae substantialis cadit supra ac-
tum aliquem substantialem, fol. 15. col.
1. n. 5.
Rationabile est secundum gradum natura-
lium data fuisse Angelis dona gratiarum,
& perfectionem beatitudinis, fol. 369.
n. 28.
Rectitudo, & peccatum de actu volunta-
rio dicuntur, laus, & culpa prærequirunt
libertatem, fol. 241. n. 9. & 10.
Rectum in opere, & actione est obiectum vo-
luntatis gubernativæ secundum Artem,
& Prudentiam, fol. 218. n. 35.
Res ætereogenez magna, ut talis, est indi-
uisibilis, fol. 116. n. 19.
Res corporalis eleuata lumine spirituali
potest agere intentionaliter in spiritum
fol. 171. n. 44.
Res homogeneæ quanta est tota in toto se-
mel, & tota in qualibet parte, fol. 116.
n. 19.
Res non potest esse, quin sit in loco, fol. 93
n. 13.
Repugnat Angelum in primo sui esse habere
beatitudinem, tãquam coronam, fol.
354. n. 13.

S

Sapientia ab initio Angelis data vel perdi-
ta, vel obscurata est per peccatum, fol.
410. n. 15.
Sapientia formalis, quæ est verbum mentis
infundi nequit intellectui creato, fol.
191. n. 20.
Sapiens non semper est in actuali conside-
ratione omnium, quæ scit, fol. 194. num.
29.
Scientia formalis infundi nequit, fol. 1310.
n. 102.
Scientia infusa non includit experimenta-
lem, fol. 169. n. 39.
Scientia formalis nequit infundi, fol. 156.
n. 92.
Scientia virtualis non constituit sapientem
fol. 156. n. 91. & 92.
Sæculum quæ duratio dicatur, fol. 88.
n. 9.
Secretorum ratio non est denegatio cõcur-
sus Dei ad visionem, fol. 180. n. 72.
Secreta Dei nequeunt cognosci à creatura
per proprias species, fol. 310. n. 103.
Sensus agens quid sit, fol. 5. col. 2. n. 6.
Sensus agens non est potentia sensitiva, fol.
313. n. 112.
Sensus in actu est potentia expressiva sui,
fol. 7. col. 1. n. 11.
Sensus in actu non est potentia sensitiva, sed
notitia sensualis, fol. 7. col. 1. n. 11.
Sensus in actu quid sit, fol. 5. col. 1. n. 6.
Sensus possibilis quid sit, fol. 5. col. 1. num.
6.
Sensatio exterior potest contingere in dor-
miente sine excitatione à somno, fol.
314. num. 116.
Sensus possibilis limitata capacitas, fol.
5. col. 1. n. 6.
Seraphim proter quid dicantur, fol. 84. n.
10.
Singulare dicitur contra vniuersale, fol.
69. n. 19.
Singulare est vniuersalius physice, quã vni-
uersalia logica, fol. 38. col. 2. n. 12.
Singulare nequit representari per speciem
vniuersalis, fol. 168. n. 37.
Sonus corporalis non percipitur ab Ange-
lo, fol. 301. n. 76.
Spacium intellectuale quid sit, fol. 96. n.
18.
Species Angelicæ substantiæ non manat
ab essentia mediante potentia, fol. 151.
n. 75.

Index

- Species concreata non representant possibilia quidditative, fol. 175. n. 58.
- Species ad intuitionem non fuerunt datae à Deo, sed imprimuntur ab obiectis, fol. 143. n. 49.
- Species intentionales necessariae sunt Angelis ad intelligendum, fol. 134. sect. 2.
- Species gratis concreatae non sunt supernaturales, fol. 154. n. 84.
- Species intentionales visibilia sunt spirituales, fol. 169. n. 41.
- Species impressae virtuales non constituent Angelum beatum beatitudine naturali, fol. 163. n. 82.
- Species Dei secundum quod communicatur ad extra, non repugnat, fol. 160. n. 13.
- Species à Deo impressae Angelis, & quae ab obiectis mittuntur, sunt expressae similitudines obiectorum, fol. 143. n. 48.
- Species uniuersalis in representando est impossibilis, fol. 143. n. 64.
- Species representans Angelum existentem manat ab ipso, sicut species colorata à colorato, fol. 163. n. 22.
- Species sumitur à materia, differentia vero à forma, est propositio ialsa, fol. 63. n. 13.
- Species quomodo possit dici uniuersalis, fol. 149. n. 65.
- Species quidditativae fuerunt Angelis concreatae, fol. 143. n. 47. fueruntque transitoriae. Ibidem, & fol. 151. n.
- Specierum intelligibilium separatio à phantasmate assimilatur separationi Animae à corpore, fol. 7. col. 2. n. 12.
- Species solum virtuales, & uniuersales indigent alio determinante, ut operentur, fol. 168. n. 35.
- Species rei visibilis quomodo exprimitur in diaphano terminato, & oculo, secus in aere, aut christallo transparenti. fol. 296. n. 61. & 62.
- Species intentionales non videntur, fol. 197. n. 40. & 41.
- Spirans includit duas personas, fol. 6. col. 2. n. 9.
- Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio fol. 6. col. 2. n. 9.
- Spiritus cur dicatur Angelus, fol. 3. col. 1. n. 3.
- Spiritus ad homines loqui potest per signa corporalia, fol. 200. n. 74.
- Spiritus, quies, seu amor naturaliter sequitur naturam intellectualem completam & ultimo terminatam, fol. 9. col. 1. num. 16.
- Spiritus quomodo ex sensibilibus cognoscendi, fol. 4. col. 1. n. 2.
- Spiritus unde dicatur, fol. 3. col. 1. n. 3.
- Spiritus per corporea signa cognosci nequit, fol. 4. col. 1. n. 2.
- Spiritus S. non potest non procedere à Filio, fol. 6. col. 2. n. 9.
- Spiritus non admittit denominationes proprias corporum, fol. 13. col. 1. n. 31.
- Status Angelorum, & euentus eorum tempore viae describuntur, fol. 405. n. 117.
- Status naturae Angelicae quae, & quales, fol. 245. n. 23. & 24.
- Status medius datur inter puram naturam & sanctam formaliter, fol. 359. n. 29.
- Status rerum duo, fol. 4. col. 2. n. 4.
- Status sensibilis, & intelligibilis in quo differant, fol. 4. col. 2. n. 4. & 5.
- Status viatoris in hominibus durat usque ad mortem, fol. 353. n. 9. in Angelis vero solum includit essentialia: & ratio differentiae. Ibidem.
- Subiectum motus localis metaphorici est Angelus exiens in loco, fol. 329. num. 57.
- Substantia creata operans duplici modo est loco, fol. 315. n. 4.
- Substantiae corruptibiles sunt in via ad suam perfectionem physicam, fol. 352. num. 3.
- Substantia Angeli non potest complere proprium intellectum, ut intelligat, fol. 131. n. 9.
- Subsistentia est existentia totius, fol. 52. n. 9. & 10.
- Substantia spiritualis est intelligentia, seu noticia, fol. 9. col. 2. n. 18.
- Substantia spiritualis inceptit per creationem, fol. 1. col. 1. n. 9.
- Substantia immaterialis mittit speciem suam fol. 163. n. 21.
- Substantia sensibilis perfectio sensus in actu est, fol. 6. col. 1. n. 8.
- Substantia ut radix potentiae non auferretur ab illa naturalem indifferentiam, fol. 132. n. 12.
- Substantia immaterialis creata naturaliter producit expressam speciem sui ad extra, fol. 275. n. 16.
- Substantia spiritualis mittit speciem sui, sicut coloratum in corporalibus, eo ipso quod est, fol. 134. n. 18.
- Substantia immaterialis creata potest recipere accidentia, fol. 26. col. 2. n. 45.
- Substantia Angeli est intelligentia quaedam, & quaedam quies, fol. 11. col. 24. & 25.

Rerum Memorabilium.

Subtile non dicitur proprie de spiritali substantia, fol. 12. col. 2. n. 9.

Superbia est motus auersionis à Deo domino, & conuersionis ad se, fol. 396. n. 83, & fol. 398. n. 91.

Superbiæ species explicantur, fol. 400. n. 98.

Superbia non est concupiscentia, fol. 391. n. 63.

Supernaturale non debet dici, quod est supra particularem naturam, fol. 161. n. 16.

Supernaturale est, quod est supra naturalem Providentiam, fol. 161. n. 16.

T

Tangibilium qualitarum dispositio, & ordo, fol. 12. col. 2. n. 27.

Tempus intrinsecum, & extrinsecum, continuum, & discretum quid sit, & quomodo, fol. 331. n. 61.

Tempus quid sit, fol. 89. n. 13. Est quantum quoddam, fol. 90. n. 14.

Tempus merendi est duratio viæ, quæ ducit ad gloriam, fol. 353. n. 8.

Tenebræ, quibus Deus latet, magnitudo lucis est, fol. 3. col. 2. n. 1.

Tertia persona est spiritus, amor, voluntas impulsus, & similia, fol. 6. col. 2. n. 9.

Tertia persona non procedit per volituum principium, fol. 6. col. 2. n. 9.

Throni propter quid dicantur, fol. 85. n. 11.

Trinitas personarum quomodo concipienda, fol. 6. col. 1. n. 9.

Triplici modo potest Angelus hominem illuminare, fol. 314. n. 115, & 116.

V

Vacuum priuatiuum non impedit motum localem, neque locutionem, fol. 296. n. 60.

Vacuum est locus iuxta Philosophum, fol. 91. n. 3.

Vana gloria tribuitur Diabolo, fol. 403. num. 109.

Vbi Angelicum est indiuisibile quantitativo modo, fol. 110. n. 63.

Vbi spirituale est independens à corpore, fol. 99. n. 29.

Vbi est locus signatus, fol. 98. n. 24.

Verbum mentis non producit speciem sui, neque obiectiue, neque efficienter, nec

naturaliter, nec libere, fol. 288. num. 32.

Verbum mentis est ultimus terminus intellectualis naturæ, ut talis, fol. 9. col. 1. n. 16.

Vertigo causatur in visu à medio tremulo fol. 440. n. 132. Si medium sit extra uisum non est agnitudo, secus si sit intra.

Verum obiectum intellectus est triplex, fol. 247. n. 27.

Via quid sit, & quot modis dicatur, fol. 351. n. 1.

Viator peccans poenitere potest, secus qui est in termino viæ, fol. 410. n. 17.

Viator quis dicatur, fol. 351. n. 1.

Violentia propria non fieret Angelo in negatione specierum, fol. 154. n. 83.

Virtutes propter quid dicantur, fol. 85. n. 13.

Virtutum moralium subiectum quod est natura domina suorum actuum, fol. 263. num. 6. & 7.

Virtutes quomodo dicantur spiritus coelestes, fol. 83. n. 5.

Vis contemplatiua Mentis superior est intellectu agente, & possibili, fol. 126. n. 31.

Visio, & intelligentia quomodo differant, fol. 157. n. 3.

Visio diuinæ essentia est passio vitalis, fol. 374. n. 44.

Visio creaturæ non fit per extramissionem fol. 167. n. 35.

Visionis beatæ quomodo vniuersalior notitia, fol. 5. col. 1. n. 5.

Visio, memoria, & cōiectura quid sint, quomodo differant, & de earum obiectis, fol. 157. n. 3.

Vita quot modis exerceri possit, fol. 347. n. 14.

Vita vegetatiua probabiliter non est de essentia humani corporis, licet sit de essentia corporis humani corruptibilis, fol. 345. n. 9 & 10.

Voluntas appetitiua proposito obiecto non manet indifferens quoad specificationem, nec quoad exercitium, fol. 232. n. 15.

Voluntas quid, fol. 208. n. 5. Distinguitur à substantia, n. 6. distinguitur ab intellectu, fol. 209. n. 7.

Voluntas, seu inclinatio in bonum ut sic, mouetur per quasi speculatiuam propositionem boni delectabilis, fol. 216. n. 31.

Voluntas appetitiua, & dominatiua differunt, fol. 211. n. 15.

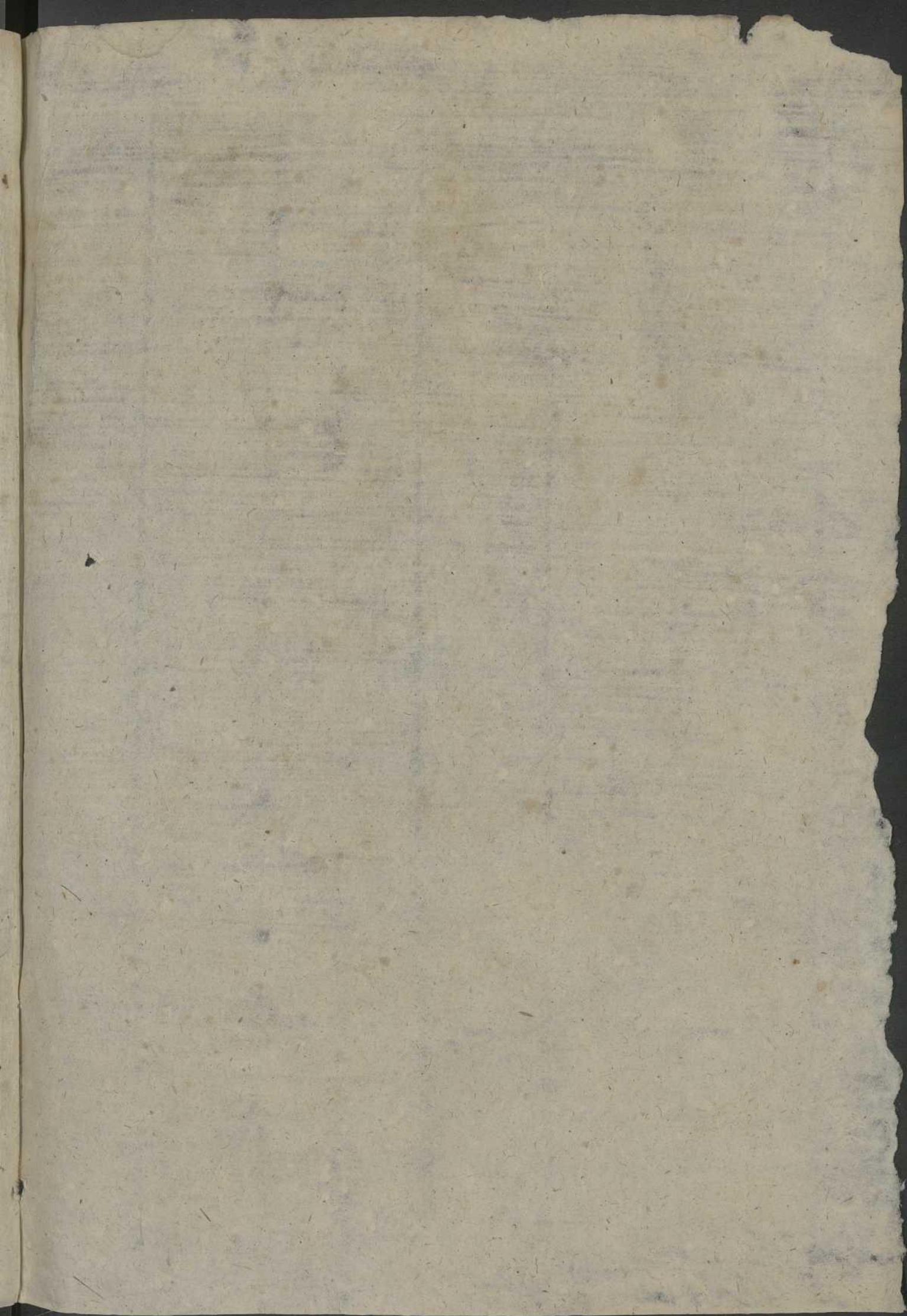
Voluntas superior est subiectum virtutum moralium

Index

- moralium, si habitus recipiuntur in potentijs, fol. 268. n. 7.
- Voluntarium, morale, liberum quomodo distinguantur, fol. 422. n. 63.
- Voluntas est vniuersalis amor innatus, fol. 221. n. 5.
- Voluntas non est natura habens inclinationem innatam in bonum, fol. 223. n. 10. & fol. 225. n. 17.
- Voluntas Angeli simpliciter prima nō potuit esse peccaminosa, fol. 386. num. 44.
- Voluntas Dei generalis quomodo assit operantibus, fol. 244. n. 19.
- Voluntas inferior continet concupiscibile irascibilem, fol. 219. n. 38. & 39.
- Voluntas reperitur in Angelis, fol. 107. n. 2. est proprium naturæ intellectualis, & rationalis, fol. 208. n. 3.
- Voluntarium non admittit magis, & minus fol. 249. n. 33.
- Voluntarium necessarium non datur, fol. 220. n. 4. & 5. & fol. 227. n. 25.
- Voluptuosa intellectio quomodo reperitur in Angelis, fol. 436. n. 118.
- Vnitatis motus qualis, fol. 321. numer. 24.
- Vniuersale logicum quanto abstractius est tanto magis recedit à perfectione, fol. 5. col. 1. num. 5.
- Vniuersale quid, & cur dicitur, fol. 69. n. 19.
- Vnum numero quid significet apud Aristotelem, fol. 72. n. 29. quid apud Modernos, num. 30.
- Vnum substantiale non resultat ex Angelo & corpore assumpto, fol. 348. n. 21.
- Vnusquisque loquitur iuxta cor suum, fol. 291. n. 45.
- Vtile est obiectum voluntatis electiua, fol. 218. n. 35.

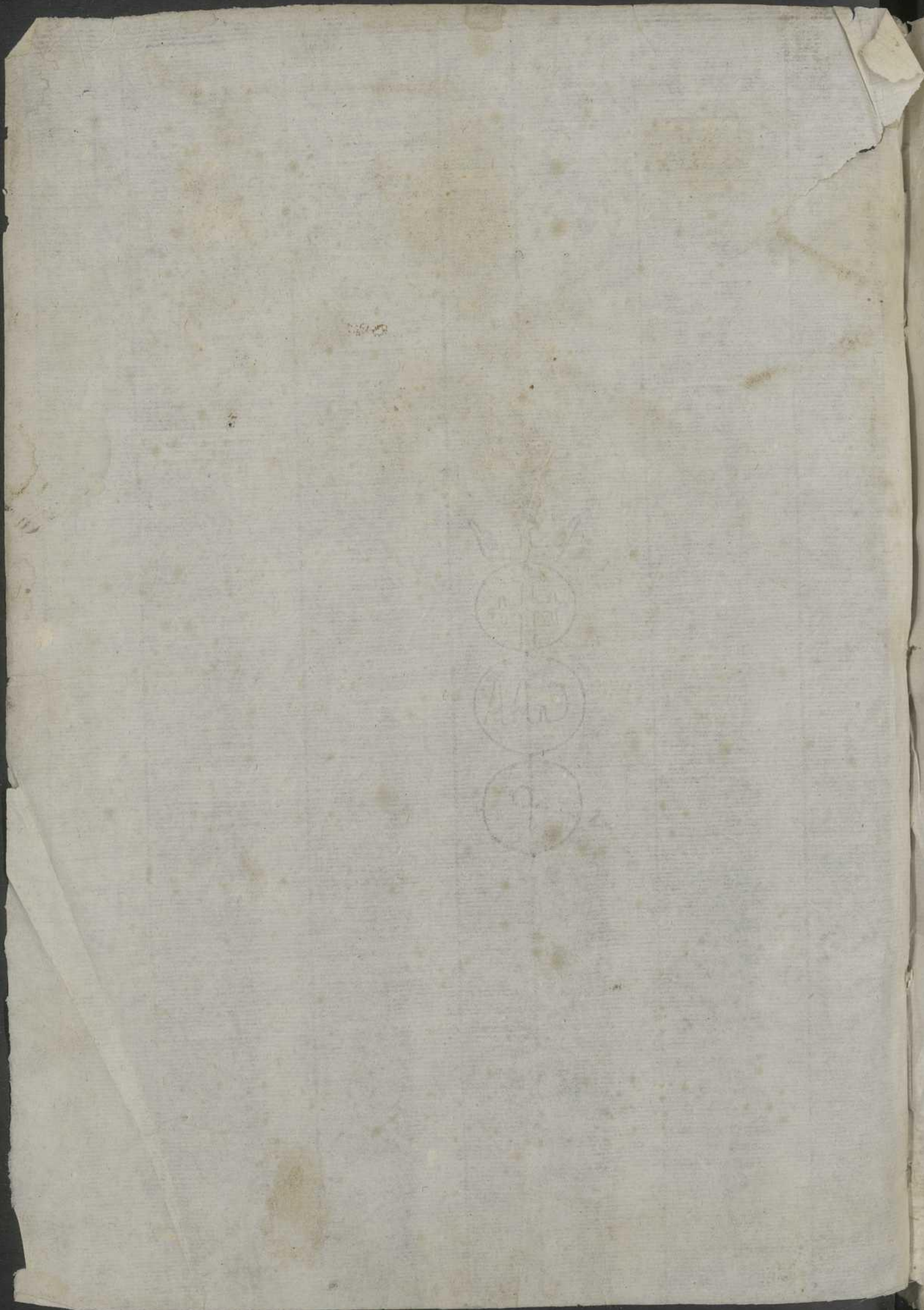
F I N I S.

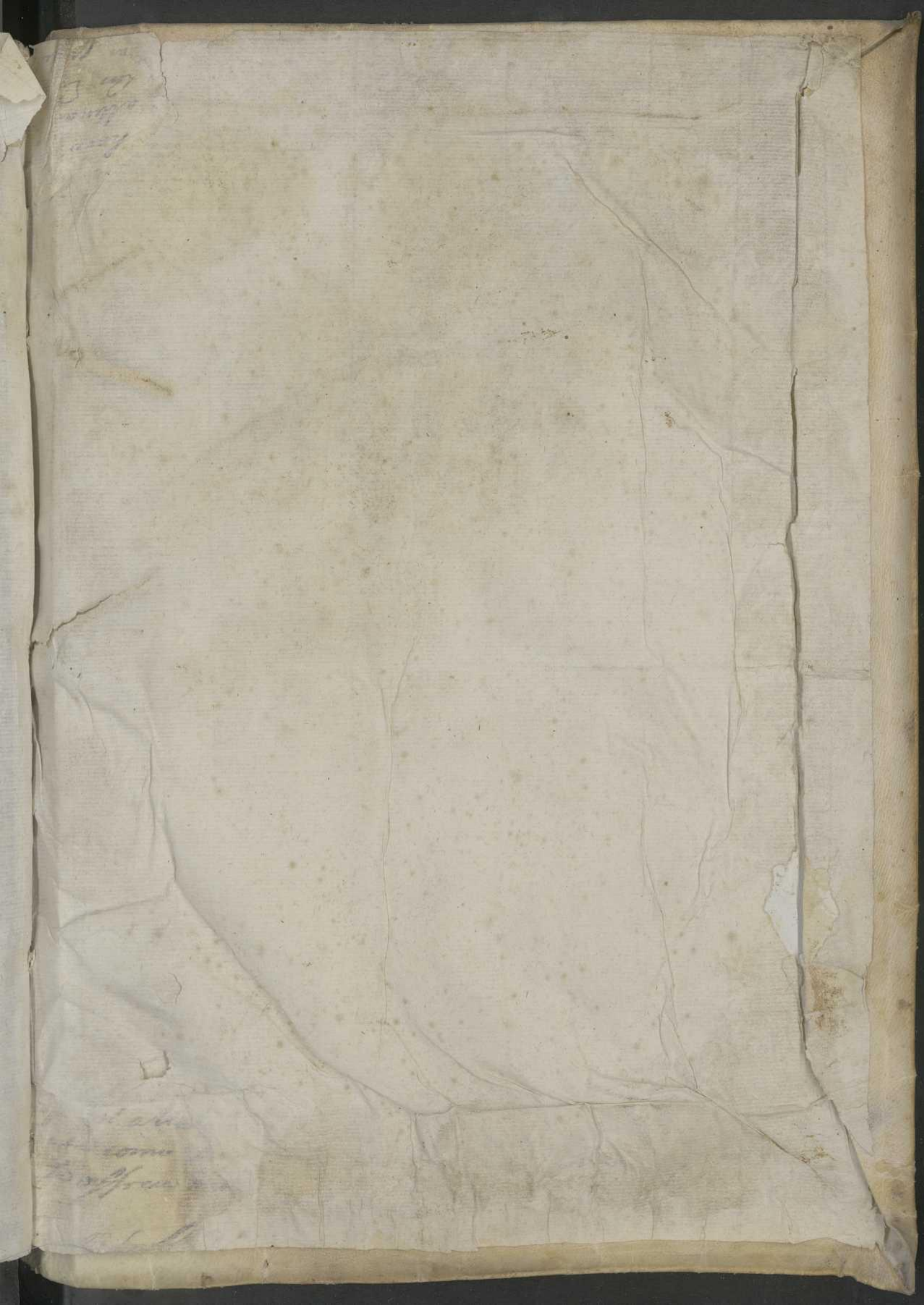

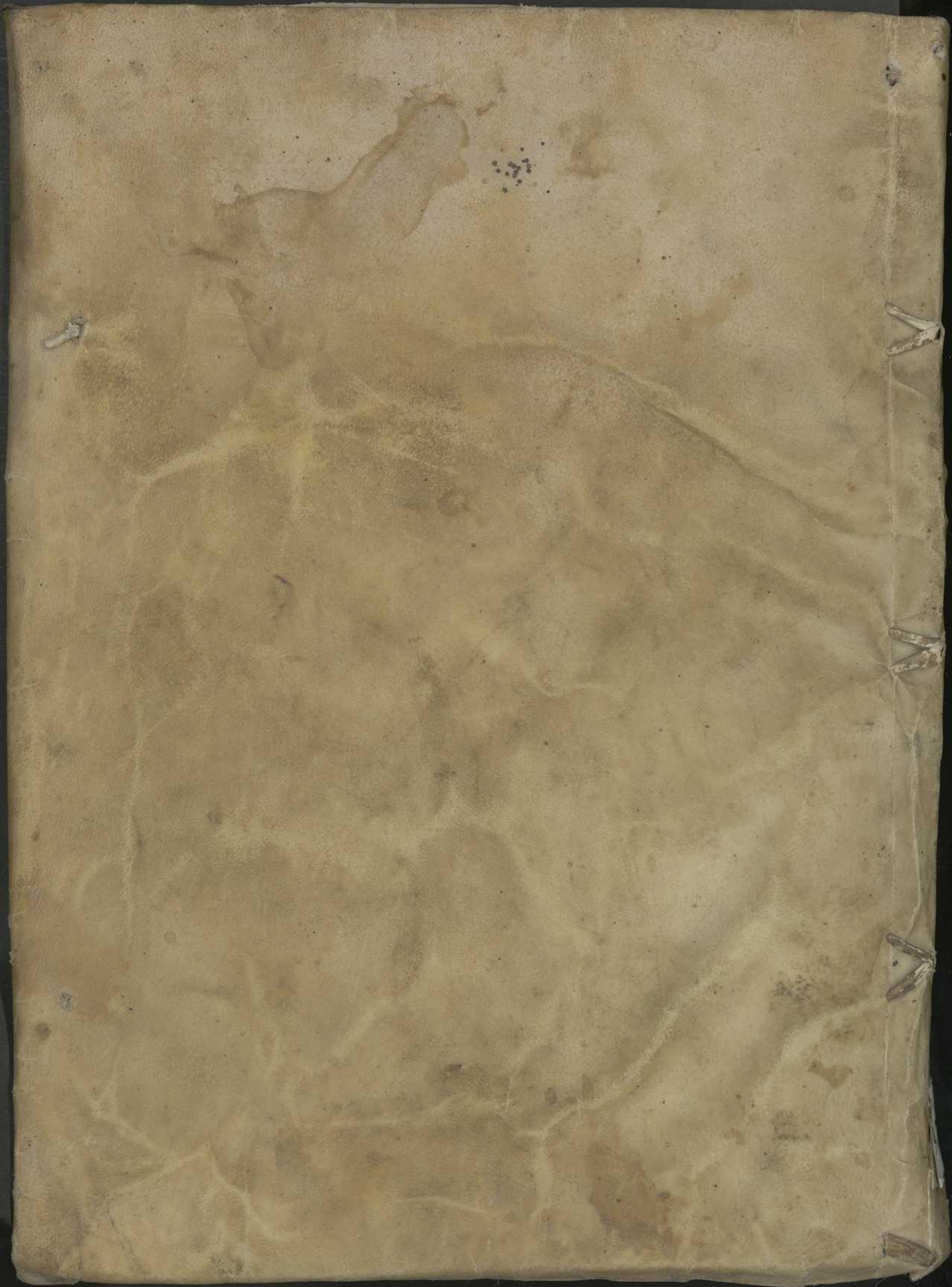

No. 1

卷之八

82

9.765